Tar Károly

TANGÓ

három lépésben

TARTALOM

Előszó

**Szerenád dobra, cintányérra
és más ütő(hang)szerekre**

1. Altatódal
2. A torony
3. Mögöttes beszéd
4. A tetőn
5. Téglák
6. Az agyonütött idő
7. Új hajnalok
8. Csillagosok
9. Nők kapujában
10. Lebegés
11. Fullánkok
12. Mi történik itt?
13. Da capo

Hajnalban vadnyuszik ablakunk alatt

Pánik

Könyvet írni: ez is egyike korunk betegségeinek.
(Kölcsey)

Előszó

Az elnyűtt, a civilizációnkat megsokszorozó s ezért érdemekben gazdag, de viharosan emberellenes világverekedéseiért szégyenletes múltszázadunkban úgy táncoltunk, ahogyan a talpalávalót fújták nekünk. Egy lépés előre, két lépés hátra - így tanították a tánciskolákban. És ezt láttuk az életben mindenütt. Ezt magoltuk évekig kényszer-szemináriumokon, sűrűn idéztük Lenint és erről ábrándoztak az Európai Egyesült Államokról szóló politikai elképzeléseket melengetők is. Az egyszerű polgár megmaradt a tánc jelentését szűkszavúan mutató magyarázatnál.

„A tangó nemzetközileg elterjedt társastánc és zenei stílus. Ritmusa általában két- vagy négynegyedes, de létezik háromnegyedes „valse" is; koreográfiája komplex, improvizatív. Eredete máig sem tisztázott. Legtöbben úgy vélik, hogy a kubai eredetű habanerából származik, melyet Buenos Aires és Montevideo külvárosi bordély-negyedeiben játszottak a 19. század utolsó évtizedeiben hegedűn, fuvolán és gitáron. Feltehetőleg hatott fejlődésére az argentin népi gyökerű milonga és a fekete rabszolgák zenéje, a candombe is. Legjellemzőbb, legsajátabb hangszerét, a bandoneónt a Río de la Plata vidékére 1900-tól érkező német telepesek hozták magukkal, eredetileg vallásos zenei célokat szolgált. A tangó kezdeteiről nagyon kevés lejegyzett anyag áll rendelkezésre, a zenészek akkoriban nem használtak kottát, a zene hallás útján terjedt. Kezdetben valószínűleg ismert, hagyományos melódiákat, habanerákat, polkákat adtak elő ebben az új stílusban. A tánc természetes formája a hangsúlyokra való lépkedés, ez a szabályos, a zene lüktetésére történő séta (amely a férfi és nő esetében ütemében és irányaiban eltérhet, ameddig a kontaktus megmarad) képezi a tánc alapját. A gyakorlatban rendkívül nagy tere van az improvizációnak, a zene átélése és a rendelkezésre álló tér alapján a táncosok pillanatról pillanatra döntenek a követendő lépésekről. Az „akadémikus" lépést, a salidát bár kezdetben megtanulják a táncosok, de végül szinte sosem alkalmazzák. A tangónak „iskolái" sincsenek, mindenki saját érzései, saját stílusa alapján táncol."

Ez a tánc meglepően hasonlatos a regényíráshoz. Nincs minden műre érvényes meghatározása. Tartalmi és műfaji kötöttségek nélkül lehet történelmi és társadalmi. Szöveg szöveg hátán, tele mondanivalóval. A regény az, amit olvasni kell és olvasni jó. Ezt példázni igyekeztem három, valamiféleképpen összetartozó regényemmel, amelyek történései, mint a komputertomográfiai vizsgálat képei, szeletenként mutatják a magunk mögött hagyott időt.

A múltból a jelenbe lépést gyakorolva hol lírai, hol pedig - „Pardon!" - botladozóan és visszafogottan összehordtam a hőseim által átélt és lépésekként saját érzéseimmel szidolozott élet fura alkatrészeit, hogy ilyenformán elkerüljem a magunkfelejtő „rongyrázó" emlékezést. Három regény: egy lépés hátra, kettő előre. „Szabad?" - kérem most táncra a régen nyájas, ma erősen sietős olvasót. Tartsanak velem. Igyekszem jól táncolni és forogni is szépen próbálok a bejárt tájak és az örökösen ficánkoló, rejtett mindenség titkos ritmusai szerint.

A szerző

Szerenád dobra, cintányérra és más ütő(hang)szerekre

Külső könyv

Az Irodalmi Jelen regény-pályázatán díjazott könyv

Javított második kiadás

Ennek a regénynek azért groteszk már a címe is, mert a szerző sajnálja a régi szép idők divatjamúlt történéseit, azokat, amelyek csordultig töltötték az embereket életszeretettel. Hol vannak már azok az idők? Bizonyára mélyen elásva bennünk vannak. Az ősökig mélyülő feltárás pedig, fanyalgó, szégyenlős és hideglelős mozdulatokban az író dolga. A nagy egészből kiszakadó darabokban, újabb és újabb „még egy lapáttal" felszínre bukkanó történések így állhatnak össze mindannyiunkat érintő regénnyé. Így lett a sokfelé ágazó, vidámat cikkanó vagy komor színekkel bugyborékoló, tiltott területeken is téblábolo szövegekből, a könyv tudatosan vállalt pecsétjének megfelelő alcíme szerint is Külső könyv, amely az elődeinktől örökölt szókimondás, nyíltság, egyenesség és leplezetlenség szabályait kívánja különféle korszakok tiltásai ellenére követni, az olvasmányosságra éhes olvasó igényeit sem mellőzve. Ha e történetfolyamba az olvasó ugrásra kész emlékezetéből belefuttatja a számítógép kattintásához hasonlatosan felbukkanó életszilánkjait, a megélt eseményeinek záporában tisztul és összeáll mindaz, amely saját emberi színjátékunknak mondható.

Ez a fajta sajátos szerkezetű regény, nemcsak a kiadó, hanem a felgyorsult élet követelményeinek is eleget tesz, amikor az olvasót, saját belső könyvének megfogalmazására biztatja.

1.
Altatódal

Az igaznak emlékezete áldott,
a hamisaknak neve pedig megrothad.
(Példabeszédek 9.7)

Műhelyünkben olyan régiek az asztalok, hogy talán még a nagyapám idejében készülhettek, rég elfeledett mesterek szorgos keze munkájaként, olyan régen, amikor a kisvárosi utcáknak még pacsuli szaga volt, az emberek feje tele volt romantikával és európaisággal, a különféle bútorlakkok tartósak voltak, mint a csöndes szerelmek, és Kovács úr, a belvárosi hentes, bizakodva tízdekánként mérte a leheletvékonyra szeletelt sokféle szalámit csupa fehércsempés hentesboltjában, ahol kitűnően látható helyen, éppen Kovács úr bajuszkás és fehérsapkás feje fölött, éjfeketére lakkozott fatáblácskán cikornyás hófehér betűkkel állt az akkoriban megfellebbezhetetlen, öröknek gondolt igazság:

MEGHALT A HITEL!

És mi minden áldott reggel bemegyünk a műhelybe, az ócska íróasztalokhoz, magunk alá húzunk egy nyikorgó széket, papírt csúsztatunk az írógépbe, és a fülünk mögül gondterheltséget mutatóráncokat engedünk az ábrázatunkra, majd könnyed és felületes sóhajtással nekikezdünk a szövegírásnak, ahogyan azt zakatoló, öreg írógépeink egykori gazdái tették, amikor a kiadók minden értelmes szöveget soronként fizettek, és tántoríthatatlanul hittek abban, hogy minden sorunkat folytonosan áhítozva várják az unalomtól és a keménygallértól örökké idegeskedő, ennek ellenére ápolt külsejű és lelkületű többnyire bajuszkás olvasók, migréntől gyakorta szenvedő tudálékos özvegyasszonyok, és olyan magányos hajadonok, akik néha nem átallják belemártani magukat a napi politika szivarfüstös levegőjébe és az izzadság szagú közéleti intrikákba. Többnyire Continental, Olympia és Erika márkájú gépeket csattogtatunk műhelyünkben, ezek csodával határos módon átvészeltek minden háborút és kötelező beszolgáltatást, minden sorvégre érve halljuk miként csilingel figyelmeztetően a csengő, akár a régi pénztárgépek jelzését hallanánk, melyekről gyermekkorunkban azt hittük, a különféle billentyűk nyomkodásával pénzgyártásra is használhatják őket, és a kápráztató csengettyűszó közben kipattanó pénztárfiók mutatja, hogy ez mikor milyen szerencsével sikerül.

Éppen az idén lesz harmincvalahány éve annak, hogy szöveggyártással kezdtem el foglalkozni.

Kettő, mondja a brigádvezető.

Másfél, kérlelem én, közben magam sem tudom, miből lesz az a másfél flekk, amire vállalkoztam. Hja, még nem is olyan régen ez is másként volt.

Másfél, szólt a brigádvezető.

Három, siránkoztam, ahogyan a reményteljes századelőn, minden csütörtökön kimenős, büszke cselédlánynak esedezett a legalább korzózni vágyó, lányba bolondult legény.

Ülök a műhelyben gondolatfinomító gyalupadomnál, kerek szivacsból készült ülőke a fenekem alatt, puha párnán trónolva jobban jön a gondolat, mondják kedves kollégáim, akik soha, semmilyen körülmények között nem ismerik be, hogy a fenekünkkel gondolkozunk, ez nagy bűn lenne, valami olyasmihez hasonló, amit felforrósodott pillanataikban a most már nyugdíj előtt álló, hervatag kolléganőink műveltek egykor, virágzásuk idején, a mindig rámenős férfi

elődeinkkel, délutánonként a sivár műhely valamelyik hirtelen lesöpört vagy tetszés szerint kéziratokkal teleszórt íróasztalán. Néha azt hisszük, az alkotás ilyen: gyötör, fáj, felemészt, de ugyanakkor mérhetetlen gyönyörűség is, gépíró-michelangelók vagyunk, akik örökké csak a saját fájdalmukat faragják, heroikus elvonultságban, a világi dolgok robajló zenéjére fülelve szüljük senkinek sem ártó, olykor megválaszolhatatlan kérdéseinket.

Minden gondolatunk kisded hipotézis, amelyről már a nagy Darwin világosan megmondta, *ha rossz is, többet árt, mint a feltételezés hiánya*, amely ugyan semerre sem visz, munkára nem ösztönöz, és aztán a végén majd megnézhetjük magunk, mint városunkban a közismert Ladó jelenései után mi, a műhely ártatlan dolgozói, akik odaadó csodálkozással vegyes tisztelettel figyeltünk a nagy Ladóra, amikor rendszerint ócska olasz napilapokkal a hóna alatt belépett a kávézóba, az egykor kemény és fehérbóbitásra cicomázott formás lábú kiszolgálólányok elnehezedett testtel és pillantással, trombózisveszélyesre dagadt lábakkal, fényvesztett tekintettel összenéztek, és miközben az isteni Ladó valamelyik örök életű operettből ellesett világi pózban megállt az asztalunk előtt, kuncogtak is, és Ladó révedező tekintete savanyú képükön pásztázott, és hirtelen visszatántorodhatott a múltba, amikor annó dacumál barátaival ült ugyanazon cukrászdai asztalnál, és a gyűszűnyi törökkávé mellé kérés nélkül is francia konyakot kapott, és az akkor szolgálatos Ladó, akit ki tudja, hogy hívtak, német, angol, francia és olasz nyelvű agyonolvasott napilapokkal a hóna alatt, némi aprópénzt kunyerált némán, de nem kapott, mert a tulajdonképpeni és igazibb Ladó és barátai ki nem állhatták a hanyagul öltözötteket, nem tudták, hogy az elrongyosodás a korral jár, és majd eljön mindenkinek az ideje, amikor ruhájával együtt napilapjai is megrongyosodnak, hiába szorongatja őket ott a hóna alatt, és szakadozott gondolatokkal járja az ismerős utcákat a környéken, ahol egykori önmagát keresi mindhiába, és Ladó hirtelen összeszedte az asztalra feltűnés nélkül csúsztatott, sehogyan sem csengő alumíniumpénzeket és magát, hiszen maradt benne még némi magaviselet és keménység, talán annyi mint egy lágy tojás burkában, és hogy valamiképpen elviselje az élet rámért csapásait és a sors packázásait, mellét ilyenkor hadapródőrmester keményre feszítette, felszegte melankóliában gyötrődő ezüstös fejét, haja színe, mint olajos szardíniáé, tincsei parókamereven fedték bohókás gondolatainak egykor fortyogó üstjét, megrázta magát és kozmikus érzelmeinek jelképes központjára, beteg és bús szívére tette valamikor bizonyára rendszeresen manikűrözött kezét, a láthatatlan zászló előtt széles gesztussal meghajolt, és ezt dörögte:

Ne nézd a gúnyámat, bébi!

És szalutált, mint egy katonatiszt, vagy csak biccentett, ahogyan ezt régen elfelejtett illemkönyvekben írták, nem is tudom már, hogy mikor, mert mi akkor inkább magunkat néztük, és talán egyikünk sem tudta miért, szégyelltük magunk. Ilyenkor, de máskor is leforrázva tértünk vissza a műhelybe, miután brigádvezetőnk egyszer-négyszer utánunk küldte Lajost, akire valamikor, nem is tudjuk milyen régen, meggondolatlanul a gyorsfutár munkakörét bízták a műhelyben. Lajos pillanatra megtorpant a cukrászda üvegezett ajtajában, két kézzel szorította kerékpárja kormányát, és küzdelmes múltból örökölt beteges imbolygásával a körülötte párolgó szeszgőzben, az élettel küszködve, csöndes szemrehányással élő lelkiismeretünk képében nézett hol fel, hol le reánk. Sajnos, jó tanács formájú mentőöveink, melyeket munkakezdésünk reggeli ráérős részében könyöradományainkkal dobtuk felé, elkerülhetetlenül és maradéktalanul mind a fejébe szállak, így aztán a mi kedves Lajosunk lassan, de biztosan, szeszbe fúlt.

Ki tudta, ki hitte, ki gondolta, hogy ez ilyen furcsán és megfellebbezhetetlenül durván történik, pedig hát éppen elég cifra történetet hallottunk már addig is az egykor józan és közmegbecsülésnek örvendő polgárokról, akik mint a végzetükbe rohanó éjszakai vonatok, valami csekélységtől, aprócska félreértésből kisiklottak, és miután ezek a polgárok szomorú vagy erőltetetten vidám képpel napestig allascht ittak rummal, szemükbe apránként bú

rakódott, és aztán már a járás is fájt nekik, nyikorogva mozdultak néha, mint a bús őszi szélben az üres fáskamra egykor jobb időket látott, néha megkönnyezni is érdemes, rozzant ajtaja.

Amikor sápadt fiatalemberként a műhelybe kerültem, nagy elszánással, remegő lélekkel támaszkodtam a számomra kijelölt írópadra, még sokáig nem jutott nekem írógép, de a mester biztatására tűzhányóként, addig ismeretlen furcsa erők hánykolódtak bennem, és úgy éreztem magam, mint egykor Flórián bácsi, akinek bajuszkás hadnagya Isonzónál egyszer, ki tudja miért, eszeveszett hirtelen kiugrott a lövészárokból, szikrázó és dühös karlendítéssel az ellenség állásai felé mutatott:

- *Fiúk!* - ordította torkaszakadtából.

- *Előttünk az olaszok! Vagyis: a franciák! Egykutya! A szaruk éppen olyan büdös, mint a tiétek! Nahát! Előre!* - Kardját magasba lendítve vitézkedett.

- *Fiaim, csak utánam!*

Elképzeltem, hogy egyszer csak nagy elszánással, kitörő lelkesedéssel magam is kiugrom valahonnan, talán az íróasztal mellől, és vetem magam életre-halálra menő küzdelembe, valami régen fakult újságköteget szegezve előre, rohanok az értelmetlenség ködébe burkolt ellenség állásai felé, már nem figyelek a körülöttem rohanók szuszogására, nyálas lihegésére, jól irányzott fényes lövedékként mindjárt berobbanok az ellenfeleinkkel telegyömöszölt futóárokba. De aztán furcsán kihalt vidékre, patinás romok közé jutok, a patkányok visítva menekülnek kincstári haragom és ormótlan bakancsom vak kalimpálása elől, egy friss földhányás mögött, ideiglenes tűzhely mellett csajkában gőzölgő, étvágygerjesztő illatú ételmaradékot látok, az ellenség sehol, de érzem, hogy valahol a közelben dühös emberek lapítanak, sejtem, engem figyelnek, arckifejezésemből próbálják kitalálni jó halált vagy annál rosszabbat hoztam rájuk, velük maradok vagy tovább loholok győzelemittasan, dicsőségkeresőn, a kietlen vidéket aprólékosan, egyre idegesebben feltérképezve, pattanásig feszült tüdővel, kimaradozó lélegzettel, mindent letiporva, veszélyt elhárítva, nyugtalanságomból nyugtalanságot építve mindhalálig.

Mindig emberek után futkostam, őket kerestem szívdobogva, ezt végletekig lehet művelni, csinálni, mint a szövetkezeti szerszámműhelyben az indigókékbe játszó spirálfúrókat, amelyek aztán olyan gyorsan kopnak és törnek, hogy a lakatosok alig győzik kivárni, amíg a fúrós fiútól új fúrókat kapnak, és akkor az a felelősképű, egyébként tejfölös szájú fiatalember, aki egymaga szabta a fúróknak való huzalt, hogy hosszanti irányban két spirális árkot marjon bele idő előtt rozsda marta szerszámgépén, és a gyümölcsös láda nagyságú villanykemencében kékre edzte valamennyit, csiszolta és szalmasárgára visszaeresztette egy gázláng fölé helyezett fémlapon, nos, a fiú az egyik dolgos-szürkére sikerült napon, úgy déltájban hirtelen becsavarodott, dühösen csapkodta a majdnem kész fúrókat, miközben egyre csak azt hajtogatta, hogy szerinte a barokkba hajló reneszánsz az igazán igazi, és csupáncsak ez a stílus illik az ő választékosan kialakított egyéniségéhez.

Ami a magam egyéniségét illeti, réges-rég keresem, kutatok utána, mint nyerő lottószelvénye után a fiókok mélyét hánytorgató feledékeny ember. Anyám szerint, a mi vidékünkön, közvetlen környezetünkben egyedül Anti bácsinak, a magántaxisnak volt egyénisége, vasárnaponként családostul nálunk ebédelt, tányérja mellé helyezte kopottan is fényes gyümölcsoltó bicskáját, aztán harsány vidámsággal, vásári kikiáltókat utánozva felordított:

Hát, lesz itt már valami harapnivaló!

A társaság illedelmesen mosolygott, mint amikor valaki ócska viccet mond, a legalább három méter hosszú asztal rogyásig tömve volt mindenféle előétellel. A piros csíkos porcelántálban ajak puhára főtt, különféle porcogókat és levükben mártózott, szopogatni érdemes csontocs-

kákat rejtő, ígéretes húsok gőzölögtek, menekülni vágytak a rájuk váró, sötét gyomorvilág elől, és arról árulkodtak, hogy a konyhában szinte forrásponton aranypöttyös húsleves mocorog, benne frissen kaszált harmatos füvekhez hasonlóan oldalra dőlve hosszúlaska-rend nyújtózik, hogy a kíméletlen merítőkanalat mindvégig hiába kerülve sorsa beteljesedjék. A párolgó csontvelős tálban pedig didergő mennyei falatok a pirított kenyérszelet melegét várták mielőtt a mohó szájakban elolvadnak, hogy só-, paprika- és borszápor legyen a szemfedőjük. És miután Gyula bácsi evett az olajbogyós és hagymás halakból, a bőséges majonézben ünnepi külsőben mutatkozó boeuf-salátából, széles szájú cserépcsuporban kapta a csontvelő maradékot, amelyből kiadós, forró kortyokat nyelt, és miközben jégen hűtött, habzó sört vedelt, hogy bámulatra méltó egyéniségét kissé eleresztve magától értődően mérsékelten böföghessen, és már az előételeknél szemet gyönyörködően a boldogság szivárvány színes mezejére lépjen, kormánykerékhez szokott finom keze a sültes- és a főzelékes tálak között kószáljon tétován, később dupla adag garnírungot követelve a nagyevőknek kijáró bizakodottsággal a rajongástól tüzes arcú Anyámtól.

Aztán jött a háború. És a bús tangó szele elsöpörte a vasárnapi ebédeket, hangulatuk többé nem szállt mindenre éhes agyamba, egyéniségem kifejlesztését el kellett halasztanom a reánk szakadt nyomorúságban, pedig szerencsésnek mondhattam magam, hiszen régi, mesés hangulatú vásárokból maradt mézespogácsák prézlijével ízesített puliszkát ettünk, és bödönök alján maradt mézzel édesített teát szürcsöltünk minden jobb reményű hajnalon, délután és ijesztő estéken is olyan erőlködéssel, mintha készakarva Bodokánt, a sarki fuvarost akartuk volna utánozni, aki Szibériából csontos hadilóval tért haza, és csak akkor fogta ki szekere elől a szerencsétlen állatot, amikor bőrét lenyúzta. És Bodokán könnyezve, hüppögve nyúzta a lovát, mert ilyenkor erősen büdös pálinkát ivott, és azt mondta, fáj neki, hogy az ő bőrét gazdagok nyúzzák. Aztán akaratosan új lovat kerített, de ezzel sem járt jobban, és így ment ez egy darabig, fájdalmas ló nyúzásai már-már egyéniségéhez tartoztak, de el nem csüggedt soha. Később felcsapott péknek, mert akkor már a Prezenszky sütődében is, a hagyományokat kényszeredetten felrúgva, nagy merészen, orosz mintára, tégla alakú fekete kenyeret sütöttek, ha volt miből.

Akkor már javában írtam a szövegeimet.

Fél?!, kurjantott katonás indulatú brigádvezetőm,

Nem én, mondtam büszkén és a körülményekhez képest határozottan, és akkor még komolyan hittem abban, hogy sohasem lesz mitől félnem, mert az igazságot az új szentek közül is az elsőnek tudtam, s az állhatatosság, melyet iránta éreztem, akár a többi, lényegesnek mondott, de megfoghatatlan dolog jótékony tűzként lobogott bennem, alakuló erkölcsöm nemesfémét ötvöztem magamban, amitől egyszer majd szakíthatatlan szilárdságúvá kell majd válnom, acélhíd-szerkezetté, repülő csodává, égigérő toronyházzá, gyémántkemény fix ponttá, ahonnan kimozdítható tespedtségéből a világ.

Aztán egyszer csak azt mondták, sajátos feladatokat kaptunk, amelyeket a műfajnak megfelelően sajátos eszközökkel kell megoldanunk, és a jólelkű Teréz nagynénémnek végre összegyűlt annyi merészsége, hogy a háború végén kertjébe ültetett Hermes Babyét, személyes és fontoskodó útmutatásai alapján kiáshattam a földből, levakartam róla a nehéz évek alatt rászáradt gépzsírt, és naponta halmozódó szorgalommal, mennyei élvezeteket próbálva, pötyögtetni kezdtem vele a csinos betűket, amelyeket egy alapvetően fontosnak gondolt filozófiai kézikönyv *A balsiker akarásának oka* című fejezetéből tekintélyes szavakba formáltan kölcsönöztem, ugyanis gyarapodó műveltségem kezdeti forrása volt ez a csinos kis könyv, amelyet egy bomba-telitalálatos ház furcsán felszaggatott padlóján leltem. Ellenséges gerjedelmű üvegszilánkok között feküdt kiterítve, ahogyan hevenyészett ravatalokon szoktak

az életüket hányavetien élő, felületes emberek, jeges áramlat táncolt a hátamon, amikor tornacipős lábammal világfájdalmat próbáló sajnálattal belelapoztam ebbe a könyvbe, és már első olvasásra megtudtam belőle, hogy Franklin szerint az emberiség felületes és gyáva, Freud pedig jó dolgában, amelybe beleszületett, idegsokkos katonákat analizált, kettőnek az álmából őszinte halálvágyat olvasott ki, valamint a balsiker akarásának megalapozott szükségességét, amely bizonyos, hogy minden idők élő valósága.

Továbbgondolva a valamiért ripityára rombolt ház nyitott könyvéből felcsípett okosságot, elsuhant évek vagy pillanatok elteltével arra a nyilvánvaló következtetésre jutottam, hogy a balsiker elérése sem éppen egyszerű dolog, rengeteg izzadsággal jár, töméntelen energiát kell kifejtenünk ehhez is, tehát a balsiker nem lehet a siker egyszerű ellentéte, mert ha semmit sem akarunk, akkor is történik velünk valami jó, és éppen elég rossz is, de ezeket valahogyan képtelenek vagyunk szétválasztani egymástól, mert vagy nincs erre elegendő időnk, vagy akaratunk és kedvünk hiányzik, mint Bözsi néninek, a hirtelen önhibáján kívül megözvegyült segédgyógyszerésznének, aki tavaszi langyos estéken, mint ismerősei állították, minden nyomós ok nélkül, de egyre gyakrabban rohangálni szeretett a külvárosi patak mentén, és két idegtépő visítás között azt ordibálta, hogy meg akar halni, bizony és tényleg, meg mindenképpen, de ezt a nyilvánosság elé meglehetős sietséggel tárt óhajtását mindannyiszor sikerült neki elfelejtenie, amikor utána szalajtott fiától azokat a patak mentén csúfosan csattanó gyógyító pofonokat megkapta, és mi, akik szájtátva figyeltük a mindannyiunk számára egyetlen életet, éppen eleget törhettük a fejünk azon, hogy most már mi a rossz és mi a jó, s miből mikor és mennyit juttat nekünk, áldottnak sem mindig nevezhető, szerencsénk.

Miért akar valaki meghalni, amikor alig él, ez a kérdés is sok fejtörést okozott nekem, évtizedekig motoszkált bennem, amíg aztán egyszer csaknem sikerült megfejtenem az özvegy gyógyszerészné titkát, mert magam is meg akartam halni, de ez sem sikerült, és ez sem megy megfelelő könyvek nélkül. Erre szerencsémre idejekorán rájöttem, és sikerült rengeteg vaskos és külalakjában is tetszetős kötetet összegyűjtenem. Kunyeráltam, kölcsönöztem és vásároltam a könyveket, amikor vásárolni lehetett még a régi könyveket, amelyeket könyvtelen emberek a háború után dühös nekifeszüléssel tűzre, szemétbe vagy legjobb esetben nedves pincékbe, poros padlásokra dobtak nem titkolt megvetéssel, amikor az örökké latyakos ócskapiacon is titkolták a régi könyveket, földre terített újságpapír alá rejtették, hogy a hivatalos emberek és a hivatásos besúgók lehetőleg ne akadjanak bele, ne kobozzák el ellentmondást nem tűrve. És olykor, miután felfedeztem a nekem való régi könyveket, régi gazdájukkal összekacsintva potom áron megvásároltam, valamennyit megvettem, kopott aktatáskámban sokkal többet sikerült rendre hazacipelnem, mint amennyit elolvashattam, nagy kupacokat raktam belőlük szobámban, hegyeket, amelyeket körüljárhattam és megmászhattam, és amelyek oldalában bányászni lehetett szerszámok nélkül, puszta kézzel turkálni a könyvek között, amelyek érintése mindig gyönyörűséggel jár, a nők púderezett bőrének érintése olyan mint az érett könyvek poros borítójának fogdosása, átforrósodik érintésétől az ember ujjbegye, és gondolatok áramolnak a szívéig hatóan, mert az érzékeny ujjbegyek a Braille-írás hét pontjából eredő nyilallásokból is töméntelen, sírnivalón szép gondolatot tudnak felsimogatni. A könyvek érintése olyan, mint mostanában az Interneten küldött, digitálisan indított simogatás, messzi világokat köt össze, amikor a címzetthez ér, és elkülönít, ha érzéketlenek útjába kerül, így aztán különböző színű téglák a könyveim, amelyekből falakat raktam a falak mentén, a polcok előtt és az ágyam körül, csaknem befalaztam magam, és amikor kormos éjszakáimon felriadok, merthogy az ágyban sem lelem az élet értelmét, kibújok rám tekeredett emlékképeim takarója alól, és a sötétben kitapogatom azt a könyvet, amelyből valamiért, azt hiszem, vigasztalást nyerek, felütöm a harminchetedik oldalon, és már a megbizonyosodás okáért sem kell felkattintanom a villanyt, magamban folytatom az olvasást:

Ne feledjük, hogy a tevékenységek csak látszólag céltalanok!

Látom ezt, akár fehéren a feketét, és tudom, hogy újra a *Wake up and live* című művet tartom a kezemben, amelyet egy Dorottya nevű nőszemély írt születésem évében, aki szerint:

„a legkézenfekvőbb szándékunk abban nyilvánul meg, amikor a világgal el akarjuk hitetni, hogy képességeink legmagasabb fokát elértük.”

Újra és újra elolvasom, aztán megnyugodva alszom tovább, vagy csupán azt hiszem, hogy alszom, és félálomban, persze csukott szemmel, mert éjfél után már sért a puha csöndben különösen szúrós képzelt villanyfény; élvezettel kitapogatok egy vastagabb és mindenképpen súlyosabb könyvet, amelynek fedőlapján cirádás díszek pompáznak, és amelyben, úgy a közepe táján, van valahol egy szép mondat arról, hogy a tulajdonképpeni életcélokkal összefüggésben semmiképpen sem hozható tevékenységtől eltiltott emberek élete olyan, mint a halál, mert az esztétikai tényked és eredete egy organikus szükségletben találtatik, az pedig olyan, mint az éhség vagy a fajfenntartás ösztöne, ha ez hiányzik, oda minden örömünk, és ki tudja mi történhet velünk, mert Jászi Oszkár szerint megérteni sohasem fogjuk, hogy miért nem egyenlő az esztétikai tevékenység a többi hétköznapiasnak tudott dolgunkkal, mivel, ha valaki megkísérelné csupáncsak a munkára szorítani az embert, biztosítva számára ugyan némi álmot és természetesen bőséges táplálkozást, de megvonva tőle a játék, a dal, a tánc, a mese, az orgonaszó áhítatát, a focit, a lányok hajába font színes pántlikák lobogásának élvezetét és a vásári és egyéb komédiák szépségét, bizony mondom, nem tudhatjuk, mivé lenne az ember élete.

Ilyenkor újból és újból megnyugodva csúsztatom helyére ezt a szép és súlyos könyvet, amely itt-ott bársonyos tapintású a foszladozó famentes papírlapok kopott sarkainál, és hedonikusan állapítom meg, hogy a születés és a halál között porciónyi vegyes saláta csupán az életünk, és ellenállhatatlan vágyat érzek, hogy szobám ablakát és ajtaját minél előbb könyveimmel zárjam el a külvilágtól, mészhabarcsba raknám legolvasottabb könyveimet, és Könyves Kelemenként, mint legféltettebb kincsem-aranyom-galambom-asszonyom, a nekem legkedvesebbet is, hogy magas Déva várához hasonlóan tartósan álljon az ezután megszületők emlékezetében a mindenütt rakható, mindenféle színű könyvekből emelhető fal, amely a szövegelők védelmére a magasságos egekbe magasodik, megnyugvást hozva valamennyicske időre, a gondolatokra éhes emberek zaklatott világában. Úgy befalaznám magam könyveim közé, ahogyan ezt 1668-ban a tekintélyes pocakú, tonzúrás, tokás tisztelendő Pápai János káptalan uram tette, amikor a tatárok elől, nem is magának, inkább a könyveinek keresett menedéket a fehérvári vártemplom kicsiny sekrestyéjében.

De hát milyen az iparos?

Hosszú az éjszaka, reggelig gondolatvándorlásos és izzadásos minden percem, forgolódom, nyögök, sóhajtozom, olykor macskakölykökkel álmodom, és megfeledkezem a naponta fel és alá randalírozó tatárokról, hirtelen ébredek, lecsap reám a kötelesség, mint kutyakölyökre a szigorú gazda pillantása, a kérlelhetetlen idő kerget, rohanok a műhelybe szöveget gyártani, és mint például a jól nevelt szövőgyári dolgozó, akármit is kér tőlem a mester, felelősségteljesen, mesterségem legjobb hagyományaihoz hűen mindig megpróbálom magamat felülmúlni, néha néhány soros szövegbe is belekomponálom a szívem, belecsempészek könyveimből kölcsönzött gondolatokat és a saját eredetinek vélt szövegeimből is valamennyit, akármilyen picit is, mert ezek ezer szállal interferálódva kavarodnak, fullasztva áramolnak és áradoznak bennem, ha akarnám sem tudnám ezeket különválasztani a másokétól, nem tudhatom, hogy egyik-másik igazságból mennyi az enyém, mi és mennyi az, amit útközben kapirgáló-szemelgető majorságként begyembe gyűjtögettem, mi az, amit könyvek betűtengeréből válogattam, hogy egykor ösztönös ráérzéssel időszerűnek vélve, sohasem látott, sohasem hallott dolgokat közöljek a világgal, ez az amiért a világra jöttem, ha ezt sikerülne elhitetnem magammal, volna egy szép percem, órám, napom, az életem nem volna hiábavaló, ahogyan ezt érzem, látom, tudom, mert legalább ennyire mentem kutakodásommal, hogy parányiságomat meg-

próbálom elviselni. Hasonlatos vagyok immár a papago indiánok bölcséhez, aki magát találóan *odaadó semminek* nevezte, és ha ügyes vagyok és mértéktartó, a mester sem talál kivetnivalót a munkámban, ilyenkor magam is elhiszem, hogy szövegeimben marad valami belőlem, tovább ne firtassuk, minek kell ez nekem, ezt a valamit a jóleső érzés légüres tere kívánja bennem, ahova betódulnak apró győzelmeim, a lelkem pedig forró levegővel folyamatosan töltött léggömb, mely arra való, hogy számolatlan hétköznapjaim unalmas garmadáiból olykor az ünneplés fénypírosába emeljen, ha ritkán is, de van ilyen, és ez jólesik, mint Lajosnak a pohár tüzes víz, erőt kapok belőle könyveim további gyűjtéséhez, ami persze, nem megy erőfeszítés nélkül, mert ez sem egyszerű, egyre bonyolódik, hiszen mindinkább válogatósabbá válok, alaposabban megnézem mit vásárolok, és az is előfordul, hogy a könyvek lapogatását is unom, nincs hozzá elég erőm, nincs hangulatom, titokban jönnek rám az ünnepi hangulatok, de ezt is titkolnom kell, mert irigyek az emberek, ezért aztán magam elől is eltitkolok jót és gyönyört, lopva, titokban olvasgatok, a piszkálódók miatt, akik kutyafejű tatárok módjára, riasztóbbnál riasztóbb álarcot öltve keringenek körülöttünk. Igen jól tudta ezt a bocskorképű öreg Ricsi, amikor ráncgyűjteményes arcához szorított hegedűje mellől mentori hangján leszólt hozzám:

Fiam! A könyveket titkolni kell!

És titkolt könnyekről nyöszörgött cigarettafüstben avasodott zsíros alvilági énekesek hangján, s ha ez réges-régen volt, akkor is lehet benne valami, mert a régi igazságok lám újra és újra fel vannak találva, azt mondjuk *nincs új a nap alatt*, hahaha, és az is igaz, hogy már minden csupa hányásos közhely, olyan, mint a rokonok nyálas csókja, képmutatásficam, kiéhezettek sikamlós nedvtúltermelése az elképzelt zabálás előtt. Az élet értelmét tehát az igazságokon túl kell keresnünk a transzcendentális örökzöld mezőkön, Kant tudatalattijában, még akkor is, ha egyszer valamikor az ígéret földjén minden kiderül, és mámoros túlvilláginak képzelt fényességben feltárul előttünk a dolgok és a szövegek valóságos értelme, amint azt egyes brigádvezetők közkívánatra vagy profetikus perceikben makacsul újra és újra megjövendölték.

Ám legyen.

Én mindenesetre konyakot, kávét, teát és vizet iszom, mást nem prédikálok, ez a sorrend tőlem függetlenül alakult így, mégpedig a saját időm rendjében, amelyben kapkodva élek a biztos halál tudatában, és mert a véget nem feledhetem, többnyire furcsa kaparászást érzek a torkomban, már csak ásványvizet iszom. Azt hiszem, ezt kívánja az egészségem, igyekszem elfojtani magamban a kikívánkozó prédikációkat, ha a vashiányom nem ellenkezne, beérném fémjelzett gondolatokkal, közben csendesen végzem a munkám, morzsolgatom egyre kevésbé kitágíthatónak képzelt napjaim. Már évtizedek, emberöltők teltek el azóta, hogy szófosásos gyalupadom mellé ültem, főnökeim úgy tesznek, mintha munkámmal elégedettek lennének, hallgatok, magamat be nem árulhatom, ha egyetlen pillanatig valami hasonlót éreznék, belehalnék a gyönyörűségbe.

Mit tehetnék?

Kitartással hiszem, hogy egyszer majd egész bensőmet átjárja az a titokzatos jóérzés, hasonlatos leszek a fákhoz, amelyek kérgük mögött rejtett csatornákban zöldselyem leveleket görgetnek a bimbózó kijáratok felé, és akkor aztán lehet, hogy kiderül, nem hiába dolgoztam a műhelyben, ebben az ócska kócerájban, ahonnan éppen most semerre sincs kilátás, egyetlen ablakunk sincs, be vagyunk kerítve betonszürke falakkal, a kékes fénycsővilágításban hamuszínű az arcunk, csupán gyomrunk jelzi, hogy szédületes magasságban vagy mélységben dolgozunk, a patkányok is lihegve érkeznek hozzánk a kanálisok szövevényes csövezettén, talán a század nyolcvan- vagy kilencven-valahányadik emeleten van a műhelyünk, fölöttünk kőművesek dolgoznak, kényelmesen rakják a következő emeletet, mindig is lesz munkájuk, mert ez az épület befejezhetetlen, és mi nyomban követjük őket, amikor egy-egy szinttel fennebb költöznek.

Fölöttünk az ismeretlenség, alattunk a csak jobb napokon látható, felhőkkel, ködökkel, zűrzavaros történelmi levegővel takart táj, a talaj, amiből valamilyen sugallatra hallgatva épületestől kinőttünk. Innen leginkább csak korlátainkat látjuk, amely az erkélyen körbefutja a toronytetőt. Vörös szemű varjak tanyáznak ott, az erkélyre nyíló ajtó résén át látom, micsoda ádáz küzdelmet vívnak egymással a hatalomért, egy-egy jól irányzott csőrvágással vágják ki egymás szemét, vörös üregek tátongnak mindegyik fején, farkasszemet néznek velünk és egymással, rekedt károgással nyugtázzák döbbenetünk, a vakok többé nem hagyhatják el a tornyot, robotolnak éjjel-nappal. A szolgálatos toronyőr időnként mérgezett lencsét szór elébük, ezt is válogatják, és csak végső kétségbeesésükben nyelnek le egyet-kettőt, hogy megszabaduljanak kilátástalan életüktől, és másokat engedjenek helyükbe, akikre ugyanazon sors vár. Megannyi gyászvitéz, kormos Hamupipőke, levegővel leláncolt gályarab, akiket arra kényszerítenek, hogy szövegeinket betűkre szedjék, kiszemeljék belőlük a gondolatok csíráit, hogy végül egyforma lencse alakúakra formálják mindet, a maradékot sietve átdobálják az erkély cifra korlátján, és gondolatfoszlányaink kavalkádja pergő pernyeként szétterül az alattunk húzódó, elfelejtett tájon, lassan lerakódik, kövesedik, mint a guanó.

Igen.

Harmincnál több esztendeje látom, figyelem, csodálom ezt a sziszifuszi munkát, és már üresnek érzem a fejem, soraimban, melyeket könnyedén papírra vetek, semmi sincs súlyosabb dolgainkból. Amikor rádöbbentem erre, nagy elszánással régi könyvtárak nyikorgó bútorokkal teli zárt osztályait jártam használható gondolatokat guberálni, fenékhoroggal felhúzható ólomnehéz okosságokra vágytam, tengermély igazságokra, amelyek eligazítanak minket, hogy ott fönn a toronytetőn merre nézzünk, mire figyeljünk, amikor kilophattuk magunk a lesunyított fejűség kötelességéből és a fölfelé indított hódolatból. És később is, miután munkámért indokolatlanul egyre több pénzt kaptam, és bőröndszámra cipelhettem haza a sok vásárolt könyvet elajándékozott bútoraim helyére, hogy nagyszerű piramisokat rakosgassak belőlük a szobámban, mindinkább megszokva az egyedüllétet, mint azt annak idején, derék Pápai uram is tette, akivel reggeli félálmomban arról szoktunk beszélgetni, hagy mi a teendőnk ezen a magunkra egyszerűsített világban, ahova az összes általunk fellelhető gondolatok közé befalaztattuk magunk, és mindenféle kitalációkra hivatkozunk, mi nem jut az eszünkbe védekezés közben, ijedt kecskegidák vagyunk, képzelt szakállunkba mekegünk, mint tegnap hajnalban Pápai János tette, amikor Bethlen Gáborra hivatkozott, káptalan fejjel idézve a nagyságos fejedelmet:

A betűimre vigyázzatok!

Így szólt parancsolatja. És ugyancsak Pápai uram lelkére kötötte, hogy minden akarata szerint legyen halála után is, a szükséges dolgok bevégeztetése végett, amikhez tartania magát könnyebb volt, mint egy zsíros ebédről lemondania, mert maga sem kívánt mást az eszes dolgok szolgálatánál. Másként nem tehetvén, a káptalan a befalazást elrendelte, magát a jónak akart sorsra, de kényszeredetten mások kegyelmére is bízva, menteni kívánva a menthetőt, de önmagát ebből végül valamiképpen mégis kifelejtvén, *mert ilyen az ember!*

Ferenc bátyám is éppen így mondta ezt, amikor lefekvés előtt reánk bízta a csillagos eget, s mindjárt akadt valaki, aki ott helyben katonáskodott:

Igenis, Király elvtárs!

Így csattogott komolykodva, és hogy nagybátyám elejét vegye a félreértésnek, csöndesen, bajusza alól mosolyogva szólt reánk, nevezzük őt egyszerűen *bátyámnak*, így mondta, mert a háború utáni meglódult világban, ugyebár, egyre nehezebben tűrte, hogy ország-világ előtt uralkodói címet hordozó nevén szólítsák.

Magának, most az egyszer még megbocsátok!

Ezt mondtam, kellő tisztelettel, Pápai Jánosnak, aki sírva bánta, hogy hagyta magát a tatár által lovak után futtatni a Váradig húzódó poros úton, ahova megérkezvén, másként nem tehetett, lelkét visszaadva teremtőjének. Kiszenvedett olyanformán, hogy meggyőződései között utolsó leheletéig kitörölhetetlenül világolt annak tudata, hogy a szenvedőké a mennyeknek országa. De én már azt is tudom, hogy nem könyveink közé kell befalaztatnunk magunk, hanem inkább a könyveket kell minden igyekezetünkkel önmagunkba befalaznunk idejekorán, és a lehető legnagyobb mennyiségben, hogy felprédálásukkal, amit minden időkben az életünkbe betolakodó barbárok újra és újra megismételnek, a minket ért kárt kicsinyítsük és apránként összegyűjtött gondolatainkat a tatárok és varjak töméntelen seregeitől, jobb napokra várva a romlástól óvjuk és megőrizzük.

Ennél jobb sem kell!

Így kurjantott a királyi elgondolásra Első Bátyám, fenséges őseim örökké jókedvű sarja, és bajuszt penderített csak úgy suszter módra, mert születésemkor nemhiába, hivatalból elnyerte a NAGY jelzőt, amit én gügyögős koromtól gyakran kihangsúlyoztam, aztán aláhúztam, amikor a sokféle csatából győztesként kikerülve mindnyájunkat magával ragadó vidámsággal, minden Királyok háztáji örömére hazatért.

Ülök a nyolcvan-valahányadik vagy talán már a kétezredik emeleti magasságban, tulajdonképpen teljesen mindegy, hogy milyen magasról rugdossuk alá a pernyét ablak nélküli szobánkból, mondják, hogy tűrhetően végzem a munkám, könnyű a fejem.

- *Fél?,* kérdi a brigádvezetőnk.

- *Igenis!,* felelem katonásan.

- *Tudod mit? Legyen négy!,* mondja a mester.

- *Legyen!,* hagyom rá okosan, mert nekem már a négy is nyolc.

Hány ide vagy oda, hány fél, előtte vagy utána, most már nem számolom, harminc-nemtudomhány éve nyomogatom a billentyűket, és a betűk mindig egykedvűen, naiv szeretettel indulnak valamiképpen hasznos gondolatokat alakítani, értelmet hordozó mondatokká válni, szegények nem sejtik, milyen szomorú sors vár rájuk ott kinn az idők szelétől örökké huzatos erkélyen.

Nyomd meg a gombot, kapsz egy libacombot!

Jól hallom az idők távolából óvodás korú szerelmem szexis hangját, jó tanítóm volt, tőle tudom, hogy mit kell a lányokkal csinálni, ha engedik, és akkor is, ha úgy tesznek, mintha nem akarózna nekik kicsikét széttenni a lábukat, és aztán, mikor valamely sorvégre érve apró bolondságainknak csilingelünk boldogan, hogy minden befejezett dolgunknak jópofa vége legyen, örömmorzsákkal felcicomázott perceinkre gondolok, melyek mint a vajkrémből kinyomogatott csillogó sokszínű rózsácskák a tompán fénylő csokoládétorta szegélyén ajakpuhák, és oly édesek, hogy az ember kétszer is meggondolja, kapjon be vagy ne kapjon be egyet- kettőt belőlük, zabálja vagy ne zabálja meg az összest, esetleg próbálja meg eltenni emlékbe, tartsa meg valamely kedves gyereknek, aki mindenki másnál is jobban örül majd az ilyen nyalánkságnak, esetleg sokáig határozatlankodva addig bámulja ezeket a vajvirágokat, amíg forró tekintetétől tövisestől összeolvadnak, lángtalanul elégnek az összes csokoládédíszekkel együtt, mint lányos házaknál egykor a halaszthatatlan jövendőmondás idején a tűzre vetett békés ólomkatonák.

Olyan régen írtam itt a műhelyben a szövegeket, ha összeszámolnám, másfélmillió sornál több lehet eddig, tonnányi festéket elhasználtam, papírt sok vagonnal, csebernyi gondolatot, könyvsorozatra valót, betűimet felsorakoztatva, szövegeim sora többször körülérné a földet, holdig érő vezetéket rakosgathattam volna belőlük, de nem akartam bekerülni a hülyéskedők

nagykönyvébe, most is a lehetetlent kísérlem, az emberek közötti űrt, a világ kezdetétől tátongó szomorúságmély szakadékokból szeretnék betölteni valamennyit, nem pernyével, hanem élő, eleven betűkkel, használható gondolatokkal akarom őket egymásba kapcsolni a forró szerelmek gyönyörökben gazdag tökéletes szorosságával, olyan módon megteremteni az áhított nagy eggyé válást, ahogyan ezt az emberiség csakis egy totális ejtőernyőugrásban fogja egyszer majd megvalósítani, amikor hét vagy ennél is több milliárdan fogunk a világűrbe ugrani, hogy egymásba fogózva vadonatúj bolygót alkotva megkezdjük keringésünket valamelyik naprendszerben, ahol egy még munkás Isten tökéletesít bennünket, javít rajtunk valami lényegeset, hogy a továbbélésre érdemesek legyünk, erre az ugrásra készülve, szórom féltve őrzött gondolataimat az emberek közé, hogy alkalmasak legyenek a nagy pillanatra, amelyet a legjobb esetben hétmilliárdnál is több próbának kell megelőznie, és ebben nem segít rajtunk az imádságos Isten, hiszen Kondrád úrtól hallottam, az egyik kerti mulatságán mondta, hogy az öreg *nem ítélkezik, csak az emberek ítélkeznek*, és az elmúlt században óvatosan élő tudósok előtt sem volt titok, hogy a mi Istenünk, ha létezik, akkor minden bizonnyal munkanélküli, és segítségünkkel kell tengetnie a következő évezredben is nem éppen irigylésre méltóan csöndes, csupáncsak szemlélődésben gazdag életét, míg mi in memoriam Bibó, *a szabadság kis köreinek kialakításával* pepecselünk, és erkölcseink romlását bambán bámulva, Rousseau figyelmeztetését is elfelejtjük, hogy összefogózás helyett, a mindenki-mindenki elleni küzdelemben túltéve a hobbesi negatív utópián a mások rovására rohangáljunk gondolatszegénységtől sivár érdekeink után, és messze elkerüljük a Sínai-hegyet, Mózest Mórickává kicsinyítjük, hogy nagyokat röhögjünk immár folyamatos Tízparancsolat-lapszusunkat tapasztalva, a két összetört kőtáblát a társadalmi lét sarába taposva törvénytelenül éljünk az emberiség felhalmozott gondolathegyeinek könnyed sétautakkal elképzelt, halálunkig lankás oldalán.

Hát nem furcsa, hogy magam sem érzek pirulásnyi szégyent az emberiség megélt vagy vetélt történelméért?

Nem mondhatnak rólam semmi rosszat, a munkában megállom a helyem, igyekszem szép, hosszú mondatokban kifejezni magam, papírra tornyosuló szövegem öntörvényű, valamennyi önmagától összetett, kiokádott mondatomban a jelenről írok, mai bonyolultságainkat célzom, de akaratlanul vissza-visszahajlok az ismeretlenségtől tudásommal gyarapodó tudatlanságom zűrzavarába, a szövevényes és kideríthetetlen múltba, amelyet emberöltőként újra és újra átírnak tetszésük szerint tudóskodó uralkodók, akik sohasem tanulni, hanem örökösen parancsolni kívánnak a maguk teremtette múlttal példálózva. És ilyenkor a mélybe mutatok, akár az óriás fák beláthatatlanul terebélyesedő gyökerei, vagy ahogyan a különféle divatok teszik ezt általában, hogy a spirálosan fejlődő végeláthatatlan filozófiákról most ne szóljak, és a néhai Daidaloszt sem említsem, akinek néha-néha érzem magam, miután jövőmnek hitt egyetlen fiam értelmetlen halála után Minósz üldöztetését is szenvedem, nem sejtve, hogy üldözőimet, mint a malacokat, mikor küldik majd forró zuhannyal halálba a művészetekből egyet s mást még ma is pártoló szicíliai lányok, pedig egyelőre én még csak sűrűn ismételt hideg zuhanyokkal küszködöm, és nem azért, mert talán hitetetlen magasságba emelkedvén viaszba merevített szárnyaimat félteném, hanem, mert, akármennyire is valószerűtlen, úgy érzem, munkám hevít megengedhetetlenül magas hőfokra. Olykor beteges láz borít, még a tököm is izzad, hogy aztán erőlködve kerülnöm kelljen a didergést, leghasznosabbnak vélt gyógymódom a fokozatosan, de kíméletlen elszántsággal alkalmazott frigóterápia.

Nem akarok többé fogvacogva félve élni, éppen most próbálkozom minden erőmmel a jelenből a mindig szebbnek képzelt jövőbe csavarodó mondatok szülésével, ki szeretnék törni a régi dolgok hínárjából, valamiért mindig fáj a szívem, az izgalomtól akadozva lélegzem, a verejték kapribogyó nagyságú cseppekben hull seggig érő homlokomról, pontosan úgy, mint

amikor egyszer padlót keféltem, és az alkalom adta hirtelen felindulásban a tükörfényes padlón szép lánnyal keféltem nagy gyönyörűséggel, mert fiatal voltam, és nem sokat gondolkozva habzsoltam az élvezeteket, lám, mekkorát fordult velem az élet, múltba nézésem, úgy tűnik, most előbbre visz, értelmetlenségeimet tisztán látom, s ha nem is bánom, a levonható tanulsággal több vagyok. Biztos ebben csak akkor lehetnék, ha tudnám merre van, ami még hátra van, de néha minden képzelt bölcsességem ellenére olyan üres a fejem, azt sem tudom, mi vagyok, fiú vagy lány, lihegve kapkodok, hajtom magam, sietek fellapozni a régi kollekciókat, hogy fiatalkori szövegeimből erőt merítsek, üde gondolathajtásokra vágyom, melyeket talán kibonthatnék duzzadó rügyek mentén, nyugalmat adó nagy levelekké formálnám egykori tetszetős bölcsességeimet, hiszen úgy érzem, lüktet bennük még annyi erő, hogy ma is hasznát láthatnánk, de sajnos, a kollekciókat a főmester parancsára tegnap mind ledobáltuk a kukákhoz vezető bűzös csöveken, és riadtan figyeltük amint otromba puffanással értek a céltalanságba, az ezer-nem-tudom-hányadik emeletről a kezdeteink kezdetétől éhesen tátongó szemétgyűjtőbe, halálraítélt gondolataink kápolnájába, ahová az őrülten szirénázó terepszínű mentőautókból kiugráló egyenköpenyes emberek éppen csak bepillantottak, s máris siettek visszaparancsolni a hordágyasokat, hogy ne fáradjanak, nem életet menteni kell, hanem temetni az oszladozó múltat, hogy a fertőzés el ne harapózzon köreinkben, mint éhenkórász rühes kutyák az üresen bűzlő vágóhidak környékén.

Így aztán, mit tehetnék mást, óvatosan lelépek a toronyból, eloldalogva távolodom, aztán eszeveszetten rohanok haza, hogy hű könyveimből csipegessek egy-egy gondolatot, s feltört vérhólyagos agytekervényeimmel rágódjam például azon, hogy miként lehet valamely gondolat végtelen, hiszen valahol az űrlila messzeségben a sínpárok is összeérnek, láttam ilyent magam is, miközben gondolataim végtelenül felaprózódtak, mint a tegnapokról maradt morzsává silányult savanyú kenyér, vagy az akasztott ember halál szagú kötele, amit drága ritkaságként árulnak a sors kegyelméből kiválasztott kegyetlenül gondolatmentes és éppen ezért pénzéhes emberek, és amikor valamely delejes erő hatására képtelenek vagyunk befejezni tetszetősnek ígérkező mondatainkat, gondolkodásunkban a sáros utakhoz hasonlóan rejtett kátyúk keletkeznek, zökkenők, amelyek gyomrunkat feltolják az agyunkig, hihetetlen emberi mélységek nyílnak meg előttünk és az egész emberiség előtt, kikászálódni belőlük egyre nehezebb évek multával, a lehetetlennel határos effélét cselekedni. Olyan ez, mint amikor valaki a szépkiskenyerűszűzmártonfalva felé vezető utakról akar visszafordulni, időnként magam is arra tévedek, miközben ványadt testemet és kihasználatlanul heverő kocsimat a rozsdásodástól óvva, óvatosan megmozgatni akarom, gyér forgalomra vágyva, a békés tájban előrehaladva, gondolatban mindig magammal cipelt, eszemben hordott barátaimat bensőséges társalgásra kényszerítsem a lét értelméről Marcus Aurelianus módján, s aztán vidámnak akart hancúrozásaink végén kicsit okosodva, gyenge fizikumom ellenére az érvényesülés felé induljak, hagyjam magam sodortatni divatos áramlatokkal, hátha lesz belőlem valami, és kibírom a mester újabb kategorikus utasításait és mérhetetlen önteltségét, amivel a toronyban méltán kiérdemelte a Miki Lauda nevet, annak ellenére, hogy nem vezet gépkocsit és semmi köze a valamikor híres autóversenyzőhöz, és fiatalabb korában egyszerűen Hiki Mikinek csúfolták, mert nyakkendő nélkül a budiig sem merészkedett, és azok közé a nélkülözhetetlen polgárok közé tartozott, akik mindig szerették a hasukat, abból kiindulva ítélték meg a világ összes dolgait, és a munkásmozgalmi ünnepélyes megemlékezéseken a legszívesebben az elnökségnek és operett részleteknek tapsoltak, kissé elérzékenyültek ilyenkor, valósággal ellágyultak, amikor Pityu gróf szerelmet vallott a nagyhercegnőnek, és Petrov, a fess moszkvai testőrtiszt határtalan boldogsággal magához ölelte Szibillt.

Ó, édes istenem Szibill!

Ezt sóhajtotta ilyenkor minden sokoldalúan művelt funkcionárius, és természetesen nem a feleségére, nem a titkárnőjére, hanem a vezetőségbe legutóbb kooptált mutatós női káderre

gondolt, akit természetesen először maga az első titkár szándékozott mindenoldalúan megnevelni. A nagymenők között ismert belső szabályok előírásai szerinti rotáció sem hozott végső megdicsőülést Miki Laudának, őt egyre kifelé sodorta a helyezkedők sűrű kavarodásának legbensőbb szele, de toronyőrnek mégis megfelelt, lelkesedése nem szűnt, emlékszem, az egyik kitűnőre sikerült díszelőadás és díszvacsora után már kora reggel kijelentette, hogy műveltség nélkül semmire sem megyünk ebben a gyönyörű életben, és megint eszébe jutottak azok a pozitív példának jó művészi mozgósító csoportok, amelyek olyan kiválóan tálalják az igazságot, és ugyanakkor valóságosan magas operett-szinten szórakoztatnak. És akkor Miki Lauda elrendelte, hogy írjunk, és még írjunk, és megint szépeket írjunk mindenféle csasztuskázókról, és lelkesedett terven felül előttünk, a végén pedig, amikor már kifogyott a szóból, úgy nézett reánk ott a műhelyben, mint aki feltalálta a szebb jövőt.

De hát mit tehetnék?

Csak gubbasztok otthon az ágyon, és időnként minden előzetes bejelentés nélkül megjelenik előttem a nagy Marcus Aurelianus, amint éppen valahol Bécs alatt, talán a Garam partján ül sátrában, és jegyzeteit félrelökve ír, a görögöktől szopta a filozófiát, hogy aztán a védekező harcok szüneteiben ügyes sorokba rendezze a saját mondanivalóját, amíg mások, mint például a különlegesen pihentagyúak, fürjviadalokból próbáltak jövőt jósolni, ő az, eljövendő sztoikusoknak agyalt ki megrágni való dolgokat, pedig ezt senki sem kérte tőle, és nem kellett neki semmiféle tervet teljesítenie, csak úgy élvezetből törte az agyát, arra sem volt szüksége, hogy az életéhez szükséges okosságokat külföldről beszerezve feldolgozza, és mindenféle lerágott maradékkal etesse katonáit, mert ő maga volt a császár, hatalma megtartásához nem is kellett használnia rengetegnagy tudását, nem volt nehéz rájönnie erre a pofonegyszerű dologra, és ha kikezdte is birodalmát a betolakodó sok barbár nép meg a pestis, eredményesen védte császárságát, miközben magamagát leigázhatta, kordában tarthatta, kemény, fejet fájdító munkára foghatta, hogy egyszerű köntösbe bújtatott eszméit lélegzetelállító, exportképes mondatokba csomagolja, az ember most is csodálkozhat azon, hogy micsoda kereslete van Marcus Aurelianusnak az azóta százezrek által próbált világpiacon.

Milyen igaz, hogy már réges-rég mindent megírtak, nincs új a nap alatt, és mégis, nekem is fáj, hogy nincs szükség a gondolatainkra. Ha volnának eredetinek tűnő, mutatós gondolataim, akkor sem kellenének a kutyának sem, mert úgy tűnik, évezredek óta a gondolkozásról leszoktatni akarják a népet, és aki, mint a nyájtól elcsámborgott, szelíden elhúzódó állat, külön utat próbál, fenyegető ordításokkal, korbáccsal, kutyákkal, temérdek erőszakkal terelik vissza a robotolásba, a semmittevésbe, így lesz a jó polgárból egész életét kitöltve lusta állat, újat próbálni rest, mások utánzásában kimerült átlagember, amilyen magam vagyok, ha összegyűjtött könyveimből időnként nem meríthetnék, hogy a jó gazdaasszonyt utánozva, az örökké éhes, folyton szemet keresők, az állhatatos csipegetők elé szórjak valamennyit az általam nyert okosságokból. A gazdaasszony kézmozdulata csupán az enyém, és talán még az az érzés, amit a sok fényes, erőtől duzzadó, szépséges magok iránt érzek, szeretem a legaprócskábbakat is, mintha magam teremtettem volna őket, isteninek érzem ilyenkor magam, az alkotó élet pillanataihoz hasonlatosak ezek az elbódulások, pedig kijózanodva tudva tudom, hogy üresen tátongó kalász, összeszáradt, magában penészedett csutka vagyok, annyiszor ismételt önkiértékelésem miatt már nem szégyellem, hogy az egyre hitványodó idő felbontott, és értelmetlenül kipergette magvaimat az ismeretlenségbe, lényem kvintesszenciáját, képességeim rügyeit vesztettem a gondolkodásban való célirányos előrehaladást erőltetve, amely a dülledt szemű Descartes szerint a kételkedések folyamatából áll, és az állítólagosan pofonegyszerű önmegismerésből, mindez darab méhviasszal bizonyítható. Számomra ebből csupán a méhviasz virágillata érdekes, ez izgat és az, hogy ki miért gyúrja, gyúrogatja a maga tulajdonának képzelt méhviaszdarabját, pedig hát ez nem tartozik rám, ez mindenkinek a saját baja, s az is, hogy milyen formát akar a maga méhviaszának, hát legyen ez kinek-kinek a tetszése szerint,

az illatokat, a gyúrás és gyúródás közben elhullatott illatokat viszont azt hiszem érdemes volna összegyűjtenünk, könnyed elillanásuk az életünkhöz hasonlatos, és mint ilyen, titkos titkoknak tárháza lehet, mert ha valamely titkot egyszer sikerül majd megfejtenünk, bizony, ha tört pillanatokig is, de magunk vagyunk az Isten, mert magunk vagyunk a Változtató, és akkor már a világ nem olyan, amilyen, hanem csak olyan, amilyennek gondoljuk, és én tudom, hogy az ember ahhoz, hogy a jövőbe lásson örökösen a múltjára gondol, innen lépne tovább, ha mersze és ideje engedné, de mert időnk mindegyre lejár, apám is már csak a múltján kérődzik, ehhez és ágyához kötötten téblából nyakig emlékeiben, addig merül el benne, míg óvatlan pillanatban majd összecsap feje felett minden megtörtént, és újra és újra másként megálmodott, másként elmesélt életdarab. Moslékos cseber minden élet, a szomszédok ételmaradékait beleloccsantva is csak disznóknak való a tartalma, egy soha meg nem írt történelmet hizlaló bűzös keverék, de apám saját meséitől meghatódva és kipirulva, második életébe kezdve a mosolygós Kanthoz hasonlatos, hiszen épp olyan kék szemű, egykor maga is mindig gondosan öltözött, és megtalálta a hosszú élet titkát. Már senki sem kérdi tőle, hogy miért él, és azt sem, hogy miért élt, mert az, hogy még élet van benne, és előrehaladott kora ellenére oxigént zabál és szén-dioxidot fúj ki magából, akár a megrögzött dohányosok a dohányfüstöt, nos, ez az egész egyszerűen a bölcsesség és a teljes megnyugvás kezdete, mégpedig a keleten termett, újból divatos megvilágosodás nélküli, a nyughatatlan, minden lében kanál ember semmittevő istenné változásának bevehetetlen kaptatóján, ami miatt aztán már nekem kell spekulálnom a rám hagyott üres boltban, hogy a hatalom által zsugorított agyammal megértsem Platón ideáit, fölfogjam Arisztotelész istenségét, bekebelezzem Spinoza szubsztanciáját és ráadásul kellő figyelmet szenteljek Démokritosznak, Aquinói Szent Tamásnak, Schopenhauernek, Descartes-nak, Kantnak, Hegelnek, Marxnak, Nietzschének, Janus Pannoniusnak, Senecának, Dávid Ferencnek, Bethlen Gábornak, Szenczi Molnár Albertnek, Köteles Sámuelnek, Einsteinek, Vittgensteinek, Lukács Györgynek, Hamvas Bélának, Bretter Gyurkának, Konrád Györgynek, Mészöly Miklósnak, de Király Ferenc nagybátyámnak és más hozzá hasonló nyugdíjas susztereknek is, akik gondolataikkal nálam tolakodnak, feneketlen kutat ásnak bennem, hogy a nyugtatóan friss, hűs, tiszta vizet igyam, a magam vizét, amit begyűjtöttem és ezer apró próbakövön átszűrtem, kimeríthetetlen kútból valónak képzeltem, és valóban az, mert már a második emberöltőnyi ideje, hagyom és irányítom mélységébe a föld alatti kristályforrásokat, a zavarosan hömpölygő folyókat is, melyek hatalmas tudástengerekkel tartanak kapcsolatot. Tudatalatti vizeimből iszom végelát-hatatlan hajózásaim alatt, és itatnám az egész szomjúhozónak képzelt világot, másként miképpen őrizhetném kutam vizének frissességét, sajátos zamatát, tisztaságát, üdítő erejét, csak vigyék, csak használják, padkameleg-anyák bársonyos melléből csordogáló tej kínálja így magát, amikor már a potyások is Light Colával veszik be a napi fogalmazás-fogamzásgátlót, nehogy felmenjen a vércukruk a még el sem kezdett töprengéstől.

Nagy zűrzavaromban kutam fix pont, ahonnan kimozdítanám a jelent, de kötnek a bölcsességek.

Primum vivere deinde philosophari.

Ezt ismételgetik a gondolkodók, és ha ezt is komolyan veszem, akkor is csak sírok és nevetek, és apránként kiiktatom hétköznapjaimból a spinozai megértés vágyát, megfeledkezem a tartalomról, hiszen mindenfelé csupa üresen tátongó kereteket látok magam körül, a sablont felkenték minden dolgok királyának, miközben azért a történtek ellenére minden áldott és áldatlan reggel felkel a nap a püspöklila-zordhideg hegyek mögül.

Ha nem látjuk is, hisszük!

És az elmaradott országok háztartásának megfelelően dél felé megkapjuk a napilapot, amelyben azt mondják minden meg van írva, és csak bámulom az újságot, miközben hangyasereg-

ként szertesietnek gondolataim, az első, kicsi ügyes, fényes-fekete szorgalommag valahonnan halványkék, frissnek kikiáltott, valójában tartósított kakukktojást cipeli benne Mr. I. B. Watson úgy vélem direkt nekem címzett üzenetével:

Állítom, hogy nem gondolkodunk, csak beszélünk!

Van gondom elég, vitám végtelen akár a bánatom, amelyet a nem igazán lét apró szüneteiben érzéstelenítés nélkül, hideg ecetes ollóval szoktam kioperálni magamból, mert engem nem fogadnak be semmiféle tisztítóba, olyan nemes anyagból vagyok, amely nem bírja a közönséges maró anyagokat, a lúgos légkört, minden rám erőltetett kavargástól szédülök, lúdbőrözik a hátam és hányingerem van, miközben kivasalnak, jó gyapjúhoz hasonlóan összeugrom, és otthonról kapott büszke dacosságom is éppen elég ahhoz, hogy ne tartsam a forró vassal belém erőltetett élvonalat, tompa fájdalommal, fájdalmas nyögések nélkül, mindhalálig összeszorított ajakkal szétszakadnék a különféle erőszak miatt, és valamely enyhe fuvallatban könnyű, színtelen porként feloldódnék, vagy kocsonyás péppé válnék miként a tudománytalanul fantasztikus filmekben szereplő, messziről jött idegen, aki egy jobbegyenestől kirepült a repülő csészealj nyitott ajtaján, otrombán puffant az európai porban, amellyel elkeveredve ezüstös hamuvá vált, beteljesült rajta a mi emberi sorsunk, látjátok feleim, ha gondolkozunk is.

...isa por és *chomuv vogymuk...*

Ez a hittel hitt végünk.

Beszélünk-e eleget erről? Bizony, nem eleget. Szövegeink örökké másról, mindig egészen másról szólnak, és nekem úgy tűnik, hogy évezredek óta hiába gondolkozunk és hiába mellébeszélünk, csakis a port kavarjuk és a sokéves ködöket, az erőltetett eszmezáporokat, melyek után por, köd és fölöslegesen indukált villamos erőmaradékok ülepednek az agyunkban, így aztán egyre szürkébb szürkeállományunkkal nincs mit dicsekednünk, mész és ész keverékét többnyire feleslegesen kivagyiskodva hordozzuk fénybe, elismerésbe fürdetve-mártva, kiskacsák megmosolyogtató bukdácsolásával a lét fodros mélységei fölött fölöslegesen lebegtetve a százszor és milliószor kérődzött, alapigazságnak kikiáltott fantazmagóriáinkat az egy és igaz törvényt ismételve a dolgok megfoghatóságának igézetében:

... isa és nöm iggy ember mulchotja ez vermöt...

Hiába kerülgetjük, végleg el nem kerülhetjük, talán csak azért élünk, hogy félelmünkkel küszködjünk, gyönyörű küzdelmeket vívjunk önmagunkkal, nagyszerű és tökéletes tragédiánkat megpróbáljuk az utánunk következőkre örökíteni, beleírni az arisztotelészi hagyatékba apró katarzisaink sorát, akinek pedig elég esze van ahhoz, hogy legyőzze magában az örökösen felhorgadó végtelenségbe vágyódást, olyan nagy hirtelen megy el, a szemét is elfelejti lehunyni, befelé nézését is megszünteti, és az arcára van írva a csodálkozás, mert minden félelme, amelytől egész életén át olykor hangtalanul is vinnyogva szenvedett, szempillantás alatt szertefoszlott, halálunk másokban okozhat sistergő fájdalmat, ha nem másért, talán azért érdemes élnünk, hogy az ismeretlen túlvilágtól való félelmünk alaptalanságáról legalább egyetlen egyszer, bizonyára az utolsó lehetséges alkalommal megbizonyosodjunk.

Műveljük a magunk kertjét!

Hirdette ezt egykor az ifjabb Arouet, a király pedig, még ha Ferenc nagybátyámról van is szó, maradjon a kaptafánál, mert különben:

Nem mi tapossuk szét a gyalázatost, hanem a gyalázatos tapos szét bennünket!

Korán reggel ez igazán jól hangzik, de hangosan nem mondom ki, magamban érlelem, inkább csak kimosolygom a világba, így is lehet kommunikálni a bölcsesség magasabb fokán, nem jó az, ha akárki belénk láthat, néha a kutyám előtt is titkolnom kell okos könyveimből összekapart gondolataimat, amelyek aztán mintha képzeletbeli videokazettáim valamelyikéről

peregnének elő az agyam belseje felé fordított titkos képernyőre, hogy könnyed egymásutánban kötődjenek képnyelven írható feszes mondatokká valamely ismeretlen rendező szeszélyes utasításai szerint, és sok gyönyörűséges órán át lekössék szabadságtól megrészegült figyelmemet, a kitartó magamra figyelés rabjává tegyenek, lassanként minden álmom belengjék, és az erre figyelés nehéz terhét örökösen rajtam hagyva arra késztessenek, hogy további titkok után kutatva izzadjam, akár ott a toronyban azok a furcsa, örökmozgó fekete madarak, amikor szavakra és jelekre szétszedik szövegeinket, amelyeket néha a génjeimben rejtőző makacságból újra és újra sikerül összeszerelnem használható gondolatokká, jóleső érzés tölt el, úgy érzem, magam is szülhetnék a világban szerteszét heverő diribdarabkákból valami használható új csekélységet, egyik-másik nagy gondolatot kiegészítő vagy kiteljesítő apróságot, útmutató részigazságot, kicsi pallókat holmi értelemkupacok között, fénynyalábokat, amelyek a tudás sötét zugait, nemhiába pásztázzák, hogy az odafigyelők hirtelen felkiálthassanak, mint vakságuktól szabadult szerencsétlenek, az éjszakából életre katapultált fecskék, a megvilágosodásuk pillanatát megért szentek, amelyekhez hasonlónak érzem ilyenkor magam. Hiszem, hogy része vagyok a reggelnek, a meggátolhatatlan derengéseknek, melyet megtoldhatok álomkönnyű mosolygásom alig érzékelhető rezdületeivel, és Oszkár létörömtől vidáman gyorsuló farkcsóválással, feszült mereven figyel engem, szemhéjam álmos-lassú mozdulatára pacsit adó mellső lábával tétova, simogató mozdulattal közelít felém, krónikus kialvatlanságom ellenére pillanatokig derűs minden körülöttem, barátságos puha fények villannak környékemen, a levegő telides-teli van kankalinsárga fénytócsával, a fehér izzás előtt másodpercekig ilyen a sziporkázó csillagszórók fénye, a magnéziumvillanásban felajzott, a családi emlékképhez beállított társaság tört pillanatát idézi, amikor lélegzetvisszafojtva még a fényképezőgép lencséjébe néznek, és a színes gyertyák szétszórt olajos fényfoltjai újra emberibbé mossák az arcokat, az erőltetett örömre feszült ábrázatok a valóságost közelítik, a pillanatnyi csönd képzeleten felül kitágul, szférák édesbús zenéje zeng, a régóta epedve vágyott, mindent feledtető, szórakoztató szerenád, ilyenképpen, ehhez hasonló hangulatban születhetett valamikor a mi világunk, és minden tiszta reggelen így születhetne újra, ha a kinti idegen és akarnok gondolatok nem tolakodnának agyunkba, ha tudatunkig jutna isteni képességünk kipróbálhatóságának gondolata, ha nem hessegetnénk el mindegyre a teremtés kényszerét a génjeinkbe iktatott parancsok.

Kelj fel és járj!
Indulj!
Siess!
Gondolkozz!
Mozogj!
Tedd, amit tenned illik!
És félj!

Vigyázz, máris elkéstél, lemaradtál, félre léptél, eltékozoltad időd és életed, a nagy leszámolás ideje a következő pillanat, amikor nyüszítve bánod, hogy az időt haszontalanul töltötted és másokkal együtt *barmok gyanánt, dicsőség nélkül fogsz az életből kimúlni;* és a hű eb felelősségedet feledtető vidám farkcsóválással emeli lábát, simogatni, az emberségesnél is mélyebb érzésből megérinteni akar, pillantása tele felemelő bizalommal és reménnyel, hogy gazdájában megértésre talál, *értelmes lény vagyok, érzelemmilliárdos lélek,* harsogja őseinktől örökölt metanyelvén, és engem magyaráz százféleképpen.

Lehetnél unalmas útszélen bárgyú búrján, focipályán örökösen visszanyírt közönséges fűszál, ritka erdőben megszámlált fa, elcsapott gondolat, elhallgatott keserűség, élet és halál közötti meg nem hallott sikoltás, világűrbe kicsapott üzenet.

Tudja, hogy még lehetnék akárki, mindennél többnek hisz, talán még Istennek is, aki úr mindenek és maga fölött, oldalra hajtott fejjel, jóságosan néz rám, bizalma bizsergető, hiszem, hogy élek.

Vagyok, mint minden ember fenség!

Oszi visszaszorított ultra magas hangján szól hozzám, cipőpaszta-fekete nedves gomb orra finoman megremeg, ötkilós igyekezet megfeszült teste, hogy megértesse magát, és mi csodákban is hiszünk, valóban értjük egymást.

Mozdulj, kérlek, régóta egyedül vagyok, magamban küzdöttem át az éjszakát, a szekrény fenyegetően magaslott felém, könyveid egykedvűen hallgattak, unom az esti csontot és egyre ijesztőbbek a kintről beszűrődő hangok, a fény és az értelem már újra nappali, szaladnom kell, hogy lássam, valóban határtalan-e a világ, pisilnem kell, fák törzsén, bokrok alján, házak sarkán, rozsdásodó kocsik álomszuszék kerekein apró spriccelésekkel kell felülbélyegeznem függetlenségemet fenyegető, a területemre betolakodók szagos jelzéseit, beleszagolnom kell a világba mindenféle tájékozódás végett. Ugorj, pattanj, gyere velem! A hajnal óta harmatos fűben felgyorsul lélegzeted, a messziről eléd siető folyóban meglátod majd az arcod, fák közötti szűrt levegőben vár reád egy elviselhető gondolat, egy tűrhető mondat, egy valóban szép szó, amivel talán újra kezdhetsz valamit.

És azon kapom magam, hogy újra hiszek a kutyámnak, mozdulok, reménykedve kelek, sietősen öltözöm, papucsban nekivágok a százszor kiismert világnak: *Kiben higgyek?!*

2.
A torony

Maga még nem filozófus? Sebaj! Csak az akarjon lenni.
(Bartók)

Ülök a toronyban. Szobámban valaki kicserélte a berendezést, régi patinás íróasztalom helyett apró, lakkozott nyersfaasztalkán számítógépem alig hallhatóan zümmög, dorombol, mint a kismacska, akit csupa hízelgésből és nőies érzékiségből alkotott a Fővarázsló, hogy legyen az embernek miben gyönyörködnie öregsége szürkére koptatott napjain. A képernyőt kímélő időben nevemet táncoltatja, különféle színárnyalatokba görgeti és nyúzza valamiféle fifikás beállítás, mozgó réztábla utánzat a kapum fölött vagy alatt, ahova munkaidőben besétálok.

Nem, ez így nem jó.

Ez a szépképű valami mozog, lüktet, emlékeztet, sok mindent elvégez helyettem, akár egy jó feleség. Azt is csinálja. Ha akarom, mutatja is, elölről, hátulról és orálisan, és sokféle fekvésben. Nekem ez sok, gombnyomásra odébbáll. Szófogadóan. Ilyenek voltak a férfiak a matriarchátusban. És ilyenek lesznek az új évezredben nemsokára, amikor majd gyereket is szülnek. De még nincs teljes nőuralom. Még nem egészen nyílt a nőuralom. Már sokpróbásan működik a mesterséges megtermékenyítés, a testi örömök kielégítésére a nők kifogyhatatlan ötleteket is szülnek. Ha, mint svéd földön, továbbfejlődik a megbízható mosogatógép gyártás, a férfi a családi otthonban, csak egyike lesz az önkiszolgálókban gusztusosan csomagolt millió közszolgáltatási cikkeknek, és a nők finom ujjacskáikkal és kihegyezett megérzéseikkel kedvükre válogatnak majd közülük.

De addig mindig is lesz nő minden dologban.

Minek nevezzelek?

Debella legyen a neved.

Mutatnom kell egy kis jó modort, bemutatkozom.

Mondjuk, hogy Féljó Jenő vagyok. Nem bánom, hogy mostanában nyugatiasan csak keresztnevemen szólítanak, mert az idők folyamán vezetéknevem elavult, már nem félek, nem vagyok Jóóóó sem, még csak Jó sem vagyok, nem is akarok jó vagy rossz lenni, megyek az utamon.

Persze, hogy ezt is mondta már valaki. Merthogy nincs új a Nap alatt, és a közhelyek alatt is csak egy Nap süt, egyszer majd ezért is fizetnünk kell. A Mennyei hivatal majd benyújtja a számlát, arról, hogy ki mennyi ideig ténfergett a Nap alatt, és miként használta fel a fentről kapott energiát a földön. Szóval, felelősséggel kell élnünk és munkálkodnunk a hangyákhoz hasonlatosan, akik tudják honnan, hová és merre, meg hogy miért. Igyekezzünk tehát felsőbbrendűnek mutatkozni.

Minden áhítozik erre a jelzőre, a hangyák, a csúszómászók, a marhák, a szőkék és a melegek is lehetnek felsőbbrendűek, csak az Isten nem lehet, mert neki más jelzők dukálnak. Kíváncsi vagyok, hogy munkanélküliként, miként tartja meg ezt a különlegességét. Ha nem dolgozik, nem is eszik. És mivel még kedvenc eledelét sem említik a hívők, isteni étkekről pedig csak nagyon drága szakácskönyvekben olvashat az ember, tehát nyilvánvaló, hogy a legfelsőbb Hatalom nem dolgozik.

De a világ eddig is úgy ment előre-hátra, hogy a hangyatermészetűek dolgoztak.

Ebben is lehet némi hiba, no de miért éppen ez menne jól?

Dolgozni kell, csak az örökös bizakodást tudnám feledni.

Furcsa jelszót dédelgetek:

Ne hagyjunk fel a csüggedéssel!

Bátorítanunk kell egymást, emberek!

Debella, segíts!

A képernyő mögött, sorra nyitható ablakokban őrzöm szövegeimet, azt írok, amit akarok, ami éppen az eszembe jut. (De Bellának az van az eszébe, amit belé teszek, akkor igazán szép, ha van benne valami, valami férfias, ha nem piszkálják, mindent megtart jó emlékezetében.)

A brigádvezető már rég nem zaklat, a változások idején elment vállalkozónak, törökök által csempészet cigarettát forgalmaz, sok pénzre vágyik, villát épít a város déli hegyoldalán.

- Fél... - mondja ki félig a nevem.

Vele nem vitatkozom.

Most már nem érdekel az írás terjedelme, nem szolgálatból írok, hanem csak úgy magamnak. Olyan ez, mint amikor a szaunában a testemet borító bőröm milliónyi kicsinyke kapui megnyílnak, és kitüremlik belőlem a bensőmben hánykolódó, sokszor életemet keserítő, nemegyszer titkolni sem érdemes, piszok, avas zsír, és az elhasznált gondolat, amely összesűrűsödve bennem pusztító méreg, közérzetemet bántó feszültség.

- A talpában gonosz csomók vannak - jegyezte meg a vak gyúró, és rendre eldörzsölgette, szétkenegette az összes alkatrészeimnek megfelelő pontokon a leülepedett mérgeket, hogy a kozmikus erőknek könnyebb legyen belém hatolniuk.

Ott értettem meg végre talpra állásunk elengedhetetlen szükségszerűségét, és a Fiú nyomorékoknak szóló parancsolatát, miszerint járnunk kell. Folytonosan gyúrnunk kell a talpunkon található, a különféle testrészeinkbe vezető kiskapuk környékét, hogy testünk bűneinek lerakodásait fellazítsuk, és tiszta emberhez méltóként álljunk a földön.

A szavak pedig lelki tisztaságunk mérgei, azért forgatjuk, gyúrjuk, keverjük ezeket szüntelenül, hogy a lerakodott mérgeket kikényszerítsük lelkünk bejárataiból, és utat engedjünk a felsőbbrendűségünket tápláló érzéseknek. Így szeretnénk emberségünket menteni a kezdeteinkhez visszafelé kényszerítő elállatiasodástól.

Hollók várják mondataimat, hogy szétszórják a torony tetejéről a semmibe. Bizakodom: hullhat egy-egy betűnyi gondolat a termőtalajra, valahol valami mindig megfogan, és szárba szökken, virágot nyit és gyümölcsöt terem.

Nekem is lehetne folytatásom.

Nem bánom a brigádvezető távozását, a főmestert sem kell látnom többé, megvagyok magamban, nyugodtság a párnám, tépett múltam sanyarúság a paplan alatt.

Ablaktalan a szobám. Ha kinézhetnék valamely képzelt ablakon, akkor sem láthatnám, de erős meggyőződéssel tudom és vallom, hogy a torony szüntelenül emelkedik.

Szabad szemmel ez nem látható. Ezt a tornyot szüntelenül rakják.

A percnek nincs értéke, csak ha valamiképpen kitágíthatnánk azt.

Így aztán nem is bánom, hogy ablaktalan szobámban ülök, a falakról sokféle formában a magam képe verődik vissza, néha úgy tűnik, valamiféle tükörteremben élek, és nincs más dolgom, mint megismerni önmagam.

Körmölő Szókratész vagyok, és ismeretlen emberek elé tolom Times New Roman betűkkel írt mindennapi gondolataimat, vitára késztethetném őket, ha nem csupán felületesen ismerném a bábaság művészetét, ha a bölcselet igaz szeretője volnék, nem pedig holmi csapodár, aki néha a saját gondolataiban sem hisz, mert Szókratészt és Mészöly Miklóst követve vallom mindhalálig:

Tudom már, hogy nem tudok semmit!

És a tudástól terhelten a világot hangyaszemmel nézem.

Szokásaim rög közeliek.

Néha azt sem tudom, hányadik emeleten rovom e sorokat. Elfelejtem menteni csikorgó aggyal szült mondókáimat, a számítógép éhesen felzabálja, eltünteti tudatalattijában.

Magamat sem menthetem (el, meg?) ezért, az emberi lét beláthatatlan mélységű történelmi kútjaiban valószínűleg épületesebb gondolatok is elvesztek, mert a szellemieket sohasem eléggé tisztelő, másokra alig figyelő, mindig is roppant gyakorlatias világunkban, réges-régen, és ma is, örökösen csak enni, lötyögni és kefélni akar a legtöbb ember.

Tessék csak megijeszteni őket, egy kicsikét a halálukkal megrémíteni, akkor mindjárt beléjük száll az ájtatosság. Külszinük akarnokságuknak megfelelően valamiféle elmélyültséget tükröz, szobor pofát vágnak, mint a nagyon erős emberek, de sunyiság lapít a bőrük alatt, vagy oktalanságukkal vegyes félelmük kivagyiságot szül, pattognak, mint kecskeszar a deszkán, kapkodnak valamiféle hit után, belefogódznak mindenféle bűnbocsátásos tanokba, pedig tudniuk kellene az igazságot:

Ami a hit szerint igaz, az lehet az ész szerint hamis.

Avicenna sem volt éppen bátor gyerek, amikor ezt így felemásan leírta. Ahelyett, hogy arról papolt volna, hogyha megáll az ész, csakis a hit segít.

Ennek is reánk maradt a veleje, mert ember legyen, aki elfogadható hitet talál.

Egyelőre csak az erős hitbeli hitnél tartunk, azt erőltetjük néhány ezer éve.

És szegény Szókratész is hiába gyöngyözte tar koponyájából az

Ismerd meg önmagad!

aranyköpést, már akkor káderes világ volt, mindenki leginkább a mások titkosabb titkára volt kíváncsi. A botor emberiség ma is azt hiszi, azért sokasodik, hogy valaki vagy valakik uralkodhassanak a nép fölött, pedig még ott sem tartunk, hogy magunkon valamiképpen úgy uralkodjunk, mint a spártaiak testi erejükön, a szerzetesek a test örömei fölött és a megszállottak eszméik fölött. Vannak olyanok is, akik még azt sem tudják megállni, hogy magukat ki ne röhögjék, amikor újra és újra valami balfácánságot elkövetnek.

Márk erősködik valahol, hogy gyermekként kell elfogadnunk Isten országát, különben semmiképpen sem megyünk be abba. Nagy igazság. Benne van ebben az is, hogy gyermekbetegségünkből még nem gyógyultunk ki.

Persze, Szókratésznek ehhez nem sok köze van, hanem mint sokan másokat, őt is az államrenddel való szembeszegülésért ítélték könnyű halálra éppen kétezer négyszáz esztendővel ezelőtt, és akkor megment az ő okossága is, mert hiába gyakorolta az önmegismerést, végül a méregpohár mellől az államhatalom felmentését is el kellett prédikálnia, a halált rendkívüli nyereségnek hirdette, a jövőt, amely mindnyájunkat izgat kissé, egyetlen álom teli éjszakának hitte. Bölcs emberünk ítélethirdetés után még valamennyi időre kiállhatott a sokat látott patinás térre, és néhány szájtáti ácsorgót arra biztathatott, ha embernek akarnak maradni:

Legyetek jók!

Unalmas lehetett a szövege, az ilyesmiken ma már csak az olvasni sohasem rest bölcsészhallgatók gyötrődnek vizsgák előtt. Azóta sem sokan akarnak jó lenni.

Tudta, bizony tudta ezt az agorán száját hiába tépő eszmebajnok, ezért az egyszerű és éppen azért nagy igazságokra sohasem kíváncsi népséget bosszúállásra biztatta.

Hinnünk kell Platónnak is, aki lejegyezte tanítómestere szavait, miszerint: Szókratész arra biztatta a polgárokat, hogy majd úgy sértegessék felserdülő fiait, ahogyan ő sértegette őket. Platón nem állhatott az akkori államrend szolgálatában, különben nem képzelt volna új államot, amelynek erényeit alapos és szórakoztató vitában nem hagyta el valahol a Feledés mezején, hanem írásba foglalva könyvtári kosaraiban bocsátotta vízre, hogy gondolatáradások idején az érdeklődők kikötőibe is jusson belőle.

Szókratész volt az apám.

Nem jegyezte fel a történelem, hogy hányszor itta ki a méregpoharat. Legutóbb a múlt század közepén, amikor a régi szokások elhalványultak, ítélet nélkül, sunyin csempészték a kifőzde asztalára azt a poharat, amit nem a halál tudatában, hanem nyárvégi szomjúságában, a kissé elsózott pörkölt után mohon fölhajtott. Az öregség küszöbéhez illően kopaszodott, és maga sem volt híjával az olyan közmondásoknak miszerint:

Húz az öreg az öreghez!
Egyik holló ne vájja ki a másik szemét!
Hasonló a hasonlónak örül!

Kiszálláson volt. Akkoriban a „nem így akartuk” mellé olyan igazságokat mondott mindenféle gyűléseken, amely sehogy sem tetszett a hatalmaskodó államnak Sietős útjain is utána-utána szalasztottak egy-egy küldöncöt, aki köpenyegét hátulról megfogva figyelmeztette, hogy a hallgatás illendőségét az osztályharc szellemében betartsa. De ő nem azért vándorolt ezer esztendőket, hogy korunkba érve az igazságosságot a silánysággal felcserélje. A poharat kiitta, búcsúját fekete sárgaságban kórházi ágyán elmondta, de csak félig halt meg, amennyiben az orvosok lemondtak róla, és házi fogságában betegsége béklyóit csörgetve élt még négy évtizedet.

Nem hiába.

Halászott a folyókban, sakkozott a szomszéddal, aki aztán jobb játékostársat keresve az Ígéret melegebb országába távozott.

- Amíg magának sakkot adok, maga engem nem bánt! - figyelmeztette Szókratészt, veres bőrhaját hátrasimítva Zöldnagy úr, aki azt sem bánta, hogy időnként sakktársnak szólítják. Okos ember volt. Idejében visszatért ősei földjére, hogy ott is idegenek között,- idegenként - hazát képzeljen magának, és végül hazátlanul sirüljön ki a mindannyiunk számára egyetlen életből.

Négy évtized alatt sanyarúbb lett a világ, fordult is az idő kereke, de Szókratész lelkesedni már csak magáért lelkesedett. Megpróbálta meggyőzni a környezetét, hogy volt valaki. De nem a város főterén sétálgatva mondta szövegét, hanem szobakonyhában borsóként szórta a falakra, környezetét kényszeríttette, egyszer szemdörzsölésre, máskor háryjánosos prüszkölésre, elnéző álmélkodásra, míg aztán besöpörte mondandóját egy vastag irattartóba. Azóta is ott őrzöm ezt a paksamétát könyveim között, éppen a *Platón állama* mellett.

Valahogyan kiegészítik egymást.

Amikor a kétezredik emeletet ácsoltuk, mondhatom, ment a munka, egy frissítő fuvallat hajtott, korszakváltásnak neveztük cseperedő hitünket.

Módszereink a lehető legkorszerűbbek.

Valahonnan a mélyből kapjuk az anyagokat, itt-ott igazítunk rajtuk, mert minden emelet korszerűbb kell, hogy legyen az előbbinél, félünk a maradiság vádjától, amit ránk kennek a fiatalok, pedig az ókori bölcsességek nélkül meg nem lehetünk, a felgyorsult idő nem enged minket elmélázni, rohanunk a forradalmakba, hajtjuk magunkat, miközben az olyan egyszerű kérdésekre sem tudunk megnyugtató választ adni, hogy mi az igazság. Azt, hogy nincs ilyen, már mondták néhányan, de milyen a polgár, nem hisz a saját szemének. Elképzeltük az igazságot, és nagyon szépnek, jónak képzeltük, olyannak, mint a legfőbb, a legnagyobb, a legelőbb való Istent, a mindenben tökéletes édent, a mennyországot vagy a kommunizmust. Kipróbáltuk az utóbbit? Még közelébe sem érhettünk Ez a kísérlet csak arra volt jó, hogy néhány parányi halandó nagy nevet faragjon magának, hullahegyekre mászva isteni magasságokba képzelje magát. Az emberiség egyik balga kísérlete volt. Nem sikerülhetett, mert dolgaink ilyenek, a tökéletesnek hitt elképzelésen fellelkesedve naiv milliók hittek benne, de a gyakorlat mindig nehézségbe ütközik, mert képzeletvilágunk aránytalanul gazdagabb alkotó kedvünknél, tudásunknál.

Az előbbit kellett volna, a paradicsomot?!

Ahhoz, hogy megvalósítsuk a paradicsomi létet, az egynek hitt és nevezett Istent is, láthatóvá kellene tennünk.

Ezzel a képtelenséggel több ezer éve képtelenek vagyunk megbirkózni.

Örök igazságként naponta kikiáltjuk létezését, és eljövendő lakóiként bebarangoljuk olykor gyönyörűnek képzelt tájait, azokat a csodaszép tiszta szobákat, ahol az erkölcs, az igazság, a mélyen emberi jóság a maga szüzességében leledzik, és ahol a szeretet örökké nyíló, tűzpiros virág.

Hisszük, képzeljük, akarjuk, hogy legyen hitünk.

Hit, remény, szeretet!

Egy tőről fakadt virágok szédületében keressük a magunk megismerésének módját, de nem találjuk, mert a szokások nem engedik, hogy magunkban vájkáljunk.

Fáj ez nekünk, embereknek.

Így aztán pótcselekvésként másokban vájkálunk, nekik fájjon, miközben igazságnak mondjuk, ha barátainknak jót, ellenségeinknek rosszat teszünk.

Szókratész mondta ezt, és Polemarchos elhitte.

Ó, hányszor voltam én is Polemarchos!

És dühös elszántsággal kerestem a mindig ádáz ellenséget, szigorú bírája voltam az igazságtalanoknak, az igazságtalanságnak. Úgy gyomláltam ezeket véresre sebesült kézzel, mint anyám, amikor sűrűn kövezett udvarunkon szitkozódva irtotta a gazt, és a gazt is lebíró, szépségével mindenhova betolakodó, mindent beborító, a macskakövek között is viruló, több színben is pompázó, húsos dísznövényt, valamiféle árvácskát, amiknek erdejét késsel és körömmel is nehéz volt gyökerestül kipiszkálni (ezért neveztük körömvirágnak) a nem tudom miért, mindig tisztának óhajtott udvar talajából.

A szép is lehet unalmas és hazug.

És a szép hazugságok, akár udvarunk élősdi virágai, minden évben megtöbbszöröződnek, mert az igazságtalanságok magvait szerteszórja a szél.

Magam is az érthetetlenség keresztjén szenvedve, sehogy sem értem, hogy az igazságok gondolatfolyamaiban az olykor szép formásra csiszolt, keménységükkel biztató alapköveket is miként képes ellepni, eltakarni, láthatatlanná tenni azt a sok szemetet, azt a sok ellocsogott félgondolat-burjánsereget vagy kicirkalmazott kocsonyás, üres szóvirágot.

- Meghalt Mátyás király, oda az igazság! - figyelmeztetett Szókratész, amikor városunk főterén időnként körbejártuk a lovas szobrot.

- Meg bizony... - mondatta velem az igazságtalan élet, de ma sem értem, miként születhetett városunkban az igazság.

Született.

És meghalt Bécsben is? Mert nem tudjuk: megölték, megmérgezték, vagy csak egyszerűen visszaadta lelkét teremtőjének?

Miért nem támadt fel harmadnapon? Fölment az egekbe?

És igazság-lyukat hagyott a földkörül lebegő láthatatlan tudásrétegben.

Miként az ózonlyuk, ez is egyre növekszik, mert a tudatlan emberiség igazságtalansággal örökösen szennyezi a világot?

Mit kellett volna helyesebben cselekednie az én Szókratész apámnak? Hagyta volna a mennydörgést, a villámlást másokra? Hallgatott volna megértően, amikor a szövetkezet másik két vezetője összetévesztette pénztárcáját a közösség pénztárával?

Az igazság az volt, hogy loptak.

Ezt finomabban úgy fogalmazták Szókratésznél igazságosabb barátai, hogy „megszédültek”. Néhány nyugodt esztendő várt reájuk, a meglévőnél sokkal szűkebb és cicomázatlan lakhelyen. Egyikük kiszabadulásakor levélben jelentkezett az igazságos embernél, haragot nem mutatott, csak megbánást.

És Szókratész mellett magam is úgy éreztem, hogy az igazságos ember jelleméhez tartozik: büntetéssel sem árthat bárki fiának.

Anyám ősanyai megérzéssel ellenségeinknek sohasem sem ártott, de könyörtelen volt a hozzátartozóival szemben. Valahonnan felhatalmazása volt arra, hogy a saját véreit, a családjába tartozókat, szigorú szavakkal vesszőzze, tört döfjön lelkükbe, eleven agyukban kergetőző gondolataik húsába vágjon.

Azért tette, tehette ezt, mert minden ilyen tettével magát sebezte. Fájt neki minden helytelenségünk, rosszaságunk, igazságtalanságunk.

Azon aztán gondolkozhatott volna a legelső Szókratész is éppen eleget, ott az agorán sétálgatva, tógáját meg-meglebbentve, amíg valamely lovas fáklyaversenyre várt, hogy a legigazabb valóságos igazság mindnyájunktól elsősorban a magunk átértékelését követeli, hiszen úgy kell igazságosnak lennünk magunkkal szemben, hogy másoknak rosszat ne tegyünk. Így van ez, hiszen mióta eszünket tudjuk, nekünk is fáj az élet.

És nem mástól, hanem a magunk tisztázatlanságától fáj.

Egyébként, az igazság, nem tudom hányadik napon, milyen alkalomból, de feltámadt. Csodásan működik.

Azt is tudom, hogy bennem is van belőle.

És a torony szüntelenül emelkedik.

A legfelső emeleten, gyerekeink dolgoznak. Azok, akik utánunk jönnek, utánunk következnek. Ha igyekszem lépést tartani, velük maradhatok, elnézik tétovázásaimat.

Egy mosolyba faragott arcú fiatalember, valamiféle önkéntes vidámságfelelős nagyapáktól rámaradt bölcsességgel biztat.

- Jó az öreg a háznál... - mondja, és a számítógéptermet - zümmögésével, villanó fényeivel és élelmes vírusaival - megelégelve, a toronyban elszaporodott riszáló helyek egyikére csalja társait. Az ajtóból visszaszólva fejezi be a veretes okosságot: - ... ha nincs baj, hát csinál!

Röhögcsélek magam is.

- Menjetek csak - szólok halkan.

- Majd összebabrálok egy-két dolgot, amihez a ti türelmetek még nyers, mint a hirtelen készült lucskos káposzta, amit hiába forgat az ember a szájában, íztelen, éhségünket sem csillapítja...

Mintha örökké egyugyanazon körben forgolódnánk. Nem szabadulhatunk a sablonoktól, a beidegződésektől, amelyek évezredek óta követnek, csapdát állítanak, amelyekbe rendre beleesnek csoportok, csoportosulások, országok, földrészek.

Valaki kitalálta, hogy rendet tart az étrendünkön: hétfőn köménymaglevest ettünk, kedden paszulyt vagy lencsét, szerdán káposztát, csütörtökön répát, pénteken mákos laskát, szombaton krumplifőzeléket és vasárnap húst. Olykor persze meglepetés is akadt az étrenden, dinnye, sütemény, a rokonság ázalék ajándékai, hal, vadászzsákmány.

A fél város ehhez hasonló étrendre rendezkedett be. Ezt nevezték polgári életmódnak. Az ötlettelenség gyermekei voltunk.

Okosaink és a hatalom terelgetett ide-oda kedve szerint. Vasárnapi iskolába, templomba, később gyűlésekre, kis csoportokba és röpgyűlésekre is, ahol kelletlenül, mert kényszerít-hettek, hozzászóltunk valamely problémának nevezett kérdéshez.

Mindig azt és úgy kellett tennünk, amit és ahogyan mások tesznek.

Így lehettünk jók a világ szemében.

Némely országban igyekeztek egyforma ruhába gyömöszölni az embereket, máshol a divathóbortot erősítették fel oly módon, hogy kicsitől nagyig hasonló nadrágot hordtak az emberek. És olyan világot behálózó élelmezési láncot is kigondoltak, olyan sablon kaját, amit a környezet csillogásáért, apró ajándékokért örömmel fogad az eszméletre még nem ébredt ember. Gyermeteg sokaság tülekedik ezeken a helyeken. Miért van az, hogy az egyen szabású élelmezés régi formáit mindig visszavágyjuk. Ősanyáink minden bizonnyal azonos nagyságúra szabdalt szarvashús darabokat, lehetőleg egyforma, pirosra sült túzok combokat, párolt vadkacsamelleket, különféle ropogós madárszárnyakat és maroknyi köleskása gombócokat kínáltak az örökké sietős harcosoknak. A nyereg alatt puhított húsból kiváló hamburgereket készítettek németföldi kalandozásaik szüneteiben. A meleg egy tál étel bevezetése is némi fanyalgással járhatott, az idősebbek sajnálták a parázson sütött húsok ízét. Akárcsak a frankfurti virsli bevezetésekor. Akkor is népes volt a maradiak tábora, akiknek kedvelt mindene maradt az apró, leszopogatható csontocskákat, porcogókat is tartalmazó zónapörkölt, amit semmi pénzért sem cseréltek volna fel a bárddal aprított, juhbélbe töltött, kétszer főzött, párosával kínált egyen ízű keverthús-költeménnyel, amit a különféle főtt kolbászok társaságában úton, útfélen, kiskocsmákban és fényes vendéglőkben forgalmaztak. És amelynek csodálatos illata irodalmunkba is bevonult például Nagy Lajos novellájában éhenkórászait, és a későbbi pesti kisembert jellemezve Csurka István Kettős kolbász című kötetében. A fenséges egyszerű ízek kiszorulásával, a vásári szellem rohamos erősödésével a gyorsétkeztetés szemünket gyönyörködteti különféle cicomákkal, a szánkban pedig gyűl a sablonos műanyag íz.

Akit gyermekkorától erre szoktatnak: szereti, kedveli, ragaszkodik hozzá, mint a gyermek az anyatejhez. De nem mindenkinek veszi be a gyomra az egyen ízű vagy inkább ízetlen kaját.

Ezek aztán elmondhatják magukról: nem értjük ezt a világot.

A régit talán értettük?

Nem értjük egymást már ősidőktől fogva, képtelen vagyok leírni azt a magasságot vagy mélységet, ahova jutottunk, azt a szédületet, amelybe beletehénkedve aprítjuk hétköznapjainkat.

Ha kinézhetnék az ablakainkon, mit látnék?

Lent a mélyben sűrű ködök, tapasztalataink iszapban hevernek, fejünk felett örökölt felhők gomolyognak, mindig csak gomolyognak, a hivatalos szócsövek szerint látóhatárunk tágul, percről percre növekszik. Beláthatatlan beláthatatlanságunk is.

Akik megszokták a fokozatos emelkedést, mozdulatlannak hiszik a világot.

És idő sincs.

Mi magunk vagyunk itt, köröskörül a magunk gondjaival, a magunk rövidre szabott idejével, életével.

Hát ez se szép?!

3.
Mögöttes beszéd

Embert keresek.

(Diogenész)

Lássuk csak, mikor alakult ki a mögöttes beszéd?

Évtizedekig szavakat írtam egymásmellé, már az ősidőkben is szóvadász voltam.

Miközben nagy vadakra vadásztunk és elvegyültünk a gőzölgő ember-dzsungel sűrűjében, az örökös éhség csikorgásával gyomrunkban fenevadakat utánzó hörgésekkel bátorítottuk magunkat.

- Sűűű! - ordítottam, biztatva társaimat, amikor rávetettük magunkat a toronyállatra.

- Szűűűt! - visítottam néhány évszázaddal később, amikor előrehaladva bonctani tanulmányaimban rájöttem, hogy az állatvilág jó része szíves teremtmény, oda kell ütnünk, szúrnunk, vágnunk, ha gyorsan végezni akarunk ellenfeleinkkel.

Később aztán - még mindig legénykoromban - felszedte egy kívánós lány a lábam nyomát, hogy frissen lopott sárga méhviaszba burkolja, sütőkemencébe dobja és beérje kéjes suttogással:

Úgy égjen a te szíved értem, ahogy elolvad ez a viaszk itten....

A hátsó felén legeltettem a szemem, meghágtam volna szívesen, de ahelyett, hogy tartotta volna magát egy kis ideig, elbódulva kuruzslásával gyógyított.

A változó időben apránként felnőnek bennünk a különféle tudományok és kibokrosodik hasznuk is. Szíven ütünk mostanában is mindent és mindenkit, akitől akarunk valamit, vagy akit élve-halva magunknak kívánunk.

Így aztán szedtem és téptem magam is magamnak élvezetet.

Vadvirágot, és aztán Debellát gyűrtem magam alá, ők éppen csak egy kicsinykét ellenkeztek, húzódoztak, a végén pedig inkább nyomakodtak, és fickándozva bolondoztak kedvemre.

De aztán, családjukkal együtt, se szó, se búcsúzás, továbbálltak, mint az örökké turkáló disznócsordák, akik az orruk után mennek.

Engem is így szereztek meg aztán mindenféle szolgálatra, mert ősidőktől megmaradt szokás szerint, mi mindent magunk készítettünk és építettünk a családban.

A gyerekeket is többnyire magam csináltam, de az irigy asszonyok ezt minden esetben ájtatosan a maguk dicsőségére írták, mert becsületes férfiemberhez illően soha sem tagadtam, hogy az ilyen foglalatosságot szívből szerettem, és nagy élvezettel végeztem, miközben az alattam való fehérnépek sokszor ezt amennyire csak lehetett tagadták, megelégedtek egy-egy kiadós sóhajtással, miközben én a csúcsra hágva rikoltoztam, sziszegtem, sűsögtem, mint a régi jó ősidőkben, amikor a dzsungel szélén az első lyukat saját húsommal egy lányfélébe belefúrtam.

Ösztönösen cselekedtem, amiről napjaink kisokos biológusa elsődleges szükségletünknek nevez. Olyan nagyszerű dolognak, amelyben egyszerre van jelen a legnemesebb és a legalantosabb, a legszebb és a legvisszataszítóbb, a költészet, a festészet az irodalom és a zene legfőbb ihletője, amelyet minden felsőbbrendű állat és növény gyakorol. Merthogy volt annyi vak akaratos okosság őseim pálcikás sejtmagjában, hogy a jót (az eukariotikust), nem pedig az ezt megelőzőt (a prokariotikus világot) választották.

A szexuális szaporodás előnyeit élvezettel gyakoroltam, és bizony mondom, egyetlen egyszer sem merült fel bennem, hogy utódaimat valamely aszexuális mechanizmus segítségével biztosítsam. A magam ivarsejtjeit gyakorta úgy engedtem útjukra a kívánatos női alfelekben, hogy még istenhozzádot sem mondtam búcsúzáskor, bár rikoltozásaimban mindig volt valami gyöngéden parancsoló biztatás:

Fiaim! Előre!
Vigyétek örömteremtő akaratomat jó anyátok dicsőségére!

A véletlen teremtett.

Dolgom ezen a világon nem több és nem kevesebb, a véletleneket kell élvezettel szaporítanom.

Hogy miért voltam és vagyok néha most is olyan egyszerűen és magától értődően őszinte: nem tudom. Valamit mindenki örököl a múltból, úgy sikerült, hogy ez anyai ágon maradt reám őseimtől.

A mostani Vadvirág, Cicamica és Debella is sűrűn felkapkodja a fejét, amikor tömören kimondom csúnyának ítélt minősítéseimet.

Egy értekezleten egész évi munkánk fölött bájologtak a vezetőség seggét nyalók, akik rámutattak és kiemelték, meg aláhúzták mindazt, amit jónak képzeltek a kitűnő vezetést dicsérve. A gyűlést elnöklő főnök annyira felbátorodott a sokoldalú lakkozástól, hogy a végén engem is megkérdezett, mintegy koronás mattot elérendő, mert ilyen az iparos, nem elég neki az, ami van, hanem a teljes elismerés, az egyöntetű hódolat elnyerése nem titkolt álma. Tömör válaszomra aztán nyomban berekesztette a gyűlést.

- Szar! - mondtam nyomatékosan, és ennek szagát kellett neki elhessegetni a zárószavába kevert mézes-mázosságával.

Rég volt. Tiltja ma már az ilyesmit a kötelező jólneveltség.

- Szíven ütlek! - ordítottuk sok évszázaddal ezelőtt, a lovagkorban pedig emberséget szívlelve esetleg megtoldottuk a figyelmeztetéssel:

- Védd magad!

Ma ez másként működik Áldozatunkat előbb szembemosolyogjuk, vállon veregetjük, körüludvaroljuk, nyaljuk-faljuk, mint az örömlányok a hervadt péniszt, aztán eredeti szándékunk szerint nem rúgjuk tökön az illetőt, hogy hadd hulljon a férgese, hanem hátulról, a más lábával elakasztjuk, félretaszítjuk, sárba rugdaljuk, kicsináljuk, miközben Kedves Barátomnak, Tiszteletreméltó Atyámfiának, Édes Cuncikámnak és minden egyébnek elmondjuk.

Karóval, pattintott kőszerszámokkal, puskaporos lőfegyverekkel kezdtük, bombákkal, rakétákkal, atomfegyverekkel erősítettük szívünket az egymás elleni hadakozásokban, miközben kidolgozódott - dolgozódott a fene, szépen, aprólékosan, kitartóan sunyin kidolgoztuk az egymás elleni szívtiprásban a mögöttes szó fegyverét.

Olyan ez, mint a vegyi fegyverek. Néha meg sem érezzük közelségét, mert nincs szaga, ellenkezőleg kellemesnek tűnik, elbódít illata, lefegyverez, és amikor ott állunk mit sem sejtve, hátulról beakasztanak nekünk.

Vannak, akik így szeretik?

Mindig is voltak ferdehajlamúak. Olyanok, akiknek kifejezetten ez tetszik, és olyanok, akik nem bánják, akik ebből is hasznot húznak.

Ahhoz, hogy ezt a lélekpusztító fegyvert leírhassuk, tulajdonságait megismerjük, vissza kellene mennünk az eredetére.

Mikor is kezdődött az emberiség mellébeszélése?

Mikor vált az Ige hazugsággá, a látszatigazság szemfényvesztésé, népbolondítássá?

Vajon lehetetlenségre vállalkozik, aki ezt kutatja?

Szókratész nem olvasta Szókratészt Az öreg, de nem biztos, hogy első Szókratész Platónnál olvashatta volna magát, ha nem kellett volna kiinnia azt a méregpoharat. Bizonyára szép, díszes pohár volt, talán ezüstből és aranyozva, domborításairól valamely szép, kívánatos és okos istennő mosolygott a huncut bölcsre. De lehet, hogy egy egyszerű kazár csupor volt csupán, amelynek mélységét mérendő hetvenhétig kellett számolnia, mert csak akkor hallatszott ki belőle a csobbanás. A hiábavaló kérdés csobban ilyen kísérteties hangon, mert felelet helyett csupáncsak az évezredeken túl gyűrűző hullámkörök némaságát figyelhetjük meg belőle.

Ha az öreg Szókratész botot fogott volna és összetöri azt a méreg-csuprot, ma nem sokat tudnánk az ékes szólásáról, talán Platón sem irkált volna halála fölötti megdöbbenésében könyvet róla, amelyet sírkőnek képzelt és állított a mai napig láthatóan szeretett tanítója emlékére.

Bizony mondom, az a pohár vagy csupor nem ért többet a mindenségnél, de a bölcs öreg, vén korára is megmaradt kíváncsi embernek, s hogy megfejtse a halálfélelem titkát félelem nélkül, kiitta a pohár tartalmát, miközben azt hangoztatta, hogy jó emberen nem történhet baj sem, életében, sem halálában. S hogy ő halni indult, mi meg örökké élni akarunk, ő titkok titka után eredt, mi meg ijedt gyermek módjára kapaszkodunk az élet szoknyájába: ez az, ami miatt őt magunk fölé emeljük minden időben.

A halhatatlanság bölcsője ring az okos választás közepében.

Későbbi apám sem olvasott, inkább a maga szövegeivel volt elfoglalva. Csodáltam, ahogyan hajszálpontosan ismétli élettapasztalattal tele szövegeit, családi történeteinek hőséül mindig sajátmagát állítja, unalomig ismételve önmagát, minduntalan példaképünkként kívánt elébünk állni, előttünk táncolni, magát mutogatni, mintha nem is Szókratész volna, hanem valamiféle írástudatlan Platón, aki önmaga tanítványa, és valamely ellenállhatatlan ösztönnek engedelmeskedve a saját igazságait akarná mindegyre felidézni és meghosszabbítani nemcsak fiai, hanem unokái unokáinak tanulságára.

Azért sem szégyenkezhetett az öregem, hogy nem olvasta Platónt. Merthogy Platón sem hallgatta őt.

A menekülő hallgatóság maradékaként, Platónt magam képviseltem, minden végérhetetlen mesedélutánján. De hajlandóságot arra, hogy szövegeit papírra vessem, csak mostanában éreztem, amikor a pergamennél és a papirosnál megbízhatóbb élettartamú, összehasonlíthatatlanul terjeszthetőbb alkalmatosságként eljött a világhálóra kiszegezhető kiáltványok ideje. És most már egyetlen mese sem tolakodó, de az is lehetséges, hogy a drótposta másik felén ott hallgatózik, szemmeresztő figyelemmel bámul az egész világ. Avagy a világnak ésszel tört része, amely kíváncsiságát feltehetően a Szókratésztől és a paradicsom előtti időkből, isteni génekből származtathatóan a világmindenség legsűrűbb lelki anyagából örökölte.

Nekem sem volt több eszem: elhittem, hogy a sok szépbeszédnek az ikertestvére a nyomtatott szöveg.

Egy alkalommal születésnapjára, amelyet a munkásosztály nemzetközi ünnepének közelében, valamiképpen a volt helyi király születésnapjára jelölte ki a sors, a főtéri könyvkereskedés ünnepi díszben pompázó kirakatából bekérettem a történelmi időknek leginkább megfelelő, a könyvüzlet kirakatából mindenféle más olvasmányt bizonytalan időre kiszorító, száznál több példányban pofátlanul tolakodó vaskos kötetek egyikét, amelynek *Materializmus és empírio-*

kriticizmus volt a címe. Szerzője az a kecskeszakállas orosz úr (valameddig elvtárs) volt, akinek micisapkás portréjával valószínűleg joggal, tele volt akkoriban, a világ.

A mi világunk persze, hiszen akkor mást, jobbat nem ismertünk.

Szókratész megköszönte az ajándékot, annyira tetszhetett neki, hogy évek múlva is felvágatlan lapokkal őrizte a könyvespolc sarkában, ahol felesége ronggyá olvasott könyvei: *A fekete vőlegény,*a *Réztábla a kapu alatt,* és a *Két fogoly* hevertek.

Ezeket és ehhez hasonlókat magam is elolvastam tizenvalahány éves fejjel. Átkoztam is a balesetet, amelyben az orvos felesége halálát lelte, és egyvéleményű viszolygással kísértem izzadság szagú légyottokra az orosz fogságban feledkező magyar tiszt szerelmetes feleségét. Valahogyan nem tetszett ez a fajta a „mögöttes testbeszéd" és az a sokkirálységú világ, ahol minden uralkodónak megadják azt, ami az övé. A kötelező elérzékenyülésnek is híjával voltam, akkor is, amikor az író kényszerítő óhajának megfelelően, a messzi idegenbe kimerészkedő hősnő, férje sírjához zarándokolva, könnyezve igyekszik elnyerni az olvasó rokonszenvét, beletörődését, cinkos egyetértését:

„Az élet akarta így!"

Kis híján nőgyűlölővé váltam, mert a kurválkodás megbocsátásának akkor még egészen más formáit képzeltem kivihetőnek, és a becsület akkori szabályai szerint megvalósíthatónak, abban a háborútól megbolydult sanyarú és tótágas világban.

- Idefigyelt Vadalmafa! - szólt rám egyszer Szellem Bandi, aki a kezdetek óta magam voltam, és már akkor a legteljesebb bizonyosság, amikor a világűr porát lepálltam magamról, hogy újabb bolygók kritikus mennyiségét növeljem valamiképpen abban a körforgásban, amely eddigi feltételezéseink szerint, a Jóisten indulatos hátraarcának szelével kezdődött, és amely minket az összes naprendszerek porával együtt azóta is szédületben tart, hogy mi legyünk a Harag fiai, az indulatos, lélektől duzzadó anyag, a mindent megmagyarázni akaró, kérdőjelektől dagadó fejű élőlények, minden idők kisokosai, akik örökké bután halnak meg.

- Mindig mondtam néked, ember, gondolkozz a saját fejeddel! Mondd, van neked egyáltalán fejed?

- Van! És vedd tudomásul, hogy vagyok! Évától kezdődően tudom, hogy jó vagyok...

- Jó vagy! - mondta nekem, nem is egyszer, örömmámorában Vadvirág. Cicamica pedig aprókat sikított vallomásaihoz, és Debella forró nyögése is itt van még szőrösödő fülemben. Nem tudom, honnan sejtettem mit kell velük csinálnom, valaki mindig megsúgja ezt testemnek, sunyin megkerüli a józanságba raktározott eszemet, ki hitte volna, hogy mi mindenre képes vagyok ilyenkor.

Olyankor is. És ha egyszer-egyszer gondolkozás helyett érzéseim halmazával közelítenék a lét kérdéseihez, hagynám a tiszta észt, és a tiszta ész kritikáját is másra, talán nem ott volnék, nem oda jutnék, mint a „mándi testvér", az eszét koptató, magát megfeszítő ember?

Bandi megértően tekintett rám az eszmék felhőinek magasából.

- Boldogok a tudatlanok, aki előtt még ott van a megismerés boldogsága, a felfedezés öröme. Olyan ez, mint amikor roskadásig rakott asztal előtt állunk, és éhségérzetünk a kielégülés delének fényében tetőzik. Az Isten örök ígéret, a végtelenségbe azért helyezte világunkhoz kötődő képzeletünk, mert végességünk ellentétét akartuk, mint kiszabadulást.

Az ember, mert élete véges: bukott lény.

Legnagyobb gondja valamilyen istenné válni, de erre nem képes, mert megkerülhetetlen halálát saját bűneként fogja fel. Kielégületlenségét mesékkel üti el, a szószaporítás ködébe keverve létrehozta és egyedenként újra, és újra szüli, a maga képére teremti, képzelete mértéktelenségével felruházza a halhatatlant, akinek a szolgálatába kénytelen/kíván szegődni.

- Hmmm! - mondtam én svédül, és Bandi azt hitte gondolatát igenelem.

Folytatta:

- A legfőbb felettes kigondolásában az emberi következetesség megteremtette Isten Fiát. Ha szenvedéseit emberi szenvedéseknek képzeljük, megfosszuk őt isteni voltától. Ha valóban Isten Fia volt, nem szenvedett. Ezt így: orrvérzésig tagadja makacs, begyepesedett agyunk. Meghatódottságunk egyszerre kívánja a vértanúságot és a fenségességet. De hát van hibátlan emberi alkotás?

Mégsem csüggedhetünk:

Isten még tökéletesíthető, ha lefejtjük róla a dogma sok ezer éve rárakott réteges öltözetét.

De csak csínján ezzel, mert mire megyünk majd a didergő képzeletünkkel.

Figyelmeztettem, hogy Őszinte Száj így beszél.

„Szeress! Úgy szeress, amilyen vagyok. Mert olyan vagyok, amilyen vagyok”

Mert tudja, hogy az embernek önmagának kell lennie, magát kell adnia.

Keresd önmagad! Légy önmagad! Ismerd meg önmagad!

- Megint Szókratészt ismételgetjük, aki Emerson szájával mondja: *Bízz magadban!* - minden szív ezen az érchúron rezeg. Foglald el a helyet, melyet az isteni Gondviselés jelölt ki számodra. És amit kortársaid társadalma s a viszonyok hálózata szab meg.

Ez is mögöttes beszéd.

Többszörösen is az.

Mert elkülöníti a Gondviselést az Istentől, aminek kijelölését a társadalom nyakába varrja, és a viszonyok véletlenségére bízza. Az ember által kigondolt istenek mindenek felettiségét sem hiszi komolyan, mert végrehajtóként a társadalmat és a véletlent jelöli, mintha azok fölött uralkodna a Magasságos.

Valójában igyekszik kikapcsolni Őt életünkből: *„Istennek, embernek tetsző mindenha az önmagán-segítő”* - írja az Önbizalomban, másutt pedig kimondja:

„Minden nagy ember unikum.”

Egyediségünk teremtette az Egyet.

Mit jelöltünk volna ki magunk fölé, ha nem legeslegjobb önmagunkat.

Amor incipit ab ego.

Önmagunk megbecsülésével kezdődik a szeretet.

Magunkat imádjuk az Istenben is.

Nem tehetünk mást, a világ mindenütt gömbölyű, minden önmagában létezik és önmagából kiinduló - visszatérő valami. Lehet, hogy Vak Akarat.

Self-love, my liege, is not so vile a sin
As self-neglecting.

Hinnünk kell Shakespeare Vilmosnak is.

Az önszeretet nem csúnyább vétek a magunk elhagyásánál.

Önmagunk nélkül nem lehetünk. Emberi mivoltunk feladása lealacsonyítana.

Nem ezért másztunk le a fáról.

Ibsen is jegyzi minőségünk, amikor megállapítja:

„Az a világ legerősebb embere, aki egészen egyedül áll.”

Ezt is Róla mondjuk, de magunkról gondoljuk. A Leghatalmasabb Egyedül valót magunkról mintázva igyekszünk megszabadulni kicsinységünktől, hiszen *O. Wilde: De Profundis* művében is írva vagyon, hogy bizony nem vagyunk önmagunk, mert mások gondolatait szajkózzuk, mások érzéseit érezzük, másokat másolva élünk, még a szenvedélyeink is idézetek.

Pedig nem akarunk sokat: keressük a boldogságot és megtaláljuk a pillanatban, mert

„Míg az ember boldog nem volt,
Addig meg nem halhat.”

Petrovics Sándor is beérte a kicsivel, és ezt is a gondviselés kegyéből vélte elérhetőnek.

Vagyis egyenes beszéddel: mindig, mindenben magunkra vagyunk utalva.

Mert ha példakép nélküliek vagyunk: nem javulhatunk.

Mert emberségünk folytonos javulást kíván, elérhetetlen magasságba kilőttük agyunk többlépcsős rakétájával vágyainkat, amelyekből kozmoszunkban összeállt, és reménykedünk, hogy varázscső-világunkban is összeáll majd a jövőnk. Miközben a világ nagyobbik fele a lemondást választja: *Ha nincs vágy, nincs szenvedés*. Hány Buddha hiszi ezt?

Mózes titoktartó, igaz ember volt.

Az, hogy az Istennel társalgott mindennapi jussunk ma is.

Az ő mögöttes beszédével a szükség igazát szolgálta, amikor - A VAGYOK, AKI VAGYOK alapján - megalkotta a Szükségest.

És az isteni sugallatot követve nem hazudott, mert A VAGYOK KÜLDÖTT ENGEM TIHOZZÁTOK szöveggel állott Izrael nem mindig hiszékeny fiai elé.

A baj, mindig az örökös baj...

Ez gerjeszti a mögöttes beszédet.

És, ha az emberiség nem akarja bevenni a szükséges morált, szemfényvesztéssel, minden esetben csodákkal rábírják a tan követésére.

Botból kígyót, betegből egészségest, vízből vért varázsol elénk minden politika.

És minden Tan megtalálja a maga Áronát, aki ékesszólóan szólja a szájába adott szót, amit Isten gyanánt a mindenkori Mózesek akarnak.

És hinnünk kell a csodákban, hinnünk kell Valamiben.

Hinnünk kell a Nemlétezőben, hogy legyünk.

Csak mi tudjuk, mi az a „van”, mi az a létezés.

Bizonyos esetekben, a filozófiában ismerjük a „vagy”-ot, a szubjektivizált létet.

A közösségben ismerjük a „vagyunk”-ot, a „vagytok”-ot - írja Constantin Noica.

És nem kérdi, hanem megállapítja, hogy „Csak Isten tudja a «vagyok»-ot úgy, hogy ne legyen szüksége többé a vagy-, van-, vagyunk-ra...”

Kérdőjel helyett három pont. Mert a három pontba minden belefér.

Mindenkor, minden hit kérdése három pont.

Egyszer majd a számítógépek világláncolata összeszámolja mi mindenben hittünk a kezdetek óta, és kiderül, hogy a kezdetek magyarázatához is egyelőre még nem hétköznapian erős hitre lesz szükségünk.

Amikor magam is rájöttem, hogy nincs igazság, és Mátyás király előtt sem volt, tehát vele nem is halhatott meg az igazság, mert mindig is igazságok voltak, akkor megvilágosultságom azt sugallta, hogy a Magasságos, az Egy, az Örök: Igazság.

Így aztán kár acsarkodnunk egymás ellen, hiszen az igazság gyémántköve, a bölcsesség csodaszere nem nálunk van, hanem világunkon kívül. Ott kell keresnünk. És tapasztalhatjuk, hogy jó úton járunk, amikor minden pillanatban istentagadóan fürkésszük a mikro- és a makrokozmoszt.

Az emberi mértékkel mérhető igazság a jótett, amely a szeretet hajtása. A saját képességeinket, óhajtásainkat, vágyainkat és akaratunkat meghaladó erkölcs porhanyó földjéből apránként terebélyesedik mindenféle dolgaink fölé.

Az iskolázott gondolat úgy fürkészi az igazságot, mint a plátói szerelem a csupán párokként egy-egy embert, amely az elérhetetlen szépséget beborítva megóvja a gyönyört az elmúlástól.

Noica figyelmeztet, hogy ne várjunk a filozófiától igazságtanítást. Kantra hivatkozik, amikor egy dologhoz egy igazságot rendel, és azzal a dologgal megfelelésben kell lennie a Nagy Vizsgálódónak.

Valóságok léteznek, és ehhez mérten igazságok.

Mit akarunk tehát mi megrögzött igazságkeresésünkkel?

Semmi különöset, azon kívül, hogy magunk alá szeretnénk rendelni a világot.

Előbb közvetlen környezetünket, aztán a tóba dobott kő mintájára hatalmunkat végtelenig szándékozunk gyűrűztetni.

Bölcsességünk nem mindig tőke, amit tapasztalataink kamataival növelhetünk. A nagy tömeg mindig arra vár, hogy egyedei közül egyik-másik olyan meggyőzően érveljen bölcsességeiről, hogy azt ne kelljen lékeléssel bejuttatni az emberi agyakba, hanem csak úgy, mint örömteli szellemi orgiákon, a felszippantott kokain hatóanyagát, ehhez hasonló könnyedséggel úgy kell hatnia reánk, hogy magától értetődően alakítsa gondolatvilágunkat.

Apámnak sem volt könnyű szókratészi módon lemondani az igazság firtatásáról, hogy rátaláljon a lét föl-fölhorgadó kérdőjeleire, és magában ledönthesse az évtizedek óta apró meggyőződés-kavicsokból feltornyozott Istent.

Az ókori bölcsek tudták, hogy annyi az isten, mint mezőn a fűszál, és megszámlálhatatlanok az igazságok is.

Honnan ez a sok beteg ember?

Miként termett e föld ekkora Nárcisz-rengeteget?

A csak önmagukat látók gyógyítására, a mértéktelen hatalomvágy ellenszereként teremtettük az Istent?

A mi képünkre, de rajtunk kívül. Hogy lásson minket, és hogy mindent, de mindent megbocsáthassunk magunknak.

- Bandikám, mondd, szereted Te a búzsáki tányérost?

- Mire gondolsz?

- A népi-nemzeti hagyományos kosztra. A búzsáki tányérosban minden van. Összetettebb, mint például a lebbencsleves. Valamiért mindenkinek ízlik. Kinek a bab, kinek a bablé, az alig felismerhető zöldségek, a soktojásos száraztészta, a csontokon mélázó húsok, a füstölt

kolbászkarikák... Ilyen főzet kellene. Unalmas már az örökösen és egyre ájtatosabban feltálalt krumplileves. Kanalazzon mindenki szájíze szerint...

- Virágozzon minden virág? Ha már a Nap alá született. Miközben tudva tudjuk, hogy azért sincs Igazság, mert mindenkinek igaza van.

Ami mindenkié ideig-óráig: ez az eszme.

Úgy tűnik, túltettük magunkat az eszmekeresés gyermekbetegségén.

Létünk a szeretet és a lemondás világában folytatódhat.

Az előrelátást sem bízhatjuk Istenre.

Bibliájának történései erkölcstelenségét mutatják. Mert abban az időben - mondhatnám úgy is hajdanán - még nem sikerülhetett tökéletes Istent teremtenünk Csak olyant, aki apáinkhoz hasonlóan a maga igazságait gajdolja.

Sikerülhet ez valamikor?

Félelmetes volt, amikor az öregem kópésan szavalta egykor árva lány anyámnak:

„Kihoztalak Téged a szolgaságnak földjéről..."

Miként lehet szimpatikus ma az öreg Úr, aki kénye-kedve szerint nyilatkozik, mint valamely sajátos sajtóértekezleten: *„Megkegyelmezek annak, akinek megkegyelmezek, és megfizetek annak, akinek megfizetek"*.

Nem, nem kellett volna ennyire emberarcúnak teremtenünk őt.

Vagyis inkább azt hiszem, ilyennek kell lennie annak, aki maga a teljesség.

Erkölcs nincs romlottság nélkül, tisztátalanság kosz nélkül, egyensúly nincs ingadozás nélkül.

A hit is tagadással erősödik.

Amikor Jöcsi a Karolina tér sarki bérház alagsorából a százvalahány lépésnyi hosszú Klastrom utcán elkísérte az öreget munkaebédjükre a Mátyás király utcai kifőzdébe, mindketten nagyon éhesek voltak. Tárgyalásaik, mint általában, most is a barátságos légkörben zajlottak, Jöcsi az apja ölében ülve mindent megevett az elébe tett tányérról. Azóta is kedvenc étele a vadas bélszín olyan csőtésztával, amellyel, ha úgy tetszik, felszipókázhatja a babérleveles bőségesen tejfelezett zöldséges vadas-mártást. Szép emlékei sorában, ahol nagy zabálások és később vidámítóan szeszélyes nők előkelő helyen szerepelnek, ennek az eseménynek borús oldala is van. Ugyanis tisztán emlékszik arra, hogy a kicsi kerek, és az idő által mélyfeketére lakkozott asztalkán egyetlen tányér volt.

Koránál fogva őt sokféle előnyben részesítette az a polgári társadalom, amelyben az embereket pénzük szerint két skatulyába osztották. Ők a nagyobbik, de nem a tágasabb skatulyában foglaltak helyet, ahol a kis emberek, közepes tehetségek, szürke köznépek tömörültek.

De ennek a megkülönböztetésnek előnyeit is élvezte, mert nem kellett fizetnie a villamoson, amelyre pontosan emlékezett, hogy fényes síneken, szikrázó kerekekkel időnként bekanyarodott a Kincses Város Főtérre. Kiskorúként ingyen járhatott a színházba. A „magyar világ" kezdetén kaphatott a színpadról a tömegbe szórt ingyen cukorkákból, mert akkor még a felső erkélyre is jutott belőle, és minden gyermek kezébe nyomtak egyet.

„Azokba a tüneményesen sikló lovas szánokba is bármikor ingyen beleülhetek, ha szüleimnek erre kedve kerekedik." - gondolta, amikor a szűz havaktól patyolatfehér téren a csengős lovak után bámult. De szüleinek az volt a rettenetes szokása, hogy csak egyes számban mutatkoztak, és semmi hajlandóságot nem mutattak az ilyesféle szórakozásra.

Két esztendővel később a Kismester utcai általános iskolában, tízórai szünetben ingyen kapott cukros kenyeret. És a nem saját akaratából gázkamrába készülő padtársa vajas kenyerének

felét is rendszeresen bezabálta. Ebédre pedig, igen, minden áldott ebédre olyan grízes laskát kapott a kiválasztott szegény gyermekek kiváltságaként, hogy ezt a későbbi időkben ritka eledelt mindörökre megszerette. Már- már azt hitte, hogy az a világ, amelyben ocsúdott, számára új skatulyát, az ingyenesek skatulyáját jelölte ki élettérül, hogy így kárpótolja a társadalom igazságtalanságaiért, és megalapozza benne az osztályharcos hajlandóságot, amely az érzékeny emberekre váró vitézkedés egyik régen közkedvelt formája volt.

A vár, amelyben született, olyan falakkal dicsekedhetett, amelyek tövében, apró fűszerüzletekben, a gyerekeknek bérmentve burizsnak vagy bú-rizsnek nevezett édességet, máskor pedig „bocskorszíjat" osztogattak, ami savanykás-édes cukorgyári maradék-vakarék volt. Csemege.

Szóval ott ült Szókratész ölében, és elette előle az ebédet.

Életre szóló élménynek ez se rossz.

Évtizedekkel később éppen abban az utcára néző szobában azért gyűltek össze barátai, hogy új könyvét bemutassák az érdeklődőknek. Akadt is néhány kíváncsi olvasója. Sajtos pogácsát ettek, szilvóriumot ittak, Ursus - sörrel öblögették, de könyvéből akkor nem kaphattak, mert többek között a nyomda is elfelejtkezett ígéretéről és róla.

Mátyás király akkor is másfele járt, mert az igazsággal való házalás minden időkben sok utánajárást követel, és gyakran előfordult, hogy a szivárványhoz hasonlatos reménysugarat sohasem ott állította, ahol ezt várták, hanem váratlan, meghökkentő hites helyeken.

Szókratész persze, hogy a főtérről jött. Sötét öltönyt, csíkos nadrágot viselt, kifogástalan minőségű, saját gyártmányú bokszbőrből készült, varrott rámás félcipőt, amelyre rásimult az oldalgombolós kamásli. Gesztenyebarna hajában gondos választék, szemében nyitni-kék felhőtelenség, hangszálain Maros-menti bús nóták szunnyadoztak.

- Most jövök Válaszútról! - szólt jelentőségteljesen Jöcsihez, aki a jóllakottak egykedvű bambaságával bámult a grízes laskás és bocskorszíjas jövőbe.

- Anyád ott sétál a nővéred apjával a Farkas utcai hársfák alatt...

Jöcsinek nem kellett több biztatás, kilenc esztendő elteltével ebben a dologban is megvilágosult.

De ott abban a patinás kifőzdében - ahol mostanában Rösner úr többek között az ő könyvecskéit is haszonnal kínálja néhány megrögzött könyvmolynak - amikor felnézett az üres tányér mellől, azt látta, hogy Mátyás király ölében ül. A szeretett király vállára omló hajával koszorúzott peckes orra alatt az elégedetlenség redőit viselte. Az igazságtalanság mély árkokban az ajka köré vésődött. Elégedetlen volt többek között a kolozsvári bíróval, a Kötélverő farakásait készült széthányatni, hogy újra előkerüljön a saját kezével háromszor is leírt magyar igazság.

Mátyás király hétvégeken a város közeli falvakat járta. Gondolatokkal, divatos eszmével házalt. Abból is annyival, ami elfért elemis iskolázott eszében. Táska nélkül gyalogolt, hogy a valamelyik háznál összegyűlt emberekkel szót értsen, politizáljon. Hallgatták, igazat adtak neki, együtt lelkesedni tanultak, akár a hívők, akik hitükért szenvedtek.

Próféta volt, de nem otthon.

Szókratész, de nem a főtéren.

Templomtalan isten, meg nem értett zseni.

Mert az éretlen gyümölccsel ő sem tudott mit kezdeni.

A káposzta és a füstölt hús is csak tartós együttrotyogás után nyújt ünnepi ízeket. Szókratészunk sem tudott tűzhelyet rakni. Ehhez hiányos volt az elemi iskolákban szerezhető tudománya.

Bölcsessége akkortájt éppen csak bebőrödzött.

Az persze, nem sokakat érdekel, hogy az elmúlt félezer év alatt hányszor és miért túrták fel a Mátyás király utcát. Innen nézve, a térképen az ötágú gyertyatartót kirajzoló keskeny óvári utcák fölött az örökös történelmi hangulat, fényt permetez reánk, amelyben megláthatjuk Bocskai csecsemő arcát, és hallani vélhetjük első jajdulása után, pénteki örömeit, amely meghatározta szakállas arcvonásait a folyamatosan elarcátlankodó erdélyi urak előtt.

Ez a Pisti sem volt különb a többi gondolkodónál.

Kissé különc is volt. A pénteki napot istenként tisztelte, mert ezeken a napokon szerencséje volt.

Mögöttes szerencsemondás ez is.

Az Úr 1557. évének első napján, pénteken született a magyarok dicső királyának szülőházával átellenben - fogolyként. Német polgár házába született akár az Igazságos, és innen egyenes útja vezetett a bécsi udvarba, ahol apródként tanulta a szolgálatot és a jutalomlesést. Harmincöt évesen már váradi kapitány. Unokaöccse az erdélyi fejedelem. Őt szolgálva szokott bele az országos ügyek intézésébe. Főispánkodott Biharban, törökellenes szövetséget kötött a császárral, Habsburg-házi feleséget is kért és hozott Erdélybe, a szűzen maradt Mária Krisztiernát, ami az erdélyiek számára kisebb baj volt, hiszen Báthory Zsigmond vérbajgyanús férfiatlanságát még csak tűrte a jobb sorsra érdemes fejedelemség, de az ebből és más lelki nyavalyáiból eredő határozatlanságát, ideges kapkodásait, lemondásait és visszatéréseit erősen megszenvedte az ország, hiszen ebek prédájává vált, zsoldosok martalékává lett.

Tönkre ment itt minden, ami érdemes élet volt.

Bocskai jutalma is odalett volna, ha nem hallgat a bölcs Bethlen Gáborra, aki a Habsburgok elleni harcra biztatta. Hajdúk és jobbágyok, végül pedig a polgárság és a nemesség élén választották előbb Erdély, néhány héttel később pedig Magyarország fejedelmévé. Áldották nevét a hajdúvárosok és a székelyek, de aztán ellenségei őt is „megetették” Kassán, akár egykor az Igazságost Bécsben.

Ez is egy pénteki napon történt, amikor két nap híján az ötven esztendőt betöltötte volna. Talán azért, cselekedtek így ellenségei, mert már olvasták annak a hármas emléktáblának márványba vésett, kisregény terjedelmű szövegét, amelyet két hónappal azelőtt a fejedelem szülőházának falán, valószínűleg gazdag ünnepséggel felavattak.

Az emléktáblák szövegét a szászországi Bocatius János, azaz Johannes Bock uram követte el. Ő a fejedelemnek ama pénteki nap óta volt bizalmasa, amikor Kassa főbírájaként megnyitotta előtte a város kapuit, és aztán udvari költői minőségében, a pénteki napok dicsőítésének szándékával többek között azt írta, hogy „a római hit rajtam semmit sem segít”, s szózatot zengett az áldott és istenített pénteki nap kegyeinek megnyeréséül.

Három istennő - Juno, Minerva és Pallas vetekszik a fejedelem anyjának címéért, és az egy örök Isten szerepe kissé elhalványul a napok Istennőjéhez intézett mértéktelen hódolat hevében, akinek kegyeiért, előre meghatározott céljai érdekében folyamodik a fejedelem. Husztot, Murány sziklavárát, Dévát bevenni. A török császár által felajánlott koronát is átvenni pénteken kívánta, és ajándékul még Tokajt is ezen a napon óhajtotta Pista bátyánk.

De bizony rosszabbul járt, mint Robinson, akinek egyetlen hű szolgája volt: Péntek. A sokféleség imádatát megelégelhették az ellenreformáció hívei, sikereit irigyelhették és az ősi egyház iránti tiszteletlenségén is fölindulva, éppen a születésnapja előtti pénteken ítélték vértelen halálra.

Ha már annyira hitt Bocskai az ő szerencsés pénteki napjában, azt a kolozsvári hármas emléktáblát is jó lett volna nem szerdán, hanem pénteken felavatni.

Kötelezően mögöttes beszédeit bocsánatkérésével oldotta fel, amit koporsója mellől felolvastak testamentumából az akkor még, vagy már, nem kincses városban, 1607. február 19-én.

Sajnos nem pénteken, hanem hétfőn hangzott el Erdély függetlenségét és Magyarország szeretetét az utókor figyelmébe ajánló üzenete, amit a pénteki nap minden bizonnyal haragos Istennője nem támogatott, és ennek keserű levét ma is isszuk, mert bizony így jár a nem megfelelő időben, a nem megfelelő istent imádó iparos.

Az utókor sem engesztelte a rátarti Pénteket, hanem inkább elidegenítette, hiszen Genfben állíttatott a református nagyságosnak szobrot.

Kegyvesztettségünkben most már mitévők legyünk?

A kételkedőkre, ha unitáriusok „Egy az Isten! Vagy talán egy sem.” kijelentést aggatják a rosszindulatú maradi hitűek. És a legegyszerűbb emberek agyában ezzel olyan gondolatmenetet indítanak, amelynek végén ott az örökös eredménytelenség. Fergetegesen gyarapodó tudásunk minden előretekintő percében újra megállapíthatjuk: Nem tudunk semmit! És meggyőződéssel vallhatjuk, hogy tudásunk végtelenig növelhető, életünknek nem is lehet más célja.

A tudás tüneményes szarvastehenünk.

Egyre közelebb kerülünk hozzá, miközben újabb szökkenéssel káprázatos tájakra vezet. Úgy tűnik, kikerülünk a tudatlanság sűrű rengetegéből, a megismerés napsugaras tisztásaira, csodás ligetekben éljük majd emberi életünk.

Ha gondolatban bebarangolható világunk véges volna, ellustulnánk, leheverednénk az emberiség babérjaira, nemcsak testi valónkban érne a halál, de felhalmozott gondolataink is elporladnának.

Úgy járnánk, mint Szókratész apám, aki makkegészségesen azért költözött ki a Házsongárdba, mert elfelejtett ágyából időnként fölkelni.

- Körbejártam az asztalt, elszédültem, és seggre estem. Medencecsontom törhetett, feküdnöm kell - újságolta az orvosokat megszégyenítő biztonsággal.

Karonfogva körülsétáltuk a szoba közepére állított, vagdalásos terítővel díszített, jókora antik tölgyfaasztalt. Se sziszegés, se óbégatás.

Szótlanul hallgatta diagnózisomat.

- Elkékült fenékkel is lehet egészséges az ember. Kelljen fel és járjon!

Szigorú képet vágott. Nem szerette az ájtatos idézeteket. Enyhítettem a parancsolaton:

- Ha lehet...

- Aajjjaaaj! - válaszolta kényelmet keresve makacsságának a pihedunna alatt.

Mögöttes beszéd volt.

A változó világhoz igazodva, nyolc évtizedes biztos tudatát félre téve, politikusan mondta:

- Református vagyok.

Ebben maradtunk.

Pelikán elvtárshoz hasonlóan, nem kezdeményeztem vitát. Nem tudhattam, hogy nem lesz több szemtől-szembe alkalmunk.

De eljött az a mostanában virtuálisnak nevezett világ, amikor, akár legtávolabbi őseinket is testközelbe érezhetjük, gondolatainkat belemártogathatjuk felidézett ítéleteikbe, döntéseiket összevethetjük hasonló kérdésekre adott válaszainkkal.

Velük elhessegethetjük a mögöttes beszéd minden fajtáját, és nem szégyelljük egyszerű okoskodásokra adni fejünk, mert a génjeinkben elraktározott múlt és neveltetésünk örökösen továbbsarkall, a tudományok svédasztaláról zabálva is egyszerű paraszti eszünket tömjük.

- Mindnyájan Isten teremtményei vagyunk! Ő a kezdet...
- Szabad feltennem a naivság sugallta kérdést: Ki teremtette Őt?
- Hinned kell benne...
- A materialisták az anyagban hisznek.
- Ki teremtette az anyagot?
- A vak véletlen.
- És Őt?
- Mit válaszolhatunk erre: a szükség, a bizonyosság, a felismerés?
- Az ember.
- Mindnyájan az Ő teremtményei vagyunk!

A kör ezzel bezárható.

Dogmák foglyai vagyunk.

Az istenhívők és a materialisták egyugyanazon, a Békás patak medréből kibányászott Deák Ferenc által használt kerek kőről hirdetik bizonyosságukat.

A kő neve - ha mögöttesen másként is nevezik - a Nagy Ismeretlen.

Dávid Ferencek sorjáznak rajta, és mi, az ódon-, a kis- és az illetlenül elterpeszkedő világvárosok lakói egyaránt, olykor teljes létszámban újra és újra megtérünk, követjük az új tanításokat.

Aztán vissza-visszatérünk a kevésbé kockázatoshoz, az unalomig ismételthez.

A barlanglakó is igyekszik vissza kiindulási helyére, ha nem találja a kivezető utat.

Hozzánk hasonlóan, Zarathusztra áhítozott imigyen, az üdvözítő fényre.

4.
A tetőn

A múltat még az Isten sem tudja megváltoztatni.
(Agathón)

- Levegőt! - bődült el legbensőm mélyén szundító klónozott másom, tudat alatt sínylődő énem.

„Ki tiltja meg, hogy elmondjam...?”

Végveszélyben szokott így tenni, mint annak idején, amikor menekülnöm kellett a nagy- és gyorslábú fenevadak elől. Jó tükörtársam abban is különbözik tőlem, hogy nemcsak minden sunyi nesz tudója, hanem a még felfedezetlen, tehát különleges bio- és ultrahullámok csalhatatlan érzékelője is. Agybontó vitákból szabadít ki megfellebbezhetetlen parancsaival.

Így kerültem ki a torony tetőteraszára. A kétezredik emeleten túl, itt általában, beláthatatlan messzeségig, színehagyott felhők gomolyognak, akár az évezredek során összegabalyodott, gubancos történelmek, amelyek olykor zsíros gyapjúcsomókhoz hasonlatos járhatatlanságot, máskor fésült terepet kínálnak a napi valóságtól elpályázó gondolatnak. És akinek ideje, felkészültsége és bogarászó természete engedi, az alánézhet a felhők résein, megpillanthat egyet-mást a kezdetek reménységes rétjein, az emberi vágyak rengetegjének sűrűjében, és lehet, hogy tiszta érzéseink tavainak kékségét is megsejtheti ott valahol a mélyben.

Valóban szép kilátás innen csak az olyan történetekre esik, amelyeket magunk képzelünk a múlt lego-darabjaiból, és mintegy találomra összerakva, úgy eregetünk a magunk mulattatására, mint felvilágosulatlan nagyapáink a bodros pipafüstöt, vagy ahogyan a semmittevést ártatlanul kedvelő szüleink tették ezt gondatlanul, a dűznis cigaretták levegőt kéjjel kékítő, gyilkos szennyét gyarapítva.

Szókratész a háborús években százas csomagolásban, az akkoriban mindenre kiterjedő katonás rend eredményeként, szigorúan pontos időközökként, a kereskedelemben nem található *Honvédet* faszolt. Ilyet csak hős honvédeink kaptak, akik a Don-kanyarban rendületlenül védték a „magyar rög- és vérvalóságot”. Rendszerint a kerek kisasztal horgolt terítőjére dobta a dobozt, de úriember lévén, ritkán nyúlt bele. S mert hadtestparancsnoki irodaszolgazsoldjából nem jutott füstszűrős *Szimfóniára*, a dohányzást, akár a templomba-járást, túlzásba soha sem vitte. Fia segített abban, hogy a kisasztalon a rendetlenség állandósuljon. A gyengén táplált fiú, naponta, éveinek számával megegyezően, mindig csak nyolc szál rudacskát vitt ki barátainak a főszolgabírói villa orgonabokrai közé, ahol idősebb társai tudták, mit kell tenniük a házmesterfi szerzeményével.

Így ment ez az első bombázásig, amikor az angol gépek bombái nemcsak az állomáskörnyéket verték széjjel, hanem a városlakók emelt fejű bátorságát is.

Szókratész elvált feleségének könnyáradata ragadta ki a házmester fiát a háború- és a cigarettafüstből, hogy a hirtelen lovas szekérre pakolt bútorok között érkezzen egy csendes kis faluba, az ottani aljegyző vendégszerető házába. Feladata már nem a főszolgabírói villa udvarseprése és mostohatestvére ringatása volt, hanem a gyakori zabálás, hogy giliszta kinézésén látványosan változtasson, és hogy a selymes tapintású cigarettadűzniket rendre dohánnyal töltse. A cigarettatöltő szerkezet kezelését hamar elsajátította, munkájával gyorsan végzett, szabadidejét pedig a városról menekült gyermekek társaságában az erdő, a mező és a patakpart tüzetes megismerésére fordíthatta. Estig. Mert miután megjött a csorda, frissen fejt tehéntej kötelező ivására kellett átsétálnia a szomszédba. Más volt ez, mint a város házmesterlakásból hóna alá szorított üveggel átszaladni az Óváros sötét sikátorain a nagypiac szomszédságába, lebotorkálni ott a szuterénlakás bűzös lépcsőin, hogy a termetes asszonyság cipónagyságú melleiből bőven csordogáló anyatejet átvéve, rohanva visszakozzon éhesen óbégató mostohatestvére bölcsőjéig.

A jómód elbizakodottá teszi az embert, és hajlamosra, a rosszra. A dohányzás az a rossz, amit az emberek önpusztító passzióként művelnek, hogy ezzel busás haszonhoz juttassák a dohánygyárakat. Ezt akár hazafias cselekedetnek is felfoghatjuk.

Ilyenformán a cigarettatöltés napi feladata végeztével, Szókratész fia, jó tanulóként és a polgári szokásokat igenelve, egy különösen délceg *Szimfónia* példánnyal, kiballagott a falusi udvar bokrai közé és ott unalmában rágyújtott.

Éppen arra járt a jegyző.

- Te mit csinálsz itt?

- Hááát...

- És miért itt a bokorban?

- Azért... Mert...

- Hát ez nem méltó hozzád! Dohányzol, és még cigarettatárcád sincs!

A kopaszodó, Jávor-bajuszos jegyző zsebébe nyúlt, utánozhatatlan elegáns mozdulattal kiemelte ezüst dohánytárcáját, amelynek egyik felén öngyújtó is volt.

- Parancsolj! A tied.

- Ízé...

- De ne itt, hanem, kérlek alássan, mint mindenki más ugyebár, szóval nyilvánosan!

Késő nyári délután volt. Méhek és legyek zümmögtek a levegőben, de nemcsak ettől volt annyira ájult a csend. A jegyzőék és a városról menekült nagynénik a verandán kávéztak.

A jegyző kissé cirkuszi kikiáltó stílusban bekonferálta az eseményt.

Szókratész fia a verandára futó lépcső alján állt, az udvari pusztaság közepében. A nézők pisszenéstelen csöndben figyelték, amint a fiú kezében megizzadt a cigarettatárca, elpattant benne valami, amikor hirtelen kinyílott, kissé reszkető kezekkel elővette, inkább kikaparta a saját maga által feszesre töltött egyik *Szimfóniát*. Aztán ijesztően kattant a becsukódó ezüst-tárca zárja, önműködően felpattant az öngyújtó kupakja és fellobbant láng. De a fiú cigarettája sehogy sem akart égni.

Végül könnyezve-nyálazva adta vissza a tárcát a jegyzőnek.

- Bravó! - szólt a biztatás, és azon a nyáron, de később sem, soha senki nem kérdezte a fiútól, hogy miként szokott le a dohányzásról.

„Megfoghatatlan, hogy a torony ilyen magasságából, miként rajzolódnak ki ilyen élesen az ehhez hasonló hétköznapi történetek. Minél magasabbra emelkedünk, annál tisztább az emlékezet? Marhaság. Lakkozott történetek ezek, amelyeket játszi könnyedséggel magunk találunk ki, a magunk szórakoztatására.

Hiszünk az ilyen kitalációkban. Pedig a történetek tanulságaival nincs mit kezdenünk. Magunk is tudjuk, hogy lelkiismeretünk megnyugtatására, a magunk dicsőségének szüntelen keresése közben szépítettünk a valóságon.

Hatvan-hetven emelettel lennebb még tágra nyílt szemek és fülek figyeltek az ilyen történetekre. És azt is sejtjük, hogy Szókratész és utódai nem nélkülözték a népes hallgatóságot.”

„Beszippantom a ritkuló levegőt. Ízlelem, kóstolgatom. Mintha kevesebb volna benne az oxigén, az élet, a lélek. Magamban beszélek és sandán figyelem magam. Mögöttesen szólok magamhoz is? Mélységeimbe pillantva miért szédülök? Hiszen bármikor „átírhatom” a velem történteket, ha másként kívánom újraélni őket. Ilyenformán tágíthatom a világom és tehetem végtelené az időt.”

Az idézetek az Emlékező gondolatfoszlányaiból valók: hétköznapi törődés.

Minden valamirevaló családban akad olyan album, amelynek megbarnult képeit nézegetve a képzelet szokványos irányban bejár némely életdarabot. Haszontalan az ilyesmi, olyan, mint a kéretlen, az unalmas álmok, amikor nem üldöznek, amikor senki sem szorítja torkunk és izzadnunk sem kell, hogy kiszabadítsuk magunk a képzelt hínárból.

Párzáshoz illően lágy, nyári este volt.

Lidi úgy állt a kapufélfának támaszkodva, mint a frissen kinevezett helyi Vénusz. A sejtelmes szürkületben vörös holdkaréjként fénylett ünnepiesen duzzadt ajka. Mágneses bársony, akár a lányok mellbimbója, vibráló fényével vonzott mindent a nemiség ellenkező pólusáról, hogy összekapcsolódva vele feszültségét az öröm tengerébe levezethesse.

Rómeó, ha nem a szomszéd pék fiának születik, Lidi öccse lehetett volna.

Lidinek nyolc fiútestvére volt, akik orgonasípként képezték a lány szikáran biztos hátterét, Lidi született szépsége ettől még inkább kidomborodott. Tizennégy esztendeje gyűjtötte domborúságaihoz a varázserőt. Szülei egész nap a városi piacon kofáskodtak. Lidi, tizenkét éves korától, húszliteres fazékban főzött zöldség-, krumpli- és paszulyleveseivel vívott ki magának tekintélyt a családban és környék fiúi között, akik felnőttként tisztelték, kikezdeni vele nem mertek.

Rómeó a lány legkisebb öccsével egyidős, annak jó barátja, fejjel alacsonyabb volt Lidinél.

Azon az estén a fiúk a városszéli patakkanyar szabályozással leválasztott medrében, a kiszáradt homokbuckákon ültek, és a tábortűz parazsán a környék földjeiről szerzett kukoricacsöveket sütöttek.

Az édeskés füstből, magát valamiféle felsőbb parancsra kiszakítva, Rómeó felkapaszkodott a patakparton, átvágott Lidiék illatos paradicsomokat érlelő zöldségesén, a négyszobásra nyújtott ház és az istálló közötti keskeny udvaron át hangtalanul a kapuig jutott.

A lánnyal szemben szótlanul nekitámaszkodott a kapufélfának. Lidi közelségének melege, a napozók homokjának bizsergésével kábította. Nézte, az álla magasságában dudorodó, a lány virágos kartonruhájából kikívánkozó, rézbőrű melleket, és mézeskalács édességű-illatú kortyokat nyelt. Lassan emelte fel gesztenyebarna fejét, és amikor tekintetük összekapcsolódott, földöntúli szárnyalású kielégültséget érzett. Percnyi időben kibeszélte minden addig megmagyarázhatatlan szomorúságát és félelmét a reáváró élet titokzatossága miatt, vágyak, örömök röpködtek, lebegtek benne, mint hófehér sirályok a hullámzó remény-zöld vizek habjai fölött.

Rómeó halálforgás-szép szédületben látta a lányt, amint a jégtükör fölött hanyatt fekve közös forgásukban mozdulatlanná merevedett. Kifeszített karjaiktól nem kerülhettek közelebb egymáshoz, összekapcsolódva a végtelen forgásröpítő ereje bódító állandóságban gátolta a beteljesülést.

Ebben a történetben magam vagyok Lídia. Nem tudtam megszerezni azt, amit ösztönöm kívánt. Ott álltam kiterítve, mint régi festményeken a pucér delnők. Felkínáltam magam, lecövekelve mosolyogtam minden pórusommal, többre nem futotta kezdődő nőiességemből. A hálómba esett hím még éretlen volt arra, hogy lakmározhasson a gyönyörből. De ha elválaszthatnánk belőle a testieket, a találkozás érzéscsődületéből ez alkalommal is maradt annyi, amennyit a magunkban tárolt emlékképek albumában elhelyezhetnénk, hogy sivár napjainkon újra és újra előhívjuk vigasztalanságunkat enyhítve. Lehet, hogy csak annyi volt a dolgom, hogy Rómeót és magamat beavassam a romantikába.

A tetőn, ahol frissítő fuvallatok járnak könnyen előhívhatók az efféle képek. Állandóan működik bennem az a hús-vér számítógép által vezérelt milliócsatornás tévékészülék, amelynek folyamatos használatáért életemmel fizetek.

Mostanában, ha időm engedi, mert ugyebár első a szolgálat, továbbra is szemelgetem a hollófekete betűket, hogy valamennyire értelmes mondatokat gyúrjak belőlük, amelyekben világmegváltó gondolatok is feszülnek, szóval, mint mindenki más, mondom a magamét, és mindig a legfelső emeletről szétszórom a mélybe, abban reménykedve, hogy valakik szemenként bár, felszedegetik, ízlésük és értelmük szerint bármennyire is sajátos módon összerakják, emésztés után mégis marad belőle valamennyi saját agyszüleményeimből is, mert így működik a mi világunk a közlekedő edények törvénye szerint, a nagy kiegyenlítődésben alig észrevehetően, akár az idő tornya, tudásunk is apránként emelkedik bennünk.

Mostanában gyakorta rendezgetem, nézegetem a saját felvételeimet és csodálkozom.

Nemcsak azon, hogy immár néhány száz éve nem a Bibliával bizonyítjuk a már mások által, jó ideje feltalált igazságainkat, hanem a tudományok vaskos köteteire mutatunk, amelyek, ha nem is vetekedhetnek a biblia tömörségével, olyan cáfolatokat tartalmaznak, amelyek tudathasadásossá teszik a maradi emberiséget. És így történhet az, hogy konzervatív módon téblábolunk, de csökönyösen törtetünk a haladásnak képzelt és nevezett újvilágba. Magamon csodálkozom, az előhívott képekről felhorgadó tanulság kései megértése, elfogadása okán.

Lehettem volna okosabb?

Nem, mert nem születtem tavalyi hónak.

Hiszen azt sem tudom minek, mi végre születtem ide, ebbe a végeláthatatlanul emelkedő toronyba!

Búcsúzott a kökényszeműtől. Illedelmesen. Aztán, amikor bezárult a családi ház magas deszkakapuja a báli ruhás lány mögött, megmagyarázatlan indulat feszült szét benne, a fiatal hímek elszántságával pillanatok alatt átmászott a három méter magas kapun. A kökényszemek fehérjének világánál fékezhetetlen szerelmi indulattal szorította magához a lányt. Őzike vörös bársonyruhája alatt szédületes domborulatokat feszített, apró lakktáskája ájultan fityegett a fiú mellét támasztó karján.

- Sajnálom Kuki, nekem Csicsás az esetem...

Galambhangja volt, a vadász tenyeréből kívánta az etetést. A vadászt elkapta a bányász-szindróma: egyszer fenn, máskor lenn! Már majdnem kivágta a magas c-t, amikor a bosszús-basszus környékezte.

- Szeretlek Kökény! - suttogta, de ordítani lett volna kedve.

Ma sem hiszi, hogy hazudott.

Egész este körülötte gyurakodott, vele táncolt a soktükrös, szombatesti tánchelyen. Pont olyan volt ez az érzés, mint amikor az a melegen asszonyos lány kimondottan csak neki zongorázta azt a mélabús slágert Csicsásék szomszédságában. Azzal a zongorás lánnyal nyomban elment volna az unalmasnak mondott örök együttlétbe. De a lány úgy játszott vele, hogy nem bátorította. A kökényszeműnél ezt nem érezte.

- Kuki, ne haragudj... Nem tudja, hogy szeretem őt.

Csak kivételes nők képessége, hogy villámerősségű érzelmeket ilyen szelíd módon földeljenek. Érezte, hogy melle, öle már nem süt. Pillanatig tartó, de a benne ketyegő óra szerint végtelenül hosszú hallgatása alatt eligazodni próbált magán.

Aztán elengedte az őzikét.

Örökre.

- Miért nem mondtad? - habogta szomorú józansággal.

Kökény kiengedte a kapun a fiút.

Hajnalodott.

Olyan korúak voltak, amikor a napszakoknak nem volt jelentőségük.

Lelkesen rohant Csicsáshoz, aki a barátja volt.

Órája boldog időt mutatott.

Csak később értette meg, hogy mi történt vele.

Csodálatos érzés volt: az irigység nem fogott rajta.

Mit kezdjek az ilyenformán felhorgadó képekkel. Az ilyesfajta romantika már nem az én világom. Itt fenn a tetőn a nyers megnyilatkozások uralkodnak. Azt mondják, francba az etye-petyézéssel, felgyorsult körülöttünk a világ, és frászunk van, hogy rohanásunkban hamarabb érünk az életünk végére.

Sétálok egyet a torony teraszán, amit többen is függőkertnek hisznek, pedig tele láthatatlan szeméttel. Mert immár minden szemét bennünk van. Rohadunk szépen, sunyin, takarosan.

Takarítanunk kellene.

Ehelyett fejünkben fényképalbumokat forgatunk, hogy a régi szépet spanyolfalként állítsuk magunk elé, magunkba így nézünk, felülemelkedünk, de csak a saját szemétdombunk felett.

Amikor a szőke folyó fölötti, nemrég szélesített, vaskorlátos hídra léptek, és a Tanítvány pillantásával a jobbról híd alá nyargaló tiszta vízben, a régi malom zuhogójának habjaiban azt a szőke kislányt kereste, aki a magyar filmezés kezdeteinek hősi halottjaként a század elején szászszázalékos hűséggel eljátszotta ott a vízbe fulladást, imigyen szólt a sietősen lépdelő Szókratész:

- Két meghatározó dolog van az életben: a pénz és a pina.

A napi ügyek, akkoriban is bőven ganézott talajából, csodapaszulykéntszárba szökkent bölcsessége volt ez. A Tanítvány úgy érezte, hogy nem neki, inkább csak annak a vézna, bajuszkás kisembernek szólt, aki apja baloldalán haladt, és nadrágjában elrejtett gumizacskóban mindaddig magával hordta a szarát, amíg azt a szarzsákot alkalmas helyen, a hasából kiálló csőről lecsatolhatta, és új tartállyal pótolhatta. Ez az ember sorsával kibékült, tudta, hogy pár, tehát kettő hónapja van még hátra, azért kereste fel Szókratészt, hogy a politika benne felgyűlt gubancait ketten kibogozzák. Mindketten káderesek voltak, a munkásosztály kiváltságait érvényesítő személyzetisek, és a tanult emberek között forgolódva hasonulni próbáltak viselkedésben, logikus gondolkodásban.

Szókratész, általában, otthon ebédelt, s miközben fáradt lábait mosdótálban áztatta, hangosan gondolkozott, a fórumon érezhette magát még akkor is, ha családján kívül csak egyik másik harcostársa figyelmére számíthatott. Naponta zoknit váltott, borotválkozott, nyakkendőt kötött, de szókimondását megőrizte, sarkított igazságait a pofonegyszerűség szabályai szerint fogalmazta.

Meghökkentette tanítványát azzal, hogy ott a hídon *pinát* mondott, nevén nevezett egy a fiú számára még kívülről sem eléggé ismert, a férfiaknak sejtelmesen gyönyörű dolgot.

Apja nem káromkodott, más anyjának alkatrészeit sohasem emlegette, az Istent sem szidta. Ha elégedetlen volt gyermekeivel, tekergőknek, vagy gazembereknek nevezte őket. De a Tanítvány a tekergést megbocsátható édes bűnnek tudta, kellemes dolognak, amit az embereknek azért nem szabad gyakorolniuk, mert az is csak egy olyan káros kedvtelés, amely akadályozza az értelmes munkát, a tanulást. Gimnazista fejjel a *pinát* valahogyan nem tudta elhelyezni az életbölcsességek sorában, nem találta illendőnek a komoly gondolkozásban. A *„Pina, fasz, együtt basz!”* vécéfeliratok és egyéb kamaszos mondókák világából nem láthatta ennek összefüggéseit a pénzzel, a hatalommal, az élettel. Füle mellett elengedte „a három P-ről” szóló tudálékosságokat, mert még nem volt alkalma a szomszéd városba kirándulni, ahol a pecsenye, a pogácsa és a pina hírességét abba a szellemességbe foglalta a népi gondolkodás, amely szerint az egyik P-ét, a csattanónak hagyott utolsót, a hasonlóság végett a közeli sziklás szakadékkal helyettesítve *hasadéknak* mondták.

Merthogy azt a szót már akkor sem illett papírra, most pedig már képernyőre sem vetni.

De Szókratész tudta mit beszél.

Ahhoz, hogy bölcsessége tanítványa eszében félévszázaddal tovább is megmaradjon, meghökkentően kellett fogalmaznia. Harcostársa pár, pontosabban két hátra lévő hónapjára is kellett a tisztánlátás, miszerint a sablont elvetve nem három, hanem csak két P-ről szólt.

A harmadik a politika lett volna. De ezt azért nem említette, mert a politika már akkor is a hatalomról szólt, a hatalom pedig a pénzért kellett. Mégpedig a társadalmi létra minden fokán.

A Tanítvány akkor nem vitatkozhatott a mesterrel, de később tapasztalhatta, hogy mindenféle P-betűs dolog megvásárolható pénzen, a pénz tehát gyűjtőfogalom, halmaz, mindent elnyelő, örökké éhes amőba.

A képsor folytatásaként, merthogy mostanában az is nyilvánvaló, hogy örökösen mozgóképek rajzanak a fejünkben, Szókratészt és Tanítványát láthatjuk a bölcs egyik „hordójában", amely soha, hatalma csúcsán sem lehetett nagyobb szobakonyhás lakásnál. Elvből. Ennek az elvnek írott törvényét a későbbiek folyamán hiába kutatta a Tanítvány a korabeli dokumentációkban. A Bibliában és a kommunizmus meghatározására irányuló próbálkozásokban talált ugyan némi utalást erre vonatkozólag, de a gyakorlatban nyoma sincs az emberi szerénységre alapuló szükségletek meghatározásának. A Tanítvány apja viszont a templomjárást elkerülő legjobb keresztényként tudta, hogy igazgatói, káderesi és egyéb vezetői beosztásáért járó fizetésének felét a helyi magyar színháznak és az országos sajtóközpont építésére kell adományoznia. (Balfasz volt vagy betegesen naiv, ahogyan ezt második felesége gyakorta emlegette?) A szovjet építők sablonja szerint épített fővárosi Szikra-palota padlásra és a papírgyűjtőkhöz került un. kötvényeivel patakot lehetett volna rekeszteni még a mondvacsinált magánosítás idején is, amikor minden, ami kegyes szóval élve, a nép tulajdona volt, és aztán azoké lett, akik a rendszerváltás előtt is, a maguk felfogása szerint, a népet jelentették/képviselték.

Ezek szerint „a nép" még ma is a lakosságnak alig néhány százaléka.

A többi halandó, csak amolyan fűzabáló nyáj.

Egyszer Szókratész bement abba a katonai parancsnokságból átalakított új iskolába, ahol fia, az országot vezető párt pártdokumentumai által meghatározott szabály szerint a nehézipar előretolt erődítményének vagy tüzelőállásának, a gépgyártóipar istenének áldozott életéből négy évet, és az igazgató heves tiltakozása, majd szájtátisága ellenére kifizetett egy elég jelentős összeget a fia tandíjaként, amely tudvalevőleg nem létezett, hiszen az oktatás, tekintettel a néphatalomra, tandíjmentes, azaz ingyenes volt.

A Tanítvány, bajuszkás mérnök osztályfőnökétől tudta meg a furcsa látogatást, és nem értette, hogy mi köze hozzá, mert a pénz értékéről csak annyit sejtett, amennyit a pénzváltáskor apjától ajándékba kapott egyes számot mutató aprópénz, a semmire sem jó, de aranyos pénzérme sugallt, amikor a „fej vagy írás" játék alkalmával a levegőbe pöttyintve, kicsit szédítő forgásával elárult neki. De valamivel többet értett meg abból az ellenállásból, amit második anyja még a családiasnak képzelt, lábvíz-mosdótálas ebédelések idején is tanúsított, amikor a bölcs szemére hányta nagylelkű pénzkiadásait.

- Kissék bundáskabátban járnak! Nekik miből futja? És nincsenek is benne a vezetőségben...

- Ó, te műveletlen asszony... - kezdte Szókratész a meggyőző munkát, és a Tanítvány apránként rájött, hogy a műveletlenség külső jegyeit tekintve szapora beszédet jelent, amelyben a döntő sohasem a hiányzó logika, hanem az egymásba torlódó szavak pergésének ritmusa.

Amikor a Zasszony szövegei meghaladták a gondolkodó ember türelmének felső fokát, repült és minden esetben az elégedetlen nő feje tetején landolt a tányér. Ez olykor, Szókratész idegállapotától függően már az első fogás idején megtörtént, így aztán a leveses tányérból hol a vékonylaskás, zsírpöttyös húsleves, hol meg a tejfeles krumplileves koszorúzta a családi ellenzék Zasszonyának mindig frissen dauerolt hajkoronás fejét.

Hogy mennyire volt ez osztályharc, a Tanítvány nem tudhatta, és a munkásosztály paraszt-sággal hangoztatott összefogásának követendő példájaként sem foghatta fel, tányérja fölé hajolva igyekezett gyorsan végezni az ebéddel, mert miután a mester szájtörlő kendőjét asztalra csapva, kilépett a mosdótálból és felületesen megtörölközve elviharzott a szoba-konyhától távoli magasztos területekre, az ideiglenesen csatát vesztett Zasszony az ebédelést önkényesen, az egész családra számára beláthatatlan időre felfüggesztette.

Később a pénz, a hálátlanság okán mégiscsak belekeveredett Szókratész és a Tanítvány, a sors által *Apák és fiúk* kategóriájába sorolt, elkerülhetetlenül szaporodó vitákba.

- Megcsináltalak, felneveltelek... Ruháztalak, etettelek, iskoláztattalak...

- Álljon meg a menet! Tudtommal a gyerekcsinálásban anyámnak jelentősebb szerep jutott!

- Elhagyott bennünket!

- Közös megegyezéssel elváltak. Beleegyeztek a salamoni döntésbe: a fiú az apjához, a lány az anyjához kerüljön. Életet kaptam. Feltételezem, hogy felelősséget vállalt ebben. Nem magam döntöttem arról, hogy a világra kellett jönnöm.

- Tisztelettel tartozol nekem, mert felneveltelek. Rengetegbe kerültél. Számítsuk ki! Négy évig havonta fizettem azt az öregasszonyt, aki vigyázott rád. Szépen öltöztettelek, rézgombos nagykabátot vettem neked. Fénykép is van róla, a színház előtt készült, mert már ötéves korodban színházba járattalak...

- Otthon nem hagyhatott, és mivel nagy színházbolond volt, minden előadásra elcipelt... Mellesleg koromra való tekintettel ingyen ülhettem az ölében a felsőerkélyen. Fenn ültünk ugyebár a kukurikún, ahova a magyarok bevonulásakor tartott díszelőadáson a közönség soraiba szórt csomagolt cukorka-zápor sem jutott el.

- Egyszer vertelek meg, amikor elszakítottad rézgombos télikabátod zsebét. Többször kellett volna! Tudod te, hogy mennyibe került az a kabát?!

- Az ócskapiacon vette.

- Egy finom úri gyerek kabátja volt, alig használta. És rengetegbe került, de megvettem, mert mindig szépen járattalak.

- Egyetlen ruhám van, amit a hivatal szűken mért „pontjaira” vásároltunk. Csalánszövetből készült, leülni sem lehet benne, annyira gyűrődik.

- A te korodban nekem is csak egy ruhám volt.

- Az, amit ballagásomra nekem ígért, de aztán nagylelkűségét visszaszívta, pedig illett volna legalább az ünneplőjét érettségiztetnie.

- Príma angol szövet, húsz esztendeje csináltattam Nájmannál. Abban jártam a férfikórus fel-lépéseire... És az életiskolába. Mire mégy a pénzemen szerzett papíroddal, ha eszed kevés?!

- Felpróbáltam, igazítani sem kell azon az öltönyön, mert tizenhét évesen már utolértem...

- Testben igen, de másban alig... Kiböjtöltem azt a ruhát...

- Látom azt a régi fényképekről, hogy fiatalsága idején a munkásosztály sanyarú sorsában osztozott, a girardi kalap, a varrott rámás cipőre simuló kamásli és a kezében tartott ezüst nyelű sétapálca mutatják nélkülözésekkel tele, sanyarú életét...

- Ne szemtelenkedj!

- Nem igen merek ugrálni, hiszen a mostani nagy szabadságunkban, függetlenségünkben és egyenlőségünkben a fiatalok egyenruhája a melegítő, prémes télikabát helyett pedig kopott lódenben járunk.

- Számítsd ki! Rengeteg pénzembe kerültél. Koszt, ruha, cipő, lakás, víz, gáz, villany.. Tizenhét esztendeje tartalak. Ez a hála? Elégedetlenkedsz? Még nem dolgoztál, semmit sem kerestél! Anyád is hálátlan volt, tőle örökölted ezt a viselkedést...

- Rendben van. Számoljunk. De ne csak születésemtől összegezzük, mennyi mindenbe kerültem. Vegyük be a számításba a kilenc hónappal azelőtti költségeket is. Ha üzlet, akkor legyen üzlet.

- Mit akarsz? Ne szemtelenkedj, mert megpofozlak!

- Azt ajánlom, hogy abból a rengeteg költségből, amibe eddig kerültem magának, vonjuk le, például az élvezetekért járó költségeket. Mert, ha nem szerelemből születtem, hanem csak úgy megszokásból, mondjuk testi szükségletből, akkor ugyebár anyámat csak olyanformán használta, mint azt annak idején azt a bárcás hölgyeket szokták a derék iparos legények. Az pedig úgy hallottam nekik is szép pénzbe került. Volt, aki hétvégeken odahordta egész heti bérét. Szóval, adjuk össze ezeket az örömpénzeket, mert vérmes természetű lévén úgy gondolom, nemcsak szombatonként vette igénybe anyámat, és vonjuk le ennek értékét a rám fordított hatalmas összegből. Úgy tudom anyám szolgáltatásai színvonalon felüliek voltak. Vannak olyanok, akik még most is házastársi tiszteletből vagy csak úgy viccből minden közösülés alkalmával szimbolikus módon perselybe dobnak egyet-egyet a legnagyobb fémpénzünkből. Férfiasságát is fitogtathatja ezzel az ember, de legalább elismeri kötődésének valódi okát élettársához, azt, hogy mennyire értékeli őt. Feltételezem, hogy Anyámhoz ennél lazább érzelmi szálak kötötték. A kettőjük pénzügyeiről is jól fogna most egy kis elszámolás ahhoz, hogy pontosan kiszámíthassuk mennyibe is kerültem eddig. Az sem lehetetlen, hogy ha a háború előtt, még idejében széttörte volna azt a perselyt, ma sarokháza lenne...

- Szemtelen, gazember! Nincs benned parányi sem a szülőknek kijáró tiszteletből!

- Integrálni és differenciálni megtanultam, higgye el, hogy összeadni és kivonni is tudok. Számítsuk ki, mennyivel tartozom apámnak az életemért, de legyen igazságos ez a számítás. Csakis így vállalhatom, hogy tartozásomat majd az utolsó aprópénzig kifizetem. Mert az is idetartozik, hogy ameddig volt Anyám, ugyebár bevásárolt, főzött, mosott, takarított és mosolygott. Mennyi is volt az ára akkoriban egy szelíd mosolynak? És a simogatásnak? Pajzán kacsingatásait se hagyjuk ki számításunkból. Még akkor sem, ha a mai osztályharcos időkben az ilyesminek semmi értéke. És azt is szíves figyelmébe ajánlom, hogy a házmester fiaként magam is dolgoztam szolgálatában, kifutó fiúja voltam, együtt sepertük a villa kertjét, udvarát, télen törtük a jeget a járdáról, szórtuk hamuval és szidtuk a sarkon ólálkodó rendőrt, aki mindenáron büntetni akart. És cukorka helyett beértem a csikókályháról elcsent száraz kenyérhéjjal, mert akkoriban az összes barátaimmal egyetemben, örökké farkaséhes voltam.

A Tanítvány emlékezését akaratlanul is a Szókratésztől számtalanszor hallott történetek kaptafájára készíti, miszerint ő maga is már hatéves korától dolgozott, akár egykor az olajprés lovait darab kenyérért körbe-körbe hajkurászó apja, és iskolakorúvá váltan is sokféle módon szolgált, hogy betevő falatját megszerezze. A Tanítvány ösztönösen hasonlítani akar az apjához, még arra is képes volt, hogy maga is eldicsekedjen valakiknek küzdelmesen szép életével.

- Hatévesen - folytatta a Tanítvány - már éjjel-nappal ringattam mostohaöcsémet, akivel kedves második élettársa ajándékozta meg a háború kellős közepén. És akit hajdanán kombinéban kellett elbújtatnia a szekrényben a kíváncsi szomszédok elől. És ha már itt tartunk,

akkor, kedves főúr, írja a többihez azokat a lelki traumákat is, amelyeket második félesége rágalmai, a mostohaanyák szokásos gonoszságával, anyám képzelt kurválkodásairól az ezerszer ismételt imádkozókat utánozva, tanulóóráimat sejtelmesen suttogó boszorkányhangjával rendszeresen bepiszkította, rémálmaimat megalapozta. Levonhatjuk a maga által említett hatalmas összegből még a jobb szemem körüli erősödő idegrángások hátrányos következményeinek hozzávetőleges értékét is, hiszen a fiak nem felelősek az apák olyan ballépéseiért sem, amelyek nyomán gyermekük maradandóan lelkileg is károsul és visszahúzódó, hallgatag tétovázó emberként csak halkan kopogtat az önállóság és a reményteljesebb élet ajtaján.

- Mit papolsz itt nekem?! Te hálátlan tekergő! Tűnj el a szemem elől!

- Igen!? És azzal mi lesz, amit Sztálin elvtárs mondott a kritikáról? „Ha a kritikából öt százalék igaz, el kell fogadnunk!” És ha száz százalékban igaz, akkor ugye, befogjuk a bíráló száját!

- Mit értesz te a politikához?

- Semmit nem értek hozzá. De ha nem óhajt pontosan számolni, akkor kijelentem, hogy semmivel sem tartozom az eddigi életemért. A továbbiakat pedig, szíves engedelmével nulláról kezdem! - jelentette ki önérzetesen a Tanítvány, és elviharzott valamiféle munkát keresni, hogy önállóságát megteremtse.

Pedig könyörtelenül folytatnia kellett volna. De nem szólt azokról a titkokról, amelyekkel beláthatatlan fájdalmakat okozhatott volna apjának.

Vasárnap reggel akkor is szabad volt a lustálkodás, amikor Szókratész nem aludt otthon, mert a kor szellemének megfelelően többhetes fejtágítókon gyarapította az egyre élesedő osztályharcban szükséges tudását. A Tanítvány a szobában aludt. A Zasszony néhányszor hangtalanul siklott az akkoriban ivarérését éppen elszenvedő fiú paplanja alá. Eddig tartott bódult indulata. A fiú teste fájdalmasan megfeszült és ez valamennyire kijózanította a Zasszonyt. Nem szólt, nem mozdult. Félóráig tartó ottléte kínzásnak is beillett. Olyan volt ez, mint az a naponta ismételt gyakorlat, amit tanulás közben kellett a fiúnak elszenvednie. A Zasszony a fiú anyját szapulta, feslettségét bizonygatta, vélt kurválkodásait ecsetelte.

A fiú fogságban volt. Ilyenkor mozdulatlanná merevedett, szótlanul tűrt.

A Zasszony kéjes gyönyörrel sanyargatta a gyermeket, de félt a leleplezéstől, amit megelőzve Szókratész egyik huzamosabb távolléte után, fia akaratlan magömléseiről mesélt az apának.

Minden titokban maradt. Az is, hogy Szókratésznek miként sikerült elintéznie, hogy Tanítványa internátusba kerüljön.

Egy esetleges végelszámoláskor a mostohaság által okozott lelki kár nehezen fejezhető ki pénzben. De nem ez volt az oka annak, hogy a Tanítvány nem élt az alkalommal. Az anyjától tudta, hogy válásuk után apja idegkimerültséggel került a városban „zöldfedelűnek” ismert bolondokházába.

„Párkapcsolatában az újabb csalódást valószínűleg ugyancsak nehezen viselné” - gondolta a Tanítvány akkor, később pedig nem lágyszívűségének, hanem apja iránti tiszteletteljes szeretetének tudta be hallgatását a titokról.

Az utca napos oldalán ültek, hátukkal támasztották a szürkésfeketére száradt deszkakerítést. Ebben a külvárosi utcában reményteljesnek csak az előttük húzódó, krumpli-kövekkel kirakott arasznyi járdacsík volt mondható, amelyen a tavaszi esőzések idején a gyalogjárók az utca végéig eljuthattak, ahol a lóherés rét zöldje jelezte világuk végét.

- Anyádnak jó lába van - szólt megfontoltan Halász, aki akkoriban korának megfelelően valószínűleg igazolatlanul hiányzott az orosz hadifogolytáborok egyikéből. Ápolt, szőkés bajuszkáját és brillantinos frizuráján a kifogástalan választékot félnapos halászatai közben is megőrizte. A környék özvegyasszonyai között nagy becsben állott gondozottsága és az, hogy az egyedüli férfi volt a környéken a háború utáni hónapokban, aki munkába járás helyett, jó tisztviselőkhöz hasonlatosan korareggeltől délig addig vándorolt a patakparton, amíg fűzfa-vesszőre nem fűzött másfél kiló különféle halat. (Hogy a halászat szüneteiben milyen munkát végzett a patakpartra rugó vasutas családi házak sok mindent nélkülöző háztartásbeli dolgozóinak kedvét keresve, arról a külvárosi utca asszonyainak hol melegen vágyakozó, hol szikrázva elítélő tekintetéből és a képzelet színeivel festett pletykáikból alkothatott képet az ember.)

Halász rendszerint a pék feleségének ajánlotta először a napi zsákmányt. Így a péknél heten-ként többször is halvacsoráztak, Halásznak pedig jutott cigarettára és rumra. Ha szép fogással állott elő, még egy darab frissen sütött, a mindennapi kenyeret helyettesítő málét is kapott. Ezzel rendszerint beült az utcagyerekek közé, megosztotta velük a málét, barátkozott velük.

A villanyszerelő tejbőrű fia, a rövidnadrágjában időnként megmagyarázhatatlanul csont-keménységű férfiasságán igazítva egyet-egyet, jelentőségteljesen elvigyorodott.

- Asssztat... - sóhajtotta.

- Muklesz! Ülj le a hernyódra Csecsemő! - figyelmeztette apai hangon Halász - Mit értesz te ehhez?

- Mert egyszer ő is ráfeküdt a kukoricásban a nagyseggű Lucára... - gondolkozott hangosan a basszus hangú Lajos, akiből később nőgyógyász lett.

- Fél máléjába került a fuvar, de Luca leköpte, mert hiába vette kezébe barátunk vékony szerszámát, hogy jó helyre dugja, az se szó se beszéd, markába köpte farkának gyöngyeit...

- Ti itt összesen nem kávéztatok annyiszor, ahányszor én keféltem - jelentette ki az idősebbek határozottságával Halász, és Barackot nyomott a pék fiának a fejére.

- Egy évet adnék az életemből, ha anyáddal dolgom lehetne..

A fiú elpirult. „Mit kell most tennem? Dicsérte anyámat, vagy sértegette?”

Tanácstalanul nézett a távozó Halász után. Nekinyomta hátát a deszkakerítésnek és hunyorogva nézett szembe a bizsergetően melegítő Nappal.

Sírni akkor láttam először. Vittek kifelé a sötét házmesteri lakásból, az öregem az ablak felé fordult, birkózó termete körül fény sziporkázott, vállát hangtalan zokogása rázta.

Nem hatott meg, nem engem siratott.

Haláláig magát siratta.

Önmagától képzelt nagyságától hatódott meg leginkább.

- Gondoljunk az életre - okoskodott anyám, és a háború borzalmaira hivatkozott. Egy héttel azelőtt százak életébe került az állomás környéki bombázás. Anyám az állomáson túl lakott kisiparos férjével, és az évekig tartó pánikban egy dombok mögé bújtatott faluba igyekezett. Jó tyúkhoz hasonlatosan csibéit maga alá gyűjtötte veszedelmek idején.

- Borsára megyünk, ahol testvérem férje aljegyző - nyugtatta meg első apámat második apám. (Egyik apámat sem én neveztem ki, nem én választottam.)

- Mondja csak, kedves uram, - mondta akkor még a helyzet magaslatán első apám, hiszen éppen kértek tőle valamit, ez a valami pedig pont én voltam - szóval merre is van az a minden veszélytől mentes falu?

- Válaszútról balra térünk... - magyarázta második apám olyan szolgálatkészen, ahogyan abban az időben szokása volt azoknak az úriembereknek, akik „alázatosszolgája” köszöntéssel örvendeztették meg egymást minden kisvárosban.

- Bizony jól mondja, kedves uram, válaszutunkról éppen ideje balra térnünk... - szólt első apám politikusan.

- Más utat nem ismerek. Jó út az, makadám. Időnként autóbusz is jár arra - felelte a földhözragadt iparos.

- Azt mondja, balra kell térni - hülyítette tovább első apám nagy élvezettel a másodikat, Ágált hozzá, játszadozott, kedvét lelte abban, hogy faszra veheti az apolitikus kispolgárt.

- Igen! Valóban válaszúthoz érkeztünk hát, és balra térünk...

- Természetesen - mondta második apám és szolgálatkészen arról beszélt, hogy kerékpáron is kipróbálta azt a harminc kilométernyi utat.

(Elképzelem, hogy második apám helyett, első apám azt a gyors észjárású, folyékonyan csevegő taxisofőrt kapja párbajtársául, aki anyám vasárnapi ebédjeinek vendégeit örökös jó étvágyával és vidám történeteivel szórakoztatta.

- Állítólag a disznók is többnyire a bal oldalukra fekszenek - jegyezte volna meg hamiskás mosollyal, halkan, kicsit húzva a szót, hogy a nyilvánvaló sértés élét vegye.

- Kitűnő megfigyelés! - replikázott volna első apám - De ezzel összefüggésben talán arról a különösnek tűnő sajátosságról is elgondolkozhatnánk, hogy miért éppen a hízók baloldali sonkája az ízletesebb?

A taxisofőrt sem ringatták kőbölcsőben.

- Azt ajánlom, hogy ne vitassuk a tényeket - ajánlotta volna figyelemkeltően a taxisofőr, és a vita elmérgesedését megelőzve ilyenformán zárta volna a szópárbajt: - Kérdésére pedig csak azt válaszolhatom, hogy én nem politizálok.)

Anyám, könnyű nyári kalapban, pettyes selyemruhában és magas talpú parafaszandálban mutatta az iparos jóléten nyugvó felsőbbrendűségét, és a Tolnai Világlap színvonalán valóban jól festhetett a házmesteri lakás félhomályában.

Apámban a vesztes fájdalma bujkált.

A háború elhitette velük, hogy meglehet, többé nem találkoznak.

Anyám győzött, kézen fogott és az ajtó felé indult.

A jelenetet szótlanul figyelte a Zasszony.

A két asszony összehasonlításától eredhetett meg apám könnye.

Nekem ettől viszkető röhöghetnékem támadt.

Furcsállottam, hogy az élet olyan játék, amelyben a vesztesnek sírni is szabad.

Tisztafej időnként, valami belső hangnak engedelmeskedve, szövevényes képzeletében, a maga ácsolta szószékre felkapaszkodva, magába fordultan, eget verő pátosszal, a retorika minden szabályát felrúgva, a következőket harsogta:

„Kedves Párkám! Édes sorsom! Drága szeretőm! Ti, akik a görög istenek szokásai szerint alakítjátok életem, tudjátok meg, édeseim, hogy bennem háromfelé szakadtak az érzések, a férfiúi kínok, az akarások, a rá se hederítések, a megbolondulások, a forróságok, a nyerítések, a kakaskodások és a bársonyos hangulatok, az irántam való anyáskodásokat és a merevedéses zavarokat elkerülő óhajtásokkal egyetemben. Hát nem furcsa, hogy amikor a párkák közül másféle felemet kerestem, és hittem, hogy rátaláltam, nekem bizony nem „a melle kék...”

Megérinteni sem szándékoztam, csak álltam pillantása tüzében, megdermedt pillantásommal szívtam magamba bizsergető lényét, mint jól lakott éhező a dúsan telerakott svédasztal előtt, csak legeltettem szemem, mozdulni sem tudtam, szárazakat nyeltem, csuklottam és mosolyogva vártam, végezzen velem, tegyen már sírba a boldogság. Szerelmem melle, öle, szája, haja, keze, finom ívű nyaka számomra csupa felbecsülhetetlen esztétikai értéket jelentett, és meg sem fordult az agyamban, hogy hány évet adnék rövid, tyúkszaros életemből, ha egyszer a lába közé feküdhetnék. Agyamban nem tülekedtek a tervek, hogy miképpen és hogyan csalhatnám barátom legénylakásába, a közeli kiserdő eldugott sarkába, a patakparti bokrok közé, hogy bugyiját lehúzzam".

A hordószónokoktól elvárható, hogy a környezetre ható kötelező meglepetésként időnként suttogóra fogja mondókáját:

„Amikor ott álltam a zongoránál és szédülten figyeltem az ujjai körül sziporkázó kisugárzást, zongorabillentyű-fehéren szobroztam, úgy éreztem, két keze engem babusgat, zenéjével önkéntelen együtthangzásra késztet. Szerelmes vagyok, ez nem lehet más, mint a szerelem! Örömtelen gyermekkoromban senki sem tanított szerelemre, olyan ez, mint a táj, ahova szüntelenül vágyunk, amit felfedezni vélünk egy dombhajlat ívében, a völgy patakjának kanyarulataiban, az erdők lombjának rajzolataiban, amikor sejtjük és magunk elé mormolva, ki is mondjuk, hogy ott minden nagyon ismerős, mintha már jártunk volna azon a vidéken, de valami apróság hiányzik felismerésünkből, amiért aztán, talán egész életünkben, folytatjuk a kutatást, szalmaszálat keresünk valami istentelenül nagy boglyában, mert kapaszkodnunk kell valamiben, hogy a félelem posványában fennmaradjunk, társra vágyunk, akihez illik szavunk, mozdulatunk, ringatásunk ritmusa és benső mágnesünk térereje is, amit megszorozhatunk a szerelmünktől való távolság felével, hogy olyan mágneses momentumban legyen részünk, amely a hiszterézis szabálya szerint hisztisen nő, hogy elemi részecskéinkig kötelékké rendeződjék bennünk a szerelem. Nem csiklandozott vidámsággal, szertelen jókedvvel, rikoltozva éltem meg ezt, amikor a féktelen közönségességekre is hajlamos az ember, hanem az észrevétlen sugárhatások titokzatos szelídségével.

És amikor aztán ott álltam a kocsifolyam partján, a zebra túloldalán, velem szemben, harmincméternyi távolságból, szemüvegemen át is alig kivehetően meg kellett látnom Őt, tekintetünk összekapcsolódott, de agyamig nem jutott el még ruhája színe, alakja, hajviselete sem, sejtem, hogy minden sejtem azzal volt lefoglalva, hogy gyönyörűséges mágneses erőinkre összpontosítson, ámulatomban moccanni sem tudtam. A Néma Leventét alakíthattam, de a vöröslámpás-tiltástól lecövekelve, percnyi idő alatt életünk történéseinek egész tartalmát kicserélhettük, és egész valóját idegeim számítógépjének örökösen forgó háttéráramokban teljes merevlemezére telepíthettem. Most is itt van bennem az a gyönyörűséges perc, az elképzelt szépség, emberség, nőiesség hozzám kapcsolódó szerkezeteivel együtt, világmindenségem újabb nagy egészének megteremtése lehetőségeivel.

És akkor hirtelen zöldre váltott a lámpa.

Kábultan közeledtünk egymáshoz.

Nem a tömeg szakította meg kozmikus kapcsolatunk. A város tülekedő emberhangyái nem árthattak nekünk. Nem hallottuk a gépkocsik dorombolásait, a gépek fém-alkatrészeinek éles koccanásait, az emberi konfliktusok sokasodó zaját.

És mégis elmaradt a beteljesülés.

A belénk rögződött rossz szokások miatt. Dogmák mérge hatott, összefonódott pillantásunkat elvágta az évszázadok óta megkérgesedett illem villáma. Valamiféle hülye tiltás, valamiféle belénk passzírozott tétovaság, süket kétely. Lesütött szemmel mentünk el egymás mellett. Talán jobb lett volna, ha ott a zebrán lerohanom, kifejtem hófehér zsemléit blúzából, lerán-

gatom csipkés bugyiját, és rácsavarodva, meztelenségünkkel mit sem törődve, a zsibongó utca forgatagában levegőbe emelve, két tenyeremmel le-fel mozgatva szegbe ültetett gömbölyű fenekét, égő arcom mellei közé temetve az ájulásig fokozva az élvezeteket, és úgy beakasztok neki, hogy szemünk, mint az üdvözülteket ábrázoló naiv festményeken a szenteké, örökre fennakad.

Nem történt meg, mert amikor a nagy szerelőcsarnokban összerakták alkatrészeimet, hímvesszőm vérellátásának indítógombját elfelejtették összekötni a szerelem érzelmi hálózatával. Így aztán az igen/nem feleletek végtelen sorában a plátói és a testi szerelem állománya két különböző könyvtárba került, és a fájlkereső program hibájából nekem már csak akkor áll fel, ha legalább gondolatban virtuális szkenneremmel letapogathatom a nők különösen gömbölyded részeit, hogy a közösülés mindig rövidre szabott idejében mindenféle obszcén képekben megjelenhessenek érzéseim szoftverében, ha már elmenteni, hibás programozásomból eredő fölöttébb izgatott állapotomnak betudhatóan képtelen vagyok.

Ki érti ezt?

Különös szerkezetek vagyunk, azt hiszem javíthatatlanok, mint a háztartási gépek, amelyeket a legkisebb hibáik felfedezésekor jobb rögtön kidobni, mint javíttatni, így ésszerűbb, így gazdaságosabb. De mert erősen konzervatív beállítottságú az Úr, akinek alkotásai vagyunk, ellehetünk még néhány évtizedet valamely elfeledett sarokban, ahol alig észrevehetően, egyre vastagabb rétegekben belep az unalom pora."

Tisztafej zsebre dugott kézzel folytatta körsétáját a tetőn. Felhorgadó képeit némi sajnálattal dobta a sziporkázó könnyűfém korlátokon át a mélybe. Az is megfordult a érzelmekkel teli agyában, hogy az emlékeknek is megvan a maguk szerepe a világon, valahol ott a mélyben egymásra rakodnak, együtt emelkednek a toronnyal, ami arra lehet jó, hogy az építők magasságiszonyát mérsékelje, mert amikor időnként kitisztul az ég, és fénysugarak hullnak az iszonyatos mélységbe, ott lenn is világosság gyúl, pillanatokra eligazodhatunk a múltban, sejtjük, hogy honnan jöttünk.

„Miért?" - Nagyot dobbant valami Tisztafej két halántéka között. „Miért? Miért? Miért? Elhessegette a kérdést.

„A vérem lüktet." Nyugtatta magát. „Ezt csinálja a kezdetek óta. (Magyar ember csak gyereket csinál!)" És újra elnapolta a válaszadást. „Nem a vér dolga a kérdezés! Zubogjon csak..."

És anélkül, hogy ezen elmerengett volna egy ideig, újra átlökött a korlátok fölött egy halom emlékképet.

A hetedik korláton fennakadt egy.

Rápillantott.

Megsárgult, idő ette kép volt.

„A zsúfolt autóbusz teteje alatt végigfutó fogódzkodó rúdon egymásmellé került a kezünk. Közepesen fáradt, mosogatáshoz szokott egyszerű női balkéz volt. Gyűrűsujján vékony rubinköves arany ékszer. Fáradt reggel volt. Ilyenkor jól jön a rubint vére. Vörösben az élénknek gyógyító hatása van. A férfiember, ha ad magára, mindig magával hordja világmegváltó gondjában gyökerező bánatát.

Mentem valahova, talán a tisztítóba, hogy kivegyem a feleségem galambszürke tavaszi kabátját, amely foltot kapott a naponta többszöri buszozásban, az örökös gyurakodásban. Szabad délelőttöm volt, a gyerek az iskolában, élettársam az irodában. Felháborodások és vágyak nélküli hétköznapi életet éltünk, sors szabta helyünk volt a társadalomban, ahonnan akarnokságunk híján felfelé, rendszeretetünknek köszönhetően lennebb nem kerülhettünk. Az egész-

séges küzdelem hiánya miatti szomorúság nyomasztott, az ilyen fájdalmak szoktak kicsi széken kiülni a férfiak arcára, mint csöndesen zsugorodóráncos öregasszonyok, hogy ott hiábavalóan elidőzzenek, akár a nagy halra váró halászok horgán hiába várakozó, a tyúkanyó által véletlenül eltaposott sárgaságát fehérbe váltó döglött kiscsirkék, amelyek nem kellenek már a harcsáknak sem.

„Rubintos virágom..."

A gyűrűsujj kecses csuklóban folytatódott. Megvadult pillantásom végigszalad a karján, átugrott a felsőkar hajlatán, és a rövid ujjú almazöld blúz alatt, a szalmasárga pihe szőrős hónalj mandinerétől, az elképzelhetően körtemell alapozásáig gurult önfeledten. Ott megbicsaklott, hangtalan csörömpöléssel kisiklott abban a barna paradicsomi tájban, amit a rubintköves-gyűrűs nő terített rám zsemlebarna szemeinek pillantásával.

Akkor még kék volt a szemem színe, opálos, és szomorúan szelíd.

Most már tárgyilagosan leírhatom: negyven-negyvenöt centiméter távolságból kissé tágult pupilláiba merültem, villanásnyira láttam szabályos orrcimpáit, szokványosan kissé duzzadt ajkát, keskeny arcán néhány apró szeplőt. Szempillái, szemöldöke is hétköznapi volt. De szemén át tébolyító világba léptem. Szigorú rendet, a vidámság sziporkáit, anyás nyugalmat, éppen annyi ámulatot, amennyi megnyugtatott felsőbbrendűségemet illetően, csöppnyi kacérságot, icipici kurvaságot, és csak annyi magamutogatást, amely feledtetni képes az olykor menthetetlenül előbukkanó női logikátlanságot. Kérdések és válaszok cikázó tüzében társalogtunk hangtalan, olyan felgyorsult módon, amit ma még a leggyorsabb számítógépeinkkel sem tudunk leutánozni.

„Te az enyém, én a tied! Ásó, kapa, nagyharang...

„Két gyermeket akarok és megszámlálhatatlan szerelmes éjszakát."

„És csöndes vitákat."

„A kereszténység legyőzte az ókort" - erősítettem Friedrich hangján.

„Igen, könnyű ezt mondani", szólt szelídnek képzelt lágy hangján. És csillogó szemmel érvelt: „Először is: ő maga egy darab ókor, másodszor: konzerválta az antikvitást, harmadszor az ókor tiszta korszakaival egyáltalán nem is állt harcban."

Nem ellenvetésként, inkább biztatásként mondtam: „Mindmáig szenvedünk az emberi természet hallatlan zavarossága és tisztázatlansága miatt. A miatt a ravasz álnokság miatt, melyet a kereszténység hozott az emberekre."

Nagyon tudott magyarázni: „Az ókori kultúrától örökre elválaszt minket, hogy alapja vált számunkra teljesen roskataggá. A görögség kritikája annyiban a kereszténység kritikája is egyben, hiszen az alapok a szellemhitben, a vallási kultuszban, a természeti varázslatban ugyanazok. Most még sok elavult lépcsőfok van, de már kezdenek összeomolni."

Biztattam: Számoljunk le az ókorral.

„A minket gyötrő hibákkal együtt túlságosan is függünk az ókortól ahhoz, hogy még sokáig szelíden kezeljük. A kereszténységgel együtt az ókort is eltakarítják majd. Most még nagyon közel van hozzánk, így bizonyára nem ítélhetjük meg igazságosan. A lehető legundorítóbb módon felhasználták elnyomásra, támogatták a vallási elnyomást azáltal, hogy «műveltséggel» maszkírozták."

Kifejtette, hogy szerinte sem mélyebb a keresztény etika, mint Szókratész. „Végül azok a hatalmak - mondta - amelyek az ókort alkotják, a kereszténységben, mind a legnyersebb alakban, léptek napvilágra, nincs benne semmi új, csak mennyiségileg rendkívüli."

Itt egy körmondatban, amelyen testvériesen megosztoztunk, kitértünk a népszerű eszméknek, mint például a kommunizmusnak, a hatalom általi undok felhasználására, az ember ember általi elnyomás örökös ismétlődésére és fokozódására.

„Ez a helyzet is furtonfurt fokozódik” - jegyeztem meg hamiskásan mosolyogva, hogy valamiképpen a közelmúlthoz is kötődjünk.

Értette a célzást. A szemem sarkából láttam, hogy két gödröcske jelenik meg az arcán.

Miért vágyik az ember arra, ami nincs neki.

Vajon hol kezdődik a hatalomvágy?

Kell nekem az a két kis gödör, ez a barnán zsongító világ, ez a nő, aki úgy adja fel magát az ágyban, hogy maga is birtokol engem.

„A világi dolgok vonatkozásában a kereszténység az ókoriaknak épp a durvább nézeteit konzerválta. Mindez, ami a házasságban, a rabszolgaságban, az államban nemesebb, az nem keresztény.” - állapítottam meg némileg kizökkenve gondolatmenetemből.

De ő kedvemre összegezett: „Végeredményben minden vallás mégiscsak bizonyos fizikai feltételezéseken alapszik, amelyek már korábban jelen vannak, és magukhoz idomítják a vallást; a kereszténységben például ilyen a test és a lélek ellentéte, a Föld, mint «világ» feltétlen fontossága, a csodás történés a természetben. Ha majd ellenkező nézetek válnak uralkodóvá, mint például a szigorú természeti törvény, az istenek tehetetlensége és felesleges volta, az a felfogás, hogy a lelki folyamat a legszorosabb értelemben véve testi - akkor ennek vége.”

Kedvenc íróim - Dürrenmatt és Frisch - jogászbarátját, Noll urat idéztem szabadon: A hatalmat minden társadalomban a középszerűek, a birtokon belül lévők, az alkotásra képtelenek gyakorolják.

Aztán sietve leszálltam a buszról.

A középszerűséget mímelve nem akartam tovább élni, de családom volt, és a kötelesség narkózisával tengettem éveimet a toronyban.

Lefricskáztam ezt a képet is a korlátról.

Még mindig nem tudom, hogy az alattunk tátongó mélység az iszonyú vagy a folytonos emelkedéssel járó próbák teszik irtóztatóan és nehezen elviselhetővé az életemet.

Pilinkélve hullnak emlékeim a feneketlen mélységbe.

5.
Téglák

Az út fel és le ugyanaz.
(Hérakleitosz)

Kant szerint a filozófia építkező tudomány.

Talán torony?

A tornyok, a szépek, a legmagasabbak, a terebélyesek, az eget szurkálók, a felhőket karcolók is, időnként összedűlnek, olykor lerombolják őket. De aztán az utánuk és az utánunk jövők új építkezésbe kezdenek. Hány ezer éve rakosgatjuk tégláinkat egymásra csökönyösen, izzadva,

óbégatva, káromkodva. Mikor is volt az a tegnap, amikor valamelyik szőrős ősünk falrakásba kezdett? Azóta megszállottként rakjuk, csak rakosgatjuk, mindenféle holmit egymásra halmozunk, hogy tornyokat emeljünk.

„Exegi monumentum aere perennius."

És egyre mélyebbre nyúlunk mindenféle anyagért, történelemszilánkokért, hogy azok rakásain messzebbre láthassunk a jövőbe.

Miféle jövőbe?

A másokéba leginkább, mert a saját jövőnket elhessegetjük, hiszen abba csakis a magunk őszinte megismerésével nézhetnénk bele, ehhez pedig nincs kedvünk, mert magunkról még halálunk előtt, a jót csakis a jót, vagy az apró, lényegtelen semmiségeket kívánjuk tudni.

Világunk csak annyi, amennyi a története.

A végtelen világban az egyén végtelensége a képzeletben hatványozható történések végtelen sorából adódik.

Az ember saját történeteinek szereplője és továbbmesélője.

Szeretnénk, ha életünk része volna a világ történetiségének. Istenné válásunk vágya nem ismer határt: történeteinkből olyan magaslatot kívánunk építeni, ahonnan nemcsak kicsi világunk, hanem az egész világteremtés belátható.

Mindent aszerint látunk, ahonnan nézzük.

Ha Biblia felől nézzük a múlt történéseit, a hatnapos teremtés előtti idő az alkotó lelkének ködébe burkolózik. A történész a Vörös-tengeri vízválasztást nem nézheti a Kánaánról, a Szinájról vagy a Golgotáról. A valóság magasabb csúcsáról kell szemlélnünk a múltat, hogy százezer éveket beláthassunk.

A mennyei Isten lábai előtt leborulva sem láthatunk messzebbre: „Isten, ha van, a logikában rejtőzködik." - írta a legértelmesebb Stein.

Esetleg álmodnunk kell valamiféle égi lajtorját, amelyen az ég angyalai fel- és alájárnak?

Próbálkozzunk, kapaszkodjunk mi is ennek a lajtorjának tudomány-ette, korhadó fokaiba, és várjunk a magasság urának adományozó jóindulatára?

Friedrich bácsinak igaza van, amikor arra figyelmeztet, hogy hagyjuk az egyoldalú emlékezetet, tanuljunk meg felejteni, teremtsünk magunkban szövetséget az emlékező és a feledni tudó énünk között. Elégedjünk meg az ész jéghideg csúcsainak magasságaival, ahonnan bepillanthatunk a történetiség tökéletesen új látványába, pillanatnyi életünk idejére nyugodtan elfogadhatjuk, hogy a történelem létmódja az elbeszéltség.

Élünk és mesélünk.

A történteket elegyítjük a képzeletünkben alkotott történésekkel, hogy saját világunkat megteremthessük, álomvilágunk teremtő isteneként szüljünk a hétköznapi élet elviselését megkönnyítő önbizalom-darabkákat, teremtsünk a saját képünkre kozmoszt, ahol a mi igazságunk él: törvény.

Törvényszerű a szövegek akaratlan ismétlődése. Újralátni a megtörtént dolgokat nagy merészség. És tanulságos:

És lőn ezek után, megmondták Józsefnek: Ímé, a te atyád beteg; és nem vivé el az ő két gyermekét magával, mert Jákob azelőtt nem érdeklődött az unokáiról, látni sem akarta őket, csupán az első szülött fiú érkezésekor mutatott némi kíváncsiságot:

- Pucája van-e? - kérdezte a szép nagy szemét még nagyobbra meresztő menyétől.

De az asszony nem szóla, hanem bánattal fedi szemeit, és lelkében még inkább eltávolodik az ő apósától, aki a kezdetek óta nem akarta őt menyének, hanem arra biztatta az ő elsőszülött fiát, hogy becsületes kommunista családból, régi illegális harcos barátjának szemüveges, barna lányát vegye nőül, aki ékes szavakkal felvázolt elképzelése szerint egyértelműen baloldali érzelmű, és majd a proletárdiktatúra élcsapatába való utódokat szül, olyan talpig osztályharcosokat, akik a kommunizmusba vezető nagy forgalmúnak képzelt út építőinek elöljárói lesznek.

De József nem követte az ő atyját, mert megigézték a lány galambtojás nagyságú, szép szemei.

És akkor szóla a Kommunizmus éjjeli látomásban, és szólítá őt: József! József! Ő pedig felelé: Ímhol vagyok. És mondá: Én vagyok a te Istened, a te atyádnak Istene. Ne félj semmit lemenni a Szocializmusba; mert nagy néppé teszlek ott téged.

József hitt a látomásokban, és lemene a Szocializmusba az ő atyjával egyetemben, bémene a városba, és ott éle egy darabig a maga választotta feleségével, aki kisiparos csizmadia családból való volt, az apja börtönviselt ember, mert otthoni fusizó talpalásra való anyagokat lopott az államosított bőrgyárból, és ezért még a pártjelöltségétől is megfosztották, nem szerette a hatalmat és a hatalomhoz tartozó József féléket ki nem állhatta, ezért maga sem vett tudomást a fiatalok házasságáról, és arról, hogy József fiakat nemzett és atyjához hasonlóan élte hétköznapi életét.

Aztán kinyílott a szemük, és látták, hogy az, amiben éltek nem az volt, aminek mondták, hanem a hatalmaskodás egyik együgyű, de fölöttébb brutális formája.

- Nem így akartuk! - mondá Jákob, és enyhe szédületet érzett, fenekére huppant, ágya mellé ese, dőle, zuhana. Vesztét érzé, fájdalmasan feljajdula: „Anyám! Anyám! Ó miért hagytál el engem?!” És azt kíváná, hogy József fogja be az ő szemeit.

József pedig nem vihette el magával fiait, mert az egyik lánynak született, az elsőszülöttet pedig legénykorában megölte egy bakancsnak álcázott őrmesterlelkű kapitány, aki József üldözésére szerződött, hogy belőle a fáraó szolgálatára besúgót neveljen. De mert Józsefet sem ringatták kőbölcsőben, a fáraó elé merészkedett és elpanaszolta a kapitánnyá avanzsált őrmesterlélek túlkapásait. Fejét csóválta a fáraó és egyéves száműzetéssel sújtotta az ő kapitány szolgáját, de hatalmát meghagyta őnéki, hogy az apa „vétkét” a fiúban halálos csellel büntethesse.

József tehát egyedül állt az apja ágyánál, aki jobb híján medencecsonttöréséről panaszkodott.

- Kelj fel és járj! - szólt József bibliai hangon.

- Ajjaj! - jajgatott a kopasz Jákob póriasan, és sehogy sem akaródzott nékie felkelni az ágyból, amely menedékéül szolgált a diktatúra évei alatt, ahova szerény véleménye szerint jobb lett volna már a sötét illegalitás évei után, rögtön a demokrácia kitörésekor meghúzódnia, elbujdosnia a rekamié libatollal tömött, vagdalásos kézimunkával díszített nagy párnái és a dombként pöffeszkedő dunna, gyűlésektől - valamint más osztályharcos tettektől félreeső - puhaságába.

És akkor lábra állítá József az ő atyját, a hóna alá nyúla vala, és háromszor megkerüli vele a szoba közepére állított ébenfa-fekete asztalt, amikor is leomlottak előttük a képmutatás falai.

- A medencecsonttörés egyelőre elmaradt - szólt medikus határozottsággal József.

Csodálkozott Jákob, és elfelejt jajgatni, de visszakívánkozott az ágyba, mert az ország hőn szeretett fia éppen akkor menekült helikopteren egy kaszárnyaudvarra, ahol feleségével együtt géppisztollyal rostává lyuggatták, vérét vették, hogy az elfolyt literekkel próbálják kiegyenlíteni azt a temérdek vért, amit hű szolgáival együtt a maga választotta nép hű fia szerepében tetszelegve a néptől elszívott.

Akkor történt, hogy a tévedések elkerülése végett Jákob fennhangon kijelentette:

- Református vagyok! - S hogy ez mennyire nem a hit dolga volt, azt a nyomban bekövetkező ájult csend mutatta.

Az ájult csönd a semmi csendje.

Ez a kijelentés ugyanis pillanatok alatt feloldódott abban a másfél évvel azelőtt, kissé harsány hangon tett credóban, amit a prosztatájának méreteit feltérképezendő, a seggében gumikesztyűs kézzel kutakodó urológus előtt, a változó idők szavát semmibe véve tett:

- Kommunista vagyok! Mindent kibírok!

A pártonkívüli Hippokratész nem hatódott meg, hanem kissé megbügyörgette Jákob dülmirigyeit, és imigyen szólt:

- A maga baja... Hát? Szóval, az bizony a maga baja! Gyulladás ellen pedig van orvosság.

A halálnak tövise máshonnan leselkedett a jó Jákobra.

Rákel láthatatlan fullánkja szögezte az ágyához.

Jákob második feleségének pedig ez a története:

A nyárádszeredai bíró legkisebb lányát hajdani szokás Erdőelve fővárosába küldték, hogy szolgálatban érjék eladósorba, és amikor kitanulta a háztartással járó teendőket, gazdag legényt találjanak néki, aki az ácsmesterséget gyakorolva, méltó legyen majd a Megváltó magáldozat nélkül nyert fiának világhíréhez.

Rákelnek pedig jól felvitte az Isten a dolgát, mert főtéri bérházas gazdához szegődött, ahol Nagy nagyságos asszony kegyeit elnyerve a konyhai bevásárlás mellett a házbérbeszedés úrhatnámságra szoktató teendőit is gyakorolhatta.

Rövid idő alatt kitanulta a felfelé lesütött szemű szófogadó, lefelé pedig a szemtelenül pimaszkodó cselédviselkedést, és a cselédtársasági életben is nagy önbizalmat mutatott vasárnaponként, amikor a főtér cselédkorzóján illegette ördögfoltos nyakát és bokáját. Vörös anyajegyből az említett helyeken kettő volt neki, és mert leszokott a pirulásról ezek az élete folyamán mindinkább kiütköztek hófehér fehérnép-bőrén.

Rákel egy mészáros híján szűkébe volt a férfiillatnak és akaratnak.

A mészáros a vágóhídon hörpölt marhavértől, és Rákel nevétől felpezsdülve heves próbálkozásokkal próbált érvényt szerezni a buddhisták mintájára imádságként maga elé mormolt biztatásnak: „Rá-kell-mászni! Rá-kell-mászni!

Rákelnek pedig ettől- néha - felakadtak a szemei.

Előtte és utána es sokfelé veti szemeit, forgatta vala, mint a begerjedt pulyka, hogy díszes hímre rátaláljon. Jákobra is sűrűn pillogatott, aki szép termetű és szép arcú vala.

És a mészáros erősbödő nyomakodásaira késlekedett kimondani az oltárit vagy a bibliait: „Hálj velem.”

A mészáros pedig a főtéri templom bokrai között, éppen harmincöt méternyire a Nagyék főtéri bérházától, és néhány évtizedre a huszadik század kezdetétől, a második világháború előtti esztendőben sietősen, olyan erőszakosan és ünnepietlenül beakaszgatott neki, hogy az izgalmas vasárnapok után Rákelnek csütörtökönként is vissza kellett mennie, hogy újból pörölytartó pozícióba álljon, és akkor, már az első lökéseknél meg kellett ígérnie a következő vasárnapot is, ha jót akart.

Akarta bizonyára.

De legalábbis nem bánta.

Ezzel párhuzamosan Rákel beiratkozott a helyi népi dalárdába, és miközben a magas c-ét ostromolta, Jákobra függesztette felületesen vigyázó szemeit.

És Jákob, aki nappal ácsolt, ha volt mit, esténként pedig népdalokat énekelt, a főtéről nyíló nyugati utácska modern bérházának szuterénján bérelt lakást, ahol kíváncsiságára hivatkozva Rákel, a piacra menet meglátogatta őt.

És lefeküdének ők egy kicsiny időre.

Sietősen persze.

Aztán a piaci bévásárlások után, visszaútján ismét felkelt Rákelben a kíváncsiság, amit Jákob nem bízhatott a szentlélekre, mert az nem mindenkor jöhetett el, hanem tehetségéhez mérten kielégítette azt.

Rákel pedig, két mester között, a házmesteri teendőket is ellátta, ügyeskedett, jól forgolódott.

És teherbe esett.

A mészárost örvendeztette meg először a hírrel, amire, csütörtök lévén, rögtön, egész vasárnapig kiment belőle a marhavér, elhűlt, és az eljövendő szentlélekre hivatkozva kimentette magát.

„Elveszed?” - kérdezte a barátja.

„Elveszed?” - kérdezte a mészáros Rákelt.

Rákel pedig még egy lapot kért a tizennyolcra.

Jákob pedig azért lett második a sorban, mert azokban a hetekben munkanélküli lévén, nem volt mivel fizetnie az elsőszülött fia gondozására felfogadott öregasszonyt.

Az idős asszonynak kevés volt a betevő falatja, felmondta a gyerektartást, és azzal vádolta Jákobot, hogy a fia indiai nyelvleckéit sem fizette ki.

Így került József az apja szuterénlakásába, ahol a belső udvar örök-árnyékos cementpadlóján hindu pózban órákig csücsülve gondolkodhatott napfényesnek óhajtott jövőjéről.

Rákel pedig, felveté az ő szemeit és fohászkodik, hogy jobb sorsa legyen.

Akkor történt, hogy a kor szokása szerint Rákel cselédtársát, Erzsébetet is megszállta a megfoghatatlan szentlélek világi, nevenincs helytartója, és kegyeiből részesülve ő es teherbe esék.

Rákellel együtt kevés ideig szomorkodtak vala, és taníták aztán egymást arra, hogy miként kell gyereküknek apát, maguknak pedig férjet szerezni.

Rákelnek sikerült.

A gyengébb ellenállás vonalán jutott a házasság révébe.

És Jákob megbéküle a gondolattal, hogy második asszonya lesz.

Egy szombaton magukra öltötték a dalárdai öltözékük, elbuszoztak a nyárádmenti faluba, a Rákel szüleihez.

A gyerek Józsefről és annak, félkész, a Rákel köténye alatt kuksoló féltestvéréről ott is elfelejtettek szólni, mert a szülök örömét és a maguk jövőjét nem volt szívűk rögtön romokba dönteni.

Az öreg falusi ács azzal vigasztalódott, hogy vejében kollegára lelt, az anyóssá avanzsált Rákel mama, pedig annak örült, hogy lánya városi asszony lesz, urak, és hölgyek között járkálhat egész életében, amivel birónéhez illően időnként eldicsekedhet a faluban.

A fiatalok a szülők áldását kérték és kapták, a hivatalos papírok beszerzését és az egyházi áldást Jákob, anyagi nehézségre hivatkozva, meghatározatlan időre elhalasztotta.

Rákel még abban a hónapban búcsút monda a cselédsorsnak és beköltözék Jákob szuterén-lakásába, Asszonyoskodott, főzött, mosott, takarított, és még a gyerekről is gondoskodott.

Jákobot is elbájolva felvette a Kismama nevet, magát úton-útfélen, de Jákob előtt minden lehetséges alkalommal Kismamának nevezte, amit az elsőszülött ugyancsak minden alkalommal, konok hallgatással fogadott.

És amikor eljött az ideje, orvosnak is látnia kellett a terhes anyát.

Az orvos pedig összehúzta szemöldökét.

Rákel ördögtől való boszorkányfoltjai környékén, aztán egész testén apró piros foltokat fedezett fel.

- Gyerekbetegség. Rózsahimlő - állapította meg az orvos tárgyilagosan.

- Hány éves maga, angyalom? - kérdezte kedélyesen, mert jókedvvel gyakorolta nőgyógyászati hivatását.

- Huszonnégy - rebegte Rákel.

- Ács Rákel, huszonnégy éves - ismételte a doktor miközben beírta a nevét az állapotosok nyilvántartásába.

- Maga még nagyon fiatal, szülhet még rakás gyereket. Azt ajánlom, hogy ezt ne hagyja meg. Rizikós. A rózsahimlő miatt...

Rákel szomorú képet vágott, gyorsan felöltözött, és sietve elhagyta a rendelőt, ahova többé nem kívánkozott.

Az elkövetkező hónapokban gyakran hüppögve omlott Jákob mellére, hogy párkapcsolatukat valamely pecsétes hivatalos papírral véglegesítse.

Jákob a templomi esküvőt meggyőződése ellenesnek és rangján alulinak nevezte, a városházi házassági bizonyítványt pedig szükségtelen cifrálkodásnak.

Így aztán, a keskeny szalmazsákjukon töltött éjszakák zihálásait és visongásaikat, Rákel gyakori zokogása követte, amit Jákob saját férfiúi képességeinek a javára írt, Rákel pedig nőiessége kudarcának, bájai hatástalanságának könyvelt el.

Terhessége ötödik hónapjában, amikor a gyermeket elvenni már nem lehetett, rájött, hogy Jákob bibliaian családszerető, a gyermeknek tehát meg kell születnie, és akkor papírral vagy a nélkül, férje, ura, házastársa lesz.

Akkor már javában folyt a világháború, bombák hulltak a valamiért ellenségesnek nevezett városokra, temettek harctéren, temettek otthon és temettek az álmok szülészetén.

Azon a nyárvégen az óvárosi hentes „Meghalt a hitel!” tábláján valaki felháborodva a politikából utcára csorduló „Szebb jövőt!” köszönésen, a második szót áthúzva, kiegészítette a feliratot:

Meghalt a ~~hitel~~ jövő!

Amikor Jákob megkapta a katonai behívót, gyorsan elintézte a formaságokat, és házassági igazolvánnyal örvendeztette meg Rákelt.

- Ezt a papírt a miheztartás végett, magam helyett hagyom. Ha nem térnék vissza, magadra nem maradhatsz, most már papírod van rólam.

És Rákel fiat szült Jákobnak.

Nevezték Pálnak.

Farkastorkú volt.

Rákel, az orvosok iránt érzett ellenszenvével tépte a száját, mert annak a nőgyógyásznak, aki eltanácsolta a szüléstől, igaza lett. Azt terjesztette a szomszédok körében, hogy a szülész fogóval ráncigálta ki belőle az öt kiló tízdekás gyereket, ő tépte a szét a száját.

Jákobot Voronyezs alatt érte utol a hírnek fele.

Örült, hogy fia született, és a család iránti felelőség fűtötte szánalmas hazafelé vánszorgásában a hómezőkön át, de lehet, hogy azért sikerült a háború végén épségben hazatérnie, mert kíméletlenül üldözték a pufajkás muszkák.

Halála napjáig üldözték.

Még pondrókként szaporodó álmaiban is.

Rákel történetének újabb, kevésbé bibliás fejezete kezdődött, amikor „elvtársnő" lett.

Az utcai nőszervezetben vállalt vezetői megbízatást.

„Fentről" kapott időszerű jelszavakat hangoztatott a többi elvtársnővel együtt, a gyűlésnek nevezett teázásokon.

Az egyik békés napon a betegnyugdíjba menekült Jákobot meglátogatta az egykor népes, Renner-Rónai-Rădulescu család egyik haláltábort megjárt tagja, és arra kérte írja alá az elébe tett nyilatkozatot. A nyilatkozatban az állt, hogy már az illegalitás sötét éveiben nagyon jól ismerte Rădulescu Martin (akkor Renner Móric) elvtársat, akivel együttműködött a sejtben, és röpcédulákat is szórtak számos alkalommal és számtalan helyen.

- Nem tudom aláírni - mondta Jákob betegesen.

- Fáj a keze? - érdeklődött együtt érzően a kis vörös ember:

- Majd segítünk...

- De hiszen, nem is ismerem magát? - méltatlankodott Jákob.

- Majd meg fog ismerni. Sokan voltunk akkor, fedőnevet viseltünk, futólag tartottunk szoros kapcsolatot, igaz ugye, hogy nem volt szabad tudnunk egymásról a konspiráció miatt?

Hadart a kicsi vörös ember, mosolygott és kitartóan pátyolgatta a Jákob vállát. Aztán elővett egy hasonló nyilatkozatot. Az aláíró Anca Ervin, (az illegalitásban Ankraut) bizonyította, hogy Rădulescu Martinnal (volt Renner Móriccal) együtt dolgozott a sejtben és röpcédulákat is szórtak számos alkalommal és számtalan helyen kitűzték a vörös zászlót.

- Én biza, Ankrautot sem ismerem - mondta tétován, mint, aki végzetes hibáját beismeri.

- Röpcét Királlyal és Szabó Palival szórtam egyszer a fűtőház mögötti fertályban.

- Úgy van! Meg van! A fűtőház mögött..." - lelkesedett a kis ember.

- Baj van! Álljon meg a menet - szólt higgadtan Jákob, és széttárta karját.

A kis ember gyorsan odaugrott, ölelkezett az ágyban fekvő emberrel:

- Testvérek vagyunk. Elvtársak. Együtt jártuk a nehézségek poklát. Tartsunk össze a jóban is.

Jákob leseperte magáról a kis embert, és vele együtt a lelkesedést is, amelyből azért ráragadt valamennyi.

- Én tényleg nem ismerem magukat - mondta szomorúan, és a fal felé fordult.

R. elvtárs kioldalgott a szobából.

Néhány nap múlva, amikor a piacon találkozott Rákellel, boldogan újságolta, hogy rátalált egy kiváló elvtársra, aki ugyan nem volt egyszer sem a fűtőház mögötti negyedben röpcézni, mégis aláírta a nyilatkozatot, és Ankrauttal ők is aláírtak egy-egy nyilatkozatot, úgy, hogy nemsokára mindhárman megkapják a régi harcosoknak járó külön-nyugdíjat.

Jákob csóválta a fejét, neki a Fáraó kegyelméből már járt a különleges nyugdíj, de Rákelnek az isten pénze sem volt elég, ezért aztán keresett két olyan embert, akik bizonyították, hogy az illegális Jákob feleségével együtt röpcét szórtak a fűtőház mögötti vasutas negyedben, és május elsején kitűzték ott a vörös zászlót. A másik hónaptól kezdődően Rákelnek, aki életében hivatalosan háztartásbeliként tartottak nyilván, nem hivatalosan pedig meghatározatlan ideig az ősi női mesterséget gyakorolta, nyugdíjat hozott a postás.

(József, gimnazista korában találkozott egyszer az utcán Király Ferenccel, aki elcsodálkozott, hogy mennyire hasonlít József az apjára, A fiúnak eszébe jutott a hősi tettnek beillő röpcézés. Király bácsi legyintett.

- Biz, fiam, mi akkor úgy féltünk, hogy zabszemet sem lehetett volna fenekünkbe dugni. Apád tőrt dugott a zsebébe, és fogadta, hogy élve nem adja meg magát... A zászlót pedig miután anyáddal kétszer is megpróbáltuk feldobni a villanyvezetékre, és mind a kétszer visszaesett, gyorsan összegöngyöltem, és bedugtam a fűtőház kerítése alá.)

József aztán azt is megtudta, hogy sem Király bácsi, sem az édesanyja nem kért a különleges nyugdíjból, hanem a mindenkinek járó, a különlegesnél ötször kisebb gyári nyugdíjból tengették, a szocialista időknek éppen csak valahogyan - életüket.

Rákel öregkorára is hűen kitartott Jákob mellett.

Ágyba vitte neki a kosztot és az újságot, megengedte, hogy a szomszéddal sakkcsatákat vívjon hajnalokig.

De a rendszerváltás után megszűnt a különleges nyugdíj, és ezzel odalett Jákob becsülete. Rákel napokig be sem ment hozzá, a szoba ajtaját becsukta, hogy ne hallja Jákob egyre panaszosabb hívását: „

- Rá-kel, Rá-kel. Ráááá-kell! Kellene...

Jákob időnként, amikor az a napi hajszák szüneteiben József benézett hozzá, panaszáradatot zuhintott rá:

- Hásze, nem engedi már, hogy rá...

- ?

- Neki már nem kell...

- ?

- Ennem sem ád...

- ?

- És nem akaródzik neki kivinni az ágytálat...

- ?

- Nem sok van már hátra, kibírhatná még azt a kis időt...

És Jákob, akár az elmúlt húsz esztendőben számtalanszor elsiratta magát.

Halálának közelségét, a diktatúra propagandafogásainak mintájára csökönyösen addig kívánta ismételni, amíg belesulykolhatja környezetébe. Így akart irányítani mindenkit, hogy gondolkodás nélkül szolgálatára legyen.

József borbélyt kerített.

Csontos, szikkadt, sápad nyugdíjas apróság volt a borbély, kopott szerszámai is arról árulkodtak, hogy főfoglalkozásként többnyire a hullaszépítést gyakorolja.

Jákobot kivitték a konyhába, hokedlire ültették, József sűrűn biztatta a borbélyt, hogy gyorsan dolgozzék. Igyekezett is a derék ember, körbeugrálta Jákobot, nyakán, arcán táncoltatta nyírógépét.

Amikor finomítani kezdte művét, hirtelen fennakadtak Jákob szemei, utánakaptak, hogy le ne forduljon a székről, lábra állítani, a hóna alatt fogva ágyához húzni nem bírták Jákob elhízott testét.

Amikor a szőnyegre fektették, vízszintes állapotában visszanyerte eszméletét, csodálkozó kék szemeket vetet a körülötte serénykedőkre.

- Hol vagyok? Meghaltam már?

Rákel felcsattant:

- Haltál a szerecsiát! Szimulálsz, mint mindig!

Rákel fiának hórihorgas fiával, a karjánál és a lábánál fogva húzták vissza az ágyba, ahol évek óta feküdt, és ahol szervezete annyira megszokta a vízszintes helyzetet, hogy lábra már sohasem állhatott.

József mentőt hívott.

A telefonhuzal végén unott hang érdeklődött.

- Mi a baja a betegnek?

József készségesen válaszolt.

- Rosszullét. Eszméletét vesztette...

- A mentő közbevágott.

Hány éves a beteg?

József bediktálta az apja adatait.

- 84 éves lesz május tizedikén.

Jákob felordított.

- Május elején születtem, a munkásosztály ünnepén!

József tagadólag intett. Eltakarta a telefont és suttogva magyarázta.

- A nullát is ki kell olvasnia a születési bizonyítványáról...

A mentős újra érdeklődött:

- Hány éves az öreg?

- Nyolcvannégy - erősítette meg József.

Felcsattant a mentő hangja:

- Hát akkor mit akar?! Kire pazaroljuk a benzinkótánkat?

József habogott még valamit, de a kapcsolat megszakadt. Újra felhívta a mentőt, és mindennek elmondta a tisztviselőt, aki engedékenyen közölte, hogy felírta az esetet a várakozók listájára.

Nagyon hosszú lehetett ez a lista, mert sem aznap, sem másnap, sem azon a héten, és azóta sem jött a mentő Jákobért..

A történtek után, Rákel, istenszámába hagyta amúgy teljesen egészséges férjét. Azt, hogy nem a Jóságosra bízta a szomszédok is későn tudták meg.

Jákob, fokozatosan legyengülve, éhen-szomja pusztult nyolcvannégy éves korában.

Az ostoba Rákel pedig, még nehezebben élte életét a maga meg nem érdemelt, és értékében az inflációban villámgyorsan zsugorodó kicsinyke nyugdíjából.

És eltemették Jákobot a kor szokásai szerint a régi városlakóknak kijáró, főhelyen lévő családi sírba, amelyet nagy nehézségek árán visszaszereztek a városba tolakodó, mindent a saját orcájukra alakító idegenektől.

És a temetésen, inaskori barátja is szólt hangos szóval, kéretlenül is védelmébe vette, „harcos társának nevezte", és a mennyországba ajánlotta barátját, akivel már régóta nem hittek sem a harcban sem a mennyekben.

József pedig megkérdé Rákelt és az ő fiának fiait:

- Miért oly komor a ti orcátok?

És nem mondtak neki semmit, hanem lehorgasztott fővel, lassúdan kimenének a temető-kertből, és elvegyülének az új évezred alakította, gépkocsizajos urbánus táj forgatagában.

- Tegyünk még egy téglát a torony és a kor falába - mondta Szókratész fiának az író, aki olvasásra ajánlotta a saját pofájáról írott regénye kéziratát. Az önéletrajzi ihletésű műben az író történetei azokról a pofonokról szólnak, amelyeket azért kellett elszenvednie, mert időnként, ki tudja milyen sugallatra, valamely nem kívánatos nemzeti kisebbséghez sorolták. Mindig azokhoz, akiken ütni lehetett az éppen soros uralom idején. Volt már bajor, zsidó, oláh, bunyevác, és tót, aminek az okán a hatalom védőpajzsa mögül akármikor, akárki belerúghatott.

Valójában erdélyi szász családból származott, aki a nevét olyan természetességgel magyarosította, mint tették annak idején Heltai Gáspár, Dávid Ferenc, Kós Károly, Szervátius Jenő, Balogh Edgár, Karácsony Benő és nagyon sokan mások.

Szókratész fia akkoriban olcsó könyvsorozatot indított, hogy a több évtizedes diktatúrában elnyomott nép, hasznos olvasmányokkal pótolhassa lemaradását. A könyvek hátsó fedőlapján szerepelt az a kiadó fogadalma:

Minden magyar család olcsó kiskönyvtára

Egy kötet ára sohasem haladhatja meg a négy-öt tojás árát.

Rohamosan hígult a pénz, a tojás ára is az egekbe szökött, és még azon túl is naponta emelkedett. A tervezett kötetek füzetekké soványodtak, de árát csak úgy lehetett volna állandósítani, ha valamely a népművelést valóságosan is támogató alapítvány segíti a kiadót.

De egyik sem segítette.

A történelem akkor is éppen úgy ismétlődött, mint már számtalanszor tette.

Ez a történet is egyszerre kívül és belül esik a történelmen.

Kívül esik, mert, azok, akik elkoptatottnak tartják a népszolgálat értelmiségieknek ésszerűségből előírt kötelességét, elhessegették azt a hatvan valahány esztendővel azelőtti furcsán hasonló történetet, amely arról szólt, hogy Erdély íróinak java a vécsi kastély gazdájának szíves vendéglátásai alkalmával úgy kívántak írói szolgálatot tenni a nagyhatalmak által sanyarú sorsra ítélt népnek, hogy miután rábólintottak az olcsó *Hasznos könyvtár* könyvsorozat elindítására a tizenhetedik füzetnél erkölcsi támogatásukat hangsúlyozva, cserben hagyták a maguk közül megbízott szerkesztőt és a kiadót.

S ebből a kívül esésből sem lett történelmi tanulság, mutatja ezt a megszabott négy-öt tojás áráért ajánlott kiskönyvtár erkölcsileg támogatott, de anyagilag cserbenhagyott, összesen huszonvalahány kiadványt megért sorozata. Egyszer majd történelmen belülre kerül majd ez is, amikor kitombolta magát a pénzsóvár világ, amely nem a népnek kedvez, hanem főként a magamutogatóknak, azoknak, akik abban az elavult hitben élnek, hogy a történelem nagy, és főleg a magukat nagynak képzelt emberek sikereinek leltára.

A szóban forgó szerkesztő elvégezte a munkáját, az író lemondott a szerzői díjáról, de pofájának története még így sem jelenhetett meg a nyomdai költségek hiánya miatt. Biztosan megint valaki másnak nézték az írót, másnak a szerkesztőt és a kiadót is. Megint összetévesztették valami nemkívánatos kisebbséghez tartozóval. A pofájára írt naivság felháborította a szolgálatos megváltók álarcában nyüzsgő pénzhajhászokat.

A kiskönyvtár kiadója beadta a kulcsot.

A könyvek ára pedig pofátlanul magasra emelkedett.

Szókratész megosztotta bölcsességét a fiával, és másokkal együtt megállapíthatták, hogy nem a jótékony eszmék vezérlik a történésekben szereplőket, hanem a klikkszellem, amelyben parányivá zsugorodik a fennen hangoztatott cél, a döntések nem a ki, a miért, hanem a ki kivel alapján születnek.

A magasztos torony falában megszámlálhatatlan az ilyen kirívó „tégla”.

Szókratész fia szerkesztőként találkozott más, a történelem ismétlődésének ijesztő példájával is.

A kiszámíthatatlan sors kegyéből rokonságba került a neves költővel, műfordítóval, a közelmúlt jeles irodalmi szerkesztőjével, aki hetvenedik életévén túl, holmi díszelnökség birtokában ugyan, de végleg magára maradt. Neje, a kifürkészhetetlen természet által is óvatlan egyik pillanatban, amikor gyérülő vendégeik által is igen kedvelt rácsos porhanyó süteményével elkészült, és azt kiborította a legnagyobb és legpatinásabb lapítójára, hogy felszeletelés előtt hűlni hagyja, fáradalmait kipihenni elégedetten végigdűlt a konyhai díványon.

És elszundított.

Aztán - bizonyára évek óta fokozódó feledékenységének betudhatóan - végleg elaludt.

A magára maradt költő segítségért telefonált, hogy a frissen sült süteményt valaki már felszeletelje, és asszonya földi maradékát utolsó útjára, annak rendje és módja szerint felkészítse.

Aztán, - nem, mint addig, amikor időnként egy-egy fájdalmas sóhajtással fenyegetőzött távozását illetően, hanem halálos komolyan - maga is készült az elmúlásra.

Ez többek között azzal járt, hogy előkotorta régi írásait, hogy egyik fiatal munkatársára bízva, a tiszteletbeli elnöksége alatt működő könyvkiadót műveinek teljes kiadására késztesse. A fiatal munkatárs haladéktalanul munkába fogott, és többek között az író drámáit is összegyűjtötte, és egy kiadandó kötetbe szerkesztette.

Az amúgy nem éppen a drámaírás élvonalába tartozó színjátékok között volt egy a trianoni ország csonkítás utáni erdélyi életből merített darab, amelyet többszörösen átírt a szerző, de amelynek mondandója meggondolkoztatta a szerkesztőt.

A darabban játszódó történet arról szólt, hogy az erdélyi magyar megmaradás érdekében anyaországi segítséggel iskolaépítésbe kezdenek egy kicsinyke faluban. A pénz forrását nem volt szabad megnevezni, hiszen ezzel diplomáciai bonyodalmak kezdődhettek volna az ország belügyeibe avatkozás címén. Ezért aztán a nemzeti nyomor idején sem tétlenkedő okos emberek kitalálták, hogy a helyi magyar földesúr adományaként tüntessék fel és könyveljék az iskolaépítés kiadásait.

A könyveléssel kisebb bajok adódtak, merthogy annak a címzetes nemes embernek is, akire az anyaországiak a pénzt bízták, ugyanúgy „maga felé hajlott a keze”, mint a hírneves erdélyi kincses város Szentháromság-szobrán a több mint két évszázad óta türelemmel ácsorgó és az emberi gyarlóságot is mutató, kopottas szenteknek. Az is igaz, hogy állami pénzről lévén szó, a közvetítők sem finnyáskodtak, nemzetmegtartó igyekezetükért, amit vitézkötéses ruhában

dagadó kebellel a „vér- és rögvalóság” hangoztatásával büszkén vállaltak magukra, némi vámféleség fejében visszatartották az adomány felét. Ezt a helyi földesúr tudtával, beleegyezésével és elismervényével tehették, aminek egyenes következményeként az iskolaépítés költségeire maradt pénzek, az alapok lerakása után a címzetes és nemes úr kezén teljességgel elapadtak.

Pedig milyen lelkesítő, milyen könnyeket is buggyantó avatási ünnepet élt meg az a kicsiny magyar falu. Marék fényes pénzérmét és még levágott tyúkfejet is tettek az építendő iskola alapjaiba, amit annak rendje és módja szerint mézes pálinkával addig locsoltak az elöljárók lelkesítő beszédei közben, amíg az emberek dalra nem fakadtak, és győzelmi mámorban fel nem vonultak a földesúr által nagylelkűen felajánlott birkagulyást rotyogtató hatalmas bográcsköré. Hajnalig tartott a dinom-dánom, húzta a cigánybanda, és a táncban kipirult arcokon a „Sose halunk meg!” rózsái égtek.

Népi játékban felvonásvégnek ez nem is volt rossz, mert a fergeteges táncot mindenkor tapssal jutalmazhatta a közönség.

A második felvonásban a fiatal tanító reménytelen szerelme a földbirtokos egyetlen leánya iránt keltett némi tragikus hangulatot, de az igazi meglepetés a harmadik felvonásban következett be, amikor a munkásosztály környéken bujkáló hű román fia, aki nemcsak kiváló géplakatos, de az építkezésben is jártas szervező tehetség és jó ember, a falu szegényei segítségével mégis csak tető alá segíti a hőn óhajtott épületet.

Az így megvalósult munkás-paraszt szövetség gondolata a háború utáni vörös borítójú brosúrákból egy-az egyben került követendő példaként a darabba, de valamiért mégsem tetszett a politikai biztosoknak, közlésére a sajtóban, bemutatására valamely színházban sohasem került sor. (Későbbi betoldásként a harmadik felvonásban a román géplakatosról azt is megtudta a szerkesztő, hogy illegális párttag, viszonzásra talált szerelme a falu legszebb, de nincstelen magyar lányával pedig olyan hab a tortán, amitől olvasás közben a hüledezve fulladozás környékezte.)

- Kinek jó ez? - kérdezte a szerzőt a kötet megbeszélésekor, és megpróbálta rávenni, hogy a darab, az első változat eredeti szövegével kerüljön a kötetbe.

A szerző az ágyából és magából kikelve tiltakozott, feltehetően azért, mert a darab eredetijét már a szocializmus első éveiben mélyen elásta magában, és semmi pénzért nem volt hajlandó visszaemlékezni rá, másrészt pedig korára és írói tekintélyére nézve nem engedhette meg magának, sem másnak, hogy írásain valamit is változtasson, illetve, hogy változtassanak.

A szerkesztő hiába érvelt azzal, hogy ez a színjáték rendkívülien időszerű, hiszen két emberöltő távlatából olyan történéseket ajánl figyelmünkbe, amelyek gyakori ismétlődését ma is szenvedjük, tanulságaiból holnap is nyerhetünk. Mert éppen olyan időket élünk, amikor a rablók tolvajt kiáltanak, ha felelősségre vonásukat megpróbálják, hiszen a felelőséget firtatók is éppen olyan „sárosak”, irigységből piszkálódnak, mert nehezményezik, hogy az anyaország feneketlen kondérjából egyesek még náluk is pofátlanabbul nagyobbat merítettek.

Mit jelent az, hogy egyesek zavarosban halásznak? Azt hihetné az ember, hogy semmit sem fognak, pedig számos régi és egészen új történet arról szól, hogy zavaros időkben történnek az igazán nagy zsákmányolások. Ilyenkor vagyonok tűnnek el, vagy gazdát cserélnek, a beavatatlan világ kénytelen jópofát vágni a történtekhez, amiket az érdekeltek a haladás jeleiként népszerűsítenek.

Akármilyen magasságba is emelkedünk az évek tornyában, és messzelátón vagy nagyítón át figyeljük a világot, a hirtelen meggazdagodottakat megcsodálhatjuk, de vagyonukat csak a legritkább esetekben lehet számon kérni, mert az igazi hatalom mindig is a pénz.

A dicsőség diadalívei is csupa jól befektetett kötvény-téglákból épülnek. Féltéglákkal csak a naiv kisemberek döngetik hiábavalóan a mellüket, s ha többen is vannak a kelleténél, kivagyiskodásukat elnyeli a nagyok tiszteletet és félelmet parancsoló pöffeszkedő csendje.

Mindent kibeszélni lehetetlen, az író, akár a nagy W.W. örökké „a hallgatás és a szó határzónáján tartózkodik, a senki földjén, s csak be-betör a nyelvbe, a tér-idő-anyag rögzíthetőségébe, azzal, amit át tud menteni a nyelven inneni tartalmakból". Araszol, akár a csiga.

„A múlt és jelen tünedezik - megtöltöttem, kiürítettem őket."

Szeretnénk bizonyára többet is, de mint minden, ez is végtelen. De jó, mert további útra kényszerítő, hogy a legközelebbi jövő redőit tanulságainkkal megtölthessük.

6.
Az agyonütött idő

Az igaz az egész. Az egész pedig csak fejlődése által kiteljesedő lényeg.

(Hegel)

Szaporán szóljon a dob! Itt a tánc, táncolj!

Minden pillanat és minden, ami csak történik, kéjjel borzongat.

Kigondolt gondolatok. Múlt és jelen keveréke. Filozófiák, amelyek halni tudásunkat segítik.

Halni tudásunkat pedig - csalhatatlanul - élni tudásunk mutatja.

A megfoghatatlan időt kutatjuk, amely a pillanattól az öröklétig terjed. És arra vágyunk, hogy eljöjjön az idő, amikor már nem borul reánk a valamiért mindig idegen mennybolt, és rátalálunk az igazán elviselhető világra, azokra a magasságos egekre, amit legjobb tudásunk és iramló vágyaink szerint festünk a tájba ágyazott életünk fölé.

A város egyetlen görögtemplomát az egykori várfalon és a betemetett várárkon túl, a temetőkert melletti domboldalra építették valamikor a múltszázad elején. Akkoriban, ebben a város fölé emelkedő, hegyre kapaszkodó utcában még nem építettek kis kastélyokhoz hasonló, mutatós házakat. Az utcákat, jámbor elöljárók javaslatára, az egyiket, mert azon főleg szenet hordtak, Szén utcának, a folyóra épített nagy hídra vezetőt, Híd utcának, azt, amelyiken valamikor a várba bemerészkedő farkast láttak, Farkas utcának, és azt, ahol többnyire magyarok építettek házat, a váron belül Bel-Magyarnak, a váron kívül, Kül-Magyar utcának nevezték.

Az agyonütött időkben a hatalmi erővel városba tolakodottak gyakorta változtatták az utcaneveket aszerint, hogy honnan jöttek, milyen táj, város, folyó megkedvelt nevét hozták magukkal vagy melyik, nagynak tartott emberüknek akartak emléket állítani.

A Görögtemplom utcát a változtatás viharai nem érintették. Aki ott lakott ajándékba kapott némi megnyugtató változatlanságot, amely valamiképpen jótékonyan hatott világnézetének kialakulására.

A főszolgabíró házmesterének fia minden nyári reggel kinn szobrozott a cirádás kovácsoltvas kapu egyik kőoszlopa előtt. Hét óra tájban már odasütött az utca túloldalán, a gyümölcsfák sűrű lombjai mögül előbukkanó Nap. A fák előterében, a sima téglalapokból kialakított modern épület tágas márványteraszán a spanyolosan korom hajú operadíva vendégei vidám

röffenésekkel éppen visszavonultak a villa belsejébe. A fiú reggeli hűvös csöndben, szem lehunyva élvezte a cirógató meleget, miközben csikókályhájuk sütőjéből a prézlinek félretett száraz kenyérdarabok közül elcsent ínyencséget rágcsált.

A szolgálatos rendőr, tisztaság-ellenőrző körútjának befejezéséhez közel, valahol fenn járt már az utca végén, ahol a temetőkert mellett balra kanyarodott a járda nélküli homokos úttest, egészen a hegyre kapaszkodó országútig.

Kimondhatatlan mesék rajzottak a házmesterfiú fejében, olyan zsongást tapasztalt, mint a diákénekkar bemutatója előtti izgatott hangoláskor, vagy amilyent az előadás előtti percekben hallott egyszer a dalszínház zenekari árkából,

Négy évtizeddel később ugyanúgy állt ott a délutáni fényben varázsra várva. Bizsergető meleget érzett, de keveset ahhoz, hogy a gyermekkor bódulásait felidézze. Az évtizedek alatt felszedett tapasztalatok sem segítették, előtérbe tolakodásukkal inkább gátolták ebben. Mert már tudta, hogy a főszolgabírót, aki a követségekhez hasonló fényes ház ura volt, a háború végén messzire vitte - ugyanoda, ahonnan hozta -, a szolgálati kocsi; az antracit hajú művésznő az összeomlás előtt, erős altatókkal kivonult az élet színpadáról; az emeleti kisasszony, aki szerelmi jelenetekkel teleszórt, saját gyártmányú színes lámpaernyőivel szalasztotta a főtéri széles választékára büszke könyvesboltba, az anyaországi fővárosban állapodott meg, ahol valószínűleg számos megrendelőre talált. A fiú barátait, a filagóriában csapattá szerveződött gyermekeket, szerteszét szórta a világba - a háborúban és rendszerváltozásban megrokkant - sors. Az egykori, a kert végében használaton kívüli, begyepesedett vörös salakos teniszpályán túl, az akadémiai intézet kerítése mellett a szomszéddal politizáló apjából suszterszövetkezeti elnök, az akadémiai székház házmesteréből, falusi ruházatát még sokáig megtartó, sorstársaitól állami díjjal is megkülönböztetett paraszt-költő lett, aki aztán saját házát éppen a Görög-templom utcában építette fel könyvei honoráriumából, és a lánya sem maradt el mögötte hírnevét illetően, mert saját akarata szerint íróasztalokra könnyen dönthető aktivistává, később neves írók kedvesévé, végül merész önhatalmúsággal maga is íróvá vált.

Az egykori házmesterfiúnak hiába volt tele a feje gyermekkora szereplőinek megható és érthetetlen történéseivel, nem volt mihez kezdenie velük, mert az eltelt évtizedeket jelentő időt agyonütötte a méregként benne felgyűlt gond.

„Elmegyek, mint a levegő, fehér fürtjeimet rázom.
Férfiak és nők arcán hiába látom magam és az Istent”

Mindig is kevesellte a számára kimért időt. Nem elégítette ki a magyarázat, miszerint, azt senki sem tudhatja meddig él. Nagyra képzelt terveit azzal halogatta, hogy amúgy sem lesz ideje valami érdemlegeset tető alá hoznia. Pedig minden visszatérés a gyermekkorba magában hordja az újrakezdés lehetőségét.

- Öcsi! Apád otthon van? - A fekete-szemüveges ember a vállánál fogva állította meg az utcai focimeccs bódulatában felforrósodott, a szólításra hirtelen kérdőjellé vált kisfiút.

- ?

- Igen?

- Még nem jött...

- Jól van. Majd, ha máskor is megkérdem ezt, ugye segítsz?

- Hát persze...

Később, amikor mind elfáradtak a rongylabda kergetésében a fiú hazabandukolt, és szemüveg nélkül is láthatta azt az embert, aki a nevén szólította. Egy széken ült az ágya mellett, háttal a szuterinlakás utcára néző ablakának. Tanítóképű ember volt. Nem mutatkozott be. Az

iskoláról kérdezte, és egy kis versről, amit aztán többször is együtt mondtak végig, és amelynek *Virágom, virágom* ... kezdősora végleg megmaradt emlékezetében.

Néhányszor még találkozott a szemüveges emberrel, aki versikékkel hálálta meg szolgálatait. Miközben az apjával beszélgettek, neki a kapu előtt kellett vigyáznia, hogy valamely idegen érkezését idejében jelezze. Erre szerencsére egyszer sem került sor azon a nyáron, mert a Görögtemplom utca közepéig akkor ritkán kapaszkodtak fel ismeretlen emberek.

A mindent érlelő ősz akarnokságaitól elsárgultak vagy elpirultak a levelek.

Akkor történt, hogy a házmesterfiú mostohája a villa melletti átjáró utcán sietve átvonult a Görögtemplom utcával párhuzamosan dombra futó utca egyik patinás klinikájára, ahol megszülte várva nem várt gyermekét.

A házmester és fia naponta összeseperték a villa tágas kertjét és a zegzugos sétányokat, tíz deka felvágottat reggeliztek, és leereszkedtek a városka központjába, hogy valamelyik műhelyből, otthon elvégezhető, cipészmunkára leljenek.

Az egyik napon, a tágasabb cipészműhelyben, ahol a fal melletti sorokban a banklik előtt köténves emberek kalapálták a sámfára húzott félkész cipőket, az apja körül kialakult körben összesúgtak a suszterek. A fiú az apja kezét fogta, de kilógott a *Baráti beszélgetés a munkahelyen* című lehetséges zsáner-fotóból, mert az apró asztalokon felhalmozott érdekes szerszámokat és a különféle szegeket bámulta.

- Belehalt a kínzásba... - súgta apjának a mackó szemű szaktárs. Szánalmas soványságát nyakba akasztott kötényével sem leplezhette.

- Küldd odébb a fiút... - szólt sietve az ijedt szemű, miközben körbekapkodta tekintetét.

- Nem szükséges... Tud titkot tartani - jegyezte meg az apja, miközben rántott egyet a fiú kezén. A fiú kissé kihúzta magát, hogy tartásában is megfeleljen a szülői bizalomnak. Szerette volna, ha arckifejezésével is tudtára adhatta volna ennek a vézna embernek, hogy őrállásaival már régóta kiérdemelte az apja bizalmát. De azzal is, hogy tudja, és senkinek sem árulja el, hogy Londonból jönnek azok az ijesztő ajtódöngetéses hangok, amelyekkel azok az apjának életbevágóan fontos hírek kezdődnek, amiket esténként a paplan alá dugott néprádióból szokott a pisszenéstelen csöndben meghallgatni.

A sovány suszter nem firtatta tovább a fiú jelenlétét, hirtelen benyúlt munkaasztala alá, kiemelte onnan az újságpapírba göngyölt csomagot és átadta az apjának.

Amikor otthon kibontották a csomagot, az összegöngyölt sötétbarna nagykabátra száradt vér megborzongatta mindkettőjüket. A fiú nem kérdezett. Gyermeki megérzése súgta neki, hogy apja szemüveges barátját nem látja soha többé.

Ádám és Éva a temető mellett lakott. Frissen épített házuk a két világháború közötti modern építőművészet letisztult jegyeit hordozta, de Ádám és Éva apja távolról sem volt isten, pénzéből már nem futotta a temetőkerttől elválasztó kerítés felújítására, a Görögtemplom utcából nyíló és fennebb oda visszatérő patkó alakú utca felőli udvar rendezésére. A környéken lakó gyermekek ott lebzseltek egész nap az új ház előtt, mert futótűzként elterjed körükben a hír, hogy a törvényszéki bíró fia, - Jávor Pál hetykeségét utánozva - halálosan szerelmes lett Évába, aki abban az időben Karády Katalin Görögtemplom utcai megtestesítője volt, és akiért testvérének, Ádámnak, valamiféle rosszul értelmezett lovagiasság szabálya szerint, párbajt kellett vívnia Tibivel, a bíró hetykélkedő fiával. A nyári vakációban utcán kóricáló népes gyermekseregből megfelelő párbajsegédek is kerültek. A párbaj titkos időpontjául, akár a kor filmjeiben, a hajnali hét órában állapodtak meg, hogy a bámészkodó kicsiket távol tartsák a véresen komoly eseménytől. A párbaj színhelye pedig az az elhagyott és félig nyitott ajtajú kripta volt, amelyik kőhajításra állt Ádámék paradicsomától. Ennek sötétjébe bemerészkedni

hátborzongató tettnek minősült, a sötétben riasztópisztollyal egymásra durrogtatni pedig óriási kaland. A felek megállapodása szerint a párbaj vérre ment, ezért az előreláthatólag eredménytelen lövöldözés utáni küzdelemhez valahonnan két honvédelmi zászlós díszes tiszti kardját is megszerezték a segédek.

A párbaj utáni részben ellentmondó szóbeli közlések alapján kiderült, hogy a párbajozó felek valóban behatoltak a kripta koporsókkal teli polcai közötti koromsötétbe és a kriptán kívüliek ismételt felszólításra, hosszú és rémisztő percek elteltével, összesen két lövés dördült. Már a lövés előtt messziről hallani lehetett a felek jajgatását, amit az arra járó temetőőr komolyan vett, váratlanul ott termett: lefoglalta a csatára előmelegített tiszti kardokat, a feleket kikergette a kriptából, és azzal fenyegetőzött, hogy kardlappal ver nemcsak a bajvívók, de a segédek seggére is. Ezt olyan komolyan ígérte, hogy a jelenlévők, a temetőőrön kívül, mind futásnak eredtek.

A temetőőr még aznap feljelentést tett a temetőben garázdálkodókról az Ádám apjának, aki egy hét szobafogsággal büntette fiát, de a párbaj okozóját, Évát is.

A felnőttek aztán abban is egyetértettek, hogy a törvényszéki bírónak, annak háború idején való rendkívüli elfoglaltsága miatt, egyelőre nem szólnak. Erre a háború után sem kerülhetett sor, mert a törvényszéki bíró a törvényszékkel együtt, családostól eltűnt a városból.

Az Ádám apja közösségi ember lévén, ítéletét az utca gyermekserege előtt is kihirdette. Ezt könnyen megtehette, hiszen a gyermekek ott bámészkodtak a háza előtt. A szigorú ítélkezés végén az egész bandát megfedte és felszólította őket, hogy munkával vezekeljenek. A munka pedig, bár gyötrelmes, egyben játék is volt. Saroglyákban, vedrekkel cipelték a ház előtt nagy kupacban álló sódert és elterítették az udvaron. Napokig tartó munka volt, némelyeknek feltört tenyerükkel büszkélkedhettek. A házmester fia kitartott az utolsó napig, de a vasárnapra hirdetett udvar-felavatáson már nem vehetett részt mandulagyulladása miatt.

Ádám estefelé bekopogtatott a házmesteri lakásba. Süteményt hozott és egy szépen pengő ezüst öt pengőst.

A házmester megforgatta bütykös ujjai között az ezüstpénzt, és azt mondta a fiának, hogy becsülje meg első keresetét.

Két évtizeddel később, miután az Ádám apja zenekonzervatóriumot alapított a kincseitől kifosztott városban, és szívén viselte a helyi szimfonikus zenekar minden zeneműveltséget terjesztő megmozdulását, egy hétfőn belépett a napilap szerkesztőségébe, gyorsan elmondott két időszerű viccet, és oldalnyi, rosszul gépelt híradását azzal adta át a házmester fiának, hogy ezután minden hétfői lapszámból nem hiányozhat a zenei rovat.

És valóban évekig minden hétfői lapszámból megtudhatta a nyájas olvasó, hogy mit, és hogyan játszottak vasárnapi koncertjükön a filharmonikusok. A szerkesztő pedig egyszer sem említette az ősz hajú, mindig vidám istenes embernek, hogy közös munkájukért a fizetség több mint akármennyi pengő vagy garas, hiszen, ha távoli is, de elvárhatóan, az Apáczai uram által éppen ebben a városban említett dicsőség megilleti a kezdeményezőt, amely nélkül, ha embertársainkkal együtt, ha nem iparkodunk, hogy az időt hasznosan eltöltsük „barmok gyanánt fogunk a világból kimúlni”.

Az idő tehát, ha oly tünékeny és pazarló is, apró történésekben megfogható.

Friedrich megállt egy pillanatra a város templomtornyának átjárójában.

- A múlt nagy s mind nagyobb terhével veselkedünk, ez görbíti a hátunkat, ez nehezíti a járásunkat. Láthatatlan és sötét teher.

Mutatóujjával az átjáró boltíve felé döfködött, mintha azt akarta volna érzékeltetni, hogy igazságai nem férnek el a huzatos átjáróban, hanem magasabb régiókba kívánkoznak.

- Tudja, kedves barátom, a *van* nem egyéb, mint szüntelen *volt*. Boldogságunk felejteni tudásunktól függ. Érti ezt, kedves barátom?

András bólogatott. Minden idegszálával figyelt, nem volt hajlandó beismerni, hogy nehezen követi a három emberöltővel előtte élt beszélgetőtársa gondolatait.

- De az nem lehet igaz, hogy az állatok öntudatlanságuk miatt boldogok? Az ember nem ilyen boldogságra vágyik.

- A világ éppen annyi, amennyi története van...

András arcán végigfutott a kapiskáló ember mosolya.

- Pista is ilyesmit hangoztatott:

„Az ember nem annyi, amennyi, hanem csak annyi, amennyi tőle kitelik!”

- Melyik Pista?

- Ön nem ismerhette. Évszázaddal később élt, majdnem kortársam volt. Pisti Pisti volt a groteszkségben ön(r)kényesen felvett és közismert neve.

- Emlékezni és feledni, tudni kell. Ez a lényeg. Akinek még nincs tagadni való múltja: az állat és a gyermek az, aki „múlt és jövő sövényei” között játszik, csak az lehet igazán boldog.

- És az öregkor boldogsága? A gyerekkori történések éles kivetülése agyunkban, amelyek történetiségünk megkurtítását eredményezik? Ezek nélkül az önmagunkba vetett hitet el-emészti a tapasztalás. Ez azt jelenti, hogy teljességgel lehetetlen felejtés nélkül élnünk?

- Azért kell a múltat olykor elfelejteni, hogy ne váljék a jövő sírásójává. Mert akadnak olyan erőtlen emberek, akiket romba dönt minden apró jogtalanság, balsiker, fájdalom. És olyanok is vannak, akik legvadabb, legigazságtalanabb tetteiken is könnyen túlteszik magukat. Kellő időben kell felejtenünk és kellő időben emlékeznünk.

- Egyszerűnek tűnik. Jó úton kell haladnunk a boldogság felé. Tudatosan keresnünk a tudatnélküliséget. Ehhez az erős hitűek a megnyugvás ösvényein közelítenek az emberfeletti világ létezését vallva. Mert ugyebár a nyáj egykedvűen legelész az ige dörgedelmei alatt, és nyomban elfelejti, amit mondani akart a megszabott történetiség legelőjén. Megbénítja a hit, amely alapjaiban tagadja a gondolat végtelenségét és a korlátlan szabadságot.

- Goethe szerint a cselekvő mindig lelkiismeretlen, hiszen a legtöbb dolgot elfelejti, hogy a valamiért fontos egyetlent megtegye. A történeti embert múltba vetett tekintete szorítja jövő felé.

- Reményt éltető próbálkozás, mert azt képzeljük, hogy a boldogság a távolban kéklő hegyek mögött rejtőzik. Elmondok erről egy történetet, amelyben a megszólított élete a végtelen bódulatában ér véget:

Látod, Lajcsika, ott a távoli messzeségben azokat a liláskék hegyeket?

Igen, arra tartunk.

Mire nagy leszel, odaérünk és a tied lesz ott minden.

Lajcsika, látod, most új lakásba költöztünk. Ez a te szobád. Itt aztán azt csinálsz, amit akarsz.

Mit csinálsz, te gézengúz! Ügyelj szépen a kistestvérkédre, és ne forgasd fel a szobát, mert kihúzod a cédulát!

Lajcsi fiam, te most már nagyfiú vagy. Rád bízzuk a testvérkéid nevelését. Ezek a cseppségek azt hiszik, hogy azt csinálhatnak, amit csak akarnak!

Diák lettél, Lajcsi! Látod, mennyit kellett küszködnünk, hogy valamennyire korszerűen berendezett otthonunk legyen. Nem volt fürdőszobánk, mosógépünk, ruhacsavarónk, porszívónk, hűtőszekrényünk, kávédarálónk, mixerünk, gyümölcslé készítésére alkalmas centrifugánk, kenyérpirítónk, tévénk, magnónk, lemezjátszónk, kazettás rádiónk, számológépünk és játékunk, hajszárítónk, hajsütőnk, villanypárnánk, masszírozó gépünk, villanyborotvánk, kávéfőzőnk, szamovárunk, konyhai elszívó berendezésünk, kvarclámpánk és villanyóránk... Apropó, hány óra? Ne a villanyórát nézd, hanem a régi vekkert! Hű, hogy eltelt az idő! Légy szíves, segíts, Lajcsikám, tegyük rendbe a házat. Vedd a seprűt, nyiss ablakot... A villanymelegítőt vidd ki a kamrába... Persze hogy hallgathatsz zenét. Vedd a táskarádiót. Miután készen vagyunk a takarítással, el kell szaladnod nagymamádhoz. A pincéből el kell hoznod a húst, a sört és egy tábla margarint. És ne felejtsd el, apád arra kért, hogy a héten mosd le a kocsit. Amióta ott áll az akácfa alatt, sűrűn „megtisztelik" a verebek...

Lajoskám, apád valami liláskék hegyeket emlegetett az esküvőnkön, és az éjjel álmodban te is arról áradoztál, ígérd meg, hogy engem is elviszel magaddal a hósipkás hegyek közé!

Lajos, te kopaszodsz! És mostanában alig említed azokat a távoli hegyeket! Mondd, mi a helyzet azokkal a ragyogó hegyekkel? Látjuk-e valaha őket?

Lajos tata! Mit beszél megint összevissza? Miféle kék hegyekről ábrándozik az unokái előtt? Mit mutogat nekünk ott a távolba!? Hiszen arrafelé nincsenek szép helyek. Legalább az unokáit ne hülyítse. Mifelénk egyáltalán nincs hegy! Nyugodjék már bele, hogy mi a nagy síkság lakói vagyunk és körös-körül nincs más, csak a beláthatatlan végtelen...

- A történeti emberről mondtad, azt hiszi, hogy a létezés értelme a létezés folyamatában mutatkozik meg.

- A történelem fölé hívtam kortársaimat, ahol a világ minden egyes pillanatban kész egész és véget ér. Mert az elmúlt és a jelen egy és ugyanaz.

- De azt is mondtad, hogy a történelem, tehát az emlékezés a tevékeny emberé, a mintaképet keresőké, a tanítóké, akik a silány jelenben nem találnak vigasztalást. A reménytelenség, a belenyugvás elleni ágaskodásunk ösztönöz minket a visszafelé menekülésben, hogy dicső-ségvágyunkat kielégíthessük. Említettem Apáczai urunkat, aki a város régebbi templomát és iskoláját szolgálva, de itt ebben, az akkor kálvinista templomban is megfordult és hirdette:

„Ha nagy állhatatossággal nem iparkodunk, hogy az időt hasznosan eltöltsük, dicsőség nélkül, barmok gyanánt fogunk az életből kimúlni!"

De, ha belegondolunk, ettől sem lehetünk igazán boldogok. Vajon azért érzünk párzáskor olyan mennyei boldogságot, mert állati tulajdonságaink akkor önkéntelenül gyakorolhatjuk?

- Az emberek többsége, akár az állatok, csupáncsak élni akar mindenáron. Pedig az emberi elméken keresztül vezet az út a hallhatatlansághoz.

- Az emberi elme pedig olyan, hogy oda nem egyszer csakis lékeléssel lehet behatolni...

- A teremtés lehet életünk célja. Örökké isteni tettekre vágyunk. A dicsőség Schopenhauer szerint is több mint az „önszeretet legpompásabb falatja”.

Alkotnunk kell, nemcsak szemlélődnünk.

- A kettő elválaszthatatlan - szólt András, és bölcsekhez illendően megkülönböztetett tisztelettel körbesétáltatta vendégét a főtéren.

Első eszmélése pillanatában, ragyogó napsütéses délelőtt járt itt először. Egész életére rögződött benne az akkori főtér képe. Be sem kellett hunynia a szemét, hogy élesen lássa azt a fényes sínpárt, amely a vasútállomásra vezető utcából kanyargott a nagytemplom tornya mellé.

Imre nagybácsija fogta a kezét. Nem emlékezett Imre bácsi arcára. Kezének melegére annál inkább, és valamiféle delejes áramkörére, amelyben, mint az újszülött kiscsikó az anyja mellett, a teljes biztonság tudatában, nyugodtan lubickolhatott.

Imre bácsi kéményseprő volt egy közeli kisvárosban. Olyan egy darabból faragott ember, aki különleges varázsa miatt sokáig megmaradt a rokonok emlékezetében. András anyja többször is említette egyik látogatását. A két világháború közötti években errefelé még ritka gépkocsin hajtott a városba. Feleségén és két fián kívül egy óriásharcsát hozott, amit maga fogott a Marosban, s mert senki sem vállalta, maga nyúzta, tisztította és sütötte a pompás ebéd főfogásául.

András nem emlékezett sem a gépkocsira, sem a harcsára, amelynek bizonyára rettenetesen hosszú bajusza volt. Csak arra a sínpárra, amely bekanyarodott a főtérre. Később hiába kereste a régi városképeken és képeslapokon, a főtéren forduló villamost. Az idősebbek, akiket erről kérdezett, bizonygatták, hogy a síneket már az ő születése előtt felszedték. Nem szerette a misztikus magyarázatokat, de egyre inkább hitte, hogy már születése előtt is létezett, ott élt abban a városban, ahol ősei már az első népszámlálás előtt megtelepedtek. Nem tagadhatta le maga előtt az Imre bátya kezének melegét, és a sínpár időnkénti szikrázó csillogását agyának látómezején.

Néha pedig azon kapta magát, hogy évszázadok óta szakavatott tudója az ötvösmunkáknak, mert ő az az azonos nevű ötvös legény, akinek 1678 körüli virágos zászlós bárány és levéldíszes madaras mintakönyvét a város egyetemi könyvtárában őrzik. Az apja pedig az a város közeli, hajdanán központként számon tartott, sóbányájáról híres település főbírója, akinek vele ugyancsak azonos nevét, valamely fontos hír hozatala miatt, 1614-ben feljegyezték a város elöljárói.

És arról is szentül meg volt győződve, hogy főtéri templom déli mellékhajója kezdeténél egy ívborda alja mellett befalazva, valamint a Belső-Magyar utca 14 szám alatti kapu zárókövén családja címere áll, s benne a máltai kereszt mutatja, hogy a Zsigmondot hűen szolgáló pokoljáró Lőrinc lovag, az igazság bajnokának lehetséges egyenes ági leszármazottja, akiről még Tinódi Lantos Sebestyén is megemlékezett annak idején éppen e városban nyomtatott daloskönyvében. A lantos címerével megegyező címerbetűk pedig annak tulajdoníthatók, hogy Lőrinc lovag, kincses városba került, későbbi utódját a kegyes királyról hálával megemlékezve Sigismundnak keresztelték.

András néha azon kapta magát, hogy túltengnek benne pokoljáró őse tulajdonságai.

A hűsége például.

Az, hogy „végig a leghűségesebben és sokféle módon „szolgáljon, korának sok főpapjai, bárói és főurai tróndöntő mesterkedései ellenében.

A vitézsége.

Az, hogy sokadik vérző sebe ellenére, ha kell mindhalálig, védjen minden igaz ügyet és embert.

Amikor heves szócsatákban, barátai szerint esztelen nyíltsággal, védte igazságát, és mögöttes beszéddel sebezték, önkéntelenül is arcához kapott, hogy megbizonyosodjék nem felmenője kettévágott orrát viseli-e. Érezte a kardvágás nyomát, és ez még inkább felbátorította, küzdelemre tüzelte.

A nyíltsága.

„Már pedig én kételkedtem abban, hogy a lélek létezik." - jegyezte a British Múzeumban őrzött kódexbe Lőrinc úr szavait a krónikás. Éppen akkor, amikor az efféle szentségtörésért a megbotránkoztatottak máglyahalált követeltek.

András nem csodálkozott azon, hogy a Purgatóriumnak hitt írországi barlangban ük- vagy szépapja, meggyőződött a lélek létezéséről, mert három napig étlen-szomjan a barlang zárt ajtaja mögött ez volt az ildomos, ha a barlangpróbának bevallottan is az volt a célja, hogy az őt szponzoráló királyának eldicsekedhessen bátorsága próbájáról. Az írországi szentek csodáira is kíváncsi volt a pokoljáró, de feljegyezni valója erről nem volt.

András a latin nyelvű Peregrinatio ismeretlen szerzőjéhez hasonlóan felmenőjének odüsszeuszi tulajdonságokat tulajdonított, akit „hitbeli kételyeinek többé-kevésbé nyílt hangoztatása" ellenére, évekig tartó bolyongásain elkövetett vitézségei miatt nemcsak Európa, hanem az egész világ bámulatra méltónak tartott. Egyre inkább hitte, hogy jeles elődje úgy ütötte agyon királya jóvoltából rendelkezésére álló rengeteg idejét, hogy megbolydult kora vitás kérdéseire keresett választ. Cselekedetei mutatták, hogy a látók tanultak belőle, a hívők hitükben megbizonyosodtak, a kételkedők hitetlenségükben megerősödtek.

Dublin városából, ahol a prímásnak bemutatott, minden fejedelemhez, uralkodóhoz, királyhoz, hercegekhez stb., de rektorokhoz, elöljárókhoz, bírákhoz, igazgatókhoz vámszedőkhöz és mindenki más megszólíthatóhoz szóló Zsigmond királytól kapott levelét bemutatva, újabb erkölcsi igazolványt kapott, és az akkoriban szokásos böjttel és heverészéssel töltött napok után indult Ulstertől nyugatra a Szentek szigetére. Ott is az egyház elöljárójának, a házfőnöknek kegyelmébe ajánlotta magát, de nem dőlt be a perjel, atyáskodón gondoskodó, mögöttes beszédének, aki így szólt hozzá:

„Kedves testvérem és barátom, tudja meg nemességed, hogy az én időmben is igen sokan bementek ama helyre, amelynek felkutatására vállalkozol, ám ott a halál szorításába kerültek; olyanok is voltak, akik testestül-lelkestül eltűntek. Ezért hát szerető testvérségednek az isteni irgalomra való tekintettel jámbor kéréssel azt a tanácsot adom, hogy ha csak nem rendelkezel igen szilárd krisztusi hittel, és igaz töredelemmel meg nem gyóntál, be ne merészkedj a Purgatóriumba!"

Persze, nagyságos urunkat nem olyan fából faragták, hogy erre berezelt volna, hiszen megjárta ő pincemesteri, pohárnokmesteri, főasztalnokmesteri és ispáni tisztekkel járó életiskolát, ahol a mézes-mázos mögöttes beszéd blöff-gomolyagjaiból rendre kipasszírozta a lényeget, és józan előrelátással a szerint cselekedett, ahogyan érdekei diktálták. Így aztán nagy fogadkozások és hajlongások közepette füle mellett elengedte a perjel tizenöt napra ajánlott, kenyérre és vízre szorítkozó, tökéletes megtisztulást ígérő böjtjének, meleg baráti ajánlását, Krisztus öt sebére hivatkozva, úgy öt napig tartózkodott a túlzott zabálástól, gyónt, áldozott, és magyari szokás szerint jól beszalonnázott-borozott mielőtt csónakba ült, hogy a délirányban egy mérföldre evezve megérkezzen, a hiedelmek szerint, a pokol akkori kapujába.

A sziget mesebeli volt.

Mindössze százharminc lépés hosszú és húsz lépés széles. A Vörös tóban fekszik. Mégpedig két részre osztva.

A nagyobbik részének *Kiáltás szigete* a neve, és a gondviselésnek betudhatóan ősidők óta és örökjogon a sátánnak és csatlósainak birtoka, ahol főleg tövises fák nőnek, amelyeken az összes rikácsoló és ragadozó madarak megtalálhatók, közöttük pedig mindenféle fertelmes gonoszok tanyáznak.

A sziget kisebbik része, mindössze harminc lépés hosszú és öt és fél lépés széles: az angyaloknak szentelt hely. Ha jó emberek kicsi helyen is megférnek, ez hatványozottan igaz az angyalokra, és magyarázatul szolgálhatott a paradicsom összterületét illető kételkedők azon kérdésére, amellyel azt firtatták, hogy az évezredek óta rohamosan szaporodó emberiség miként fér majd ott el, amikor az igazélet jutalmaként tágra nyitják előttük a mennyei kaput. Ezen a fél teniszpályányi mesebeli helyen nemcsak tekintélyes tölgyfák és terebélyes tiszafák és egyéb szépséges fafajták, hanem csupa édes hangú énekes madarak éltek. És Szent Patrik tiszteletére, hét méterrel alig valamivel hosszabb, másfél méter széles kápolna állott.

Itt, nagyságos Lőrinc urunkat, a perjel, akit Máténak hívtak, különféle válogatott tiltásokkal riogatva, levetkőztette, és három kanonoki inget adott reá, amelyben térdre vethette magát, hogy annak rendje és módja szerint elvégezzék fölötte a ráérős temetési szertartást.

A kápolnától éppen négy lépés távolságra, északkeleti irányban kővel boltozott a Purgatórium bejárata. Méreteit illetően ijesztően kicsi volt ott minden, gondolta András, aki ehhez képest túlzásnak tartotta a gyászos litániákat, a sűrű szenteltvíz hintést és a reszponzórium énekbe foglalt versét:

„Ama nap a harag napja, baj és nyomorúság napja."

Sehogy sem tudta magát beleélni őse rettegésébe, félelmeibe, amit elődje ismételt keresztet vetésekkel fékezett. Az sem értette, hogy miért kellett vitézünknek hosszú gyertyáját éppen kilencbe osztania, amikor nem tudta hány napig, és milyen hosszúságban kell majd bejárnia a barlangot.

A barlang második bejáratának leírása is próbára tehette a korabeli olvasó komolyságát, a mai érdeklődőt pedig csak abban az esetben hozhatja izgalomba, ha az illető barlangkutató. András is ingatta a fejét attól, hogy tizenegy tenyérnyi hosszú, háromtenyérnyi széles és négytenyérnyi magas volt a barlang főbejárata, ami világosan mutatta, hogy abban az időben az egyház emberei a kelleténél sokkal kevesebb gondot fordítottak a poklot ismertető turizmus fellendítésére. Pedig sejthetjük, hogy Lőrinc nagyságos úr látogatása a Purgatóriumnak kinevezett, de whisky-érlelésre inkább alkalmas pincében, nem kis összeget hozhatott volna a helybeli egyház konyhájára.

A ceremóniát akkor sem adták ingyen. Ennek csúcsa pedig az lehetett, hogy később maga Írország prímása, vitézünk hajóra várakozása alatt írt, alaposan megrágott, minden rendek előtt bizonyításra alkalmas levelet a történtekről. Ebből kiderül, hogy Lőrinc úr negyedik volt a sorban azok között, akik ezt a barlangot meglátogatták. És a magyarok közül is csak második, hiszen Szent Miklós után a magyarországi Grissaphan vitéz György nevű fia már megfordult ott. Míg a harmadik poklokat járt vitézről neve után tudhatjuk, hogy angol, a magyar vitéz neve csak arra jó, hogy első királyunk idegeneket befogadó szívességét bizonyítsa. De hát ezt a dicsőséget azóta is mindig besöpörjük, amikor valamelyik idegenbe szakadt hazánkfia sikert ér el, legyen az világot megrázó bankmachináció avagy valamely a Nobel-díjhoz hasonló kitüntetés elnyerése.

Lőrinc vitéznek, miközben a Nap és Hold állásával jelölt időponttól számítva bizonyos időt töltött a Purgatóriumban, a kor elvárásainak megfelelően látomásai voltak.

Miközben buzgón imádkozott a koromsötétben, két gonosz lélek kötött belé, lábánál fogva odarángatták a barlang ajtajához, és a nagy hajcihőben összeszabdalták mindhárom ingét, amelyeket a perjeltől kapott az írországi zarándokok szokása szerint.

Keresztvetésétől és Krisztusban elmélkedő szívének bátorságától megszégyenülve később elkotródtak aztán az ördögök.

A vitéz pedig szüntelenül zsoltározott és imádkozott, de a megpróbáltatásokat nem kerülhette el.

Kócos zarándok közeledett, kezében gyertya éget, arcán gyöngédség. Ijesztő az volt benne, hogy amit mondott nagyon hasonlított ahhoz, amit a Purgatóriumon kívül élők gondoltak olykor, amikor elegük volt a zsolozsmákból és a félelmekből-

- „Te ostoba vitéz! - szólt a zarándok képében maga az ördög - Mivel magam is zarándok vagyok, igencsak szánnom kell ostobaságodat, különösképp mivel látom, hogy tanult ember vagy, és különféle nyelveket is értesz. Főként azért sajnállak, hogy ilyen ízetlen és megengedhetetlen kijelentéseket hallottam tőled Jézusról, akit a legmagasabb fokú méltóság címeivel illettél. Az a Jézus ugyanis, akit kárhozatos módon vak hittel oly sokáig követtél, közönséges népámító volt, s ezért a poklok legmélyén bűnhődik mindörökre. Hagyd el hát, kedvesem, szörnyű tévedéseidet, és Jézust megtagadva kövesd az én tanácsaimat: így semmi kétség, birtokolni fogod az örök életet!”

Nyilvánvaló, hogy a vitéz a Purgatóriumon kívüli szabad életből a saját agyában vitte barlangi magányába ezeket a gondolatokat, mert a zarándok ígért tanácsait elősorolni már nem volt képes, megelégedett tehát az egyházi gondolkodók bölcsességeivel, akik valamely más úton ígérték az örökélet birtoklását. Az sem mindennapi következtetés, hogy a kétezer éves hittel pontosan egyidős a hitetlenség, amit félévezrede megfogalmazott kételyek is bizonyítanak. Vitézünk, aki génjeiben Koppány maradéka, ott állt és nem tehetett másként, a hagyományaink szerinti lelki köntösén a hűség zsinórjai kötelezték szabad gondolkozásra.

A látomásában eléállott zarándok, persze, megszégyenülve odébbállt, de mert megalázásnak vette jóemberünk Isten élő fiához intézett fohászait, és sűrű keresztvetéseit, dühében leköpte a vitéz lovagot. Ez pedig, akár hisszük, akár nem, úgy is felfogható, hogy a pokoljáró szembeköpte magát, mert félelmében semmi olyat kitalálni nem tudott, amellyel meghaladta volna a középkori dogmákat.

András úgy érezte, ezt a szertartást akár naponta megismételhetjük, amikor nem találunk választ a világmindenséggel küszködő, elárvult emberek kérdéseire.

A harmadik látomás is kikövetkeztethető a kereszténység második ezer éve emberének gondjaiból.

Tündöklően szép és ráadásul ismerős asszony jött, aki a huszonegyedik századi nők nyíltságát megszégyenítően, arról susogott, hogy a barlangban végre megtalálták azt a régen keresett helyet, ahol kedvükre kefélhetnek.

De a vitéz résen volt, nem kerítette hatalmába a diszkrét félhomály és a nő lenge ruhájából kikandikáló bársonyos domborulatai „Megforgatta szívében az isteni kínszenvedés titkát”, és ékesszólásával is hódítva az isteni nőt, imigyen szólt:

- „Ó sátán, az igazság ellensége és hitetlenség barátja! A te kifürkészhetetlen agyafúrtságod nagyon jól tudja, hogy a zarándoknak az ő utazásuk folyamán nincsen gondjuk arra, hogy szeretőjükkel mocskolják be magukat. Úgy vélem, hogy te az emberi nemet rászedő ellenség vagy, és most nem tudsz megzavarni engem!”

A vitéz tehát elnapolta a szerelmi aktust, a nőt pedig, mert tudva tudta, hogy nem a Bhasznha de Bamba spanyol nagykövet családjába tartozik, arra ösztökélte, hogy legyen szíves, keressen megfelelőbb helyet és alkalmat a párosodáshoz.

Nem kétséges, bekövetkezett a happy end.

A nő, ha akar valamit, azt megszerzi, ez az élet rendje, a természet törvénye, amelynek ilyetén való működésének köszönhetjük egyre szaporodó jelenlétünket itt, a Teremtő földjén, és immár a kozmoszban is.

Ez ilyen egyszerű.

Éppen ezért a Lőrinc vitézségeit feljegyző krónikás nem tartotta elegendőnek a történést azzal befejezni, hogy a szégyenében elkotródott nő örömteremtését átvette, és betöltötte a vitéz Úrban való öröme, aki szépen kioltotta belőle a vágyak tüzét, hanem szükségesnek látta, hogy *Kedves testvérek!* hízelgő megszólítással az ördög kardjának nevezett kéjvágy megfékezésére szólítsa fel az olvasót, elismerve azt, hogy bizony a kéjvágy nyolc lélek kivételével „az egész világot víz alá süllyesztette."

A nyomaték kedvéért a bölcs Salamont idézi:

„Lépes méz fakad a szajha ajakánál, olajnál simább az ő torka;
de az alja keserűbb a büröknél, s éles, mint a kétélű kard."

Azt is idézi, amikor Salamon megfedte a kéjenceket, és a szeretőkkel szeretkező királyok szertefoszlásáról, rothadó tetemeiről, gyötrelmeikről szól, hogy máig érően elvegye a hívek kedvét a páros ágyba bujástól.

András bizonyos volt abban, hogy nemcsak nagynevű őse, de a krónikás is tudva tudta a ránk maradt népi mondást, amelynek lényege: a fényesség legfelső fokát, Salamon szokásosnál sokkal gyakrabban használt dákójának fényességéhez igazították.

A pokoljárás leírása szerint Lőrinc nem evett, nem aludt, hanem serényen és kitartóan imádkozott látomásai közben és alatt, mert ennek szokását kívánta a hatalom elterjeszteni, nyilván azon meggondolásból, hogy amíg a hívő ezzel foglalatoskodik, gondolatai kordában lesznek, mint az oktalan igavonó baromé, így lesz belőle jó ember, és az örökélet várományosaként örvendezhet álmában éppen eleget ahhoz, hogy a földi szenvedésnek fittyet hányjon.

Valahogy így mentek akkoriban a dolgok, és ennek érdekében folyt a meggyőzés minden oldalról.

Ezért jött Lőrinc elébe, negyedik látomásaként az a sudár termetű, zöld ruhás, vörös leples férfi, aki a magyarok kihalásra ítélt nyelvéhez hasonlóan kiirtásra ítélt nyelvén így köszönt: „Szlam alecha, Lőrinc! Lőrinc pedig azt válaszolhatta volna, hogy „Salom!", ha öröklétig nem a latin nyelvű imádság foglalta volna le emberségét. Látogatója nem várta a „fogadjistent", hanem akár egy szocialista káderes kérdezősködésbe kezdett, pedig Mihály arkangyal létére a mennybeli 3/3-as ügyosztályra is szabad bejárása volt, tehát minden tudott a lovagról. Ügynöksége valószínűleg meglátszott valamennyire, azért Lőrinc, aki vándorlásai során nem egy bukott angyallal találkozott már, kételkedni kezdett őszentségében.

Csakhogy az manapság sem úgy megy, hogy a hatalom ezt akármelyik jött-ment lovagnak megengedi. Se szeri se száma azoknak az angyaloknak, akik magukban küldetést érezve felteszik a kérdést az idegennek, az ellenlábasnak, a gyanúsképűnek:

Mit keresel itt?!

Megszeppen ilyenkor minden ember, mert azt hiszi tilosba lépett. Pedig az élet minden tenyérnyi helyen úgy virágzik, igazán, ha a hatalom nem vigyázza, nem ellenőrzi, nem piszkálja, nem sanyargatja. De a hatalmas úgy tesz, mintha számonkérései közben a mások által ejtett könnyekkel és félelemben szült verejtékkel kellene folyvást öntöznie minden talpalatnyit.

Mihály arkangyal pedig tudta a dolgát. Firtató kérdésébe belefonta a legnagyobb bűnök egyikének a szálát, a hitetlenségét is, amikor így kérdezett:

- „A keresztre feszített Úr Jézus nevében, akinek anyja szűz volt a szülés előtt, a szülés alatt és a szülés után is, és akiről vallom, hogy valóságos Isten és valóságos ember: mondd meg nekem igazából, mit keresel ezen a helyen!”

Keresztkérdés ez a javából, amit megnyugtatóan megválaszolni embernek még nem sikerült.

Egy másik történetben az angyalt Sándornak hívták. Szentté akkor még nem avatták, de a szerkesztőségbe, amely az európai szocialista diktatúra párját ritkító túlzásainak moslékában amolyan oázis volt, hiszen a szerkesztőknek legfeljebb hetente egyszer kellett befáradniuk, és havonta egyszer valamit közlésre benyújtaniuk, szóval éppen ebben a kisközösségben, az egyik megbeszélésen tette asztalra kazettás hangrögzítőjét, az angyal szerepet és időnként más és más káderezését önként magára vállaló alkotó.

A „helyzet örökös fokozódására” való tekintettel a pártirányítást megerősítő ellenőrzés szorításában, a megbízott vezető, belső munkatársait valamiféle jelenlét felmutatására, váltott telefonszolgálatra szólította, amelynek hírére vallatását komolyító hangfelvevő került a vezető orra elé.

A vallató pedig hasonlatos volt Mihály arkangyalhoz:

„Mit keresel itt, ezen a helyen?!”

Azon a helyen pedig a vezető mindössze egy esztendeje állott, és mielőtt elfoglalta helyét a várható földrengésre való tekintettel okos embereket és a szerkesztőség munkatársait is kérdezte, minek tenné ezt, a halódó hatalom kinevezésével, hiszen dicsőséget, minden bizonnyal, nem osztogatnak majd érte.

De az angyal kevesellte a hírnevét megillető kiváltságokat, nem tagadta ugyan, hogy egy héten egyszer két órányit maga is ülhetne a szerkesztőség telefonja mellett, de nem is igenelte, inkább arról szájhabzott, hogy a vezető kivándorlást latolgat, hiszen az anyaországban tisztségének megfelelően, havonta jó pénzt kaphat. Mindezt kimondani nem jelentett veszélyt, hiszen a fennvallónak tetszetősen tálalható volt, de védekezni a vád ellen a lehetetlenséggel volt határos, hiszen a szerkesztőség frissen festetten is tele volt „poloskákkal”.

Mihály szerkesztőségi helytartója, a munkatársak fejcsóválása közepette, ilyenformán mellé lőtt, hangrögzítőjét elpakolta.

A szerkesztőség legidősebb tagja szedelőzködés közben maga előtt tolta csömörét:

- Mindnyájunkkal megtette ezt egyszer...

Másnap az alkotó zakója felső zsebéből eléhúzott egy különleges finom cigarettát, rágyújtott, és anekdotázásba kezdett. Történetének, mint máskor is, maga volt a szellemes, jellemes és bátor hőse.

Csodák nincsenek.

Az sem volt csoda, hogy néhány esztendő múlva, születéséből adódó tehetségéből származó vitathatatlan érdemeiért, szentté avatták.

„Én vagyok Mihály, az édenkert őre, akit te mindig buzgón tiszteltél, s aki által ide is jöttél...”

András és valamennyi őse pedig a kíváncsiak természetét örökölve azt kérte, hogy mutassák meg nekik jótevőjük lelkét, hadd tudják meg, a pokolban, a purgatóriumban, avagy a paradicsomban lakoznak-e!

Az arkangyal pedig kijárta a diplomácia iskoláit, és azt felelé, hogy a magasságos kegyelméből mindenki azt láthatja meg, amire méltó, de azt sem a maga valóságában.

Ezek után már csak azt kellett kigondolnia, hogy a vitéz lovagok, a Lőrincek, az Andrások és minden más válogatatlan cigánylegények kinek a nevében kövessék őt.

Merre tartunk, merre kell haladnunk?!

Erről pediglen szó nem esett.

Mihály pedig egy csigalépcsőn át, mérföldnyi távolságban, nagy zöld mező közepében megmutatta a tüzet. Ennek pedig Purgatórium volt e neve. Halottak élő emberekhez hasonlatos lelke tisztult a tűzben. Lőrinc azonban, akár minden halandó, nem láthatott, nem tudhatott ott sem mindent. De a pokol tornácán is megnyugodhatott, hogy ott a reménytelenségnek teljesen híján vannak, és hetenként kétszer könyörületet osztogat az Úr, akinek bölcsessége a mindenkori emberé is, hiszen világos, miként alakul a sorsa azoknak, akiknek „cselekedeteik követik őket".

Angyali volt az is, hogy Lőrincre bízta néhány olyan titkát, amelyet leírni nem lehet. Ezzel a jutalommal kísérte hősünket a barlang bejáratához. Lőrinc pedig hálából nem a kezét, hanem lábát akarta megcsókolni az angyalnak, de kiderült, hogy erre ő nem méltó. Feltehetően azért, mert ilyen hódolatával a fennebbvalóhoz kell fordulnia az embernek, oda, ahova az angyal bő áldása osztogatása után méltóságteljesen emelkedett.

András, amikor időnként visszapillantott az időben és egykori jeles őse cselekedetein is elmélázhatott, örömet érzett, hogy Lőrinc úr könnyen megúszta alvilági kiruccanását, és a szerzetesek ebédje utáni alig három óra multával kegyesen kiengedték a Purgatórium ajtaján. Azt pedig elégtétellel nyugtázta, hogy a nemes lovag épségben és oly vidámnak mutatkozott barlangi útja végeztével, mint valamely vicces mulatságok után szokták a bátorságukról híres, de könnyelműségeiktől is duzzadó, kalandos vitézek. Akik Lőrinchez hasonlóan, okos megértéssel fogadták, hogy királyuk, szokása szerint, a párta nélküli lányok és a szép menyecskék „köldekeit, hosszasságukat és tügyeiket" időnként megméregette, mert az ilyen lélektisztító időtöltést sem vetette meg. S ha ezzel a világi embereknek némi gyomorégést okozva, neheztelésükre is okot adtak, végül, nevüket az Úr neve mellé, imádságba foglalták a hálás krónikások, akik az agyonütött idő szorgos szolgálatába szegődtek.

András a főtér sarkán hirtelen elbúcsúzott Friedrichtől, megkerülte a történelemkutatás nevében a magyar lakosság bosszantására kiásott gödröket, és mind mindig bevetette magát a New-York Hotellel szembeni könyvesboltba, ahol az örök visszatérés gondolatát babusgatva azzal ütötte agyon a saját kurtára szabott idejét, hogy kortársak tollából született szövegeket olvasott.

Mint a rossz alvók, örökké unalmas könyvekben kereste a mindenkinek születése jussán kijáró nyugodalom látszatát.

7.
Új hajnalok

Minden pillanatban két út van előttünk. Ezek közül ki kell választanunk az egyiket, és nem tudjuk, merre vezet a másik. Lehet, hogy a jobbat választottuk, és lehet, hogy sohasem fogjuk megtudni, melyik a jobb.

(Fleming)

Újra kimenekült az erkélyre.

A toronytetőt szegélyező erkély márványlapokkal fedett tágas körbesétáló hely. A robosztus műkőből készült korlát a szovjet építészet romantikus ízlésének engedve cirádásan lyuggatott, az épület magasságnak megfelelő kecsességet mindenben nélkülöző.

Fülledt nyári este.

Kényelmesen körbesétált, hogy kiszellőztesse fejéből a kényelmetlen gondolatokat.

Aztán ráfeküdt a korlátra, a fényesre csiszolt kő hűvösét élvezve ráérősen letekintett a toronyból. Átmeneti szédülésével küszködve, messzelátását igyekezett a lehető legélesebbre állítani.

A Lábas-ház előtt a fogalmazóba botlott. Ekkor éppen Benjámin volt a neve.

- Kedves barátom, te itt!

- Haza igyekszem a hivatalból.

- Örökké csak a hivatal. Ha jól tudom, immár huszadik esztendeje.

- Éppen holnap lesz tizenkilenc. S mint tudod, tréfából esküdtem fel a cancelláriára, hogy név nélkül ne lézengjek ebben a városban, de e tréfa örökös sorsomat meghatározta.

- Székely virtusból talán. Olyanképpen, mint amikor ázsiai utat terveztél, aztán Béldivel az ellenkező irányba hajóztál. S bizonyára jobb volt ott Amerikában! Olvasom művedet, és őszintén mondom, lelkesedem...

- Szóra sem érdemes, kedves barátom, mások nem így vélekednek róla. Azt írta egy tréfás ember, hogy némely író azt hiszi, nem tudják, honnan puskázik, s sokat tart magáról, míg a gyékényt elrántják alóla. Elismeri, hogy kapós a könyvem, de bosszús, hogy két forintért is viszik, mert azt hiszik, hogy utazásomról utazásom után írtam, pedig szerinte csak házbeli utazást tettem, művem pedig költemény. Egész munkámból semmit sem hiszen, csak úgy hisz valamicskét, ha kínozzák, mert némely ember, reformot akar, de nem ért hozzá. Így írta!

- Szóra sem érdemes, kedves barátom! Szóra sem érdemes!

- Magam is ezt gondolom. Megírtam minden bánatommal együtt ezt a naplómban. Neked azt is elmondhatom, hogy mily furcsán viselkedik velem Pál barátunk, tudod, akivel tanuló koromtól és utazásunk alatt is jól megértettük egymást, most meg hívesen üdvözöl, fanyalgólag szól hozzám, nem tudom miért. De Gáborral is nehezen értetem meg magam, amióta az Akadémia titkára, pedig egykor mindhárman jól megvoltunk egymással. Olyan korban kezdtem életem, amikor henyélés, fényűzés, hiúságokban merengés, a közdolgok iránti zsibbadás és a puha érzelgés, a betyár szilajodás, arisztokratai gőg, az éhenhalás a köznép között, pazarlás a nagyok asztalánál, hamis tudóskodás, pletykaság, nevetséges nemzetieskedés, német nyelv mindenütt és a lebzselő semmittevés voltak szokásban. Foszladoznak az iskolában ápolgatott ideálok, a nagy tettek vágya, az egész emberiséget magában ölelő szívesség helyett a hiúságok uralkodnak. Olvasás helyett léháskodás, asszonyokkal érzelgősködés. Próbáltam kitörni mindebből, megjártam Bécset, ahol vasszorgalommal izzadtam, és nyeltem a gyülevész néptől hazám és magyarságom megvettetését. Így jutottam ismét az írnoki pályára. Lelkiismereti dolognak tartottam pontosnak, igazságosnak legszorgalmasabbnak lenni. A hivatalnak éltem. Pirulva kell bevallanom, hogy vadásztam a fölöttesek kegyelmét, hajladoztam az érdemtelenek előtt, elhallgattam hibáikat, kerestem a dicsőséget, kétszínűsködtem, hízelegtem, amíg megutáltam magamat. Elhatároztam, hogy inkább szegény és hátratett legyek, mint mások kegyét kolduló. Most kedv nélkül viszem hivatalomat, robotolok, senki kedvét nem keresem. S lettem haszonvehetetlen, ábrándozó, amerikai bolondságokkal telt, gyanús, aki nem tetszik nekik.

Benjámin megértően sóhajtott. Illendő vigasztaló szavakat keresve együtt érzően vállon veregette barátját.

Pohara mögé bújva lépett a főnökhöz.

- Egészséget! És mindig a legjobbakat!

A főnök, aki suta mozdulatairól volt ismert, olyan szögleteset vonaglott, hogy nem tarthatta vissza szélesedő mosolyát miközben esetlenül koccintottak.

- Hrrrr! - szólt a főnök szokatlan tömören, hiszen mindig is a szavak embere volt. Ellenszenvét nem is akarta palástolni.

Dombiban kettétörött az igyekezet. Nem egykönnyen beszélte rá magát a főnökhöz való közeledésre. Be kellett látnia, hogy a főnök ellenében semmire sem megy. Hiába állt mellé a szerkesztőségben a magát a béketábor legjobb stilizátorának kikiáltó író, és a mindenfelé elterjesztett faliújságok színvonalát, messze túlhaladva, megírta és kifüggesztette kemény hangú felszólítását az irodai folyosó falán árválkodó, stílszerűen vörös keretes táblára, hogy álljon elő az, aki rajta és tanítványán kívül „főzni tud". Az öregúr, megszokva fiatalságának század eleji nyomorát, most is, ha képletesen is, „pelenkázta" suszter barátjának fiát, amit egykor azért kellett valóságosan is megtennie, hogy zimankós téli délelőttönként a gyerek apjának nagykabátjában az egyetem bölcsészeti karát látogathassa.

Dombi és a főnök egyaránt a szerkesztőségben dúló, a hatalomhoz való lázas igazodás gátlástalan küzdelmeinek volt az áldozata. A főnök által jóváhagyottan a szerkesztőséget a teljhatalmú titkár uralta. Az eszmei irányításért felelős alapszervezeti titkár krónikus írásgátlásban szenvedő neje, szabad akaratából időnként a teljhatalmú titkár alá került, és ott egyféle tüzelőállásban képzelve magát, pletykákkal nyilazta felettesét, hogy testi szolgálatait más élvezetekkel is tetézze.

- Ahhh! Ahhh! Óóóó! Gelu besúgó.

A teljhatalmúban pillanatra megállt az ingamozgás. Nagyon is tudta ő, hogy ki a szerkesztőségben az informátor.

A feljelentésnek az volt az alapja, hogy Gelu - egyike a feltörekvő fiatal belső munkatársaknak -, mint a neve is mutatta, bár vegyes házasságból született, a többségi nemzet fiának számított, aki iskolázottsága folytán, de a következő, nyilvánvalóan fentről irányított alapszervezeti választáson minden bizonnyal ellenlábasa lesz majd a veterán titkárnak.

A teljhatalmú titkár a cikkek leadási határidejét szigorúan a dél utáni egy órára tűzte ki. Előtte gint ivott a sarki bárban. Az italt a lap fiatal munkatársai fizették, némi ellenszolgáltatást remélve.

Amikor Dombin volt a sor, azt is megtudta, hogy mit terjesztenek Gelu barátjáról a szerkesztőségben.

Néhány napig forgatta magában a szégyenteljes gyanúsítást, aztán a lehallgató készülékektől távol, a főtér egyik padján felelőségre vonta a barátját..

Gelu másnap bement a főnökhöz és elsírta magát.

Dombit bekérette a főnök, és a káderest megszégyenítő óvatossággal hogyléte felől érdeklődött.

Dombi hirtelen huszárvágásra határozta el magát:

- Geluról van szó?!

A főnök megkönnyebbülve bólintott és barátságáról biztosította fiatal munkatársát.

- Szóval, te terjeszted róla, hogy...

- Nem terjesztem. Mások terjesztik, én pedig a szemébe mondtam!

- Barátod vagyok. Kitől hallottad?

- Főnököm vagy! Gelu a barátom. Ez az ügy csakis ránk tartozik!

A főnök savanyú képet vágott. Rögtön összedőlt benne az atyáskodó vezető apránként felépített világítótornya.

Az elkövetkező sanyarú hetekben, a teljhatalmú titkár Dombi minden írását összekaszabolta, de a főnök még így sem tűrte meg a lapban.

És születésnapján sem volt hajlandó jópofát vágni.

Dombi letette a keserű poharat.

Másnap keserűsége sürgetésének engedve „alantas” munka után nézett.

Mindketten mélyet sóhajtottak.

- Josephinám két éve halott - folytatta Farkas. - Bocsánatkérésem nélkül, miattam, halt meg. Kezdem hinni, hogy a sors valóban vak. Mert hát mi végre vitte Amerikába, miután én onnan visszatértem, Miért gondolom, hogy az idő béhegeszti sebeimet? Könny ragyogta tekintetét nem felejthetem.

Benjámin nem talált vigasztaló szavakat, zavarában a fogalmazó mentéjének gombjain babrált. Aztán hirtelen keblére ölelte a fogalmazót.

Az ismerős orvos ismerőse hajnali négykor végezhette el azt a különleges átvilágítást, amely szeletekben mutatta, hogy felesége menthetetlen. Két gerinccsigolyáját már beroppantotta a melléből áttétes rákos daganat. Amikor aztán másodszor sikerült elhelyeznie a rákosok kórházába, azt remélte, hogy végre megvizsgálja majd az a híres professzor is, akinek nyugdíjazása után érdemeire való tekintettel, a kórház földszintjén többszobás rendelőt tartottak fenn. Reményét az táplálta, hogy a neves orvos titkárnője földije volt. A rendelő előtti kis parkban órákig arra várt, hogy bejelentetlenül bár, de bejusson az orvoshoz.

- Maga fél! - mondta a professzor, amint felpillantott a betolakodóra.

- Egy fiatal svéd grafikus munkáját hoztam...

- Megértem magát! A titkárnőmtől tudom, hogy mit mért magára a sors... Nyugodjon bele a változhatatlanba. A felesége menthetetlen.

- Szenvedését kellene megkönnyíteni... És az is megnyugtatná, ha a professzor úr megjelenne az ágya mellett.

- Bokám törött, látja, mankóval és nehezen járok. Nem kívánhatja...

- Reménykedem. Nagyon nehéz helyzetbe kerültünk, az osztályvezető orvos naponta figyelmezteti a feleségem, hogy nincs miért itt foglalnia az ágyat. De beroppant gerince miatt legfentebb a határig bírná ki az utat... Nálunk a rosszak az utak, felszereletlenek a mentőkocsik...

- Nézze, meglátom, mit tehetek...

Kifelé menet a titkárnő figyelmeztette, hogy az osztályvezető főorvosról jót vagy semmit, mert a főorvos a professzor veje.

Felrohant az emeletre, hogy megvigye a jó hírt a feleségének. Az asszony sápadtan feküdt az ágyon. A halálról eddig sem beszéltek.

- Megint itt járt a főorvos. Beszélj újra vele. Maradni szeretnék. Itt minden olyan tiszta...

- Aranyvirág! Jó nézni magát. Maga olyan gyönyörű - szólt a szomszéd ágyról néhány napos ellenőrzésre érkezett öregasszony.

Közelebb lépett az idős asszony ágyához.

- Szüksége van valamire a városból? Szívesen hozom...

Aztán sietve súgta.

- Ha teheti, menjen haza. Menjen minél előbb. Nem lesz jó itt a következő napokban.

Bekopogott a főorvos szobájába. Nem volt benn senki. Az íróasztalon beteglapot látott.

Alácsúsztatta a dollárokat.

Később, amikor a főorvossal találkozott az egyik betegszoba ajtajában, az kelletlenül megígérte, hogy maradhatnak még néhány napot.

A betegszoba sarkában sírva szedelőzködött az a székely fiatalasszony, aki eddig földre terített matracán várta a halált.

- Most mihez kezd? - kérdezte tőle harmadnap este az éjszakai szolgálatos nővér.

- Nem tudom. Nem tudom...

Megmaradt dollárjait a nővér köpenyének zsebébe dugta.

- Kérem, hagyja rajta azt az új hálóinget, amit a születésnapjára hoztam.

Visszament a kórterembe.

Szemétbe dobott minden megmaradt élelmet, orvosságot, ruhát, cipőt.

Eligazította a felesége ágya elé állított kórházi spanyolfalat.

A hajnali földalattin olyan vigyázva szorította magához utazótáskáját, mintha az feleségének halálban valószínűtlenül hirtelen összetöpörödött teste volna.

- Nyugtasd lelkiismeretedet, kedves barátom - szólt csendesen Benjámin. - A szív kibírhatatlan fájdalmak raktára. Áradozó örömmel tértél haza látni őt. Ő pedig ugyanolyan érzelmekkel kereste nyomdokaid a szabad érzelműek hazájában. Találkozásotokban, ha csupán eszmei is, hinned kell.

- Betege lettem megpróbáltatásaimnak. Lealázásomat, hátratételemet érzettem egész életemben, bár bírtam jelesebbjeink becsülését is, de mások bosszús gyűlöltségét minduntalan magamra vontam. Megvallani kell tetteink rugóját, megküzdeni hiuságainkkal, felelni minden dolgunkról lelkiismeretünk előtt, ez lesz a dolgom hátralévő életemben. Testi fájdalmaim, hátfájásaim figyelmeztetnek az idő múlására. A gróf, akivel a hivatal hozott egybe, meghívott magához Bonchidára. Ott minden ösvényt és fát ismerek, Josephinával és szüleivel töltöttem ott egykor egy egész vasárnapot. Rám fér a pihenés, sietek csomagolni. Ég áldjon, kedves barátom!”

Hány hasonló ember, hány hasonló párbeszédét őrzi és formálja az emlékezet.

Pillantást váltva, akár a számítógép képernyőjén, a megjelölt szavak társításakor, témák szerint özönölnek a magyarázatok.

És nincs olyan szöveg, amelyből ne sugározna a kételkedés, ne ömölne, mint sugárfertőzött anyagok az elrozsdásodott hordókból, a félelem, amelynek nyüszítő hangjától menekül az állati ösztönöktől vezérelt, gondolkodni gyáva ember.

A fogalmazó vékony bélű, szikkadt székely ember,” aggódtatásai” miatt félénk, mert hozzánk hasonlóan ő is olyan korban élt, amikor az önkény volt az úr. Az önkény támadásai miatt egyesek a fejvesztéstől való rémületükben fejetlenül menekültek, mások elzárkóztak, elszigetelődtek.

Benjámin később annyira együttérzet fogalmazó barátjával, hogy amikor a temetőben találkoztak az egykori szépreményű költővel, azt hitte, mindhárman egymás hasonmásai. Zsinóros atillában voltak mindhárman, vékonyra kopott bajuszuk lekonyult csontos arcuk ráncai mentén. A harmadik, aki ugyancsak Farkas névre hallgatott szerkesztő volt, a szüleitől örökölt némi tehetségén kívül a közszolgálatban jeleskedett.

I. Farkas panaszkodott.

- „Lépteim után láthatatlanul leselkedtek egy fekete csoport zsoldosai. Minden nyomon éreztem jelenlétüket, barátim s jó ismerősim közt minden társaságban s magános elmélkedéseim alatt, sőt íróasztalomnál is a hátam mögül belékacsingatni papirosaimba. A legközönségesebb kifejezésimnek ezer rejtett magyarázatát adták. Lassanként kezdtek dolgaim elakadni, láthatatlan erő dolgozott terveim ellen, elhidegült s gyanakvó arc állott mindenütt előttem. Elnémultam a társaságban, mert mindenikben ellenségem lappanghat. Olykor szolgai félelem verte le lelkemet s olykor dühös kifakadásra lobbantam, de nem volt ki ellen. Kívántam megvívni ellenségimmel, de az nem állott elé sehol. Kívántam nyílt szívvel s ártatlanságom egész érzetében menteni magamot a vádak ellen, de vádló nem volt, sehol, a vádat senki sem közölte velem. Rágalom harapdosta mindenütt nevemet, költött bűnök büntetése ijesztgetett és senki nem tudta származásuk kútfejét. Végre egészen megnémultam, gyűlöltem az embert, s e hazában, melyért annyit égek, annyit szenvedék, boldogságomra minden kinézés el volt vágva s így éltem a bizonytalanságnak legkínosabb életét.”

A városi utca nyüzsgésében is vállára szálltak a komolytekintetű galambok. Acél szürkén, feszes gondolatfoszlányok kisérték minden sétáján.

„Vállalom: legyek más, valaki, aki engem lát, aki engem érez. Tudnom kell: bizonyosságért a másban önmagam fogadom. Betelni saját bizonyosságommal. Ennyi: saját bizonyosságom. Az, amiben önmagam meglátom. Az én - mint más. Az, ami az bennem, ami én vagyok.”

Egyszer éppen Kant helyi hívét idézte, amikor éppen szembe találkozott vele az Akváriumnak nevezett kávézó előtt.

Göndör gondolatai miatt szerette, sokak által látogatott filozófiai szemináriumai miatt tisztelte őt.

„Megragadni magamat a másban; és ez a más is én legyek. Ehhez békét kell teremtenem önmagammal; békét, amelyben eloszlik a csend, önmagam megragadni, s közben rációm küzdelmeiben ismét, és újra önmagam, egyesülni a mással, végigszenvedni a tehetetlenség fájdalmát és vállalni a tehetetlenséget.”

Komolyan hitte, hogy legalább két énje van. Mivolta kérdőjeleinek erdejét irtotta, miközben egyre inkább tudatosult benne a hovatartozás miléntje. Úgy kell szövetkezni az emberekkel, hogy másságukat megismerjük, és vitákban meggyőződjünk igazságaikról. Nem igaz az, hogy mindenki mindent tud, ha mindenki másképp tudja azokat, mert semmit sem tudunk, ha a másként eket lehetőségeink szerint meg nem ismerjük.

A hang, amely bensőjéből vezérelte, dorgálta, megfedte és nem egyszer durván leszólta, olykor kibírhatatlan volt. De elnyomni sohasem merte. Most arra buzdította ez a hang, hogy legyűrje félszegségét, és megszólítsa a közismerten barátságos embert.

- Szeretném, ha szót válthatnánk egyszer. Meghívlak egy kávéra...

A helytartó összehúzott szemöldökkel téblábolt egy keveset az Egyetemi Könyvtár előtti járdán, aztán rekedtes hangon ezt mondta:

- Másokkal szoktam kávézni.

Váratlanul érte a visszautasítás. Nézte az előtte álló vesebajos embert és Homérosz két sora, súlyos tehervonatok zajával zakatolt az agyában:

„Szembefúvó szél szállt a vitorlátokba, hajósok
ám engem vegyetek föl mégis, s jó utatok lesz.”

- Magam is más vagyok?

A szívesen kérdezőnek és még szívesebben vitatkozónak ismert ember hallgatott.

- Miből gondolod, hogy nem közétek tartozom?

- Hát...

- Miből gondolod, hogy ellenetek vagyok?

Néztek egymásra és a makacs embernek nem jutott eszébe, hogy egymást megértve többen is lehetnének.

- Ez van! - szólt élesen, akkor még győzelmi mámorában a neves ember.

Később a tévedései terhével vonszolta magát a sírig, ahová, tisztelőinek népes táborában, megmagyarázatlanul kirekesztett híve is elkísérte.

Farkas, naplójának újabb kiadásától is tartott, mert az új hajnalnak képzelt idők elején, annyi ilyen-olyan magyarázkodás vagy éppen minden magyarázat nélkül, elhagytak belőle részeket, aztán a második világégés után, művét végre, kurtítás nélkül, hiánytalanul megjelentették, de negyedszázad elteltével ötsornyit újra kihúzott belőle a cenzúra.

- Új idők következnek, kedves öcsémuram! - lelkesedett, visszalépve a korban két évszázadot, a szerkesztő.

- Minden szavát hiánytalanul és a közérthetőséget elősegítő szómagyarázatokkal tesszük közzé abban a népkönyvtári sorozatban, amelynek egyetlen füzete sem lehet drágább, mint négy-öt tojás ára. Valóban hasznos és olcsó könyvtárat kívánunk kialakítani, amelyben nem középiskolás fokon... És elődeinkhez méltóan, a teljes igazság szolgálatában... Hogy pótoljuk az önmagunkról való tudáslemaradásunkat.

- Olyat is írtam naplómba, amit még magamban is csak félve gondoltam. Miután elfutott a híre, hogy megholt a császár, arról tépelődtem, hogy a királyokat az Isten rendeli-é, és ez olyan volna, mint a pápa küldetése? Közjogilag nem találtam erre magyarázatot.

„Köszönik igen szépen ezen elvet Neró, Caligula, Robespierre és Cronwell, Báthori Zsigmond és Mihály vajda s több Compánista tirannus társaik. Köszönik Ravaillac és Lonvell s minden királygyilkosok, királyűzők és rebellisek, mert minden tettök Isten munkája volt."

Ez a két mondat kimarad legutóbb naplómból. Azt hiszem nem is a nevezettek kíméletéért, hanem inkább az Isten felelősségének firtatásáért. De hiszen írtam ennél cifrábbakat is, amiket ha tűzbe nem vetek, most vakarhatnák a fejüket a szerkesztő urak!

A képzelt Farkasok összemosolyogtak.

Valójában gerinctelen ember volt.

Mint majdnem mindenki, faluról indult, de iskoláit nem anyanyelvén végezte, mert környékükön nem volt ilyen iskola. Később a helyi ifjúsági szervezet pártiskolába küldte, ahol főiskolai végzettséget jelentő közgazdasági diplomát kapott. Beszédes vidám fiú, jó ivócimbora volt. Így került a központi aktivisták közé, a százalékban mért kisebbségiek számára fenntartott egyik helyre. Rábízták többek között az anyanyelvén megjelenő ifjúsági lap ellenőrzését. Eljárt a havonta sorra kerülő szerkesztőségi értekezletekre, ahol a kor szokásához híven, a munkaközösség teendőit meghatározó, iránymutató záróbeszédeket vártak tőle. Kisujjában voltak mindazok a végtelenbe nyúló sablonmondatok, amelyekkel a helynek megfelelő ideig szerepelhetett. Csakhogy ebben a szerkesztőségben úgy illett, hogy anyanyelvén szóljon. Ezt úgy találta megoldhatónak, ha bejáratott aktivista szövegeit szó szerint anyanyelvére fordítja. Így buggyant ki száján dicséretként, hogy az értekezlet részvevői szerinte „valóban hátgerinces problémákat emeltek fel". A jelenlevőknek nem okozott nehézséget a megállapítás értelmezése, hiszen mindnyájan tökéletesen ismerték és használták az uralkodó

nyelvet, és az aktivisták eme válogatott kifejezését is, miszerint az értekezleten figyelemreméltóan és lényegbevágóan fontos kérdések hangzottak el.

A tartalom nélküli, üres mondatok úgy röpködtek abban az időben, mint értelmetlenül gigantikus felvonulásokon a színes léggömbök.

Éppen csak annyit röhögtek a dolgon, mint egyik idősebb kolleganőjükön, aki a román szőlővenyige kifejezést „élő borjúnak" fordította egy mezőgazdasági szakcikkben.

Miután a mór megtette kötelességét, a „gerinces" embert megyei aktivistának nevezték ki. Ott sem zavart sok vizet, de jópofasága megkopott, hasznát nem sokban vették, ezért az anyanyelvén megjelenő lap nyakára küldték, főszerkesztő helyettesi beosztásban. Púp lett a szerkesztőség hátán. Politikai felügyeletétől félni kellett. Nem volt alkoholista, a lapnál már alig ivott többet az átlagosnál, amikor májcirrózisát megállapították.

Tudta, hogy két hónapja van még hátra, időnként bejárt a szerkesztőségbe, emberek közé, közösségbe vágyott.

A „gerinces" ember egykedvűen lépkedett a keskenyjárdájú óvári utcán a szerkesztőség bejárata felé. Szembe jött vele a kidobott ember.

- Hogy vagy? - kérdezte a főszerkesztő helyettes.

- Nem hiszem, hogy valóban érdekel! - nyomta meg a választ egykori munkatársa, akit azért kellett kirúgni a szerkesztőségből, mert gyerekei kinn ragadtak valamelyik nyugati országban.

- Hát... Tudod... Sajnálom - dadogott a halálosan beteg.

Elváltak szótlanul, mert nem tanulták, nem ismerték, nem gyakorolhatták a megbocsátást.

A történet folytatása az a másik történet, amely ugyancsak a kidobott emberrel esett meg. Az egyik könyvkiadónál megfordulva felszisszent a hírre, hogy az irodalmi lap vezetőjének írásait tartalmazó új könyvből a hivatalosan nem létező cenzúra kidobta a jeles drámaíróról írt két jegyzetét.

- Miért hagyta? - méltatlankodott a kidobott ember.

A könyvkiadó szerkesztője kajánul pillantott rá, orrára csúsztatott olvasószemüvege fölött.

- Csak bólintott...

- Példát mutathatott volna. Megtehette volna, hiszen a legfelsőbb vezetés tagja.

- De nem tette! - tüzelte a kidobottat a szerkesztő.

- De hozsánnázni azt tud! Megint elnyávogta hűségét a szószékről a szeretett vezető előtt...

- Az ő fia is lelépett, de helyén hagyták...

- Nyugdíjba kívánják munkatársai, de nem megy. Protekciós szalámit osztogat beosztottjainak, hogy megnyerje jóindulatukat.

- Ragaszkodik a hatalomhoz.

A kiadóból átsétáltak a főtéri művészeti kisgalériába, ahol a lapvezető is megjelent.

Az ünnepélyes megnyitóra hívottak közül a kidobott ember rangon aluli volt. Utálattal tekintett a lapfőnökre, de az felfogta pillantását, és ijedten kézfogásra nyújtotta kezét.

A kidobott ember elfordult tőle.

A rendszerváltozás első hetében egy lelkiismereti kérdéseket feszegető írásában kicsi betűkkel írta le a főnök nevét, azok közé sorolva, akikkel képtelen újra kezdeni bármilyen szolgálatot. A főnök hívei felháborodtak, de végre lemondatták, hogy jóemberként tarthassák meg emlékezetükben.

A kidobott ember pedig érzelemmentes felülemelkedéssel, egy kikerülhetetlen alkalommal, a főnök hívei által szerzett, beteg életét hosszabbító orvosságot is vitt neki.

II. Farkas elmosolyodott. Leült a lombok közül kikandikáló, az oszlopfőről a várost vigyázó mellszobra alá egy kidöntött évszázados sírkőre, és belelapozott a Ritkaságok sorozatban megjelent naplójába.

„Szörnyű különbséget találtam, a virtus theoriája s az igazi elszánt annak (való) élni kívánás közt. Valóban nem könnyű vállalat, egészen reformálni akarni magunkat. Nekem legalább sok harcba került... Ezen esztendő hozott azon tapasztalásra is, hogy egy positiv vallás sem elégséges az embernek oly tökéletes erkölcsi szabályokat adni, melyekben az ész is nyughassék. A bűntől minket nem az imádság, nem Jézus vére, sőt maga az Isten sem ment fel; csak mi magunk tehetjük s tesszük, ha megszűnünk bűnösöknek lenni."

III. Farkas, aki szerkesztő volt, pillanatra ölébe engedte a könyvet, és azon csodálkozott, hogy miként kerültek a saját gondolatai a csaknem két évszázaddal előbb fogalmazott naplóba. „Olvastam már ezt a naplót? Nem. Csak most, az évforduló előtt került a kezembe." Nem először történt meg vele, hogy olyasmit tartott saját maga által kigondoltnak, amit mások réges-régen megfogalmaztak. Az ilyen felfedezések elkedvetlenítették, de felvillanyozták is, mert úgy érezte valóban igaz a mondás, miszerint az ember nem képes utolérni önmagát, másrészt pedig a saját maga által kigondolt igazságok ismétlődése megerősítette abban, hogy jó úton jár, következtetései helyesek. Olyan volt ez, mint amikor a házi feladatként kapott egyenletet jól sikerült megoldania, a kapott eredmény megegyezett osztálytársainak eredményével, de a megoldás módja, a feladat követelte logikai gondolatsorra való rátalálás, letagadhatatlanul a sajátja volt. Az örömteremtésnek ezen varázslatos módjáért, úgy érezte, élni érdemes.

- Kegyelmed, Farkas uram, kikel a vallásos ceremóniák ellen, amelyeket csalókának nevez. Reformot emleget abban a városban, ahol a protestáns vallásokat is megreformálták már, és a nyakas kálvinistáknál is egyszerűbb hitet hirdetett a merészen gondolkozó, tisztán fogalmazó Dávid Ferenc. Bizony mondom, hogy kegyelmednek is arról a templomi előcsarnokban most is látható kerek kőről kellett volna elmondania gondolatait, amelyről a Tordai kapu mellett állva ő szónokolt. És a mi időnkben is megtehetné ezt valaki, hiszen tapodtat sem mentünk előbbre, világjárásában gyűjtött kételyeit ma is magunkban hordjuk: „mert az, mint az Jézus után annyifelé elmagyaráztatott, nem ád nyugalmat az észnek." És az hogy Jézus talán nem is akart világvallást adni népének, hanem a zsidó papság szemfényvesztései ellenében, a hazáját felemelő erkölcsi erőgyűjtés szükségességét vallva újított, és hogy az észvallást a magunk műveltsége szerint mindenkor magunknak kell megteremtenünk, nos erre a kérdésre sincs még megnyugtató válaszunk.

- Kevesebb politika, több műveltség, jobb erkölcsök, kétszínűség nélküli világ magunkban és Isten előtt! Ezek nélkül nincs jobb jövő...

Melyik Farkas szövege ez? Talán mindhármuké!

És az olvasóé is?

Mindketten otthagyták szülőföldjüket, mert az írás volt a kenyerük. Péter Pozsony mellől hivatalosan, Pál Marosvásárhelyről családostól, Trabantostól érkezett Pestre. Péter Budapesten született, hamarosan megkapta a magyar állampolgárságot, amit kisebb ceremónián vehetett át a Gellért fürdővel átellenben a kerületi tanács dísztermében. Pált is meghívta az eseményre. A ceremónia után kiültek a Duna-partra, Péter vodkás üvege sorra járt az ünnepeltet felköszöntendő. Később, amikor kettesbe maradtak, Péter kimondta, ami a begyében volt.

- Emlékszel, amikor legutóbb nálad jártunk?

- Tizenvalahány éve annak.

- Nálad aludtunk, s utána igazoltattak a vonaton. Láttam a nevemet az egyik civil ruhás noteszában. Senki sem tudott arról, hogy nálad alszunk.

- Büntették akkor nálunk azt, aki idegeneket szállásolt.

- Leszállítottak a vonatról, megmotoztak...

- Előfordult ez másokkal is.

- Hogyan került a nevem annak az embernek a noteszába?

- Ki tudja?

- Furcsa, ugye?

- Engem gyanúsítsz?

- Más nem tudott rólunk...

- Miért csak a te neved volt abban a noteszben?

- A társam nevét nem tudhattad.

- Pistának mutatkozott be, ha jól emlékszem.

- Úgy van. Hát nem találod furcsának?!

- Mit tehetnék? Miként bizonyíthatom, hogy nem vagyok besúgó?

- Nem tudom. De hát városotokban csak nálad jártunk. Honnan tudták a nevemet?

- Nem tudom... Nem értem...

Párbeszédük folytatható. A végtelenségig. De a tüskét, ami olykor megmagyarázhatatlanul is fájdalmat okoz, nem tudják kihúzni magukból. Akik megsebezték őket, azt is tudták, hogy a tüske mérgezett.

Farkas, a temetőben elheverő jobbnál jobb továbbgondolhatóságoktól eltelve, az elkövetkező hetekben igyekezett naplóíró társa 200. születésnapjára, teljes terjedelmében és megfelelő szómagyarázatokkal ellátva megjelentetni a híres naplót. Segített ebben az anyaország anyagi támogatása is. Csakhogy, mint minden adomány, ez is irigységet szült.

Egy tapasztaltabb szerkesztő, aki papfiú létére, a diktatúra alatt tanársegédségig vitte, és az 1956-os magyar szabadságharc utáni megtorlások áldozataként néhány évig börtönbe került, az elszenvedett üldöztetés jogán, anyaországi támogatással könyvkiadót létesített. Meglepő volt, hogy a tévében is dicsérte III. Farkas népkönyvtári kezdeményezését, de a napló megjelentetésének hírére, az addig, a maga származásával és sorsával éppen ellentétes származású és sorsú szerkesztőt megkereste, és arra kérte, hogy a napló kiadására kapott támogatást engedje át cégének. Homályosan célzott arra, hogy valamiféle közösségi célt szolgálnának ezzel. Farkas mindenik alteregójában tisztelte a szerkesztőt, és nyomban elfelejtette, hogy évekre visszamenően minden hivatalból megesett találkozásukkor milyen fanyalogva, javaslatait, kéréseit milyen tüntető oda nem figyeléssel fogadta. Akkor éppen eleget töprengett azon, hogy ez az ember miért tekinti őt ellenségének. Származása miatt? Egyik-másik írása miatt, amelyben a másként gondolkodók közül a lagymatagokat, a nyuszi természetűeket, az elodázókat pirongatta? Merthogy éppen akkor és éppen azokat nem kellett volna bírálnia? Mert csak azok lehetnek a hatalom ellen, akik mindenben összetartanak? Mert a barátainkkal elnézőek, a hatalom embereivel pedig könyörtelenek, kell hogy legyünk? A két tábor között pedig nincs átjárás? Hát nem úgy győz a jobb, ha a maga pártjára észokokkal állítja ellenfelét?

Farkas akármelyik énjét is vette elő, az anyjától örökölt nyíltsággal és szókimondással mindig is a hozzá legközelebbállóknak mondogatott oda leginkább, azon egyszerű meggondolásból, hogy egyugyanazon családba tartozva jobbítási szándékait nem minősíthetik támadásnak, hiszen ügyük sikere érdekében tesz szóvá minden lazaságot. Nem szerette az olyan csoportszellemet, amelyben a belsők, kijelentett vagy hallgatólagosan elfogadott odatartozásuk jogán védettséget élveztek. Elege volt abból, hogy a piros könyvecskésekkel, annak ellenére, hogy meghirdetetten ők nagyobb felelőséggel tartoztak tetteikért, valójában kivételezettként bántak velük, megkülönböztetett bánásmód járt nekik mindenütt, még a törvény előtt is. Az élcsapat, a helyi hatalom klikkszellemisége folytán és kivételező intézkedései jóvoltából évtizedekig protekciós élelmiszerellátásban részesült, hús-, kávé-, és szalámiadagot kapott hetenként, tévét, kocsit, bundát, bútort jutányos áron vásárolhatott. A hatalom gondoskodása folytán, a védett emberek jóllakott rucákhoz hasonlóan lubickoltak a zavarosban. Ha ezt a szokást éltetjük a másként gondolkodók között is, akkor a csoportosdi előbb-utóbb minden tettükben megmutatkozik, a hatalomváltás aligha vezethet ilyenformán minőségi változáshoz.

Farkasban a becsületesség romantikusan értelmezett formája alakult ki. Szüleitől, rokonságától fertőződött életre szólóan nagyfokú naivsággal és a templomjárókat megszégyenítő emberszeretettel, amelynek következményeként képtelen volt nemcsak a gyűlöletre, de klikkezésre is. Rokonságukban ismeretlen volt a különféle kiváltságok elfogadása. Elvből nem költöztek az átlagost meghaladó, nagyobb lakásba, nem vásároltak a kiválasztottak raktárából, lemondtak különlegesen nagy fizetésükről, nyugdíjukról. És végül a sajátos demokráciával sminkelt diktatúrát egyre szigorító élcsapatból is kimaradtak az első lehetséges alkalomkor.

A kétszáz évvel előbb élt fogalmazó, tele a társadalmi életet kiteljesítő ötletekkel, a hatalomtól való félelmében visszahúzódott, begubózódott. A hozzá hasonulni kívánó olvasó naivságában kitárulkozott, nyíltsága előbb megmosolyogtató, folytonossága bosszantó volt. A jelenkori írnok, az egyszemélyes intézmények szívóságával a közművelődés szerzeteseként reggeltől napestig, rögeszmésen hitt abban, hogy hazája félévszázados elzártsága után csakis a sokoldalú művelődés vezethet emberibb létre.

Nyíltan szemébe mondta a tapasztalt szerkesztőnek, hogy kérését már azért sem teljesítheti, mert a szóban forgó népkönyvtári sorozat pénzügyeivel nem ő, hanem egy a változások után számítógépes üzletelésből gyorsan meggazdagodó vállalkozó foglalkozik, akinek esze ágában sincs a nehezen szerzett támogatásról lemondani és továbbadni a pénzt.

A tapasztalt szerkesztő próbálkozott még néhányszor jobb belátásra bírni a fogalmazó nem éppen egyenes ági leszármazottját, aki minden naivsága ellenére rájött, hogy valójában nem a támogatás összegéről, a füzet kiadásának csak tört részét jelentő pénzről van szó, hanem a napló teljes szövegének publikálása fölötti csőszködésről, a letűnt diktatúrában is alkalmazott bújtatott cenzúra módszerei szerint.

A napló megjelenése után, amikor a könyvkiadás pénzforrásainak elosztására alakult bizottság főnökségét is elvállalta a tapasztalt szerkesztő, gondoskodott arról, hogy a népkönyvtári sorozat támogatást többé ne kapjon. És íme, így vagy úgy, és így is, meg úgy is, ismétlődött a történelem,

Ezen az új hajnalon pedig az sem tűnt fel, hogy a könyvsorozat, két világháború előtti elődjéhez hasonlatosan, elvérzett, újabb számait hiába várták a kispénzű olvasók.

És ekkor már olyan idők jöttek, amikor nyilatkozatokban a nemzet felemelkedése, a gyakorlatban pedig a vezetők köré gyűlt kiválasztottak meggazdagodása volt a gyakori.

A hírektől felindulva, Farkas pedig olyat fordult a sírjában, hogy emlékoszlopáról, az egyre inkább betonerőddé változó temetőkertbe zuhant a mellszobra.

Lajos villámpostán kapta a hírt, hogy egykori munkatársa, akinek olyan szociográfia felméréseiben segédkezett, amit nem nézett jó szemmel a hatalom, és a változások előtti évben pedig más egyéb okok miatt is, kivándorlásra késztették, nemrég az Egyesült Államokból, ahol számítógépes felmérésekkel szerzett megbecsülést, valamelyik közép-keleti országba került, ahol saját teniszpályáját néhány mérkőzés idejére átengedte szolgáinak, amiért nehéztelnek rá megbízói. Talán, mert nem értik, nem is érthetik az erdélyi ember toleráns magatartását.

Lajos kikereste egykori munkatársa e-mail címét, írt neki néhány kapcsolatukra emlékeztető mondatot, de választ nem kapott. Ebből arra következtetett, hogy barátságuk már akkor véget ért, amikor elutazása előtt utoljára találkoztak.

Jenci akkor üres aktatáskáját mutatta Lajosnak.

- A kihallgatáson elkérték a táskám, és kivették belőle könyveim leltárát. Csak te tudtál arról, hogy legfontosabb könyveimről listát készítettem!

- Persze, hogy láttam, hiszen megmutattad, amikor arra kértelek, hogy a saját könyveimből is kivigyél néhányat, hogy onnan majd tovább küldhessem gyerekeimnek, hiszen azért gyűjtöttem gazdag könyvtárat, hogy hasznukra legyen. Ha kint maradtak is abban az idegen országban, szükségük lehet könyveinkre.

- Mindent elvettek...

- Hány éve ismersz engem?

- Ez most nem számít.

- Csakis ez számít, hiszen mivel bizonyíthatnám ártatlanságomat?! Másokkal is küldtem könyveket, elkísértem őket a teherpályaudvarra is, ahol végignéztem berakodásukat. Az még nem fordult elő, hogy a táskájukat ellenőrizzék és megmotozzák őket.

- Velem azt tették. Mit kezdek majd a lista nélkül, amikor újra összeszedhetem majd könyveimet?!

- Sajnálom. Hinned kell bennem!

Hidegen búcsúztak, de Lajos azzal vigasztalta magát, hogy az idő minden sebet begyógyít.

Nem így történt.

Sebekkel tele a világ.

Sebesült minden élet.

A várkastély mellett, a falu felé hajló dombtetőről szemlélték a környéket. A temetőkertből a völgyben kanyargó folyót is láthatták.

- Itt állsz majd, amikor búcsúbeszéded mondod fölöttem - szólt szülei sírjánál Szabó, aki ugyancsak tapasztalt szerkesztő volt. Ahhoz hasonlatos, akit annak idején vele együtt ítéltek börtönbüntetésre az 56-os magyar események utáni esztendőben, mert tantervükben szereplő temetőlátogatásaik alkalmával jeles íróink sírjának ápolására buzdították az egyetemi hallgatókat.

A magas, szikár ember szoborként állt a jelentéktelen fejfa mellett, csontos arcán átvillant a megdicsőülés tünékeny fénye. Szerette szülőfaluját. Dombi kocsiján időnként meglátogatták a szerkesztő rokonait. Dombi hálával tartozott a szerkesztőnek, könyvei gondozójának. Tisztelte tudásáért, nehéz megpróbáltatásaiért. Ismerősei segítségével szomszédjában lakást szerzett a szerkesztőnek, amikor annak harmadik, fiatal felesége gyereket várt. Esténként átnéztek egymáshoz, tapétáztak a lakásban, sakkoztak, beszélgettek egy üveg bor mellett.

Szabó börtönéveiről is szívesen mesélt. A Duna-deltáról, ahol nyáron a felforrósodott, télen pedig belülről is zúzmarás uszályokban laktak, ahol a halál kugligolyóként szedte áldozatait a mozdulatlanságra ítélt bábként kezelt foglyok között. Egykori tanársegédsége címén Tanár úrnak szólították az elítéltek. Az engedélyezett pihenőkben irodalmi előadásokkal próbálta menteni társait a búskomorságtól.

Krónikus hasmenése miatt negyven kilóra fogyott.

Valamiféle csoda mentette meg a haláltól.

Hat nehéz esztendő után, súlyos gerincsérvvel szabadult, kétrét hajolva, botra támaszkodva kopogtatott be egyik ismerős diáktársához, aki időközben az egyik híres sebészdoktor „jobb keze" lett. A műtét sikerült, egy évi lábadozás után visszakapta daliás termetét, és a hatalom megengedte, hogy valamelyik fogyasztási szövetkezetben tisztviselősködjék. Megfigyelés alatt tartották, ezt naponta tapasztalhatta, csigaként viselkedett, kerülte régi ismerőseit, újabbakat nem szerzett. Amikor az új kiadót megalakították, jelentkezésére rábólintottak, beosztottként munkáját többen is ellenőrizték, nem okozhatott gondot.

Újra kezdte az életét.

A jeles színésznőt, aki különösen nagyszerűen alakított drámai szerepeiért és versműsoraival vált közkedveltté, nemcsak katonás külsejével, hanem megalapozottan sokoldalú műveltségével hódította meg. Politikai fogságáért is megkülönböztető jóindulattal bántak vele a másként gondolkodók. De házasságát megmérgezte a kor nehezen viselhető szelleme. A gyengébb idegzetűek nehezen viselték a diktatúra tébolyult csapásait.

Jeles színésznő felesége öngyilkosságba menekült.

Így aztán Szabó második házassága sem sikerült.

Az első házasságától is a hatalom fosztotta meg. Feleségét meggyőzték arról, hogy addig olyan férfi mellett élte életét, aki nem méltó hozzá, aki elárulta hazáját, népét és a szocializmus ügyét. Gyermekei jövőjéért az asszony, aki kistisztviselő volt egy fémipari vállalatnál, kezdeményezte a válást, amit meglepő gyorsasággal megpecsételt a törvényszék. Két fiát úgy nevelte, hogy apjukról semmit vagy csak rosszat hallhattak. Később, az asszony kivándorlásuk mellett döntött.

Amikor Szabó János kiszabadult, hiába kereste családját, egy hegyvidéki nyári tanyán várták útlevelükbe a kiutazási engedélyt. Hosszas utánajárás után megtalálta a házat. Beszélt volt feleségével, aki feljelentéssel fenyegette.

Álmukban, csak a ház ablakán át, láthatta fiait mielőtt végleg eltűntek valamelyik tengeren túli országban.

Harmadik felesége vidéki diáklány volt. Szomszédasszonya közvetítésével került hozzá, hogy felkészítse az egyetemi felvételi vizsgákra. Később magyar tanári diplomadolgozatát is segítségével írta a lány. Elkényeztetett egyke volt, akinek házassága idején is kétszázvalahány kilométerről hozták, cipelték, küldték szülei a húslevest, a töltött káposztát, a töltött pulykát és a csokoládétortát.

Szabó egykedvűen tűrte harmadik házasságának hétköznapjait beárnyékoló történéseit.

Dombi az évek során egyre többet tudott meg Szabó János előéletéről. A szocialista reálizmus bölcsőjénél kemény hangú kritikusként működött. A kommunista szellemiséget valló neves költő tanársegédjeként ezt el is várták tőle. Tehette, hiszen káderlapja alapján szegény parasztcsaládból való volt. Osztályharcosságát kötelezően bizonyítania kellett.

Egy ráérős sakkjátszmájuk alatt Szabó erről is szót ejtett.

- „Csak így bátran, fiatalember! Csak így tovább előre, gátlástalanul!” - ezzel fogadott egyszer Tóth Gyula, amikor bementem az irodalmi lap szerkesztőségébe. Mint rendesen, ott ült ráérősen. Nekem mondta ezt, amikor ő volt az a kérlelhetetlen kritikus, akitől rettegtek az írók, mert fulmináns írásai nyilvános feljelentésnek számítottak, mindnek súlyos következményei voltak.

Szabó nehezményezte a nagymenő kritikus lesújtó véleményét. Dombinak úgy tűnt, hogy Szabó bánja akkori magatartását, de sajnálja is, hogy kiszorult az irodalmat felügyelő körökből.

Dombi egy fővárosi ismerősével sétálva, találkozott egy idős emberrel, aki miután meghallotta, hogy melyik vidéki városból érkezett, rögtön eldicsekedett azzal, hogy a kezdetekkor a belügyi rendőrség főnöke volt éppen abban a városban. Irodalomról beszélgettek.

- Erről jut eszembe - szólt az egykori rendőrfőnök - egyszer beállított hozzám egy kopaszodó, szarukeretes sötét szemüvegű, zömök ember, és se szó se beszéd felajánlotta szolgálatait. Mondanom sem kell, miután utána érdeklődtem, és megtudtam, hogy irodalmi körökben ismert, tekintélyes egyetemi tanár, szívesen fogadtam szolgálatait, amiért az átlagfizetésnél jóval nagyobb havi honoráriumot utaltam ki neki. Valamiféle Gyulának hívták...

- Tóth Gyula!

- Az... Tóth! Ismerte?

- Nem volt szerencsém, de azt hallottam róla, hogy szolgálat közben, az irodalmi szerkesztőségben folytatott csevegés szünetében, hirtelen lefordult a székről. Könnyű halála volt.

- Képzelem, hogy többen megkönnyebbültek a gyászhír hallatán...

Dombi nem gondolta, hogy valamikor hasznát veszi ennek a történetnek. De Szabót nem vigasztalta ez a történet. Meglepetést sem mutatott, miközben olyat lépett a sakktáblán, hogy Dombi jobbnak látta, ha döntetlent ajánl ellenfelének.

- Gerincműtétem után, az akkor induló lexikon szerkesztőbizottságának titkári állására pályáztam, de a főszerkesztő, aki hozzám hasonlóan börtönjárt ember volt, nem engem támogatott. Ma sem értem: miért? - mesélte Szabó, egy másik alkalomkor.

Dombi azt is furcsállotta, hogy sakkpartnere, ide-oda tekeredő elbeszéléseiben egyszer sem említette tanársegédtársait, akikkel együtt ült a vádlottak padján. Pedig az egyikük, az évek folyamán, hozzá hasonlóan tapasztalt szerkesztővé vált egy nagyobb könyvkiadónál, és irodalomtörténésznek mondhatta magát.

Itt-ott elejtett megjegyzésekből arra következtetett, hogy Szabót besúgással vádolják. Fogsága idején, valószínűleg, hogy az életét mentse, elvállalta a foglyok közé beépített informátor szerepét. Nem faggatta erről a szomszédját, de a gyanú rozsdatermészetű, megtámad, és lassan szétmar minden emberi kapcsolatot.

Azon a nyáron, Szabó János családjával együtt, a szomszédos országba utazott. Kétévenként kaphattak útlevelet, amit, az utazások közötti időben, a hivatalban őriztek. Az, hogy Szabó engedélyt kapott arra, hogy a családjával együtt vakációzzon az anyaországban, megnyugtatta őket, hiszen ez azt jelentette: minden rendben van, a hatalom nem talált kifogásolni valót tevékenységében.

Dombi is útlevelet kapott, megegyeztek, hogy találkoznak a Margit-szigetre vezető hídon, és egy napot együtt töltenek magyar fővárosban. Dombi két órát ücsörgött a megbeszélt helyen, de Szabóék nem jelentkeztek.

Miután hazatért meglepte a hír: Szabó családostól kint maradt.

A rendszerváltozás után találkoztak. Szabó akkor már egy kisvárosi főiskola irodalomtörténetet oktató tanára volt. Tömbház-negyedbeli kétszobás lakása berendezett, két színes tévével is megajándékozta az egyház. Harmadik feleségét gyászolta.

- Egyre furcsábban viselkedett, szörnyű fejfájások gyötörték. Alapos kivizsgálás után kezébe nyomták az eredményt, amelyben latinul ez állt: agydaganat. Román nyelvtudásával nem volt nehéz magyarra fordítani a diagnózist. Itthon csendet kért, aludni akart. Este vacsorát készítettem. Benéztem hozzá, mélyen aludt. Reggel, miután iskolába ment a lányom, költögettem. Hideg volt. És a doboz, amelyben altatóit voltak, üres.

Nem volt kedvük sakkozni. Ültek a konyhában, és ürmös bort ittak.

- Itt maradásom története pedig a következő - sóhajtott később szomorúan Szabó. - Mielőtt eljöttem, felhívott az a kapitány, aki a kiadóért felelt a belügyben. Találkát adott a főtér sarkán. Széles mosollyal fogadott és bevitt a közeli utca egyik bérházába, laktam ott fiatalkoromban, albérletben. Kulcsa volt a lakáshoz.

- Itt nyugodtan beszélgethetünk - mondta a kapitány jelentőségteljesen és rögtön a tárgyra tért. Azt mondta, családi utazásomnak feltétele van. Azzal a feladattal bíznak meg, hogy ismeretségemet felhasználva tudakozódjam, kik és mikor szolgáltattak levéltári dokumentumokat az Erdély Története megírásához. Egy napot kaptam a válaszadásra.

- Maga értelmes ember... - mondta fényes haját időnként nőies mozdulattal végigsimító, a pincérkinézésű belügyis - nyilván tudja, hogy nemleges válasz esetén, nincs mit keresnie egyik határátkelőnél sem. Persze, maga dönt... - Másnap ugyanott találkoztunk. Igent mondtam. Megveregette a vállamat, és még egyszer titoktartásra biztatott. Hétvégén utaztunk. A határon minden a legnagyobb rendben folyt. Családomat és csomagjainkat egy ismerősre bíztam, felkerestem egy régi barátomat, aki tudta, hol kell jelentkeznem. Elmondtam és leírtam megbízatásomat. Befogadtak. Kaptam egy szerény, a legszükségesebbekkel felszerelt lakást és egy írógépet. Egy esztendő alatt két könyvet írtam. Aztán választhattam, hogy hol akarok tanítani. Így kerültem ide. Az egyház is megbecsült, segített. Presbitere lettem. Lányom is jó társaságra lelt a gyülekezetben.

Dombinak közhelyek jutottak az eszébe: „Senki sem próféta a maga hazájában!” És: „A sors útjai kiszámíthatatlanok!”

Arra gondolt, hogy az emberi történeteket rendre belepi a jótékony homály és a feledés pora.

Akármilyen magasra is emelkedünk tornyainkban, alattunk küzdelmes életünket és az időt a megbocsátás felhői takarják, és a dolgok érdes, sebeket ejtő éles körvonalai lassan elmosódnak.

8.
Csillagosok

Et in Arcadia ego.

(Nicolas Poussin)

Milyen furcsák az éjszakák. Az álomba szédült ember közelről látja a csillagokat. Mintha már járt volna közöttük. Haja, ruhája csillagporos, magánya akkor igazán teljes, ha útban van a csillogó csend felé. Álmunkban kicsit mindig meghal körülöttünk minden, mi magunk akár az angyalok, a halhatatlanság biztos tudatában száguldunk a múlt történéseinek darabkáiból összeálló-széthulló végtelen világban. Másodszor élhetjük életünket, az élet esetlegességeinek, a sors játékainak, a véletleneknek újabb bizonyítékait tapasztalva. Az ilyen utazásokon

mindent látunk, amit hiszünk. És szemet hunyhatunk a megmagyarázhatatlan dolgok csömörlésig megunt következményei fölött.

A gimnázium népes, harmadik, alsós osztályában észrevétlenül ült a padban. Közepes fejlettségű, közepes előmenetelű, sápadt fiú volt. Nem mászott ki az ablakon, nem ereszkedett le a villámhárító méterenként falra erősített huzalán, amikor a nyári hőségben nyitott ablaknál folyt a tanítás, nem tett fel keresztkérdéseket a háború után valamiért mindig fáradt tanároknak. Nem bújt be a fásládába, hogy onnan kikandikálva röhögtesse az osztályt. Nem utánozta azokat, akik kacsamozdulattal hirtelen lefordultak padjukról, fejükkel az osztályterem olajos padlóját súrolva, hogy a tanárnő bugyijának színét figyeljék. Nem érzett ellenállhatatlan vágyat arra, hogy unalmas órák alatt farkát addig csóválja a pad alatt, amíg marka tele lett a férfiak tejével. Esetlensége miatt nem került be az osztály második focicsapatába sem. A spártai nevelésre esküdött tornatanár időnként rávert a fejére keményfából készült csattogtatójával, amikor ernyedt karjaival képtelen volt kihúzni magát a bordásfalon, vagy miután mindegyre összerogyott kézállás-próbálkozása közben. A nyilvános tornavizsga alkalmával, amikor a szigorú tornatanár katonazöld köpenyében úgy állt az ugrógödör mellett, mint taláros pap az oltár előtt, ugrását se nem dicsérte „Volt jobb!” biztatással, se nem korholta „Gyengécske!” megállapítással, hanem elfordulva elhallgatta, a homokból való gyámoltan kikászálódásakor pillantását megvetően a Kollégiumi fák tetejéig emelte.

Hátramaradottságát ez a fiú, úgy próbálta ellensúlyozni, hogy olykor elszánt bátorságot mutatott. A bebetonozott kút tetején szünetben feszítő „várvédőket” olyan „öngyilkos” elszántsággal támadta, hogy azok összefogva rendszerint valamelyik közeli tócsáig lökték, ahol szakadt ruhával és bőrrel feküdve szánalmas látványt nyújtott.

Az egyik nyár eleji napon az osztály csoportosan vonult a városon kívüli folyópartra, ahol a palás mederben sebesen rohant a víz a parti fűzfák alá.

Zabolátlan jókedvet mutatva, mindnyájukat megelőzve, ruhástól vetette be magát a vízbe. Nem volt szerencséje. A máshol derékig érő víz éppen ott jókora gödörben, ellepte hirtelen. Úszni nem tudott. A sodrás mentette meg, kisodorta a mélyedésből. De a derékig, majd a térdig érő vízben sem tudott talpra állni. Társai röhögve segítették partra, ahol szerencséjére kihányta a sok vizet. Másnap arról beszélt az egész iskola, hogy mérhetetlen szomjúsága az oka a folyó hirtelen beállott apadásának.

Miután másodikban, az osztály háromnegyed részével együtt, pótvizsgára bukott franciából, szülei a reáliák felé irányították. Kapóra jött, hogy matematikusnak készülő unokatestvére náluk lakott egyetemi évei alatt. Az új műszaki iskola felvételijén a közepesek is jól vizsgáztak. Vakáció alatt unokatestvérével játszva átvették az algebrát, az első matematika órákon kiderült, hogy az osztályban nincs nála jobb.

Divatba jött a fiúknál a hátrafésült, fül mögé lapított és magasított, hátul nyakat beborító hosszú haj.

- Ede, mitől göndör a hajad? - kíváncsiskodtak osztálytársai, akik még a gimnáziumból ismerték.

- Hát... Már születésemtől ilyen - felelte Ede olyan arckifejezéssel, amilyennel a lényegtelen dolgokat szokták kísérni a gazdag emberek.

Matematikatudásán kívül, szőke haja volt minden vagyona. Esténként, két oldalt megvizezte, és kendővel szorosan körbekötötte a fejét. A hullámokat édesanyja vasárnap délelőttönként sütötte a hajába, mert a műszaki iskolában nem volt hittanóra, és nem kellett minden hétfőn az értesítőbe ragasztott kicsiny színes csillagocskákkal bizonyítaniuk a tanulóknak, hogy jelen voltak a vasárnapi istentiszteleten, a lakásukhoz közeli templomban. Helyette, ha nem is vasárnap, az ifjúsági szervezet órákig tartó unalmas gyűlésein kellett rostokolniuk, miközben

a tágas iskolaudvaron szomorkodtak a kapufák, és ájultan hevertek a sárga agyagos porban a dobálózásra alkalmas fényes kavicsok.

De egyszer a focinál is érdekesebb volt az iskolai ifjúsági szervezet gyűlése. A városi szervezet kiküldötte nagy szavakkal dobálózva, mélységesen szégyenteljesnek mondta, és kicsúfolta azokat a tanulókat, akik a tanárok figyelmeztetése ellenére mértéktelenül hosszú hajat, cicomás frizurát és „malagamba" cipőt hordtak. Az ilyen cipőket a mindenre kapható szorgalmas cipészkisiparosok és a tajkoló suszterek készítették, a cipőgyárból vagy különféle raktárakból elcsent, a divatnak megfelelően három, sőt, öt centiméter vastag nyersgumi talppal magasítva a tehetős fiúk lábbelijét.

- Miközben mi azon fáradozunk, hogy gyárakat építsünk és erősítsük a munkás-paraszt szövetséget, egyes ficsúrok tornyozott hajzattal és cipőkkel ágálnak közöttünk, a nyugati hóbortokat követik. Ne engedjétek, hogy szégyent hozzanak rátok! Nincs helyük közöttünk! - A szónok felállt a vörös vászonnal borított asztal mellől, előrejött a színpad széléig, és ott gesztikulált, mint valamely tragédia főhőse az operában. A zsúfolásig megtelt díszteremben harsányan röhögtek a fiúk, az a néhány lány, aki az újkor, új szellemének megfelelően műszaki pályára tévedt, szendén mosolygott az előadóra. De amikor rendre megnevezte a bűnösöket, és arra kérte az ifjúsági szervezet tagjait, hogy a kényszerhajvágást megtagadó Edét is zárják ki soraikból, pisszenéstelen csend borult a teremre.

- Szavazunk! Tehát, ki van a kizárás mellett?! Köszönöm, tehát egyöntetűen...

A kiküldött itt megtorpant, a teremben egyetlen kéz sem volt a magasban, csak az elnökség működött a központi tervnek megfelelően.

- Emelje fel a kezét, aki igennel szavaz!

A terem mozdulatlanul figyelt.

- Ki van mellette?!

Zavar támadt a széksorokban: „Ede mellett vagyunk!" - kiáltották többen is.

- Tehááát - szólt nyomatékkal a kiküldött - a kizárás mellett dönt a többség.

Mint, amikor lefedett fazékban makaróni fő, és a figyelmetlenségből eredően hirtelen forró kályhalapra ömlik a fazékban helyét nem lelő tésztalé, úgy sistergett a tiltakozás: „Dehogy!" „Ede mellett állunk"

„Szavazzunk rendesen!"

A iskolaigazgató jobbnak látta, ha rögtön közbelép. Ájtatoskodva arról beszélt, hogy milyen nehéz szigorú döntéseket hozni, és hogy minden gyógyítás fájdalommal jár. Az egész országban mindenütt verifikáláson esnek át az emberek, mert az osztályellenség sehol sem alszik, hanem galád természete szerint természete szerint mindegyre mindenhova befurakodik.

A lelki fröccs után az igazgató felkérte a gyűlés elnökségét, hogy ismételje meg a szavazást.

A jelenlévők egyhangúlag megakadályozták Ede kizárását.

A következő héten Ede és az apja is megfordult az igazgatói irodában. A tárgyalások eredményeként Ede rövidített valamennyit a haján, amelynek „természetes göndörsége" is látványosan csökkent, és a tehetős fiatalemberek cipővastagsága mérséklődött.

Ede a gyártelep közelében, a Szerencse utcában lakott. Kitűnően végezte az iskolát, de egyetemi felvételire nem kapott minisztériumi engedélyt. Szívesen fogadták a hűtőgépgyárban, ahol már dolgozott a nyári vakációk idején. Munkairányítóként sikerült csaknem hibamentesen összehangolnia az öntöde, a forgácsoló-, és a szerelőműhely munkáját. Később értetlenül fogadta, amikor felvették a pártba, és egyetemre küldték. Fehér holló volt évfolyamtársai között.

Kitűnően végzett, és mérnökként került vissza a hűtőgépgyárba, ahol beválasztották a szakszervezeti bizottságba, és hamarosan megbízták a mintagép-részleg vezetésével.

Mivel a közelben lakott, gyalog járt, és mindig olyan pontosan érkezett munkahelyére, hogy a szolgálatos utána igazította a munkakezdést jelző dudaszót.

Egyszer az igazgató is megjelent a reggeli munkakezdéskor a gyárkapunál, hét órakor látványos mozdulattal megmutatta a kapunál körülötte forgolódó beosztottjainak a karóráját, és szólt, hogy kapcsolják be a gyári dudát.

Gheorghe bácsi, a főkapus a fejét ingatta.

- Tisztelettel jelentem, hogy azt nem lehet! Ede mérnök úr még nem érkezett meg. Ezek szerint valószínűleg siet az órája, igazgató elvtárs!

Az igazgató egyeztette az óráját, valóban sietett harmincöt másodpercet. Pontosan ennyi idő múlva Ede megjelent a kapuban.

- Most már szólhat a duda - mondta bajszát pödörintve Gheorghe bácsi, és megnyomta a dudakapcsoló gombját.

Ede szombatonként munkavégzés előtt egy órával leállíttatta a gépeket a mintaműhelyben, maga köré gyűjtötte az embereket, és elmondott néhány viccet. Aztán hogylétükről kérdezte munkatársait.

Rendre kiderült, hogy a munkások nemcsak a munkahelyi kérdéseiket, hanem a legszemélyesebbeket is megosztják vele.

Csóválta a fejét a gyári pártbizottság titkára.

Aztán az első alkalomkor, amikor a megyei pártvezetés ipari szakembert keresett, Edét ajánlotta. Ede háromnapi gondolkodása időt kért. Kapóra jött, hogy egyik gimnáziumi osztálytársa, aki újságírásra adta a fejét, éppen akkor készített vele interjút.

- Ha nem fogadod el, elvágod magad alatt fát. Ha elfogadod nem, lesz könnyű tisztának maradnod, de legalább lesz egy emberünk ott fenn, aki segíthet, ha tud - összegezte órányi tanakodásukat az osztálytárs.

Ede átgondolta a dolgot, elfogadta a felajánlott munkát, és úgy döntött, hogy megszakítja kapcsolatait osztálytársaival. De, mert egyik gyermekkori barátja, akiből a kor szokásai szerint, mert kellett, katonatisztet faragtak, és minden lehetséges alkalomkor szívesen mulatozott, mindketten családostul mégis megjelentek a műszaki iskola egykori tanulóinak találkozóján.

Ede igent mondott később is, amikor a megyei ipari osztály aktivistájaként elemzéseket írt a központi lapba és a megyei ipari titkár számára, aki néhány általa sikeresnek tartott esztendő után nehezményezte, hogy a babérokat nem ő, hanem a megye mindenhatalmú első embere aratja le. Kinézett magának egy jól menő gyárat, és felsőbb jóváhagyásra, de egészségi állapotára való tekintettel átköltözött a gyár igazgatói székébe.

Egy régi szabály szerint a megyei ipari titkári posztját kisebbségi embernek kellett betöltenie.

Szabály - az szabály!

Így került Ede a titkári iroda keményfából faragott íróasztala mögé. Nyomon követte a megye termelési eredményeit és bizonyos számok átcsoportosításával, gyakori számonkéréssel elérte, hogy a megyék versenyében országos elsőséget szerezzenek. Eleinte nehezményezték ezt a központi elvtársak, a megyei plénum előtt tartott beszámolóit mindenféle kérdésekkel megszakították, hosszúnak mondták, rövidítésre kérték. Ede ilyenkor megköszörülte a torkát, és olyan sebes olvasásba fogott, hogy az elnök már meg sem kísérelhette belefojtani a szót.

Tanulékonyságát mutatta, hogy szívélyesen fogadta a különféle minisztériumok megbízottait, gyorsan és hatékonyan intézte a különféle befolyásos vezetők „apró” kéréseit, összekötetései

országosan is jelentősek voltak. Kedvelték társaságát a központi elvtársak is, mulatozásaikról, amikor úgy tűnt, hogy hiányát már nem veszik észre, hirtelen eltűnt ugyan, de amikor hajnal felé kocsit küldtek utána, jópofáskodással és sikamlós viccekkel hálált meg azt, hogy befogadták társaságukba.

Az új első titkár is kedvelte, hiszen nem kellett az egyre nehezedő gazdasági kérdésekkel foglalkoznia.

Ede, a régi iparosokhoz hasonlóan, csaknem az egész napot munkájának szentelte. Hosszas vívódás után költözött egy aránylag szerény, a Szerencse utcához közeli villába, ahol még egy család lakott. Pihenésül néhány ágyásnyi kiskertjét művelte, videofilmeket nézett, és minden második héten eljárt a megye A-ligás egyetemi focistáinak mérkőzéseire, akiknek nem hivatalos, de legfőbb anyagi támogatója volt.

„Jó tett helyébe, jót várj!" alapon állást, lakást, sírhelyet, kocsit, színes tévét és nercbundát szerzett ismerőseinek, de a lakossági fogadóórákat is komolyan vette, ahol a legkülönbözőbb ügyekkel fordultak hozzá, és gyors intézkedéseivel hálára kötelezte az embereket.

Csak a legfőbb vezető kegyeibe nem volt képes beférkőzni.

- Sótlan ember - jegyezte meg egyszer a „nép legszeretettebb fiának" káprázatosra akart látogatása után.

- A hivatalos vacsora után sem volt képes felengedni. Egy percre sem mutatta emberi arcát... Unalmas volt - mesélte Ede egykori osztálytársának, aki újságírói megszokásból faggatta.

- De hát, bizonyára mondott valami érdekeset, valami fontosat, valami különlegeset is?

- Hidd el, semmit! Csakis a megszokott sablonszöveget...

Délre, miután a megyei pártbizottság környékéről visszavonultak a kaszárnyákba a páncélozott harckocsik, a tömeg harciasabb része a mellékbejáraton behatolt az épületbe, és meg sem állt az első titkár pazarul berendezett, első emeleti tágas irodájáig.

Senki sem állta útjukat.

Valaki kitárta az erkélyre vivő ajtót, és lekiáltotta a tömegnek:

- Győztünk!

A tömeg körbevette az épületet és üdvrivalgott.

A szabadság mámorító lehelete felforrósította a levegőt.

Ede kijött ugyanazon az emeleten berendezett irodájából. A folyóson hangoskodó emberek tolongtak. Besodorták az első titkár irodájába.

Egy pufajkás ember azon fáradozott, hogy lefeszítse a kondukátor értékes cirádás fakeretbe foglalt, nagyméretű, mosolygós képét a falról. Többen segítségére siettek. Lendületüktől, a kép mindenestől kiszakadt a falból. Megindultak az erkély felé.

- Vegyék ki a keretből! - engedte ki a sűrű cigarettázástól rekedtes hangját Ede. - A képtartók pillanatnyira megtorpantak. - Kár lenne a művészi munkáért - magyarázkodott valamivel halkabban Ede, de az erkélyről akkor már záporoztak a „legfőbb vezető" irodákból összegyűjtött képei, a tömeg minden földre zuhant képet dühös elégedettséggel „Le vele!" kiáltással fogadott.

A nagy kép is megállíthatatlanul gyorsan vándorolt a magasba tartott kezeken az erkélyre.

- Jobb lesz, ha most szépen hazamegy - súgta Ede mellett egy ismeretlen arcú ember...

Ede jóleső érzéssel nyugtázta, hogy felismerték. Arra nem gondolt, hogy könnyen a kép sorsára juthat. Visszagyurakodott az irodájába, vette a kabátját, kalapját és az esernyőjét.

A kapu melletti fülke üres volt. A szolgálatos kocsi sofőrje sehol.

Miközben hazasétált, arra gondolt, hogy az utóbbi időben erre egyszer sem jutott ideje.

„Mintha a véletlen folytán kizuhantam volna a történelem tornyából. Lebegek a néptelen utcákon, valószínűtlenül messziről, rangadó labdarugó mérkőzésekhez hangulatát idéző hurrázások, földinduláshoz hasonlatos morajlások hangzavara kísér. Súlytalanul úszom a jövőm fölött. Mit tettem eddig. Úsztam az árral. Jól tudom, hogy az ár szennyes volt, de amit megtehettem megtettem. Hasonlatos lehettem valamelyik ősömhöz, aki szatócsboltjában, mindenkit alázatosan kiszolgált, és közben nagyon is elégedett volt a maga csekély hasznával. Ennek most vége. És az újrakezdés nem lesz könnyű. Ötvenen túl egyre nehezebb. De nyugalom. «Sohasem volt úgy, hogy ne lett volna valahogy.» Gyerekeim egyetemen, az asszony szelíd, tűrő képes. Talán éppen jókor jön ez a változás, jó lesz most félreállni."

Nem érzett lelkiismeret furdalást. A kondukátor kedvenc felkiáltása jutott eszébe: „Tegyetek meg mindent!"

„Igen, azt hiszem mindent megtettem. Mindent, ami kitellett tőlem."

Nem jutott eszébe pubertáskori vízbeugrása, amikor csak társai segítségével maradt életben. Amit, amint magához tért, rögtön elfelejtett. Vidámságot erőltetve akkor könnyen túltette magát könnyelműségén. Később mindent jobban kiszámítva, gyorsan átgondolva hozta döntéseit, és ha tévedet is, még gyorsabb javításaival tartotta célratörő mozgásban a dolgokat. Az, hogy a számok igézetében élt, és az emberi tényezőre maga is, akár az akkori vezetés, kevésbé figyelt, egyszer fájdalmasan megbosszulta magát.

Katonabarátja szívelégtelenségére hivatkozva leszerelt, másként nem is kerülhetett vissza a szülővárosába. Elhelyezkedett az új fémipari üzemben. Később Ede segítségével részleg-vezetőségig vitte.

Amikor súlyosbodott barátja szívelégtelensége, Ede kapcsolatait kamatoztatva egy feltörekvő, és hozzá hasonlóan a megszokottnál többet kockáztató, szívsebészhez fordult, aki soron kívül, látványos számadatokkal bizonyítottan, sikeres beavatkozásokat végzett, szívesen megműtötte a magas helyről beajánlott beteget.

Ede felsőbbrendűségének tudatában, és a mindent tudó vezetők biztonságával maga beszélte rá, valósággal lehengerelte érveivel barátját,. Aki végül elszánta magát és műtőasztalra feküdt. Egy máskor jól működő szikével tettek pontot életére. A „műtét sikerült", de a beteg nem élte túl.

Halála után Ede nem érzett bűntudatot, hiszen ő mindent megtett.

Túlzott önbecsülése, akár a ragályos szemölcs apránként elharapózott, rárakódott egyéniségére, nem bírt szabadulni tőle.

Amikor apja másodszori infarktusa után elhagyhatta, a kórházat a váltófutók győzelmét érezve hirdette: „Megmentettük!"

Az elbizakodottság toronybetegség. Minél magasabbra jutunk annál embert rombolóbb.

A plébánián hideg volt, bundáskabátban állva beszélgettek a fiatal pappal. Az apa nem volt vallásos, de katonafia furcsa halála után vállalta, hogy a fia barátjának gyermekét megkereszteli. Mivel a kisvárosban ismerték szabadgondolkozását, és mert nem akarta, hogy megkérdőjelezzék tisztességét, eljárt a keresztszülőket eligazító felkészítőre, keresztapai felelősségét indoklása szövegébe foglalta, az írást pedig átnyújtotta a fiatal papnak. Az írásban többek között ez állt: „A keresztapaságot vállalva, hiszem és remélem, hogy a katolikus

egyház továbbra is, a közelmúltban bizonyított elszánt bátorsággal, kitartóan küzd magyarságunk megőrzéséért.”

A keresztelőt a nagytemplom mellékhajójában tartották. Ez alkalommal több gyermeket kereszteltek. Az apa idegenkedett a ceremóniáktól, de az ünnepélyes hangulatnak megfelelően viselkedett.

A plébánián a fiatal pap félrevonta egy pillanatra.

- Köszönettel fogatuk beadványát, de bocsánatot kérünk, hogy nem iktathatjuk. Szigorú ellenőrzés alatt állunk, és ha idegen kezekbe kerül ez az írás, következményei tragikusak lehetnek.

- Úgy érzem, ezt kellett tennem. Nekünk már nincs mit féltenünk. De azért köszönöm a figyelmeztetést - felelte az apa, és azon sem csodálkozott, hogy váratlanul, papi áldásban részesült.

- Kikapcsolták telefonomat, megfigyelik a házamat! - mondta kényszeredetten mosolyogva Ede, amikor a diktatúra bukása után egykori osztálytársa belopózott a lakásába.

Az Ede felesége a városból telefonálva kérte a segítségét.

Kérésére az osztálytárs felhívta Ede egyik fiatal aktivista barátját, aki az események kezdetén a fővárosba utazott, hogy jó szimattal aktív részvevője legyen a „forradalomnak.” Aztán közvetítette annak tanácsát, miszerint Ede maradjon veszteg, majd idejében értesítik a lehetőségekről.

Edét hamarosan a fővárosba hívták, hogy államtitkári minőségben segítse az új kormány gazdasági ügyeinek rendezését.

Nemet mondott.

A városba már a sortűz utáni héten egyre-másra segélyszállítmányok érkeztek. Határon túli magánvállalkozók kiskocsijukkal körbehajtottak a főtéren és friss kenyérrel kínálták a járókelőket. Utánfutós teherautók álltak a plébánia előtt, mindig akadtak önkéntesek, akik lerakodták a sokféle élelmiszerküldeményeket.

Később a magyar sajtó támogatására nyomdagépeket is küldtek valahonnan.

Edét a katolikus egyház felkérte, hogy indítsa be a nyomdát.

Elvállalta, és elemében volt. Kamatoztatta tájékozottságát, egy régi kisüzemben felállíttatta a gépeket, szakembereket és mindenféle szükséges személyzetet alkalmazott, építkezésbe kezdett.

Rövidesen termelt a nyomda.

A beavatatlanok kérdően felvonták szemöldöküket: „Miként került a megyei titkár a katolikus nyomda élére, aki ha nagyon megerőlteti magát, és színt vall vallását illetően, keresztsége alapján legfentebb református lehet?

Miért készülnek ebben a nyomdában a többségi nemzet nyelvén is könyvek, amikor az addigi meglévő összes többi nyomda a rendelkezésükre áll?

Az ilyen és hasonló kérdéseket az akkori rohanó időkben, senkinek sem volt ideje megválaszolni. Különben is, rövid euforiás időszak után, visszaállt a régi rend, amely szerint nem akárkinek volt joga a közügyekbe való beleszólásra.

Az egyik este, a lelkes önkéntesek még be sem fejezték a déli gyümölcsök, a csokoládék és más ínyencségek lerakodását, amikor holmi bennfentesek surrantak ki teletömött műanyagzacskókkal megrakottan a plébánia hátsó kapuján. Egy fiatalember szóvá tette az ügyet. A

jelenlévők meglepetésére erőteljes rendreutasításban volt része, munkáját kiátkozással, kiutasítással honorálták.

A beavatatlan értetlenkedők tábora olyan futótűzként terjedő hírek nyomán is növekedett, miszerint az egyik egyházi elöljáró márványlépcsőt akkor készíttetett irodája elé, amikor hívei a megélhetés nyomorúságáról naponta panaszkodtak neki.

Egy éretlen újságíró az elszabadult sajtóban a nyomda tulajdonjogát vitatta. Válaszul édesanyját a vasárnapi templomozáson nyilvánosan megszégyenítve kiutasították a templomból.

Edét munkáján kívül semmi sem - az ilyen apró ügyek pedig egyáltalán nem - érdekelték.

Az egyik délelőtt, hagyományaiban gazdag, közérdekű vállalkozás képviseletében, két megbízott kopogott be a magát könyvkiadónak és nyomdának hirdető intézménybe, amit Ede vezetett. Elmondták, hogy könyvsorozatot indítanak, egy a két világháború között kedvelt kiadó könyveinek mintájára. Bemutatták az első könyv kéziratát, és elmagyarázták Edének, hogy, a hagyományoshoz hasonló kötéstáblával, papír táblaborítóval készült, kötött könyveket szeretnének.

- Milyen betűtípusra és betűnagyságra gondoltak? - érdeklődött szolgálatkészen Ede. A két megbízott egymásra nézett. Az egyik, aki járatosabb volt a könyvkészítés világában, azzal hárította el a kérdést, hogy a könyv megformálása szakemberek dolga. A betűk nagyságát, a betűtípust és az oldaltördelés módozatait, a kötés miként jét a nyomda szakemberére bíznák. Mindezek attól is függnek, hogy milyen papír, miféle más anyagok és miféle technikák állnak a nyomda rendelkezésére...

- Maguk döntsék el, hogy mit akarnak, és mi elkészítjük a könyvet! - szólt lendületesen Ede.

- Kedves uram, mi azt szeretnénk, ha ezt szakember végezné...

- Minek bonyolítsuk a dolgot! - győzködött Ede, és a keze ügyében lévő vastagabb brosúrához hasonlatos igénytelen propagandakönyvre mutatott - Most készítettük. A megrendelőnek nem sok pénze volt, ezért kérésére összeszorítottuk a szöveget. Kevesebb papír, kevesebb pénz. Ilyen egyszerű! Szóval, miben maradtunk? Hányas betűre gondoltak?

- Nem így gondoltuk, mert mi azt szeretnénk, hogy esztétikailag is kiváló könyvsorozattal rukkoljunk ki. Ezért nem jó az, ha mi határozunk olyan kérdésekben, amelyek nem reánk tartoznak. Mert...

Ede felpattan íróasztala mögül. Miközben kirohant az irodából visszafogottan, de nagyon is láthatóan, kirobbanni készülő idegfeszültsége határán, méltatlankodott.

- Mit szórakoznak itt velem! Miért nem tanulták meg a leckét, mielőtt idejöttek!

Két oka volt az idegeskedésre. Az egyik ok az volt,, hogy bár ő indította be a nyomdát, amelynek gyakorlati munkájához annyit értett, mint a fociszurkolók a labdarúgáshoz, mégsem volt teljhatalmú vezető. A másik, és talán a súlyosabb ok pedig az volt, hogy a két megrendelő közül az, amelyik kimondatlanul is, a kényelmetlenül alacsonyabb beosztásba került egykori főnök szaktudásának hiányát felfedte, egykor az az osztálytársa volt, akit több ízben, különféle állás, lakás és egyéb ügyekben kisegített.

Ede nem értette, hogy miként kerekedhet fölé vagy mellé az az ember, aki örök hálával tartozik neki. A kor szokása szerint képtelen volt megszabadulni attól a gyakorlattól, amely szerint minden kinevezett vezetőnek joga elhinni azt a nagyképűséget, miszerint mindenben okosabb az alantasainál, a beosztottainál, a polgároknál. Egy idegentől még csak elfogadta volna a burkolt kioktatást, de ismerősétől, akivel az évek során leereszkedően viselkedhetett, nem ezt várta. Hirtelen jött pályaváltása után nem emlékezett arra, hogy osztálytársa annak

idején többször is nyíltan megkérdezte tőle, minek köszönheti segítségét. Mert, ha baráti, elfogadja, de ha a hatalomnak kell hálásnak lennie érte, akkor nem fogadhatja el.

Ede visszavedlése a magasabb körökből a hétköznapi emberek világába, nem ment fájdalmak nélkül.

A megrendelők szótlanul várakoztak.

Ede nem tért vissza. A megrendelés papírjait intéző titkárnő türelmüket kérte, és kisvártatva a nyomda néhány nappal előbb kinevezett fiatal igazgatójával tért vissza, akinek újra elmondhatták igényeiket.

Három nap múlva ígérte a választ a nyomda.

Másnap a helyi lapban kiemelt helyen hirdetés jelent meg. A nyomda - sürgősen - két grafikust keresett.

Edét pedig művezetői minőségben átköltöztették a központi irodából a nyomdába.

Megint Bováryné rikácsol a fülembe: Ede én vagyok!

Jól hallottam?

Ki szólt? Valamelyik klónozott társam?

De hiszen ez nem lehet.

A minap is láttam őt. Ede itt él a toronyban. Ott sétált a téren, jött felém. Pillanatra aszfaltba gyökerezett a lábam. Megálltam egy kirakatnál. Kitartóan néztem valamit. Később vettem észre, hogy női fehérneműekkel volt tele a kirakat.

Nagyszerű lett volna odamenni hozzá, és megkérdezni, hogy vagy öregem, mi a fenét csinálsz, talán már ideje lenne nyugdíjba vonulnod, vár otthon a kiskerted, gyerekeid felnőttek, a maguk lábára álltak, valamikor szeretted a vidám könyveket, ajánlhatnék néhányat, megihatnánk egy pofa bort, ha emlékezni kelne kedvünk.

Mire volna jó emlékeznünk? Hát nem arra, amikor ernyődet sétabotként használva, olyan méltóságteljesen sétáltál a villanegyed utcáján fölfelé, hogy nem ismerted meg padtársadat, mert akkor már főnökféle voltál. És azt is hagyjuk, amikor magától érthetőnek gondoltad és mondtad azt, hogy nem vehetsz már részt osztálytalálkozónkon, nem engedi a beosztásod. Beszélgetni volna jó arról, hogy miként élted át a társadalmi létrán való gyors emelkedést, hogyan vészelted át a zuhanást, az egyenlővé válást a kisemberekkel.

Persze, hogy képtelenség, hiszen, ha adsz magadra, nem ismered el bukásod, s hogy magad is szolgája voltál az utálatos hatalomnak.

Elfordultam Edétől.

Nem bíztam abban, hogy sikerül-e majd ugyanolyan hangon szólnia hozzám, mint azt a gimnáziumban vagy a gyárban tette. Önérzetem tiltakozott önhitt felsőbbrendűsége ellen. Szégyelltem magam, hiszen megalkuvásaimmal, a főnöknek kijáró alázatos viselkedésemmel magam is hozzájárultam ahhoz, hogy a kiválasztottak világába beszűkült életéből nehezen találjon vissza a valóságos életbe. Csökönyösen hinni akartam abban, hogy közülünk való.

Egyszer országos táncház- rendezvény céljából tornaterem bérléshez kértem segítségét. Kiderült, hogy néhány magas rangú ember, szokásos teniszpartija miatt ez lehetetlen. Amikor kifakadásom hallatán védelmébe vette őket, hogy felelősség teljes munkájukért ennél több is megilleti őket, akaratlanul is magát, a felső ezer kiváltságait védte.

Nem, nem léphettem oda hozzá, mert úgy éreztem, soha sem lesz képes lemondani képzelt felsőbbrendűségéről, a kiválasztottak gőgjét hordja még civilizált műmosolyos nyájasságában is.

A kirakat női fehérneműi ez alkalommal nem voltak rám semmiféle hatással.

Mire megfordultam, Ede eltűnt.

Abban sem voltam biztos, hogy én kerülöm őt, vagy ő kerül engem.

Komótosan visszatértem munkaasztalomhoz a toronyba, mint aki nem hallotta, hogy műhelyében már jó ideje becsöngettek.

A katolikus lap alapítószerkesztője rendkívül értelmes, jó lelkű, de gyógyszerfüggő ember. Altatókat szed, és liter számra issza az erős kávét. Mindennek persze semmi köze ahhoz, hogy közismerten reformátusnak keresztelt, de ateista szerkesztőt választott munkatársául. Van ebben valami furcsa? Talán a „dobd vissza kenyérrel” bölcsessége sunyiskodik ki mögüle. Talán.

Harmadik - hithű - írótársukkal együtt tanakodnak az alapító lakásán. A „főnök” pizsamában, ágya vetetlen. Koradélután.

- Sorozatban kellene feltárni a katolikus egyházzal szembeni megtorlásokat - javasolja a nem katolikus munkatárs. - Egy megyei művelődési bizottsághoz tartozó felügyelő, valójában belügyis tiszt, vigyázott az egyházakra. Egyszer-kétszer volt szerencsém találkozni vele. Mi volna, ha őt kérdeznénk? Most már ugye szabad a gazda, elmondhat mindent?!

- Legyen - hagyják jóvá egyöntetűen, és az ateista szerkesztő meglátogatja otthonában a volt felügyelőt.

- Mit szól hozzá, mikor kezdhetnénk az emlékeztető sorozatot? Talán már most rögtön...

- Nem vagyok meggyőződve arról, hogy érdemes volna? Egyáltalán van értelme bolygatni a dolgokat?

- Eljött az igazság pillanata. Minden szembenézés hasznunkra lehet.

- Kényes dolog, nem gondolja! - húzódozott a felügyelő.

- Azt gondolom, hogy talán magának is jobb, ha minél előbb szép sorban elmondja, hogy zajlottak ezek a dolgok. Késlekedéssel, hallgatással nem segít...

A felügyelő válogathatott, hogy atyáskodónak vagy fenyegetőnek higgye a mondottakat. Rezdületlen arcát mutatta az újságírónak.

- Rendben van. Benne vagyok, de előbb engedélyt kell kérnem. Jöjjön vissza, mondjuk, három nap múlva.

Amikor újra találkoztak nyoma sem volt benne a bizonytalanságnak. Olajozott szövegét valószínűleg többször elismételtették vele. Mondta, hogy felettesei is jónak tartják a kezdeményezést, támogatják az ügyet, de kissé korainak tartják azt, hogy sorozatos mélyinterjúkban tálalhatóan ismertessék az ellenőrzötteknek és az ellenőröknek is egyformán kényes témát.

- Mikor? - kérdezte nyersen az újságíró.

- Egy vagy inkább két év múlva - közölte hivataloskodó képét magára öltve a felügyelő.

A sorozatból végül nem lett semmi, mert a szerkesztők sem tartották olyan halaszthatatlanul fontosnak a múlttal való - többek által bátornak akart - szembenézést.

„Halál kaszál gazos kertünknek alján.”

Bármilyen magasra is emelkedünk a toronyban, letekintve a szédületes mélységbe, rendre kirajzolódnak gondozatlan kiskertjeink, és azt láthatjuk, hogy a kaszás, amikor válogatás nélkül serényen dolgozik, aprít jót, rosszat egyaránt, helyettünk végez valóban hasznos munkát.

Mert mi képtelenek vagyunk gyökerestül irtani a gazt.

Mi irtjuk, a hatalom ülteti. Belénk palántázza. És szabadságot prédikál. Miközben tudva tudjuk, Bretter szemináriumokon is kapiskáltuk, hogy a szabadság illúzió: „az egyének összességének illúziója, amelynek ára a partikuláris én feladása: az egyén szabadsága a partikuláris én illúziója, amelynek ára a társadalmiság, a közösséghez tartozó individualitás feladása."

Mókuskerék.

„Nem lehetséges szabadság sem a közösségben, sem azon kívül... A determinációval szembeni sikeres fellépés hozza létre a szabadság tudatát, de egyetlen szabadságunk az egyik determináció felváltása a másikkal... és még csak az sem adatik meg mindenki számára."

Szóval, így állunk.

Korlátlan szabadságot álmodunk, történelminek mondjuk az emberiséget, múltunk egyre növekvő terhét cipeljük, és fejvesztve menekülünk a felejteni tudást reánk beszélők elől, de az öregek boldogságában is hiszünk, akik a gyermekkor történéseinek éles felidézéseivel együtt felejtik a jelenkor és a közelmúlt ügyes-bajos dolgait, ezzel történetiségüket kurtítják és vesztik az önmagukba vetett hitet, elemésztik a bölcsességet teremtő tapasztalást.

Ha van egyáltalán valamiféle értelme annak, hogy a kőkemény idő tégláiból, tapasztalásaink kötőanyagával szüntelenül magasítjuk tornyainkat, akkor fáradságot nem ismerve, mindig a legújabb, a legkorszerűbb technikák szerint rögzítenünk kell történeteinket. Mi más lehetne életünk értelme?! A bogár őstengeri lenyomatként küldi üzenetét a jövőbe, az embernek nemcsak a vele valóságosan megtörténteket, hanem a gondolatai történéseit is át kell örökítenie az utána jövőkre.

Mondhatom, van dolgunk éppen elég!

Hagyjuk tehát a gondtalanak akart sétákat, a kíváncsi bámészkodásokat, a szerteszét szóródó üres merengést. Vissza az íróasztalhoz. Vissza a géphez, amely hálásan zümmögve falja a titkok kapuján kiszüremlő, életet követelő, gondolatcserét sugalló szöveget.

Alighogy elment a felesége, csengettek. A kapitány állt az ajtóban. Bosszúságát nem titkolva nézte egy pillanatig a jelentéktelen embert, akin úgy állt a civil ruha, mintha villával hányták volna rá. Zsíros haja fésülten is, rendezetlen volt, mint azoknak a falusi embereknek, akik télen-nyáron fejfedőt hordanak, és nem fésűvel szoktatták hajszálaikat valamiféle rendbe. „Oltyán, mint általában az uralkodó réteg nagymenői" - futott át az agyán, miközben a kreol bőrű kapitányt mustrálta. „És vásottak a fogai... Vajon miért vásott fogúak ezek az indiai származású Kárpáton-túliak?" Mindenfelé utazott az országban, és jó tulajdonságai között tartotta számon, hogy arcuk jellegzetes vonásai alapján csalhatatlanul megkülönböztethette az embereket: a románt a magyartól és a szásztól, az erdélyit a moldovaitól, a székelyt a havasalfölditől. Az oltyánoknál fedezte fel, hogy sokuk metszőfogai jól láthatóan, furcsán és ferdén, sokaknál félig elvásottak. „Talán a sok savanyú csorba és a puliszkaevéstől..." - mondta egy ismerőse, amit azért nem hitt, mert az illető arcismerete annyira fejletlen volt, hogy közös vásárlásaik alatt többször is, a magyar kiszolgálót románul, a románt pedig magyarul szólította meg.

„Mit akarhat megint ez az oltyán?" - gondolta miközben kényszeredetten betessékelte a kelletlen vendéget. „Hiszen mindent elmondtam már magamról." Kétszer is be kellett mennie a belügyisek palotájába, ahol a kapitánytól és magyar nevű társától megtudhatta, hogy mindent, de mindent tudnak róla. Azt is, hogy merre járt, kivel mit beszélt.

- Bizony, bizony - nyugtatta meg akkor a kapitány - olyasmiket is mondott, amit nem kellett volna. És olyanokat is, amiknek komoly következményei lehetnek! Pedig maga párttag, ugyebár?

- Hát, igen... És ha valóban törvénybe ütköző dolgokat mondtam - kivel nem fordul elő ilyesmi manapság? - akkor tartóztassak le, vonjanak felelősségre, állítsanak törvény elé, miért tennének kivételt éppen velem?!

A kihallgatók idegesen összenéztek. Nem ezt várták.

- Hetyke szavak ezek... - szólt elgondolkodást mímelve a magyar nevű tiszt románul. - De tudja, mi már láttunk ilyet. A hármadik nap után, amit itt nálunk tölt majd a pincében, maga is másként beszél!

Ráérősen körbenézett a szobában, aztán mosolyogva mondta a kapitány szemébe.

- Harmincnéhány esztendővel ezelőtt ültem már itt. Az iskolapadban. Éppen itt volt az osztályunk. Ha kivernénk a választófalat, még inkább itthon érezném magam. És a pincét úgy ismerem, mint a tenyeremet, mert bentlakóként sokszor voltam konyhaszolgálatos, ott hámoztuk az a rengeteg krumplit, onnan cipeltük fel az a rengeteg káposztát, amit sok minden mással persze, megetettek velünk. Mondhatom barátságos hely. S akik hajlamosak a nosztalgiára...

A kapitány félbeszakította.

- Maga okos ember, szót kell értenünk. Mi azért vagyunk, hogy a rendre vigyázzunk. Segítségére lenne szükségünk.

- Rend a lelke mindennek! - mondta megjátszott ünnepélyességgel. - Ebben egyetértünk.

Ezután oldott, mondhatni kedélyes beszélgetésbe kezdtek hétköznapi dolgokról. A piaci bevásárlástól a focibajnokságig, a tévé antennaszereléstől a kisbányai kirándulásokig.

Kávé mellett, parttalanul folyt a csevegés.

A második beszélgetésen csak annyit kértek, hogy alkalomadtán keressen fel a fővárosban egy ezredest. Megadták a telefonszámát.

Két hétig nyugton hagyták. Aztán telefonon jelezte a kapitány, hogy másnap délelőtt, mert éppen városnegyedükben jár, felugrik hozzá. A konyhában fogadta. A kapitány rosszallta, hogy előbbi találkozásuk után, egyik kiszállása alkalmával megfordult a fővárosban, és mégsem jelentkezett az ezredesnél.

- Bevallom, megfeledkeztem róla - mondta bűnbánást mutatva.

A kapitány pártfeladatnak nevezte, és megismételte kérését, újra felíratta vele az ezredes telefonszámát.

Amikor valamennyi idő után újra felelősségre vonta a kapitány, zsúfolt fővárosi programjára hivatkozva mentette magát.

„Most újra itt ül a konyhában. Kileste, mikor ment el a feleségem. A szemben lévő toronyház üvegajtaja mögül figyelt, megvárta, amíg a trolibusz megállója felé siet a feleségem, aztán átsétál a mi tömbházunkba és beáll a liftbe. Mondhatom kényelmes foglalkozást választott."

Kávézás közben a kapitány locsog.

- Tudja, szeretem a művészetet. Mindig arról álmodtam, hogy művészekkel foglalkozom, járom a galériákat, a műtermeket, kiállításokat rendezek, kritikákat írok... Ha kérdezi valaki a szomszédok közül, hogy ki vagyok, mondja azt, hogy műkritikus. És hívjon, mondjuk, Bratunak. Egy fővárosi lapnál dolgozom.

- És mondhatom, hogy ismeri Babát?

- Az ki? - szaladt ki önkéntelenül a kapitány száján a kérdés.

- Na, jó. Akkor azt mondom, hogy Greco csodálója...

- Greco? Ja persze! Grecu. Ismerem... Ismerem...

- Azok a hosszúkás, lebegő figurák. Szentek és próféták.

- Nem. Inkább valaki mást mondjon, olyat, akinek nincsenek klerikális beütései... Persze, nem olyan lényeges.

- Jó - mondta, miközben azt gondolta, hogy nem ellenkezik, hátha hamarabb elviszi az ördög kelletlen látogatóját.

A kapitány táskájából egy névsort tett elébe a konyhaasztalra. Mintegy félszáz név szerepelt a listán.

- Kit ismer ezek közül?

Végigszaladt a szeme a névsoron.

- Mindet ismerem - felelte könnyedén.

- Csakugyan?!

- Hát persze! Írók, újságírók, színészek, zenészek... Ki ne ismerné őket?

- Persze, igaza van. De őt bizonyára jól ismeri? - a kapitány nikotinos mutatóujját egyik kollegája neve mellé csúsztatta.

- Munkatársam, hiszen tudja.

- Persze, hogy tudjuk. Mi mindent tudunk. De kíváncsiak vagyunk a véleményére: Milyen ember a kollegája?

- Jó ember!

- Meghiszem. Írjon róla egy kis véleményezést. Ez pártfeladat!

- Ha pártfeladat, azt az alapszervezeti titkártól kellene, hogy kapjam. És alapszervezetileg a fővároshoz tartozom...

- Tudjuk, tudjuk... Éppen ezért, maga a megyei első titkár szabta ki magára ezt a feladatot...

- Csakugyan... Hát ez megtisztelő! És mi a feladatom?

- Semmi vész. Csupán néhány véleményezést várunk öntől.

- Véleményezést, ha valóban pártfeladat, írhatok?!

- Jó az, ha mindenkinek vélemények vannak, például a munkatársaktól a káderdossziéjában - szólt nyugtatóan a kapitány. Papírt és golyóstollat vett elő a táskájából..

- Rendben - mondta pillanatnyi gondolkozás után, és „Alulírott”-tal kezdve sietősen rótta egymás alá a sorokat. Közismert sablonszöveget írt, amit egymás támogatására hivatalból fogalmaztak meg fizetésemeléskor, előléptetéskor vagy áthelyezéskor a munkatársak, és pártfelvételkor az ajánlók. A kapitány figyelmesen elolvasta a véleményezést és csodálkozott:

- Ez egy hibátlan ember? Vajon tényleg lehetséges, hogy minden rendbe van vele? Vagy a maga kritikai érzékében a hiba? Nézze csak át még egyszer...

Átnézte és kiegészítette. Azt írta, amit maga is tapasztalt: „Olykor indulatos, heves természetű, rossz idegállapotának tulajdoníthatóan felindultságát nehezen képes leplezni, sértődékeny, gyakran szóváltásba keveredik munkatársaival.”

- Ennyi?

- Más hibájára nem emlékszem... - tétovázott, miközben magában kuncogva arra emlékezett, hogy kollegája a múltkor úgy bevágta a főnöki iroda ajtaját, hogy az kifordult a sarkából.

Tehette, hiszen a főnöke egyetemi évfolyamtársa volt. És jól tette, mert a főnök a többi főnökhöz hasonlóan a hatalmat szorgalmasan szolgálni óhajtó igyekezetében, gyakran megfeledkezett arról, hogy honnan jött és merre kellene tartania.

- De azt csak tudja, hogy kedves kollegája sokat és meggondolatlanul beszél. Sűrűn utazgat, és kétes elemekkel tart szoros kapcsolatot. Talán bizony nem is sejti, hogy felforgató tevékenysége enyhén szólva államellenes? Mindent tudunk róla. Nemrég, amikor itt járt városunkban, egy garzonlakásban találkoztak. Lépésről lépésre, már otthonról követtük. Hajnalig együtt voltak abban a lakásban. Minden szavukat rögzítettük a szomszéd lakásból, mert már jó előre tudtunk erről a találkozóról. Bizony, barátocskám! Hát így állunk mi a kedves kollegájával. Barátilag figyelmeztetem, hogy az ilyen embereket nincs miért pártfogásába fogadnia. Jó lesz vigyázni, barátocskám! Nem mintegy, hogy kikkel keveredik...

- Erről most hallok először... Nincs mit még hozzátennem. - Eltolta magától a papírt.

- Írja alá... - figyelmeztette a kapitány. - Írja alá, hogy... mondjuk: Vieru.

- Vieru?

- Igen. Ez lesz a neve.

- Van már nevem. Méghozzá becsületes! - mondta, és megszokott aláírásával látta el a véleményezést.

A kapitány is tudta, hogy addig kell ütni a vasat, amíg meleg. Még két véleményezést sajtolt ki emberéből, és mindenik aláírása előtt azt bizonygatta, ha Vieru névvel írja alá, rajtuk kívül senki sem tudja majd, hogy ki írta a véleményezést.

- Én pedig azt szeretném, ha mindenki tudná mit írtam, mert ez nem lehet titok. Amit írtam, azt vállalom. Különben, a véleményezéseket mindig is a saját nevünkkel vállaltuk... - magyarázta, miközben halaszthatatlan fontos munkájára hivatkozva kituszkolta lakásából a kapitányt.

Másnap reggel a megyei pártbizottság ipari titkáránál jelentkezett. A kapus ismerősként, mókás vigyázzállásban, köszöntötte, hiszen szabad bejárása volt a házba. A titkárnő mosolyogva intett, hogy ez alkalommal szerencséje van, szabad utat kapott.

- Kérlek, segíts bejutnom a főnökhöz. Nagyon fontos! - mondta komor arccal egykori padtársának, aki az általa szerzett videokazettákról áradozott, és sorjában elmesélte esetét a kapitánnyal.

- Hm! - mondta a titkár. - Amúgy is be kell mennem hozzá. Megpróbálom rávenni, hogy szokása ellenére, fogadjon. Nyugi! Itt várj reám...

Negyed óra múlva szemben ült az első titkárral.

- Egy kapitány közvetítésével pártfeladatot kaptam öntől. Ez igaz!

A tartományi mindenható csodálkozott, kérdezősködött, tájékozódott. Végül bölcsen így szólt:

- Tulajdonképpen adhattam volna magam is ezt a feladatot... Csakhogy... - úgy tett, mint, aki beszélgetőtársát tökéletesen értve, annak gondolatsorát könnyedén továbbfűzve jut el helyes következtetésre.

- Csakhogy... vette át a szót a panaszosok vibráló felháborodásával - ...a belügynek semmilyen körülmények között sem szabad a párt fölé nőnie! Márpedig ez történt! - Azt is rögtön hozzátette, hogy ezt a legfelsőbb vezető mondta.

Rögtönzött kiselőadását nem egy, hanem három hosszú idézettel támasztotta alá. Mindhárom idézet a legfelsőbb vezető régebbi beszédeiből való volt. Abból az időből, amikor nagy pompával eltemetett elődje sírján még el sem hervadtak a virágok, és ő a teljes hatalomért

küzdve, új szabályokat fogalmazott, új parancsokat osztogatott. Az idézetek forrását nyugodtan elhallgathatta, az első titkárnak erről nem kellett tudnia.

- Persze... - szólt jelentőségteljesen a megyei helytartó. Látta rajta, hogy az idézetekkel nem sikerült teljesen meggyőznie, hiszen a párt- és az államvezetés gyakorlata ennek éppen az ellenkezőjét mutatta. Hirtelen irányt változtatott.

- Ami pedig a kapitányt illeti, szerintem alkalmatlan az ilyen munkára! Megjelenése, műveltsége, vásott fogai, szóval egész habitusa visszataszító. Kicsinyes cselfogásai, útszéli viselkedése sértik a mundér becsületét. És az, hogy Önre hivatkozik?! Hát, hogy is mondjam? Nem gondolja, hogy működésével Önre is rossz fényt vet?!

Az első titkár, mint az alvó oroszlán, akit találat ért, hirtelen felkapta a fejét.

- Hmm! - Addig nyújtotta nyögését, amíg eszébe jutott a megoldás. - Holnap beszédet kell mondanom az országgyűlésen, most nem érek rá, de amint visszatérek, hármasban beszéljük meg a dolgot. Rendben?!

Kézfogás nélküli búcsúzkodás következett.

A tágas dolgozószoba óriási perzsaszőnyegén átgyalogolva elégtételt érzett. Sejtette, hogy látogatásának következményei lesznek.

A kapitány többé nem jelentkezett. És nem hívták régi iskolájába sem, hogy „elbeszélgessenek” vele. Az első titkár sem kérette magához. Megtudta, hogy a kapitányt egy évre egy távoli megyébe helyezték. Valószínűtlen csend támadt körülötte.

Mégis úgy érezte, kútba zuhant.

Aztán munkahelyén, átszervezésre hivatkozva, alacsonyabb beosztásba került.

„Halál kaszál gazos kertünk alján.”

Gyilkosság történik minden pillanatban. És minden gyilkossággal nem egy embert: mindnyájunkat ölnek!

Ősszel találtak rá a rendőrök a város közeli erdőben. Első dolguk az volt, hogy lezárták a környéket. A helyszínelést gyorsan elvégezték.

- Öngyilkosság - állapította meg szűkszavúan a vizsgálóbíró, miközben levétette a kötelet a szétvert fejű áldozat nyakáról.

- Maga itt marad! - figyelmeztette a Katonai Törvényszék őrnagya a fiatalembert a várakozóban, majd udvariasságot mímelve kísérete nélkül tessékelte be az öreget az irodájába.

- Mit akar?! Minek hozta magával? - kérdezte nyersen, amikor leültette íróasztala túloldalán.

- Kérem, én szívbajos vagyok... Bármikor megtörténhet... Hát azért. És az is jó lett volna, ha hallja mit beszélünk... A betegségem miatt...

- Nem úgy néz ki! Ami pedig az ügyét illeti, rövid leszek. Tanulmányoztam az iratcsomót, lezártuk az ügyet. A fiát ugyebár már senki nem támaszthatja fel...

- Törvény elé szeretném vinni, hogy máskor ilyen ne fordulhasson elő! Merthogy több hasonló eset történt... Egyik a tengerben, a másik a tank alatt, harmadik a betegszobán végezte...

Az őrnagy idegesen félbeszakította:

- Semmi szükség az általánosításra! Vigyázzon mit beszél! A maga fiának a lábát felsértette a bakancs. A kezelés ellenére történt, ami történt... Ez a civil életben is előfordul.

- Igen. De nem kapott antibiotikumot, enyhén szólva a katonaorvos tudatlansága okozta a halálát.

- Erre nincs bizonyíték!

- Igen, mert egyik napról a másikra leszerelték a felcsert, aki a vizsgálóbizottság előtt tanúsíthatta volna miként bántak a fiammal! Mindentől elzárták. Állapota fokozatosan romlott, mutatkoztak a vérmérgezés jelei, de csak az utolsó pillanatban vitték kórházba...

- Semmire sincs bizonyítéka.

- Vizsgálatot kértem!

- Tárgytalan! A katonaorvost leszerelték... Lezártuk az ügyet!

- Továbbmegyek!

- Mehet, ahova akar!

- A Legfelsőbb Törvényszékig is elmegyek!

- Kidobott pénz... Részemről befejeztem.

Az öreg kiszédelgett a váróterembe. Sápadt volt.

- Mindössze annyit tudtam meg, hogy a katonaorvost kirúgták - nyögte a türelmesen várakozó fiatalembernek.

Szótlanul vonatoztak haza a nagyvárosba. Most már értették, hogy miért kellett annak a távoli kisvárosnak a Katonai Törvényszékére bízni a fiú ügyét.

Az öreg a lakásába fogadott egyetemi hallgató segítségével a Legfelsőbb Törvényszékre is beadta kivizsgálásra a fia ügyét, de elutasító választ kapott.

Nem volt szívbajos.

Elhatározta, hogy beszél a katonaorvossal. Hosszas keresgélés után, megtudta, hogy az egyik régi munkatársának katonatiszt fia ugyanabban a kaszárnyában szolgál, ahol a fia kiszenvedett. Levelet írt neki. Karácsonyig kellett várnia, amíg a fiatal katonatiszt hazatért a szüleihez.

- Sajnos, nem mondhatok semmi jót! Tudok a fia esetéről. Az egység orvosát valóban leszerelték, de néhány hónap múlva eltűnt a környékről. Azt beszélik, hogy családostól egy nyugati országba távozott. - A katonatiszt felvonta szemöldökét és jelentőségteljesen megkérdezte:

- Érti már?! Többet nem mondhatok...

„Tehát igaz!" - nyilallt az öregbe a felismerés. „Maffia. A fiamat választották áldozatul! A hóhért pedig újabb munkára, külföldre menekítették."

Agyát elborította a vér. Nyögött fájdalmában. Nyilvánvaló, hogy így történt.

A kivándorlásukat kérvényezőket évekig gyötörték, amíg mindenükből kiforgatva, csomagjukat a legrészletesebben átkutatva, áttették őket a határon. A hivatásos katonák, ha leszereltek is, évekig nem távozhattak külföldre, mert katonai titkok tudói voltak. Az orvos pedig olyan titkot ismert, amit ott, ahova küldték, inkább megőrizhetett, mint hazájában, ahol valamelyik akaratos igazságkereső beadványaival, megbízóit is veszélybe sodorhatja..

Továbbra is: „Halál kaszált a gazos országunk alján."

„nagy manőver ez - a jövőt
idézik fenyegetve
zabszemlelkű zupás
őrmesterek s békében
te vagy a hadisarc"

- Ne féljetek! Jóemberek! Ne féljetek! Nektek szólok, lehajtott fejűek! Nektek szólok kámpicsorodottak! Nektek, akiknek eddig a „Pofa be!" volt a jussotok. Befogtátok a pofátokat

emberek?! Be bizony, mert különben úszott volna a kenyeretek! Nyüszítő kiskutyák voltatok a nagykutyák szigorú őrizetében. Farkasok, hiénák és veszett rókák figyelték lépéseiteket. És behúztátok a farkatokat. Ugye te is behúztad, te kockás kalapos?! És te is, te szőke bajuszkás?! És az a pocakos is ott! Mit vigyorogsz? Talán nincs igazam?! De bizony igazam van, amikor kimondom, szerteszét kiáltom a világba, hogy rosszul viselkedtetek! Gyatrán! Gyáván! Gügyögősen! A félelem mosogatórongyot csinált belőletek! Rondák vagytok! Nézzetek magatokba. És utálkozzatok! Öklendezzetek! Mert erősen rusnyák lettetek, kedves barátaim! Sápadtak,ráncosak és repedezettek vagytok, mint a disznószar! Te is ott, csak mosolyogj! Mosolyogj csak bambán és bárgyún! Néztél ma már tükörbe?! És mit láttál kedves atyámfia? És ti, bámuló tömeg, néztetek mostanában tükörbe?! Elégedettek vagytok magatokkal? Mondjátok, nem kellene szembeköpnötök magatokat? Pofozzátok fel magatokat, emberek! Megérdemlitek. „Tegyetek meg mindent!" Ugye ismerős a biztatás. És mit tettetek? Nem sokat. Mi az, hogy nem sokat? Keveset, még mindig alig tettetek valamit a mostani nagy fene demokráciában! Azt hiszitek örökké tart?! Egy szart! Minden elmúlik egyszer? Igazam van?! De mennyire igazam van! És ti csak gyurakodtok, gyalogoltok, hangyák módjára sürgölődtök. Bódult lelkek vagytok csupán. Csúszó-mászók, bogarak, férgek! Undokok vagytok! Bizonyisten, ordinárék vagytok, ha féltek! Hát ne féljetek! Emberek, ne féljetek! Nemsokára itt a világ vége. Egyszer mindenkinek eljön. Ha féltek, akkor is eljön, ha nem féltek, akkor is. Világos?! Hát nem értitek?! Mit szaladgáltok itt össze-vissza? Álljatok meg! Ó ti szerencsétlenek, tekintsetek föl az égre, a messzeségbe, a múltba, magatokba: Figyeljetek rám! Tudom, mit beszélek!

A bozontos szakállú szónok kedvenc helyén, a piac sarkán állt kis gyümölcsös ládáján, amit kinyilatkoztatásai végén rendszerint a hóna alá kapott és fapofával elvegyült a tömegben. Érces hangja, kellemes basszbaritonja messze hangzott, mondhatott bármit, a piacra sietők, szüntelenül tóduló- kavarodó emberek és a rendőrök sem bántották, papírja volt arról, hogy nem közveszélyes. Időnként hangos szoborrá változott, olykor meglepően összefüggő, máskor meg mindent összezagyválva szólt az általa képzelt vagy valóságos tömeghez.

- Hééé emberek, kinek beszélek én itt?! Hé, ti futkározók! Vesztetekbe rohantok! Gondolkodtok ti egyáltalán?! A francba, a sok süket alakkal! Mit töröm magamat itt értetek...

Valamiért aztán hirtelen megsértődve, magasra tartott fejjel, haragosan zord arccal továbbvonult. Ivott néhány kortyot a zsebéből kikandikáló műanyagpalackból, és a piac másik bejáratánál újra felhangzott változatlanul messze hangzó dörgő hangja.

Ha van élő lelkiismeret, ő az. Valamitől megrészegedetten mindhalálig ő mondja ki szégyellni való gondolatainkat.

A húsboltban mindig sor volt. A változás után hús is. Friss húsért mindig érdemes sorban állni. Egyesével sorjáztak a pult felé. Amikor befordult a pult előtti kanyarban, oldalról megpillantotta a kapitányt. Vásott fogát mutatta, amikor az előtte állónak mondott valamit. Nem tudta levenni róla a szemét. „Hát visszajött." Kitartó nézését megérezte a kapitány, védekezően visszafordult, tekintetük összevillant.

- Jogtanácsos vagyok egy vállalatnál, igazán jó hely, rendes emberek közé kerültem - újságolta torkát köszörülve az előtte állónak, olyan hangosan, hogy mások is hallják.

„Jön, hogy belé rúgjak!"

Sohasem látta tiszti öltözékben. A kapitány szürkéskék öltönyéhez tökéletlenül kötött bordó nyakkendőt hordott, zsíros haja csapzottan lógott a homlokába.

„Ki hiszi, hogy munkahelyet változtattál. Kopó vagy ma is! Azért fizetnek továbbra is, hogy féljenek az emberek."

Hányingert érzett. Agyába tódult a vér, erős indulat kínozta, alig volt képes uralkodni magán.

Égő arccal kirohant az üzletből. „Mit tehetnék!?" Félelemérzete fia halálakor megszűnt. A vérbosszút nem gyávasága miatt vetette el. Értelmetlennek tartotta, akár a megbocsátást. Költőbarátja intése járt az eszében.

„a fiú feje oldalra billen
pedig csak hordágy nem kereszt

a lator hol van?
ne is keresd
ne képzeld magad az ókorban"

Tudta, hogy szívdobbanásai ütemére, élete utolsó pillanatáig makacsul lüktet majd benne a gyászmise hangja:

„Halál kaszál gazos kertünknek alján."

A belerokkanásig ezt ismételgetheti, miközben állati sorsából eredendő félelmét rendre levetkőzve második halálát várja. A kivételezettek sorában hitte magát, akinek a hihetetlen gondviselés jóvoltából kijár a sokszoros, a valóságos halálnál többszörösen is szörnyűséges, de cseppet sem titokzatos halál, amit nem az Egy és az Örök, hanem halandó kortársai embertelenségeikkel okoznak egymásnak.

9.
Nők kapujában

Csak semmi túlzás.

(Terentius)

Reggel nyolc előtt öt perccel, amikor rendszerint befordult az irodájába vezető első emeleti gang kanyarulatában, ellenállhatatlan kényszert érzett arra, hogy könnyedén átugorjon a cirkalmasra kovácsolt vaskorláton, és megragadva a fekete rádióantenna ottfelejtett ócska drótcsonkját, himbálódzón rajta egy kicsit a maga gyönyörűségére. Minden reggel közelebb került ahhoz, hogy vágya teljesüljön. Tőle telhetően, józanésszel felmérte, hogy vágya teljesítése csaknem veszélytelen, hiszen kellemes álmaiban ezt már többször is véghezvitte. Csüggött a fekete dróton, himbálózott egy kicsit, kollegái mosolyogva nyugtázták kora reggeli tornának is beillő teljesítményét. A reggelenként rendszerint előtte ringatózó, hattyúnyakú és tutajos szemű titkárnő is visszafordult a bejárati ajtóból, és ajakrúzstalanul is szabályos ajkát a szokásosnál szélesebb mosolyra nyitotta, kilátszott egész szabálytalan fogsora, amelynek helyét születésekor valószínűleg sietősen jelölte ki a sok mindent elfuseráló természet. Már csak ezért is megérte volna a kiugrás. Bizonyára ez lett volna az a döntő lépés a titkárnő lába közé vezető úton, amely vágyai netovábbját jelentette, és amelyre lépni tétovázott. Még álmában is. Merthogy a titkárnő főként ferde fogai miatt jelent meg erotikus álmaiban. Szerette volna nyelvével végigtapogatni azokat a ferde fogakat.

Ilyenkor kéjesen felnyögött, felesége ideges oldalba lökéseire ébredt, aki rögtön hűtlenséggel vádolta.

- Veled álmodtam, Szívi, olyan jó voltál - súgta félálomban.

- Tedd jelen időbe, Zolikám! Hiszen itt vagyok melletted! - Olyan hideg józansággal ajánlkozott a felesége, hogy hajnali akaratlan férfiassága is lelohadt. Semmi hajlandóságot sem mutatott arra, hogy asszonyára másszon. Alig várta, hogy miután sértődötten hátat fordít a felesége, visszatérjen a titkárnő ferde fogaihoz.

Többnyire, erotikus álmaival sem magyarázhatóan, nyugtalanul aludt, fáradtan ébredt. És már reggel nyolc előtt valamivel, kiugrani készült az antennadrótra. Olyan szövegeket kellett írnia, amelyben, ha volt is némi mondanivaló, szerény véleménye szerint minden ellentmondott a józanésznek, úgy érezte, belerokkan a szolgálatba.

Egyik moszkvai piros diplomás kollegáját hiába próbálta utánozni, nem sikerült olyan könnyen túltennie magát az egyre szigorodó szempontok miatti semmit mondás okozta munkautálatán. Kollegája rendre előszedte, és kisebb húzásokkal újra közlésre ajánlotta évekkel azelőtt már közölt mezőgazdasági tárgyú szakírásai közül a trágyázásról írottakat, amit a szolgálatos titkár kommentár nélkül elfogadott, időnként még a munkamegbeszéléseken is dicsért tartalmi és nyelvi hibátlanságáért.

A moszkvai diákévei alatt felszedett reumás betegsége miatt sántító kollegát messziről köszöntötte a folyósón a titkár.

- Hova-hova Gazsi?!

- Lendületesen haladok a szocializmus végső győzelme felé! - monda büszkén kihúzva magát a nyomorék ember. - A titkár egyetlen lendülettel kihúzta, stilizálta Gazsi groteszk humorát.

- A bokádra vigyázz, Gazsikám! A bokádra. Könnyen megütheted!

Gazsi nyögött és fintorogva szellentett.

- A tojás volt előbb. Azután következett ez a nagy Bumm! - érvelt tudományos pofát vágva, és a szocializmus témát faképnél hagyva arról mesélt, hogy sikerült kidolgoznia a tojástartósítás új módszerét. Igyekezett unalmas lenni, hogy a titkár kitartó éberségét megtörje. Szerette volna, ha a titkár mielőbb megkegyelmez neki. Közismerten nagy tojászabáló volt, a kiszállásain összevásárolt tojásokat mészbe merítetve hónapokig tartotta éléskamrájukban, bőségesen bereggelizett belőlük, hogy a szerkesztőség alapvető légkörét szellentéseivel biztosíthassa.

- Valami megint bűzlik Mániában! - hirdette nagyhangúan a reggeli órákban megelevenedett folyósón.

Zoli ilyenkor legszívesebben visszarohant volna az antennadrótra. De nem tehette, mert, megbénította a környezetében mindent átfogó delejesség, valami ritmusos dobogás, amely alól nem vonhatta ki magát:

„Első a munka! A munka, a munka...
Aztán a pihenés! A pihenés...
És a szórakozás!
Tra-tra ta ta ta, tra tra ta ta ta!
Tá tá tá-tá-tá, tá táttátá!
És tát tátátá!...”

A művelődési rovattól azt kérte a felső vezetés, hogy járuljon hozzá, még pedig minden erejével, a termelés növeléséhez. A közművelődés irányítói szovjet mintára a különféle agitációs brigádokra esküdtek: munkaszünetben előállnak majd, és bíráló csasztuskákkal jobb munkára tüzelik a hallgatóságot. A ritmusok szerzői és az előadók szívesen vállalták, hogy beolvasnak a vezetőknek, a melósok jókat röhögtek egy-egy odamondáson, de ez nem tetszett a pártbizottságnak, ellenőrzésük alá vonták a szövegírókat, akik aztán hozsannákban zengték, hogy mi minden nagyszerű történik a környékükön. De mert a hallgatóságot az ilyen előadásokra csak ígérgetésekkel és főleg fenyegetésekkel lehetett biztosítani, az agitációs

brigádműsorokat a továbbiakban valamiféle seregszemlén, színpadon adták elő, ahol a ráérős aktivisták a műsor végére időzített konyakozásra várva biztatták a szereplőket.

- A kultúrmunka jótékony hatását a termelésre, úgy mutathatjuk ki a leginkább, ha szorgalmazzuk, hogy a termelőszövetkezetek fejőstehenei klasszikus zenét hallgassanak - javasolta Zoli a hét eleji szerkesztőségi munkamegbeszélésen.

A főszerkesztő gyanút fogott, hogy már megint valami hülyeségbe rángatják bele, különben sem szerette a klasszikus zenét. „Ó, édes Istenem, Szibill..." - sóhajtással előbb operettdalokat ajánlott a tehenek fejésének idejére, mert a grófos és kurtizános szerelmi történeteket városiasodásuk hevében igen kedvelték az elvtársak.

A főszerkesztő a tehenek jóakarójaként az agitációs brigádokat támogatta, Zoli tehát a testvérlappal és a mezőgazdasági rovattal összefogva kinézett magának egy közeli termelőszövetkezetet, ahol három hónapig, ha esett, ha fújt, agitációs brigádok szerepelhettek az istállókban.

Az akció fénypontján Gazsit is betuszkolták a többiek mellé a szerkesztőségi terepjáróba, és biztosították arról, hogy nagyszerű élményben lesz része Kiskenyerűszentpáludvaron.

- Gazsi, képzeld, két nagyszerű szakkönyvet fedeztem fel a művelődési otthon könyvtárában. Ha elkapjuk a könyvtársnőt kikölcsönözheted. Az egyik könyv címére világosan emlékszem. Medvejev: *A tyúkok szerelmi élete, különös tekintettel a tojástermelésre.*

Gazsi gyanakodva nézett körül, de kollegái fapofával várták a poént.

- És a másik könyv?

- Úgy hiszem az is érdekel, bár a címére már nem emlékszem, de beleolvastam, és képzeld, a valószínűleg igen tekintélyes szovjet tudós, a tyúkok orgazmusát évekig vizsgálva, arra a következtetésre jutott, hogy a tojástermelést a párzás előtti előjáték kidolgozottságával, a kakasok segítségére siető szakemberek hozzáértő és főleg érzelemtelített kézimunkájával lényegesen növelni lehetne.

- Csakugyan?!

- Heuréka! Megtaláltad! - rikoltott fel a finom humort kedvelő szerkesztőségi sofőr, és a társaság, mint mindig, megjátszotta a hülyülésig tartó lelkesedést.

Tavasz volt, szocialista fűhúzó április.

A helyszínen egy a nagyközség lelkes fiaiból összeállított csapat dobbal, cintányérral és más ütőhangszerekkel felszerelten a legfelsőbb vezetőt dicsőítő műsorral kedveskedett a teheneknek és az akció záró momentumára meghívott aktivistáknak.

Gazsi pedig tüzetesen megvizsgálta a termelőszövetkezet tejtermelési grafikonját, amelyből aztán vezércikkben levonhatta a tanulságot: a tehenek valóban több tejet adtak, mint három hónappal azelőtt.

A megyei pártvezetés hálája nem maradt el. A főszerkesztőt munkaérdemrenddel, Zolit pedig munkaérdeméremmel tüntették ki.

Zoli kitüntetését maga a főszerkesztő vitte el az ideggyógyászatra, ahol mindent megtettek azért, hogy kigyógyítsák rögeszmés betegségéből.

- Jöjjön csak... - vetette oda az altatóktól elbambult újságírónak a főápoló, és átvitte a szomszéd szalonba, ahol egy megüresedett ágyon vénás injekcióval elaltatta. Két markos ápoló könnyedén gurította a szalonba azt a villamos készüléket, amelyből Zoli látványos villamos ütések alakjában megkapta a szükséges memóriatörlést. Öntudatlanul, groteszk mozdulatokkal dobálta vézna testét néhányszor az ágyon, aztán habzó szájjal aludt egy órányit.

- Mit keresek itt? - kérdezte a szalon betegeitől, miután felébredt.

- Felejtened kell! - szólt az a vézna és kopasz beteg, akinek az volt a mániája, hogy miután szarvánál fogva kicsavarja az őt üldöző bika nyakát, annak hegyesebb szarvával harakirit követ el.

Az apáca képű főorvosnő öngyilkossági szándékot látott Zoli dróton való függési kényszerében, amit elektromos sokkal kívánt kiradírozni a beteg agyából.

Sikerült.

Zolit félévre nyugdíjazták. Aztán még kétszer, egy-egy évre pihenésre ítélte az orvosi bizottság. A Zoli felesége finom konyakokkal és nyugati cigarettával traktálta az orvosokat.

Miután megtörtént a rendszerváltás, Zoli újra munkát vállalt a szerkesztőségben, ahol mindössze annyi változás történt, hogy valaki eltávolította a gang korlátja mellett lecsüngő, a legkisebb szellő hatására is lengő-libegő antennadrótvéget.

- A mi képzeletünk a bányászbéka tökének szintjén ácsorog! - jegyezte meg sokat sejtetően Laji a színház melletti sörözőben összegyűlt alkalmi asztaltársaság figyelmének középpontjában. Az előzményekhez tartozik, hogy éppen akkor haladt el, az üvegfalon át jól kivehetően, gömbölyded hátsófelét mesterien ringatva Fekete Marika, a pénztárosnő. Érthető tehát, hogy a ringatózásainak részletes leírásába feledkezett a társaság. Úgy beszéltek erről, mint csodáról, amolyan istenadta tehetségről, amivel képes magára bolondítani a férfiakat. Járását a jéghegy csúcsához hasonlították: mozdulatainak fergeteges teljességét az ágyban tapasztalhatták azok a szerencsések, akikre rámosolygott. És mert nem voltak kevesen, a kiszivárogtatott sokféle apró részletek pikáns ízeinek sokfélesége kiválóan illett a helyi medveerős sörhöz, a képzeletbeli formás női testrészeket élvezetgyarapító lassúsággal, az örökké kiéhezettek szemérmességével öltöztették sörhab-ruhába, hogy időnként lehörpintve róluk valamennyit, nappali álomvilágot teremtsenek maguk köré, csámcsogva hódoljanak könnyen felhorgadó, de lehetőségeiket rendszerint meghaladó férfias vágyaiknak.

- Azt képzeljük magunkról, hogy mindent tudunk a nők erotikus művészetéről, és mindenre megtanítottuk őket, ami érdekes a gyönyörteremtés gyakorlatában - folytatta Laji, és ötdioptriás szemüvegéhez illően tudós bagolyképet vágott. - A mi nőink kismiskánék a melegebb éghajlatú országokban termett asszonyok mellett Magukból tündért, a párzáshoz kiszemeltből pedig minden esetben férfit csinálnak.

- A távolság megszépíti a dolgokat. De az is igaz, hogy mindnyájan a megszokás rabjai vagyunk és elnyomjuk magunkban az újító ösztönösséget. Marika ringatózása is unalmas lehet egy idő után - szólt elgondolkozva Barnabás, a nyomdász.

- Persze! - helyeselt Tisztafej - Bizonyára őt is unja már valaki!

A frissen rendelt söröskorsókban megremegett a hab a társaság röhejétől.

Laji pedig olyan mesébe kezdett, amely alkalmas volt legalább két láda sör csöndes közösségben való felszürcsöléséhez, ha a rohanó életről megfeledkezve a végsőkig kitartanak az alkalmi társaság tagjai.

Egy fővárosi kiszállása idején, mint általában, a színház pénzügyeit intézte, esténként pedig a szálloda bárjában konyakozva ücsörgött, talán valamiféle megváltásra várva. A halásznak sem mindig a fogás az igazán élvezetes, hanem a képzelődés puha párnáin való várakozás. A szálloda előcsarnokából nyíló bár éppen arra való, hogy, akár a moziban, legeltesse az ember a szemét az ott megforduló idegeneken.

Arra a két selyembe bugyolált nőre majd mindenki felfigyelt. Egyforma magasak voltak, homlokukon lencse nagyságú pont, köntösük, bugyogójuk selyme alatt titokzatos testük

kígyózott, hangtalanul jártak, mint a távol-keleti tündérek, szemük antracit, nyakukban, karjukon, ujjaikon finom aranyművek. Laji közelebbről is megszemlélhette őket, mert maga sem tudja miként, velük egyszerre lépet a liftbe és utazott a hetedik emeletig. Beszívta tömjénes illatukat és angolul váltott velük néhány keresetlen szót. Anya és lánya átutazóban voltak, jöttek valahonnan, és mentek valahova, valamelyik európaibb országba. A véletlen folytán ők is a hetediken kaptak szobát,

Laji velük tartott, és a konyak hatásának engedve beszédesebb volt, mint általában, magáról, a városról és az országról is mondott egyet, s mást. Az idősebb indiai nő csöndes vidámsággal fogadta Laji udvarlását, behívta szobájukba egy kávéra.

Másságuk egyre kíváncsibbá tette Lajit, a nők feszélyezetlen otthonosságukkal sokat segítettek abban, hogy férfiasan viselkedjen.

Az anya nem lehet több mint negyven, a lány húsz körül, egyformán szénfekete hajuk, olajbarna bőrük, hajlott orruk, lágy orrcimpájuk, érzéki ajkuk izgató volt. Hajlandóságuk meglepően hamar kiderült, amikor beleegyezően egymásra mosolyogtak. Laji öltözékük iránti érdeklődést mímelve szemérmetlenül tapogatni kezdte mindkettőt.

Ekkor az anya, akit Ambapálinak hívtak, az ajtóhoz tuszkolta a látogatót, és ezt mondta:

- Most menj el. Egy óra múlva gyere vissza, Májá lányom és én kedves ittlétre várunk szeretettel - Májá buzgón igenelve integetett miközben becsukta utána az ajtót.

Laji mosolyogva szenvedte a szelíd kidobást, és arra gondolt, hogy egy óra múlva minden bizonnyal zárt ajtót talál, bezárkóznak vagy elutaznak valahova az indiai hölgyek.

Nem így történt.

Nem egészen egy óra múlva Májá gyöngéden kopogott szobája ajtaján.

Laji átkísérte a lányt lakosztályukba.

Ambapáli az átrendezett szoba közepén ült a perzsaszőnyegre terített színes takarón. Előtte kis aranyozott tégelyek sorakoztak. Füstölők émelygős illatával tele volt a szoba levegője. Se szó, se beszéd, a két nő ráérős nyugodtan levetkőztette a vendéget, és a fürdőszoba kádjában, lágy simogatásokkal, tetőtől-talpig lemosdatta. Hatalmas kendőbe bugyolálva ültették aztán a szoba közepére, a kis tégelyekből szertartásosan testének különböző részét illatos olajokkal kenegették. Az arcán, a füle mögött, hónalján, hátán és végtagjain, különös figyelemmel ágaskodó férfiasságának minden redőjében, herezacskóin, végbélkörüli hajlataiban más-más kenőccsel, olajjal és illatszerrel kedveskedtek. Közben apró gyűszűnyi fémedénykékből szokatlanul kellemes ízű italokkal traktálták. Aztán méltóságteljesen végigcsókolták minden porcikáját arra biztatva őt is, hogy mindkettőjükkel ezt tegye. Nem tudja miként kötött ki a lány szeméremajkainál. Az élvezettől Mája aprókat sikított, Ambapáli pedig cuppogva, egyre gyorsabban ingáztatta fejét Laji kőkemény merevedésén. Pihenésképpen szárított déligyümölcsöket eszegettek, és újabb kenőcsökkel biztosították Laji kitartó férfiasságát, amit egy ideig a tövénél piros selyemszalaggal elkötve állandósítottak, hogy anya és lánya kedvükre kilovagolhassák magukat.

Laji nem győzött csodálkozni, hogy sokadik alkalommal is férfi volt, és a rendkívüli hajlékonysággal megáldott két nő segítségével az indiaiak szeretkezési pozitúrájából többet is kipróbálhattak a hajnalig tartó együttléten.

Amikor Laji a propeller-figura részletes magyarázatába kezdett a sörkertben, Ákos kiitta maradék sörét és „sajnos”-t dörmögve lelépett. Olvasott erről a különleges figuráról, amelyhez nő és férfi kivételes képességén kívül valamilyen felfüggesztési lehetőség is kellett, egy tartógerenda például, hogy átvethető legyen rajta az az erős selyemanyag, amely a nő karjai alatt húzódva lehetővé teszi számára, hogy a férfiba cövekelten felcsavarodjon, majd szaba-

don engedve magát, pörögve csússzon tövig az élvezetek paradicsomi falloszán. Nem tartotta valószínűnek, hogy akármelyik szállodai szoba erre alkalmas, és inkább szerette művelni a párzást, mint csámcsogni róla.

Valamikor gyerekkorában Lajival egy csapatban sakkozott, akit igyekezett elfelejteni, mert azzal dicsekedett a beavatatlanok előtt, hogy csapatmérkőzéseken játszott már az első asztalon is. Edzőjük mesterfogása volt ez. Ugyanis az első asztalnál, a rendnek megfelelően a legképzettebb ellenfél, általában sakkmester vagy mesterjelölt foglalt helyet, célszerű volt a leggyengébb sakkozót ültetni vele szembe, mivel ott csapatunk legjobbja sem számíthatott győzelemre.

„Ezzel, akár a férfiassággal, nem illik dicsekedni, gondolta Ákos, és feledte volna az esetet, ha néhány nap múlva, amikor feleségével együtt, anyósa névnapjára igyekezve, nem látja újra Lajit a 11-es autóbuszon.

Miután felsegítette az asszonyt a lépcsőn, az kecses őzike szökelléssel a busz közepén, a fogantyúba kapaszkodó Laji előtt termett, és fülig húzott szájjal kérdések záporát zúdította a guvadt szemű férfira, aki Ákost megpillantva látható zavarban válaszolgatott.

Ákos nem tágított az ajtó mellől, nem lépett a felesége után.

Az asszony Lajihoz intézett kérdései, a hívogatóan elgügyögött „Mikor?”, a „Hol?”, és a megelégedés apró kuncogásai ébresztették évek óta alvó gyanúját*:*

„Megcsal a zasszony!
Gazasszony!”

Laji két megállóval odébb menekülésszerűen elhagyta a buszt.

- Matild? Jól vagy?! - szólt felesége után Ákos. Gyanúját elhessegetve, nem tudta mire vélni az általában mindig morcos asszony sugárzó örömét.

- Pompásan, drágám... Pompásan! Remélem, tetszik majd anyámnak az ajándékblúz. Lilát vettem. Szerintem, jól áll neki a lila...

Ákos előtt felrémlett anyósa képe. Szokását, hogy holmi „vadászkanyarral” elterelje a kényelmetlen dolgokról a beszélgetést, a lánya tökélyre vitte.

- Mi dolgod neked ezzel a bagolyképűvel?!

- Semmi, semmi... Ez egy rendes ember. Figyelmes és gáláns - felelte erőteljes egyéniségét mutatva Matild.

- Ismerem. Tudom kicsoda! - sziszegte Ákos, de nem folytatta, mert már évekkel azelőtt eldöntötte, hogy nem érdeklődik a felesége ügyei.

Kisebb társasággal ültek a kisváros főtéri vendéglőjében, hogy megünnepeljék tizenötödik házassági évfordulójukat. Unalmukat, amelytől szomorúan sápadt volt Matild kissé gyűrött arca, a városukban vendégszereplő, vacsorára groteszk ünnepélyességgel belépő, színészi társaság mérsékelte.

A végén a főpincér egymásmellé igazította a két társaság asztalait.

A felsége éppen szemben ült Tatárral, egy közepesen híres, bajuszkás színésszel. Élénk és egyre melegebb társalgásukból Ákos arra következtetett, hogy régi ismerősök, a vendégszereplő színház városában együtt diákoskodhattak, ahol Matild néhány esztendeig orvosnövendékeskedett.

Észre kellett vennie felesége színeváltozását, valósággal megszépült az asszony, és amikor a színész mulatságosnak vélt gesztusokkal tudtukra adta, hogy vécézni megy, Matild kisvártatva követte őt.

Ákos, igyekezett indiferenc-módon viselkedni, nyugalmat erőltetve magára várt egy percet, aztán követte a feleségét. Ott találta őket az előcsarnokban, éppen címet és telefonszámot váltottak.

Ákos könnyedén köhintett egyet, és kikérte a felesége őszi kabátját a ruhatárból.

Bőre szabott, galambszürke köpenyszerű szabászati remek volt a kabát, Matild azt képzelte, hogy testét és titkát is elrejtheti benne.

Ákos hallgatott.

Matild nem gondolt házassági évfordulójukkal, nem kedveskedett, nem sziporkázott, semmit sem kívánt Ákostól.

„Nem érdekel!" - gondolta Ákos, miután a színház vendégszereplésének hetében a felesége különféle okokkal kimaradt. Másodikos fiát vitte, hozta az uszodából, eljárt vele a megyei focibajnokság mérkőzéseire.

Később, amikor valamilyen apró ügyön összeszólalkoztak, hideg józansággal mondta:

- Matild, ha meguntál, szabad vagy! Mehetsz, ha akarsz. Okom is van a válásra, de tőlem ezt ne várd. A gyerek miatt...

Matild nem kérdezősködött. Hallgatott. Ehhez értett. Hetekig képes volt hallgatásba burkolózni, ilyenkor angyali képet vágott, áldozó szüzek jóságos arcát utánozta.

Megférték egymás mellett. A gyermek csak nyert ebből a néma harcból, a szülők tüntetően látványos szeretetét élvezhette.

Néha eltöprengett azon a furcsaságon, hogy felesége miért a dagadt szemű pasasokért van oda, mintha hipnotizálnák azokkal a fehér golyókkal, amit a homlokuk alatt viselnek, akár a sajnálni való bazedovkórosok vagy a túlzottan nagy vérnyomásos alakok, akikről azt hihetjük, hogy mindjárt szétpattan a fejük. Kétségtelen, gondolta Ákos, hogy lehet bennünk valamiféle túlnyomás, ami reményt adhat az olyan női csukáknak, mint a felesége, a kielégülésre.

Matild akkor is hallgatott, amikor Ákos éjszakai álmában vagy félig ébren ösztönösen közelebb férkőzött hozzá és teketóriázás nélkül beléhatolt, de megvárta, amíg az asszony nagyot sóhajt, csak akkor végzett, mert egyszer Matild megvallotta, hogy a kicsit és csakis a jót szereti. Nem firtatta, mit ért ezen az asszony, másként nem tehetett, mert egyszer, amikor játékos tapogatózásba kezdett, kisujjnagyságú forróságra tévedt a keze, amely éppen ott ágaskodott, ahol a lyukat kereste. Matild hirtelen összehúzódott a paplan alatt és erélyesen eltaszította Ákos mutató kezét. Máskor felesége érzéki sóhajtozásaira ébredt Ákos, nézte egy pillanatig, ahogyan az asszony, hanyatt fekve, kezével matat a lába között. Utálkozva hátat fordított neki, reggel a szokottnál korábban kelt, menekült otthonról.

A következő guvadt szemű alak, akit a felesége pártfogásba vett, cigányosan barna, görögösen göndör hajú, negyvenes férfi volt. A tömbházak közötti parkban nem véletlenül találkoztak. Matild fiát nézte, amint a poroló vasán a halálforgás elemeit próbálja. A férfi kislányát bátorította a homokozó meghódítására. A férfi magas nyakú, rövid ujjú, égszínkék tornainge bámulnivalón feszült kimunkált testére. Kiprovokálta az ismerkedést Matilddal, amikor figyelmeztette, hogy a két méter magasra helyezett porolórúdon forgolódó gyereknek nem tesz majd jót, ha az alatta felhalmozott betonlapokra zuhan.

Matild, akiben talán már születésétől fogva olyannyira gyökeret vert a saját vágyainak és cselekedeteinek is ellentmondó, gondolkozásnélküli ellenkezés, most hálásan pillantott a figyelmeztetőre, magához parancsolta gyermekét, és szívélyesen elbeszélgetett a férfivel, akinek guvadt szemeit legbensőbb, titkos indulatától irányítva „szép, nagy szemű"-nek minősítette.

A férfi pedig rámenősen tört célja felé.

„Véletlenül” másnap is találkoztak. Matild meghívta egy kávéra, körbevezette a férfit a lakásban, együtt örvendezhettek a jó ízlés helyszínen bizonyítható teljes győzelmének.

Később, amikor Ákos kiszállásra utazott, a férfi kislánya nélkül is felkereste Matildot. A ráérős együttlétek alatt beszélgetésüket a férfi rendre Ákosra terelte. Miközben apránként kibontakozott előtte a szerelmében csalódott, az unalmas férjétől szenvedő, a házasságban elmagányosodott asszony képe, egyre többet tudott meg Ákos kiszállásairól, barátairól, munkahelyi problémáiról. Matild kávét főzött, gyümölcslevekkel traktálta a férfit, aki az ilyen szünetek idején szórakozottan sétálgatott a lakásban, belekukkantott az egész falat beborító polcon sorakozó könyvekbe, az írógépben félbehagyott szövegekbe, az íróasztal fiókjaiban lapuló különféle levelekbe.

Ákost a földszinten lakó részeges agglegény két deci vodka áráért figyelmeztette a sportos férfi látogatásaira, de maga is megismerhette felesége új barátját, amikor a fia, az apai nevelés eredményeként, jó hangosan köszöntötte a „bácsit”.

„Hol láttam ezt az embert?”

Ákos először azzal hessegette el magától a felszarvazott férjnek kijáró kellemetlen érzést, hogy felesége férfiideáljának egyik, a többihez hasonló megtestesítőjét hozta útjába a véletlen.

A lakónegyedükhöz közeli mesterséges tó partján jártak, hogy a halak némaságát megfigyelhessék.

„Hol láttam ezt az embert?”

A hirtelen jött felismeréstől, a tóparton árván hagyott, ledőlni készülő csupasz telefonpóznához hasonlított. Felocsúdva, a nyaka köré ültette a fiát, és hazatrappolt.

- Matild! Te agyatlan asszony! Tudod kivel szűröd össze a levet?! Tudod, kit engedsz be a lakásunkba?! Az a guvadt szemű: belügyis kapitány! Láttam egyszer acélszürke egyenruhájában. Nyugodtan kiábrándulhatsz belőle. Nem irántad érdeklődik, utánam kémkedik az a nyavalyás...

Matild nagy szemeket meresztett. És hallgatott. Ez felért a beismeréssel.

A férfival nem sikerült leszámolnia, mert az, mintha megérezte volna nemkívánatos voltát, nem mutatkozott többé a játszótér környékén. Minden valószínűség szerint elérte célját.

Ákos másfél esztendő múlva, amikor egy leépítéskor elbocsátották a kiadótól, még látta egyszer a bagolyszeműt, mégpedig ritkán használt belügyis egyenruhájában, amelynek válllapján a megszolgált őrnagyi csillag késpengefényesen csillogott.

Határozott igent mondott a telefonba és megvárta, amíg a jelentkező bemondja nevét. Ha ez elmaradt, lelkiismeret furdalás nélkül letette a telefonkagylót. Az egyik barátja felelősségre vonta, és modortalannak nevezte ezért.

- Azt hiszem, hogy azok modortalanok, akik nevük említése nélkül jelentkeznek telefonom. Amikor valaki meglátogat, kopog vagy csenget az ajtómon, bemondja a nevét a kaputelefonba. Tudnunk kell, kit engedünk be a lakásunkba. A telefonhívás is egyféle látogatás. „Ajtóstól ront be a házba” a pöffeszkedő, a nagymenő, aki elvárja, hogy hangja hallatán vigyázzba vágja magát a drót túlsó végén lévő. A telefonálás belépés mások magánterületére. Nem kedvelem azokat sem, akik telefoncsengetésre még a szexet is képesek abbahagyni, sietve, mindent feledve felkapják készüléküket, és olyan alázatosan rebegik mikrofonba a nevüket, mint a felelésre hirtelen felszólított, csínytevésen kapott, rendetlenkedő diák. Kitalálták már, hogy a hívottnak elég, ha a saját telefonszámát árulja el, hogy a jelentkező, ellenőrizhesse jó számot tárcsázott vagy pötyögtetett telefonján.

Szeretett magyarázni.

Erre most nem volt alkalma, mert a hívó fél mélyen hallgatott. Nem olyan megilletődött hallgatás volt ez, mint amikor unatkozó gyerekek találomra hívnak valakit, és amikor jelentkezik valaki a drót végén, megszeppenten elnémulnak. A hallgatás mögül előtüremlő ismerősen lágy szuszogás kíváncsivá tette.

Persze, hogy Vica volt. Édes szuszogásába apránként sírdogáló hangokat vegyített, végül a női odaadás legforróbb hangján megszólalt.

- Peti, itt vagyok a tér túloldalán, Látom az ablakotokban a fényt. Gyere le. Most kellesz nagyon. Vártalak, aztán idáig merészkedtem. Muszáj átjönnöd hozzám! Legalább egy órányi időre... Megbolondulok nélküled...

Péter kinézett az ablakon. Az esti szürkületben látta, hogy a telefonfülke ajtaja félig nyitva, Vica combközépig érő kockás szoknyájának villanásait inkább csak odaképzelte, az asszony zsemlemelleire tapadó hófehér blúza átvilágított a telefonfülke üvegén.

Gyorsan behúzta a konyha felőli ajtót, és közelebb emelte szájához a telefonkagylót.

- Most nem alkalmas... - mondta halkan arra is ügyelve, hogy ne ejtse ki a Vica nevét.

- Ne haragudj, látni akarlak... - folytatta lázas igyekezettel Vica, sírdogált egy kicsit, majd hirtelen kivetkőzve magából rikácsolva követelőzni kezdett.

- Látni akarlak! Nem tudok nélküled élni! Tudd meg, hogy mindenre képes vagyok...

- Várj. Lemegyek...

Péter gyorsan letette a telefont, ösztönszerűen benyitott a lányok szobájába, aztán beszólt a feleségének a konyhába, hogy leszalad a kocsiban hagyott papírjaiért.

Vicát behúzta a telefonfülke mögötti bokrok mögé, és miközben összecsókolta, nekitámasztotta a tömbház oldalának. Vica miközben két karját a férfi nyaka köré fonta, felhúzta széttárt lábait és Péter derekára kulcsolta. Peti kopogtatás nélkül nyomult be a nő kapuján, és a nyári esti égbolton szikráztak a csillagok.

- Gyere hozzám, az ágyamban is akarlak - könyörgött Vica és festett vörös hajával beborította a Péter arcát.

- Most nem lehet - felelte Péter miközben még inkább magához szorította az asszonyt. - Nem lehet a gyerekek miatt... Mindjárt kész a vacsora, utána meg ki kell kérdeznem a leckéjüket.

- Szeretem, hogy olyan gondos apuka vagy. Ilyen férjet akarok magamnak is. Téged akarlak...

- Vica! Ne kezdjük elölről! Mondtam, hogy nem válhatok el!

- Tudom, tudom... Mert örömtelen volt a gyerekkorod... Mert elváltak a szüleid... Mert összevissza hányódtál rokonok és ismerősök között, akik felneveltek... Mert nem teheted ugyanezt a saját gyermekeiddel... De szeretlek, és te is szeretsz, érzem! Jogom van hozzád. Magam is elváltam, amikor már nem szerettem a férjem. Te mire vársz?!

- Tudod, hogy nem tehetem... - ismételte Peti, éppen olyan komoran, mint máskor, amikor Vica követelődzött.

Szerencsétlen munkahelyi szerelem volt az övék. Az irodai közös munka hozta őket közel egymáshoz. És a húsvéti locsolkodás szokása, amikor Vica munkatársaival együtt Péter is megjelent a frissen elvált nő lakásán. Kiadós vacsora várta őket. A véletlen vidám, mulatós férfitársaságot hozott össze. Vica kitűnő háziasszonynak bizonyult, Péter olyan jól érezte magát a román társaságban, hogy meg sem fordult a fejében, hogy a többi román kolléganőit is megöntözze. Éjfél előtt, rendre elbúcsúztak a vendégek, Péter nem bánta, hogy utolsónak maradt, mert Vica, amint magukra maradtak rögtön a nyakába ugrott.

A történtek után Péter egyszer sem tudott nemet mondani neki.

De hiába szánta-bánta hideg fejjel kötött házasságát, amit a feleségül ajánlkozott lány szerelmi vallomására alapozott, hiába átkozta a gyerekkorától benne felhalmozódó és kielégületlen szeretetvágyat, a „szeretném, ha szeretnének” sóvárgást, amely arra ösztönözte, hogy a párválasztásban ne érzéseinek engedjen, hanem azokat keresse és szolgálja, akik szeretetükről biztosítják. A maga fabrikálta elmélet szerint az ember nem lehet önző: nem azokra kell figyelnünk, akikre ösztönösen vágyunk, hanem azokat kell megbecsülnünk, akik minket szeretnek.

Vicában mindet megtalálta.

Ahogyan ez az asszony időnként akaratlanul füle mögé igazította gesztenyevörös hajzuhatagát, benne olthatatlan vágyat gerjesztett, ópiumos bódulatot, amelyből csak a halál mutatott kiutat. Kívánta ezt a nőt, és szüntelenül sóvárogta lázas szeretetét, amelyhez hasonlóra felesége, a kezdeti lángolás után, képtelen volt. De a bűvölet, amely pórázon tartotta, akár egy rejtett árammegszakító, amit őrangyala működtet, mérséklődött, amint kikerült Vica hatásának áramköréből. Tudta nélkül annak az indiai filozófiának engedett, amely szerint

„Nem a szerelem, a házasság az első!”

Úgy érezte csak így maradhat életben. Mert amikor azon a húsvét éjjeli kimaradásán ott találta magát Vica széles ágyán, meg akart halni. A lányos asszony odaadó természetességgel, a görög márványszobrok ártatlanságával szobrozott előtte, ültében hanyagul szétvetett lába között pasztellszínekben pompázó húsvirág-kapuja a közönségesség legkisebb jele nélkül, akaratlanul is tágra nyílt. Péter tátott szájjal bámulta a meztelen szobrot, nemcsak ellenállhatatlan nemi vágyat érzett, hanem azt, hogy a birtokolható gyönyörű testtel együtt az emberi szeretet legfelsőbb régióiba juthat. Az asszonyi odaadás lágy hullámai, tavaszi esték szellőihez hasonlatosan fodrozták érzelmeit. Tudta, hogy tilosban jár ebben a mennyországban, amelynek még csak a kapujában áll, de ahonnan kikerülni majd semmiképpen sem akar, inkább a halált választja.

Vica arról is gondoskodott, hogy erre ne kerüljön sor.

Sűrű együttléteik alatt a férjéről mesélt, aki mindenre megtanította, amit nőnek tudnia kell, hogy a férfiakat kielégítse. Oly annyira megértették egymást az ágyban, hogy még válóperük délelőttjén is a teljes aléltságig egymáséi voltak. A férj nem titkolta, hogy másfél éves házasságuk idején, a feleségén kívül, ha úgy adódik, másokkal is lefekszik. Varázslatos férfiasságát túlértékelve, azt hitte, hogy délelőtti együttlétük után Vica a törvényszéken nem mond igent válásukra.

Tévedett.

Vica azt is elmesélte, hogy gyorsan férfi után nézett, egy szomszédvárosi könyvelőt lát időnként vendégül. Péter jólesően nyugtázta, a fiatalasszony őszinteségét, szerelmét ez tovább fokozta. Felesége távollétében az egyik tavaszi vasárnap reggel kirándulásra hívta Vicát a városkörnyéki erdőbe. Feltűnt neki, a Vica vetetlen ágyán, a két személyre való gyűrött ágynemű. Az asszony gyors öltözködése közben ártatlan arccal, megemlítette, hogy az éjjel nála aludt a könyvelő. Pétert megacélozta a hidegzuhany, férfias büszkeségén ejtett sebe miatti dühében, bokrok alján, vízparton, erdőszélen számolatlanul, lefektette Vicát. Ehhez erőszakoskodnia kellett, mert Vica természetéhez tartozott, hogy minden aktus után oly szorosan zárta mennyei kapuját, hogy oda csakis kemény férfiassággal kíméletlenkedve lehetett behatolni.

Késő délután tértek vissza a városba. Vica szerelmesebbnek látszott, mint bármikor.

- Ma voltál nekem igazán jó! Kérlek...

Ágyban kívánta folytatni együttlétüket. Péter erre nem volt hajlandó. Pedig örülten kívánta az asszonyt.

- Nem fekszem veled másnak vetett ágyba! - mondta Vica lakásának ajtajában, de érezte, hogy egymáshoz hasonlatos kettős életük rendhagyó erkölcsisége miatt nem ítélheti el az asszonyt.

Magát ítélte el.

Nem szakítottak. Fokozatosan maradtak el egymástól.

Péter különleges sellőhöz hasonlította Vicát, olyan szépkeblű, asszonyi altestű halfejű alanyhoz, amelynek állítmányvonzatából csukatermészetére következtethetett.

„Most elbocsátlak, kis női csukák."

A szép sellő alanyiságában nincs elvontság, csak jelzőkkel, konkrét állítmányokkal válik telítetté, de telítettsége nem a sellő tulajdonsága, hiszen a sellő nem lehet reális, konkrétan nem létezik. A sellőnek nincs léte - a létnek van sellője - ahogyan ezt Bégyé mondaná, miközben a létezés mikéntjét is megkérdőjelezhetjük rejtélyes cselekedeteinkben.

Vica később is szorgalmasan férjet keresett, és jól jött neki, hogy éppen akkor talált rá arra a kistisztviselőre, amikor Pétertől teherbe esett.

Az egyik vasárnap délelőtt, Vica házasságkötésének hírére, Péter, bevásárló körútját meghosszabbítva felrohant Vica új tömbházbeli lakására, a hálószobában ölébe kapta, és sietős szertelenséggel befurakodott az asszony lába közé, aztán mindenről elfeledkezve hintáztatta az édes terhet. Hirtelen éles nyilallást érzett a gerincében, pillanatra elsötétült előtte a világ, az ajtó melletti falhoz támasztotta Vicát, sietős mozgásától a villanykapcsoló ki-be kapcsolta csillárok idegesítő fényét. Fájdalmai ismétlődésével anélkül, hogy kiesett volna szerepéből, óvatosan ágyra eresztette Vicát, aztán bosszúból, és talán a fajfenntartás ösztönének is engedve, nem elfelejtkezett, hanem dühös akarattal csak azért sem vigyázott.

Vica mosolyogva nyugtázta a nem várt adományt, és gúnyosan megjegyezte, hogy a derékfájós férfiaknak befellegzett, nem számíthatnak a nők együttérzésére.

Vica, a továbbiakban is, szerelemérzéseit a családalapítás kényszerével ötvözve, Péter fiát, a nemző tudta nélkül, Palinak szülte, akivel sürgősen házasságot kötött.

Fia imádatát, ismerősei és férje is, a Gondviselő ajándékának tudta. Pedig utódaink, nemcsak szerelemből, hanem hirtelen felindulásból, netán bosszúból is születhetnek.

Péter vagy Vica bosszúja volt ez? Ki tudja? Talán mindkettőjük mostoha sortalanságáé.

Vica örök titka maradt a Péter iránti beteljesületlen lelki, majd plátói szerelme, amelyből, fiacskáját becézve-gondozva, naponta táplálkozhatott. Péternek pedig fiú, tehát nevét öröklő utód nélkül kellett kimúlnia ebből a sanyarú világból.

10.
Lebegés

Az eszmék változnak, de a szív ugyanaz marad.

(Dosztojevszkij)

Nyári éjszakákon, amikor tisztafej szolgálatomat végzem a toronyban, és vadonatúj hírekre már hiába várok a gépem előtt, a régen elfelejtett telex-szoba mellett elhaladva, ahonnan egykor szalagokra pötyögtetett izgalmas szövegekkel megrakodva tértem vissza szerkesztői íróasztalom mögé a kóválygó gondolatokat termő nesztelen csendbe, most inkább messze hordó elemlámpámat lóbálva, kilépek onnan a körerkélyre, és találomra, hol a mögöttem sötéten tátongó mélységbe, hol pedig az ugyanolyan fénytelen jövőmbe világítok, nemcsak kedvtelésből, hanem elsősorban a miheztartás végett.

Elnézem, hogy valahol a mélyben Odin kedveltjei, a szúrós tekintetű Völsungok gyurakodnak, hogy minél nagyobb országot szerezzenek maguknak. Látom azt is, amint az egyik hasonló nevű finn királyfi két nyalka testvérével vitézkedik. Ennek hórihorgas szőke titánnak bizonyára kiváló esze volt, hiszen kovácsként és ékszerészként hagyott ránk emlékezetest. Az volt a mániája, hogy ellenségeinek gipsz-fehér koponyájából serleget, patinásan sárga fogaikból pedig különféle ékszereket fabrikáljon. Bizonyára így kívánta levezetni bográcsnyi dühét, amiért ellenfelei közül a legelvetemedettebb nem átallotta, hogy térdinát elmetszve rabszolgájává tegye a már akkoron nehéztesti munkának számító kovács szakmában.

Hozzá hasonlatos ember csak évezred multával született a kincses város kerekdombi külvárosban. A ragyás képű Kis Pistáról van szó, aki kazánkovács mestersége mellett órásmesterségével is joggal büszkélkedett, hiszen a tizenöt kilós ráverő-kalapács szorításától fáradt, szíjas kezével úgy elbabusgatta a szomszéd vasutasok meghibásodott duplacsörgettyűs ébresztőóráit, hogy azok nemcsak munkába menés idejét mutatták elfogadható pontossággal, hanem akkor is berregtek, amikor a sokat utazni kénytelen vasutasok megfeledkeztek az asszonyaiknál legalább hetenként egyszer szükséges bensőségesen férfias szolgálatukról.

Hogy mire mentek egykor a germánok a szúrós kék szemükkel, ezt rég elfelejtették a krónikások, és halszagú rokonaink sem firtatják a finn királyfi tettei közül még azt sem, hogy miután bosszúból leitatta és felcsinálta ellensége lányát, az első Finnair vállalkozásként szárnyakat készített vagy bontott, és amolyan fapados vállalkozásban elrepült a mondák északi fényt repdeső világába.

Ami Pista bácsi tudományát illeti, még halála után is emlegették a kerekdombi asszonyok. „Szép, jóember volt: És a felesége sem panaszkodhatott." Így szólt a helyi elbeszélt történelem. Az utókor pedig azzal is megtoldhatja dicséretét, hogy a finn királyfitól eltérően Kis Pista, ha fiatalkorában el is ment néhányszor a belvárosi Forduló utcába, kívül-belül tapogatott, alaposabb leánynézőbe, de holmi, Odin kedvében járó, halottválogató valkür nejekkel, ha tehette volna, akkor sem szűrte volna össze a levet. Mert erkölcsei a felületi edzések következtében szilárdak voltak, lehetett az a legtollasabb fehérnép, ha nyolc év együttlét után, csak úgy se szó se beszéd, a férje távollétét sunyin kihasználva kirepül a családi fészekből, követni, ahogyan azt a finn királyfi tette, tudta, hogy nem érdemes.

De hát változnak az idők, az ízlések és a pofonok. A jó ember sem kivétel.

Pista bácsi nem ismerte a bosszúállást. Még azután sem akart a ruszkik koponyáiból serleget készíteni, miután a városvégi domboldalon úgy estek el számolatlanul a két német géppuskafészekből sorjázó golyóktól, mintha vodkával telitett inukat sorba elvágták volna.

Kis Pista vasutas elvtársával, és az első világégésben szerzett orosz tudásával várta azokat a számára kedves szovjetuniósokat, akik bajtársaik hullahegyén, ha dülöngélve is, de átjutottakat, és saját bevallásuk szerint nem volt más veszíteni valójuk szétzilált csatárláncaiknál, mert mindenféle, a szovjet közéletből kiebrudalt köztörvényes elítéltek voltak. Így aztán, amikor Pista bátyánk, a városszéli földeken, az első fáradt felszabadítót, a szláv nyelv lágyítós szavait hangoztatva, az osztályharcban sűrűsödött homlokráncait nyájas mosollyal, a generalisszimuszt is tisztelettel megemlítve, keblére vonta volna, a jövevény, gondolkozásra alkalmas testrészét nagyrészt pihentetve, géppisztolyát hirtelen a betegnyugdíjassága miatt is ráérősen nyájas vendégfogadó mellének szegezte, és nemi ösztönét elhessegetve, gyors vetkőzésre késztette az életvirágzásán túljutott, a munkától és a háború sokféle sanyarúságától hervadni kész férfiút.

- Továris! Elvtárs! Frate! Kamerád! - próbálkozott a szolidaritásban is jártas nyelvtudását fitogtatva Kis Pista miközben kikászálódott egy elárvult futóárokból.

- Dáváj! Dáváj! Bistro! - dörögte a harcos. Pista bácsi vasutas bőrkabátja és finom bokszbőrből még a háború előtt a pájslis Blauéknál rendelt bakancsa bánta a gyorsított gazdacserét.

- Le is lőhettek volna! - korholta otthon angyal arcú asszonya, s a „Ha megfogta, hadd vigye!" bölcsességnek engedve, arról is rögtön beszámolt, hogy néhány marcona alak, akik a papfalvi erdő felől törtek be a városba, az ő jó édesanyját is megerőszakolta.

Ahol bánat terem, ott sarjad az emberi létet meghosszabbító cselekvés is.

- Jó hírem is van! - vidámodott a zilált szőke asszony. - Az előbb járt itt a postás, meghozta a nyugdíjadat...

Évtized elteltével, amikor hiába kutakodtak a mindig zavaros jelenben valamiféle örömforrás után, egyszer csak újra rátaláltak erre a megbecsülésre érdemes apróságra. A monarchia tején cseperedett Magyar Királyi Hivatal működését minősítve, a ráérős lakosság élelmiszert váró soraiban, arról beszéltek, hogy égből pottyant vénasszonyok sem akadályozhatták meg a magyar idők közigazgatóságának szigorú rendjét. Ezt a rendet aztán bombákkal, ágyúlövedékekkel, kézigránátokkal, futóárkokkal, feketézőkkel, tetvekkel, járványokkal, politikai betegségekkel, határmódosításokkal és lelkesítő eszmékkel olyan gyorsan és magától értetődően megváltoztatta a kelet felől útjából mindent elsöprő sorsvihar, hogy azt az egyszerűbb emberek elhanyagolt gyermekek ágybavizeléséhez hasonlították.

Miközben az ilyen apróságokon csámcsogtak, a forradalmakhoz illően rendkívül rövid idő alatt, sok minden mással együtt, rámentek a változásokra a kispisták egész hátralévő élete is.

Mítoszok és mondák mindenkor születnek. A tények makacsul megmaradnak.

A fájdalmak krónikása időnként, viharlámpájának villanásainál pásztázza az emlékezetéből lassan kihulló, kínjukban torz mosolyt mutató arcokat.

Mi volna, ha az életet színjátéknak felfogva, magunkat egyik-másik szereplő helyébe képzelve, élnénk újra minden elfelejtett emberi történést, a szívtelen és agyatlan történeteket, a hétköznapjainkra kiporciózott történelmet.

Különben is, ezt tesszük mindannyian. A felvonások közötti szünetek előtt emlékezésünk függönyével takarjuk sikereinket, és gyakori felsülésünk csakis magunkban katarzist kiváltó epizódjai után, tapstalan magányunkat a kelleténél többet kölyközött, kivert kutyaként szánjuk-bánjuk.

A legnagyobb magyar ünnepen maga is beült a nagyterembe. A lányát látni érkezett a nyugati ország fővárosába, ahol számos magyar élt, és több magyar szervezet is működött.

A nyugat-európai országban nemzetiségét pátyolgató közönség megtöltötte a Magyar Ház nagytermét, amelynek keskeny színpadáról, az otthonról meghívott szomorú képű előadó, hazafias szólamokkal próbálta megszolgálni napidíját.

Ismerőst keresve nézett körül a teremben.

Gerő, egykori fiatal kollegája, a terem végében ült.

Nem érzett haragot iránta. Mint az, aki miután hitvány feleséget választott, s ezért csakis magát, csupán rossz emberismeretét okolhatta, józanul, a sors ajándékaként fogta fel, hogy újra láthatta ellenségét. „Talán nem is ellenségem, csak egy jellemtelen gyáva, nyálas alak, aki mindenkor úgy menekül, hogy másokat is bajba kever. Ez is csak féligazság, korholta magát, gondolj arra, hogy amikor feleségestől lelépett, jót cselekedett. A kiadónak, ahol a felesége dolgozott mindenképpen, hiszen már nehezen palástolták a proletár erkölcsökbe

frontálisan ütköző viszonyát a hatalomért folytatott folytonos küzdelemben kopaszodott főnökével."

Hátrapillantott, ellenőrizendő, hogy nem tévedett-e? Arcmemóriája az évek során lassan úgy megkopott, mint terepjáró cipője, amellyel három évtizede makacsul járta a világot.

Gerő valóban ott volt, észrevétlenül kívánt meghúzódni, de lehet, hogy azért ült mindenki mögé, mert védenie kellett a hátát az esetleges támadóktól.

Zsolt szemüvegét babrálva, idegrángásos, könnyező szemét törölgetve hallgatta a folyamatosan makogva nagyotmondó előadót, aztán gondolt egyet, hirtelen felállt, és a Gerő mögötti üres széksorban keresett magának helyet. Amikor elhaladt egykori kollegája mellett, köszönés helyett, a régi illemkönyvekben a táncra felkérés szabályai szerint biccentet, majd tekintetét keresve fojtott hangon ezt súgta:

- Gerő, jó hogy látlak! Tartozol egy bocsánatkéréssel!

Gerő, szokásos nyávogó hangján akart válaszolni, de csak valami érthetetlen dadogás türemlett ki a száján.

„Fél a pasas, nyugtázta némi kárörömmel Zsolt, mert nem tudja, hogy le se köpöm... Pedig megérdemelné, hogy behúzzak neki. Nyugi, egy ilyen hernyóval nem piszkítod be a kezed! - figyelmeztette belülről mindig józanabb társa."

Nyugtatnia kellett magát, hiszen még friss volt az a seb, amit övön alóli ütésként kapott egykori munkatársától. Milyen az élet! Éppen az fordult ellene az, aki neki köszönhette, hogy alkalmazták a lapnál. Amikor a főnök tőle is megkérdezte, mi a véleménye az ismeretlen Gerőről, aki egy kisvárosi általános iskolában tanárkodott, és egyetemi évei alatt, a lehetőségekhez mérten avangard Diákstúdió irodalmi színpadának alkotókörében sem volt éppen ismeretlen, lelkesen igenelte a fiatalember felvételét. Később kiderült, hogy a fiatalokat felügyelő belügyisek által károsnak és problematikusnak minősített diákműkedvelő közösségben, Gerő, amolyan társutas volt, aki bajt szimatolva ott sem vállalt tevékeny szerepet. Azt mondta, hogy a Stúdió történetéhez gyűjt anyagot, ami akkor ugyebár, többek által is nem kívánt mindenféle kíváncsiskodással járt.

Szerencsére, Gerő lustasága, amit vesebajára hivatkozva állandósított, megakadályozták ebben a munkában is.

A szerkesztőségben irodalmi szervezés leple alatt tengette életét, aztán, mert a terepjárást orvosi bizonyítvánnyal lemondta, jobb híján szerkesztőségi titkár szerepében tetszelgett, és így alkalma volt naponta alányalni a frissen kinevezett főszerkesztőnek, akit a szerkesztőségi „csürhe" jobb ellenőrzése végett a legmegbízhatóbb magyar nevű fiatal aktivisták közül neveztek ki.

Török volt erre a legalkalmasabb. Szegény székelyföldi faluból került árvaházba, onnan inasiskolába, aztán esti iskolát végzett, és a városi ifjúsági szervezetből apránként lépegetett egyre fennebb. Karrierjét tudatosan építgetve, román családba házasodott. Simabeszédű, szolgálatkész emberként, a legfelsőbb vezetés bizalmát megnyerve, került a fővárosba, majd a főszerkesztői székbe. Magyarul írni, olvasni már elfelejtett. Kapóra jött neki a Gerő segítsége.

Végül Gerő teljhatalmat nyert a lap fölött. Titkári szobájába ágyat állított, amelyen kétóránként vesebaját gyógyítandó félórányi időre leheveredett. Ilyenkor rendre átgondolta teendőit, tisztában volt azzal, hogy úgy járhat főszerkesztője kedvébe, ha ötleteket gyárt ahhoz a szinte naponta fokozódó hozsánna-kampányhoz, amit fentről jött utasításokkal irányítottak a kondukátor dicsőítésére. Bevezette, hogy minden lapszámban, vers álljon az első oldalon a hőnszeretett vezetőről, nejéről vagy utódlására kiszemelt fiáról. A páros rímekkel cicomázott, népköltészeti remeknek képzelt versezeteket, mert más alkotót erre egyre nehezebben talált,

álnéven többnyire maga írta. A hozsánna-cikkek megírásának feladatát pedig azokra osztotta, akiket saját előmenetele szempontjából kisebbíteni akart.

Zsolt, az új főszerkesztő kinevezésekor már kétgyermekes apa, arra hivatkozva, hogy közelebb kell kerülnie az olvasókhoz, elmenekült a fővárosból, rovatvezetői befolyása annyira megcsappant, hogy nehezen kerülhette ki a fiatal Gerő hatalmaskodását. Amikor kereken megtagadta a kívánságát, hogy a kondukátor nejének születésnapjára ő írja a köszöntőt, a főszerkesztő megbízásával káderesi megbízással körútra merészkedő Gerő, a rovatvezetőt saját, szerény lakásában a szerkesztőségből való rögtöni kirúgással fenyegette.

Nagykabátban ültek, és a gőzölgő kávéscsészére tapasztott kézzel melegedtek. A tömbházban lakók fanyar humorát utánozva, Zsolt felajánlotta: ablakot nyit, hogy a kintről beáramoljon valamennyi meleg.

Január volt, újabb kemény évkezdet. Zsolt visszadobta ellenfele terére a labdát, határozottan azt ajánlotta, írja és nevével vállalja Gerő a fentről parancsolt musz(áj)-cikket.

- A főnök utasítása, hogy neked kell megírnod! - szólt vontatottan nyájasan buzis hangján Gerő. - Ellenkező esetben a munkatörvény 17. paragrafusának b.) pontja alapján szedheted a sátorfádat. Tuuudood ugye, hogy ilyen bejegyzéssel ma már sehol, de sehol, soha senkit sem alkalmaznak!?

- Tudom - mondta kurtán Zsolt, és bal kezét rángatózó szemöldökére tapasztotta. Aztán Trabantján a helyi pártszálló kiképzett kiszolgálóinak garantált védelmébe fuvarozta kollégáját.

Nem írta meg a cikket.

A lapban megjelent, és az utasítások szerint a legfőbb vezető beszédeiből vett idézetekkel sűrűn megtűzdelt, terjedelmes cikket, a főszerkesztő kiemelt neve alá, Gerő írta.

Jutalma nem maradt el. Feleségestől útlevelet kapott. Anyaországi rokonaitól valutát. Ferihegyről dobbantottak. A menekülteket készségesen segítő befogadó ország, óvatosan a Gerő hóna alá nyúlt, aki képzelt vesebaját feledve, ferde hajlamának álcázásául gyermeket nemzett.

Kellemetlenek nevezhető múltjától pedig úgy próbált megszabadulni, hogy a Magyar Ház ünnepi megemlékezéséről, a műsor két részét elválasztó szünetben elillant a teremből.

Zsolt, a digitális műveltség igézetében, minden ismerős címére küldött elektronikus levelezése kellemes kezdetein, villámpostán is megismételte, hogy elvárja Gerőtől a bocsánatkérést. Gerő az internetes szövegelés személytelenséget buzdító légkörében, aláírás nélküli válaszában mindenféle kapcsolatuk megszakítására tett örök fogadalmat.

Zsolt, mivel más egyéb nem jutott eszébe, miközben frissen megszokott gépiességgel lapgépe szemétkosarába dobta a Gerő levelét, jobb híján, a szokásos fohásszal zárta az ügyet:

„Lelke rajta!”

A magától kerekedő történet végén, szórakozottan odébb kergetem pillantásom, a vécsei kastélyba kíváncsiskodom. Elhessegetem azt a képet, amikor a hírneves kastély lecsupaszított nagytermébe vezető kislépcsőről, egy meghatározatlan korú, kocka fejű matróna, nyálát csurgatva, a beletömött nyugtatók ellenére nemi vágyát büszkén kinyilvánítva éppen engem köszöntött a két kivételezett látogató közül:

- Ugye te is szeretsz izélni!?

A még egyáltalán nem sokoldalúan felnőtt „nagylány” nem számított meghökkenésünkre.

A szolgálatos orvos, aki eredetileg nem az elborult elméjűeket, hanem a kastély évtizedek óta tudatos rombolását kívánta megmutatni, hiába próbálta elterelni a szerencsétlen félkegyelmű figyelmét.

- Már miért is tagadnád? Tudom én, hogy te is szeretsz izélni, ugye?

Az orvos intésére visszavonultunk a folyósóra nyíló ajtó közelébe.

- Szeretsz! Szeretsz! Szeretsz! Szeretsz! - A matróna visszataszító pajkossága ellen nem volt orvosság. Tétovázásunktól felbátorodva felénk szökellt, szennyes, bokáig érő szürke ingén kiütközött sovány alakja, két, szurtos copfja esetlenül kalimpált a válla fölött.

- Izélni, én is szeretek! Én is! Én is! Én is! Csak azt!

Az orvos gyorsan becsukta utánunk az ajtót. A szörnyszülött rikácsolása áthatolt a vastag, patinás tölgyfaajtón.

- Csak azt! Halljátok?! Csakis azt!

Elment a kedvünk a kastélynézéstől. Kimenekültünk a parkba, megkerestük és szótlanul körbejártuk az akkor még csak keveseknek híres emlékasztalt. Elmenőben a helyi születésű, Duna-deltában hat szűk esztendeig sanyargatott, szikkadt irodalomtörténész magyarázott:

- Amikor tizennegyedik alkalommal ültek itt, még nem sejtették, hogy három esztendő múlva utoljára lesz alkalmuk együtt tanácskozni ezen a helyen. Július másodikán, a már kialakult szokásoknak megfelelően, az általad különtisztelt Sándor mondott az ez alkalommal legnagyobb számban összegyűlt társaság nevében köszönetet a házigazdának. Buzdító és szabályozó, intő és kiegyensúlyozó erőnek nevezte Kemény Jánost, aki nem rideg gazdája az ősi fejedelmi várnak, hanem a népért lelkesedő, szerető testvér. Az emelkedett hangú szemtől szembe dicsérésből kijutott a feleségnek is, akit valószínűleg megilletett az erdélyi nagyasszony cím is.

Sándor bátyánk szívesen vállalta a hozsannát, mert a megbeszélések alkalmával hosszasan beszélhetett az iskolán kívüli nevelés fontosságáról. Ez a kérdés, mint olvashatjuk a találkozó jegyzőkönyvében, évek óta foglalkoztatta a helikoni írói közösséget. Meg is állapították egyöntetűen, hogy elérkezett az erdélyi magyar közművelődés egységesebb irányításának ideje. Teljes támogatásukról biztosították Sándort. És mi lett belőle?! Az igyekezetet meghiusította a háború. A várkastély állami tulajdonban, valószínűleg csúfságból, a szellemileg csökkent képességűek tanyájává vált, hogy leépülésüket hűen másolva a dicsőséges időkre emlékeztető környezetet is leépíthessék a Kárpátokon túloldaláról való irányítók kedvére.

Félévszázaddal később a helikoniak sápadt utánzatai, miután a vár falára helyezett, püspöktől áldott emléktáblát avattak, le-felsétáltak a parkban, megbámulták a sok viszontagság után csodával határos módon megmaradt kőasztalt, és miután jól megebédeltek a faluban, beültek a parókia mellé újonnan épített nagyterembe. Ott órák hosszat arról folyt a szó, hogy mikor és hol kellene újra összejönni ilyen kellemes együttlétre.

- Miért? - kérdezte dacosan egy kis író, akinek sehogy sem tetszett az, hogy a faluközponton átvezető főút melletti parkban nevesnek neves, de részegnek nagyon részeg költő fekszik a megváltandó nép hőkölő nagyrabecsülésének közepében. Szolgálatos irodalomtörténész híján, a régiek árkon-bokron túl jártak már. A grófok és népszolgálatra esküdtek nélkül az új társaság, habár számuk jóval meghaladta az elődökét - semmire sem ment, mert közösen sem találták a hely szellemét. Át is tették következő találkozásuk helyszínét egy váratlan helyre. Pedig milyen szépen énekelték a tiszteletes kérésére az *Erős várunk nékünk*... kezdetű dalt...

Legyek, mondjuk, az erdélyi írók Parnasszusán megjelent nagyok közül a legfiatalabb, az, aki tehetségével az első helikoni jutalmat kiérdemelte.

„Az egymásra figyelő szeretett légkörében Domokos úgy intézte, hogy az első találkozón a jegyzőkönyvet kellett vezetnem, tehát nem kellett felszólalnom. A nagy Dadi barátjaként mindentudó druszám pedig megsúgta, hogy mindenkit egyszerűen a nevén szólíthatok, nem

kell szerkesztőuraznom, püspökuraznom, tánuraznom senkit, kivéve a grófot, akinek a megszólítása: Kegyelmes úr! Három napig önfeledten lubickoltam a jó hangulatú együttléten, az ülések közötti pihenőkön, sétákon és vacsorákon igyekeztem azok közelébe lenni, akiket már ismertem és megszólításuk nem okozott gondot. Áron is hallgatott. Tudtam, hogy Elek apót hiányolja a díszes társaságból, én pedig úgy terceltem neki, hogy hirtelen felindultságból a társaság elé idéztem a tizenegyeket és a Zoli barátom nevét."

Egy emberöltővel később, amikor már Őrhegyi bácsi sem voltam, inkább, csupán holmi vakvágányra tolatott gátkötő, egyféle súlyosan megterhelt (egyesek szerint rozsdás) vagon, akit a velem együtt érzők Sándor bátyámnak is szólíthattak, az Irodalmi Könyvkiadó főnöki szobájában kopott íróasztalomat megunva, (nem „tintás esztergapadom" volt, mint annak a Pozsonyban nevét elhagyó, brassói közíró kollégámnak, hanem gályapadom) végleg elmenőben, összepakoltam emlékeimet is, és utolsó jótettként egy fiatalember első regényének kéziratára igent mondtam.

Tetszett nekem, hogy könyve mottójában Homéroszt idézte:

Szembefúvó szél szállt a vitorlákba, hajósok:
ám engem vegyetek föl mégis, s jó utatok lesz.

A kezdő újságíró regényében a magunk baloldalának kritikáját igeneltem, a népboldogító mutatós eszmék árnyékában lavírozók hataloméhes akarnokságának ellentéteként kialakult józan ellenállást, és mindazt, ami visszhangzott ebből az írásból a család fontosságát illetően. Nagyenyedi lapszerkesztői gyakorlatom közben, tanultam meg, józan mentoraimtól, hogy jövőnk a család erkölcsi erejének függvényében alakul majd cselekvő vagy önmagát elemésztő egyedek társadalmává.

- Miért ilyen megillетődött? - kérdeztem a kékszemű, színész képű fiatalembertől, amikor a kéziratával együtt átadtam az egyik bájos szerkesztőnőnek, miközben arra gondoltam, hogy magam sem voltam különb ott a vécsei kastélyban.

- Elképzelhető, hogy folytatóim is akadnak majd... Akik talán ugyanolyan megillетődött komolysággal és fecskeszorgalommal építik fészkünket... - dörmögtem magam elé.

- Köszönöm - rebegte a fiatalember, és elgondolkoztatott, ahogyan kihátrált a szobámból. Szúrós tekintetemmel, megritkult ősz hajammal, csontos kezem hadonászásával riasztottam el? Szerettem volna bátorságra, harcos kivagyiságra biztatni, hogy szaporábban léphessen előre a felgyorsult időben, mert biztos voltam abban, hogy a küzdelmet el nem kerülheti. Ha tehettem volna, visszatartom, magam mellé ültetem, és rendre elmondom neki egész bajvívásos életem. Arról a többpástos helytállásról is ráérősen meséltem volna, aminek folytatását ráhagyom. A lapcsinálás gondjait, a *Hasznos könyvtár* folytatásának szükségességét, a másokkal való kisebbségi együttélés tudományát többek között: virágos emlékeimet, iszap fölötti hosszú utam tanulságait.

Miközben újdonsült kollégám könyvecskéje az első könyvesek sorozatában, javaslatomra, szokatlanul nagy, (az egész sorozatban legnagyobb) példányszámban megjelent, azon a nyáron váratlanul megjött fentről a behívóm előzetese.

Sírósra görbült a szám, dadogósra vastagodott a nyelvem, a karom, kezem csökönyösen ellenszegült parancsaimnak. Akár a velem egyidős fiatal regényíró apja, gyakran, ok nélkül is, sírdogáltam. Gyerekkorom egészséges kacagásaira gondolva is fojtogatott a sírás. Aztán jobbra fordult a betegségem. Apránként újraszülettem, hogy a végleges behívó előtt még használa legyek, többek között, annak a fiatalembernek is, akinek a sors kegyelméből, valamiféleképpen a nyomomba kellett lépnie. Hazavágytam a falumba, ahol az 'öntudatlanság tavában' születtem. Onnan indulva, újraéltem viszontagságos életemet, tizenöt esztendő alatt, trilógiába gyűjtöttem visszaemlékezéseimet. Az sem lehet véletlen, hogy éppen onnan, ahol

művemet írtam, a törvényszéki főbíró egykori Görögtemplom utcai villájának szomszédságából indult életútjára az a fiatalember, akit másokkal együtt küzdelmeim folytatójának hiszek. A kegyelmes, de nem mindenható sorsnak majdnem sikerült összehoznia minket, amikor jelképes kézszorításunkkal megtörténhetett volna a szocialista érában szokványos kifejezéssel élve, a meleg-csákányváltás, és biztatásommal ez a fiatalember biztosabban haladhatott volna dolgaink főcsapásában. Ha nem olyan körültekintően óvatos a nálamnál is öregebb Bákay Domokos - a régi idők konspirációs szabályait alkalmazta mindhalálig -, nemcsak a kapuig fuvaroztatja magát a Romániai Magyar Dolgozók Szövetsége (az 1930-as évek RMDSZ-e) kapcsán a Vásárhelyi Találkozóról dokumentálódásában összeakadt Trabantos utódommal, hanem beinvitálja hozzám. Akkor bizonyára nyugodtabban hajthattam volna örökálomra kívül-belül kopottas ősz fejem. De még leírhattam mindazt, amit gondoltam, és mert hiszek az erdélyi lélekben, a tudományos indoklásoknak fittyet hányva, a lélekvándorlás titokzatos törvényei szerint reménykedem, hogy könyvbe szedett válogatott intelmeim kiválasztottamhoz is idejében eljutnak.

Ne fulladj bele a szennyes áradatba, amíg mások fülébe nem rebeged riadt félelmeidet.

Könyvem, amelyet a nehéz szagú iszap felett írtam, persze, hogy nem jelenhetett meg életemben. De mondanivalója tépett lobogóként lebegett a fasizmust utánzó elnyomás idején, a minden lombnyílást gátló diktatúra beteges levegőjében, és tanulságos lehet minden, az új évezredet ostromló számára. Közben arra gondoltam, hogy voltam magam is friss hegyi patak, amely virágos fák alatt szalad életem dombjáról.

Nyolcvanharmadik születésnapom hetében kaptam a halaszthatatlan behívót.

Feleségem, Milus, már egy esztendeje várt rám a legszebb erdélyi sírkertben. És még onnan is arra figyelmeztetett, hogy törvénytelenül elítélt jótevőinkről, ha életükben nem, vagy csak bátortalanul szóltam, utolsó gyónásomkor, kell, hogy legyen jó szavam. Hagyatékom, alig ismert védencem ugyancsak nyolcvanhárom évet élt apjának élettapasztalataihoz hasonlóan, ahogyan ezt hivatalos nekrológokban gyakorta megfogalmazzák, elevenen él majd az utánam következő(k) emlékezetében.

Így történt, hogy amikor kikísértek a Házsongárdba, patinás lelkem már kiválasztottamat gazdagította. Meggyötört lelke mellé szegődtem, abba a tétova ürességbe, amelyet üldöztetésének következményeként, katonafia titokzatos halála okozott.

Jól tettem, mert, akiknek makacs szókimondásával kellemetlenné és kényelmetlené vált, sunyi meggondolásból a felfelé buktatást választották, hiszen akaratlanul örökölt jó káderlapja ellenében, fia nagy port felvert halála és munkamániás népszolgálata ismeretében mást nem is tehettek. Az általam kiadott regényét, amelyben a proletárburzsoázia kialakulásának körülményeit néhány találó ecsetvonással felvázolta, illegális kommunisták égették el, a könyvet méltató befutott írót pedig veréssel fenyegették, és majdnem egy évtizedig a kiadók fekete listáján szerepelt a neve, amit jóindulatú embereink által pozitívnak beállított riportkötete megjelenése után töröltek. A *Szülőföldtől távol* című riportsorozatában, Moldvát, Olténiát, Dobrudzsát beutazva, az Erdélyen kívülre kényszeríttet magyarokat ért jogtalanságokról szólt. Hallottam róla, hogy az anyanyelvi oktatás kapcsán kimondta a mindnyájunk által tapasztalt erőszakos beolvasztás tényét. Egyik régi brassói munkatársam naiv szocialista szemléletével ellentétben, kérdésére, hogy: Mi van itt?, - fasizmusnak nevezte a nyolcvanas évek elején reánk borított és egyre jobban szorító tilalomhálót. Lapjánál felújította, ezres közönségek elé, hatvannál többször sikerrel vitte ifjúsági találkozóikat. Új, gátlástalan aktivista főszerkesztője előbb az előadások kétnyelvűségét, majd a csak hivatalos nyelven képzelt előadásokat erőltetette. Ellenében nem sokat tehetett. A felfelé buktatást sunyi titkolózás közepette készí-

tették elő a káderesek. A közelgő fordulat európai előrejelzéseit értve, józanésszel nem, de jeles szellemi vezetőink tudtával mégis elvállalta a gyermeklapok főszerkesztőségét.

Sírom a temetőkapuhoz közel.

Írótársak, szerkesztők, magyarságukat, emberségüket makacsul valló és vállaló erdélyiek lépegetnek koporsóm után. Kinn a februári tél dühödt toporzékolása, a gyászolókban a kilátásnélküli holnap vacogtató hidege.

A sors által nyomomba lépni kiválasztott ember már nem fiatal.

A mellette viháncoló, mindig sikeres író, mindig sikeresnek akart furcsa képű asszonylánya, orgazmusát régóta, a viháncolásig birizgáló képzelt együttlétükről csacsog. Mekkora önhitség szükséges ahhoz, a testén is láthatóan beteg nő elhitesse magával, hogy számíthat a kakaskodó férfiak érdeklődésére? Mozdulok, hogy koporsómból rászóljak, hagyja a szabadelvűséget másra, térjen vissza papszüleit megtagadó férjéhez, aki az öröké szépen lavírozó após önzetlennek nem mondható segítségével gátlástalanul „be...aszta magát az irodalomba.” Életemben elkerültem az ilyesféle szabatos fogalmazást, de miután annyira féltem pártfogoltamat a városunkban is elterjedt fülledt kispolgári erkölcstelenség hínárjától, testemen, avagy magamon kívül kerülve, most már megengedek minden szókimondást.

Figyelem emberemet, nem tudja mire vélni az elengedett gyeplőjű, áhítatos női udvarlást.

Ez a nő bizonyára nagyon tájékozott. A szerkesztőség egyik ‘oszlopos’ tagjának faggatására, de fogadalma után, hogy a dolog köztünk marad, szóltam arról a lehetőségről, hogy tisztelt öregjeink tanácsára mégis elvállalom ‘arra a kis időre’ a lapvezetést, különben egy aktivistát tesznek oda, és akkor rajtunk kívül, megnézhetik magukat a gyereklap szerkesztői és az olvasók is. Nyilvánvaló, ennek a kielégítetlen asszonynak fontos, hogy a lelépésre kényszerített aktivista lapvezető által némileg mellőzött íróapja, visszakapja állandó rovatát a gyermeklapban. Innen áradoztatott bájossága! Mit tehetek? Úgy kell elbánnom vele, mint köreikben szokás. Mint, ahogyan abban a zenei világban lubickoló kártya-társaságban teszik, ahol a házigazda imigyen szól, a maga sem tudja miért kedves feleségéhez (talán azért kedves, mert szokása volt kebelbarátainak lába közét, a kártyaasztal alatt, mohó szájacskájával időnként felkeresni), aki fizetésnapi jókedvvel lép be az ajtón:

- Fizetést kaptál szívem!?

- Kaptam bizony, szívecském... És jó feleséghez illően bátorításul nyomatékosít, reményfuvallatot permetez a szerelemben sem sikeres kártyalovag férjére: - De mennyire, hogy kaptam, drágaságom!

- Hát akkor tedd le ide gyorsan, szívem! - parancsolja nagyot szippantva a fuvallatból a férj, és az asztalt kopogtatva, mérhetetlen kedvessége bizonyítékául, teátrálisan tiszta kiejtéssel az anyósa által még őrzött és ápolt, a környezetében sűrűn emlegetett, de nem látogatott, édes, nemes születési helyére kívánja a fizetésétől megfosztott asszonyt.

Így kell tennem, s ha tovább forszírozza a bájolgást...

Lelki szemeimmel láttam, hogy emberem kurtán-furcsán faképnél hagyja a gyászruhában magát az átlagnál csinosabbnak képzelő hölgyeményt, és tátongó sírgödröm megközelítéséhez a nehezebben járható havas, rögös kerülő utat választja.

És amikor eljött a szabadság napja emberem ösztönösen tudta mit kell cselekednie. Volt kiért, volt mivel és volt kivel, mert azok közül való volt, akik felocsúdva a csaknem félévszázados zsibbadtságból, a pénzcsinálás mellett kultúrszomjunk kielégítésére is gondoltak.

Mint az a temesvári egyetemi körökben ismert mérnök, aki számítógépek gyors behozatalával jutott akkora haszonhoz, hogy könyvkiadásra is kérhetett engedélyt. Ezt akkoriban egyszerű kérvényezéssel lehetett intézni. Könnyebb volt, mint eljárni, hogy néhány tárásával hirtelen összeállított számítógépes ismertetőjét, könyv alakban, valamely meglévő könyvkiadónál megjelentesse. Ugyanis a számítógépek mellett sokszorosításra alkalmas felszerelésekkel is kereskedett ez a bajuszkásan mutatós, megnyerő képű úr, és egy japán cég megbízásából ezeknek a gépeknek a karbantartását is elvállalta. A könyv szerkesztésének szakmai részét segítendő, került a sors által kiszemelt társam a mérnök vállalkozó közelébe, s ha már ott volt, anélkül, hogy az általam indított, mindössze tizenhét kiskönyvet megért *Hasznos könyvtár*-amról tudott volna valamit, *Erdélyi kiskönyvtár* címmel javasolt és hozott létre néhány lelkes emberrel olyan füzetsorozatot, amelynek egy-egy példánya soha nem került többe, mint négyöt tojás ára. Az akkori hirtelen felhígult pénz miatt kellett tojásban számolniuk. A mérnök, akinek álmaiba még az is belefért, hogy Orbán Balázs nyomán járva, újabb Székelyföld leírását nemcsak szorgalmazza, hanem elkezdje, vállalkozó kedvű lévén, ráállt a kiskönyvtár elindítására, s mintha magamat látnám, emberem az első három füzetből egyet a maga nevén, egyet álnéven, a legelsőt pedig, amely kevertnyelvűségünket javító szándékából született szótár volt, társszerzővel, anyagi ellenszolgáltatás nélkül, tehát az akkori pénzéhes, gyors meggazdagodást álmodók ellenében, önzetlenül bocsátott a kiadó rendelkezésére. Ötlete alapján, a dühödt elnemzetlenítők és az ultra-nacionalista akarnokok által tiltott zöldet választották a sorozat könyveinek színéül, a borító nagy fehér E betűje alá fektetett kis k-t közrefogó piros vonallal hirdette volna nemzetiségünk nyílt vállalását, ha a magyarságot tömörítő országos szervezet elöljárói nem húzódoztak volna maguk is nemzeti színeink vállalásától, a többségiek érzékenységére hivatkozva. Nem csoda, hogy a szervezet címere piros-fekete, a könyvsorozaté pedig zöld-fehér maradt, hiszen sokan voltak akkor olyanok, akik még a tavasszal serkenő füvet is szívesen átfestették volna kékre vagy sárgára nagyromániás buzgalmukban.

A Nagyenyeden szerkesztett Erdélyi Gazda légköréből való, megmaradásunkat éltető fuvallatot éreztem az új könyvsorozat indulásakor, amely házsongárdi lakásomig ért, és azzal biztatta a porlandó emlékezetemet kitartóan ápolókat, hogy mégsem volt hiábavaló csökönyös kőművességem.

Éppen ilyen termést érlelő nyár volt félévszázaddal azelőtt is, amikor annak a július másodikának a délelőttjén, a közeledő nyári záporra való tekintettel, nem a nyári pompájában virágzó parkban, hanem a marosvécsi várkastély nagytermében, az elnöklő Tavaszy Sándor felkért, hogy ismertessem a *Hasznos Könyvtár* helyzetét. Számításokkal bizonyítottam, hogy az előző esztendőhöz viszonyítva semmit sem javult népkönyvtárunk helyzete. Már nem két-, hanem háromhavonként jelentettünk meg újabb könyvecskét, a kilencezres példányszámot négyezerre fogtuk vissza, hogy megduzzadt raktárunk valamennyire apaszthassuk. Pedig megrendelők, bizományosok és falugazdák, több százan, ígérték a jó terjesztést, szerkesztőként pedig figyelembe vettem, hogy falusi olvasóink a regényes ismeretterjesztő könyvek helyett, amilyen első kiadványunk, a szorgalmas méhek életéről írt olvasmányos munkám volt, inkább a tudományos komolysággal megírt, szakszerű útmutatókat várnak. Nyilvánvalóvá vált, hogy a könyvsorozat mindössze kétezres példányszámban is kifizetődő lett volna, de a megfelelő terjesztés híján nem vagyunk képesek eljuttatni az oly szükséges népművelő írásokat rendeltetési helyükre. Ennek pedig legfőbb oka az volt, hogy mint általában máskor is, segítséget kérő szavamra, írói társaságunk, mindössze a jegyzőkönyvekben is oly szépen mutató erkölcsi támogatás megfogalmazásáig jutott. Pedig a szépkiállású, gyakorlottan szóló Nagyméltóságú úr, akkor is elmondta, hogy régen dédelgetett terve a falusi nép számára szépirodalmi könyveket kiadni. A kiadás és terjesztés gondját az Erdélyi Szépmíves Céh haladéktalan feladatának jelölte meg, amelybe bekapcsolhatónak vélte a *Hasznos Könyvtár* kiadvá-

nyainak egy bizonyos részét is. Áronnak, ennek az egy tömbből kopjafának faragott embernek köszönhetően kissé felforrósodott a vita, mert ő a tőle megszokott nyíltsággal kimondta, hogy a népnek szóló könyvek dolga erkölcsi ügy, ha ráfizetéssel is, de minden körülmények között folytatni kell a sorozatot. Akkor még úgy tűnt, hogy a *Céh*, a *Helikon*, a *Pásztortűz* és a *Hasznos Könyvtár* közös és szakavatott terjesztésének megszervezésével, a tanítók és a papok érdekeltté tételével célt érhetünk.

Nem így történt.

Emlékirataim megjelenése késett, elképzelt pártfogoltságom és tapasztalataim nélkül a rendszerváltozás utáni népkönyvtársorozat is beleütközött a terjesztés akadályaiba. A környező falvakba ingázó tanárok még be-benéztek a zöld borítójú könyvek kiadójának irodájába, és mutatóba ingyen példányokat vittek magukkal. Egy erdélyinek akart napilap terjesztésére ígért, magyarországi használt postakocsik munkába állítása is reményt ébresztett, de aztán az erdélyi magyar politikai vezetéstől, hatalomvágy okán megfosztott, az újra kincses városnak és az erdélyi magyarság képzelt központból elszívott anyaországi támogatás hiánya megpecsételte a kiskönyvtár sorsát is."

Bizony mondom, Sándor bátyánk, halála után tíz esztendővel, csendes visszajáró szellemekhez hasonlón, ha kikászolódik sírjából, elégtétellel állapíthatta volna meg, hogy a *Hasznos Könyvtár* nyomdokaiba tétován lépegető új könyvsorozat túlszárnyalta elődjét, amennyiben az előbbi 17 megjelent köteteinek számát tekintve, az utóbbinak a 22. köteténél fogyott ki a pénze. De fejcsóválva azzal is bánatboglyáját növelte volna, ha megtudja, hogy ennek a népkönyvtárnak a temetésén, a maguk között elhatározott támogatatlanság szentelt füstölői mögül kukucskáló akarnokok, sem becsületükről, sem erkölcsösségükről senkit sem biztosítottak.

Augusztusi forró délelőtt lépésben gurult doromboló Trabant-kombiján a Toldalagi-Korda ház sarkánál lévő kereszteződésbe. Egy pillanatra a majdnem két évszázados, barokk jellegzetességeket is őrző klasszicista épület kiugró ablakainak empire rácsain akadt meg a szeme. Amikor erre járt, mindig megpróbálta kibetűzni a grófi korona alatti névbetűket. Arra gondolt, hogyha valamivel hamarabb születik, talán még láthatta volna a házban lakó jeles emlékíró és híres vadász kitömött farkasát, amint gazdája bérelt lakásának minden ajtónyitásakor, valamiféle elmés szerkezet segítségével ugrásra emelkedik. Tréfacsináló ember lehetett, hogy ezzel ijesztgette látogatóit. De ha még előbb születik, az építtető Tholdalaghi Lászlót is láthatta volna, akinek az apja Marosvásárhelyen együtt sétálhatott II. Józseffel, ő maga pedig többek között Göttingában is tanulhatott.

Most sem tudta magát túltenni azon az egyszerű, de örökös kérdésen, hogy az ember nem a maga akaratából, hanem csak úgy, találomra vagy esetleg egy emberpár kénye-kedve szerint jön a világra. Időnként egy világhíres agykutató kétségei gyötörték, aki úgy képzelte el az életet, hogy szűk folyosó, amelynek két oldala a mágnes két pólusa, és miközben végigszáguldunk vagy végigvánszorgunk ezen a folyóson, vonzanak és taszítanak a dolgok. Szabad akaratunk meghatározatlan, a képzelt teremtő őslélek része, amely nem lehet eleve gonosz és kárhozatra ítélt, hanem akaratunk szerint irányítható, mi döntjük el, hogy a mágnes melyik oldalához dörgölőzünk, és ha betartjuk a legfontosabb parancsolatokat, úgy épülhetünk vissza az őslélekbe, avagy az örökéletbe, hogy azt tökéletesíthetjük.

Mennék. A szívem úgy vibrál, remeg -
És mégis, mint egy kőszent állok itten,
Belülről zeng a dal: „Isten áldd meg!"
S én gondolom: Ó, hogy megvert az isten!

Azon is bosszankodott, hogy nem emlékszik már a költő arcára, aki valószínűleg ebben a házban írta verseit, és aki, a kor szokásainak engedve, Ady Endréhez és József Attilához hasonlóan, versbe szedett szép verssoraiban gyakran emlegette a szívét. Szentül meg volt győződve, hogy már jóval előbb találkozhatott Reményik Sándorral, még mielőtt annak verseskönyvei a kezébe kerültek. Merthogy naponta erre haladt el elemi iskolája, később pedig a Református Kollégium felé.

„Jól nézek ki! Mit válasszak? Mikor kellett volna vagy kellene élnem? A kincses város régi polgári életének kezdeteit, az erdélyi országgyűlések idejét, a főkormányzószékhelyé avanzsált városban az akkori új korszak kezdetét válasszam, vagy a saját életem idejét, amelyben a 'magyar idő' alakította ki bennem mindazt, amiért élnem érdemes?"

A környezethez illő költői kérdés volt.

Hirtelen átható füstszagot érzett.

Elhessegette magától a riadalmat. Azt gondolta, hogy ama százkilencven évvel azelőtti augusztusvégi tűzvésznek a képzelete csapta meg füstjével. És történelemi visszapillantásához igazodó szaglása idézi azt a sokáig emlékezetes eseményt, amikor a belvárosnak ez a része teljesen leégett.

„Ha kell, ha nem, mindig jön valamiféle tűzvész, amelynek következménye az újrakezdés. Ez a ragyogó épület sem született volna meg, ha az akkori tűzvész után, az építőkedvű neves házaspár, nem talál akkor a szénné égett vagyona látványától szabadulni vágyó, telekhelyét elprédáló eladóra. De megtörtént."

Úgy érezte, hogy az ehhez hasonló történések mágneseinek vonzásában jó élni.

Erős ütésként érte a felismerés.

A szélvédőn át egy lebontott ház üres telkét látta. A telket határoló ház vöröstéglás tűzfalát, négy ijedten nyitott ajtójával, egy fekete kocsi orra támasztotta szükségtelenül. A házfalnak, mivel semmilyen nyomós oka nem volt rá, esze ágában sem volt összeomlani. Kikászolódott a Trabantból, körbesétálva tapogatta, faarccal állapította meg, hogy kocsija sértetlen. Fájós bal halántékát dörzsölve, kissé furcsállotta, hogy a Toldalagi-Korda palota „PVC-jaguárja" mögé került.

- Jól van, uram? - kérdezte egy idősebb hölgy az összecsődült járókelők közül. Aztán a fekete kocsi utasai vették körbe, hogy felváltva a gépkocsizás elemi szabályairól tartsanak neki kiselőadást. Közben, közösen körbejárták mindkét kocsit. A Trabant visszapillantó tükre hiányzott.

- Maguk - szólt felemelt ujjal egy szaktekintély kiállású férfi -, a megengedett sebességet jócskán túlhaladva érkeztek a kereszteződésbe!

Rövid vita keletkezett arról, hogy melyik kocsinak volt elsősége. A jelenlevő önkéntesek bevonásával, gyors körülszaglással megállapították, hogy két gépkocsivezető közül egyik sem fogyasztott alkoholt.

Aztán, az esemény főszereplői, mert rendőr nem mutatkozott a környéken, felületes kézfogással búcsúzva egymástól, óvatos körültekintések közepette elhajtottak a helyszínről.

Felhajtott a dombközépre épült klinikák fölé, a bolondok „zöldfedelűnek" becézett ideggyógyászatára. A „csendeseknek" fenntartott épületben szomorúságukat gyógyították a beutaltak. A fiatal, de legalább mázsás, vidámra kifestett ápolónő, puha porcikáival gyakorta végigringatózott a betegek között, széles mosolygások közepette placebót osztogatott. Minden megjelenésekor annak a műkedvelő színjátszó csoportnak a színpadán képzelte magát, ahol arasznyi balettszoknyában lejtett szólótáncával fergeteges sikert aratott.

Nem volt közveszélyes.

Az apáca képű, vénkisasszony orvosnő félelmes pillantása alatt törpékké zsugorodtak a betegek. Bejáró betegként nem volt mitől félnie, elektrosokkal csak a beutaltakat kezelik. Elmondta balesetét. Azt sem hallgatta el, hogy az előző nap karján hazáig cipelte az élelmiszerbolt kosarát, de már nem volt benne az a két csomag vaj, amiért órákig sorban állt. Visszavitte a kosarat az üzletbe. Emlékezett arra, hogy a pénztárnál kifizette a vajat, de nem tudta hol, merre járt, hogyan ért haza.

- Nem kap több nyugtatót! - szólt idegesen az apácaképű orvosnő. - Figyelmeztettem, hogy egyelőre nem vezethet kocsit. Mit akar? A zárt osztályon sincs már hely...

Megfejthetetlen, hogy mitől vált idegessé az orvosnő.

Óvatos hajbókolással kimenekült az intézetből.

Belátta, hogy a magába roskadt szomorúság helyet jobb, ha inkább vidám bolondozással folytatja az életet.

Megcsörrent szótlan fogadalmaiból fonott lánca, amely függővé tette unalomig megszokott munkájától. Visszasétált a szürke betonfalak mögé és lerogyott egykor tintás gályapadjára.

Hirtelen kigondolt történetek sűrűségében lebegett. „Kinek jó az, ha szöveggé szülöm őket? Minek szerkeszted egymásmellé, látszólag egymásután következőkké ezeket a látszólag jelentéktelen, máskor kimondottan unalmas történeteket? Talán csak nem akarsz ily módon lékeléssel behatolni a saját gondolataiba, s mint a piaci dinnyeárusok felmutatni az agytekervényeidben zúgó áradatból valamit, ami bensőd jellemzője? Valamit, ami arra való, hogy ne csak a tiéd legyen, hiszen megélt életed idejét mutató órád, a körülötted porló időt is mutatja, azt a világot, amely veled együtt eltűnik majd. Az elmúlás elleni tiltakozásod minden történést megörökítő mondat? Miért nem akarod elfogadni a megvilágosodás májusi ünnepén oly nyilvánvaló Buddha-sorsot? Hegyek és tengerek között téblábolsz, istenek és démonok vonzanak. Örök akarsz lenni akár a hegy, akár az eggyé tömörített istenek. Pagodákat építesz magadban, hegyek utánzására adtad fejed, pedig nincs más dolgod, mint az, hogy élőlénynek ne okozz bajt, porszem se légy a mások szemében, a könnyek forrásából nem neked kell örömöt és bánatot fakasztanod. Talán csak nem hiszed, hogy a bennünk született szeretet dolga az emberarcú világ örökös újrateremtése? A dolgod az, hogy önmagad keresd, és megválaszthatatlan kérdéseinkre makacsul kutasd a választ, miközben állati ostobaságodtól nem szabadulhatsz, a magad szerkesztette mókuskerékben.

a legnagyobb hegy vagyok magamban örök
a megtestesült és megvilágosodott
evilági hitekben kerek nagyvilág
minden istenek részeként a természet
porszemben is tükröződő igaz egésze
létem s hiányom egyformán fontos lehet

Javíthatatlan vagyok? Szókratészek szóljatok rám!

Azt hittem tudom, hogy a kételkedésen túl is, mi itt a dolgom...

11.
Fullánkok

Kedveseim! ...a bajt ismerjük már mi eléggé -
egykor öröm lesz tán gondolni ezekre.

(Vergilius)

„Ha igaz, hogy négyezer-négyszáznegyvennégy aprólékosan kórismert betegség rágja az embert, mondhatom, van dolgunk elég. Agybajaink kórokozói leginkább embertársainktól származnak. Szókkal, tettel, pillantással, testjelekkel, és kimondatlan gondolataikkal is betegítjük egymást. Óriásbacilusok, halálvírusok, rákfenék vagyunk. Egymás ellenségei, miközben legalább két évezred óta a világszeretetről papolunk."

Magában füstölgött, mert néhány szavas érdeklődő levelére megint nem hozott választ a villámposta. Hittérítőnek Afrikába szerződött ismerősétől kapta a hírt, hogy Jencinek külön teniszpálya jár abban a közép-keleti országban, ahová amerikai számítógépes cége küldte. Ez akkor derült ki, amikor vezetői rosszallásáért védekeznie kellett, amiért időnként átengedte a pályát arab szolgálóinak. Mit róhattak fel Jenci hibájául? Talán csak azt, hogy nem ismeri a kasztrendszert, az emberek nemcsak keleten szokásos osztályozását, csoportokba sorolását. Ez persze, nem lehet igaz, mert hiszen, mint mindenki, ő is, legalább valamiféle minőségi kategóriákba, skatulyákba sorolja ismerőseit és barátait.

Éppen ez volt az oka annak, hogy a Jenciről felhorgadó gondolataiban nem tudott megbékélni vele, nem értette, hogy régi munkatársi kapcsolatukat feleleventő elektromos leveleire nem válaszolt.

„A számítógépes üzenet semmiben sem hasonlítható azokhoz a régi postaküldeményekhez, amelyeket a városon kívül lakó, a nemzeti többséghez tartozó, a hatalom megbízható, tehát túlbuzgó postásai, a címzettek magyar nevétől undorodva, fényes nappal a Szamos-hídról a vízbe szórtak, vagy a bükki erdőbe temettek, a foguk között morzsolt dühös káromkodások közepette. A villámlevelet a címzett egyetlen kattintással a szemétkosárba lökheti. Ha így tett Jenci, mert bizonyára ezt tette, akkor bizony tévedett, hiszen egyelőre vagy örökre kizárta őt barátai sorából. Félreértés?"

A félreértést tisztázni kell, motoszkált benne a sugallat, és újabb leveleket küldött, és a távoli gép visszajelzéséből megtudta, hogy levele megérkezett.

„Duzzog. Mit kezdjen az ember egy duzzogó hőssel, aki egykor Lajos volt és most valamiért Jenci névre hallgat. Hátha. De miért hallgat!?"

Meggyőződését, amely szerint nem Jencinek, hanem saját magának van oka a sértődésre, a hittérítők makacsságával hitte. Ha Jenci ezt belátná, neki is könnyebb volna, rádöbbenhetne, hogy barátságuk nélkül ő is kevesebb, hiszen nincsenek olyan sokan körülötte olyanok, akik nagyrabecsülése mellett apróbb hibáit is a szemébe mondják. Például szétszórtságát. És az ebből eredő befejezetlenségeit. Jenci valóságos kultuszt csinált abból, hogy lakásában, művészi rendetlenségben és összevisszaságban, nyitott vagy papír cetlikkel jelzett könyvek hónapokig kupacokban hevertek, melyekhez hozzányúlni senkinek sem volt szabad. A különféle művekben talált idézetek felhasználását aztán a végtelenségig halasztotta, eltervezett dolgozatai nagy részét rendre félbehagyta, könyvei csak akkor kerültek vissza a polcokra, amikor elköltözött és új életet kezdett egy más városban vagy egy más nő lakásán.

„Buldog természetűnek születtem. Nem szóltam, mert nem szólhattam Jenci különcködéseiért. De amikor halogató módszerét a segítségére alakult csoportra is kiterjesztette, figyelmeztettem, lekaptam, aztán nyilvánosan is bíráltam. Az idősebb munkatárs jogán."

Egyszer Jenci javaslatára, öttagú csoporttal, bő hetet töltöttek egy vidéki kisváros iskolai életének szociológiai felmérésével, kérdőíveztek, mélyinterjúkat készítettek, éjszakába nyúló megfeszített munkával. A munka összegezése természetesen a kezdeményezőre, Jencire maradt. Dolgozatával sohasem készült el. Okát ennek nem indokolta, inkább csak érzékeltette, hogy a valóságos helyzet ismertetését amúgy is tiltotta volna a hatalom, széllel szembe pedig nem érdemes pisilni.

Egy másik alkalommal, amikor lelkes diákok másfél éves gyűjtőmunkája ment füstbe a kezén, és ennek kapcsán Jenci a diákok szorgalmát hiányolva, ezt a sajtóban is szóvá téve, a maga huzavonáiról pedig elfelejtett szólni, nos, ekkor maga is tollat ragadott. Írását, amelyben a diákok védelmében az értelmiségiek felelőségét a Jenci példáján firtatta, meglepően szívesen fogadta a helyi napilap szolgálatos, felfelé alázatos, lefelé kivagyiskodó szerkesztője.

Jenci keserűen nyelt egyet, nem fogadhatta jó szívvel a barátinak akart figyelmeztetést, mert éppen akkor oszlott végletesen kettőbe a körülöttük szigorodó világ: a hatalmat kiszolgálók és az ellenállók között mélységes űr tátongott. A hatalom emberei és az ellenállók zárták soraikat, a csoporton belül, egymás hibáit nem illethette rossz szó, mindkét oldalon virágzott a klikkszellem.

Utálta ezt.

Nem hitte, hogy nyíltságával árthat a hatalom elnyomásában gyötrődőknek, hiszen éppen arra biztatta őket, hogy buldogok módjára, egymást figyelmeztetve, javítva, segítve kitartással küzdjenek.

A Jenci főnöke, egy színházi előadás szünetében, félrehívta, és fejcsóválva kérdezte, hogy miért bántja szegény Jencit. „Elég más baja is van...” - kesergett az apró termetű neves filozófus, akinek bátorságát egy a vegyes házasságokról írt szociográfiai riportjával többször is próbára tette. Amikor harmadszor is szerkesztőségi íróasztalára került írása, a főnök szótlanul felugrott székéről és pulykavörösen, köszönés nélkül távozott az egymást szorgalmasan figyelő és kitartóan jelentgető munkatársai köréből.

Akkoriban Jencit ismét buzgón figyelte a belügy, végül rábírták, hogy „a saját érdekében”, német származásával indokolva, kérelmezze kitelepedését. Megígérték neki, hogy gyorsított eljárással rövid időn belül elhagyhatja az országot. A „gyorsított eljárás” második évében, miután családjával mindenüket felélték, féltett könyveit barátaira bízva, táskájában a könyvek leltárával jelentkezett az utolsó ellenőrzésen. A belügyisek már nem nyaggatták különféle, a barátait és a munkatársait illető kérdésekkel, de kipakoltatták vele a táskáját, és nyomban elkobozták a könyveinek listáját.

„Ma sem értem, hogy miért éppen reám gyanakodott Jenci?! Akkoriban minden áttelepülő ismerősömet többször felkerestem, segítettem nekik a csomagolásban, a cipekedésben, hogy könyveimből néhányat magukkal vigyenek az anyaországba, ahonnan barátaim segítségével, postán jutattam mintegy ötszáz magyar nyelvű kézikönyvet északra menekültgyermekeimnek. Kétezer hatszáz kötetnyi könyvtáramat már fiatalkoromtól örökségnek szántam, mi mást adhattam volna azokban az ínséges időkben? Jenci nem vállalhatta könyveimet, mert a magáét sem vihette magával, persze, hogy tudtam könyveinek listájáról, hiszen megmutatta azt a terjedelmes leltárt. Elutazása előtt még találkoztam vele. Szemrehányóan mondta, hogy a könyvlistáról senki másnak, csak nekem szólt, nekem mutatta meg a táskáját, tehát én árulhattam el.

Hebegtem valamit. Szúrós szemekkel nézett rám, a vér az arcomba szökött.

- Jenci, ezt nem gondoltad komolyan? - próbáltam belátásra bírni.

- Nem találok rá más magyarázatot!

Mit tehettem? Fogadkoztam volna, hogy ilyet nem tehettem, nem szokásom, nem vagyok a hatalom embere, két évtizednyi ismeretségünk alatt talán volt alkalma meggyőződni az ellenkezőjéről. Tudhatta, hogy a hatalmon lévőkkel való gyakori kapcsolataink kényszerűségből adódtak, ez nem jelenti azt, hogy szolgálatukba szegődtünk! Hányszor elkísértem Jencit fővárosi fogadásokra, ahol nyugati követségek embereivel folytatott angol nyelvű társalgását csodáltam, az ilyen alkalmakról kötelességünk lett volna írásbeli beszámolót készíteni. Hányszor segítettük egymást szélsőségesen balos kollégáink ellenében. Egyik, az éves központi elemzéskor, a meghökkentés végett, pártkönyvemet is az asztalra dobtam védelmében.

Minek képzel engem?

Később, haragom csillapodott, próbáltam megérteni, hogy akkor, mindannyian szorongatott helyzetünkben, elkerülhetetlenül egymásra, egymás ellen is gyanakodtunk. A belügy módszerei közé tartozott: kételkedést szítani az emberek között.

Kihallgatásokon nekem is fennhangon hirdették:

- Mi minden tudunk! Előttünk nincs titok! Bevallásod csak arra jó, hogy ráébredj rossz útra tértél! Javíts helyzeteden, állj mellénk, és mi megbocsátjuk tévedéseidet!

Mindezekről akkor nem volt alkalmam beszélni, de reméltem, hogy később átgondolja a történteket, és bocsánatot kér elhamarkodott következtetéséért”

Amikor eszébe jutott Jenci, mindig végiggörgette fájdalomgubancait magában. Idegesen állapította meg, hogy úgy viselkedik, mint, akinek védekeznie kellene. Hiába próbálta meggyőzni magát arról, hogy mások vele szemben támadt kételyeit eloszlatni semmi szükség, minden tisztázásra való próbálkozásával további gyanút ébresztget. Jobb belátásra csakis azok juthatnak, akiket miután a gyanú megégetett, sebük gyógyulásával józanul újra átgondolják a történteket, és a hibáztatott viselkedését vizsgálva az eltelt időben, bizalmatlanságukat enyhíteni képesek.

Jenci vele szembeni kételkedésének fullánkját két évtizede hordja magában. Tisztázni, kibeszélni a dolgot nem volt alkalmuk. Régen az átjárhatatlan határok, a változások után pedig a nincstelenség szorítja különböző pályákra őket. Ismét az Internettel próbálkozott néhányszor. Aztán arra gondolt, hogy nem sok értelme van a dolognak. Csakhogy a keserűség, a történtek fölött időnként lebegő emlékezetből fakadó rosszérzés, gyógyíthatatlan betegségként a becsületét rágja, öli, nyomorítja testét, lelkét. A megértés hiánya emberpusztító méreggé sűrűsödik benne.

A vélt ellenséget, a hibást kizárja életéből az ember.

„Vadember koromban olyan féktelen volt bennem az indulat, hogy rikácsolva rárontottam arra, akit ellenségemnek hittem, és átharaptam a torkát. Később, bunkómmal leütöttem, lándzsámmal átdöftem, kardommal leszúrtam, puskámmal lelőttem, forgópisztolyommal csípőből ledurrantottam, mérgezett hajtűmmel megszúrtam vagy italába mérget kevertem, szitává lőttem golyószórómmal, feljelentettem a hatalom elleni szervezkedésért, kocsijával, házával, hivatalával együtt küldtem a levegőbe, kinyírattam bérgyilkosokkal, elakasztottam az utcán, letaszítottam valamely felhőkarcolóról, hegycsúcsról, toronyból. Mostanában pedig magamra aggatott bombákkal lopózom közelébe, mert annyira gyűlölöm, hogy megsemmisítéséért magamat is megölném.

Fogat - fogért! Szemet - szemért! Magamért - mást. Mást is. Mindenkit. Vesszen az ellenségünk! Vesszen a világ! Az én világom is! Vesszen, ha nem értünk szót. Vesszen, ha a bizalom, akár a tiszta levegő, rohamosan fogy, és csak tehetetlenül hápogunk hiányától. Megdőlni látszanak a farkas farkas-természetéről ismertek, az ember farkas-mivoltáról nincs okunk kételkedni.

De a szót értő állatok között a legkiválóbbak csodákra képesek. Nem feltétlenül kell egymás agyába lékeléssel behatolnunk, hogy elfogadható gondolatainknak pihentető ágyat vessünk. Az emberi kozmosz egyedeinek keringése közben a kapcsolattartás, az időnkénti rendkívül kellemes egyesülés, eddigelé célirányosan hasznosnak bizonyult."

Zavaros gondolatai között turkálva hitte, hogy nemcsak Jencivel, hanem mindenki mással, például Lajossal, aki rosszat gondol felőle, kapcsolatot kell tartania: színt kell vallaniuk, és meghallgatásra kell találniuk az „utolsó szó jogán".

„A világ egyre tágul, és egyre átláthatóbb. Az élet búvárokkal tele feneketlen, tiszta tó.

'Süt a nap, nehogy szomorú légy...'"

Az Opera pénztárának ablaka előtt sorban álltak az emberek. Egy vagy több papírlapot, vékony cetlit tartottak a kezükben, hogy amikor sorra kerülnek, beadhassák a pénztárablakon. Kálmán készségesen átvette a papírlapokat, amelyen *Belépési nyilatkozat* címmel, a jelentkező foglalkozásának és lakóhelyének feltüntetésével, annak az egymondatos fogadalomnak a szövege állott, amelyet a diktatúra megdöntése utáni napon a magyar szövetség szervezési csoportjának felelőseként sebtében fogalmazott, és ismételten közzé tett a helyi lapban.

- Magyarságukat tudatos vállaló emberekből kell pártot alakítanunk kisebbségi jogaink megszerzése érdekében. Nem követhetjük a két világháború közötti Magyar Pártot, miszerint összeszámlálás nélkül minden erdélyi magyart tagjának tartott. Alulról kell építkeznünk, valóságos összefogással szolgálhatjuk legfőbb célunkat, megmaradásunk így teremthetünk biztos alapot - jelentette ki a színház igazgatójának szervezőkkel tele irodájában.

Már az első napon ott volt közöttük a magyar művelődést minden időkben kitartóan szolgáló öregje, akit jóhiszeműsége miatt a hatalom politikusai, és a hatalom ellen feszülők is rég leírtak. De most is tettekre készen állott, a *Belépési nyilatkozat* első fogalmazványába egyféle, az ideiglenes kormánnyal szembeni hűségnyilatkozatot javasolt, ami persze, az előre nem látható fejlemények miatt, a megjelentetés előtt, ki kellett húznia a szövegből. Egy, az addigi közéletben kevésbé ismert nevű szociológus nyíltan azt ajánlotta az öreg harcosnak, hogy vonuljon vissza, maradjon a háttérben. Erre az öreg, az új idők várományosának nevezte magát, és sértődötten jogaira hivatkozott. Egyike volt a rendszerváltozás utáni indított új napilap első számában megjelentetett programnyilatkozat szerkesztőinek. Neve, másokkal szemben, nem tudta nélkül szerepelt az aláírók között. Másnap az öreg valóban otthon maradt, de egyetemi hallgató unokáját arra biztatta, alakítson magyar ifjúsági szervezetet. Ez megtörtént, és a magyar szövetség tagsága is gyorsan gyarapodott. A szervezők huszonhét tagú csoportja a színház előcsarnokában tartotta a tagtoborzást elősegítő megbeszéléseit. Néhány lelkes ember legfőbb gondja, a hatalom kiszolgálóinak kirekesztése volt. Egy lelkes ügyvéd kijelentette, hogy vagy ő, vagy az öreg harcos. Gyűlöletbeszédére Kálmán groteszk túlzásra ragadtatta el magát, azt javasolta, hogy lőjék le az öreget. Az ügyvéd nem értette a viccet, kijelentette, hogy mindenképpen Kálmán mellett vállal szervezési munkát a szövetségben.

- Legalább húszezer tagra van szükségünk - mondta Plébános Lőrinc, a közfelkiáltással megválasztott ideiglenes elnök.

- Százezernél többen leszünk a megyében - fogadkozott Kálmán, és hála a gyorsan megújuló helyi lapban indított toborzó rovatának, napokig özönöltek az érdeklődők a színház előtti térre, sorban álltak az újságból kivágott *Belépési nyilatkozatokkal* az emberek.

Külvárosi, idős munkásember dugta be a saját és szomszédjai nyilatkozatát a pénztárablakon.

- Ne haragudjon, de meg kell kérdeznem, kinek adtam át a nyilatkozatainkat?

- Kopasz Kálmán a nevem. Nem tudom, ha mondd magának valamit ez a név, Pál Farkassal felváltva vállaltuk ezt a munkát...

- Érdekes - gondolkozott el az öreg, jó negyven évvel ezelőtt ugyancsak Kopasz Kálmánnál iratkoztam fel a Magyar Népi Szövetségbe!

Kálmán elmosolyodott.

- Az apám lehetett... Örömére szolgál, ha elmondom, hogy neve még most is ismerős...

- Tiszteltetem! És jó egészséget kívánok neki!

- Magának is - szólt Kálmán, és a papírról kétszer elolvasta az öreg nevét, hogy emlékezzen rá, hiszen az apja biztosan megkérdi majd.

A szervezők felosztották maguk között a megyét és a városi lakónegyedeit, hogy mindenütt szervezet alakítsanak. Kálmánra az első januári vasárnap, az egyik Szamos-menti kisváros jutott, ahová Trabantján könnyen eljuthatott.

Templomozás után, a helyi fűtetlen Kultúrházban gyűlt össze a magyarok népes serege. Eufórikus hangulatban választottak maguknak vezetőséget. Kálmán Kós Károly egyik könyvét vitte magával, és a lelkészekhez hasonlóan lelkesítő passzust olvasott fel a kiáltó szó című röpiratból: *„Dolgoznunk kell, ha élni akarunk, és akarunk élni, tehát dolgozni fogunk...”*. Aztán a teendőkről szólva, a helyi könyvtárból száműzött magyar nyelvű könyvek pótlására, az egyházi segítséggel létesítendő magyar könyvtár létrehozását ajánlotta a jelenlevők figyelmébe. Magyar irodát is nyithattak az anyaországból kapott felszerelésekkel, gépírók is jelentkeztek.

Csontig átfázva, de elégedetten ült vissza Trabantjába.

Valóságosan is lázas napok következtek. Tüdőgyulladását lábon húzta egy darabig. Akkor esett ágynak, amikor egykori pártitkárának cikkét olvasta a változásokra gyorsan köpenyegforgatással válaszoló szerkesztők fővárosi lapjában. A klikkszellemben egymást védők lapjának választott főnöke, az a közismerten belügyi szolgálatban edzett ember volt, aki - a legfelsőbb vezető által két évtizedik támogatott - főszerkesztőjének káderesi tisztjéből akarnokként emelkedett a lap élére. A cikk négyhasábos címében a szerkesztők a „szemétdomb” jelzőt ragasztották a Kálmán nevéhez, mert egyik írásában lelkiismereti vizsgálatra invitálta a sajtó munkatársait, és a javításra való többszöri felszólítás ellenére, néhány gátlástalanul a hatalmat ajnározó főszerkesztő nevét, törpeségük szemléltetéseképpen, nem átallotta kicsi betűvel írni.

Miután összeszedte magát, megkereste az elnököt.

- Láttad - kérdezte Lőrinc elé tartva a lapot.

- Ühüm - bólintott kényszeredetten Lőrinc.

- Megvédtek néhányan. De ti, akik jól ismertek nem szóltatok. Nem szolgáltam rá a bizalmatokra?!

Lőrinc kényelmetlen helyzetét mutató arcot vágott.

- Mit tehetnénk?

- Te is tudod, hogy a cikk aláírója magát átmenteni óhajtó pártaktivista. Hagyjátok, hogy rágalmazzon?

- Sajtószabadság van.

Kálmán tudta, hogy hiába kéri egykori és új munkatársait, ismerőit, azok nem hajlandók pártjára állni, mert tudják, hogy ők is megkaphatják a magukét, most mindenkit, aki él és mozog, megrágalmazhatnak, lekommunistázhatnak, mert a közvélemény bűnbakot keres, és ha valakire rárontanak, akár a vadállatok a vérszagra, csaholva, vicsorítva, a többiek is rávetik magukat.

Egy napi gondolkodási idő után, újra szólt Lőrincnek. Bejelentette, hogy ráhordott rágalmakkal nem vállalhatja tovább a szövetség szervezését, visszavonul. Egy fiatalabb kollegáját ajánlotta maga helyett.

Néhányszor még elment a színházi előcsarnokban tartott megbeszélésekre, hogy segítsen a szervezésben kijelölt feladatok számonkérésében, aztán megkeseredett betegnyugdíjas napjainak szótlan morzsolgatásába kezdett.

Kettősségét maga előtt sem titkolhatta. Időnként arra ébred, hogy magában, magával beszél. Szól magához, és valaki felel. Ő az!

Éjszaka, felébred, lámpát kapcsol, körülnéz, keresi önmagát. Most már majdnem bizonyos abban, hogy iker. Egy a testvérével. Ez csak úgy lehetséges, ha az anyja ikreket szült. Vele együtt egy másikat. Aki ő maga. Végül is van ebben valami megnyugtató: nem lesz szüksége arra, hogy génmanipulációkkal hasonmását elkészítsék. Amikor úgy érezte, hogy embertelenedik, hitvány szószegővé, semmirekellő hazudozóvá és lusta állattá lesz, jó testvére elmosolyodott benne. De nem egyszer, amikor jó embernek mondták, dicsérték szelídségét és ámulták sokoldalú tudását, elképzelt lelkének mélyén, a másik éne, a rosszasága, kajánul vigyorgott.

Élete ilyenformán valamiféle örökös álarcosbál volt, ahol maszkját tetszés szerint váltogathatta. Ez olykor kellemes volt. Tetszelgett maga és mások előtt, de józan pillanataiban nem feledhette a beléoltott kényszerűséget, hogy minduntalan igazi önmagát kell, hogy keresse.

A fiút vagy a lányt?

Az ezernyolcszáz negyvenkettedik bekezdésben nőnek gondolta magát.

Asszonynak, aki a férfin lovagolva élvezi igazán az életet, két didije kék hajszálerekkel díszített puha körte, feneke nem hiábavalóan ringó masina, mosolya anyás, bőrének illata bódító. Két műszakban keresi örökös fogyókúrájához a kétszersült kenyeret a világ legnagyobb telefongyárában, a futószalag meghatározatlan pontján felügyel valamit, és valamire mindegyre ráteszi nőiesen kicsi, kesztyűs kezét, érzékien megnyom vagy megszorít, beilleszt, vagy odébb tol mütyüröket, amelyek a legkevésbé sem érdeklik. Munka után bevásárol, hazaring, eszik valamit, nézi a tévét, vagy moziba megy.

Középkorúnak hiszi magát. Elvált. Egyetlen gyermekét, akit a saját képére teremtett, egy nyolc hónapig, talpig becsületes embernek hitt férfi kellemes közreműködésével, egyedül taníttatta, egyetemi diplomáig hajszolta a tőle telhető legnagyobb szigorúsággal. Azóta is büszkén meséli kollegáinak, hogy lánya tanár, természetrajzot tanít egy kisvárosban és vadházasságban él egy bajuszkás buszsofőrrel, aki minden nap a mennyekbe viszi. Unokáját, ha lesz, nincs szándékában gondozni, mert végre ő is élni akar. Tanulni valamit, mintegy, hogy mit, talán számítástechnikát és angol nyelvet, talán talpmasszázst vagy akupunktúrát: De ezért a világért sem változtatna munkahelyet, ahonnan a lehető leghamarabb nyugdíjba szeretne menni, hogy összeutazhassa a világot, legalább annyit lásson belőle, amennyire majd spórolt pénzéből telik.

Szeretőt „tart”. Idős férfit, aki havonként látogatja egy távoli városból. Megegyezésük szerint, sohasem fognak megházasodni, mindketten bíznak a különélésben, amelynek előnyeit lelkesen bizonygatják egymásnak mértékletes telefonbeszélgetéseik alkalmával.

Mindketten bevándorlók, beszélik a befogadó ország nyelvét, tudatában vannak annak, hogy a társadalmi ranglétra legalsóbb fokáról életük végéig fennebb már nem léphetnek. Dolgoztak takarítóként, konyhai mindenesként, ápolóként. Csorgó nyálú, tolószékükben bambán maguk elé bámuló félkegyelműekkel sétáltak a városban, és alkalmi munkában füvet nyírtak, ablakmosást is vállaltak, amíg külön-külön lakáshoz jutottak, berendezkedtek, és azzal ámíthatták maguk, hogy a szülőhazájuknál gazdagabb ország polgári életének megfelelő életet élnek.

Meg sem fordult a fejükben, hogy időszámításuk előtti őseikhez hasonlóan rabszolgasorban tengődnek, mivelhogy minden időkben a jóléti társadalmak rabszolgák nélkül nem működnek, nem virágozhatnak. Az ilyen országok jólétéhez tartozik, hogy minden alantas munkát rabszolgák végeznek.

Hajdanán a győztesek láncra fűzve hajtottak városaikba, földjeikre és hálószobáikba a szolgákat. Mostanában, a szorosabb kötés érdekében némi pénzzel, nagylelkű éhbérrel helyettesítik a láncokat. Ezek a rabok maguktól özönölnek a kétkezi munkások a civilizációjukra büszke népek szolgálatára, hogy felváltsák a helyieket a futószalagok mellett. És hogy patyolat tisztára takarítsák utcáikat, irodáikat, elmosogassák szennyes edényeiket, ügyeljék a könnyelműek árván hagyott gyerekeit, vezessék kényelmes buszaikat, kertészkedjenek a pompás villákban, sétáltassák és etessék hosszú életre kárhoztatott felmenőiket azok kutyáival együtt, mossák a tehetetlenségig vének szaros fenekét, engedelmesek legyenek az ágyban, és mindenben kielégítsék a jólétben elfajzottak nemi vágyait. Ehhez nem kell ismerniük a befogadó nemzetek nyelvét, kultúráját. Megtarthatják saját szokásaikat, nem muszáj, rögtön változtatniuk ruházatukon, gyakorolhatják vallásukat. Második vagy harmadik generációjuk szorgalmasabbjai aztán beházasodhatnak az őslakos családokba, friss vérrel gazdagíthatják a rabszolgatartók családfáit, ha pedig kissé meggazdagodva visszatérnek szüleik földjére, a jóléti államokban elsajátítottak alapján, koldusszegény őseik ugyancsak koldusszegény leszármazottaiból, rokonaik közül alkalmazhatnak maguknak szolgákat, és népük megváltóinak képében tetszeleghetnek mindhalálig.

Nevezzük Karolinának, megkettőzött énje miatt Karinnak is, azt a középkorú nőt, akit a befogadó országban minimális fizetése, amolyan virtuális láncként a helyhez köti, és lánca szorításán csak azzal enyhített, hogy időnként hazalátogat szülőföldjére, ahol pénztárcája miatt felnéznek rá, és ilyenkor úgy érzi, lett belőle valaki, vitte valamire. A Karin név azért találó, mert jelzi hősünk igyekezetét, hogy ne csak külcsinyében, hanem nevével is beolvadjon a befogadó ország őshonosai közé. Különben becsületes neve: Kató.

Szeretője is hasonlóképpen ilyenformán képzelte el a problémamentesebb életet: A nevét a könnyebb beilleszkedés miatt Karlra változtató Kázmér, a középkorúak szeretetének őszinte kifejezésével, gyermektelenségéből eredő ellenállhatatlan nevelési hajlamának engedve, nemcsak az ágyban akart egyre többet és érdekesebbet Karolinától és Karintól, hanem a hétköznapi élet szürke dolgaiban is. Szerette, amikor az asszony, Karinként, szelíd odaadással, lehetetlen pozíciókra is hajlandó volt az ágyban, és lenyűgözően közönséges, a férfitesten teljes hatalmat követelő Karolinaként, amikor tűzijátékos úthengerként dübörgött alantasán, hogy élvezete csúcsára jusson.

Az életet habzsoló pillanataik szüneteiben elégtétellel gondoltak vissza arra, hogy túl vannak a bevándorlóknak kijáró sanyargatásokon, amikor mindenütt kihasználták, lenézték és félreállították őket. Akkor leginkább azokat a pofonokat érezték a legfájdalmasabbnak, amelyeket lassan gyarapodó ismerettségi körükben a saját fajtájuktól kaptak. A már beilleszkedett

magyarok előszeretettel kihasználták, kizsákmányolták, a saját érdekükben, önző módon visszaszorították az újonnan érkezőket, miközben mindegyre önzetlen segítségnyújtásukról biztosították őket.

Annak a magyar származású milliomos nőnek, akitől a legnagyobb megaláztatást elszenvedték, két tömbháza volt az egyik stockholmi sugárúton. Toronyháza első emeleti lakásában külön szobában, mennyezetig érő polcokon tartotta az élete folyamán összevásárolt festményeket. Ő maga többnyire abban a tizenkét emeletes pengeblokkban élt, ahol gyengeelméjű fiának és nővérének külön-külön volt gazdagon berendezett lakása. Gazdagságságához képest regénybeillően fukar volt. Többnyire fekete munkából élő lengyeleket foglalkoztatott, akik lakásait takarították, tengerparti nyaralóját gondozták, a svéd állam által a mozgáskorlátozottaknak biztosított előnyt kihasználva, a fia nevére, részletekre vásárolt, rendkívül olcsó, a sok korszerű gépkocsi között feltűnően szegényes Ladáját vezették.

Legyen az idősödő nő neve: Veronika. Testvére: Erzsike, fia pedig Péter.

Kázmér és Kató az egyik, a Veronika szolgálatából kiöregedett erdélyi ismerősük közvetítésével került a milliomos nő szolgálatába. Feltételezésük szerint az öreg, egyéb szolgáltatások mellett, rendszeresen kúrta is a menopauzás kedélyváltoztatások csapongásaitól szenvedő Veronikát, és valószínűleg maradandó nyomokat hagyott annak egyre szürkülő lelkivilágában, mert a későbbiekben is nagy hatással volt az asszonyra, aki időnként tanácskérés okán kopogtatott lakása ajtaján.

Az öreg, a világtól visszavonulóban, átmenetileg tizennyolc évvel fiatalabb feleségével, egy gazdag svéd, múlt századelőn aprólékosan, de divatjamúltan berendezett szülői házában húzta meg magát, amit a tulajdonos érzelmi okokból sem lakni sem eladni nem volt hajlandó, és arra gondolt, hogy a kiszemelt népes bevándorló család majd rendben tartja. Az öreg családja igyekezett belakni a hatalmas házat, s ennek látható nyoma is volt, mert néhány hónap után, minden a feje tetején állt a bevándorlók gyűjtési mániájának elhatalmasodása miatt. Ők is, akár a többi szegény országból menekült, naponta nemcsak elcsodálkoztak a tömérdek kukába került, „alig használt” ruhaneműk, műanyagba csomagolt, vasalt ingek, pulóverek, farmerek és lábbelik, a különféle megunt bútorok, tévék, rádiók és számítógépek meg hűtőszekrények láttán, hanem amit lehetett hazacipeltek, és telerakták a ház pincéjét, padlását, rendre a szobákat is.

Az öreg többnyire komótosan cigarettázott az üvegezett verandán, és Veronikát rendre lebeszélte arról, hogy addigi szolgáltatásaira számítson. Minden alkalomkor, amikor Veronika hol belenyugvással, hol pedig önzőségétől elvakultan durcásan visszaült autójába a soros lengyel sofőr mellé, az öreg riadt képet vágott, mint aki önkéntelenül is gyilkosság szemtanújává vált. „Gyilkosság történik minden pillanatban... - gondolta szűkölve, miután felkiáltó jellé szeretett volna válni - És engem gyilkolnak!”

Felesége sem figyelt már rá, levette róla a gondját. Arra várt, hogy nagykorúsodó gyermekei a saját lábukra álljanak, és ő új életet kezdhessen valamely új férfi oldalán, az új hazában.

Veronika egyébként, maga is, a férjét gyilkolta. Apránként tette ezt, kéjes gyönyörrel. Férje magas rangú amerikai tiszt, aki másfél évtizede elhagyta, de akitől hivatalosan sohasem vált el. Európai szolgálatában, - a NATO vezérkarában dolgozott -, Veronika nem követte, mert a svédországi szociális körülmények különféle, máshol nem tapasztalható előnyöket biztosítottak félkegyelmű fia gondozására. Férjéről sem jót, sem rosszat nem mondott. Időnként a közeli temető elhagyott részén kinézett magának egy elhanyagolt sírt, ahova virágot tett, ahol rövid időre képzelt özvegyasszony szerepében tetszelgett, hogy lelki terhétől megkönnyebbülten távozzon a saját maga által érdekesnek gondolt, valójában csupa látszattevékenységgel zsúfolt, hétköznapi életébe.

Kázmér és Kati két friss csirkéből hatalmas csirkepaprikást készített a Péter konyhájában. A ruganyos galuskával tele gőzölgő tálat, a konyhaasztal mellé telepedett, mohóságukat cseppet sem palástoló, anya és fia elé tették, és elégedetten figyelték a házi kosztra kiéhezettek izzadtan ragyogó arcát.

- Tálaljanak maguknak is - szólt kegyesen Veronika, és odébb tolta az asztalon azt a vízzel félig telt cseréptálat, amelyben Péter, elmaradhatatlan pipájának tartalmát piszkálta kéjesen.

- Elteszem - mondta készségesnek mutatkozva, de nyomatékkal, Kázmér.

Péter orángután hangon riadtan nyögött egyet és megszeppenve figyelte, amint Kázmér az ablak melletti kisasztalkára teszi az undorítóan büdös tálat. A tányérján tornyosuló paprikás láttán megvigasztalódva, aztán csámcsogva zabált.

Kázmér és Kati, nem annyira a maguk főztjétől, hanem inkább Péter csömörletes étkezésétől húzódozva ültek asztalhoz.

Az elektromos tűzhelyen nagy fazékban főtt a krumpli. Mire eltüntették a csirkepaprikást - Veronika ujjával kinyalogatta a csillogó fémlábasból a maradék tejfölös-paprikás mártást - készíthették a vacsorára tervezett krumplis nudlit. Veronika ott állt a hátuk mögött, és kéjesen figyelt, mint, aki szeretné ellopni ennek az egyszerű paraszti ételnek a készítési módját..

- Angyalbögyörő - mondta Kázmér a nudli szapora sodrása közben. - Székelységben ez a neve. Amelyik pedig nagyra sikerül...

- Kázmér! - szólt Kati rosszallóan.

De Kázmér, mint a kezéből kiszökött tányér után a tehetetlenül bámuló mosogató, vigyorogva folytatta:

- Ha már olyan nagyra nőtt akkor istenfasza a neve.

- Érdekes - mondta Veronika rezdüléstelen arccal, és úgy döntött, hogy már az első főzésből kóstolót kér. Péter jócskán habozott. Habzó szájjal kimondta azt a mások által is érthető egyetlen szót, amit harmincvalahány esztendő alatt megtanult:

- Jaaaa!

Határozott igenlésének bizonyításául, disznókat megszégyenítő falatozásba kezdett.

Egy óra leforgása alatt elfogyott a prézlis nudli is.

Veronika másnap reggel kilencre rendelte Kázmért.

- A felesége nem kell, hogy jöjjön - mondta parancsolóan. Aztán egésznapi munkájukért kettőjüknek száz koronát adott, azzal indokolva fösvénységét, hogy ebédet is kaptak.

Veronika irtózott a falba szerelt bank-automatáktól. Másnap a Valhallavägen egyik Konditori cégtáblájú cukrászda elé vezényelte a Kázmér vezette Ladát, kávéval kínálta a sofőrt, ami nála a kedveskedés jele volt, de Kázmér a tegnapi ebédre gondolva, nem kért belőle.

Veronika kávéjához, papírzacskóban rétes süteményeket kért, és bankkártyájáról valamely felkerekített összegig pénzt is kapott.

A bevásárlóközpontban Veronika az unatkozó úrhölgyet játszotta, mindenféle vacakot vásárolt, aztán felháborodva rikácsolt az üzletvezetőért, mert nem talált valami apróságot.

Hazafelé, pofátlanul kíváncsiskodva a kocsiban, alaposan kikérdezte Kázmért a nőkkel való eddigi kapcsolatairól, aztán olvasottságát fitogtatva Krúdy Álmoskönyvéből idézte: „A legrosszabb álomban is van valami jó”, és egyik friss, erotikus álmának aprólékos elbeszélésébe kezdett.

- Valamely - mondta szigorúan Kázmér.

- Mi az, hogy valamely? - kérdezte ingerülten Veronika.

Az idézet egész pontosan így szól: „A legrosszabb álomban is van valamely jó.” - mondta fölényes mosolyába burkolódzva Kázmér. - Ugyanis - folytatta foghegyről - ettől annyira összetéveszthetetlenül Krúdys.

Veronika csöndben maradt és felnézett a férfira.

- „Az álom csak ruha nélkül szép, megérthető, élvezhető, mint gyöngy a kagylóban. Minden nőben van legalább egy gyöngyszem, amely néha csak álmában merül fel a tengerfenékről” - Kázmér kihasználva a semmiből előbukkanó szellemi fölényét, tagoltan és férfiasan gúnyosan idézte az írót.

Veronika hirtelen elhatározással toronyházához vitette magát, és megmutatta Kázmérnak festmény-gyűjteményét.

- Rendezni kéne, leltározni. Maga, úgy tűnik, tanult ember...

Kázmér körbesétált a szobában, a különféle nagyságú festményekkel tömötten rakott polcok között.

- Nagy munka. Nemcsak összeírni, hanem szerzők szerint osztályozni is kellene. Nem ártana, némi könyvtári kutatómunkával, kideríteni a festmények alkotóinak kilétét. Szóval, alapos, szép munkára gondolt?

- Hát persze - jegyezte meg sietve Veronika, mert beszélgetésüket más irányba kívánta fordítani. Tudta, hogy nem magamutogatással, hervadó bájainak felfedésével érhet célt. Seszínű szoknyájában, lapos sarkú piszkos fekete cipőjében, nyűtt viharkabátjában, és elmaradhatatlan, aránytalanul nagy és kopott bőrtáskájával olyan volt, mint egy jómódú hajléktalan, aki több hete nem járt fürdőszobában.

- Mindenért megfizetem! - mondta keményen, amikor újra a kocsiban ültek, mert addigi életében mindent, amit kívánt, sikerült megvásárolnia.

Kázmér a kocsira figyelt. A magyar utakon előkelő, de itt, ha puccosabb, és márkanevét is titkoló, Lada elhanyagolt állapotban volt. A karbantartásától húzódozó, idénymunkás sofőrök legkisebb gondja volt, hogy valamit is javítsanak rajta. A jobb hátsó ajtó beragadt, az önműködő ablakhúzó nem működött, a motorban az olajszint a megengedett alatt állott, a gyújtás akadozott. Az egyik forgalmas útkereszteződésben áram nélkül maradt a kocsi, s mint a csökönyös szamár, megbicsaklott és megállt. Kétszer váltott zöldre a közlekedési lámpa, amíg Kázmér dühös szitkozódás közepette, kimozdíthatta a kocsit helyéből.

A motor akadozása miatt zötykölődve folytatták útjukat.

- Valami komoly, angol márkájú kocsit veszek - mondta Veronika, hogy a kellemetlen helyzet fagyos levegőjét megtörje. - Már kinéztem magamnak. Ezüstszínűt választok... És ezt a kocsit magának adom. Jó lesz, Kázmér?

Kázmért, akinek hazájában Trabantja volt, és Ladánál jobbat még álmában sem képzelt magának, pillanatra elkapta a lelkesedés.

- Tényleg?!

A szomszéd tömbház parkolójában látott egy hasonló, számítása szerint apró javítással üzembe hozható Ladát, amelyen felírat hirdette, hogy olcsón eladó. Megérdeklődte, hogy a gépkocsi gazdája sokallta az ötszáz koronát, amennyiért az autótemetőbe szállítanák „ócskaságát”. Arra gondolt, hogy még vár egy kicsit, közben gyűl a pénze, és aztán néhány százasért megkaparintja a kocsit, fuseráló bevándorló barátai segítségével pedig kijavíthatja szerény álmai netovábbját.

Amikor Kázmér Veronikára pillantott, rögtön megbánta ujjongásnak is beillő csodálkozását. Igyekezett tartósítani a nő ígéretét.

- Éppen ideje volna kicserélni ezt az elhanyagolt kocsit. Nem bírja már sokáig...

A következő napon, a főváros peremén, egy kisebb temetőbe kormányozta Kázmér a kiszámíthatatlanul működő kocsit. Miközben Veronika és nővére, két satnya csokor virággal eltűntek a sírok között, Kázmér a motorházban vizsgálódott, lebontotta az akkumulátor fedelét. A sav piszkos zúzmaraként teljesen ellepte a két pólust. Megtisztította az akkumulátort, pótolta a motorolajt. Úgy forgolódott a kocsi körül, mintha az máris a sajátja volna.

A jobb hátsó ajtót javította, amikor Veronika és Erzsike felbukkantak a temetősétányon.

- Menjünk! - sürgette Veronika. Kázmér ideiglenesen visszarakta a kocsiajtó lebontott belső felét, sietve papírtörlőt szakított, kezet törölt, és minden idegszálával Veronika irányítására figyelve, egy a tengerbe nyúló félszigetre vezette a most már kifogástalanul működő kocsit.

Hatalmas, a tengerből kiemelkedő sziklafélgömb hátán állt a Veronika nyaralója. A derékig érő fémkapu két bazaltoszlopának tetején lámpák. A bejárat mellett néhány kocsinak elegendő aszfaltozott parkolóhely. Az északi országokban bőségesen található szürke bazaltőrleménnyel borított út olyan tiszta volt, mintha az útépítők aznap adták volna át a tulajdonosának. Az út két oldalán üde, zöld bokrok és magasba törő fenyők. A jobbra kanyarodó út végén derült ki, hogy a több száz méter kerületű nyaraló, egyetlen, a tengerből kiemelkedő, óriási, nagyjából sima felületű sziklára épült. A tájba simuló, háromszintes épület terasza, harminc-negyven méter magasban nyúlt a tenger fölé. A sziklába vájt alagsorban, a szaunához, a tornateremhez és raktárhelyiséghez a csigalépcsőn kívül felvonóval lehetett eljutni.

Mindhárman átöltöztek, Kázmér és Veronika kertészkedtek, Erzsike az épületben takarított. Kázmér először a kocsiban felhalmozott tizennégy zsák földet cipelte fel a kertbe, és Veronika utasítása szerint elterítette a földet a még jókora csupasz sziklán.

- Évek óta hordom ide a kerti földet - magyarázta Veronika, hogy kierőszakolja Kázmér dicséretét.

Miközben különféle bokrokat és virágokat ültettek a friss földbe, Kázmér a növények árcéduláiról kiszámította, hogy a földdel együtt aznap mintegy másfélezer koronánál nagyobb értékkel gazdagították a „kacsalábon forgó” nyaralót. Jóval többe került ez, mint amennyit Kati havonta költött élelmezésükre.

A kert öntözéséhez bekapcsolták a szivattyút, amely több száz méter mélyről, a szikla alól emelte a vizet a kertbe. Az alapos öntözés után, munkájuk végeztével Kázmér körülményeskedő gondossággal összetekerte a több tízméteres műanyagcsövet, és a szauna felé indult tisztálkodni. Veronika utána szólt, hogy a szaunát most nem működteti, a vízzel pedig spóroljon, mert sokba kerül a szivattyúzás, és vízlelőhelyük hozama is kisebb a kelleténél.

Erzsike a mosolygósan hallgatag nők fajtájához tartozott, Veronika döntéseit nem kommentálta. A nyaraló hűtőszekrényében talált régi konzervekből májpástétomos és halas szendvicseket készített Kázmérnak, hogy jóindulatát megnyerje. Vasárnap volt. Erzsike ezen a napon jótékonysági mániáját gyakorolta. Tíz-tizenkét, többnyire narancsból álló gyümölcs-csomaggal felkereste a közeli kórházat, ahol királynői tartásban, kegyes mosollyal átadta ajándékát a találomra kiválasztott betegeknek.

Kázmér szövetségesének tekintette Erzsikét, hazafelé ugyancsak rálépett a gázra, hogy idejében eljuthassanak a kórházba.

Veronika mielőtt tömbháza előtt kiszállt volna a kocsiból, hidegen megjegyezte:

- Kázmér! Azt hiszem, ez a kocsi még mindenben megfelel nekünk. Majd még meggondolom, hogy mikor veszek újat...

Aztán, fagyos arckifejezéssel, egy százassal fizette ki Kázmér egész napi munkáját.

Kázmér másnap nem jelent meg a megbeszélt időben Veronikánál. Veronika ismételt telefonozásaira Kati színlelt sajnálattal mondta, hogy Kázmér más elfoglaltsága miatt, sajnos nem ér rá, hogy szolgálatába álljon.

Később svédországi letelepedésük iratainak intézésekor, nem volt nehéz névváltoztatásukról is papírt szerezniük. Karin akkoriban kilencven éves svéd matrónák fenekét mosta a lakásukhoz közeli öregek otthonában. Otthon sem tudott másról beszélni, mint munkatársairól, akik mindegyre egymásra hárították a munkát, örökösen panaszkodtak a folytonosan csengető, mozgásképtelen, szerinte túlápolt, öregekre. A világon talán legmagasabb életkort megért svéd aggastyánok gondozását többnyire bevándorlók végzik. Egyik-másik kedves öreg halálával, az undok természetű, követelőző, éjjel-nappal folytonosan semmiségért is csöngető idősek nehezen kibírható különcködéseikkel, olykor az idegösszeomlás határáig kényszerítették a jobb sorsra, értelmesebb munkára érdemes, tanulmányaik alapján is nagyobb megbecsülést érdemlő alkalmazottakat.

Karin átmeneti időre vállalta ezt a munkát, amelytől, mint a légypapíron megpihent bogár, alig szabadulhatott. Próbálta többféle váltásban, éjszakaiban is, különféle kiképzésekkel tűzdelt többhónapos szünetek közbeiktatásával kibírni ezt a munkát, de csak az lett a vége, hogy otthonát elhanyagolta, pihenőnapjain órákig limonádé műsorokat nézett a tévében és hozzászokott a mértéktelen alváshoz. Azt, hogy egyre inkább Karlt is elhanyagolta, mert nem talált különösen felfrissítő örömöt együttlétükben, annak tulajdonította, hogy közeledett a nők nehezen viselt változásának korához.

Mire otthagyta az öregek otthonát, és egy ismerőse ajánlásával beállt a hirtelen fellendülő telefongyár futószalagja mellé, már késő volt, nem tudott változtatni életmódján.

- Beiratkozom számítógépes tanfolyamra, és angolul is tanulok - fogadkozott néhányszor, Karl szemrehányásait elhárítva, de képtelen volt lerázni a rátelepedett lustaságot.

- Amióta ebben az országban élünk, semmit sem változtam - mondta őszinte önvallomásként, mint a szent, akinek maga felé hajlik a keze.

Karl, ha kissé bátrabb önvizsgálatot tartott, ha mélyebben magába nézett, sajnálkozva beismerte, hogy Karin nagy igazságok megfogalmazója.

„Bizony, alig változtunk valamit. Nem olvastunk, nem tanultunk. A magyar egyesületből kimaradtunk a folytonos civakodás, a magukat hősnek kikiáltó, megcsontosodott bűnbakot az emigránsok körében is kereső, a mindent tudó suszterpolitikusok habzó szájú akarnokságaiért. Kimaradtunk az istentiszteletek folyamatosan fogyatkozó nyájából is, mert bajainkon, ahogyan egy idősebb asszony az igehirdetés utáni kávézás közben találóan bevallotta: ‘már az imádkozás sem segít’. A befogadó ország népe kegyesen megtűr, de a mi szomszédolásaink, rokonlátogatásaink és közösségi együttléteink meleg emberi hangulatához képest fagyos, minden velük való találkozásunk. Itt valóban nagyon szép, a nemzeti lobogó színéhez hasonlóan kék az ég, de ugyanolyan rikító, az emberi kicsinyességből áradó sárga irigység is. Az itteni életben tapasztalható nyugodtság tökéletlenségnek tűnik, és mi szívesen átvettük a nálunk lustálkodásnak minősíthető életmódot. Gyorsabb észjárásunkat, cselekvőkészségünket, a célirányosságunkat szolgáló szókimondásunkat, nyíltságunkat, lényegre törő, tömör fogalmazásmódunkat elhánytuk, mint a vedlődő juhok a gyapjukat. És mivelhogy nem találjuk régi magunkat az új hazában, helyünket sem leljük, lefojtott tábortűz vagyunk, amelyen befelé folyó könnyeinktől nedves, életre való tüzelőanyagaink csípős füstje bántja a környezetünkben élők szemét.”

Ritkultak, lassan elmaradoztak Karl látogatásai Karinnál. Mindkettőjüknek több időre volt szüksége ahhoz, magukat ellássák, meg-megadták magukat az öregedéssel járó különféle apró valós és képzelt betegségeknek. Nem tudták, de naponta tapasztalták, hogy magányukban egyre utálatosabbá válik az élet.

Jánost, prosztatás panaszai miatt, szakrendelésre küldte a kerületi orvos a Lazarettbe. A megfontoltságáról híres és a külföldre szegődött orvosait nehezen nélkülöző svéd kórház olyan tempósan dolgozott, hogy János, betegségének észlelése után csak mintegy két hónapra léphetett a szakorvosi rendelőbe. Akadozó vizelését addig egykori gyógyszerszegény szülőhazájában, az egyik román orvos tanácsának engedelmeskedve gyógyította. Otthon, egy álló esztendeig, titokzatos hőemelkedésével küzdött. Minden reggel 37,6-ot mutatott a hőmérő. Estére eltűnt a láza. „Valami rákos daganatom lehet?" - gondolta. Végigjárta a klinikákat, egy hétre, különféle vérvizsgálatokra befektették a járványkórházba. Semmi. Láza makacsul kitartott.

A szomszédban lakó fiatalember, frissen végzett belgyógyászként sietett segítségére.

- Tudja mit? Ne mérje! - ajánlotta biztatóan mosolyogva.

Megfogadta a tanácsot. Hónapokkal később, kíváncsiságának engedve, hóna alá fogta a lázmérőt. Háromszor is megmérte. 36, 6 volt mindannyiszor. Néhány napig folytatta a mérést.

Egy üveg konyakot vitt a fiatal orvosnak.

- Megmondtam! - szólt röhögve a fiatalember, és elárulta, hogy módszerét már másokon is kipróbálta, mert egyre inkább szükséges, és jó az, ha felfordult időkben a dolgokat „közönyösséggel és érdektelenséggel" kezelik az emberek.

A kifogástalanul felszerelt svéd kórházban ennek ellenkezőjét tapasztalta. A váróban keresztnevén szólította a nővér, és részletesen elmagyarázta, hogy miért kell a lehető legtöbb folyadékot innia. Kis asztalkán málna- és narancslével tele üvegkancsók álltak. Papírpohárból addig töltött belőlük, amíg úgy érezte, hogy a torkáig tele lett a sok lével. Összeszorított lábakkal várta, hogy hívják. Ajtók nyíltak, csukódtak, fehérköpenyesek sürgölődtek. Fél óra múlva, amikor a vécé felé indult, megjelent a nővér, mosolyogva bevezette a rendelőbe, és felszólította, hogy pisiljen. Ijedten körbejáratta tekintetét, a sliccénél babrált egy darabig, de csak miután a nővér háta mögött elhúzta a választófüggönyt és kiment a szobából, csak akkor volt képes az elébe rakott fémvázas műanyagtartályba csorgatni. Aztán újra a váróteremben olvasgathatott egy darabig, miután újra vizelésre kötelezték, hogy a két alkalommal „termelteket" lemérve kikövetkeztethessék mekkora mennyiségű lappangó vizelet maradt a húgyhólyagjában. A véreredményekkel együtt került aztán a szakorvos elé. „Otelló" - villant át agyán, amikor a két méter magas szurokfekete orvos, fehéres-szürke tenyerét kézfogásra nyújtotta. Fel kellett feküdnie a papírlepedős ágyra. Otelló egy darabig a fenekében vájkált és nyomkodott, jött, hogy összepisilje magát, aztán a fütyijét vizsgálva kérdően nézett rá:

- Mi ez?

János a fütyijére nézett, látta, hogy az apró rongycsomó, a nagy érdeklődésre való tekintettől még el sem pirult. „Nem lehet palesztin, hiszen nagyon is sötét afrikai?" nyugtatta magát János, mert rögtön rájött, hogy az orvos az ő szerszámának fitymatalanságáról érdeklődik. „Zsidónak néz engem'"

- Gyerekkori baleset - magyarázta. Az orvos is rájött, hogy érdeklődése nem helyén való, mert ahhoz semmi köze, hogy a páciens körülmetélt-e vagy sem.

János, miközben a papírtörölközővel igyekezett megszabadulni a seggébe kent vazelintől, és fél füllel az orvos megnyugtató mondókáját hallgatta arról, hogy különösebb baja nincs, magában azon morfondírozott, hogy miért éppen most, nyugdíjas korában nézték őt körülmetéltnek. „Hátrányom ebből nem származhatott, hiszen a háború után történt, amikor már nem üldözték a zsidókat. De lehetett volna előnyömre. Miért nem használtam ki?"

Megfoghatatlan, hogy miért nem akart zsidóvá válni, amikor fordítottját ennek nemcsak az idősebbek elbeszéléseiből halotta, hanem maga is gyakran tapasztalta.

Megmutatta a pisztolyát. A budiban tartotta. Pókhálókba gabalyodott acélkék legyek lógtak le a budi mennyezetéről, és kicsi fehér lemezdarabok formájában hullott a mész. Tenyérbe simuló fegyver volt. Nem gyerekjáték. És nekem megmutatta a golyókat is. Akkor már pattanásos volt; hegyes állú, csontos arcán két olyan lyuk, amilyent másoknál csak slukkolás közben láthat az ember.

Éppen akkor fejeződött be a háború. A város végén, fenn a domboldalon gyatra tehenek legelésztek.

Ha nagyon akartam volna, odaadja a pisztolyt egy fogantyús kukkerért. Ragyogó idő volt.

Az apja valamiféle tisztviselő, később gyógyszertárban dolgozott. Egy falusi ember sajtot hozott neki. Láttam, hogy jó érett a sajt. Kérvényt írt a falusi ember helyett. Szép cirkalmas betűkkel teleírt vagy két lapot.

A fia is gyönyörűen írt. Gimnáziumba járt, simléderes bársonysapkája, serkenő bajusza, hegyes orra és ijesztően nagy ágyúja volt.

Az apja folyton ivott, szeme fénylett, arca vörös vérrajzi térképhez hasonlított. Belehalt valami betegségbe. A fiúk szörnyülködve nézték óriási buzogányát, és felnőttként tisztelték.

Az anyja időnként kirohant a patakpartra. Megölöm magam, ordította. Egyszer láttam, hogy a fürdőruhájából vörösesszőke pamacs lógott kifelé.

A patakban néhol térdig ért a víz, de tavasszal jöttek az áradások. Láttam, hogy úszott a hullámok tetején a malacokkal tele disznóól.

Az érettségi előtt kimaradt a gimnáziumból. Elment katonatisztnek.

(Nagyítás) Osztálytársai mesélték a tíz éves találkozójukon, hogy valakik azt mesélték róla, hogy egyszer azt kérdezte valakitől a Deák Ferenc utcában, nincs-e szüksége arany pecsétgyűrűre, mire az illető azt felelte, hogy éppen szüksége van, mire ő pénzt vasalt ki belőle, és bement az egyik ház kapuján. Átjáró ház volt. Kiment a másik kapun. Senki sem tudja, hogy az illetőnek végül is lett-e valamikor pecsétgyűrűje vagy sem.

Bajuszkás, snájdig katonatiszt volt. Egyszer láttam rajta a csillagos vállpántos ruhát. Három vagy négy csillaga volt, pontosan már nem emlékszem. Az anyja magára kapta a katonakabátot, fejébe nyomta a tányérsapkát. Láttam, hogy boldog.

(Nagyítás.) Akkor magához rendelte a parancsnok, akinél egy nagyobb parancsnok is volt, és ők ketten rábízták a fontos küldetést. Még aznap éjjel ledobták ejtőernyővel. Túl a határon... Válogatott csapatával kiszabadítottak egy embert, és visszatértek a megadott útvonalon. Kezet fogtak vele, előléptettek. Sima arca volt, a pattanáshelyeken tűz égett, sárga forradásait faggyús zsír borította.

(Kicsinyítés.) Leszerelték. Rábíztak egy épületanyag-raktárt. Az anyja hisztizett. Mondta, hogy a fiát italozás miatt menesztették. Pedig kaphatott volna még csillagokat és kitüntetéseket. Ezt is nekem mondta. Láttam, hogy kopaszodik. Fején vöröses-szőke pamacsok lógtak összevissza. Ujjai nikotinosak.

A raktárból elbocsátották és megbocsátották, hogy lopott. Később tisztviselősködött, részegeskedett és ült is valamennyit. Szóbősége átlagon felüli volt, szépen beszélt az emberekkel. Akkoriban egyszer sem láttam részegen. Józanon sem.

(Nagyítás) Végre találtam egy magamnak való asszonyt, mondta. Új életet kezdek, családot alapítok, a munkámnak élek. Ezt nagyon szépen mondta. Aztán elvigyorodott. Láttam, hogy fogsora hiányos. Törölközőt sem kell kötnöm, mondta vigyorogva. Hajolajtól csillogott a fejbőre.

A feleségét és a fiát sohasem láttam. Nem is tudom, mikor váltak el. Az építőtelepen, ahova kiköltözött, elnézték neki az italozást. Minden építőtelepen hosszúak és hidegek a telek,

nyáron pedig sok a por. Szervezete nem bírta. Később kivették a fél gyomrát. Sohasem volt kövér. Pecsétgyűrűt viselt.

(Nagyítás.) A szomszédasszonya mondta, hogy fiatal lányok jártak hozzá. Mocskos szajhák, erősítette egy másik asszony. A gégéjéből cső állt ki és ragtapasszal volt a bőréhez rögzítve. Beszeszelt és kirántotta a csövet. Nem igaz, mondta az egyik szomszéd. A kapualjban hevert, a mentők vitték el. Lakásában az ágybetéten és egy piszkos törülközőn kívül már semmi se maradt. A villanyt, mert nem fizette, hónapokkal azelőtt levágták. (Nagyítás) Véletlenül találkoztunk a piac közelében. Éppen sorban álltam vajért. Add át üdvözletemet a szüleidnek, mondta. Fényesre koptatott zakót és egészen kicsi bogra kötött nyakkendőt viseli. A sor, mintha betonba öntötték volna. Beszélni szeretnék veled egyszer... Így mondta. Befejezetlenül hagyta a mondatot. Csillogott a haja a brillantintól. Láttam rajta, hogy túl van már a negyvenen.

Halálát nem jelezte apróhirdetés, nem is volt temetése. Az egyik szomszédasszonyától tudom, hogy nincs többé. Lakásának ajtaja nyitva maradt. Vajon mit akart nekem mondani?

(Nagyítás.) Mindenki után marad valami.

Azon a nyáron általában tényleg szép volt az idő.

Gyurinak hívták. Tényleg hatalmas dákója volt. És amikor megdagadt úgy állt felfelé, mint a cövek. Ha elengedte a hasát verte. Kicsi és félhomályos szobájukban félkörbe állította a szomszédban lakó fiúkat és a habzó farkából mindenikünkére csepegtetett, a maradékot a szekrény és a fal közötti résbe lövellte. Le kellett húzniuk a makkról a bőrt. Jánosnak nem ment. Otthon gyakorolta. Sehogy sem sikerült. Egyszer aztán az elkékült makkba nyilalló fájdalmat érzett. Másnap sárga karikában gennyesedett a fitymájának vége. Jó hétig mosogatta, mert újra és újra begennyesedett az apja durva katonaruhájából szabott rövidnadrágja dörzsölésétől. A vége az lett, hogy phallosszának bársonyos vörös makkja fityma nélkül, csupaszon lógott a világba. Nem gondolt vele, nem dugdosta, nem takargatta, nem szégyellte. Iskolában, közfürdőben, az uszodában, a fociedzések utáni közös zuhanyozáskor, de még katonáskodása idején sem keltett vele érdeklődést. A nők sem találtak benne semmi kifogásolni valót, amikor a kezükbe vagy szájukba vették.

Otelló kérdése későn jött. „Körülmetéltségével" már nem kezdhet új életet. Pedig a benne felhalmozódó együttérzés következtében olykor nagyon vágyott már arra, hogy valaki őt is lezsidózza.

12.
Mi történik itt?

Az álom nem az, ami már létezik, de az sem, ami sohasem valósulhat meg.
Úgy van ez, mint az életben, a földön: nincs út, de jön sok-sok ember, és - utat vág!

(Lu Hszin)

Álmában írta:

„Makacs kíváncsiság már nem gyötör, egyre nagyobb bizonyossággal állíthatom, hogy az egyszeri élet híveként, nem szükséges megválaszolnunk minden utunkba került és időnként fel-felhorgadó kérdést. Bodor gondolat, hogy örökké szolgálatos közemberként kell nyüzsögnünk a dolgok forrásának és forgásának közelében. A méltósággal való távoltartást gyakorol-

ták minden időben, az okosokkal együtt még azok is, akik a „savanyú a szőlő” hangoztatásával, tisztes távolból figyelték a közügyekből mindig adódó koncon marakodók ízléstelen táncát, gyakori helycserés figurázásaikat, amelyekkel a történésben megtépázott méltóságukat igyekeztek, kevés sikerrel, leplezni.

A történelem folyamán mindig számosan voltak olyanok, akik a hatalmat áhítozóktól csömörölten visszahúzódtak, s lettek örökös ellenzékiek, mert a magát mindig újnak hirdetett hatalom eszméinek tartalmasságát kevesellték. Mások a hatalomra jutottak erkölcsi tartásából következtettek arra, hogy valóban gyökeres változtatásokhoz nemcsak az új eszmék hiányzanak, hanem az az új generáció is, amely megtisztulhatott az előtte ajnározott életmódok mérgeitől, amik a mindig piszkos politikában sokáig lappanganak, és időnként, az egész világot megdöbbentően, még ma is hatnak.

Mindig lényeges az, hogy milyen, és mekkora erőket, mekkora közösségeket képes hatalom a reménykedés szérumával beoltani. A csak képzeletünkben teljes demokráciát eszmei szépségéből mindig kifordítva, mindig megcsúfolva, olyan árnyjátékkal debütál minden hatalom, amely a ténykedések hatalmasnak festett vásznára óriásokat vetít, hogy elkápráztassa a látványosságra kiéhezett, bámészságra ítélt nézősereget.

Az veszít, aki belemegy ebbe a játékba, ha nem határozza el idejében, hogy nem történt, nem lelkesedik, nem tenyerel, nem ül, nem keveredik a politika piszkába, és lassacskán rájön, hogy ne a mondvacsinált közösségek bábjaként élje - egyetlen - életét, hanem a feltartozhatatlanul atomizálódó társadalom egyénekre szabott forradalma szükségességének tudatában, saját maga alkotójának és az embernek kiszabott idejében, annak kiteljesítőjének cselekedjék. Ehhez, akár a nagy ünnepeken a képzelt szivárvány alatt, naponta át kell mennünk a kérdések kérdésének kapuján:

Mi történik itt!?

Ha tudnák, hogy valójában mi történik, a boldogság titkát is megismerhetnénk. Isteni magasságba kellene emelkednünk, hogy messzire lássunk, a távolba, amely mindig közvetlenül a lábunk előtt kezdődik.”

Felriadt, miféle szöveg ez?

Könnyedén, alig odafigyelve, álmában írta, de keserű szájízzel.

Kitántorgott a fürdőszobába, fogat mosott. Idegesítően hosszan vizelt, volt ideje azon bosszankodni, hogy még álmában is közügyes témák foglalkoztatják.

Máskor még vadabb szövegeket szült álmában, és kopott szerkesztőségi írógépének figyelmeztető, ideges csöngetésére ébredt.

„Hány éves lehet az Isten? Mikor van a születésnapja? Mi nem lehetünk istenek, mert tudjuk, mert feljegyezték mikor, és hol születtünk. Van anyánk, apánk, de nem tudjuk miért jöttünk a világra. Istennek nincs apja, nincs anyja, neki szegénynek csak tudomása van küldetéséről. A fia esetében mindez felemásnak sikerült. Ez ugyebár nyilvánvaló, hiszen isten is volt, és egyben ember is. Olyan fattyúgyermek, akinek az anyját nem érheti vád, hiszen szűz maradt.

Ha szüzesség tisztaságot jelent, akkor mi férfiak ugyancsak utálkozhatunk magunkon, hiszen általunk mocskolódnak be a nők.

Anyáink tisztaságát is meg kell kérdőjeleznünk?

Minél szemtelenebb kérdéseket fogalmazunk, annál inkább szembekerülünk életmódunkkal. Nyilván erre azért van szükség, hogy bűnösnek érezzük magunk. A bűnös pedig, ha jóravaló nem pofázik, lehajtja fejét és engedelmes. Az Úrnak és mindenféle úrnak ez kedvére való. Olykor kényére is.

De hiszen megvagyon írva, hogy az Úr mindöröktől fogva van!

Ki írta?

Persze, hogy Ő írta, hiszen ilyet ember bizton nem állíthat, csak elhiheti.

Mert hiszékeny.

De lehet, azért, merthogy erős hitű.

Mikor, hogy.

Ha mindöröktől fogva van, mint a világegyetem, akkor Ő a világ, a végtelen mag, meg maga az Isten.

Vajon nem az történt, hogy a végtelennel megbékélni nem képes ember közbeiktatta Őt, és teremtőnek nevezte, hogy ne gondoljon a Teremtő teremtőjével és annak őseivel.

(Ha van logika, akkor nincs vég, akár a múltat, akár a jövőt kutatjuk. Erről könyvtárnyi okosságot fogalmaztak meg elődeink, álmomban valahogyan most nem akarózik idézeteket felsorakoztatni.)

Miért ne hinnék azt is, hogy az élet jelenből áll.

Mértékegysége az emberöltő.

Mert ez nekünk, embereknek kevés. Kevés, mert nem vagyunk képesek eközben megvalósítani önmagunkat.

Mert elfecséreljük a természet adta időnket.

Mostanában igyekszünk felgyorsulni, Nekünk való kísérlet ez, kihívás, más felfogásban bűn, hiszen Isten ellen való, mert támadás a túlvilági életben való sok ezeréves hit ellen.

Könnyű dolgunk volna, ha megnevezett dolgaink mind valóságosak lennének. Képzeletünk tényeit keverjük a valóságosakkal.

Ha valamit nem tudunk megnevezni, az nincs?

A tények létezők, a képzeletbeli dolgok nem léteznek?

Alkotásainkat előbb képzeletben, apránként formáljuk.

Az Egyetlennel, és a Legfőbbel is, így tesszük, hogy létrehozzuk.

De csak nem, vagy nem úgy, ölt formát, ahogyan együgyű tökéletlenségünkben elképzeljük. Nem jön elő a végtelenből, megmarad képzeletünkben. Megnevezzük, hogy a valóság illúzióját keltsük. Szükségünk van rá. A tudathasadásig.

Mert a tudományosság minden apró lépésével csökönyösségünk is nő.

Úgy épül világunk, hogy nem az ész, hanem az esztelenség diktatúráját gyakorolja a hatalom. Intézményeit a másként gondolkodás háborgásainak lecsendesítésére építgeti évezredek óta.

Ha nem volna ilyen ellenállás, hiányzana az ellenállásból eredő, kutató kedv.

Az igai hitnek, minden időkben, ki kell bírnia annak tagadását.

Ilyenformán az istentagadásnak is hasznos a szerepe.

Az élet cselekvés, az írás a múlt előszámlálása, megszépítése, a jövő tervezésének része.

A hit képzeletünk tágítható birodalmának ábrázolása, álom, amelyben egyensúlytartásunk érdekében hiszünk. Legolvasottabb könyvünk: őseink televíziója, amelynek segítségével magukba néztek.

A hit: életet igenlő iskola, hasznos szórakozás. Erkölcsnemesítő, javítószándékú látomásokból leszűrt, alkalmazásra is ajánlott tanítómesékből épített, tapasztalatok fölé emelt meggyőződés.

Akkor volna igazán eredményesen emberjavító, ha összeegyeztetése folyamatosan napirenden volna a tudományos kutatással.

A hit olykor arra tanít, hogy ne higgyünk a szemünknek, ne higgyünk az eszünknek.

De a jövőben, téves hiteink is, jók lesznek arra, hogy tagadásukkal tovább serkentse a kutatókat, a ma még szent dolgok tagadásával járó munkára. Einstein sem tagadta, hogy közelebb kíván férkőzni az Öreg titkaihoz, és tisztelettel megjegyezte, hogy nem tartja Őt kockajátékosnak, hinni akarta, hogy a világ tökéletes, ezért bíbelődött számításaiban a kozmológiai állandóval, miközben látnia kellett, hogy a világegyetem gyorsulva tágul.

Mi pedig majomszokásainknak engedve, szűkölve, magunk is gyorsulunk, de a koponyánk lassanként, elégtelenül tágul, ellentmondásba kerülünk így világgal, és az Öreggel is. És ha nem egyszerre, ha nem hat napnak nevezett rövid vagy milliósan hosszú idő alatt teremtette amit teremtett, hanem tökéletlenségét látva, és ezen mérgelődve, újra és újra próbálkozott, különféle felemás világokat alkotva, a miénket megunva és félbehagyva, mint a gyermek a játékát, magára hagyott bennünket, hogy boldoguljunk a magunk esze szerint. Mert az eszünkbe való sokféle tudást magunk szedegettük össze magunktól, hagyatékként őseinktől örököltük.

Tudást szereztem magam is, amikor történeteimet innen-onnan összeszedtem, kigondoltam. Bölcsekre vár, hogy akár a világ alkotóelemeit, ezeket összekapcsolódásainak ismeretében mások is felfedezzék világomat.

„Íme, miként beszél belőled Jiddu Krishnamurti, az indiai gondolkodó. Annyi, de annyi az ember a Földön, minddel nem találkozhatunk, de gondolataikkal talán. Éppen csak le kell írnunk, csak össze kell szednünk őket. Tesszük ezt sok ezer éve, szokásainkban él a gondviselés."

Ebben az évezredben sem foroghat világunk visszafelé, nagyobb kényelmetlenség nem érhet bennünket az emberöltőnkben is sokszor tapasztalható egyhelyben topogástól.

Az emberiség ma már tudományos megközelítéssel felmért földi életének végét százhúszezer évre becsüljük, életkorunk felső határául pedig a százhúsz esztendőt.

Amikor Afrika partjai látótávolságra megközelítik Európát, az egykori Karthágó szomszédos lesz az örök Rómával, a Földközi tenger alatti tektonikusmozgások akkorára bizonyára alaposan átrendezik a vidéket. A Kelet-Ausztrália tengeráramlás a Déli-sark közelében nyaldossa majd ezt az eljegesedő földrészt, a New-York és Stockholm fölötti vizekben óriásteknősökből alakult hatalmas hüllők úszkálnak. Apró, de nagy fejű és aránytalanul nagy, sűrűn használt, kifinomult nemző-szerszámokkal felszerelt emberek az örömszerzés apró szüneteiben digitálisan intézik majd a világmindenség dolgait, a Földet óriási atomerővel hajtott művekkel éppen más, a Naphoz közelibb és sokkal előnyösebb pályára vezérlik, miközben boldogan örökéletet élnek, a megmaradt szárazföld minden négyzetcentiméterét, de a tengerek mélyét is behálózó, több száz emeletes építményeikben.

Kéjesen nyújtózva a másik oldalára fordult, egy virtuális nő karjaiba, aki három körtemellével úgy tapadt hozzá, mint a felhőkarcolók oldalán járó mágneses tapadókkal felszerelt ablakmosók szoktak a képzelt jövőben fényesre sikált üvegfalon. Állatias vágyának engedve, türelmesen lefejtette magáról a bársonybőrű testet, átfordította, négykézlábra állította, hogy hátulról, győzelmét rekedt diadalordítással jelezve, kutyálkodva beakasszon neki.

Fulladozva ébredt, köhögés ingerelte.

„Az ördög írta vagy íratta velem?! Hát nem röhejes? Mindegyre istenné szeretnék válni, miközben ördögként is szeretném felülmúlni önmagam.”

Kíváncsian arra, gondolt, hogy a halála után fogalmazott szövegei vajon milyenekké sikerülnek majd?

Ha akkor is az álmában megfogalmazottakhoz hasonlatos gondolatokat szül majd, azok nem sokban különböznek az életében leírt szövegeitől.

„Ilyenformán - gondolta - a halálnak továbbra sincs semmi értelme.”

Harmadik, gyakran visszatérő álmában azt hitte, hogy grammnyi molekulában, örült sebességű ugrásokkal, atomként bolyong, a bennünk és körülöttünk lévő rendszerek soktitkú hálózataiban. Baráti társaságához hasonló hálózatokra lelt, ahol a csupa gömb alakúvá hízott ismerőseiből alakult közösséget a gyenge kölcsönhatások szerepét betöltő nők állandósítottak. A férfiak homlokráncolva fontoskodtak, hogy valahogyan kiláboljanak az örökös középszerűségből, és önmagukat sajnálva, magukat sajnáltatva sápítoztak. És mert ez nem sikerült eléggé nekik, mindezt fogcsikorgatva tették. Rengeteg hátrányuk származott ebből. Emiatt rendkívül idegesen viselkedtek, öklüket rázva vezették gépkocsijukat, örökös rohanásban voltak, nem tartották tiszteletben a törvényeket, semmibe vették a vörös lámpás tiltásokat, erőszakoskodásaik nyomán veszekedések, verekedések, háborúk indultak, amelyek, mint az emberiség története mutatja, véget sohasem érnek.

Ebben a grammnyi molekulában atomnyi emberek könyököltek, harcoltak. Gyilkoltak is. És folytonosan szorongtak tetteikért, hiszen emberek voltak, működött bennük a lelkiismeret, génjeik sugallták, hogy mi a jó, mi a rossz, mikor követtek el bűnt, és mikor cselekedtek igaz dolgokat. Eszmék és hitek ködében bolyongtak, hogy valahogyan magyarázhassák állati ösztöneik által sugallt tetteiket. Ők is kitalálták a gyónást és a vezeklést, hogy újabb teherként, még több és még véresebb harcba bonyolódjanak önmegvalósításuk, örökös és örökölt hatalomvágyásuk következményeként.

„Nem állok jót magamért!” - rikoltotta megfeledkezve parányiságáról. Izzadva forgolódott, erőlködött, minden erejével nekirohant a mindenfelől emelkedő falaknak. Ellenséget keresett, de az, sunyin bujkált előle, kitért a magyaros megméretkezés, a lovagias élet-halálharc elől. Ideges csapkodásaival magában tett kárt, fejét törte, szinte saját vérébe fúlt. Nyögve lubickolt benne, lebegett, és a vér vízzé vált, tengerként nyaldosta sebeit frissítő hullámaival. Gyenge kapcsolatként kötötte az élethez.

Aztán a víz szivárványszínekben fodrozva, lágy locsogásban hatalmas nővé vált. Három hatalmas emlőjéből bőségesen csordogált az életelixír. A Világmindenség Anyja, hatalmas, gömbölyű hátsójával megigézte. „... gömbölyű, ...gömbölyű...” valami ismeretlen sláger dallamára motyogta a refrént. A Világmindenség Anyja pedig kacérkodva mutatta, hogy „... éppen belefér a nadrágba...” És belegyömöszölte magát a világnagyságú kopott farmerbe.

„Hűűű! ..azdmeg! Királyi farmer!”

Durva megjegyzésére a hatalmas anyatest apró darabokra szakadt, atomnagyságú nőkre.

Élénken figyelte, amint apró sikongatások közepette ruhát kapkodtak magukra.

„Melyikük lenne az enyém?! Csak az enyém, csak az enyém...”

Elhessegette a szirupos operett-dallamot.

„Az ilyesmit az ember, életében legalább egyszer, komolyan gondolja...”

Filmszerű, gyors vágásban, az ismert vicc képei elevenedtek meg előtte.

Fiatal bika társaságában a hegytetőről bámulta a völgyben békésen legelésző gulyát. Az ifjú bika az örömtől reszketve várja belegyezését, ahhoz, hogy a hozzá legközelebb álló tehenet magáévá tegye.

„Leszaladok és megkettyintem!” - szól a saját fiatalkorú hangján.

Maga felelt rá kissé rekedten, sok évtizedes tapasztalatai birtokának, bölcsen.

„Nyugalom! Szépen leballagunk, és rendre mindet felcsináljuk!”

Azok az atomnyi nők, bájaik mutogatásával, kacér mosolygásukkal, ígéretes arckifejezésekkel, bolondító pillantásokkal és bájos csevegéseikkel tartották egybe a társaságot. Atomnyi, kis duci nőcskék voltak, úgy érezte éppen hozzáillők, csábosak, még úgy is, hogy lemerte volna fogadni, derékbőségük jóval meghaladta a száz centit, ami a saját száznyolcvanas has méretéhez képest meglehetősen karcsúnak számított.

„Ez a parányi világ is, tudományosan bizonyítottan, a bennünk és a körülöttünk lévő rendszerekhez hasonlóan, a gyenge kapcsolatok hálózatában él és működik. Persze, hogy különösen veszélyeztetettek a túlsúlyuk miatt. A kilencvennégy centiméter fölötti has méretűek között már olyan gyakori a stroke, mint az aggastyánok között az ágyba szarás.

„Magyarul nem tudsz?!” - szólalt meg egy hang a félhomályban. Nemcsak neki szólt, hanem a zsivajgó gyermekközönséggel tele nézőtér előtti bábszínpad szolgalegény főszereplőjének, aki éppen harmadszor verte el a port az óbégató nagyságos úr csupasz és gusztustalanul sápadt fenekén.

A kérdező, az a szókimondásáról ismert erdélyi magyar író volt, aki szatirikus írásain kívül időnként azzal sokkolta a hatalmasokat, hogy miután fél veknivel és egy darab kolbásszal keresztbe tántorogta a várost, fölöttébb időszerű és éppen ezért kényelmetlen kérdéseket tett fel a legkülönbözőbb, sűrűn látogatott helyeken, ahonnan persze rögtön kituszkolták, diliflepnijét ismerve, hol elvonókúrára, hol pedig az ideggyógyászat zárt osztályára cipelték.

„Majmolod a rádióban és a tévében szereplőket, felvágsz angol tudásoddal, vagy szégyelled anyanyelvedet? Netán, elkülönülni van kedved, az általad bunkóknak minősített társaidtól, akik megelégednek a nagyszüleiktől kapott szélütés vagy agyvérzés kifejezésekkel. Egyébként a stroke nemcsak ütést, hanem simogatást is jelent angolul. Mi az, nem tudsz magyarul?”

„Még nem tudsz svédül, de már nem tudsz magyarul” - szólt álma sarkából az ősz professzor, aki éppen elhagyni készült a svéd egyetemen a finn-ugor nyelvek katedráját, hogy átadta helyét egy nyolcosztályos képzettségű buzgómócsing pesti nőnek, aki az asszimiláció híveként saját gyermekeit még a „jó napot”-ra sem tanította meg.

Visszamenekült volna a parányi emberkék közé, de azok eltűntek.

Erdőben találta magát, csenevész fa volt, egy a sok közül, azt képzelte, hogy az erdő azért erdő, mert sok-sok hozzá hasonló, egymás mellett működő fa összességéből áll, akik, úgy tűnik, egymás árnyékában, egymás elleni folyamatos küzdelemben élnek, de szoros kapcsolatban is, hogy egymást folytonosan segítve, egymást kiegészítve alkossák azt az egészet, amelynek erdő a neve.

Elképzelte azt a kezdetleges nyelvet, amelyben a szó sokszoros ismétlésével alkottak az egyedi fa kifejezésből erdőt, amelynek fa-fa-fa-fa-fa volt a neve. Sok-sok fa, látszólag ennyi az erdő. Érezte, hogy ez nem lehet igaz. Mert tudta, látta, tapasztalta, hogy minden fa más és más.

Génjeiben volt a szándék, hogy kiemelkedjék az erdő átlagából, vastag törzset, a világ minden tája felé terjeszkedő ágakat növeljen, megújuló lombkoronával ékeskedjen, az ágak hegyén rengeteg rügyet bontson, virágozzon és gyümölcsöt teremjen, magvakat érleljen, hogy azok lehetőleg minél messzebbre essenek a törzsétől, és így szaporodjon, hogy hozzájáruljon a kiserdőből, nagy, dicsőíthető rengeteggé válás művéhez. Minden akadállyal küzdeni kész, hatalmaskodó vágyának megfelelően.

Eleinte persze, saját magától, csak ritka pillanataiban látta, vagy többnyire nem látta az erdő lényegét.

Az erdő erdősége pedig, a legfrissebb, de érdeklődési körétől távol eső, tudományos kutatások szerint is, abban áll, hogy az erdő talajában élő gombák szövedékei, mintegy laza kapcsolatban összekötik az erdő fáit, ahol a különböző természetes laboratóriumokban készült tápanyagokat és védőanyagokat, a talajból felszívott ásványi sókat, a gyenge kapcsolatok törvényének megfelelően, közreműködésükkel egymás között folyamatosan kicserélhetik.

„Ha a kutyánk az egyik fa tövébe pisil, a talajba juttatott tápanyagokból az erdő minden fája részesül." - figyelmeztette a valamikori kék Duna helyett az immár közismerten elektronikus hullámain, okos társai nyomában szívesen csónakázó, egyik seggig érő homlokú, rokonszenves előadótanár.

Micsoda különös kapcsolatok hálózatában válik egyetlen egésszé a világ. Terebélyesedő bükkfaként indult sétára az erdőben. Árnyas erdei úton haladt a füves tisztásig, ahol a költő, valószínűleg édesanyja altató dalát felidézendő, gyötört gyomrában maroknyi altatóval, lelépett a térképről, hogy a halhatatlanság végtelen tengerében olykor újra előtűnjék, gondolatainkban úszkáljon szelíden dalolva, mert bizony

„... csak az igaz, ami végtelen,
minden véges: megalkuvás."

És mert a megalkuvás orvossága a tagadás.

„De mit? Mikor? Miért? A tagadást is tagadva?"

A végtelen sok kérdés elől, zihálva menekült az erdőben:

„nem egy apa, nem egy nemzet,
nem egy faj, de maga a nem:
emberiség, aki nemzett."

Átsuhant rajta a gondolat, hogy „nem lehet az ember fából", de nyögve ragaszkodott erdőtermészetéhez, profetikus hajlandóságok munkáltak benne, mint az éltető nedvek, minden arra, biztatta, hogy keljen és járjon, tudással törölje nevét a veszélyeztetett emberi állatok egyre bővülő listájáról.

A nagy fák sorsa: Temetésére munkacsoport alakult. Tömören fogalmazott gyászbeszédek hangzottak el fölötte. A gyászzenétől megremegtek az erdők. Kidőlt, állapították meg a kiváló szónokok. Díszes tehergépkocsin hozták, hegyen-völgyön ünnepélyes lassúsággal haladtak. A városon átvitték, az emberek percre megálltak, sóhajokban emlékeztek meg róla. A vasút melletti raktárba temették. Még élhetett volna, mondták a jóravaló emberek. Ezt susogták a fák is. Nagy volt, mondta a gépkocsivezető. Főfő volt, mondta az erdőkerülő. Délceg, erősítette a vadász. Hát éppen neki kellett kidőlnie, sóhajtotta az öreg bakter. Ki lesz most már a legnagyobb, a legjobb, a legszebb, a legokosabb, a legbátrabb, a legügyesebb közöttünk, susogta a nagyerdő. Én vagyok, én leszek, nyögték sietve a különfélefajta fák. Nem úgy van az, szólt egy idegességtől kitüzesedett csipkebokor. Az effélét örökké a favágók döntik el...)

„Ki tud itt főzni? - tette fel a kérdést egy közepesen fejlett vidéki város hírcsináló műhelyében az a közepes író, akit azért alkalmaztak, hogy az újságírók mindig borzas förmedvényeit olvasható, épkézlábmondatokká varázsolja. Az írónak a második világháborúban lyukat lőttek a sarkába, a lábával együtt, szókimondásaiért mellőzötten, hátra lévő éveit is húzta, kénytelen volt saját novellásköteté́ről maga megírni azt az elmarasztaló kritikát, amiért aztán könyvének nagyobb keletje lett, de másként is megmutatta, hogy nem kíván soha semmiféle recept után élni.

Csakazértis hangulataiban, ki-kisétált a városka melletti erdőbe.

Már távolról feltűnt neki, hogy az erdőszélen csenevész bükkfacsemete álldogál egymagában, mint, aki szeretne eltekeregni, és valahol a szemközti doboldalon új erdőt, s az erdő közepében valamiféle napsugaras ligetet, a réginél, ha nem is szebb, de mindenképpen más erdőt alapítani.

Az író körülásta a fácskát, egyenes karót állított mellé, hogy a helyes gerinctartást attól eltanulhassa a facsemete. Később kerítésfélével óvta a roppantul kiéhezett nyusziktól és őzikéktől, fehér mésznadrágba bújtatta, hogy a kártékony rovarokat elijessze, megvédte, óvatosan nyeste, igazította ágait, koronáját.

A kis bükkfa sem volt rest, célját nem feledte.

Az író minden látogatása után csodálkozva állapította meg, hogy egyre messzebbre kerülnek az erdőtől.

Teltek-múltak az évek.

Az író később hátát már bátran nekitámaszthatta a bükkfának, úgy pihent alatta, hogy észre sem vette, vele együtt sétál, rendre sokféle tájat bejár, megismer, erdők dolgát, szokásait rendre kitapasztalja, aztán ligetté formálja szülötteit, barátait, fajtáját.”

Sétáló bükkfának gondolta magát álmában, napfényben nyújtózkodott, zord időkben esernyőt formált mindennapi- és a világ gondjait magában hordozó leveleiből, ezek alól kémlelte a jó és a jobb időt, majd számolatlanul szerteküldözgette mindet, miközben a nagy viharokra is készült, törzsének szilárdságával, egyenes, bátor kiállásával meggondolásra késztetett minden támadót.

Mint minden álma, ez is hirtelen és megmagyarázhatatlanul ért véget, és talán csak arra volt jó, hogy félálomban, az agya szélén ücsörögve, hirtelen, újabb lehetetlen gondolatok tolakodjanak üresnek érzett agyába.

„Intézményeink, egyesületeink - a világiaknak és az egyháziaknak egyaránt - lényege az a sokféle tan, eszme, hit, amellyel az embereket magához vonzza, az a rengeteg szabály, jogi cikkely, amelyekkel magához köti a társadalmi haladásban érdekelteket. Vezetőik, szószólóik mindent megtesznek, hogy minden időben divatosan tetszetős, lelkesítő gondolatokat fogalmazzanak, és maguk köré csődítsék a népet. Azt a látszatot keltik, hogy az intézményekhez tartozó tömegekért vannak, isteni elrendeltetésből és/vagy a választók többségének akaratából vezetnek, őket szolgálják. Romantikus korokban, amikor bizonyára a maiaknál sokkal hiszékenyebb emberek éltek, az ilyesmit helyénvalónak találták.

Manapság azonban, amikor csak kivételes pillanatokban áll össze egy-egy eszmei közösség valamely konkrét cél elérése érdekében, számos jele van annak, hogy a közösségnek hitt intézményi formák nem egyebek üres hálózati kereteknél, hiányzik belőlük a leglényegesebb, a tömeg. Mindez a társadalmakban felhígult eszmék gyenge hatásának tulajdonítható, a törté-

nelem során elkoptatott, a meg nem valósítható, a lejáratott, a gyakorlatban szélsőségekbe torkolló áleszméknek köszönhetően történik.

A kivételek ebben az esetben is erősítik ezt a szabályt.

A különféle kirakat-pártok, az aktív tagjait tekintve kiürült egyesületek és a rendszeres templomjárók számának megfogyatkozását tapasztaló egyházak, a történelem során többször próbált és bevált módszerek szerint, hatalmas tömegrendezvényekkel kívánják bizonyítani a világ előtt támogatottságukat. Az atomizálódó világunkban a tömegek, a laza kapcsolatok megvalósítói. Tengernyi vizekhez hasonlatosan működnek, amelyben a felső ezrek érdekei úsznak, és ahol művi hullámzást az egyre inkább a tőkéjük mögött rejtőzködő láthatatlan hatalom igazgatja.

És az is egyre nyilvánvalóbb, hogy most és a jövőben sem a 'víz' lesz az úr."

A látszatpártok látszatdemokratizmusa is ezt példázza. A múltszázad elején, a gyenge kapcsolatok működésének sajátosságait gyümölcsöztetve, az erdélyi magyarság nemzeti érzéseit kihasználva teremtettek az urak a választások idejére egységet, hogy a hatalomban való részvételhez, ősi jussuk jogán minden erdélyi magyar szavazatát megnyerjék.

Ez a gyakorlat mindig és mindenütt bevált: Ragadd meg az embert valamely identitását mutató jellemzőjénél fogva, és legalább egy alkalommal tettre ösztönözheted. Ha ezzel nem okozol neki mértéktelenül nagy csalódást, vagy ha elegendő idő telt el, ahhoz, hogy csalódottságát felejtse, újra, nagyszámban is egymás mellé állíthatók az emberek. Ilyen és hasonló bakugrásokra épít mindenki, aki foggal-körömmel is ragaszkodik megszerzett hatalmához.

Ma még ilyen a világ.

Keret nélküli, megfoghatatlan témájú, végtelenbe futó tabló. Benne, és minden dimenziójában a fenyegetések sorozatütéseit szenvedő ember. Mit tehet az ember, ha létezésében örökösen a kierkegaardi önemésztés, a fichtei én kialakításának folyamatában az önmagunkra való visszatérő önelemzés szükségességét tapasztalja?

Jó az, hogy reggelenként, amikor tükörbe nézünk, nem fogadjuk el önmagunk képét?

Tragikus, ha bensőnkben egy egészen más, mindig a valóságnál tetszetősebb magunkat szeretjük?

Rájövünk-e idejében, hogy magunkra maradva nincs mit kezdenünk magunkkal?

Egy okos tanácsadó szerint, jó az, ha az ember hirtelen elhatározással elhagyja, kidobja ócska cuccait, amelyeket belefeledkezve addig ápolt, addig pátyolgatott és tartogatott, amíg emberi kapcsolatait is elhanyagolta miattuk. Tudnunk kell, az unalomig ismételnünk kell azt, hogy csakis emberi kapcsolatainkban oldódnak szorongásaink és félelmeink. Csakis olyan kisközösségekben lehetünk boldogok, ahol egymás másságát tisztelve, időnként megrázkódtatás nélkül megmártózhatunk a különvalóságunkban. A magunk és a mások értékeit a gyakori összehasonlításoknak köszönhetően tudatosítjuk, hogy befejezhetetlen feladatunk „megismerni önmagunk."

- Ne papolj, ne politizálj, ne paráználkodj! - súgta egy hang a tordai három P mintájára. Hasonmása szólt, aki vele együtt ott ült az ágy szélén és csúzos lábszárait dörzsölgette.

- Minden reggel megváltanád a világot?! Mire való ez a játék? Milliárdok hiszik magukról, hogy isteni a tudásuk és a hatalmuk végtelen, mert „A tudás hatalom!"

Ha makacsul továbbra is elmondanád, és számítógépbe vetnéd gondolataidat, olvasóid, ismerőseid és hozzátartozóid is leintenének, mert szerintük ismét „fordítva ültél a bilire."

Unalmas a reggeli torna, de mindig hasznos. És az idősebb férfiak, egyre hosszabb csöpögős vizelésekor elvesztegetett idején is tetszés szerint folytatható.

Az utolsó cseppek úgyis mindig az ülőkére potyognak.

Tehát Luther nem szegezte ki azt a kilencvenöt pontban megfogalmazottakat...

Tehát Petőfi nem szavalta a *Talpra magyart* a Múzeum előtt...

Tehát Ady babérkoszorújának annyi a haszna, hogy szülőfalujában paszulylevesbe főzték...

Tehát Lenin vérbajos volt...

Hitler félig zsidó...

Sztálin pedig Hruscsovval fajtalankodott...

Már csak holnapután tudjuk meg, hogy mit hoz a múlt...

És az is bizonyos, hogy Ő sem váltotta meg a világot...

Bátorság!

Virtus constat ex hominibus tuendis.

Na de, ki akar engem megvédeni?

En garde! Védd magad!

Valaki a III. c-ből tűzte azt a papírlapot a hátamra, amelyen ez áll:

Mindegy-sorok

Miért írok?
Miért? Miért? Nem tudom!
Írok. Szarom.
Hogy miért? Nem tudom.

Pati figyelmeztetett.

- Röhögnek rajtad!

Miközben leszedte és kezembe adta a cetlit tanárosan magyarázott:

- Mint köztudomású, a mindegy meghatározása pedig a következő: a jó erősen marokba szorított emberi ürülék két helyen, úgymint a hüvelyk- és a mutatóujj között, valamint a kisujj és a tenyér széle között igyekszik majd kifelé a szorításból. Mindegy az: hogy melyik végén harapsz bele.

- Ki volt az?! Ki tette? Kik?... Az anyjukat... Majd elbánok a piszkos társasággal! - megpróbáltam tajtékozni. Ritkán sikerült.

De Patit nem tudtam leállítani, nekihevülve magyarázott álmomban. Sajnos, valóságos életében nem juthatott tanárként katedrára, mert már pubertáskorában elvitte a háború utáni években divatos gyermekparalízis.

- A pratafizika lovagjaitól persze, ennél többet vár az olvasó. A kimondottan verskedvelők pedig egészen mást várnak, valami olyasmit, ami évezredes újraalakulásunkban, az új verselés felfogható jegyeit biztosan mutatja. Mi lehet tehát a vers ma is elfogadható meghatározása? A költészet, mint tudjuk, a görögöknél a zenével és a tánccal állt szoros kapcsolatban és ütemes volt. Egyébként a szólás művészete, anyaga a nyelv, a szép szó. Tárgya az élet, és maga az ember. A mai vers sokféleségét és páratlanságát a művészi szépben foglalt rútságig tartó vonulat magyarázza. A nyers valóság vizsgálata és tükrözésének óhajtása szüli a költészet meghatározásával ellentétes előjelű alkotásokat, amelyek, ha igazak is, teljességgel, hiányával vannak annak, amit, ugyebár, közönségesen műélvezetnek nevezünk. Az olvasót tehát nem a

„rút versek” teszik boldoggá, hanem a szép, a megnyugtató vagy nyugtalanító zengzetes igazság. A zengzetességet is felfoghatjuk ellentétéig feszülten, de a „zaj” a versben, a „zörej” a költészetben nem lehet egyeduralkodó. Számos elsőkötetes fiatal költőknél tapasztalhatjuk ennek mellőzését. Az, hogy költőnek nevezik magukat, valamiként kötelez, s letisztulásuk, ha késlekedik is, (el)várható. Legyenek igricek, kobzosok, poéták, trubadúrok, aoidoszok, vagy váteszek, műveikben tudatosultságukat, átgondoltságukat, választékosságukat várjuk. Többet, mint a spontán megnyilatkozások erdejét, amelyek a fogmosásról, az erekcióról és az ejakuláció tájékáról egyaránt fontoskodó, és világrengetőnek beállított, nagy élményükről nyújtanak első kézből, és kézzel megrázogatva, helyszíni tudósítást. Nyilvánvaló lustaságukban nem járnak körbe egyetlen fát sem, amelynek eredményeképpen elnagyoltságot, unalmat, spanyolviaszt mutatnak fel a költészetre, ma, és talán még holnap is, éhező emberiségnek.

- Persze... szóltam bölcsen és tömören, hogy Patit leállítsam.

Nekem ez is sikerült.

A hátamra aggatott költeményt pedig belegyűrtem az agyamba.

Tévedésből - szemétkosárnak néztem.

Aztán újból Michelangelónak képzeltem magam. Hatalmas könyvek között sétáltam, és megpróbáltam mindbe belelátni a magamét, hogy lehántva a fölöslegest létrehozzam, kifaragjam a magamét. Hűűű! Nem volt könnyű, még a tököm izzadt belé, amikor egyik másik munkámnak neki kezdtem. Sehogy sem haladtam. Tudtam, hogy „minden kezdet nehéz”. Na de ennyire! Főként az zavart, hogy miközben vésőm nyomán, apránként kezdett kibontakozni egyik-másik alkotásom, nemcsak a lehántott részben, hanem a megmaradtakban is láttam mindazt, amit mások már belegondoltak a kötetnyi betűhalmazba.

Még hogy nincs új a Nap alatt?!

Ha ezt csak egy pillanatra is elhiszem, elfog a félelem, hogy hiába kutatom a teremtés titkát. Ördögi munkámban csak az vigasztalt, hogy valószínűleg sohasem tudom meg: jónak vagy rossznak születtem. Álmaimban ez még sohasem sikerült. De ébrenléteimben még inkább elhatalmasodott rajtam a félelem.

- A félelem népbetegség. Orvossága a hit - mondta mindentudó Pati barátom, de a mindenek fölött az uralkodó reklámok idejében kijózanítottak, minden orvosságnak bizonyára rengeteg mellékhatása van, amelyekről többet megtudhatunk, ha bizalommal felkeressük háziorvosunkat vagy/és gyógyszerészünket, akik mint mindenben, örökösen józan mértékletességre intenek, nem szükséges mindent bevennünk.

Az újkor prófétái nem nagy sikerrel, gondoskodnak arról, hogy ezt a népbetegséget, amely nyájszellemiségben rendkívül ragályos és szertartásosokkal és más gondolkodás gátló ceremóniákkal csak ideig-óráig gyógyítható, következetes kételkedéssel enyhíthessük, megelőzzük. A visszaeső bűnbánók egy része a gyógyszer-túladagolástól szenved, mások gyógyszerfüggővé válnak.

- Mi a teendő? - súgta Csernisevszkijt és Vladimír Iljicset megelőzve valamely álombeli józanész.

A felelet késett, és közben, mint máskor is, amikor lényeges dolgokat kívántam álmomban tisztázni, változott a szín, újra ott álltam a toronyban.

A kétezer valamelyik emelet tornácáról figyeltem, hogy szülővárosom aszfaltjából azok a kiütköző titokzatos lábnyomok merre vezetnek. Követtem ezeket a ki nem törölhető lábnyomokat. Az óvárból a külvárosba, onnan a patinás Kollégiumba, tovább a nehézipar előretolt bástyájának műszaki tervezőirodáiba, a reám tekintetüket vető, alám pedig ruganyos

kerekdedségeiket fektető karcsú lányok tengerparti városába, ahol a Duna vize helyett, akkor az élet híg vize ömlött sebesen. Katonacsizmás lábak nyomán jutottam a csángók földjére, sítalpak nyomán a hegyekbe és vissza szülővárosomba, később egy a sűrűn ABLAKában álló élenjáró szómunkás reám testált „tintás esztergapadja" mellé.

Minél magasabbra emeljük tornyunkat, annál élesebben látjuk azokat a nyomokat, amelyeket követnünk kell, világosabban értjük, hogy honnan jönnek, merre tartanak.

Tudom, hogy tornyunk istenek helye.

Olyanokkal melózom itt együtt, akik pont olyan gyakran születnek és halnak, mint a hősök, és mert milliárd számra, egyeseknek úgy tetszik, reinkarnálódnak is. Így aztán, hozzávetőlegesen megszámlálhatók.

Sokan vagyunk, és mind szentek.

Tulajdonképpen nincs más dolgunk: tornyunkkal együtt egyre magasabbra kívánunk emelkedni. Nehezen bírjuk az isteni magasságokat, rendre mindnyájan leszédülünk, csillagmorzsaként ott lebegünk abban a magasságos magasságban, ameddig jutottunk. Hangtalanul lélegzünk a történelem éppen divatos levegőjében, sziporkáinkkal biztatjuk az utánunk következő építőket, hogy ne kíméljék maguk, törekedjenek még fennebb, még istenibb magasságokba emelkedve, a végtelenig.

Mit tehetnénk?

Leugorhatunk, ha úgy tetszik. Nem kötelező az ejtőernyő. Lehet sárkányrepülő nélkül is csúszkálni a magasságokban. Van olyan, akinek ugornia sem kell: leesik magától, mint a beteg férfi tilos helyekre dugdosott, rozsdamarta, gyógyíthatatlan csapszege.

Álmodjuk azt, hogy valamikor az idő képzelt spirálján mindnyájan vissza-visszakanyarodunk oda, ahonnan aszfaltba taposott nyomunkat híven őrzi a kitörölhetetlen emlékezet...

„Egyedül ez sem megy... Ez is a Zoli ötlete volt."

Őszi délelőtt közepén, a kávézóban ültek, közel a pedagógiai főiskolához, ahonnan az előadások szüneteiben csapatostul jöttek a lányok, hogy a kávézás rövid idejében kibeszéljék magukból mindazt, amiért szorongtak. Törzsasztaluk a sarokban volt, egyaránt ráláthattak a cukrászda minden asztalára, de a süteményekkel megrakott pult mögötti ajtóra is, amely a konyhába vitt, ahol Mancika és társai, kedvünkre illegették gyönyört sugárzó/ígérő domborulataikat.

- Nézem, nézem... Hát szeretem! - sóhajtotta Zoli álmodozva, miközben vállára omló gesztenye-haját nőies mozdulattal, mint általában, teljesen szükségtelenül megigazította. A haján kívül vállára nehezedett frissen megjelent novelláskötetének állítólagos jó híre is. Ki kellett gondolnia, hogy miként illik viselkednie egy fiatal, első kötetes szerzőnek, miután a kiadó nagylelkű szerkesztője, kissé meggondolatlanul *Örömteremtés* címmel látta el többnyire erotikus témájú írásokat tartalmazó könyvét.

- Tótágas világ - sóhajtotta Misi, félig kiemelkedve megszokott búbánatából. Hírneves ősei egykor a Károlyi grófoknak muzsikáltak, s mert munkaadóik hirtelen eltűntek a történelem forgatagában, útja egyenesen a zenekonzervatóriumba vezetett. Tudták róla, hogy naponta egy-egy fúgával gyarapítja az előadatlan zeneművek amúgy is hosszú sorát.

A bejárathoz közeli asztalnál magános szőke lány ült, madonna arca volt, mosolya, Zoli szerint, titokzatosabb a Mona Lisa arckifejezésénél.

- Nézem, nézem, nézem... Hát szeretem! - jelentette ki határozottan Zoli, és mackós lépésekkel a lány asztaláig imbolygott.

- Szeretlek, kedves. Légy a feleségem...

A lány szájához emelte a kávés csészét, kortyolt belőle.

Másodéves medika volt, és mint minden medika gyors döntésekhez szokott.

Egyszerű diákesküvőjük után három évig éltek együtt a Zoli garzonjában, éppen addig, amíg az imádott befejezte orvosi tanulmányait.

Misi, többek között, látnoki tulajdonságokkal bírt, két fúga között figyelmeztette Zolit, hogy a nők alaposabb megismerése céljából ésszerű volna, hogy a lány döntögetései közben, néhány éves próbaházasságra gondolna, s csak azután döntene házasságáról.

- Próbáld tótágasban elképzelni a nőket. Gondolj bele, micsoda gyönyörű látvány nyújtanának, amikor a fejükre simított vagy borzolt hajszálak zuhatagként omolnának a földre. Különösen előnyös volna ez a hosszú hajúaknak, hiszen égbenyúló testükkel olyan hosszúkásak, olyan tüneményesen légiesek lehetnének, mint a Domenikosz Theotokopulosz által a vásznai fölé varázsolt, lebegő figurák. És azok a rengeteg utánajárást követelő, az évek múlásával egyre szaporodó arcráncok is szépen kisimulnának, a finom vonalú álacskák alatt sunyin gyarapodó tokácskák is egyből visszahúzódnának, minden hajszálnyi árkocska magától elbújna a halánték és a fülek mögé, ahol nincsenek útjában a vizsgálódó szemeknek. A keblek, igen, azok az egzotikus, gyümölcs alakú csodálatos alkotások, amelyek lelógó természetükkel kétségbeesésbe kergetik a nőket, nos ezek, tótágasban, rögtön helyükre kerülnének, egyből kitelnének a melltartók, amelyeket rövid gondolkodás után, mint szükségtelen cifraságot, önként félredobhatnának még a nagymamák is. Na és a gömbölydeden igazán kívánatos hátsó felek, amelyeken a férfi szem, akár Moore Henry „menyasszonyának” simogatni való domborulatain, olyan szívesen elmélázik? És a lábak? Hát ez az! Még a sonkalábak is előnyösen kerülnének ki a megváltoztatott testtartásból. Hogy mire valók ezek a hosszú és karcsú lábak azt most ne részletezzük, elégedjük meg azzal, hogy az egész estét, netán éjszakát kitöltő ígéretességük előtérbe kerülne, felértékelődnének a karcsú bokák azáltal, hogy a női látványosságok tetejére kerülve hűen kifejezhetnék a gyengébb nem lényegét. A lábak koronáznák a nőiességet. Mindannyian nagyobb figyelmet szentelhetnénk a formás lábikrákra, a lábszárak finom ívére, a térdkalácsok domborulataira, a sóhajtás-finom combok feszességére, amelyek tövében forró kút édes vizének remegő hullámai ismételten átgyűrűznek rajtunk, s magukkal visznek a világmindenség végtelenébe...

- Ott is egyedül leszel - szólt évek múltán a kishitű, ettől-mindentől megkeseredett író.

- Hit nélkül - igen! - hirdette Misi a toronyból, ahonnan kottapapírjairól időnként hangjegyeket szórt a mélybe, hogy a fülükkel olvasóknak is jusson valami az örömökből.

- Könnyű neked! Gyónástól gyónásig vidáman élsz szokásaitokban. De mi legyen azzal, aki mint jómagam rendre ájtatosság elleni újraoltásokat kapott? És tenyerest és hajcibálást is eleget, mert a szülei sorozatosan „elfelejtették” vasárnapi iskolába küldeni? Mi legyen azokkal, akit muszájból kereszteltek, ha kereszteltek, mert másként nem mehettek iskolába. Mi a sora annak, aki nem bérmált, nem áldozott, nem böjtölt és nem gyónt, mert mondjuk reformátusnak jegyezték be, de nem is konfirmált, az úrvacsora pedig még most is olyan érzéseket kelt benne, mint, amikor fehér embert nem látott őserdei törzsek életét bemutató ismeretterjesztő filmet néz a tévében. És amíg ebbe a megváltozhatatlan létbe beleöregszik, rájön, hogy életében éppen elég semmi embert látott már, akik felekezeti hovatartozásuktól függetlenül olyanok, amilyenek, és a felkentek segítségével könnyedén felmentik magukat mindenféle bűnök alól, hogy újabbakat kövessenek el. Ezért azt mondom, kedves barátom,

ahhoz, hogy valóban megismerjük önmagunk, szálljunk magunkba, és vállaljuk meggondolatlan tetteinket is.

Magunkban kell hinnünk.

Hiszem, hogy minden ember képes a jóra, arra, hogy halálunkig közösséget vállaljunk minden földi lénnyel. A halál pedig, hogy úgy mondjam: csakis egyedül megy... Még a tömeghalál sem az, aminek látszik, hanem olyan gyertyaoltás, amelyben milliárdnyi gyertyaláng az idő atomjainak tört részein, akár a jóval lassúbb emlékezet, rendre ellobban.

- Ámen! - szólt Misi, és a benne imbolygó zenéktől józanodva, barátian arra kérte Zolit, hogy legalább ő hagyja abba, nem folytassa, sose kezdje újra - a papolást.

13.
Da capo

Könyörögj érettünk. És könyörögj érettünk. És könyörögj érettünk.
Jó ötlet ez az ismétlés. Ugyanez van a hirdetésekben.
Vásároljon nálunk. És vásároljon nálunk.

(Joyce)

Műhelyünkben olyan régiek voltak az asztalok, hogy talán még a nagyapám idejében készülhettek, rég elfeledett mesterek szorgos keze munkájaként, olyan régen, amikor a kisvárosi utcáknak még pacsuli szaga volt, az emberek feje tele volt romantikával és európaisággal, a különféle bútorlakkok tartósak voltak, mint a csöndes szerelmek, és Kovács úr (hol van már?), a belvárosi hentes, bizakodva tízdekánként mérte a leheletvékonyra szeletelt sokféle szalámit csupa fehércsempés hentesboltjában, ahol kitűnően látható helyen, éppen Kovács úr bajuszkás és fehérsapkás feje fölött, éjfeketére lakkozott fatáblácskán cikornyás hófehér betűkkel állt az akkoriban megfellebbezhetetlen, örököknek gondolt igazság: *Meghalt a hitel!* Ki halt meg? Az elhabzsolt időnkben Kovács úr bizonyára meghalt, bajuszkás fejét rohamsisakjával együtt elvitte egy eltévedt német aknavető gránátja a Don-kanyarban, sírján elporladt az ideiglenes, a reformátusokhoz nem illő ideiglenes fakereszt, fehércsempés hentesboltját tizenhatszor átalakították, most éppen digitális fotóüzlet működik benne, ahol csupa színes képeket készítenek egy japán automata gépen, amely a nagy sietségben olykor olyan vörös szeműeknek örökíti meg a különféle családi alkalmakkor lencsevégre kapott embereket, amelyhez hasonlóak csak a háború után kényszerből tenyésztett hófehérgyapjas angóranyúlak szeme volt. Hogy a hitelen kívül kik, hányan haltak meg arra most ne gondoljunk, mert minél nagyobb a számuk annál gyászosabban feketék. Ha pedig azokat számolnánk össze, akik még valahogyan megmaradtak, és talán azt hiszik, hogy valamiért élniük kell, mert érdemes, a gondviselés meg minden más maszlag miatt, nos akkor meg olyan szívszorítóan kicsiny számot kapunk, hogy az embernek elmegy a kedve a múltban olvasástól.

És az jut az eszünkbe, hogy jó volna, ha mi minden áldott reggel bemennénk a műhelybe, az ócska íróasztalokhoz, magunk alá húznánk a nyikorgó széket, papírt csúsztatnánk az írógépbe, és a fülünk mögül gondterheltséget mutatóráncokat engednénk az ábrázatunkra, majd könnyed és felületes sóhajtással nekikezdenénk a szövegírásnak, ahogyan azt zakatoló, öreg írógépeink egykori gazdái tették, amikor a kiadók minden értelmes szöveget soronként fizettek, és tántoríthatatlanul hittek abban, hogy minden sorunkat folytonosan áhítozva várják az unalomtól és a keménygallértól örökké idegeskedő, ennek ellenére ápolt külsejű és lelkületű többnyire bajuszkás olvasók, migréntől gyakorta szenvedő tudálékos özvegyasszonyok, és olyan magá-

nyos hajadonok, akik néha nem átallják belemártani magukat a napi politika szivarfüstös levegőjébe és az izzadság szagú közéleti intrikákba.

Éppen az idén lesz... kit érdekel, hogy hány éve annak, hogy szöveggyártással kezdtem el foglalkozni.

Másfél, szólt a brigádvezető.

Három, siránkoztam, ahogyan a reményteljes századelőn, minden csütörtökön kimenős, büszke cselédlánynak esedezett a legalább korzózni vágyó, lányba bolondult legény.

Kettő, mondja néhány év után a brigádvezető.

Másfél, kérleltem én, közben magam sem tudtam, miből lesz az a másfél, amire vállalkoztam. Ma sem tudom.

Ülök a műhelyben gondolatfinomító gyalupadomnál, kerek szivacsból készült ülőke a fenekem alatt, puha párnán trónolva jobban jön a gondolat, mondják kedves kollégáim, akik soha, semmilyen körülmények között nem ismerik be, hogy a fenekünkkel gondolkozunk, ez nagy bűn lenne, valami olyasmihez hasonló, amit felforrósodott pillanataikban a most már nyugdíj előtt álló, hervatag kolléganőink műveltek egykor, virágzásuk idején mindig rámenős férfi elődeinkkel délutánonként a sivár műhely valamelyik hirtelen lesöpört vagy tetszés szerint kéziratokkal teleszórt íróasztalán. Néha azt hisszük, az alkotás ilyen: gyötör, fáj, felemészt, de ugyanakkor mérhetetlen gyönyörűség is, gépíró-michelangelók vagyunk, akik örökké csak a saját fájdalmukat faragják, heroikus elvonultságban, a világi dolgok robajló zenéjére fülelve szüljük senkinek sem ártó, olykor megválaszolhatatlan kérdéseinket.

Döbbenten vesszük észre, hogy ma is, minden gondolatunk kisded hipotézis, amelyről már a nagy Darwin világosan megmondta, *ha rossz is, többet árt, mint a feltételezés hiánya,* amely ugyan semerre sem visz, munkára nem ösztönöz, és aztán a végén majd megnézhetjük magunk, mint városunkban a közismert Ladó jelenései után mi, a műhely ártatlan dolgozói, akik odaadó csodálkozással vegyes tisztelettel figyeltünk a nagy Ladóra, amikor rendszerint ócska olasz napilapokkal a hóna alatt belépett a kávézóba, az egykor kemény és fehérbóbitásra cicomázott formás lábú kiszolgálólányok elnehezedett testtel és pillantással, trombózisveszélyesre dagadt lábakkal, fényvesztett tekintettel összenéztek, és miközben az isteni Ladó valamelyik örök életű operettből ellesett világi pózban megállt az asztalunk előtt, kuncogtak is, és Ladó révedező tekintete savanyú képükön pásztázott, és hirtelen visszatántorodhatott a múltba, amikor anno dacumál barátaival ült ugyanazon cukrászdai asztalnál, és a gyűszűnyi törökkávé mellé kérés nélkül is francia konyakot kapott, és az akkor szolgálatos Ladó, akit ki tudja, hogy hívtak, német, angol, francia és olasz nyelvű agyonolvasott napilapokkal a hóna alatt, némi aprópénzt kunyerált némán, de nem kapott, mert a tulajdonképpeni és igazibb Ladó és barátai ki nem állhatták a hanyagul öltözötteket, nem tudták, hogy az elrongyosodás a korral jár, és majd eljön mindenkinek az ideje, amikor ruhájával együtt napilapjai is megrongyosodnak, hiába szorongatja őket ott a hóna alatt, és szakadozott gondolatokkal járja az ismerős utcákat a környéken, ahol egykori önmagát keresi mindhiába, és Ladó hirtelen összeszedte az asztalra feltűnés nélkül csúsztatott, sehogyan sem csengő alumíniumpénzeket és magát, hiszen maradt benne még némi magaviselet és keménység, talán annyi mint egy lágy tojás burkában, és hogy valamiképpen elviselje az élet rámért csapásait és a sors packázásait, mellét ilyenkor hadapródőrmester keményre feszítette, felszegte melankóliában gyötrődő ezüstös fejét, haja színe mint olajos szardíniáé, tincsei paróka mereven fedték bohókás gondolatainak egykor fortyogó üstjét, megrázta magát és kozmikus érzelmeinek jelképes központjára, beteg és bús szívére tette valamikor bizonyára rendszeresen manikűrözött kezét, a láthatatlan zászló előtt széles gesztussal meghajolt, és ezt dörögte: *Ne nézd a gúnyámat, bébi!* És szalutált, mint egy katonatiszt, vagy csak biccentett, ahogyan ezt

régen elfelejtett illemkönyvekben írták, nem is tudom már, hogy mikor, mert mi akkor inkább magunkat néztük, és talán egyikünk sem tudta miért, szégyelltük magunk.

Most persze azt sem szégyenelljük, hogy Ladó módjára képtelenek vagyunk visszatántorodni a szürkére pátyolt jelenből, kávéházaink is odalettek, ahol most megmutathatnánk magunk, hogy csalatkozásainktól gyűrött, krikszkrakszokkal telefirkált arcunkat, mély tanulságokat felmutató táblaként körbehordozzuk, és az utánunk következőktől némi szánalmat mutató magunkra figyelést kunyeráljunk.

Ilyenkor, de máskor is leforrázva tértünk vissza a műhelyünkbe, ha egyáltalán akad olyan műhely, ahol megtűrnek bennünket valamelyik sarokban, hogy kincstári kegyeletből képzelt múzeumi relikviákat helyettesítsünk.

Ki tudta, ki hitte, ki gondolta, hogy ilyen furcsán és megfellebbezhetetlenül durván történik minden velünk is, pedig hát éppen elég cifra történetet hallottunk már az egykor józan és közmegbecsülésnek örvendő polgárokról, akik mint a végzetükbe rohanó éjszakai vonatok, valami csekélységtől, aprócska félreértésből kisiklottak, és miután ezek a polgárok szomorú vagy erőltetetten vidám képpel napestig allascht ittak rummal, szemükbe apránként bú rakódott, és aztán már a járás is fájt nekik, nyikorogva mozdultak néha, mint a bús őszi szélben az üres fáskamra egykor jobb időket látott, néha megkönnyezni is érdemes, rozzant ajtaja.

Most pedig magunk lettünk a nyikorgás.

Amikor sápadt fiatalemberként a műhelybe kerültem, nagy elszánással, remegő lélekkel támaszkodtam a számomra kijelölt írópadra, még sokáig nem jutott nekem írógép, de a mester biztatására tűzhányóként, addig ismeretlen furcsa erők hánykolódtak bennem, és úgy éreztem magam, mint egykor Flórián bácsi, akinek bajuszkás hadnagya Isonzónál egyszer, ki tudja miért, eszeveszett hirtelen kiugrott a lövészárokból, szikrázó és dühös karlendítéssel az ellenség állásai felé mutatott: *Fiúk!,*ordította torkaszakadtából. *Előttünk az olaszok! Vagyis: a franciák! Egykutya! A szaruk éppen olyan büdös, mint a tiétek! Nahát! Előre!* Kardját magasba lendítve vitézkedett. *Fiaim, utánam!*

Vajon mi serkentett akkor, és mi ösztökél, hogy ilyen határozottan küzdőnek, akaratembernek képzeljem magam. Hogy majd egyszer nagy elszánással, kitörő lelkesedéssel magam is kiugrom majd valahonnan, talán az íróasztal mellől, és vetem magam életre-halálra menő küzdelembe, valami régen fakult újságköteget szegezve előre, rohanok az értelmetlenség ködébe burkolt ellenség állásai felé, már nem figyelek a körülöttem rohanók szuszogására, nyálas lihegésére, jól irányzott fényes lövedékként berobbanok az ellenfeleinkkel telegyömöszölt futóárokba, miközben örökké csak azt láttam, hogy furcsán kihalt vidékre, patinás romok közé jutok, a patkányok visítva menekültek kincstári haragom és ormótlan bakancsom vak kalimpálása elől, egy friss földhányás mögött, ideiglenes tűzhely mellett csajkában gőzölgő, étvágygerjesztő illatú ételmaradékot láttam, az ellenség lapult valahol, sejtettem, hogy engem figyelnek, arckifejezésemből próbálták kitalálni jó halált vagy annál rosszabbat hoztam rájuk, velük maradok, vagy tovább loholok győzelemittasan, dicsőségkeresőn, a kietlen vidéket aprólékosan, egyre idegesebben feltérképezve, pattanásig feszült tüdővel, kimaradozó lélegzettel, mindent letiporva, veszélyt elhárítva, nyugtalanságomból nyugtalanságot építve mindhalálig.

Az bizony igaz, hogy mindig emberek után futkostam, őket kerestem szívdobogva, ezt végletekig lehet művelni, mint a szövetkezeti szerszámműhelyben az indigókékbe játszó spirálfúrókat, amelyek aztán olyan gyorsan kopnak és törnek, hogy a lakatosok alig győzik kivárni, amíg a fúrós fiútól új fúrókat kapnak, és akkor az a felelősképű, egyébként tejfölös szájú fiatalember, aki egymaga szabta a fúróknak való huzalt, hogy hosszanti irányban két spirális árkot marjon bele idő előtt rozsda marta szerszámgépén, és a gyümölcsös láda nagyságú

villanykemencében kékre eddze valamennyit, csiszolja és szalmasárgára visszaereszti egy gázláng fölé helyezett fémlapon, nos, az a fiú az egyik dolgos-szürkére sikerült napon, úgy déltájban hirtelen becsavarodott, dühösen csapkodta a majdnem kész fúrókat, miközben egyre csak azt hajtogatta, hogy szerinte a barokkba hajló reneszánsz az igazi, és csupáncsak ez a stílus illik az ő választékosan kialakított egyéniségéhez. Ez is magam voltam, réges-rég óta keresem az egyéniségemet, kutatok utána, mint nyerő lottószelvénye után a fiókok mélyét hánytorgató feledékeny ember.

Akkor már javában írtam a szövegeimet. A körülményekhez képest határozottan, komolyan hittem abban, hogy sohasem lesz mitől félnem, mert az igazságot az új szentek közül is az elsőnek tudtam, s az állhatatosság, melyet iránta éreztem, akár a többi, lényegesnek mondott, de megfoghatatlan dolog, jótékony tűzként lobogott bennem, alakuló erkölcsöm nemesfémét ötvöztem magamban, amitől egyszer majd szakíthatatlan szilárdságúvá kellett volna válnom, acélhíd-szerkezetté, repülő csodává, égigérő toronyházzá, gyémánt kemény fix ponttá, ahonnan kimozdítható tespedtségéből ez az egész világ.

Most már mit kezdjek az ilyen és hasonló intelmekkel: *Ne feledjük, hogy a tevékenységek csak látszólag céltalanok!* Látom ezt, akár fehéren a feketét most is, és tudom, hogy a *Wake up and live* című könyvből való, egy Dorottya nevű nőszemély írt születésem évében, aki szerint a *legkézenfekvőbb szándékunk abban nyilvánul meg, amikor a világgal el akarjuk hitetni, hogy képességeink legmagasabb fokát elértük.* Betéve tudom, de már nem nyugtat meg, nem segít az alvásban, csupán azt hiszem, hogy alszom, és félálomban, persze csukott szemmel, mert már mindenkor és mindenütt sért a szúrós villanyfény, élvezettel kitapogatok egy vastagabb és mindenképpen súlyosabb könyvet, amelynek fedőlapján cirádás díszek pompáznak, és amelyben, úgy a közepe táján, van valahol egy szép mondat arról, hogy a tulajdonképpeni életcélokkal összefüggésben semmiképpen sem hozható tevékenységtől eltiltott emberek élete olyan, mint a halál, mert az esztétikai ténykedés eredete egy organikus szükségletben találtatik, az pedig olyan, mint az éhség vagy a fajfenntartás ösztöne, ha ez hiányzik, oda minden örömünk, és ki tudja mi történhet velünk, mert Jászi Oszkár szerint megérteni sohasem fogjuk, hogy miért nem egyenlő az esztétikai tevékenység a többi hétköznapiasnak tudott dolgunkkal, mivel, ha valaki megkísérelné csupáncsak a munkára szorítani az embert, biztosítva számára ugyan némi elviselhető álmot, és természetesen bőséges táplálkozást, de megvonva tőle a játék, a dal, a tánc, a mese, az orgonaszó áhítatát, a focit, a lányok hajába font színes pántlikák lobogásának élvezetét, a vásári és egyéb komédiák szépségét, bizony mondom, nem tudhatjuk, mivé lenne az ember élete? Hát ez is pont így igaz.

Fölhorgadt nyugtalansággal csúsztatom helyére ezt a szép és súlyos könyvet, amely itt-ott bársonyos tapintású a foszladozó famentes papírlapok kopott sarkainál, és ismét hedonikusan megállapítom, hogy a születés és a halál között porciónyi vegyes saláta csupán az életünk, és ellenállhatatlan vágyat érzek, hogy szobám ablakát és ajtaját minél előbb könyveimmel zárjam el a külvilágtól, mészhabarcsba raknám legolvasottabb könyveimet, és Könyves Kelemenként, mint legféltettebb kincsem-aranyom-galambom-asszonyom, a nekem legkedvesebbet is, hogy magas Déva várához hasonlóan tartósan álljon az ezután megszületők emlékezetében a mindenütt rakható, mindenféle színű könyvekből emelhető fal, amely a szövegelők védelmére a magasságos egekbe magasodik, megnyugvást hozva valamennyicske időre, a gondolatokra éhes emberek zaklatott világában. Úgy befalaznám magam könyveim közé, ahogyan ezt 1668-ban a tekintélyes pocakú, tonzúrás, tokás tisztelendő Pápai János káptalan uram tette, amikor a tatárok elől, nem is magának, inkább a könyveinek keresett menedéket a fehérvári vártemplom kicsiny sekrestyéjében. Vajon miért nem tettem? Megtehettem volna?

Kuncogva szundítok el, magamon sajnálkozom, hogy miféle konzervatív trotli vált belőlem a Gutenberg-galaxis ámulatában, hogy könyveimből szerettem volna magam köré várat építeni,

vagy valamiféle emlékművet emelni, hogy tovább éljek ismerőseim gyerekeinek és barátainak emlékezetében, miközben tudom, hogy az elektronikus könyvtáraké a jövő, egykönyves házi könyvtárak lesznek nemsokára, egyetlen kellemes tapintású és ízlésünknek megfelelő illatú, zsebre vágható, földalattin is olvasható, és rengeteg művel feltölthető kiskönyv nagyságú számítógép, marokban elférő, összegöngyölhető e-papír, kedvenc olvasmányainkkal tele mobiltelefon lesz a könyvtárunk, és a Gutenberg-galaxisból úgy lépünk ki, hogy az akár tízmilliárdra szaporodó emberiség számára könnyen hozzáférhetővé válik minden írás. És mire százhúszezer esztendő múlva az afrikai földrész Európával egyesül, (a világvárosok lakossága már most a különféle fajok nagyfokú keveredését mutatja) minden tudományunk kolosszális méretű lesz, de elfér majd körömnyi digitális herkentyűben.

De hát milyen az iparos?

Hosszú az éjszaka, reggelig gondolatvándorlásos és izzadásos minden percem, forgolódom, nyögök, sóhajtozom, olykor macskakölykökkel álmodom, és megfeledkezem a naponta fel és alá randalírozó tatárokról, hirtelen ébredek, lecsap reám a kötelesség, mint kutyakölyökre a szigorú gazda pillantása, a kérlelhetetlen idő kerget, rohanok a műhelybe szöveget gyártani, és mint például a jól nevelt szövőgyári dolgozó, akármit is kér tőlem a mester, felelősségteljesen, mesterségem legjobb hagyományaihoz hűen mindig megpróbálom magamat felülmúlni, néha néhány soros szövegbe is belekomponálom a szívem, belecsempészek könyveimből kölcsönzött gondolatokat és a saját eredetinek vélt szövegeimből is valamennyit, akármilyen picit is, mert ezek ezer szállal interferálódva kavarodnak, fullasztva áramolnak és áradoznak bennem, ha akarnám sem tudnám ezeket különválasztani a másokétól, nem tudhatom, hogy egyik-másik igazságból mennyi az enyém, mi és mennyi az, amit útközben kapirgáló-szemelgető majorságként begyembe gyűjtögettem, mi az, amit könyvek betűtengeréből válogattam, hogy egykor ösztönös ráérzéssel időszerűnek vélve, sohasem látott, sohasem hallott dolgokat közöljek a világgal, ez az amiért a világra jöttem, ha ezt sikerülne elhitetnem magammal, volna egy szép percem, órám, napom, az életem nem volna hiábavaló, ahogyan ezt érzem, látom, tudom, mert legalább ennyire mentem kutakodásommal, hogy parányiságomat megpróbálom elviselni, hasonlatos vagyok immár a papago indiánok bölcséhez, aki magát találóan *odaadó semminek* nevezte, és ha ügyes vagyok és mértéktartó, a mester sem talál kivetnivalót a munkámban, és egyszeri körülnézéssel megállapíthatom, hogy a mester is magam vagyok, ilyenkor elhiszem, hogy szövegeimben marad valami belőlem, tovább ne firtassuk, hogy minek kell ez nekem, ezt valami jóleső érzés légüres tere kívánja bennem, ahova betódulnak apró győzelmeim, a lelkem pedig forró levegővel folyamatosan töltött léggömb, mely arra való, hogy számolatlan hétköznapjaim unalmas garmadáiból olykor az ünneplés fénypírosába emeljen, ha ritkán is, de van ilyen, és ez jólesik, mint az italos embernek a pohár tüzes víz, erőt kapok belőle könyveim és gondolataim további gyűjtéséhez, ami persze ma sem éppen egyszerű, egyre bonyolódik, hiszen mindinkább válogatósabbá válok, alaposabban megnézem mit vásárolok, és az is előfordul, hogy a könyvek lapozgatását is unom, nincs hozzá elég erőm, nincs hangulatom, titokban jönnek rám az ünnepi hangulatok, de ezt is titkolnom kell, mert irigyek az emberek, ezért aztán magam elől is eltitkolok jót és gyönyört, lopva, titokban olvasgatok, a piszkálódók miatt, akik kutyafejű tatárok módjára, riasztóbbnál riasztóbb álarcot öltve keringenek körülöttünk, jól tudta ezt a bocskorképű öreg Ricsi, amikor ráncgyűjteményes arcára szorított hegedűje mellől mentori hangján hajdanán leszólt hozzám: *Fiam! A könyveket titkolni kell!* És titkolt könnyekről nyöszörgött cigarettafüstben avasodott zsíros alvilági énekes hangján, s ha ez réges-régen volt, akkor is lehet benne valami, mert a régi igazságok lám újra és újra fel vannak találva, azt mondjuk *nincs új a nap alatt*, hahaha, és az is igaz, hogy már minden csupa hányásos közhely, olyan mint a rokonok nyálas csókja, képmutatásficam, kiéhezettek sikamlós nedvtültermelése az elképzelt zabálás előtt, az élet értelmét tehát az igazságokon túl kell keresnünk a transzcendentális örökzöld mezőkön, Kant tudatalattijában, még akkor is, ha egyszer valamikor az ígéret földjén minden kiderül, és

mámoros túlvilâginak képzelt fényességben feltárul előttünk a dolgok és a szövegek valóságos értelme, amint azt egyes brigádvezetők közkívánatra vagy profetikus perceikben makacsul újra és újra megjövendölték.

Ám legyen.

Én mindenesetre már csak vizet iszom, mást nem prédikálok, kapkodva élek a biztos halál tudatában, és mert a véget nem feledhetem, többnyire furcsa kaparászást érzek a torkomban, ha ásványvizet iszom, azt hiszem, ezt kívánja az egészségem, igyekszem elfojtani magamban a kikívánkozó prédikációkat, ha a vashiányom nem ellenkezne, beérném fémjelzett gondolatokkal, közben csendesen végzem a munkám, morzsolgatom egyre kevésbé kitágíthatónak képzelt napjaim, már évtizedek, emberöltők teltek el azóta, hogy szófosásos gyalupadom mellé ültem, főnökeim úgy tettek, mintha munkámmal elégedettek lettek volna, hallgatok, magamat be nem árulhatom, ha egyetlen pillanatig valami hasonlót éreznék, belehalnék a gyönyörűségbe.

Mit tehetnék?

Kitartással hiszem, hogy egyszer majd egész bensőmet átjárja az a titokzatos jóérzés, hasonlatos leszek a fákhoz, amelyek kérgük mögött rejtett csatornákban zöldselyem leveleket görgetnek a bimbózó kijáratok felé, és akkor aztán lehet, hogy kiderül, nem hiába dolgoztam a műhelyben, ebben az ócska kócerájban, ahonnan még most sincs, semerre sincs kilátás, egyetlen ablakunk sincs, be vagyunk kerítve betonszürke falakkal, a kékes fénycsővilágításban hamuszínű az arcunk, csupán gyomrunk jelzi, hogy szédületes magasságban vagy mélységben dolgozunk, a patkányok is lihegve érkeznek hozzánk a kanálisok szövevényes csövezettén, talán az új évezred ötödik emeletén van a műhelyünk, fölöttünk kőművesek dolgoznak, kényelmesen rakják a következő emeletet, mindig is lesz munkájuk, mert ez az épület befejezhetetlen, és mi nyomban követjük őket, amikor egy-egy szinttel fennebb költöznek.

Fölöttünk az ismeretlenség, alattunk a csak jobb napokon látható, felhőkkel, ködökkel, zűrzavaros történelmi levegővel takart talaj, amiből valamilyen sugallatra hallgatva épületestől kinőttünk, leginkább csak korlátainkat látjuk, amely az erkélyen körbefutja a toronytetőt. Vörös szemű varjak tanyáznak ott, az erkélyre nyíló ajtó résén át látom, micsoda ádáz küzdelmet vívnak egymással a hatalomért, egy-egy jól irányzott csőrvágással vágják ki egymás szemét, vörös üregek tátongnak mindegyik fején, farkasszemet néznek velünk, és rekedt károgással nyugtázzák döbbenetünk, a vakok többé nem hagyhatják el a tornyot, robotolnak éjjel-nappal, a szolgálatos toronyőr időnként mérgezett lencsét szór elébük, ezt is válogatják, és csak végső kétségbeesésükben nyelnek le egyet-kettőt, hogy megszabaduljanak kilátástalan életüktől és másokat engedjenek helyükbe, akikre ugyanazon sors vár, megannyi gyászvitéz, kormos Hamupipőke, kormos levegővel leláncolt gályarab, akiket arra kényszerítenek, hogy szövegeinket betűkre szedjék, kiszemeljék belőlük a gondolat csíráit, hogy végül egyforma lencse alakúakra formálják mindet, a maradékot sietve átdobálják az erkély cifra korlátján, és gondolatfoszlányaink kavalkádja pergő pernyeként szétterül az alattunk húzódó, elfelejtett ősi tájon, lassan lerakódik, kövesedik, mint a guanó. Igen. Ahány esztendeje látom, figyelem, csodálom ezt a sziszifuszi munkát, egyre üresebbnek érzem a fejem, soraimban, melyeket könnyedén papírra vetek, semmi sincs súlyosabb dolgainkból. Amióta rádöbbentem erre, nagy elszánással régi könyvtárak nyikorgó bútorokkal teli zárt osztályait jártam használható gondolatokat guberálni, fenékhoroggal felhúzható ólomnehéz okosságokra vágytam, tengermély igazságokra, amelyek eligazítanak minket, hogy ott fönn a toronytetőn merre nézzünk, mire figyeljünk, amikor kilophattuk magunk a lesunyított fejűség kötelességéből és a fölfelé indított hódolatból. És később is, miután munkámért indokolatlanul egyre több pénzt kaptam, és bőröndszámra cipelhettem haza a sok vásárolt könyvet elajándékozott bútoraim helyére, hogy nagyszerű piramisokat rakosgassak belőlük a szobámban, mindinkább megszokva az egyedüllétet, mint azt annak idején, derék Pápai uram is tette, akivel reggeli

félálmomban arról szoktunk beszélgetni, hagy mi a teendőnk ezen a magunkra egyszerűsített világban, ahova az összes általunk fellelhető gondolatok közé befalaztattuk magunk, és mindenféle kitalációkra hivatkozunk, mi nem jut az eszünkbe védekezés közben, ijedt kecskegidák vagyunk, képzelt szakállunkba mekegünk, mint az egyik hajnalon Pápai János tette, amikor Bethlen Gáborra hivatkozott, káptalan fejjel idézve a nagyságos fejedelmet: *A betűimre vigyázzatok!*

Így szólt parancsolatja, és ugyancsak Pápai uram lelkére kötötte, hogy minden akarata szerint legyen halála után is, a szükséges dolgok bevégeztetése végett, amikhez tartania magát könnyebb volt, mint egy zsíros ebédről lemondania, mert maga sem kívánt mást az eszes dolgok szolgálatánál. Másként nem tehetvén a káptalan, a befalazást elrendelte, magát a jónak akart sorsra, de kényszeredetten mások kegyelmére is bízva, menteni kívánva a menthetőt, önmagát ebből végül valamiképpen mégis kifelejtvén, *mert ilyen az ember!*

Ferenc bátyám is éppen így mondta ezt, amikor lefekvés előtt reánk bízta a csillagos eget, s mindjárt akadt valaki, aki ott helyben katonáskodott: *Igenis, Király úr!* Így csattogott komolykodva, és hogy nagybátyám elejét vegye a félreértésnek, csöndesen, bajusza alól mosolyogva szólt reánk, nevezzük őt egyszerűen *bátyámnak*, így mondta, mert a háború utáni meglódult világban, ugyebár, egyre nehezebben tűrte, hogy ország-világ előtt uralkodói címet hordozó nevén szólítsák. *Magának, most az egyszer, megbocsátok!* Ezt mondtam, kellő tisztelettel, Pápai Jánosnak, és szívesen visszahallottam volna ugyanezt akárkitől, akinek fontos voltam, de csak Pápai uram volt az, aki sírva bánta, hogy hagyta magát a tatár által lovak után futtatni a Váradig húzódó poros úton, ahova megérkezvén, másként nem tehetett, lelkét visszaadva teremtőjének. Kiszenvedett olyanformán, hogy meggyőződései között utolsó leheletéig kitörölhetetlenül világolt annak tudata, hogy a szenvedőké a mennyeknek országa. De én már azt is tudom, hogy nem könyveink közé kell befalaztatnunk magunk, hanem inkább a könyveket kell minden igyekezetünkkel önmagunkba befalaznunk idejekorán és a lehető legnagyobb mennyiségben, hogy felprédálásukkal, amit minden időkben az életünkbe betolakodó barbárok újra és újra megismételnek, a minket ért kárt kicsinyítsük és apránként összegyűjtött gondolatainkat a tatárok és varjak töméntelen seregeitől, jobb napokra várva a romlástól óvjuk és megőrizzük. *Ennél jobb sem kell!* Még mindig elevenen él emlékezetemben az, hogy így kurjantott a királyi elgondolásra Első Bátyám, fenséges őseim örökké jókedvű sarja, és bajuszt penderített csak úgy suszter módra, mert születésemkor nemhiába hivatalból elnyerte a NAGY jelzőt, amit én gügyögős koromtól gyakran kihangsúlyoztam, aztán aláhúztam, amikor a sokféle csatából győztesként kikerülve mindnyájunkat magával ragadó vidámsággal, minden Királyok háztáji örömére hazatért, hogy bölcs aggastyánként bennünk tovább éljen, mint földet gyarapító pora a Kardos János-i vitézek temetőjében.

Ülök, a ki tudja hányadik emelet magasságában, tulajdonképpen teljesen mindegy, hogy milyen magasról rugdossuk alá a pernyét ablak nélküli szobánkból, mondják, hogy tűrhetően végzem a munkám, könnyű a fejem, már nem számolom, hányadik éve nyomogatom a billentyűket, és a betűk mindig egykedvűen, naiv szeretettel indulnak valamiképpen hasznos gondolatokat alakítani, értelmet hordozó mondatokká válni, szegények nem sejtik, milyen szomorú sors vár rájuk ott kinn az idők szelétől örökké huzatos erkélyen. *Nyomd meg a gombot, kapsz egy libacombot!* Élvezettel idézem ma is az idők távolából óvodás korú szerelmem szexis hangját, jó tanítóm volt, tőle tudom, hogy mit kell a lányokkal csinálni, ha engedik, és akkor is, ha úgy tesznek, mintha nem akarózna nekik kicsikét széttenni a lábukat, és aztán, mikor valamely bekezdésvégre érve apró bolondságainknak csilingelünk boldogan, miközben elmentjük a képernyőre rajzolt szövegeinket, arra is ügyelünk, hogy minden befejezett dolgunknak jópofa vége legyen, örömmorzsákkal felcicomázott perceinkre gondolok,

melyek mint a vajkrémből kinyomogatott csillogó sokszínű rózsácskák a tompán fénylő csokoládétorta szegélyén ajakpuhák és oly édesek, hogy az ember kétszer is meggondolja, kapjon be vagy ne kapjon be egyet- kettőt belőlük, zabálja vagy ne zabálja meg az összest, esetleg próbálja meg eltenni emlékbe, tartsa meg valamely kedves gyermeknek, aki mindenki másnál is jobban örül majd az ilyen nyalánkságnak, esetleg sokáig határozatlankodva addig bámulja ezeket a vajvirágokat, amíg forró tekintetétől tövisestől összeolvadnak, lángtalanul elégnek az összes férfi-kemény csokoládédíszekkel együtt, mint lányos házaknál egykor a halaszthatatlan jövendőmondás idején a tűzre vetett békés ólomkatonák.

Olyan régen írom itt, a műhelyben, a szövegeket, ha összeszámolnám, másfélmillió sornál több lehet eddig, tonnányi festéket elhasználtam, papírt sok vagonnal, csebernyi gondolatot, könyvsorozatra valót, betűimet felsorakoztatva, szövegeim sora többször körülérné a földet, holdig érő vezetéket rakosgathattam volna belőlük, de nem akartam bekerülni a hülyéskedők nagykönyvébe, most is a lehetetlent kísérlem, az emberek közötti űrt, a világ kezdetétől tátongó szomorúságmély szakadékokból szeretnék betölteni valamennyit, nem pernyével, hanem élő, eleven betűkkel, használható gondolatokkal akarom őket egymásba kapcsolni a forró szerelmek gyönyörökben gazdag tökéletes szorosságával, olyan módon megteremteni az áhított nagy eggyé válást, ahogyan ezt az emberiség csakis egy totális ejtőernyőugrásban fogja egyszer majd megvalósítani, amikor hét vagy ennél is több milliárdan fogunk a világűrbe ugrani, hogy egymásba fogózva vadonatúj bolygót alkotva megkezdjük keringésünket valamelyik naprendszerben, ahol egy még munkás és jókedvű Isten tökéletesít bennünket, javít rajtunk valami lényegeset, hogy a továbbélésre érdemesek legyünk, erre az ugrásra készülve, szórom féltve őrzött gondolataimat az emberek közé, hogy alkalmasak legyenek a nagy pillanatra, amelyet a legjobb esetben hétmilliárdnál is több próbának kell megelőznie, és ebben nem segít rajtunk az imádságos és humortalan Isten, hiszen Kondrád úrtól hallottam, az egyik kerti mulatságán mondta, hogy az öreg *nem ítélkezik, csak az emberek ítélkeznek*, és az elmúlt században óvatosan élő tudósok előtt sem volt titok, hogy a mi Istenünk, ha létezik, akkor minden bizonnyal munkanélküli, és segítségünkkel kell tengetnie a következő évezredben is nem éppen irigylésre méltóan csöndes, csupáncsak szemlélődésben gazdag életét, míg mi in memoriam Bibó, *a szabadság kis köreinek kialakításával* pepecselünk, és erkölcseink romlását bambán bámulva, Rousseau figyelmeztetését is elfelejtjük, hogy az összefogózás helyett, a mindenki-mindenki elleni küzdelemben túltéve a hobbesi negatív utópián, a mások rovására rohangáljunk gondolatszegénységtől sivár érdekeink után, és messze elkerüljük a Sínai-hegyet, Mózest Mórickává kicsinyítjük, hogy nagyokat röhögjünk immár folyamatos Tízparancsolat-lapszusunkat tapasztalva, a két összetört kőtáblát a társadalmi lét sarába taposva törvénytelenül éljünk az emberiség felhalmozott gondolathegyeinek könnyed séta-utakkal elképzelt, halálunkig lankás oldalán.

Hát nem furcsa, hogy most sem érzek pirulásnyi szégyent az emberiség megélt vagy vetélt történelméért?

Mondhatnak rólam bármi rosszat, a munkában megállom a helyem, igyekszem szép, hosszú mondatokban kifejezni magam, papírra tornyosuló szövegem öntörvényű, valamennyi önmagától összetett, kiokádott mondatomban a jelenről írok, mai bonyolultságainkat célzom, de akaratlanul vissza-visszahajlok az ismeretlenségtől tudásommal gyarapodó tudatlanságom zűrzavarába, a szövevényes és kideríthetetlen múltba, amelyet emberöltőként újra és újra átírnak tetszésük szerint tudóskodó uralkodók, akik sohasem tanulni, hanem örökösen parancsolni kívánnak a maguk teremtette múlttal példálózva, és ilyenkor a mélybe mutatok, akár az óriás fák beláthatatlanul terebélyesedő gyökerei, vagy ahogyan a különféle divatok teszik ezt általában, hogy a spirálosan fejlődő végeláthatatlan filozófiákról most ne szóljak, és

a néhai Daidaloszt sem említsem, akinek néha-néha érzem magam, miután jövőmnek hitt egyetlen fiam értelmetlen halála után Minósz üldöztetését is szenvedem, nem sejtve, hogy üldözőimet, mint a malacokat, mikor küldik majd forró zuhannyal halálba a művészetekből egyet s mást még ma is pártoló szicíliai lányok, pedig egyelőre én már a csak sűrűn ismételt hideg zuhanyokkal sem küszködöm, és nem azért, mert talán hitetlen magasságba emelkedvén viaszba merevített szárnyaimat félteném, hanem, mert, akármennyire is valószerűtlen, úgy érzem, munkám hevít még mindig megengedhetetlenül magas hőfokra, olykor beteges láz borít, még a tököm is izzad, hogy aztán erőlködve kerülnöm kelljen a didergést, leghasznosabbnak vélt gyógymódom a fokozatosan, de kíméletlen elszántsággal alkalmazott frigoterápia: elhidegülök mindentől.

Nem akarok többé fogvacogva félve élni, a jelenből a mindig szebbnek képzelt jövőbe csavarodó mondatok szülök, ki szeretnék törni a régi dolgok hínárjából, valamiért mindig fáj a szívem, az izgalomtól akadozva lélegzem, a verejték kapribogyó nagyságú csöppekben hull seggig érő homlokomról, pontosan úgy, mint amikor egyszer-többször padlót keféltem, és az alkalom adta hirtelen felindulásban a tükörfényes padlón álomszép lánnyal keféltem nagy gyönyörűséggel, mert én is voltam fiatal, és nem sokat gondolkozva habzsoltam az élvezeteket, lám, mekkorát fordult velem az élet, múltba nézésem, úgy tűnik, most előbbre visz, értelmetlenségeimet tisztán látom, s ha nem is bánom, a levonható tanulsággal több vagyok.

Biztos ebben csak akkor lehetnék, ha tudnám merre van, ami még hátra van, de néha minden képzelt bölcsességem ellenére olyan üres a fejem, azt sem tudom, mi vagyok, fiú vagy lány, ismételten lihegve kapkodok, hajtom magam, sietek fellapozni a régi kollekciókat, lejegyezni a régi emlékek maradékait, hogy fiatalkori szövegeimből erőt merítsek, üde gondolathajtásokra vágyom, melyeket talán kibonthatnék duzzadó rügyek mentén, nyugalmat adó nagy levelekké formálnám egykori tetszetős bölcsességeimet, hiszen úgy érzem, lüktet bennük még annyi erő, hogy ma is hasznát láthatnánk.

Mit tehetnék még, időnként óvatosan lelépek a toronyból, eloldalogva távolodom, aztán eszeveszetten rohanok haza, hogy hű könyveimből csipegessek egy-egy gondolatot, s feltört vérhólyagos agytekervényeimmel rágódjam például azon, hogy miként lehet valamely gondolat végtelen, hiszen valahol az űrlila messzeségben a sínpárok is összeérnek, láttam ilyent magam is, miközben gondolataim végtelenül felaprózódtak, mint a tegnapokról maradt morzsává silányult savanyú kenyér, vagy az akasztott ember halál szagú kötele, amit drága ritkaságként árultak egykor a sors kegyelméből kiválasztott kegyetlenül gondolatmentes és éppen ezért pénzéhes emberek, és amikor valamely delejes erő hatására képtelenek vagyunk befejezni tetszetősnek ígérkező mondatainkat, gondolkodásunkban a sáros utakhoz hasonlóan rejtett kátyúk keletkeznek, zökkenők, amelyek gyomrunkat feltolják az agyunkig, hihetetlen emberi mélységek nyílnak meg előttünk és az egész emberiség előtt, kikászálódni belőlük, nekem elhihetik, egyre nehezebb évek multával, a lehetetlennel határos effélét cselekedni, olyan ez, mint amikor valaki a szépkiskenyerűszentszűzszilárdfalva felé vezető utakról akar visszafordulni, időnként magam is arra tévedek, miközben ványadt testemet és kihasználatlanul heverő kocsimat a rozsdásodástól óvva, óvatosan megmozgatni akarom, gyér forgalomra vágyva, a békés tájban előrehaladva, gondolatban mindig magammal cipelt, eszemben hordott barátaimat bensőséges társalgásra kényszerítsem a lét értelméről Marcus Aurelianus módján, s aztán vidámnak akart hancúrozásaink végén kicsit okosodva, gyenge fizikumom ellenére az érvényesülés felé induljak, hagyjam magam sodortatni divatos áramlatokkal.

Hát csak gubbasztok öreg ágyamon, és időnként megint, minden előzetes bejelentés nélkül megjelenik előttem a nagy Marcus Aurelianus, amint éppen valahol Bécs alatt, talán a Garam partján ül sátrában, és jegyzeteit félrelökve ír, a görögöktől szopta a filozófiát, hogy aztán a

védekező harcok szüneteiben ügyes sorokba rendezze a saját mondanivalóját, amíg mások, mint például a különlegesen pihentagyúak, fürjviadalokból próbáltak jövőt jósolni, ő az, eljövendő sztoikusoknak agyalt ki megrágni való dolgokat, pedig ezt senki sem kérte tőle, és nem kellett neki semmiféle tervet teljesítenie, csak úgy élvezetből törte az agyát, arra sem volt szüksége, hogy az életéhez szükséges okosságokat külföldről beszerezve feldolgozza, és mindenféle lerágott maradékkal etesse katonáit, mert ő maga volt a császár, hatalma megtartásához nem is kellett használnia rengeteg tudását, nem volt nehéz rájönnie erre a pofonegyszerű dologra, és ha kikezdte is birodalmát a betolakodó sok barbár nép meg a pestis, eredményesen védte császárságát, miközben magamagát leigázhatta, kordában tarthatta, kemény, fejet fájdító munkára foghatta, hogy egyszerű köntösbe bújtatott eszméit lélegzetelállító, exportképes mondatokba csomagolja, az ember most is csodálkozhat azon, hogy micsoda kereslete van Marcus Aurelianusnak az azóta százezrek által próbált világpiacon.

Milyen igaz, hogy már réges-rég mindent megírtak, nincs új a nap alatt, és mégis, nekem is fáj, hogy nincs szükség a gondolatainkra. Ha volnának eredetinek tűnő, mutatós gondolataim, akkor sem kellenének a kutyának sem, mert úgy tűnik, évezredek óta a gondolkozásról leszoktatni akarják a népet, és aki, mint a nyájtól elcsámborgott, szelíden elhúzódó állat, külön utat próbál, fenyegető ordításokkal, korbáccsal, kutyákkal, temérdek erőszakkal terelik vissza a robotolásba, a semmittevésbe, így lesz a jó polgárból egész életét kitöltve lusta állat, újat próbálni rest, mások utánzásában kimerült átlagember, amilyen magam vagyok, ha összegyűjtött gondolataimból időnként nem meríthetnék, hogy a jó gazdaasszonyt utánozva, az örökké éhes, folyton szemet keresők, az állhatatos csipegetők elé szórjak valamennyit az általam nyert okosságokból. A gazdaasszony kézmozdulata csupán az enyém, és talán még az az érzés, amit a sok fényes, erőtől duzzadó, szépséges magok iránt érzek, szeretem a legaprócskábbakat is, mintha magam teremtettem volna őket, isteninek érzem ilyenkor magam, az alkotó élet pillanataihoz hasonlatosak ezek az elbódulások, pedig kijózanodva tudva tudom, hogy üresen tátongó kalász, összeszáradt, magában penészedett csutka vagyok, annyiszor ismételt önkiértékelésem miatt már nem szégyellem, hogy az egyre hitványodó idő felbontott, és értelmetlenül kipergette magvaimat az ismeretlenségbe, lényem kvintesszenciáját, képességeim rügyeit vesztettem a gondolkodásban való célirányos előrehaladást erőltetve, amely a dülledt szemű Descartes szerint a kételkedések folyamatából áll, és az állítólagosan pofonegyszerű önmegismerésből, mindez darab méhviasszal bizonyítható, nekem ebből csupán a méhviasz virágillata érdekes, ez izgat és az, hogy ki, miért gyúrja, gyúrogatja a maga tulajdonának képzelt méhviaszdarabját, pedig hát ez nem tartozik rám, ez mindenkinek a saját baja s az is, hogy milyen formát akar a maga méhviaszának, hát legyen ez kinek-kinek a tetszése szerint, az illatokat, a gyúrás és gyúródás közben elhullatott illatokat viszont azt hiszem érdemes volna összegyűjtenünk, könnyed elillanásuk az életünkhöz hasonlatos, és mint ilyen, titkos titkoknak tárháza lehet, mert ha valamely titkot egyszer sikerül majd megfejtenünk, bizony, ha tört pillanatokig is, de magunk vagyunk az Isten, mert magunk vagyunk a Változtató, és akkor már a világ nem olyan, amilyen, hanem csak olyan, amilyennek gondoljuk, és én tudom, hogy az ember ahhoz, hogy a jövőbe lásson örökösen a múltjára gondol, innen lépne tovább, ha mersze és ideje engedné, de mert időnk mindegyre lejár. Apám is már csak a múltján kérődzött, ehhez és ágyához kötötten téblábolt nyakig emlékeiben, addig merül el benne, míg óvatlan pillanatban majd összecsapott feje felett minden megtörtént és újra és újra másként megálmodott, másként elmesélt életdarab. Moslékos cseber minden élet, a szomszédok ételmaradékait beleloccsantva is csak disznóknak való a tartalma, egy soha meg nem írt történelmet hizlaló bűzös keverék. De apám saját meséitől meghatódva és kipirulva, második életébe kezdve a mosolygós Kanthoz volt hasonlatos, hiszen épp olyan kék szemű, egykor maga is mindig gondosan öltözött, és megtalálta a hosszú élet titkát, senki sem kérdezte tőle, hogy miért élt, mert az, hogy előrehaladott kora ellenére oxigént zabált és szén-dioxidot fújt ki magából, akár a megrögzött dohányosok a dohányfüstöt, nos, ez az egész

egyszerűen a bölcsesség és a teljes megnyugvás kezdete volt nála, mégpedig a keleten termett, újból divatos megvilágosodás nélküli, a nyughatatlan, minden lében kanál ember semmittevő istenné változásának bevehetetlen kaptatóján, ami miatt aztán már nekem kell spekulálnom a rám hagyott üres boltban, hogy a hatalom által zsugorított agyammal megértsem Platón ideáit, fölfogjam Arisztotelész istenségét, bekebelezzem Spinoza szubsztanciáját és ráadásul kellő figyelmet szenteljek Démokritosznak, Aquinói Szent Tamásnak, Schopenhauernek, Descartesnak, Kantnak, Hegelnek, Marxnak, Nietzschének, Janus Pannoniusnak, Senecának, Dávid Ferencnek, Bethlen Gábornak, Szenczi Molnár Albertnek, Köteles Sámuelnek, Einsteinek, Vittgensteinek, Lukács Györgynek, Hamvas Bélának, Bretter Gyurkának, Konrád Györgynek, Mészöly Miklósnak, Klein Györgynek, Karácsony Benőnek, Székely Jánosnak, Örkény Istvánnak, de Király Ferenc nagybátyámnak és más hozzá hasonló nyugdíjas suszterekнek is, akik gondolataikkal nálam tolakodnak, feneketlen kutat ásnak bennem, hogy a nyugtatóan friss, hűs, tiszta vizet igyam, a magam vizét, amit begyűjtöttem és ezer apró próbakövön átszűrtem, kimeríthetetlen kútból valónak képzeltem, és valóban az, mert már a harmadik emberöltőnyi ideje, hagyom és irányítom mélységébe a föld alatti kristályforrásokat, a zavarosan hömpölygő folyókat is, melyek hatalmas tudástengerekkel tartanak kapcsolatot, tudatalatti vizeimből iszom végeláthatatlan hajózásaim alatt, és itatnám az egész szomjúhozónak képzelt világot, másként miképpen őrizhetném kutam vizének frissességét, sajátos zamatát, tisztaságát, üdítő erejét, csak vigyék, csak használják, padkameleg-anyák bársonyos melléből csordogáló tej kínálja így magát, amikor már a potyások is Light Colával veszik be a napi fogalmazás-fogamzásgátlót, nehogy felmenjen a vércukruk a még el sem kezdett töprengéstől.

Szeretném, ha mind, aki hasonló és különbözik is tőlem, itt lenne velem. A duplavés Wittgenstein és Wieseltier gondolatait dajkálom, mert magam is nem csak annak tekintem magam, aki vagyok, hanem mindhalálig annak is, akivé lenni szeretnék.

Nagy zűrzavaromban kutam fix pont, ahonnan kimozdítanám a jelent, de még ma is kötnek a bölcsességek. *Primum vivere deinde philosophari.* Ezt ismételgetik a gondolkodók, és ha ezt is komolyan veszem, akkor is, én továbbra is csak sírok és nevetek, és apránként kiiktatom hétköznapjaimból a spinozai megértés vágyát, megfeledkezem a tartalomról, hiszen mindenfelé csupa üresen tátongó kereteket látok magam körül, a sablont felkenték minden dolgok királyának, miközben azért a történtek ellenére minden áldott és áldatlan reggel felkel a nap a püspöklilazordhideg hegyek mögül. *Ha nem látjuk is, hisszük!* És az elmaradott országok háztartásának megfelelően dél felé megkapjuk a napilapot, amelyben azt mondják minden meg van írva, és csak bámulom az újságot, miközben hangyaseregként szertesietnek gondolataim, az első, kicsi ügyes, fényes-fekete szorgalommag valahonnan halványkék, frissnek kikiáltott, valójában tartósított kakukktojást cipeli, benne Mr. I. B. Watson úgy vélem direkt nekem címzett üzenetével: *Állítom, hogy nem gondolkodunk, csak beszélünk!*

Ma is van gondom elég, vitám végtelen akár a bánatom, amelyet a nem igazán lét apró szüneteiben érzéstelenítés nélkül, hideg ecetes ollóval szoktam kioperálni magamból, mert engem, még ilyen öregen sem fogadnak be semmiféle tisztítóba, olyan nemes anyagból vagyok, amely nem bírja a közönséges maró anyagokat, a lúgos légkört, minden rám erőltetett kavargástól szédülök, lúdbőrözik a hátam és hányingerem van, miközben kivasalnak, jó gyapjúhoz hasonlóan összeugrom, és otthonról kapott büszke dacosságom is éppen elég ahhoz, hogy ne tartsam a forró vassal belém erőltetett élvonalat, tompa fájdalommal, fájdalmas nyögések nélkül, mindhalálig összeszorított ajakkal szétszakadnék a különféle erőszak miatt, és valamely enyhe fuvallatban könnyű, színtelen porként feloldódnék, vagy kocsonyás péppé válnék miként a tudománytalanul fantasztikus filmekben szereplő, messziről jött idegen, aki egy jobbegyenestől kirepül a repülő csészealj nyitott ajtaján, otrombán puffan az európai porban, amellyel elkeveredve ezüstös hamuvá válik, beteljesül rajta a mi emberi

sorsunk, látjátok feleim, ha gondolkozunk is. ...*isa por* és *chomuv vogymuk*... Ez a hittel hitt végünk. Beszélünk-e eleget erről? Bizony, ma is azt mondom, nem eleget.

Szövegeink örökké másról, mindig egészen másról szólnak, és nekem úgy tűnik, hogy évezredek óta hiába gondolkozunk, és hiába mellébeszélünk, csakis a port kavarjuk és a sokéves ködöket, az erőltetett eszmezáporokat, melyek után por, köd és fölöslegesen indukált villamos erőmaradékok ülepednek az agyunkban, így aztán egyre szürkébb szürkeállományunkkal nincs mit dicsekednünk, mész és ész keverékét többnyire feleslegesen kivagyiskodva hordozzuk fénybe, elismerésbe fürdetve-mártva, kiskacsák megmosolyogtató bukdácsolásával a lét fodros mélységei fölött fölöslegesen lebegtetve a százszor és milliószor kérődzött, alapigazságnak kikiáltott fantazmagóriáinkat az egy és igaz törvényt ismételve a dolgok megfoghatóságának igézetében: ... *isa és nöm iggy ember mulchotja ez vermöt*...

Hiába kerülgetjük, végleg el nem kerülhetjük, talán csak azért élünk, hogy félelmünkkel küszködjünk, gyönyörű küzdelmeket vívjunk önmagunkkal, nagyszerű és tökéletes tragédiánkat megpróbáljuk az utánunk következőkre örökíteni, beleírni az arisztotelészi hagyatékba apró katarzisaink sorát, akinek pedig elég esze van ahhoz, hogy legyőzze magában az örökösen felhorgadó végtelenségbe vágyódást, olyan nagy hirtelen megy el, a szemét is elfelejti lehunyni, befelé nézését is megszünteti, és az arcára van írva a csodálkozás, mert minden félelme, amelytől egész életén át olykor hangtalanul is vinnyogva szenvedett, szempillantás alatt szertefoszlott, halálunk másokban okozhat sistergő fájdalmat, ha nem másért, talán azért érdemes élnünk, hogy az ismeretlen túlvilágtól való félelmünk alaptalanságáról legalább egyetlen egyszer, bizonyára az utolsó lehetséges alkalommal megbizonyosodjunk. *Műveljük a magunk kertjét!* Hirdette ezt egykor az ifjabb Arouet, a király pedig, még ha Ferenc nagybátyámról van is szó, maradjon a kaptafánál, mert különben:

Nem mi tapossuk szét a gyalázatost, hanem a gyalázatos tapos szét bennünket!

Korán reggel ez igazán jól hangzik, de hangosan most sem mondom ki, továbbra is magamban érlelem, inkább csak kimosolygom a világba, így is lehet kommunikálni a bölcsesség magasabb fokán, nem jó az, ha akárki belénk láthat, néha virtuális, számítógépes kutyám előtt is titkolnom kell okos könyveimből összekapart gondolataimat, amelyek aztán mintha képzeletbeli videokazettáim valamelyikéről peregnének elő az agyam belseje felé fordított titkos képernyőre, hogy könnyed egymásutánban kötődjenek képnyelven írható feszes mondatokká valamely ismeretlen rendező szeszélyes utasításai szerint, és sok gyönyörűséges órán át lekössék szabadságtól még mindig megrészegült figyelmemet, a kitartó magamra figyelés rabjává tegyenek, lassanként minden álmom belengjék, és az erre figyelés nehéz terhét örökösen rajtam hagyva, arra késztessenek, hogy további titkok után kutatva izzadjam, akár ott a toronyban azok a furcsa, örökmozgó fekete madarak, amikor szavakra és jelekre szétszedik szövegeinket, amelyeket néha a génjeimben rejtőző makacssággal, újra és újra sikerül összeszerelnem használható gondolatokká, jóleső érzés tölt el, úgy érzem, magam is szülhetnék a világban szerteszét heverő diribdarabkákból valami használható új csekélységet, egyik-másik nagy gondolatot kiegészítő vagy kiteljesítő apróságot, útmutató részigazságot, kicsi pallókat holmi értelemkupacok között, fénynyalábokat, amelyek a tudás sötét zugait nemhiába pásztázzák, hogy az odafigyelők hirtelen felkiálthassanak, mint vakságuktól szabadult szerencsétlenek, az éjszakából életre katapultált fecskék, a megvilágosodásuk pillanatát megért szentek, amelyekhez hasonlónak érzem ilyenkor magam, hiszem, hogy része vagyok a reggelnek, a meggátolhatatlan derengéseknek, melyet megtoldhatok álomkönnyű mosolygásom alig érzékelhető rezdületeivel, és volt kicsi kutyám még most is, miután halálra harapta egy farkas természetű, erejét fitogtató gazdag gazda farkas ebe, emlékeimben örökké élve, létörömtől vidáman gyorsuló farkcsóválással, feszült mereven figyel engem, szemhéjam álmos-lassú mozdulatára pacsit adó mellső lábával tétova, simogató mozdulattal közelít

felém, krónikus kialvatlanságom ellenére pillanatokig derűs minden körülöttem, barátságos puha fények villannak környékemen, a levegő telides-teli van kankalinsárga fénytócsával, a fehér izzás előtt másodpercekig ilyen a sziporkázó csillagszórók fénye, a magnézium-villanásban felajzott, a családi emlékképhez beállított társaság tört pillanatát idézi, amikor lélegzetvisszafojtva még a fényképezőgép lencséjébe néznek, és a színes gyertyák szétszórt olajos fényfoltjai újra emberibbé mossák az arcokat, az erőltetett örömre feszült ábrázatok a valóságost közelítik, a pillanatnyi csönd képzeleten felül kitágul, szférák édesbús zenéje zeng, a régóta epedve vágyott, mindent feledtető, szórakoztató szerenád, ilyenképpen, ehhez hasonló hangulatban születhetett valamikor a mi világunk, és minden tiszta reggelen így születhetne újra, ha a kinti idegen, és akarnok gondolatok nem tolakodnának agyunkba, ha tudatunkig jutna isteni képességünk kipróbálhatóságának gondolata, ha nem hessegetnénk el mindegyre a teremtés kényszerét a génjeinkbe iktatott isteninek képzelt parancsok. *Kelj fel és járj! Indulj! Siess! Gondolkozz! Mozogj! Tedd, amit tenned illik! És ne félj!* Vigyázz, máris elkéstél, lemaradtál, félre léptél, eltékozoltad időd és életed, a nagy leszámolás ideje a következő pillanat, amikor nyüszítve bánod, hogy az időt haszontalanul töltötted és másokkal együtt *barmok gyanánt, dicsőség nélkül fogsz az életből kimúlni;* és egykori hű ebed felelősségedet feledtető vidám farkcsóválással emeli lábát, simogatni, az emberségesnél is mélyebb érzésből megérinteni akar, pillantása tele felemelő bizalommal és reménnyel, hogy gazdájában megértésre talál, *értelmes lény vagyok, érzelemmilliárdos lélek*, harsogja őseitől örökölt metanyelvén, és minket magyaráz százféleképpen.

„Lehetnél unalmas út szélén, bárgyú búrján, focipályán örökösen visszanyírt közönséges fűszál, ritka erdőben megszámlált fa, elcsapott gondolat, elhallgatott keserűség, élet és halál közötti meg nem hallott sikoltás, világűrbe kicsapott üzenet. Tudd tehát, hogy még mindig lehetsz akárki, mindeneknél több, talán még isteneknél is igazabb, akik urak mindenek és maguk fölött."

Hű kutyád oldalra hajtott fejjel, jóságosan néz rád, bizalma bizsergető: hidd el, hogy élsz. Ultra-magas hangján szól hozzád, cipőpaszta-fekete nedves gomb orra finoman megremeg, ötkilós igyekezet megfeszült teste, hogy megértesse magát.

„Mozdulj, kérlek, régóta egyedül vagyok, magamban küzdöttem át az éjszakát, a szekrény fenyegetően magaslott felém, könyveid egykedvűen hallgattak, unom az esti csontot, és egyre ijesztőbbek a kintről beszűrődő hangok, a fény és az értelem már újra nappali, szaladnom kell, hogy lássam, valóban határtalan-e a világ, pisilnem kell, fák törzsén, bokrok alján, házak sarkán, rozsdásodó kocsik álomszuszék kerekein apró spriccelésekkel kell felülbélyegeznem függetlenségemet fenyegető, a területemre betolakodók szagos jelzéseit, beleszagolnom kell a világba mindenféle tájékozódás végett. Ugorj, pattanj, gyere velem! A hajnal óta harmatos fűben felgyorsul lélegzeted, a messziről eléd siető folyóban meglátod majd az arcod, fák közötti szűrt levegőben vár reád egy elviselhető gondolat, egy tűrhető mondat, egy valóban szép szó, amivel talán újra kezdhetsz valamit."

És azon kapod majd magam, hogy újra hiszel, talán nemcsak a kutyádnak, hanem a dúsbajszú Friedrich barátunknak is, aki szerint, beidegzett mozdulatainkkal, sóhajtásainkkal, kisded gondolatcseréinkkel, buldog természetű munkálkodásunkkal, biztató mosolyainkkal, simogatásainkkal és minden más általa sem leltározott, felsorolhatatlanul tömérdek emberi szokásainkkal, a világot isteni módon naponta létre kell hoznunk, meg kell teremtenünk.

Mozdulok, naponta, reménykedve kelek, sietősen öltözködöm. Már nem gondolok azzal, hogy megszámlált napjaim egyre szürkülő esthajnalain mikor törülközik feketebársony-csöndbe a csillagom.

Papucsban és kutyátlanul, lumbágósan bicegve is, újra és újra nekivágok a százszor kiismert világnak.

Vége

Hajnalban vadnyuszik ablakunk alatt

Javított kiadás

fénypártás lány járt nálam az éjjel
közös párnánkon bársony a nyoma
kerek fele belefért ölembe
kipattant szépen szemhéjam mögül
copfja szivárvány hajnali kedvemen
trillázva leng magányom szárnyán

1.

Teste rég elfelejtette a feleségét, amikor meglepte azzal, hogy újra nőre vágyott.

Nem emlékezett, hogy holmi kéjes álom biztatta volna, de az ilyesmi akaratlanul is előfordul az olyan talpig férfiak esetében, amilyen ő, és akiket elkerülnek a prosztatagyulladásokkal járó nemi kedvetlenségek.

Elég az hozzá, három lábon kelt fel az egyik korareggel, s mert nem babonás, nem érdekelte, hogy a három közül melyik a bal. Ifjúember korában, társaival együtt büszke volt az ilyen jelenségre, kötelező katonai szolgálata alatt, többen is fennhangon dicsekedtek a közös hálóban, hogy szívesen látnának pontban akkor valamely lánycsapatot friss uborkaszedésre.

Közel a kilencvenhez a hozzá hasonló pasik, könnyen isteni jelzésnek vagy figyelmeztetésnek veszik az ilyen jelenségeket, de ő nem érezte tehernek, és angyali üzenetnek sem, mert a felesége halála után messze elkerülték a földre szállt angyalok, nem talált magában akkora hajlandóságot, hogy szép szavakkal, nyájas képet és sóvárgó tekintetet mutatva, legalább egy-egy éjszakára befogja és megszelídítse őket.

Olyanok ők, mint a szelídséget mutató galambok, körülöttünk röpködnek egész életünkben, és mi kedvünkre kezünkből etetjük őket.

Álmában egyszer egy szőke nő megkérte a kezét.

Mindkettőt gondolkodás nélkül odaadta volna, de tudta, hogy ez csak álom, hiszen szokásainkhoz híven és az idősek tanácsát követve, már harmincadik éve előtt megnősült.

Élete úgy alakult, hogy ősi mesterségükért nőknek eddig még nem kellett fizetnie.

Akik valamiért vigasztalni akarták, szép öregembernek mondták.

Fiatalabb korában sem volt éppen taszító képű, az ördögnél bizonyára valamivel elviselhetőbb, mindenben csak közepes ember.

Amióta kitanulta a bútorasztalos szakmát, jó tulajdonságai közé tartozott, hogy odaadóan bársonyossá simogatott minden fafelületet. A keze alól kikerülő biedermeier asztalok gömblábát, a támlaszékek karcsúságát, a sarokvitrinek fényét és a rekamiék hívogató szépségét a Mancikák gyönyörű alkatrészeihez hasonlította, s elmondhatta, hogy a fa szelíd melege okozott már neki olyan szívdobogtató örömet, amilyennel csak az igazán odaadó szépasszonyok képesek megajándékozni az embert.

Szabó Károly hídelvei asztalos-kárpitos műhelyében tanulta a szakmát.

A nagyállomás közelében lakott, egy ócska bérház második emeletén. Elődei szokás szerint ragaszkodtak a nagycsaládos együttléthez, de a sors kegyetlensége folytán apai nagyapját nem ismerte, mert az szófogadó ember lévén, hadnagya buzdítására Isonzónál egyszerre kapta el a lelkesedés és a méreg, ész nélkül kiugrott a lövészárokból és hősi halált halt az olaszok hegytetőre állított latrinájának elfoglalásáért vívott egyenlőtlen küzdelemben.

Nagyanyja, fáradságot nem ismerve, kiderítette, hogy szeretett urának nemcsak az ellenség golyóit kellett kerülgetnie, hanem az osztrák-magyar monarchia csapatainak bosszantására, az állóháború során telítődött olasz latrinák völgybe tartó sajátos szagú tartalmát is.

- Szar helyzet volt - mesélte nagyapja egyik bajtársa, aki hasra vágódott a pöcegödör rájuk zúdított híg levében, és szerencsésen megúszta a háborút egy sarkába fúródott golyóval. Nagyanyja időnként ötórai teán vendégül látta ezt a háborús rokkantat, tőle tudta, hogy az életnek sokszor irtóztató a szaga.

Miksa bácsinak egyébként átható bagó szaga volt, és mert nagyanyja nem kért belőle, előkelő özvegy maradt. Hadiözvegy.

Anyai nagyapját sem ismerte. Azt mesélték, székelykocsárdi szegény ember volt.

Édesanyja szerint anyai nagyapjára hasonlított. Magas homloka és lapátfülei majdnem szabályosan elállóak, ha megerőltette magát, még most is úgy mozgatta őket, mint az elefántok, amikor a legyezik magukat. Fülei, ellentétben valamikori átlagos, a használatlanságtól egyre zsugorodó falloszával, folyamatosan növekedtek. Nem tudta, miért van ez így, eleinte azt hitte, hogy gyengülő hallása miatt. Egy darabig mindkettő hosszát és szélét naponta colostokkal mérte, de mostanában már nem izgatja, rájött, hogy növekedését-zsugorodását megállítani amúgy sem képes.

Nagyapja emlékére kapta a Lőrincz nevet. Az anyja ezzel kívánta bizonyítani az apja előtt, amikor az reményei szerint, valahonnan előkerül majd Amerikából, hogy nem felejtették el.

- Áldott jó ember volt - sóhajtotta olykor anyja, pedig sohasem látta az apját, mert még az anyja hasában pöffeszkedett, amikor a Lőrincz nagyapja megérezte az első világégés szelét, és nagy hirtelen úgy otthagyta feleségét, mint Szent Pál az oláhokat. Ez lehetett az oka annak, apja hiába kardoskodott, hogy fiát az ősi szépségű és dicséretes tömörségű Pál névre kereszteljék, az anyja a szülőágyban elszenvedett kínok közben is hajthatatlan volt.

Miközben a kicsi Lőrincz agya lágyabb részét mutatta a zordon külvilágnak, anyja a nyögései közötti szünetekben olyan csatarát csapott, hogy a bábaasszonynak kellett közbelépnie, s csitítani apját, nehogy elriassza az újszülöttet a világrajöveteltől. Miután pedig oktalanul előmerészkedett, a bába azzal vetett véget a szülők befejezhetetlen vitájának, hogy istenesen lehordta őket. Mert nem gondolnak azzal, hogy az ilyen perpatvartól, összemegy, vagy mit tudni, teljesen elmegy az anya teje.

Hála az okos asszonyságnak az anyja tejében nem esett kár, olyan finom volt, hogy fiacskája még három éves korában is időnként ölébe kérezkedve petőfisen „csüngtem mellén szótlanul, mint gyümölcs a fán” idézet szerint viselkedett. Ott szunyókált kedvére, s ezzel anyját is mentesítette a sokféle házimunkától. Nem csoda, hogy időnként most is ilyen bubukálásra vágyik, s azért vizsgálja olyan kitartóan, mondhatnánk önkéntelenül beléjük felejtkezve a női kebleket, hogy meggyőződjön, alkalmasak-e bús feje pihenőhelyéül.

Az biztos, hogy édes szülőanyja, nemcsak másoknál, hanem saját magánál is mindig többet tudott, apró termetével szemben, önbizalmától dagadó hite öröké terebélyes volt. De lehet, hogy inkább csak az átlagnál akaratosabb volt a természete. Mindig övé volt az utolsó szó. Azt is szemrebbenés nélkül állította, hogy, az anyja hasából is látta imádott apját, s azóta sem volt olyan jó dolga, mint akkor.

Hogy valójában milyen dolga volt az anyjának gyermekkorában? Erről képet alkothatott rövidnadrágos korában, amikor egyszer meglátogatták falujában Emma nagymamát. Apró sárházban lakott. Vendégként a tisztaszobában aludtak. Étkezések előtt a nyári konyhában ücsörögtek, amelynek szürke egén sötét légyfelhők gomolyogtak. Lőrinczet gyermeki félelem gyötörte amiatt, hogy a légysereg eleszi előlük a vacsorát.

A csirkepaprikásnak való csibék lefekvés előtti egészségügyi sétájukat végezték. Emma nagyanya hirtelen felkapott egyet közülük, és szűk félóra múlva, asztalon volt a vacsora puliszkástól. Az anyja imádta a nagymama kosztját. Lőrincznek a csirke zúzája jutott és a szomszéd boci anyjának a tőgye. Igyekezett elinni a boci elől az összes tejet. Nővére utálta a tejet. Lőrincz jószívű gyermek volt, benyakalta mind, amit egy törött fülű nagy bögrében a két gyereknek szánt a szomszéd. A nővére aztán még szűzlánykorában meghalt. Nem sok tejet ivott. Elütötte egy állomásra siető taxi.

Tejimádata jutalmául Lőrincznek erős, egészséges fogai nőttek, negyed-évszázadonként egyszer jár fogorvoshoz.

Mielőtt elhagyta hazáját, elnehezült a feje. Szülővárosa legidősebb fogorvosa pakolt a szájába jó néhány uncia aranyat. Sejtette, hogy tizennyolc karátossal dolgozott, és úgy érezte, ez feljogosítja arra, hogy aranyos embernek higgye magát. Azt hogy milyen más anyagból van, nem kutatja, ez meghaladja iparos szintre nem könnyen emelt tudását.

Reszketett a fogorvos keze, pedig valójában nem nagy értékről volt szó. De csak ennyi volt az összvagyona. Hova dugja, ha nem a szájába? Ha lenyeli, másnap vagy harmadnak keresnie kellett volna újabb rejtekhelyet. „Jól van ez így!" - biztatta magát Lőrincz, összeszorított fogakkal. Szerencsére, csak zápfogait kellett arannyal pótolni. A sok „pofa be!" parancsra megszokta, hogy ritkán nyitotta nagyra a száját. Arra gondolt, ha szerencséje lesz, és nem jön a rohadt világra egy újabb auschwitzi gyűjtőszenvedély, aranyait magával viheti a sírba, hogy évszázadok múltán legyen, minek örvendjenek a régészek.

Emma nagymama nem szerette a várost, de egyszer mégis behozták mentővel, és kivettek a hasából egy kisebb káposztafej nagyságú daganatot, amit a szénásszekér elszabadult nyomtatórúdja okozott valamikor a két világháború közötti egyik nyárvégén, szénahordáskor. Karcsú öregasszonyként utazott vissza a falujába. Élt vígan, összesen nyolcvankét esztendőt.

Hősünk életére inkább a másik nagymamája volt jótékony hatással.

Szerencsésnek mondhatta magát. Van, akinek, mert elfogynak időnap előtt, egyáltalán nem jut nagyszülő.

Régi szomszédiaktól tudta, Róza nagyanyját, lány korában családnevével bosszantották. Segges Rózsi volt a becsületes neve. Régi irataiban két g-vel írták a nevét, de nagymamája így is szégyellte, és egy g-ét spórolva, igyekezet enyhíteni örökölt családi nevének vaskosságán. Hiába vigasztalta az apja, hiába büszkélkedett, hogy a város első népszámlásakor már itt éltek ősei, nagymamája pirult, amikor nevén szólították.

Állítólag, ezért maradt ki az iskolából a hatodik elemi után. Különben sok mindenből kimaradt. A harmincas évek elején kimaradt a dohánygyárból is. Gerincbántalmai miatt. Akkor már a férje nevét hordta. S hordta volna büszkén a gyárban is, ha le nem nyomorodik. Sanda gyanú kísérte, hogy az ura neve is közrejátszott abban, hogy éppen az ő felesége lett. Helyébe kézelve magát, hősünk kuncogva megtartotta volna a nagymamája leánykori nevét, és megtoldotta volna a férje ura nevével. Ilyenformán Joó Segges Roziként ma is szexisen menő lett volna a neve. Csakhogy annak idején, a társadalomtudományok fejletlensége miatt nem értettek eléggé a markentingmixhez. Ezért aztán pechje volt, és ezért is viccelődtek vele a fiúk. Örökké vicceken törték a fejüket. Azzal szórakoztak, hogy vajon mekkora lehetett a Lőrincz nagyijának a pechje.

Dédnagyapja ugyancsak törzsgyökeres kolozsvári család sarja. Neve után - Joó Jenő - sikeresebb életpályát érdemelt volna.

- De nem volt hozzá érkezése - mesélte Rózsi nagyanyja.

Joó Jenő beleszületett az akkoriban virágzó susztersége be. Kellett a lábbelit készítő ügyes kéz, még akkor is, amikor egy okos és pénzes zsidó ember kitalálta, hogy a Dermata gyárban egyesítve a tímár, a cipőfelsőrész és a cipész mesterséget, nagy mennyiségben olcsó árut dobhat a piacra. Eltelt néhány küzdelmes esztendő. Ezután a suszterapák, ha volt cseppnyi sütnivalójuk, ugyancsak meggondolták, hogy fiaikat a saját mesterségükre tanítsák.

Így történt, hogy hősünk nagyapját az úribb borbély mesterségre, s a boldog békeidőkben odaadással csattogtathatta ollóját a Szamoson átvezető vashíd közeli borbély üzlet segédjeként. Aztán be kellett érnie az első világháborús - post mortem - hősi halott címmel. Egyetlen fia ifj. Joó Jenőként vonult be a város borbélyainak előkelő társaságába. Ő volt hősünk szeretett apja. Lőrincz fiúi szeretettel szerette. Jó ember volt. Sokan szerették. A gyengébb nemből valók is. Ők különösen. Girardi kalapot hordott, csokornyakkendőt, sétapálcát, finom szarvasbőr kesztyűt, cipője színéhez illő kamáslit, esős, sáros napokon kalucsnit húzott.

A második nagy háború elvitte a régi divatot, és a jó szokások javát is a bombázás, az apa régi ruhatárával együtt. A kalucsni a második világháború végén, amikor utcáink télen-nyáron elhanyagoltan szemetesek, sárosak, piszkosak és porosak voltak, még divatban volt. Némi utálattal a fiú használta.

Mire felcseperedett Lőrincz, Rózsi nagyanyja elnyűtte az őszerestől vásárolt karosszéküket, amit a közeli Boldog utcai asztalosnál, a kedves és szomorú Szabó bácsinknál javítgattak.

- Jó munkához idő kell! - jelentette ki a mester, miközben játszva darabokra szedte a karosszéket, de az összerakást halogatta, mert nem volt kéznél olyan megfelelő cseresznyefadarab, amelyből pótolhatta volna a karosszék karcsúra esztergált, nagyanyja terebélyesedő súlya és dühös fickándozásai miatt, anyagkifáradás következtében kettétörött lábát.

Nagyanyja megszokta, hogy egész nap a Baross teret a Főtérrel összekötő forgalmas Ferenc József utat bámulta karosszékéből. A karosszékbaleset után, ágyban, párnák között sóhajtozva, cincogó egérhangján naponta kérte a környezetében megfordulókat, hogy ugorjak át a bútorasztalos műhelybe, sürgessék a szék javítását.

Hősünk leckéiről megfeledkezve szívesen nyargalt, és egyre hosszabban ácsorgott a finom fenyőfaillatos asztalosműhelyben. Később aztán nem bánta, sőt ugrándozva örvendett, amikor mesterségtanulásra adták, és annak rendje és módja szerint megegyeztek Szabó mesterrel, hogy inasául fogadja a legfiatalabb Joó-t.

Szabó bácsi fiaként kezelte tanítványát. Tanította és nevelte. Esténként az ipariskola padjait koptatta vele, amíg megkapta a segédlevelet. Vizsgamunkája virágdíszes képráma volt, amit diófából nagy kedvvel faragott. Tetszett az iparkamara elöljáróinak, munkájáért dicséretet érdemelt. Csak Servatius Jenő előzte meg, s kapott méltán nagyobb dicséretet iskolatáska nagyságú domborművéért, amelyen leeresztett karddal a fedetlen mellű, szépséges Judit áll, miután levágta Holofernesz fejét. A bibliai jelenet ábrázolásáért Lőrincz szaktársa párizsi tanulmányutat nyert, később pedig neves szobrászművésszé vált, mert akkoriban ilyen szinten gyakorolták az asztalos mesterséget.

Lőrincz felsőiskolai tanulmányait a Fások Klubjának tánciskolájában végezte, ahol megtanították a hölgyekkel való előzékeny bánásmódra, a testi higiénia alapvető szabályaira, a civilizált társalkodásra és az angolvalcerre, amit azért szeretett, mert az egy hosszú lépés után következő két röviddel lábujjhegyre emelkedve, mindig közelebb kerülhetett táncpartneréhez. Közben úgy érezte elszáll, mint valamely piruló luftballon. Ha pedig derekától sikerült a

megfelelő ütemben maga felé húznia partnerét, apró lépéseiknek köszönhetően, pillanatra érezte a lány feszes melle ütközőinek forróságát. Amikor nála magasabb begyes lánnyal táncolt, arcával ütközött az eszméletlenül kéjes puhaságba. Akkor még nem volt hivatalos az egyetem utáni mesterképzés, pedig ezen a szakterületen szívesen vállalta volna tanulmányai folytatását, sőt, megkockáztatott volna mindenféle vizsgát és plagizálást is, ahhoz, hogy ebben a szakmában a kisdoktorit is megszerezze.

Moldovába vitték katonának, ott is asztaloskodott. Meg kellett szoknia, hogy nevét Joó helyett Zsó-nak mondták. Később, akik hízelgéssel próbáltak ingyen munkára fogni, közvetlenkedve az irataiba pedig a Lőrincz helyett az önkényesen beírt Laurenţiu-t használták.

Műhelye volt a bákói kaszárnyában, s gyakran kijárt a városba, mert az egyik kapitány felesége nagyon szerette a szép bútorokat. És őt is. Hogy ne tűnjön dicsekvésnek, katonatársainak így fogalmazott: - Kimondottan kedvel szolgálataimért...

- Laurent, maga bátor és csodákra képes... - biztatta a katonatiszt-feleség, amikor ruganyos szökelléssel kecsesen felugrott az általa szorgos munkával tükörfényesre politúrozott komódodra, hogy kitárt lábakkal kalimpálva, sajátos várakozó pozitúrájában ellentmondást nem tűrve, karmesteri mozdulatokkal, szeszélyeinek megfelelő ütemű, gyorsuló vagy kíméletes mozgást parancsoljon a baka felajzott testének. Mire megszokta franciásra módosított nevét, és sportszerűen teljesítette mindenféle, nem éppen hétköznapokra való nőies parancsokat, rendre ellihegték az időt, leszerelt, és visszatérhetett Erdélybe.

Szabó bácsi visszafogadta műhelyébe.

Úgy kiélte magát katonasága alatt, hogy nősülésre jó ideig nem gondolt.

A magyar időkben rendszeresen támogatták a kisipart, panaszkodásra a „facipőn” és a „szebb jövőn” kívül nem volt gondjuk. Benne voltak a háborúban.

Magyar honvédnek is kellett. Megjárta Lengyelországot, megfutamították Voronyezsnél. Egy hadiszekér gebéjébe kapaszkodva caplatott hazafelé, keresztbe-kasul a nagy és fagyos orosz síkságon át.

A háború után úgy alakultak a dolgok, hogy minden, ami orosz volt, az nagy is volt. Emlékeiben kutatva mindezekből nála csak a *nagy orosz tél* stimmelt.

Mire hazatért, bérházukkal együtt eltűnt a családja. Szülei, testvére... És a nagyanyja is, hibátlanra javított karosszékestől.

Ezernél több amerikai bomba hullott akkor szülővárosa állomásának környékére. Az állomás köré dobott minden bomba nyomán három ember maradt hajlék nélkül. Összesen másfél ezren maradtak hajlék nélkül. Aki még tudott számolni, megsaccolhatta a gyilkos bombák számát. Háromszáz valahány szomszédja, felismerhetetlenül került közös sírgödörbe a kardosfalvi temetőbe. A bombázó amcsik pedig megúszták ép bőrrel a magasból végzett, sietősen elkapkodott városnézést.

Nagy marhaság volt ez a háború is.

Megint az iparosok húzták a rövidebbet.

Véres harctereket megjárt katonalétére, az esztelen bombázások miatt jutott hirtelen árvaságra. A rajta lévő kopott mundér volt minden vagyona.

Szabó bácsi Boldog utcai háza csodával határos módon megmenekült a bombázáskor.

- Repedés-múzeum - sóhajtozott mester, és befogadta Lőrinczet szerény hajlékába. Aztán évekig tatarozták a házát. A műhelye fölötti kicsinyke padlásszobájának padlózatát átütötte és

lavórnagyságú lyukat hagyott egy kisebb meghibásodott bomba, amit a pince földjéből ásott ki a mester, és átadott a tűzszerészeknek. Kedvükre volt, hogy nagyot durranthatnak vele. A lyukat Szabó bácsi meghagyta emlékül. A padlásszobába mutatott ágyat hősünknek. Reggelenként, ha késett a segéd, Szabó bácsi felszólt a lyukon:

- Mi van fiam? Hálóingedre feküdt az asszony?

- Rögtön jövök! - ordította Lőrincz az ágyból kiugorva.

- Mozogj már! Hasadra süt a nap... - biztatta a mester.

- Éppen most hánytam és kapartam le magamról az asszonyt, s nyomom máris lefelé a lyukon, hátha kedvet kap hozzá maga is! - feleselte vidáman.

Sokszor méregette azt a bombalyukat, s elképzelte, azt a karcsú nőt, aki átfér azon résen.

Mesterénél dolgozott az asztalos szövetkezetek megalakulásáig, amibe ők is beléptek.

Utána még sok mindenfélébe beleléptek, pedig kerülgettek mindent, mint a macska a forró kását és pesti ember a kutyaszart.

És aztán az történt, hogy hirtelen felindultságból feleségül vette Szabó bácsi lányát.

Később szakmai tudásának köszönhetően, kiemelték a kolozsvári bútorgyárból, és a megyei pártbizottság karbantartó asztalosaként dolgozott. Évekig javítgatta, felújította a hajdani főúri lakásokból maradt stílbútorokat, amelyek a pártaktivisták irodáit és a pártszálló előkelő főelvtársainak fenntartott vendégszobákat díszítették.

Az egyik frissen kinevezett első titkár, bukaresti művésznő feleségének kedveskedve, kínai selyemmel borította Fürdő utcai szolgálati villájának hálószobáját, kárpitosként ezt is reá bízták. Kiszúrtak vele a nagyáruház szolgalelkű kereskedői, kisteherautó kínai selymet küldtek, de a nagy választék megzavarta a főnököt, s mert megtehette, kétszer is lebontatta vele a falikárpitot, hogy a feleségével interurbán vitatkozva, más és más színárnyalatú és rajzolatú selyemhuzattal cserélje. Nem lázadozott, belátta, hogy a vezetőnek sem volt könnyű. Halotta, amint felesége őnagysága azzal fenyegetőzött telefonon, hogy a fővárosban marad, ha nem lesz eléggé tetszetős kolozsvári lakosztálya.

Aztán, ahogyan életünkben egyre gyűltek az igazságtól kiherélt évek, elege lett abból, hogy kihasználják, s dolgoznia kelljen az egymást váltogató fejesek otthonában is.

Tele lett a töke, ahogyan ezt akkoriban mondogatták, a gondolkodás nélküli hozsánnázással, amitől sokoldalúan impotenssé vált körülötte a világ.

„Ha igaz, hogy a fejétől büdösödik a hal, akkor nem mondok nagyot: a fejünkbe erőszakolt sablonok és az örökös ennivaló utáni kajtatás, az egymásnak megbocsájtott apró lopássorozatok, nálam is olyan általános szellemi és testi fáradsággal járnak, amitől nemcsak az étvágyam ment el, de lehervadt a nők iránti férfias érzésem is.”

Barátai, kollegái és ismerősei szerint, csak a vakok nem látták, hogy közeledik a szocializmusnak nevezett diktatúra vége.

Soha nem politizált, elkerülte, akár a kuplerájokat, pedig legénykora végén még javában működtek és hívogattak minden udvarolni, nőket széptevéssel kerülgetni képtelen embert a Forduló utcai nyilvánosházak. Az utca végén még most is áll az a kis elsősegélyt nyújtó patika, ahol asztalossegéd barátai egykor elárvult szerszámukat fertőtlenítették. Ehhez hasonlatosan működtek akkoriban a vörösre festett pártházak is, ahol az osztályellenséget elítélő elméletekkel öblögettek a dühödt szájtépők.

„Soha se mondd, hogy túl vagy már minden
Soha se mondd, hogy tovább már nincs nekem
Mindig van új s még újabb, hát várd a csodát,
De soha se mondd, hogy nincs tovább...”

És:

„Soha se mondd, hogy vége....”

„Ez utóbbit örökölt és örökös gyávaságunkban, ősi és elavult szokásainkhoz híven csökönyösen a Legfelsőbb Nagy Öregre hagyjuk, intézze, ha már gyermekének fogadott, vagy csinált, ahogyan ezt az ájtatos emberek tudják, prédikálják, és jobb híján bebeszélik nekünk.”

A fások óvári klubjának táncestélyein szedett össze egy ehhez hasonló fülbemászó tangót fiatalkorában, ma is ez hömpölyög benne, hol vidáman, hol méltóságteljesen nosztalgiahabot úsztatva egyenruhában masírozó hétköznapjai fölött, amelyek egykedvűen görögnek tova élete gubancaival együtt.

„Kit érdekelnek? Engem is csak ritkán előforduló vallomásos napjaimon, amikor unom az egyedüllétem. Mint például most, amikor laptopomba pötyögtetem gondolataimat. Kinek a titkos napló, kinek a fejétől farkáig való kitárulkozásra megerőszakolt facebook... Embere válogatja. Nem hiszem, hogy a mennyország kapujában mindenről számot adhatunk. A purgatórium sem éppen igazán kontemplálásra alkalmas hely. Tudom, hogy az ilyesmi a vének órarendjébe való. Lecke, amiről, ha megfeledkezünk, körmünkre néz és sújt nádpálcájával a bennünk élősködő és vigyorgó hasonmás, aki egyre súlyosbodó tudathasadásunkban léleknek mondja magát, mert nem lehet csupán haspárti, hanem egyféle alakmásunk, saját magunknak és feleségünknek is csak fele, hogy amikor élettársunktól időnként valamennyi időre vagy véglegesen válunk, ne maradjunk magunkra, s legyen kivel szót váltanunk az egyre nyüzsgőbb társadalomtól való elidegenedésünkben.

Szóval kényszer ide, kényszer oda, ez az egész gyónás amolyan csevegés magunkkal, amit különben agyatlan asszonyok és tökéletlen férfiak szomszédasszonyaikkal vagy ivócimboráikkal szoktak folytatni ráérős óráikban kényszeredetten, hogy eljuttassák mindenkihez mindazt, amit „nem mondhatnak el senkinek”.

Olyan ez, mintha a nyilvánosság elől ijedten, valamely diófafurnéros üveges kredencbe menekülnénk, hogy «látva lássanak». A Biblia folytatásának kényszere vezet. Az emberiség egyharmadának Nagy Könyve készül folyamatosan, javított és bővített kiadását alkotjuk, amikor lapgépünkbe körmöljük gondolatainkat. Okos gyűjtemény lesz ez a javából, terjedelme már most akkora, hogy földi valóságunkból kitüremlik a világmindenségbe, de elfér majd kvantumszámítógépekben és tizenhétmilliónyinál is nagyobb pontossággal bizonyítjuk majd, hogy parányokig oszthatóan egyek vagyunk az összetartozásban. Önbizalmam folyamatosan dagad, és körmeimhez hasonlatosan hangtalanul nő. Hiszem, hogy hozzájárulásom nélkül nem lehet teljes a mű. Ha nem másként, a kollektív tudatalatti nano-részeként az örökélet parányi része vagyok. Begyepesedett szürkeállományomat mostanában a Google segíti. Delírium tremens környékez. Szomjazom, miközben körülöttem vígan borozgatnak a tiszta vizet a pohárba propaganda felkent hívei.

Az öregség sokunkban szagos magánnyá rohad, amióta a mostani családokból a nagyszülőket valamiért kifelejtik. Hadiárva lettem, és sorstalanságra ítélt, aztán gyermektelen özvegy, a saját akaratomból próbababa.

Na, lássuk, mire megyek istentelen egymagamban?”

2.

Korai nyugdíjazása jó alkalom volt arra, hogy új életet kezdjen szülővárosában. Vagy legalább új felvonást, ahogyan ezt a sétatéri Magyar Színházban annyiszor látta. Új társ, új tér, új környezet, új szereplők kellenek ehhez. De neki ez sem sikerült.

Ősei rég elfeledték a gyűjtögető életmódot, őt sem szoktatták erre. Vagyona sohasem volt. Apósa Boldog utcai kis házát a felesége örökölte.

Doina biztatta, váljon el. Társának ajánlkozott. Gyereket akart és családot. Elvált asszony volt. A sörgyárral szemben lakott egy ócska ház albérleti szobájában, a pincében volt a közös illemhely, amit nem kedveltek, mert kapkodással járó gyors öltözködés után, kulcsos levonulással járt a pisilés. Ezért sokszor ült és feküdt szeretője mindenféle beugrásokkal furcsa zegzugos szobájában, összeszorított lábakkal, elodázva szükségletét. Emiatt javíthatatlan károsodás érhete nemileg, és némileg is, mert agyhúgykövesedése, melynek számos jelét öreg korában ma is észleli, akkor kezdődött.

Nem ígérhetett Doinának semmit. Mestere halálos ágyán megfogadta, hogy lányát el nem hagyja, történjék bármi.

„Szavatartó ember vagyok."

Doinára a városi pártbizottság kantinjában talált, ott étkezett minden délben. Kivételezettek helye volt, ahol jól főztek, mert volt miből. A kantin könyvelésén dolgozott, gyakran egy asztalnál étkezett Lőrinczcel, aki két fogás között, erőltetett vidámsággal, faviccekkel szórakoztatta. Bronzvörösre festett hajának minden libbenésekor tüzes hullámot indított a férfi felé, akit perzselt az asszony testének minden mozdulata. Barátságos mosolyában falusi lányok természetes biztatása nyújtózkodott. Engedte, hogy a férfi tekintetével elmerüljön rebbenéstelen, nagy barna szemében.

- Örömmel néznélek egész életemben - vallotta Lőrincz szerelmesen. Hitte, hogy így akarja. Doina pedig hajlandóságot mutatott arra, hogy egymást közelebbről is önfeledten bámulják.

Az első adódó alkalommal hazavitte motorkerékpáromon, és késő estig nála maradtam.

A történtek után maszek bútorjavításaira hivatkozva ritkán került haza éjfél előtt.

Doina összeszedte minden pénzét és kapcsolatai segítségével befizetett két szoba konyhára.

Mire elintézte az összes formaságokat, állt a feleki hegy aljában emelt kétemeletes tömbház, amelynek ablakai a Palocsay-féle gyümölcsös felé nyíltak. Napokon át csiszolták és lakkozták a parkettet, s gyakran elkapta a férfias indulat, amikor a térdeplő Doina, csábosan ringó hátsófelére esett a tekintete. Nyár volt és kislány korából maradt rövid szoknyája alól kivillanó kerekdedségére pillantva ellenállhatatlan vágyat érzett. Óvatosan felhajtotta a szoknyácskát. Térdig lehúzta a lány apró bugyiját, és ösztönösen nekifeküdt. Toronyiránt igyekezett élvezettel. A lány apró sikolyában nem volt ellenkezés.

Mennyei örömmel szórta izzadsággyöngyeit szerteszét a tükörfényes parkettre.

- Vegyél el! - győzködött Doina kipirulva.

Gyönyörű volt.

De hősünk akkor sem volt normális.

Neki nem ártott az ital, nem bódította el a gyönyör sem annyira, hogy elveszítse józan eszét, ítélőképességét.

Mostanában utánanézett a világhálón, összeolvasott erről mindenfélét, amiből megértette, hogy nem működik tökéletesen a „szerelmi központja”. Van ilyen. Persze, egyszerűen fogalmazva. A sokféle hormonműködés és vegyi folyamat leírása nélkül is logikus, tudja magáról, hogy fapofa.

Mesterének adott szava okozza benne a rövidzárlatot.

Amikor szótlanul magához szorítja Doinát, éreznie kellett túláradó szeretetét. Magyarázkodását furcsának találta.

- Mi van abban, hogy szigorúan betartom a fogadalmam?! - kérdezte indulatosan. - Hidd el ez nem furcsább a te esetednél, ami számomra érthetetlen!

- Mire célzol? - csodálkozott a lány, ahogyan a magukat hibátlannak képzelő elvált asszonyok szoktak.

- Válásod történetét nehéz könnyű megemésztenem! Nem kellett volna, elmeséld...

- Nincs titkom előtted! - vágta rá bőgve a nő.

Ölébe kapta, és mindenféle módon vigasztalta az ágyban.

Doina férje minden hájjal megkent, kitanult nőfaló volt. Ismerte a női mesterség mindenféle módját, s türelmes tanítóként a testi együttlét különleges formáit is begyakoroltatta Doinával. Szeretője kiváló tanulónak bizonyult, szerette, amit csinált. A sok(k)féleségből neki is jutott néhány meglepetés, amiért tulajdonképpen hálával tartozott kedvese volt férjének.

De az sehogy sem ment a fejébe, hogy miután Doinát, egyszer-többször csalta a férje, és megegyeztek a válásban, a válóper előtti délelőtt mégis kimerülésig szeretkeztek.

- Utána sietve magunkra kapkodtuk ruháinkat, az utolsó pillanatban érkeztünk a tárgyalóterembe. A férjem azt hitte, a délelőtti csillagszórós órák hatására nemet mondok a válásra, de következetesen megmaradtam döntésem mellett. Láttad volna, milyen képet vágott... - mesélte egyszer Doina, amikor olyan jól érezték magukat, hogy lelkileg is kitárulkozni kerekedett kedvük.

Próbálta megértetni vele gátlásosságát. Magyarázkodnia kellett a miatt is, hogy miért volt képtelen szeretkezni vele a férje által használt ágyneművel vetett ágyban.

Úgy érezte, nem értik egymást. De az hihetetlenül jó volt, amikor odaadóan kedvére tett, amint belépve hozzá, már az ajtóban rögtön ölébe ugrott, kiéhezett módján lovagolt rajta. Állva szeretkeztek. Könnyű, édes teher volt.

Élettársának akarta, s ezért a mindenre hajlandó nők módjára viselkedett. Amikor hirtelen elkapta a vágy, megjelent a Boldog utcában, a házuk előtt utcai telefonon kérlelte, hogy csak lépjek ki egy percre otthonából. Ilyenkor az utcánkat lezáró nagy tömbház egyik lépcsőfeljárójának sötét zugában gyötörték egymás, mint a pubertáskorúak. Az őket beborító süket csendben, nem gondoltak azzal, hogy falnak vetett hátuk mögött ijesztően morzsolódik a legnagyobb Boldog utcai ház szürke betonfalának vakolata.

A kilátástalan szerelem egyre mérgezettebb levében lötyögtek még sokáig. Doina bocsánatos akaratossága, az ő megbocsájthatatlan gyávaságával és keseredő konoksággal halmozódó makacsságával vegyült.

- Szívtelen vagy? - keserítette Doina.

Útszélen állt keserű érzéseit morzsolgatva. Képzeletében ócska bogárhátú kocsijában ült. Kerékagyig koptatott fékpofáit előzőleg, jobb híján, tökéletlenül cserzett bivalybőrszalagokból pótoltatta egy ezermester barátja segítségével. A kisbányai hegyről a völgybe ereszkedve, úgy felforrósodtak és megduzzadtak a fékpofák, hogy másfél óráig mozdítani sem tudta járgányát.

- Bogárhátú szamár! - káromkodott. Szabadulni képtelen fogoly volt. Fogát szívta, amíg lehűltek a kerekek.

Úgy szerette Doinát, hogy nem hagyhatta Szabó bácsi lányát.

Sehogy sem találta a megfelelő megoldást. Bármit tesz, gondolta, mindenképpen semmi ember vagyok... A látszat ural. A keserűség átitat.

Kilátásnélküli napok, hetek és hónapok következtek.

Nem hitt a gyógyító idő erejében. Nem hitt magában. Nem hitt már senkiben és semmiben.

3.

Házassága apránként besavanyodott. Talán, mert nem született gyerekük. Nem firtatták miért. Akkoriban nem volt szokásos a házastársak nemi képességének vizsgálata. Manapság áperté kideríthető, hogy ki a hibás: a nő alapszervezete tökéletlen, vagy a férfi spermái lusták.

Nem hitte, hogy valamikor is kedve kerekedik valamely laboratórium vécéjében pornófolyóiratokat lapozva onanizálni az ilyen vizsgálathoz. A végén aztán még kiderült volna, hogy kettőjük közül ki a tökéletlenebb, kit lehet hibáztatni.

Ha gyenge az ember, kilyukad a gyomra a fekélytől, amit a bánat és a bú vírusa okoz. Maradjon az ilyesmi jótékony homályban. Sok máshoz hasonlóan. Petrovics Sanyi orosz földből kikapart csontjainak valóságosságáért sem volt szabad néhány ásónyommal megbolygatni az édesanyja sírját. Mátyás király óta amúgy is oda az igazság, kiderülni pedig manapság csak az egek szoktak. És ez se könnyű, a sokasodó szmog miatt.

„Zsörtölődéssel nem sokra megyek, a magam elszámoltatása sem hasonlítható a megszokott reggeli megkönnyebbüléshez, tulajdonképpen titokzatosan bonyolult dolog. Pásztázzunk csak életünk árnyékos bugyraiban, s rögvest rájövünk, hogy mindennek szaga van.

Na, de kérdem én, miért éppen ez menne jól?!”

A Boldog utcai ház asztalosműhelyét nappali szobává alakították. Utcájuk elejét, a Ferenc Józsefről, majd a Horthyról Horeára változtatott nevű főutca felől, négyemeletes pengeblokkal lezárták. A tömbház alatti nagy boltíves kapun át jártak egyre boldogtalanabbul a Boldog utcába és onnan vissza a sóhajokkal sűrűsödő életbe.

Amikor eljött az ideje, eltemették mesterét.

Magunkra maradtak.

Felesége, a Deák Ferenc utcai kisvendéglőben felszolgált. Ínyencek tanyája volt ez a hely, különleges sok szempontból. Nemcsak az örmény ángádzsábur levesért, hanem a pultossá vedlett, tornatanár képesítésű izompacsirtáért tolongtak ott a nők. Gyanítom, hogy feleségem is, mondjuk: *némileg* jól megértette magát a fiatalemberrel. Nem piszkálta a dolgot, később is csak néhány percig vacillált, tegyen, vagy ne tegyen ékezetet az *e* betűre.

Eszünkbe sem jutott, hogy az asszony otthagyja azt a helyet, ahol a fizetésénél több volt a borravaló.

Felesége, tizenvalahány évvel halála előtt, szelíd szóval bevallotta, hogy nem kívánja vele a szexet.

Ötven körül a nők, testi szépségük fogyatkozását felfedezve, génjeik parancsára pánikba esnek, és Aphroditét utánozva eltávolodnak férjüktől, hogy szerelmi vágyaik maradékának kielégítésére erős férfiak karjaiban találjanak örömteli percekre.

Ő sem volt jobb sok-sok Deáknénál.

Annak ma már tudományos magyarázata van, hogy az ilyen vágyak kikapcsolják a józan gondolkodást.

Felesége tágra nyílt pupilláját a tornatanár egyre nyúzottabb képe után teljesen elfoglalta egy időre, a Boldog utca végi tömbház kreol bőrű vízszerelőjének képe, trikója alól kidagadó bicepszének látványára önműködően megnyíltak az intim együttléthez szükséges nedveinek berozsdázott csapjai, orrcimpája remegett a fiatalember férfiasságát hirdető izzadságszagától, amit a szerelem kölnijének érezhetett. Pillantásának hatóköréből férjét, mintha ott sem lett volna, ilyenkor rögtön kizárta. Rövidzárlata sikkanó fényénél elvakítottan bámulta a sors által elébe hajtott kívánatos Nagy Kant, orrának formájáról és hosszáról tévedhetetlenül következtetett feltehetően bámulatos nagy szerszámára, kidagadó szemgolyóinak bűvöletében, megérezte, hogy ez a fekete szemű nem kíméli majd egyszer-négyszer, ha maga fölé engedi valamikor, vagy féktelen vágyának engedve meglovagolja.

Lőrincz fiatal kan ebek haragját próbálgatta vicsorogva, de a természet lenyűgöző erejének csodálatával eltelve, magukra hagytam őket, s nem érdekelte, mi történik velük azokban a napokban vagy hetekben, amíg az asszony bolondulása tartott.

„Megértem én is az olyan - úgy látszik, majd mindenféle nősténynyeknél törvényszerűen bekövetkező - házastársi együttléteket is, amikor migrénre, epekövükre vagy akármire panaszkodva hárítják el a feleségek addig megtűrt társuk testi közeledését.

Az emberi faj női egyedei sokoldalú fejlődésük következtében szert tettek legalább annyi kétszínűségre, hogy nem vállalják a nyílt színvallást, miszerint társuk megszűnt számukra kívánatosnak lenni. Ezt csak a nagyon bátrak, a valamiért elférfiasodottak merik bevallani. A gyávábbak és a számítók ímmel-ámmal olykor engednek férjük kívánságának, szétteszik a lábuk, de abban nincs köszönet, mert az ilyen együttlétekkel is titkolt céljukat kívánják elérni, azt hogy a férfiak zokszó nélkül megunják, és így szabaddá tegyék őket mindenféle valós és képzelt hűtlenségre.”

Ilyeneket gondolt, ráérős idejében, mert okos dolgokat olvasgatott a világhálóról lekapkodott szövegekből.

Jár így az iparos, amikor úgy művelődik, hogy észre sem veszi.

Azzal vigasztalta magát, hogy legalább nem hal meg földbután, bunkósága apránként gyógyítható.

Az egyik kötelező orvosi vizsgálaton vették észre, hogy az asszony melle kék. Kicsit kékfoltos volt. Azelőtt sem engedte, hogy nézze, tapogassa. Azt mondta fáj neki.

- Hidd el, hogy ez nekem is fáj - mondta Lőrincz keserűen, de az asszony továbbra sem törődött vele.

Elhidegült tőle az asszony.

Elhidegült ő is tőle.

Elhidegültek egymástól.

A rákkutató időnként levelezőlapot küldött, ellenőrzésre hívta az asszonyt, de az gondolkodás nélkül szemétbe dobott minden felszólítást.

Amikor kés alá került, már késő volt.

Hónapokig, naponta kétszer is látogatta feleségét a kórházban. Főzött rá, mert nem bírta a kórházi kosztot. Az, hogy kifordult a szájából minden kantinban pancsolt falat, nincs mit csodálkozni, nem volt ideje hozzászokni.

Olyan nyúzott időket éltek, amikor a diktátori teljhatalom csúcsára hágó és „legszeretettebbnek" nevezett bicikli tolvaj hajdanán napraforgómagot áruló felesége, a kémiai tudományok akadémikusi címeivel felszerszámozva, minden szamárbőgést szégyenítve kijelentette: egyen a nép füvet. Nem tehetett róla szegény agyatlan, hogy hírét sem hallotta Mária Antoinettnek, de még a makói polgármesternek sem, akik kenyér helyett kalácsot ajánlottak az ebadtáknak.

Volt a szomszédjában egy élelmes örmény ember, aki a városgazdálkodásnál, az aszfaltozók csoportvezetőjeként eredményesen forgolódott az eltitkolt élelmiszerek forráshelyén.

Városuk szélén, több majorságfarm tojásgyárként működött. Vezetőik, mert jó gazdáknak kívántak mutatkozni a gyakori ellenőrzések alkalmával, székhelyük bejáratát, irodáik és a raktáraik környékét aszfaltburkolattal tették volna tetszősebbé, de az aszfalt, mint annyi minden exportcikk volt, amely valutát hozott az államnak, az állam pedig egyre nyilvánvalóbbá vált, hogy kicsoda és micsoda. Eleinte ezt többes számban mondták, később lett csak egyértelmű.

Minden életünket befolyásoló apró döntés magasan járó fellegek fölött történt, az aljanépnek nem maradt más, a felettesek ajánlásánál:

Descurcaţii-vă!

Vagyis:

Boldoguljatok, ahogy tudtok!

Szomszédja fürge ember volt. Minden adódó alkalommal átirányított egy-egy rakomány utcai javításokra szánt hideg aszfaltot, néhány melóst és úthengert a számára hasznot hajtó legmegfelelőbb helyre. Később, a megadott időpontban Lőrincz segítségével „ellenőrizték" a munkát: tojással és kivénhedt, még életükben elhullottnak nyilvánított tyúkokkal lopózkodtunk vissza a városba.

A lopózkodáshoz Lőrincz kellett, mert a farmok környékén gyakori volt a rendőri ellenőrzés. Ilyenkor a bútorjavításakor megismert elöljárók nevének említésével csodákat művelt, az okos szolgálatosok, akiknek a rendszer magukhoz való eszet és jól működő iránytűt adott, sietve továbbot intetek.

Az ennivaló tolvajlása bocsánatos bűnnek számított, lelkiismeretük nem háborgott, felmentették magukat, hiszen nemcsak magáért, hanem egyre soványodó felesége miatt vett részt a tolvajlásokban.

Egyszer tagbaszakadt madárfejű ember nyomogatta idegesen kapucsengőjüket.

- Szomszédja szólt, hogy távollétében magánál csengessek - magyarázta és sietve vetkőzött a konyhában.

Elfelejtett bemutatkozni.

Húsz kiló színhúst rakott rendre az asztalra kezeslábasa alól.

Nyeszlett, madárfejűjancsika-alakban távozott. Nem tudhatta kicsoda, csak sejtette, hogy a vágóhídon marháskodik, vagy disznólkodik.

Azt remélte, hogy az illető sem ismeri meg, ha majd szembesítésre kerül sor.

- Uram! Örvendtem a szerencsémnek! - vigyorgott távozáskor, suttogva kérte, hogy a felvagy lekerekített összeget üres markába kapja.

Másnap, rendre, teljesen idegen emberek látogatták. A szomszédjára hivatkozva, pénzt tettek az asztalra, és ennek megfelelő súlyú húst kértek.

Köténynyt kötött, és igyekezett kedvükbe járva kontárkodni a mészáros mesterségben.

- Lőrincz, nem kellett volna... - nyögött halálos ágyán szomorúan a felesége, amikor édes pecsenyéből omlósra sütött szeletet tettem elé.

- Fiam, nem tudom, mi van velem? Már nem kívánom a húst. Nézni sem bírom... - suttogta és végleg elfordult minden földi lakomától.

Halála napján, addig nehezen mozdítható testét földön kívüli erőkkel acélozva, felült hirtelen, és az ágya melletti kisszekrényről felragadott képzeletbeli pohárból ivott kétségbeesett szomjúhozással. A rengeteg morfium előcsalta minden tőle régóta spórolt mosolyát, kitakarva magát kacéran mutatta egykor bájos, betegségben aszalódott teste szépségének maradékát.

A főorvos már hónapokkal azelőtt lemondott róla, azon a héten maradék pénze ellenében, szólt, hogy feleségének már csak órái, legtöbb, egy-két napja van hátra.

De az „Aranyvirág” - ahogyan szobatársnője, szépségét dicsérve, nevezte - kitartott másnapig, amikor jobb karjával intett, szája nyitva maradt, és már tátogva sem kapott elég levegőt.

Talán mondani akart még valami fontosat, vagy csak kiadósabb lélegzetet venni akaratlan utazásához.

Jéghideg bal kezét fogta, és azt remélte, hogy az asszony utolsó pillanatáig hitte, amit hazudott neki:

- Hazaviszlek és eléldegélünk még néhány évet szerényen, küszködve az ínséges időkkel. Valahogyan...

A felesége 1983. július 25-én, vasárnap délután, este hat óra 13 perckor halt meg a rákkórházban.

Lőrinc július 24-én töltötte be hatvanadik életévét.

Bánatában elhagyta hazáját.

De nemcsak a feleségem korai halála miatt.

4.

Egyedül maradt a Boldog utcai kicsi házban, amely teljes renoválásra szorult. A bombatámadás miatt repedt falakat gömbvasalással próbálta egybetartani, évente kellett volna festetniük, hogy eltüntessék az egyre szaporodó belső repedéseket, de erre sem ereje, sem pénze nem maradt.

Aztán egy oltyán katonatisztnek eladta a házat, azzal a kikötéssel, hogy haláláig ott lakhat, mestere ház mellé ragasztott egykori műhelyében. A pénzből kiegyenlítette az orvosokra és orvosságokra felvett kölcsönöket, kamatostól.

És rendbe tette mestere családi sírhelyét a Házsongárban.

Az iktári Bethlenek kriptája mellett nyugszik Szabó bácsi és a felesége. Homokkőből készült ősi sírkövüket évtizeddel ezelőtt darabokra törték az irigy betolakodók, a közeli kelyhes sírkövet sem kímélték, amelyet Balogh Edgár tanítványai történelmi emlékként, jól láthatóan MI betűkkel jelöltek. Két tujabokrot ültetett a Szabóék sírja mellé és sárga liliomokat, felesége kedvenc virágát a sírhely agyagos földjébe.

Éjszakánként, miután álmatlanul forgolódott ágyában, sietve felöltözött és, mint, akinek teljesen elment az esze, kiment a temetőbe, ott gubbasztott a sír mellett, hátha elviszi az ördög, aki, mert nem hitt benne, vagy talán, mert fél tőle, egyszer sem jelentkezett.

Egyszer aztán, valamivel éjfél után lehetett, a gyászlovak istállója felől, a dombtetőről sietve ereszkedet alá egy, a temető főbejáratán át központba tartó lovászlegény. A puha csendben harsogtak lába alatt a földre hullott levelek. Lőrincz dühösen felmordult. Szűkülve, futásnak eredt a fiatalember. Lőrincz, pillanatig ördögnek érezte magát. Cseppnyi öröme sem telt benne.

Rájött, hogy hiába ücsörög a feleség sírja mellett, nem ott a helye, nem érdemli meg a sóvárgott nyugalmat.

Kéthónapnyi gondolkodás után, azzal az elhatározással csengetett be egy esős délután Doina új lakásának ajtaján, hogy feleségül kéri.

Vacsorafőzés közben találta. Otthonosan viselkedett, forgolódott a háziasszony körül, bekukucskált a fedők alá, jópofáskodott.

A nő kényszeredetten mosolygott.

- Úgy érzem, nem nekem készül a vacsora - jegyezte meg Lőrincz szomorkásan.

- Eltaláltad! - felelte nyersen az asszony.

És patakzott belőle a jogos panasz: elhagyta, hónapokig feléje sem nézett, telefonon sem kereste. Dicsekedett is. Megismerkedett egy nemrég családosból városunkba érkezett, nála fiatalabb emberrel, aki feleségül kérte. Döntött. Jegyesek. Szüleik összejárnak, karácsony előtt lesz az esküvőjük. A fiatalembernek készíti a vacsorát.

Lőrincz a konyhai székre rogyva, szótlanul hallgatta.

- Másként nem tehettem... - mentegetőzött.

Amikor Doina sírva fakadt. Lőrinc felugrott, megölelte. Doina menekült. Az előszobában ölébe kapta, de az eltolta magától. A hálószoba ajtajában felnyalábolta, magához szorította és bolondul össze-visszacsókolta.

Elöntötte a szerelmetes forróság, tüze a nőre is átterjedt.

- Hidd el, hidd el... - motyogta ismételve, miközben ösztönös mozdulattal letépte bugyiját. Vadul szeretkeztek, szokásunk szerint állva, sofőrök humoros mondása szerint. „eleresztett kormánnyal”.

A csúcs közelében járhattak, amikor villámütésként érte Lőrinczet. A gerincébe nyilalló fájdalom menekülésre késztette. A hálószobába fordulva a falnak nyomta az ölében neki-feledkezve lovagló Doinát. Hirtelen lelassult mozdulataimra, a háta alá került villanykapcsoló működése SOS-hez hasonló fényjelekkel töltötte meg az őszi szürkülettel telített szobát. Agyába, azonos ütemben nyilallt a fokozódó fájdalom. Végleg lelankadt.

- Mi az?! Neked már nem megy! - sziszegte gúnyosan mosolyogva Doina. A köztünk lévő tizenvalahány év korkülönbségre célzott.

Nem tudhatta, hogy a felesége halála után Lőrincet, kőműves szomszédja munkaterápiás lelki gyógyítással kívánta segíteni, amikor ellentmondást nem tűrve kicipelte a közeli magyar faluba, ahol egy élelmes egyetemi tanár és történelemtudós, mellékfoglalkozásként maszek disznóhízlalásra vállalkozott, hogy kiterjedt baráti körének húsellátását megoldja. Ehhez korszerű disznóól építésébe kezdett, merész tervében Lőrincznek a segédmunkás szerep jutott, mégpedig a szokás szerinti reggel hét órától kezdődő tizenkét órás napszámban.

Napsütéses, későnyári nap volt. A nehéz testi munka a legjobb bánat elleni orvosság.

Este fél hétkor, az utolsó saroglya maltert vitték az aprócska falusi ház kertjének aljába, hogy az alapozást befejezhessék. Útjuk az öreg szénatartó és a majorságketrecek közötti keskeny átjárón át vezetett. Elöl falusi származású szomszédja, hátul a mázsás malterrakással megpakolt saroglya rúdjába kapaszkodva, a jól végzett egész napi munka örömétől gatyáig izzadva Lőrincz.

Pechére, az udvaron szaladgáló félmázsásnál súlyosabb süldők hancúrozva szembe jöttek velük a keskeny átjárón. Lőrincz társa, valami ősi ösztöntől vezérelve, hirtelen akkorát rúgott az egyikbe, hogy a mozdulattól Lőrinc L5-ös gerinccsigolyája rögtön sérvet kapott.

- Tedd le! - nyögte Lőrincz, s már rogyott, mint a jól aláaknázott hídcölöp a második világháborúban a folyón túlra menekülő csapatok robbantása nyomán.

Két hétig négykézláb járt a vécére, és minden alkalommal facsaró vízben úszott, amíg egy-egy ilyen kirándulást kikínlódott.

Apránként újra tanult járni, de később, mert ilyen az iparos, ha gerincbántalmakról esett szó, inkább csak erkölcsi milyensége jutott eszébe.

Egyre erősödő meggyőződéssel hitte és hiszi ma is, hogy minden tudományosan leírt és megcáfolhatatlan testi tulajdonsága ellenére, az ember a gerinctelenek családjába tartozik.

Doina édes testének lepkesúlyát a falnak támasztva is, kibírhatatlan tehernek érezte. Kényszeredetten elengedte, az ágyra dőlve várta, múljék a fájdalom. Doina csúfondárosan kuncogott. A megszégyenüléstől újból felhorgadva, olyan dühödten fejezte be az aktust, ami beillett holmi gyenge nemi erőszaknak.

Doina nem szedett fogamzásgátlót, egyszer sem használt óvszert. Mindenkor Lőrinczen dolga volt, hogy vigyázzon.

Sértése méreggel telítette, dühében most „csak azért sem” vigyázott.

„Emlékül hagyom neki!” biztatta magát, és összegyűlt fájdalmaitól nyögve, percekig nem mozdult róla.

Doina egyik kezével a Lőrincz tarkóját, másikkal annak fájós derekát simogatta.

Aztán a nők sajátos logikáját működtetve kidobta a férfit.

Könnyek között búcsúztak egymástól.

El innen! - biztatta magát Lőrincz, és kedvenc és egy költő sorait átfogalmazva döntött:

„El innen, hol a tiszta szavak dadognak
El innen végre, a magasba föl!
Elmondom majd a csillagoknak
Hogy a teremtő ember öldököl...”

Könnyű ezt mondani, a cselekvéshez nem elég az indulat, nagy rakás türelem is kell. Mestersége erre tanította. Szabó bácsit mindig ott érezte maga mellett. Felemelt mutatóujjával kopasz fején dobolva, figyelmeztette az öreg: „Álljon meg a menet... Gondolkozzál!”

„Együtt gondolkozunk, ma is, amíg holmi kozmikus sugallatra megjön a döntés.

A döntés pedig ismételten azt tanácsolja józan eszünknek, hogy próbálkozzunk.

Így tettünk mi mindig, amikor valamely régi bútort restaurálva visszaadtuk a fa antik színét. A színkeveréshez mindenféle anyaggal próbálkoztunk. Titkos receptjeinkben lócitrom, gyógynövények, saját vizelet, és pálinka is előfordult. A fának lelke van, a fával társalogni kell. Úgy kell bánni vele, mint a szép nőkkel. Imádni kell őket. Érzékeny virágok ők. Mosoly nélkül nem érdemes hozzájuk szólni.

Ha beteg a bútor babusgatni kell, vigasztalni. Ha meggyógyítjuk, meghálálja, visszamosolyog reánk. Imádkozni is lehet hozzájuk, isteníteni is érdemes, mert sugallatukra csodákat művelhetünk rajtuk, bennük, általuk."

Doinát pedig apránként, magára erőltetett gyűlölettel - megvetette. Mint a durcás gyerek, igyekezett kizárni világából.

Elképzelte, amint évek múlva találkoznak, egy buszra szállnak, vagy ugyanazon kupéban utaznak a vonaton, netán a repülőre vezető mozgatható folyosón találkoznak.

„És amikor mindent megbocsájtó és jóságosan felejtő asszony ábrázatával, csendes mosollyal üdvözöl, elém vagy mellém áll, esetleg ül, és szépen kérdez:

- Hogy vagy? Mit csinálsz? Hogy élsz?

Én fagyos arccal, nyomatékos szünet után ő majd így felel:

- Asszonyom, nem ismerem magát!

Megvárja, amíg a megdöbbenéstől kifut az asszony arcából a vér. Halálos komolyan, kegyetlenül folytatja:

- Nagyon is jól ismerem magát, ahhoz, hogy biztosan állítsam: nem szándékozom ismerni, nem kívánom megismerni! Soha többé nem akarom látni!

És biccenés nélkül, kimért mozdulatokkal otthagyja majd, leszáll a buszról az első megállóban, lelép a mozgó vonatról az első állomáson, a repülőről pedig ejtőernyővel távozik, vissza sem néz, integethet majd kétségbeesve, pirulva, és zokogva fájdalmában, amiért végleg le kell mondania róla, s csak álmaiban láthatja, titkolt vágyaiban jelenek meg, az elpazarolt kedves, jelképes látomásaként."

Bumerángérzés volt.

Szüntelenül Doinára gondolt, s végül mindig magát okolta felesége halálért, szeretője hűtlenségéért, mindenért.

Menekülnie kellett.

Szakállt növesztettem. Szürke szakálla nőtt és vörösbe hajló bajusz.

Gondolkozott, mestere intésére várt, figyelte a magasságot. Gyávaságával küszködött hónapokig.

Városában egyre gyarapodtak a szakállas férfiak. És észre kellett vennie, hogy azok, akik szakállat növesztettek, hamarosan útra keltek. Ki hivatalosan, külföldi rokonsága segítségével, ki csellel, kinn felejtkezett, családját, kicsi vagyonát hátra hagyva, elfelejtett visszatérni. A fiatalabbak pedig, átkúszva a határon, Jugoszláviába, onnan valamely olaszországi menekülttáborba, s szerteszét ki a nagyvilágba.

Első próbálkozása az anyaországba vitte.

Volt ismerősei között egy Boncz nevű nagyhangú kultúra-aktivista, akinek kiterjedt ismeretsége révén, kivételes útlevelet kapott. Nem ingyen, persze. Kapott egy listát, amelyen Elzettzárak, és néhány nyugati márkájú gépkocsialkatrész szerepelt.

- Bagatell! - mondta vigyorogva Boncz elvtárs.

- Ez nem semmi! - sóhajtott, mert a beszerzendő anyagok ára, több tízezer forintnyi volt.

Elhúzta a száját a nagymenő.

- Lehet, hogy máskor is mehetnéked támad... - mondta kimérten. Úgy hangzott, mint egy ígéret.

Belement a vásárba.

A Ferihegyi repülőtéren jegyet váltottam Oslóba. Zabszemet nem lehetett volna a fenekébe dugni.

A norvég fővárosban a repülőtéri busz bevitte a városba.

Volt egy telefonszáma, felhívta azt a fiatalembert, akinek a címét a szomszédjában lakó öregasszonytól kunyerálta. Fia rendes volt, megsétáltatta Lőrinczet a városban, mint egy pincsikutyát. Kocsijával kilométereket száguldottak a tengerből kiemelkedő sziklás hegybe vájt alagutakban. Megálltak egy bájos öböl partján. Padon pihentek, lábunk alól a harsogóan zöld gyep a tengerig nyújtózkodott. A türkizkék víz kíméletes hullámokban lüktette feléjük a fjordok üzenetét. A magajáró természet mesés hangulatában ücsörögtek.

Két napig lakott vendéglátójánál, aztán mert nem tudtak jobbat: jelentkezett a hatóságnál.

A rendőrségre úgy lépett be, mint ahogyan elképzelés szerint a hívek lépnek a Megváltó elé. Arra számított, hogy sajnálják, vállon veregetik, keblükre ölelik, hiszen tudják, honnan, milyen keserves helyről érkezett.

Szerencsétlen pofát vágott, remélte, elsírják majd magukat szánakozásukban, amikor menedéket kér.

- Ki vagy? - kérdezte angolul egy tisztviselőképű, pont olyan blazírt képpel, amilyenhez hasonlóval otthon ezerszer találkozott hivatalos helyeken.

Makogta a sablonválaszt.

A tisztviselő nem értette a nevét, kérte az útlevelét. Átadta.

- Mikor és mivel érkezett az országba?

- Repülővel, természetesen - próbált bőbeszédűsködni, de a tisztviselő elefántpofája meg se rezdült.

- Jegye?

Készséggel elébe rakta. A tisztviselő elégedetten állapította meg, hogy a Lőrincz repülőjegye oda-vissza érvényes.

- OK! - szólt a tisztviselő, és végre Lőrinczre emelte tekintetét.

Lőrincz biztatóan rámosolyogott. A tisztviselő nem strapálta magát.

Fagyos arckifejezéséből kiolvasható volt a kérdést: „Mit akar ez az öreg muksó itt nálunk?”

A tisztviselő társát hívta, aki arcvonásait tekintve hasonmása volt. Fogdába vezették Lőrinczet.

A koszt jó volt. Lazacot is kapott vacsorára.

Két napig reménykedett.

Harmadik napon életkedve ellenében visszaadták útlevelét és repülőjegyét.

Kivitték a repülőtérre.

Visszatoloncolták, oda, ahol repülőre ült.

Nem adta fel.

Néhány napig ődöngött a Ferihegyi repülőtéren. Körbeszaglászott, mint egy öreg kutya. Aztán ahogyan a román mondja: foga közé kapta minden bátorságát és jegyet váltott Stockholmba. Feladta a csomagját, átvilágították. A váróterem előtti utolsó ajtóban határőrök ellenőrizték útlevelét.

A fiatal hadnagy sajnálkozott.

- Maga nem mehet!

Megnézte magának.

- Hogyhogy?

Kezében nyomtatott írásos névsort látott.

- Nincs rajta - magyarázta és mutatta a hadnagy.

- Bajban vagyok! - magyarázta - Nem mehetek vissza Erdélybe. Tudja, mit tesznek majd velem?

- Sajnálom.

Állt, mint a bálvány a parajdi sóbányában.

- Tényleg...

Szemébe bámult. Őszinteséget látott és tehetetlenséget, amitől belé fagyott a szó.

- Ha legalább volna egy román neve is... Akkor mehetne...

- Nem értem - nyögte fájdalmasan.

- Higgye el, én sem...

Visszaadta Lőrinc román útlevelét.

Joo Laurentiu - így szerepelt a neve útlevélben.

Tehát, nem marad más hátra, veszem a kalapom...

Kétségbeesésemben arra, gondolt, önszántából románosodik. Amitől addig tartózkodott és utált, most megteszi. Nevében a második o-ra kalapot tesz, a t-alá pedig farkincát egy golyóstollal: Joô Laureţiu. Nem valószínű, hogy a magyar határőr tudja, hogy ilyen betű nincs a román ábécében. Fekete golyóstollat keresett, próbálgatta, de szerencsére nem volt mersze az útlevél hamisításhoz.

Másnap a Keleti pályaudvaron, pontban 13 órakor felült a Szabadkára tartó vonatra. Ígéretesen hangzott a Szabadka név.

A határra fél öt után érkezett. Remélte, hogy este félkilenckor Belgrádban lesz.

- Tud magyarul? - dühöngött a magyar határőrtiszt, mert valószínűleg hiányolta román útlevélben szereplő családnévből a hosszú ó-t. -

- Magyar vagyok - húzta ki magát akaratlanul.

- Szálljon le a vonatról! - utasította határőr.

- Miért? - tette magát angolnak.

Angol hidegvérű választ kapott.

- Csak! - Miközben visszaadta útlevelét a katona a maga módján atyáskodott.

- És hagyja a dumát. Örvendjen, hogy nem jelentem fel tiltott határátlépés megalapozott gyanújával.

Visszatért Budapestre. Fogytán volt a pénze. Feleség házának árából alig maradt már valami.

Márti nénit, Boldog utcai szomszédja pesti nagynénje, aki néhány éjszakára szállást adott Szent István úti lakásában, így vigasztalta.

- Semmi vész. Legalább jól kiutaztam magam, most már eldicsekedhetem, hogy világot látott ember vagyok.

Megvásárolt mindent, amit Boncz elvtárs felírt elbocsájtó papírjára, és visszazötyögött egy koszos román vonattal Kolozsvárra.

Egy percig sem hitte, amit Márti néni mondott távozásakor.

- Kezembe veszem az ügyedet, fiam. Majd értesítelek a dolgok alakulásáról - vigasztalta és biztatta, mint akármelyik jóravaló öregasszony.

Márti néni, ha élne, éppen az idén lenne száz esztendős.

Két héttel később Márti néni telefonon jelentkezett. Nem ismert a hangjára.

- Megnősülsz! - trombitálta Márti néni a telefonba.

- Nem tudtam! - védekezett szűzlányosan.

- Ne ellenkezz! Tudom, mit csinálok. Holnap nálad lesz Matild! Be van avatva.

- Nem ismerem...

- Várni fogod az állomáson!

- Várjam?

- Feltétlenül. Népszabadság lesz a kezében. Magas, vékony, fiús...

- Ismer engem?

- Majd megismer, de ez nem lényeges.

A jó édesanyja jutott eszembe, vasalás előtt, szájából vizet pulverizált a mosott fehérneműre, egyenként összehajtogatta és jól megdögönyözte. Ez volt a beavatás.

- Valahogy elbánok majd vele - sóhajtotta a telefonba.

- Tégy mindent, ahogy kéri. Közös érdek - figyelmeztetett Márti néni.

„Megint pácba kerültem. Irtózom a magas és vékony nőktől. Az ilyeneknek, messziről láthatóan, combjuk között akkora a rés, hogy huzatot kap, aki odamerészkedik. És a fenekük is lapos. Mi lesz, ha olyanokat követel majd tőlem, amit képtelen leszek megtenni."

Jogos félelem volt, hiszen akkor még nem ismertük a viagrát.

Matild a vártnál is magasabb, vékonyabb és fiúsabb volt. Rövid haja, akár egy kiskatonáé. Férfias nyíltsággal, tömören és rendkívül értelmesen fogalmazott.

- Lőrincz, érdekházasságot ajánlok.

- Megvan! - bukott ki belőle a válasz, amit a saját magában feltett kérdésére adott: „Hol láttam én ehhez hasonló fizimiskát?"

Egy alacsony termetű egyetemi tanárnő szigorú arca tűnt fel előtte, akinek rokokó stílusú vitrinét ment újrafényezni lakásán, és egy alkalommal vigyázatlanul édes kettesben találta azzal a férfifrizurás leányzóval, akit kényszeredetten tanítványaként mutatott be a tanárnő.

Matild pesti lány, jó ideje Svédországban él. Harmincegy évesként korát nehéz volt kitalálni. Szüleit és pesti rokonságát kívánta megnyugtatni érdekházasságával. Lőrincznek úgy tűnt, ettől függ, hogy örökli vagy sem nagynénje vagyonát: Dunára néző lakását és a budai házhelyét. Családi helyzete, enyhén szólva, kialakulatlan, leszbikussága, jól tájékozott rokonsága szemében visszataszító volt. Összeállt egy stockholmi hirtelenszőke színésznőcskével, de házasságukra, a később erre is engedékeny svéd egyház, akkor még nem adta áldását. A Lőrinczcel kötött hirtelen házasságával cáfolni igyekezett a róla terjesztett a pesti „pletykát", és egyúttal maradi szüleit is nyugtatni szándékozott.

Üzletet kötöttek.

Lőrincz jutalma az lesz, ha elveszi, hogy kijut Svédországba.

Beadták a papírokat és a néptanács elöljárója, panoráma-széles nemzetiszínű szalagosan összeadta őket.

Matildot még aznap a nemzetközi gyorssal távozott.

Az oltyán katonatiszt, akinek Lőrincz eladta a mestere házát, építésszel és tervrajzokkal érkezett. Nem hitte, mert nem akarta elhinni, hogy Lőrincz megnősült. Lőrinc mutatta az iratokat, és megnyugtatta, hogy hamarabb megszabadul tőle, mint gondolta. Felderült a tiszt arca, mint a holdvilágos kaszárnyaudvar. Sajnálkozott, de vigasztalta is. Ígérte, segít mindenben. Behívta Lőrinczet az egykori Magyar Hadtestparancsnokság épületébe, amit a kurtára sikeredett magyar időkben az Árpád úton építettek a „szittya fergeteg" igazgatására.

A homokkőből faragott díszes bejárat széles timpanonján, magyar időnkben, Árpád apánk fehérlovas képét mutatta, a honfoglalást ábrázoló, messziről is láthatóan pazarul színes jelenetben. A háború óta vastag mészréteg alá száműzték dicső honfoglalóinkat. A belügyiek mehetnek-jöhetnek ki-be a kapun, ők nem látják, amit Lőrincz látott fiatalabb korában, és amit évszázadok sem tüntethetnek el onnan.

A Boldog utcai Szabó ház új tulajdonosa egyenruhában fogadta. Két nagy arany csillag volt a váll-lapján. Barátságosan vállon veregette Lőrinczet, mint, amikor közkatonát dicsér a generális.

- Bun băiat! - mondta nevetve és magyarázta, hogy románul Bun-nak vagyis Joó-nak, sőt egyenesen Jó fiú!-nak tartja Lőrinczet.

Láthatóan vidám volt, hiszen könnyen megszabadult Lőrincztől, s ízlése szerint palotává építhette Szabó bácsi szerény családi házát. Lőrincz évtizeddel később ellenőrizte, s keserűen tapasztalta, hogy ízléstelenül hivalkodóvá sikeredett az épület. A tiszt befolyásos ember lévén, honfoglalását tetézve a Házsongárdi temetőbe is betolakodott: a baloldali főút kettéválásánál, szorítottak helyet családi sírhelyének. Márványmellszobra alatt márványtábla áll. Rajta félévszázaddal ezelőtt, egy távoli oltyán faluban eltemetett felmenőinek névsora.

Az Erdélybe betolakodók hagymakupolás honfoglalásának egyéni megnyilatkozása ez is.

- Kakukk... - böffentett Lőrincz akaratlanul is a belügyis előtt.

A tiszt kérdőn nézett rá, ezért románra fordította.

- Kuku... - És magyarázta készségesen: - Tetszik kékesszürke madárszínű uniformisa. ..

A tiszt tollászkodott egy keveset. Hivatalos hangnemre váltva biztosította Lőrinczet, hogy útlevelet szerez neki, ha Svédországban is becsülettel szolgálja majd hazáját.

- Kérni fogunk magától majd valamit. Ne felejtse el, nyilvántartjuk, számítunk magára.

- Tudom, mi a becsület! - csattogta Lőrincz, a hadseregben tanult „A hazát szolgálom!" sablonfelelet katonás hangsúlyával.

Lőrinc 1987. november 25-én érkezett svéd földre. Matild várta a Malmö melletti kisváros vasútállomásán. Két szobás, alig bútorozott bérelt lakásába vezette, s mert Katalin napján a helyi magyar egyesület hagyományai szerint bált rendezett, elvitte a mulatságra.

Kíváncsi szemek vizsgálták a jövevényt. Körbebámulta ezeket a magyarokat. Semmi sem mutatta rajtuk hazátlanságukat. Vidámak voltak, és jól neveltek.

Matild bemutatta férjét néhány asztaltársaságnak. Miután idősek közé ültetette és magára hagyta Lőrinczet.

Lőrincz annak is örülhetett, hogy végleg.

Matild másnap Stockholmba utazott. Egy esztendő múlva válásunk papírjainak rendezésekor találkoztak újra.

Lőrincz gyűjtögető embernek született, halmozódtak gondjai, kétségei és testi bajai. A lakása melletti szemétgyűjtő konténereket naponta látogatta. Ámult és ámul ma is a konténerek gazdag tartalmán. Eleinte ellenállhatatlan vágy vezérelte, bemászott a különféle konténerekbe, megunt bútorok és mindenféle elektromos háztartási gépek közül válogatta a neki szükségeseket. Hazacipelt belőlük, amennyit bírt, élvezettel javítgatta a meghibásodottakat. Három elhagyott kerékpárt alakrészeire szedve, összeállított egy használhatót. Könyvespolcokat is onnan gyűjtött. Televíziót, telefont, rádiót többet is megmentett a szerinte korai haláltól. A ruhaneműk között műanyag csomagolásban hat alig használt vasalt inget talált. Máskor porfogó huzattal több rend ruha sorakozott a „lerakatban". Valamely tehetős polgár megunt gardróbja. Konyhafelszerelést, poharakat, tányérokat, majdnem teljes készleteket is beszerezett onnan.

Rövidesen szebben, jobban és korszerűbben felszerelt lakásban lakott az otthoninál. Nem értette miért nevezik ezeket a helyeket szemétlerakatnak. Raktárnak nevezte, és kíváncsian látogatta a különféle konténereket: „Lássuk csak mit küldtek a gazdag svédek a szegény bevándorlóknak..."

- Érdekes? - szólította meg ijedten egy szőke bajuszkás, kefefrizurás sablonarcú svéd úriember, amikor Lőrincz hirtelen előbukkant az egyik teherautó nagyságú konténer mélyéről.

- Jaaha! - felelte svédes szelídséggel, mert tudta, hogy tilosban jár.

Sejtette, hogy a guberálás Svédországban nem szokás.

Az utcákon nem látott koldust. Mostanában csapatostól jönnek az ilyen európai utazók, akiket balkáni országokból idáig kerget a nincstelenség vagy a cigányélet. Lőrincz érkezésekor felkopott volna az álluk, mert itt csak mostanában szokják az adakozást. És a borravalót sem ismerik, vásárláskor nem várják el, hogy kegyesen otthagyd, hanem rögtön visszaadják az aprót. Nem akarják embertársukat és magukat megalázni.

Lőrincz nem maradt magára, a társadalombiztosító gondjaiba vette. Kapott néhányezer korona segélyt, amit bútorvásárlásra és háztartási felszerelések beszerzésére használhatott. Az IKEA-ból vásárolt ágyat és asztalt. Porszívót és mikrohullámú sütőt is vett.

Iskolába járt. Ingyen tanították svédül. Érdemes volt órákra járni, mert ezért, mint minden tanítványnak, neki is pénz járt. Órabér.

A tanároknak kis postaládát szereltek fel a folyósón. Tanára energikus fiatalasszony, tipikus svéd-szőke nő volt. Férje idősebb alak, otthonülő ember. Aláíratlan köszönőlevelet írt a tanárnőnek, és bedobta postaládájába. Tíz évet adott volna életéből, ha közelebb kerülhettem volna hozzá. De ennek legfőbb akadálya az volt, hogy minden erőfeszítése ellenére három hónap után, alig gagyogott valamit svédül. Vizsgája sikerült, mert a svéd tanárok, óvodától felső iskoláig nem ismernek más biztató jelzőt a Jätte bra! kifejezésen kívül, ami magyarul: Nagyon jó!-t jelent.

Nyugdíjasként fel sem merült, hogy valamiféle munkát kapjon. A segélyből, majd svéd állampolgársága megszerzése után, nyugdíjából tűrhetően élt.

Legnagyobb gondja az volt, és mai is az, hogy ezek után, mit kezdjen magával.

5.

Miután kiszakította magát a balkáni levegőből és elvegyült ebben a sok mindenben tőle idegen országban, rá kellett jönnie: olyan új világba jutott, amelyről egyik gyári munkatársa mesélt, amikor az osztályharc szükségességét fejtegetve, az eljövendő jobbról zengte makacsul hites dicshimnuszát.

A balkáni nyomorhoz képest, itt ebben az északi világban, az egykor izzadsággal megteremtett rend eredménye a mostani jólét. Az idáig vezető rögös út, és az erőfeszítések kiérdemelt jutalma szelídítette az itteni embereket, emberi méltósággal ruházza fel. Itt elhihető, hogy nem vagyunk egymás farkasai. Rendre lekopott a skandinávokról és a sokféle befogadottról az agyarkodás, s mert nem használták, elsatnyultak a durváskodások, elsorvadtak a káromkodások. Nagyobb felháborodásukban már csak *a fy fan!*, az ördögbe is! felemlítése maradt szokásban, de nem vallásos értelemben, hanem ősi hiedelmeik maradékaként. Az egymás iránti türelem általános, a törtetés kiveszett, az ökölrázásos veszekedések, a garázdaság, a régi járványos megbetegedettségekhez hasonlóan eltűntek, vagy alig láthatóvá mérséklődtek.

A gyűlölet, akár a ciánkáli, kis adagokban nem öl. Az *öl* pedig itt a sör neve, büntetlenül nem vedelhető: öl, butit és nyomorba dönt. Ezért élelmiszerüzletben csak gyenge szesztartalmú változata forgalmazható. A gyerekeket már az óvodai nevelés idején beoltják, és újraoltják a civilizált viselkedés magától értődő szabályaival.

Apró szökdelésekkel igyekezett lépést tartani a korral, az itteni elvárásokkal, a szokásokkal. Sajgott benne a szégyen, hogy analfabétának nézték, mert eleinte nem konyított a számítógépes ügyintézéshez.

Válogatott az utcánk végére állított kukából a sokféle megunt számítógépekből. Röpke másfél év kínlódás után, sikerült komputerfüggővé válnia: reggel, amikor feltápászkodott szűzi nászágyából, nagylábujjával, ahogyan egykor kopott motorkerékpárját szokta, berúgta öreg számítógépét. Szuszogva indult, apró lámpáival kacsintott és csilingelt vidáman. Otthoni szokásaihoz ragaszkodva, hallgatta a Kossuth Rádió híreit, aztán valamilyen régi muzsikát sugározó állomásra kattintott, hadd zsongjon az otthoni daloktól lakályos két szoba-konyhája.

Régi otthonához képest tágasabb, korszerűbb ez a világ, de egy idő óta sajátosan az ő világa. Ha valaki rendben tartaná, minden szempontból kifogástalan lehetne. De asszony nélkül ez nem megy.

Tágas előszobájában gyalupadja áll. A falra szerelten szárnyas ajtós szerszámszekrény, mindent beszerezett, ami szükséges mestersége gyakorlásához. A saját maga szórakoztatására, apránként összehozott egy őzlábú asztalkát, lapján cifra intarzia. Elbabusgatta fél esztendeig, amíg a furnérlemez szálirányú vágásával a rostfutás irányát betartva, kivágta az akanthosz stilizált leveleit, hogy csokrot alkotva elhelyezze az asztallap sarokdíszeként. Asztalkája lapján négyrészes káró, akantusszal képzett díszítőmotívum egyszerre emlékeztet a korinthoszi oszlopfőkre és a magyar tulipánmotívumokra. De szerette az arab-mór ornamentikából reánk maradt arabeszk stilizált leveleit, az indák bonyolult rajzát is. A csúcsos formákat fugpapírral leragasztotta, nem nyugodott, amíg nem illeszkedtek a részek hajszálpontosan, ahogyan mestersége nagykönyvében ez meg vagyon írva. Meleg enyvvel ragaszt. Csiszol, portalanít. Itt minden szükséges anyagot beszerezhet a barkácsboltból.

Talán spanyolviasz is van, azt sem kell feltalálnia...

A maga gyönyörűségére készített dolgaival évekig elvolt, de a mesterséget, akár a házasságot, apránként megunja az ember, ha saját magán kívül mást vele nem lelkesíthet.

Kilencvenhez közeledve, takarékra fogta magát, de mesterségét egészen soha el nem hagyja, mostanában a könnyebb munkát jelentő pácolás boldogítja.

Minden szombat délelőtt kívánszorgott az ócskapiacra. Otthonról hozott szokása ez is. A háború utáni évekből, amikor a kolozsvári Ószer helye a vágóhíd melletti üres telken kezdődött, és szeszélyesen kanyargós páros sorokkal kígyózott a Szamos fölé magasodó vasúti hídig, ahonnan a porcelángyárról elnevezett Írisz-negyed kezdődik. Később, amikor a város lakossága megháromszorozódott, lakói folyamatosan szegényedtek és egyre több holmijuktól kénytelenek voltak megválni, az Írisz-telepi gyárak mögött terebélyesedett a használt holmik piaca, elfoglalta az állatvásár helyét és az ottani Szamos parttól terjeszkedett a külvárosi utcákon végig, egészen a szamosfalvi repülőtérre vezető útig. Sok ezer emberrel együtt, vasárnap délelőtti szórakozása volt a zsibvásár.

A svédek valamivel előttünk kezdték a szabad szombatos hétvégeket. Bizonyára az első szabadnapon vált szokásukká, hogy ebben a kis városban a központot félkörben szegélyező, két fasorral díszített, kilométer hosszú sétányon, ócska holmijukkal felsorakozva órákon át bámulják az előttük elhaladó tömeget. Nyüzsög a nép, és mint valami filmszalagon, arcok sorjáznak, mindeniken egy-egy titkos történet, amit ki-ki képzeletének megfelelően olvashat róluk.

Egy emberöltő óta lakott már ebben a kisvárosban. Bizton állíthatta, hogy a *loppis* (ószer) a környéken élő magyarok hagyományos találkozóhelye. Bolhapiacnak nevezik, pedig itt már rég nyoma veszett a bolháknak és más élősködőknek. A legyek, ha voltak, eltűntek, elpártoltak olyan országokba, ahol még fedetlenül, kupacban áll a szemét, és patkányok futkosnak a bűzös szennycsatornák tájékán. Itt még egeret sem látott.

Az itteni ószereken, a balkánról és az arab országokból bevándorlók kivételével nem az anyagi haszonért ülnek ki egy-egy nyugodalmas délelőttre az emberek, hanem puszta szórakozásból. Miközben megpróbálnak megszabadulni ócska tárgyaiktól, limlomaiktól, elégtétellel nyugtázzák az ismert arcokat, a felfedezők örömével fogadják az újakat. Lehetséges, hogy egy képzeletbeli nagycsalád gyarapodásának örülnek.

Minden alkalommal megnyugtatta az itteni békés hangulat. A sétálók között az öt földrész minden fajtáját látta már, akik nem vendégek, hiszen otthonosan viselkednek, svédül beszélnek.

Régi festmények, képkeretek, könyvek, hanglemezek, videokazetták, ruhaneműk, gyermekjátékok, csecsebecsék öt-tíz koronás áron kaphatók.

Üres kézzel egyszer sem tért haza az ócskapiacról.

Fatálakat, faragott dobozokat, mindenféle fából készült emléktárgyat vásárolt potom áron, melyeket felújított a maga gyönyörűségére. Több száz ilyen tárgy fordult meg a keze között, ez a munka tartotta életben, aki elfogadta, annak ajándékozott belőle. A tárgyakból és életéből mindig szívesen adott. A helyi magyar egyesület vezetője kapacitálta, hogy rendezzenek gyűjteményéből kiállítást, de halogatta, nem hitte, hogy számottevően érdeklődnének hobbija iránt.

Szombati sétáit annyira megszokta, hogy akkor is megy, amikor kerekes járókába kényszeríti az öreges gyengeség.

A sétálók között könnyű felfedezni a magyarokat, kis csoportokban sétálnak, hangoskodnak, mesélik egymásnak az itteniek és otthoniak viselt dolgait. Ez az ő fóruma. Jólesik embereket látni, szót váltani velük valami semmiségről, és tudni, hogy számon tartják őt is. Valahogyan más ez, mint az egyre táguló világunkat befogadó gépi kapcsolat, amely négy fal között, egyszerre tágul és sűrűsödik kocsonyás magánnyá.

„A kívülről kapott rezdülések után, mozdulatlanságra kárhoztatva, a régi magunkból bámulunk béka-bambán pislogva a körülöttünk száguldó világra. Magunknak főzött miskolci kocsonya-életünket éljük az öregedés tányérjára kiterítve. Vágyaink, érzéseink, szép mulattságaink apránként elpárolognak."

De olykor úgy érezte, mocorog bennem még valami. Valami, ami ha fiatalsága maradéka is, gyönyörűségekkel kecsegtetően emberi.

A számítógépek tökéletesedtek és egyre olcsóbban beszerezhetőek, itt a szemétgyűjtés is szédületesen fejlődik, külön-külön gyűjtik az elektronikus gépeket, a ruhaneműt, a bútorokat, a papírt, a kartont, a műanyagot, a zöld és a fehér üveget, a fémhulladékot, az elektromos elemeket és legújabban az erre a célra gyártott papírzacskókban az ételmaradékot, amiből erjesztéssel a helyi autóbuszok üzemeltetésére gázt nyernek.

A szemétgyűjtésre elhelyezett tárolókban megunt lapgépek között válogathatott. Később, mert az ember önkéntelenül is igazodik az itteni átlagos életszínvonalhoz, megengedhette magának, hogy új gépet vásároljon, s lépést tartson a fejlődéssel.

Elkényelmesedett, nem gondolt az idővel, ráérős minden mozdulata, hogy kiélvezhesse hátralévő napjainak minden óráját. Cseppet sem kellett törnie magát.

Áttelepülésekor üres kézzel érkezett, a szorgalomnál egyebe nem volt. Többre vihette volna, ha dolgozik. Fizetéséből, kötelező módon kocsit, de minden bizonnyal házat is vásárolhatott volna. De nyugdíjasként érkezett, nyelvtudás nélkül, és meg kellett elégednie a társadalmi segéllyel, amit később szerény nyugdíjjá alakítottak. A szerény nyugdíj itt olyan, hogy szerényen megél az ember belőle. Nem érezte magát szegénynek. Telik lakásra, amelynek háromnegyedét segélyből fizeti, telik kifogástalan fűtésre, víz-, és villanyra, másféle ellátásra, rádióra, tévére és szélessávú internetre.

Lakását a bérbeadó vállalat évtizedre előre meghatározott terv szerint, módszeresen felújítja: festi, tapétázza, parkettázza, konyhabútort és minden konyhafelszerelést cserél. Lakása előtt virágzó parkot gondozzák, a járdát seprik, a havat eltakarítják és felszórják darált gránittal, hogy elejét vegyék várható combtörésének. Kerékpárjait fűtött pincében tarthatja, lakatra zárható külön raktárhelye is van, ahol megunt dolgai állnak a következő nagytakarításig, amikor válogatva, a kijelölt gyűjtőhelyre cipel minden felesleges holmit. A közös mosókonyha korszerűen felszerelt, elektronikusan működik, a közös helyiségek világítása automatikus, belépéskor kigyúl a fény, távozáskor sem kell keresni a villanykapcsolót. Mosás, szárítás, vasalás gépesítetten nem nagy gond. Fodrász, lábápolás, idősek klubja a szomszédban. A sarkon görög bevándorló élelmiszerüzlete, ahova könnyen elcsoszognak a kilencvenévesek is.

Svédországban az átlagéletkor nyolcvannégy esztendő. És az sem gond, hogy az átlagéletkor egyre nő.

Lőrincz élete egyharmadát Svédországban töltötte, megfelelt az itteni átlagéletkornak. Bizakodott. Úgy érezte, még nemzőképes. Génjei ösztökélték, hogy beidegződött módon, ha erre alkalom adódik a tőle telhető legnagyobb lelkesedéssel részt vállaljon a reá jutó nők megtermékenyítésében.

„Add uram, az esőt..." dúdolta, persze hiába. Tüzelte is magát őskori felmenői követésére, akik a gyenge nemi erőszaktól sem riadtak vissza a férfiak ősidőktől fogva magasztos céljának minden áron való teljesítése érdekében, de tapasztalta, hogy a dolgok ma már nem ilyen egyszerűen történnek.

Katonáskodása idején megszokta, hatkor ébred. Egyre szaporodó zavaros álmaimtól kissé bódultan végig gondolja az ágyban aznapi teendőit. Lustálkodik még valamennyit, aztán nyögve feltápászkodik és másfél óra alatt, kényelmesen mosakszik, borotválkozik, reggelizik, megmozgatja petyhüdt izmait. A dereka, s nyaka csikorog, hiányzik csontjainak, évekkel ezelőtti önműködő olajozása.

- Mindnek oka a rendszertelen nemi élet... - dörmögte pajzánul vigyorogva, ahogyan ezt öreg mesterétől látta hajdanán, miután idő előtt, már hetven esztendős korában özvegységre jutott.

Özvegyen, maga is megelégedett ezzel a bölcsességgel.

Délig ül lapgépe előtt. Kattintgatva kalandoz az egyszerre táguló és töpörödő világban. Annyi mindenféle zagyva szöveg táncol szeme előtt, hogy nem győzi olvasni. Új szemüveget csináltatott, mert tapasztalta egyre romlik a látása, de így sem értett mindent, időnként összefutnak szeme előtt a sorok, életlenek lesznek a képek, összemosódnak a videofelvételek. A reá telepedett fáradságot újabb képekkel és videókkal gyógyította, olyan okos a gépe, hogy magától sorakoztatja a nézni valót, érdeklődése szerint. Ha balettelőadásokra kapcsol, akkor képernyője jobboldalára újabb balettelőadások videóit sorakoztatja a világhálós gondoskodás. Ha női szépség bámulata mulatatta, önműködően ontja a gép a bámulnivalót, a művészi fotókat és a pornográf felvételeket is. Felejti, hogy a Zsuzsannákra vadászó véneket utánozza, valamennyi időre elhiszi, hogy szerezhetne egyet a maga számára, a még mindig kívánatosakból. Válogatós kedvében olykor hitte, hogy megteheti, de aztán lebeszélte magát erről, hiszen mind annyira távoliak voltak ezek a szépségek, hogy vágya hiába száguldott pörögve, nem érhetett el egyet sem, mert belátta, elektromágneses kölcsönhatást kiváltó berendezése már nem működik: „Öreg nem illik a fiatalhoz." Felmérte, hogy a ritka kivételekhez, az egyik fél kivételes nagyságát tisztelő imádat, istenítés és gazdagság, vagy legalább sok-sok pénz szükséges.

„Kapható, de méregdrága a pipi hús. Iparos nem juthat hozzá."

Zsibbadt az agya, nyaka, keze, és közben repül az idő. Csak amikor feláll a gép mellől, jut eszébe, hogy aznap még nem élt.

És szeget üt a fejébe. Szétárad benne, mint fájdalomcsillapítók zsibbasztó hatása, az a sokféle miért? És a hogyan? Amiket az életről szoktunk feltenni magunknak.

Megnyugvás helyett örökké az élet értelme köré csavarodnak gondolatai.

Hallja mestere csúfondáros hangját:

- Beteg vagy, fiam!?

Elhessegeti a kérdést, pedig választ vár a túlvilágra költözött öreg. Hiába eresztették jó mélyre koporsóját a kismezői temetőben, hogy fölötte az utána következőknek is jusson hely, még most is, onnan a lánya alól kérdezget és választ vár, országhatárokon át is rá szól, virtuálisan jelen van, lelkét Lőrincz magába temette, örökéletre.

Barátaival és kedves szaktársaival tart ilyen egyoldalú kapcsolatot, különben teljesen magára maradva elunná az életét. Áldott percek ezek, kedvét leli bennük, különben egész nap magában törődnék és őrlődnék élete zavaros dolgain.

„Nincs más dolgom, dicsekednem kell fűnek-fának, hogy végre a magam ura vagyok. Ha otthon maradok, minden bizonnyal becsavarodom. De itt északon úgy élek, mint a régi békeidőkben a nálunk mindig szívesen látott, kedves vendégek. Mint nagyanyám. Őt sohasem kérdeztük, milyen jogon szolgáltatja ki magát. Minden mozdulatából bizonyosság áradt, valami nagy titkot rejtegetett, amitől felsőbbrendűsége megkérdőjelezhetetlen volt. Igyekszem utánozni, s levetkezni riadt szolgalelkűségemet, amit árvaságom ragasztott reám.

Amióta skandináv levegőt szívok, rájöttem, hogy saját magamon kívül, nincs mitől félnem. Nyugodt vagyok, mint egy Turner képen a richmondi híd alatt naplementekor is ráérős fürdőzők, akik ha leszáll az est, szépen összepakolnak és hazatérnek, hogy kellemes fáradságukat kipihenve másnap mindent újrakezdhessenek. Jó az, ha ember teljes erővel pihenhet."

Órák hosszan ül apró konyhaasztalánál. És csak kibámul a parkra, amit kettőbe szel az aszfaltozott kerékpárút. Az úton fehér csík mutatja, hogy ebben az országban a rend az úr. A kettőbe osztott kerékpárút egyik felét, gyermeket kézen fogva vezető felnőttet ábrázoló rajz jelöli, a másik felén kerékpár hófehér rajza. Látótávolságban műanyagzsákkal bérelt szemetes doboz kutyapiszoknak. Korareggel és este egy középkorú úr vizsláját sétáltatja erre. Később valamelyik szomszédban lakó öregasszony apró korcs kutyájával totyog időnként a képbe. Lőrincz ráérősen bámulja, hogy egyformán türelmesen hálni jár beléjük a lélek, de az öregasszony a kézfejére borított műanyagzacskóval, ha nyögve is, mindig összeszedi a kutyapiszkot és bedobja a csak erre a célra szolgáló kukába.

„Ezek a svédek azt hiszem a kutyagumit is külön összegyűjtve felhasználják, ugyanúgy, mint az erre a célra ingyen osztogatott papírzacskókba gyűjtött élelmiszermaradékokat, amiből biogázt készítenek és a város zöldre festett, környezetkímélő autóbuszait táplálják."

Egyemeletes épületben a Lőrincz földszinti lakása. Ajtaja késő őszig tárva, szellőzteti a pác, a szalmiákszesz és a lakk szagát. Nyilván, itt nem lehet külön műhelye, mert ennek bérét nincs miből fizetnie.

Délutánonként többnyire a konyhában tartózkodik, nagy ablakán svéd szokás szerint nincs függöny. Befelé senki sem kíváncsiskodik, kifelé - a környéken és talán egész Dél-Svédországban - csak Lőrincz szokott.

Smörlund szélén lakik. Jelentéktelen kisváros, neve nagyon is illik történetemhez: Vajliget. Amióta ebben az országban kereste hordozható hazáját, minden helység és utca nevét anyanyelvére fordítja, így érzi magát otthon. Kedveli azokat, amelyekben felfedezi a liget, a falu, a sziget, a vásár (lund, by, holm, köping) jelzőket. Szigethalom (Stockholm) felé utazva ismerős már Ércsziget, Homokfalva, Lenvásárhely, Lisztesfalva, Északvásárhely, Újvásárhely... És van valahol egy kis falu, amit Vajasszerencseszigetnek nevezek. Gondfelhős napjain oda vágyott.

Egyemeletes tömbháza a temető mellett, ahonnan megnyugtató csend áramlik. Három ilyen, csupa garzonokból álló épület áll itt egymás mellett.

Amikor ide érkezett, mindhárom épület a temető túloldalán terebélyesedő klinikákhoz tartozott. Ezekben a másfél és kétszobás kis lakásokban öregek laktak. Lakásuk tele volt falból kiálló piros gombokkal, a fürdőkád mellett pedig spárgán lógó karikát kellett rángatniuk azoknak, akik bajbajutottak, segítségre szorultak. Takarítás közben előfordult néhányszor, hogy Lőrinc akaratlanul is megnyomta egyik-másik piros gombot. Öt perc sem telt el, kocsi fékezett az épület előtt, és két fehérköpenyes, ragyogóan szép svéd-szőke orvosnő csengetett mosolyogva lakása ajtaján. Ha a zene miatt nem hallotta a berregő hangját, fordult a zárban a kulcs és a földre szállt angyalok körbefogták, aggódó pillantásukkal gyógyították magányos szívét.

- Valami baj van?

- Kit keresnek? - kérdezte nyálát csurgatva.

Nyár volt. A fehér köpenyegek alatt egyikük sem hordott melltartót. És onnan az a valami, amit közelről rég nem látott „...úgy vöröslött, mint málna, mely márványra hullt...” Az orvosnők készségesen elmagyarázták a piros gombok rendeltetését.

A Szent Lars kórház szolgáltatásaihoz tartozott, hogy éjjel-nappal felügyeltek az öregekre.

- Most éppen a szívem fáj... - nyögte férfiasan.

Egyikük orvosi táskájából rögtön előkerült a vérnyomásmérő, a másik Lőrincz pulzusát tapogatta finom kis kezével.

Persze, hogy kalimpált a szíve.

De nem eléggé.

- Semmi különös - szólt az orvosnő, halványpiros rúzsa mögött porcelánfehér fogait mutatva bűvölte.

Köszönte szépen a látogatást.

Egy hétig tanakodott magában, hogy igaz volt, vagy csak látomás. Egyszer aztán elszánta magám, és készakarva hosszan csengett az egyik piros gombbal, szélesre tárta a bejárati ajtót, epekedve várta a szőke angyalokat.

Csengett a telefon. Basszus férfihang érdeklődött hogyléte felől.

- Bocsánat, takarítás közben véletlenül nyomtam meg a piros gombot - dadogta, s a szolgálatos orvos nagylelkűen megbocsájtott.

A következő évben röplapon figyelmeztették a lakókat, hogy kihez melyik nap, hány órakor szerelők érkeznek. Ketten jöttek, percek alatt leszerelték a piros gombokat.

Lőrincz szomszédja beteges öregasszony. Kórházi alkalmazottak jöttek, s nyakba akasztható apró dobozkát ajándékoztak a rászorulóknak. Aki bajbajutott megnyomta a dobozkán található gombot, rádiójelzésére perceken belül berobogtak a mentők.

Azon az őszön az öregasszonynak használnia kellett egyszer a készüléket.

Erős dohányos volt, sokat köhögött. Jöttek a mentők és elvitték. A feje felett felgyorsult az addig elcammogott és elfüstölt idő és döntött: az öregasszony nem tért vissza...

Egy fiatalabb matróna költözött helyébe. Éppen csak fogadta a Lőrincz köszönését. Aztán ő is csendesen meglépett.

Lőrincz órákig nézte utcája szatellites térképét, ahonnan alig észrevehetően lelépett a szomszéd öregasszony. Ajtaja előtt napokig semmi mozgás. Aztán egy délelőtt a matróna rokonai utánfutós kocsijukon elvitték bútorát, minden holmijával együtt. Lőrincz korosztálya a csendes fogyatkozások tanúja.

Nyápic egyetemi hallgató költözött az öregasszony helyébe. Francia létére, tiszteletteljes rendben tarja a garzont, az erkélynek beillő előteret összeilleszthető parkett kockákkal vonta be, ajtaja mellett nagy cserépedényben fátyolaszparágusz virul.

Időnként egy nyakigláb, barna lány csenget ajtaján, háta közepéig érő dús haja vidáman lebben, amikor bebocsájtást nyer. Reggelig vadütemű zene szűrődik át tőlük a falon, másnap délben csilingelő szavakból virágesőt szórva maga köré, fénylő arccal távozik a lány. Lőrincz hosszú lábakon szökellő őzikét látott. Ráérősen követe sóvár tekintettel, amint jóllakottan sétál az őzike „erdei etetőjétől” a város felé vezető ösvényen.

A kanyargós kis utca az Országbíró nevet kapta. Innen egy köpés a központ.

A Kavicslakás utcán át, a Nagy- és a Kisszürkebarátok utcák végén van a piactér, mellette kezdődik az a hosszú, dupla sorban sorakozó fákkal díszített sétány, ahol szombatonként valószínűleg csak azért van ócskapiac, hogy legyen, hol találkozzanak a bevándorlók.

„Amióta itt élek, minden szombaton, ahogyan ezt Kolozsváron megszoktam, végigsétálok az Ószeren... Persze, hogy írtam már erről, de ismételnem kell, mert életkoromhoz illik az ismétlés. Ahogyan én is voltam valamikor fiatal, az olvasó is lesz majd öreg, és feltételezem, hozzám hasonlóan a mamut a hamuval cserélgetve motyog majd, attól függően hangerősen és tisztán, hogy mikor, mennyire fog lötyögni a fogprotézise..."

6.

„Mit tehet az együgyű iparos ebben a mai világban? Meggyőztem magam, hogy a szokásosnál sűrűbben nyomogassam egerem gombszemei közül a balt, számítógépem keresőjébe sorra beírogattam minden olyan szót, amely a nőkre emlékeztetett és addig kattintgattam, amíg mindenféle, szorultságomban kívánatosnak mutatkozó nők fényképét bámulhattam, és olvashattam róluk olyan szövegeket, amiktől, ahogyan ezt a régiek mondták, kétfelé állt nemcsak a fülem, de megöregedett szemem is.

Mindig kedvvel legeltettem szemem a lányok és hölgyek bájos arcocskáján. Miközben az igéző szeműeket, a finom orrcimpával és az érzéki ajakkal áldottakat bámultam, hálás imádattal gondoltam arra, hogy szépségüket őrizve kedvünket keresik. Férfiasságunkat piszkálva, nemcsak a maguk, hanem ösztönösen minden hímnemű érdekében szüntelenül örömteremtőek. Már gyerekkorukban megtanulnak festékekkel, krémekkel és illatos púderekkel kiemelni mindent, ami szép rajtuk, a saját portréjukat festik mindhalálig. Egyszer fényesre simított, máskor szénakazal formájúvá duzzasztott hajkölteménnyel keretezve vonják magukra a férfiak zsigerből amúgy is felajzott figyelmét. Az ilyen, mindig meglepő információkat rejtegető női arcokról pillantásom, az ágyban szívesen tevékenykedő, talpig férfiakhoz hasonlóan, szívesen kalandozik a kecses nefertiti-karcsú nyakakon, gondolatban csókgyöngyöket görgetek rajtuk, hogy lennebb merészkedve, tágra nyitott érzékeimmel csodáljam a varázslatosan gömbölyű, a gránátalma és körteformájú melleket, miközben átlátszó fehér bőrűk alá rajzolt erecskék kék jelzőjéből igét képezve serkentsem magam: *...leginkább a melle kék...*"

- Kéne mi!? - kérdi magától elődeinek nyers, falusi hangján, hogy kijózanodjon, mielőtt tilosba téved. Közben elnézően félretolja nagyrakás férfias önáltatása gubancát: ma már nyilvánvaló, hogy nem minden ember a másneműek kegyeiért tülekedik. Stockholmban két fantasztikusan gyönyörű csinibaba kötött házasságot, a világ másik végén pedig két szépfiú kelt hivatalosan is egybe.

Megértette Matildot is, akit pillanatig sem nézett nőnek, férfinak pedig még a hímringyók osztályába sorolhatónak sem. Elfogadta olyannak, amilyen Isten akaratából lett, mert jót tett vele. Hogy kinek az akaratából és miért, meg hogyan, ezért fájjon a tudományos kutatók feje, a Bibliára esküdözők pedig a szeretet gyakorlásának érdekében tanúsítsanak önmérsékletet, mert az utálaton, a megvetésen és az elfogadáson túl e jelenség régóta, és most már századunk tudományos színvonalának megfelelő magyarázatot kíván.

„A világháló tele van kéretlen útmutatókkal, minden ügyetlen mellékattintás egyre távolabb viszi az embert céljától. Beírom, mert nem szabadulhatok a bogáncsos kifejezéstől: *a melle kék*. A mindenféle reklámok között beugró szakszerű szövegből megtudom, hogy mitől jelennek meg kék erek a női mellen. A Mit lehet ellene tenni? kérdésre önkéntes csevegők úgy bugyborékoltatják saját tapasztalataikat, mint ahogyan nagyanyáink tették a szomszéd-asszonyokkal folytatott beszélgetésekbe felejtkezve: a facebook pont olyan, mint a falusi házak előtti kispad, onnan jólesik nyomni, rotyogtatni a végtelen makaróni szöveget... Eszem ágában sincs közéjük ülni. Ha évszázaddal ezelőtt születek, szót váltani barátaimmal, bizonyára, valamelyik kiskocsmát választom. Most pedig itt van helyette a blog, persze a régi lehetőségekhez képest satnya ez is, nem igen alkalmas, parázs vitára. Arra pedig, hogy mérgünkben behúzzunk valakinek végleg nincs mód a blogon. Szavakkal ütni csak az érzékenyebbeket lehet. Tökéletlen világba fejlődünk. Eleink, ha nőre vágytak, jól tudták, hol találják őket, mert ennek más mesterségekhez hasonlóan cégtáblája volt.”

Az egyszerűség örökös híveként és megveszekedett gyakorlójának képzelve magát, beírta számítógépének keresőjébe a szót. Mohóságát nem titkolta, innen a többes szám: *nők*.

„A gép előtt nincs titkom. Mindent tud rólam. Azt is, hogy jó ideje itt élek Skandináviában, ezért a germán nyelveket részesítve előnyben, első helyen a NOK-ra kapok magyarázatott, kattintással a norvég korona árfolyamáról bővebben is olvashatok.”

Okos a Google, ismeri a magyar ékezetes betűket. Harmadik, negyedik helyen a Wikipédiát idézve, az amerikai és a brit nőkről kapott tájékoztatást. Megtudhatta, hogy 373 napilap felmérése szerint kik tartoznak az amerikai nők kategóriájába. Egy kattintással a lelkiekben, anyagiakban és szellemiekben gazdag nőkről, odébb pedig a nők bőségtudatosságáról és az anyagi jólét kiteljesítésének vágyáról kínál tudnivalókat a világháló.

Aztán a magyar női labdarugókról, a színésznőkről, politikusokról, a magyar katolikus apácákról bővíthette tudását, ami bizonyára tanulságos és szórakoztató, ha érdekelte volna.

Olykor úgy érezte, nem érti a gépet, a gép sem őt, elhatározta, szókimondóbban érdeklődik.

Gépe öreg jószág, kissé nehezen mozog, minél sűrűbben kattintgatott, annál lassúbbá vált, olyasmiket mutatott, amikről már rég megfeledkezett. Néhány kattintgatás után ezt olvasta:

„Nem akarok semmit sem elkiabálni, de ő lesz az, akit keresek! Jó a feneke, nagy a melle, modell az alkata - ez kell nekem! - hangoztatja a Való Világ ötödik szériájának skalp-vadásza.”

Nem érzi magát skalpvadásznak, berzenkedik, a géppel nem lehet vitatkozni, nem érti, hogy Lőrincz mit keres: „Keresném a való világban kedvemre való párom...”

Régi szokásaink elporladtak, új és, mint hangoztatják, nagyobb lehetőségeket tartogató elektronikus világunkban igyekezett eligazodni. Erőlködött, de nem sok sikerrel.

„Nem vagyok beteges, egészséges hajlamokkal keresem a páros élettel járó örömöket.”

Gépébe pötyögtette: *imádat*.

A magyarázatözönből többek között előbukkan egy képvers.

Olvasta, nézegette, latolgatta, közelebb visz-e a keresett lényeghez.

Imádat

Zsiráf nyakad tornyán őzfejed
fordítsd felém szájad vörösbegy,
szemed megvadult bika, hajad
hollófényes fekete gyémánt,
karod polip tapadókorongja,
melleidről angóra-nyuszi
szemei vöröslenek rám,
bőröd - libalegelő
hasadon - hómező,
bálnarajként ring,
őzfeneked
villanó
fecske-
mell.
Futó-
madárláb
lábad között,
kecskeszakállad
mögött rőt medúza,
lüktetve vágy szunnyadozz,
mozdulatod szép gazellák
irigylik, hangod hajnalokban
harsogó rigókat megszégyenít,
rózsaszín tenyered medvetalp-puha,
zongoraujjaid hegyén forrázott rák
piros páncélja ragyog részeg körmeiden.

Kancaderekadhoz tapadva, halcsontjaid
érzem, és hűséges kutya melegedben
fürdetem erotikus indulatom,
felvigyázom pihelélegzeted
amely aluszékony nyusziké;
várom, hogy újra peregjen
fakopács csőröd alatt
tiszavirág szavad,
s borjúnézésed
tanítóddá
lényegit:
leszek
mag.
Mordul
vágyaid
oroszlánja,
orgazmus-erdő
remegő rejtekén,
dinoszauruszokkal
vetekszik serkentő erőd,
sörényed lovakhoz hasonlón
lobog, nyergetlenül hágsz és megülsz
rajtam, tátott krokodilkedved ritka,
mint a kecskefejő madár, Fiastyúkot
ölelő kedvem keríted: állati szép vagy!

Időt rabló kutakodásaiból végül arra következtetett, hogy csak úgy juthat nőkhöz, ha bátrabban fogalmaz.

Beírta: *fenék*.

Jött rögtön a szöveg:

„Kedves Hölgyek! Ideje lenne már elfelejteni az újságolvasás közbeni combtávolítást és combközelítést és megismerkedni azokkal a gyakorlatokkal, amiknek tényleg van értelmük és tényleg hatékonyan formálják a lábakat és a farizmokat. Ahogy Te is és én is tudom, mindannyian más testalkat típussal vagyunk megáldva. Míg egyesek gyönyörű feneket kaptak a természettől, mások évekig kínlódnak, hogy egy normális strandfazont kihozzanak az alapanyagból. A nő egyik legszexibb testrésze a feneke.

Nézzük meg, mely alapvető gyakorlatok segíthetnek a formálásában.

Íme, a leghatékonyabb gyakorlatok a fenék edzésére.

Mindig, amikor alsótestet edzel, válassz ezek közül legalább hármat, amit elvégzel.

Az eredményhez maradj következetes és rendszeresen eddz!”

Férfiasabban! - biztatta magát.

Sex - írta.

Beugrott a kérdés: „*Szerelem vagy közösülés?”*

Eszébe jutott apja egyszerű filozófiája. Fülem hallatára, barátjának magyarázta:

„Három P-és világban élünk. Mindenik meghatározó. A pénz, a politika mellett ki kell mondanunk a harmadikat is...”

Beírta a keresőbe.

Ezt olvasta:

What is PINA?

Igen, ez itt kérdés?

Persze, megint melléklikkelt. Jött a hivatalos szöveg:

The Pacific Islands News Association (PINA) is the premier regional organisation representing the interests of media professionals in the Pacific region. It links radio, television, newspapers, magazines, online services, national associations and journalism schools in 23 Pacific Island. In November 2004, PINA officially merged with the Pacific Islands Broadcasting Association (PIBA) to become the only voice of the regional media in the Pacific. PIBA was established to look after the interests of public broadcasters until the merger. sex dejt...”

Satöbbi, stb.

A rengeteg találat közül ezzel a magyarul vicces keresztnévvel szerepel a világhálón táncművész, fényképész, stb., de színész és képzőművészek is, szép számmal.

Próbálkozott a közösülés vulgáris kifejezéseivel is.

Évekkel ezelőtt az ilyen kifejezésekről azt írta a gépe, hogy nem tűri a nyomdafesték. A számítógépek ma már a legzsírosabb kifejezéseket megengedik. A világháló, úton és útfélen, tele van ilyen szeméttel. Éppen úgy hevernek ezek a kifejezések mindenfelé a világhálón, mint a balkáni országokban az út menti tájak, melyeket egykor a természet lágy ölének becéztünk.

Megtudta közben:

„...A gátlás csupán az érem egyik oldala, a másik az, hogy jó szavaink nincsenek a nemi szervekre, a szexuális aktusra. Választhatunk az orvosi kifejezések, vagy a vulgáris megnevezések között: az egyik idegen, a másik durva. Néha olyan kép társul hozzá, amit a pornófilmekben láttunk, ezért nagyon kínos kimondani. Gondoljunk például az orális szexre: ennek köznyelvi használata, a szopás egyértelműen negatív csengésű, s ha valamihez ilyen rossz érzés társul nyelvileg, akkor az arra is hat, hogyan gondolkodunk róla.

Kölcsönös intimitás, biztonságérzet vagy félelem és kizsákmányolás? Hol a határ az egészséges és az addiktív szex között? Mit tegyünk, ha a szexuális függőség életünk meghatározó része lett?”

Jó tanácsokkal is elhalmoz minket a világháló: Forduljunk szexuálpszichológushoz, netán addiktológushoz?

„Házasságon kívüli szexuális kapcsolatok, több, ismeretlen személlyel folytatott viszony, egyéjszakás kalandok, megrögzött maszturbáció, a pornográfia rendszeres élvezete, telefonos vagy számítógépes szex, szexuális zaklatás, erőszakoskodás - valamennyi viselkedésforma a szexuális függőségről (addikcióról) árulkodhat. Míg az egészséges szexualitás az önbizalom növekedésével, kölcsönös intimitással, biztonságérzettel jár, az izgalmi állapot gyengédségen alapul, örömteli és játékos, addig az addiktív szexualitás sokszor ellentétes jellemzőkkel írható le. A félelem átélése szükséges az izgalomhoz, kizsákmányoló, miközben tökéletességre törekszik, de szégyenérzettel, másokra való veszélyességgel, illetve kettős élettel jár együtt.”

Meggyőzően hangzik a „Nem beszélni kell róla, hanem csinálni” közhely.

De hát szükségünk van szavakra, hogy beszélhessünk testi vágyainkról, félelmeinkről, szorongásainkról.

Fuck you!

Ebben a formában talán még elviselhető, mert az öregek, akiknek csak orosz óra jutott az iskolában, nem értik, csupán a felkiáltás hangerejéből következtetnek a felháborodó fájdalmas ajánlatára.

Minek nevezzelek?

Nemcsak az öregedés nehézsége ez! Nemcsak a magukra maradt özvegyeké, idős korukban is potens férfiaké, hanem sok millió magános ember gondja. Ha összeszámolnánk őket, kiderülne, hogy néhány milliárdnál többen vagyunk, akiket nyomaszt a páratlanság, a lelkiek mellett az egészséges testi kapcsolat hiánya.

Lőrincznek a megoldás roppant egyszerűnek tűnt, amikor rátalált a párkeresők egyik honlapjára, amely ingyenesnek mondta magát. Szívdöglesztőnek hatott, ahogyan a magánosok segítségére sietnek ezek a jóravaló világhálós emberek. Kitöltötte kérdőívüket, bevallotta életkorát, jó és rossz szokásait, igényeit, hogy nőt vagy férfit óhajt boldogítani, párban vagy csoportosan szokott nemileg érintkezni. Nem bizonytalankodott. Korához illően, a valószínűleg nagy körültekintéssel készített program, rengeteg öreg nőt ajánlott, akik készek intim kapcsolatra, de sehogy sem hitte, hogy talál magához illőt, magának valót. Újra írta a kérdőívet. Harminc évet letagadott életkorából. A felsorakoztatott szépségektől rögtön megnőtt a kedve. Alaposabban utánanézett, mit óhajtanak a kapcsolatra hajlandó nők. Kiderült, hogy sem az öregasszonyoknak sem a középkorúaknak nem kellett. Az öregasszonyok mind csupa fiatal férfit kívánnak, a középkorúak pedig legalább velük egykorúakat.

Gyanította, hogy ezt is elszúrta a teremtő. Vágyaink irányultságát át kellene programozni, különben képességeink nem működnek megfelelően. Ezt már a reklámírók is rég kitalálták:

„Fabulon a bőre őre, ne feküdjön öreg nőre!”

Ugyanez érvényes a nőkre is. Más kérdés, hogy öregember ritkán talál magának fiatal társat. Nem lehet mindenki Jókai, Kodály, Onassis vagy... Csupa nemcsak tekintélyes, hanem vagyonos ember.

Nem kell, ahhoz nagy ész, hogy rájöjjön az ember: a pénz segít az ilyen öreg-fiatal pár egymásra találásában. A fiatal pénzre vágyik, az öreg fiatalra. Tisztára kurvaság, érdekkapcsolat. Tisztelet a kivételnek, persze. A történelem tele van olyan szívszaggató példákkal, amikor egymást életkortól függetlenül megszeretik, meghódítják, elfogadják az emberek... ha egyiküknek van erre elegendő pénze.

„Engem a pénz nem boldogít!" - vallotta meggondolatlanul egész életében.

Eddig még nem fizetett egyetlen nőnek sem.

Azt gondolta mások is így vannak ezzel. Persze, ajándékot szívesen elfogadnak a nők és a kitartott férfiak is.

„Ki gondolta volna, hogy vénségemre ótestamentumi módon, Zsuzsannákra kell leselkednem.

Nem panaszkodhatom, ebben is segít az Internet. Megunva a párkeresés hiábavalóságát, a *sex.extrem* cím alatt olyan nőkre bukkantam, akik határozottan állítják magukról, hogy nem kurvák, hiszen minden ellenszolgáltatás nélkül hajlandók lefeküdni, javarészük pedig a szokásos, orális, csoportos és mindenféle az idősebbek előtt ismeretlen nemi vagy némi kapcsolatra is képesek, becsületes férfiakra vágynak, akiket tiszta ingyen, boldogítani óhajtanak. Testileg. Merthogy nekik is csak ez hiányzik?"

- Ez kell nekem!, kiáltotta vidáman és rögtön kiválasztotta az egyik szégyenlősebbnek mutatkozó kis kontyost, aki képernyőre pucéran merészkedő társaitól eltérően, illedelmesen összezárta térdeit. Olyan szép kerek volt a melle, mint a villendorfi Vénuszé. És olyan kívánatos, mint a süti-készítők klubjának honlapján közölt *Vénusz mellei* sütemény. Pajzánkodva tervezte, hogy „egy ilyen sütemény elkészítésének fél adagjához" két tojása éppen elegendő volna, ha a kiskontyos megengedné, hogy előmelegítés után legalább tíz percig, forró sütőjében tarthatná.

Megemészteni való édes dolog ez is. Néhány napot ráérősen eltöprengett az emberi érzelmek kategóriájába tartozó kifejezések: boldogság, szomorúság, szerelem, gyűlölet, aggodalom és közöny mibenlétén.

Körbejárta magában a szerelem és a testiség együttlétének és külön valóságának fogas kérdését, és úgy találta, e kettő, annak ellenére, hogy igazán boldogító hatása csak együttesen lehetséges, szétválasztható, mert érzéketlen emberek ősidők óta különválasztották, egyiket a lelki, másokat a testi dolgok közé sorolva.

Nem kell ahhoz statisztikus, hogy elhiggyük, a családok többsége nem két ember mély és hétpróbás szerelmének következménye. Sokkal inkább az anyagi lehetőségek, nem is olyan régen az osztálytagozódás törvényei, a szülők akarata, nagyszámban a sors megmagyarázhatatlan játéka.

Korunkban pedig az is lehetséges, hogy a hirtelen fellángolt szimpátia viszi ágyba a párokat. A felgyorsult életben, felgyorsult ismerkedés felületessége miatt a válások száma egyre több országban jóval meghaladja a házasságra lépők számát. Olyan ez, mint a népfogyás. Kevesebben születnek, mint ahányan meghalnak.

Évezredek óta tiltott és mégis minden időkben gyakorolt mesterség volt, és lesz, a kéjelgés. Eladó a test. Az emberi közösségek atomizálódásával egyre nagyobb a vásárlók száma.

Bejelentkezett összes adataival az egyik gyönyöröket ajánló honlapon és epekedve várta a választ, hogy vajon lefeküdne valamelyik ott tetőtől-talpig bemutatott szépség vele, az öregemberrel. Megértette, hogy a tiltások miatt, az oldalra belépni csak tizennyolc éven felülieknek szabad. Olyan ez, mint, a tévé képernyőjén a bekarikázott szám, vagy figyelembe veszi a néző vagy sem.

Ha már belépett az oldalra az ember, a valamilyen cégjelzés mögé bújt gazda, azt próbálja elhitetni a naivakkal, hogy a szexpartira ajánlkozók olyan talpig tisztességes, becsületes, egészséges és diszkrét emberek, akik nem pénzért, hanem passzióból hajlandók lefeküdni fűvel-fával.

Szerény és megrögzött véleménye szerint szimpatikus öregembernek tudta magát, elhitette magával, hogy akad olyan nő, akinek örömöt szerezhet. Mi sem egyszerűbb: megkérdi telefonon vagy e-mailben vagy a skype-on, kinek volna hozzám kedve. Naivságában ilyen egyszerűnek gondolta. Továbblépve, gyorsan kiderült, naivsága gyógyíthatatlan. Ez a fajta ingyenesség pontosan olyan, mint azé a kiadóé, amelynek ingyenességére hivatkozva, készülő könyveik kéziratát ajánlják az egykönyves írók. A szerződés mellékleteként több oldalas ajánlást kapnak, amelyből kitudódik, hogy a kiadó extraajánlataival siet segítségükre. A felsorolt ajánlatok listáján, szép sorjában minden kiadói, nyomdai és terjesztési munka szerepel, mégpedig elképesztően borsos áron.

Ingyen, még a szerző koporsóját sem őrzik. Nyilván ugyanígy van ez a kurvákkal is.

Bevallotta, hogy tizennyolc éven felüli. Rendben van, ez így helyén való. A tizennyolc éven aluli fiúk onanizáljanak, a lányok pedig maszturbáljanak nyugodtan, amíg hivatalosan is felnőtté válnak. Az érettség persze nem igen törődik a hivatalos idővel. Emlékezett arra, amikor az ipariskolában koránérett osztálytársa, időnként addig babusgatta irigylésre méltón termetes szerszámát, amíg megkönnyebbült. Akár a kiskutyák, akik a nagykutyák ellenében sehogy sem jutnak a bódítóan tüzelő szukákhoz.

Arról, hogy Svédországban a fiatalok nemi szükségleteire is figyelmez az iskola, még otthon, tehát legalább három évtizeddel ezelőtt hallotta azt az elgondolkoztató beszámolót, amely szerint a svéd iskolában járt külföldi látogató elképedt azon, hogy az iskola legfelső emeletén, a széleskörű szexuális nevelés gyakorlati teendőinek keretében, hangulatos kis szobákat alakítottak ki a párzani óhajtó tanulók számára. Az elbeszélő szerint, valamiért kihasználatlanul maradtak ezek a szobák. Talán, mert nem az a fontos, hogy legyen hol, hanem az, hogy legyen kivel. Kíváncsiskodva, megfordult itt néhány iskolában és egyetemen is, de ilyet nem tapasztalt.

Ilyet ifjúkorában sem látott. A Sétatéri parkban, a Fellegváron, a házsongárdi temetőkertben és a mozik sötétjében szokásos tapizásos együttlétekre és ájult összeborulásokra sem figyelt fel.

A lényegre virtuálisan tapintva, a szexet ajánló honlap kérésére küldenie kellett egy SMS-t az általuk bújtatott címre. Apró felirat figyelmeztette, hogy ez ötven koronámba kerül. Mi ez, a régi közvetítő banyák és fényesre olajozott stricik borsos taxájához képest. Küldte az esemest, kapott egy számkódot, amit beírt a kívánt helyre, de gépe után hallgatott. Megismételte. Kiadásai nyilvántartásába, mert öregesen pedáns és smucig, beírta: összesen 100 korona. Közben játékosan cincogott fülébe a két világháború között közismert vulgáris dalocska:

Egy százasért nem b...szunk.
Inkább szüzek maradunk
De ha egy ezrest adsz,
Rögtön meg b...hatsz.

Semmi. Másodszor is válasz nélkül maradt. A nála is naivabbaknak bizonyára többe került a lecke. Úgy kell nekik, ha tilosba merészkednek, hiszen a prostitúció, akármennyire bújtatott is - tilos.

Olvasta az egyik svéd napilapban, hogy egy hatvannyolc éves özvegyember szexuális ajánlatott tett takarítónőjének, aki ötszázért hajlandóvolt vele lefeküdni. Megtörtént a dolog, és a férfi, mert nem várt örömökhöz jutott, hálából egy ezrest adott a nőnek. Másodszor is. Aztán a nő, ki tudja milyen okból és meggondolásból, ha ezt egyáltalán feltételezhetjük róla, beperelte a férfit. Sejtette, hogy miért. Ismerte a viccet, amikor a megerőszakolt nő nem a történtekért panaszkodott, hanem csak azért, mert másnap is vissza kellett mennie az elkövetőhöz. A per nyilvános volt, a hatvannyolc éves férfit példamutató módon elítélték szexuális zaklatásért.

Egyébként lehetséges, hogy ebben az északi országban azért mennek jól a dolgok, mert nőuralom van. Nincs még egy hely a földön, ahol annyi a vezető beosztású nő, mint itt. Ha mind angyalok volnának, mennyországban élhetnék.

Bevallotta magának, egy percig sem hitte, hogy ilyen internetes módon nőhöz juthat a férfiasságával küszködő hétköznapi ember. Közben gépe, mert a fordítói programot is bekapcsolta, elővarázsolt egy magyar nyelvű keresőt, amelynek címében a *felizgit.hu* szerepelt. Elképedésére a svéd vagy angol programban már látott, többnyire ruhátlan lányok sorakoztak ezen a honlapon is. Pontosan ugyanazok. Míg a svéd nyelvűben, lelőhelyük szerint, valamely svédországi város, a magyar nyelvűben pedig többnyire Budapest szerepelt.

Jót nevetett, a modern idők kerítőinek átverésén. Mert hát azt bármelyik iparos tudja, hogy ugyanazon nők nem teljesíthetnek ilyen sokoldalú testi szolgálatot egyszerre két vagy több helyen. Még az is nehezen felfogható, hogy egyik nap valamelyik svéd kisvárosomban, másnap ezervalahány kilométerrel odébb valamelyik pesti kerületben loholnak mindennapi betevőjükért. De ilyenformán könnyebben átverhetőek a naivak, akik azt hiszik, olyan egyszerűen mehetnek ma a dolgok, mint a régi nyilvánosházakban. Akkor a piros lámpás helyek engedélyezettek voltak. Ma az ilyesmi szégyellni való, tiltott, mert kiderül az üzletszerű kéjelgés. Ehhez igazodnak a szexet kínáló honlapok, amikor kiskaput találva, ismételten figyelmeztető szöveggel több nyelven hirdetik, hogy a kiválasztható nők nem kurvák, minden ellenszolgáltatás nélkül gondolják és ajánlják magukat, csupán diszkrét szexre vágynak.

Nem sajnálta, ráment valamennyi pénze, a tanulságot sohasem adták ingyen. Öreg rókának érezte magát, kis időre elhitte, hogy szép a hangja az ilyen finom sajttal tele szájú hollóknak.

Kár!

Ez a csörömpölő hang, visszaadta józan eszét és visszavezetette a nőszerzés ősi, valamikor megszokott módjához: elhatározta újra udvarolni fog.

Könnyelmű fogadkozás volt.

Korára való tekintettel a vártnál több akadályba botlott. Csupa kérdőjel vette körül, melyek eltakarták előle a nőket. Hol? Hogyan? Mikor? Kinek? Mind csupa fárasztó kérdés, amelynek végén az ember, ha feledékeny is könnyen felteszi a kapuzárás után szokásosat:

Mivel?

És odabiggyeszti az utolsót is:

Minek?!

„Minden kihívás serkentett eddig. Miért éppen most lohadnék le?”

- Időm van, miért ne szoptassak - csodálkozik a jóságos anya.

Hallott róla, de látta is a YouTube-on, hogy a kérdést férfiak is feltehetik.

Egyszer Stockholmból száguldva a reggeli gyorson az előtte ülő hivatalnok külsejű pár, laptopról élvezettel bámulta éjszakai együttlétük ilyen intim perceit. Az ülőhelyük közötti résen odapillantva neki is látnia kellett. Igyekezett megértéssel elfordítani a fejét. De apró kívánságként rögtön ugrálni kezdett benne a kisördög, és azzal biztatta, hogy keressen olyan társat, aki ilyetén elcsavarja majd nemcsak a fejét.

Biztatást kapott a svéd tévé egyik éjfél utáni adásából, ahol kerekasztal körül képzelőerő hiányától szenvelgő nőket oktattak, miként kell a férfiszerszámokkal higiénikusan elbánni. Izgult értük, de rendre minden részvevőnek sikerült kezüket alig használva, szájjal felszerszámozni a különféle fajú férfiak bőrszínének megfelelő, a kerek asztalon délcegen ágaskodó műanyagfalloszokat.

Nem költői alkat, de a röhögés mellett úgy elkapta a múzsák ihlette indulat, hogy versfélében rögzítette a ritka eseményt:

Finnyás nők órája

A svéd tévében éjfél után
kerek asztal körül ültek,
s túltettek minden szende Mónikán,
midőn egy húron pendültek.
Csöppet sem pirultak,
mikor maguk elé egy-egy
kiadós gumifarkot húztak.
A szerelem állítmányából
választásuk szerint pirosat
vagy ébenfeketét foghattak
finom női kezükkel marokra.

Ezzel kezdődött az éji tanóra.
És azt csicseregte és mutatta a
sok ilyet látott tanító néni,
hogy miként kell az állítmányokat
szájjal finoman becézni.

Előbb az illatos gumisapkát
beszívták szépen, és úgy tettek,
mint okos varjú a vetésen,
rábólintottak rendre a gumifarokra
szájukból apránként csúszott
egyre lennebb a sikamlós gumisapka,
míg a válogatott gumiállítmányt
ki-ki egészen tövig be nem kapta.

Jól van - mondta a tanító néni,
és érzéki ajkával mosolygott szépen.
Ilyen Mónikát még nem láthattunk képen.
A nézőket sem restellték biztatni,
hogy az állítmányokat miként kell
az alanyoknak apránként bekapni.

Tanulságos volt bizony a felnőttoktatás,
a Fehér Házba való svéd intimitás.
Mert ha szép és okos a nő,
ilyetén mindenféle farok fertőtleníthető.
És lehet banán, eper vagy kivi illatú,
és keményfa... mit nő rág, nem a szú.

Egy idő óta magában beszél. Pontosabban: magával.

„- Figyelj, tata! Ha ezek után, kijelented, hogy elment a kedved a svéd nőktől, szemedbe mondom, képmutató vagy. A szőke nőkről szóló viccek, pont olyan hamisak, mint a festett szőkék haja. Az általánosítás kutyaszar. Nem figyelsz, belelépsz, aztán szagolhatod..."

Udvarolni a svéd nőknek mégsem akaródzott. Elsősorban nyelvi nehézségei miatt.

7.

Mielőtt ismét ráfanyalodott számítógépes világunk kínálataira, körülnézett környezetében, kivel szűrhetné össze a levet, ahogyan ezt elődei egyszerű nyíltsággal, szókimondó módon mondták, amikor időnként hálóként borult rájuk az égető vágy, amitől, akár a római viadalokon a retiariusba gabalyodott gladiátorok, ideges kapkodással próbáltak szabadulni.

Ismerősei egy „hozzá való" szülővárosomból menekült nőt ajánlottak, aki nagyon hasonlított a feleségemre. Olyan középkorú nő volt, aki kiskosztümben érezte jól magát, gesztenyehaját diófalevél levével mosta, és esténként romantikus regények bágyadt nőszereplőivel azonosulva sóhajtozott olvasás közben. Néhány esztendeje jött, a szokásos családegyesítéssel került ide északra, a férje mellé, akitől, miután az itt-tartózkodáshoz szükséges iratokat megszerezte, elvált. Válásuk oka, az asszony szerint az volt, hogy az otthoninál összehasonlíthatatlanul jobb anyagi körülmények között, a férj ellustult, vagy elfáradt. Azok közül a jámbor emberek közé tartozott, akik a kispolgári művelődés képmutató gyakorlatától csömörölten a munka utáni könnyed szórakozásban leltek örömet. Az egyik Volvo üzem fémmegmunkáló műhelyében robotolt. És megmaradt régi, otthoni szokásai mellett: hétvégeken néhány barátjával naphosszat focimeccseket nézett a tévén, és közben mértéktelenül sörözött a zsibbadásig.

Az asszony társaságba vágyott. Próbálkozott a helyi magyar egyesületbe beilleszkedni, de oda akkoriban néhány hőzöngő és vitézkedő korlátolt ember járt, képzelt és felnagyított hősiességük jogán az újonnan érkezettekben ellenséget láttak, akiket le kell leplezni és kiutasítani a magyar közösségekből. Ezek a meggyötört embereket, mint mindenki mást, gyógyíthatatlan beteggé tette a honvágy. Miközben meg nem szűnő gyűlölettel viseltettek egykori hazájuk iránt, ahonnan menekülniük kellett, vagy hirtelen felindulásból, kalandvágyuknak engedve útnak eredtek az ismeretlenbe, bosszúvágyuk, körmeikhez hasonlóan észrevétlenül folyamatosan növekedett, nem akad olyan manikűröző és pedikűröző, aki fájdalommentesen ápolta volna őket.

- Végre teljesült régi vágyam - újságolta Klára, október végi hazafias ünnepségünkön, amit a véletlen folytán a nézőtér utolsó széksorában helyet foglalva, Lőrincz közelében lelkesedett végig. Lőrincz régen leszokott, arról hogy udvarias érdeklődéssel biztassa a nőket. Észrevette, hogy inkább csak barátnőiknek mesélik apró örömeiket, a velük hasonló korúakat tartanak alkalmasnak egymás dolgainak kibeszélésére.

De Kláriból, akár a magára hagyott tejesedényből a tej, Lőrincz füle hallatára kifutott a lényeg:

- Ma végre meghozták a háromajtós kredences szekrényemet... Csodálatos! -

Enyhén kozmetikált arcába nézett. Szabályosnál kissé szélesebb orr, barna macskaszemek, enyhén piros rúzs alatt keskenyedő ajkak, bőrpuhító krémhez szokott lágy arcbőr. Az ötvenhez közeledő nők ijedtségének enyhe fuvallata lengte körül.

Elővette csúfondároskodásra hajlamos régi magát, arckifejezésébe oltott némi öreges panaszkodást.

- Nekem pedig semmim sincs, kopott bélyegalbumomon kívül, amit szívesen megmutatnék alkalomadtán... - dicsekedte.

Klári csak magára figyelt, részletesen leírta, hogy furnéros szekrénye nagyszobájának dísze, végre otthon érzi magát lakásában, órákig gyönyörködik benne.

Nem érzett vágyat együttes szekrénybámulásra. Műbútorasztalosként erre nem volt más mentsége, mint az, hogy Klári, bármelyik felét is mutatta, mérsékelten domborodó mágneseinek taszító felével közeledett feléje.

Lőrincz teste mégsem felejtette el egészen a feleségét, menekült a megszokottól, valami újra vágyott, mert ki akart törni búval aszott világából.

Van ilyen a férfiak kapuzárása idején. Kétségbeesett erőfeszítés a magunk folytatására.

Néhány héttel később, valamilyen alkalomból, Klári mégis eljött hozzá.

A nők kíváncsiságára nincs magyarázat. Az sem lehetetlen, hogy háztűznézőbe jött. Lőrincz nem említette többé bélyegalbumát, mutatni valója nem igen volt egyszerű garzonlakásában. Ágyán kívül két fotel, egy kisebb könyvespolc és egy alacsony asztalka árválkodott szobájában, szanaszét mindenféle apró fatálkák, dobozok, fából faragott és fényezett csecsebecsék hevernek. Konyháját teljesen ellepték asztalos szerszámai, örökösen változó összevisszaságban mutatták, hogy untatja a főzés, amíg egytálételeit főzte, mestersége mozdulatait gyakorolta: páclével kenegetett egy-egy fából faragott tálikót, fényesre babrált régen fakult intarziás dobozt.

Nem tartozott a szellemes emberek közé, egy öreg vicc jutott eszébe, sután rögtön előrukkoltam vele. A bugyuta lányról szólt a vicc, akit udvarlója, izgatott zavarában, hellyel kínált, mire a lány, még zavartabban, önkéntelenül hanyatt dőlt.

- Nyomban lefeküdt - magyarázta a nagyképűen gyengébb neműnek ítélt Klárinak. Rögtönzött előadása csattanójául, Lőrincz széles karlendítéssel ripacskodva, szűzi nászágyára mutatva hellyel kínálta Klárit. Azt hitte Káli majd kiérzi groteszk viselkedéséből, hogy parányi vágy sem ösztökéli a vele való testi együttlétre.

- Máris? - habogta Klári megütközve, és olyan ridegséget mutatott, hogy a legkisebb hozzáéréstől teste valószínűleg apró jeges szilánkokra hullott volna az ágy melletti szőnyegre.

Szótlanul nézték egymást. Két különálló lefagyott komputer voltak, akik között nem volt semmilyen interaktív, kábeles vagy bluetooth kapcsolat.

Lőrincznek nem maradt kedve az újraindításhoz.

Ha csak évtizeddel előbb születik, és nem olyan világba, ahol futóhomok természetű a társadalmi rétegektől az erkölcsig minden, és legalább néhány emberöltőre megállapodott volna vele az élet, akkor nem emésztette volna a testi gond, időnként elsétálna valamelyik piros lámpás házba, ahol pénzének megfelelően minden kuncsaft válogathat a szőke, barna és vörös lányok közül éppen olyant, amilyent képzelt ideáljához hasonlíthat. Ha az akkori körülmények között élne, csak annyi volna a gondja, hogy olyan hölgyet szemeljek ki, aki remélhetőleg nem utálkozik tőle, jó képet mutat ahhoz, hogy egy öregemberrel kell lefeküdnie, s munkaköri előírásainak szabályait - bizonyára régen ebben a szakmában is volt ilyen -

betartva a vendég igényeire is tekintettel, annak tanításait megfogadja, kedvesen elviseli, olyanképpen, ahogyan azt ipari tanulók között köztudomásúan, annó dacumál, avagy, ha jobban tetszik, anno Domini, Boda Emil, az ipariskola egyik tanára, a nyilvánosházra is kiterjesztett szokásos szigorúságával, kikövetelt magának. Lőrinc, a tanár fegyelmezhetetlen tanítványaival együtt, pukkadásig röhögött azon, hogy a feje közepén szigorúan kettéválasztott, az illatos hajolajtól mindig fényes frizurájú tanár úr, állítólag kimért és visszautasítást nem tűrő hangon rendre utasította kedvenc kurváját, a tizenkilenc esztendős Lenucát, ha az közreműködésében olykor bágyadtságot mutatott:

- Duduie! Vă rog cu fundul mai sus, şi cu contra, să-mi satisfac plăcerile! - szólt a tanár úr, és az ajtónál hallgatózó, rövid időre munkanélküli lányok vihogva magyarázták: Boda úr magasabbra parancsolja Lenuca fenekét és kontrázásra biztatja, hogy fizetett szolgáltatásainak megfelelően élvezethez jutassa.

Lőrincz már fiatal korában sejtette a férfi-nő kapcsolatok bonyolultságát. Szerelem és szex. E kettő furcsa összekapcsolódását sohasem értette. Egyik fülén be, a másikon ki az okosság, miszerint pillanat műve meglátni és megszeretni valakit.

Történt vele, hogy öltözködésével, kozmetikájával, hajának hullámzásával és minden más nőies fifikával magára vonta figyelmét egyik-másik csinibaba. Rögtön ágaskodni kezdett bennem az indulat, olyan is volt, akiért a szokásos sablont sóhajtva, azt latolgatta, hány évet adna az életéből, ha megkaphatná. Máskor pedig egy-egy kedves pofika, valamilyen nőies mozdulat, galambhang, őzike tekintet, okos szó hozta lázba, didergő érzés súgta, hogy örökké a lány közelében maradna, imádná, kedveskedne neki, miközben eszébe se jutna mellét, hátsóját, lábát vizslatva ágyba bújni vele.

Még működött benne a férfias ösztön, hogy széptevéssel kedveskedjen a nőknek, nyolcvanan túl munkanélkülinek érezte magát, ha ezt nem teheti. Minden áldott nap, riasztotta a felismerés: „Birtokolni való női testek után kutatok, miközben szerelemre vágyom. Ha élne a feleségem, nem volt szerelmünket bizonyára szereteté alakította volna az együtt eltöltött idő, a megszokás. Doina szerelme a magára hagyott nő kétségbeesett menekülése volt, nekem ajándékozott többlet a testi élvezetekből, amely ha végleg rabul ejt, feladtam volna a mesteremnek adott ígértemet, elválok lányától, és új életet kezdek. Szaktársaim pedig könnyen reám mondták volna, hogy érzéseimből koldust, a farkomból királyt csináltam. Most pedig itt állok szerelemre vágyva, áltatom magam, hogy semmi sem lehetetlen, pedig tudom, a ritkaságok ritkasága az a nő, aki beleszeretne valamely öregemberbe.

Érdekházasság? Igen. Ma már a házasságok nagy része nyíltan, vagy burkoltan az. A kezdeti fellángoló egymáselfogadás és kívánás mögött egyikben vagy másikban, de lehet, hogy mindkét félben ott pislog a kiszámítható közös jövő tervezett képe. Nemcsak az anyagi lehetőségek, hanem a közös érdeklődés, és minden, amit két ember összeegyeztethet, de a nők gyermekvállalási ösztönével járó számítások is. Valószínű, hogy madarak párválasztásakor a tojónak fontosabb párja fészekrakó készsége.

Ezek a gondolatok mindig is fáradhatatlanul nyargaltak kobakjában, de kiszakadva szülőhelye megszokott környezetéből, vállalt egyedülléte fogas kérdéseivé váltak.

Már ideérkezése napján, a helyi magyarok Katalin bálján ezért legeltette szemét a sokaságon, hogy tunya sorsának segítsen a párválasztásban. Később, amikor a magyar egyesület rendezvényeit rendszeresen látogatta, megbizonyosodott, a neki való nők hiányoznak, a kereslet nagyobb volt, mint a kínálat. Az itteni ötvenem túli férfiak garmadával hazajártak élettársat keresni.

Akkoriban a hazautazás többnyire busszal történt, környékünkön két magyar vállalkozó is akadt, aki ebből élt. Az egyik buszos, fiatal férfi, váltótársa segítségével egyhuzamban tette meg a másfélezer kilométeres utat. A másik vállalkozó, kedves, de erélyes nő volt, német

földön éjszakáztatta az utasokat, s ily módon kényelmesebb utazást biztosított. Mindkét társaság utasokkal tömött buszokkal közlekedett, és akármelyikre foglalt helyett, mindenütt több olyan férfit talált, aki asszonyszerzés céljából látogatott haza. Sajnálta őket, mert az 1956-os forradalom után világgá indultak közül valók voltak, elszakadva addigi környezetüktől, miközben svédesedtek, magyar szokásaikban, viselkedésükben, műveltségükben megrekedtek. Minden utazáskor találkozott néhány olyan munkásemberrel, aki az ötvenes évek Magyarországának valamelyik pesti városrész polgárait utánozták önkéntelenül. Öltözködésük, hanglejtésük, nótázásuk és vicceik, akár a régi filmek, rég letűnt világot idéztek.

Szíjas, kopaszodó, köpcös emberrel ült egyszer szemben az autóbusz kártyázásra is alkalmas keskeny asztalánál. Négyen voltak, emberemből órák hosszan folyt a vicc, csupa régi, elcsépelt móka. Négyük közül ketten kényszeredetten mosolyogtak, végül a hallgatóságból maga maradtam a köpcössel. Kérdezősködve próbálta elterelni a molyszagú viccmondástól. Elmesélte, hogy fiatalemberként került Svédországba, nem gondolt a tanulással, mert az elemi iskoláit sem sikerült bevégeznie, otthon kőművesként dolgozott, itt a malmöi hajógyár öntödéjében kapott munkát, évek óta sikertelenül próbálkozik a svéd lányoknál, ezért eltökélte, hogy más svéd-magyarhoz hasonlóan, otthonról szerez feleséget.

- Tekintettel a koromra, megelégednék egy özvegyasszonnyal vagy elvált asszonnyal. Régi barátaimmal gyorsan telik az idő, poharazgatunk, s már jönnöm kell vissza. Bemutatnak egy-egy szemrevaló nőnek, erőltetem a vidámságot, amúgy sem vagyok egy besavanyodott pofa, ugye, rondának sem mondhatom magam, mégsem találok olyat, aki nem a pénzemért tartana velem. A flancosabbjának pedig nem vagyok elég gazdag, mert nincs házam, kocsim sincs, nálam a pénz, ahogy jön, úgy megy. Azért is kellene az asszony, hogy beossza, mert ahhoz én nem értek...”

Mesélt Lőrincz is a bajáról és próbálkozásairól mindenféle Matildoknál. Beszélgetőtársainál idősebb lévén, viccelődve tanáccsal is ellátta őket.

- Béla! - mondta atyailag valamennyinek, mert azt gondolta valamilyen Béla lehet a nevük, idős korában az ember feledi a neveket, vezetéknevüket az itteni szokás szerint pedig elhallgatják az emberek.

- Hagyjad az ócska vicceket Béla, még azt hiszik, hogy öregebb vagy bevallott korodnál! Légy szófukar. Attól majd talpig férfiasnak tartanak a nők. Légy gáláns, de sohasem költekező! Vidám, de csak alig spicces. Határozott és erélyes légy. Jobb hatással jár a kurta igen és a szigorú nem, mint a hosszú lére engedett magyarázkodás.

Minden, amit mondott Lőrincz, magára értette. Köszönték szépen tanácsait. Az egyik Béla, amikor leszállt a buszról, fogadta, tanácsai szerint jár el, és szívesen látja a lakodalmán.

Ősszel telefonon beszéltek. Szó szót követett. Mindketten bevallották, hogy asszony nélkül tértek vissza Svédországba.

Béla hirdetésre utazott egy Győr melletti faluba.

- Az asszony csinosnak semmiképpen sem volt mondható - mesélte Béla. - Olyanforma volt, mint a lestrapált gebék, több volt rajta a csont, mint a hús. Festett szőke volt és festett körmű. A helyi óvodában dolgozott. Három szobakonyhás, vakolatlan házban lakott a városba vezető főút mentén, faluszélen. A betonkerítés és az épület között virágoskert. Mellette pici udvar, a ház mögötti zöldségeskertben néhány gyümölcsfa.

Reménykedve léptem be kapun, a nő kedvesen mosolyogva megölelt.

Elvirának mutatkozott be. Az állította, hogy nyílt ember, megesküdött az életére, hogy őszinte is. Vacsorát főzött, bort ittunk, ömlött belőle a szó. Igazán mondom, megsajnáltam - mesélte Béla.

Elvira igaz története a következő: elvált férjétől, mert az ivott. Befejezetlen házuk csak úgy lehet teljesen az övé, ha ét és félmillió forintot lepenget volt férjének. Ezért hajlandó házastársául fogadni azt a férfit, aki ezt az összeget átutalja a számlájára. Béla vállalta, hogy meggondolja a dolgot.

Éjfél előtt lefeküdtek. Különszobába, mert a pénzügyek valószínűleg még a fiatalabbakban is megölik a nemi vágyát. Egyiküknek sem volt kedve ajtóstól rontani a másik „házába".

Korareggel Elvira kíváncsian kotorászott Béla zakójának belső zsebében, nézegette útlevelét és bankkártyáját, aztán bőséges reggelit készített vendégének.

Vasárnap volt, délután felé a férje kopogtatott az ajtón. Ráérősen beszélgettek, söröztek.

Másnap Elvira munkába ment, volt férje pedig Bélával sétált egyet a faluban.

Betértek a kocsmába, a férj törzshelyére. A férj panaszkodott Elvira zsarnoki természete miatt. A házat nagy elszántsággal és nélkülözések közepette együtt építették, de a váláskor mégis az asszonynak jutott javarésze.

- Kiforgatott mindenemből... - panaszkodott a férj.

Béla éjfél előtt érkezett jövendőbelijéhez, de ígérettel: kifizeti azt a rongyos milliókat.

Másnap Béla egészen kellemesnek találta a kiskocsmát, és haverekre találva a jó hangulatban otthon érezte magát. Viccein röhögtek, biliárdban sem vallott szégyent.

Este Elvira villámló haraggal fogadta. Béla a szesztől felbátorodva kijelentette, hogy az átutalást bizonytalan időre elnapolja, addig vár vele, amíg Elvira a mosolygós arcát mutatja.

Harmadnap este Béla az udvaron találta a bőröndjét. Még jó, hogy nem a kapunk kívül. A csengetésre Elvira jött, kiadta Béla holmiját.

- Tűnj el! Menj oda, ahonnan jöttél! - ajánlotta keserűen és öregasszonyosan.

- Pontosan úgy jártál, mint én! - panaszkodott a volt férj, és az állomáson részeg csókot nyomott Béla alig józanabb képére.

Ilyenformán Elvira rossz emlék maradt Béla életében. Az otthon töltött napok hangulatából pedig azóta is fájdalmasan cseng fülében a haverekkel dalolt „záros" nóta: „... az élet úgyis tovaszáll..."

Lőrincz, hogy ne maradjon magára, a magyar egyesület minden rendezvényére elment. Régebben bálokat rendeztek, de elfogyott a lelkesedés vagy kiöregedtek a tagok, nem tudni miért, mostanában jó, ha tizenvalahányan kíváncsiak az országos szövetség által szervezett előadásokra. Magyarországi műkedvelők, bábosok, különféle előadók az egyesület vendégei, hónapok telnek el egy-egy rendezvény között. Lőrincz díszes oklevelet kapott hűségéért, pedig többnyire unta az összejöveteleket, neki való nővel ott sem találkozott.

A Malmőben tartott istentiszteletek viszont rendszeresek voltak, de a hívek száma itt is egyre fogyott. Csupa öregember, keresztelőre esetleg minden szökőévben, ha sor kerül. Az istentisztelet utáni kávézás kellemes, az öregasszonyok felváltva jóízű házi süteményekkel kedveskednek, Lőrinc, órányi időre gyerekkori, békeidőket idéző hangulatban lelki fürdőzhet körükben. A gyülekezetben egy idősebb tanáremberféle, okos és okoskodó özvegyemberrel barátkozik. Negyven esztendővel ezelőtt érkezett az országba, technikusként megszedte magát, szépen berendezett háza is volt. Büszkén magyarázta, hogy Vas megyei gyerekként, szorgalmával sokra vitte.

Első feleségétől elvált, a másodikat eltemette. Lőrincz is ott volt az asszony temetésén. Az egyikre, mert a technikus háromszor temette második feleségét. Háza tágas társalkodójában fedetlen koporsóban kiterítve ülték körül a halálos kórtól töpörödött asszony tetemét. Svéd pap búcsúztatta. Másnap a magyar utazó tiszteletes temette, hetek múlva pedig asszonya

hamvai fölött szülőfalujában rendelt figyelemkeltő megemlékezést a bánatos férj. Gyászát, felesége csendes távozására gondolva, mély együttérzéssel magáénak érezte Lőrincz, de a technikus túlbuzgóságát nem értette, nem szerette, mert kivagyiskodást látott benne, egyféle önzőséget, amellyel halottja fölötti gyászát felnagyítva magára irányította ismerősei figyelmét. Lőrincz mégis megmaradt mellette, mert kocsijával sokfelé elvitte, ahol együtt érző, barátságos emberekre találtak. Célja is volt ennek az embernek Lőrinczcel, mert buzgó hívőként, erősíteni akarta benne a vallásosságot. Uralkodó természetéből adódóan, minden új ismerősüket, kifaggatta szülőföldjéről, szüleiről, iskoláiról, mesterségéről, politikai nézeteinkről, vallásáról. Lőrincnek azt is megsúgta, hogy az uszodai gőzfürdőben megfigyeli, kik a körülmetéltek. Hosszabb útjainkon, amelyek dél-svédországra korlátozódva is több száz kilométeresek voltak, kedvenc prédikátorainak hangfelvételeivel okította Lőrinczet. Lőrincz figyelmesen végighallgatta ezeket a többnyire az ember bűnös voltát bizonyító szentbeszédeket. Barátja faggatta, véleményét akarta mindenáron. Lőrincz szabódott. Nyekeregett.

- Szerinted van lélek? Imádkozni szoktál? - provokálta a technikus.

Lőrincz iparos eszével ritkán kalandozott az emberi értelem ilyen magasságába.

- Persze... - ismételte miden ilyen kérdésére.

Társa uralkodni akart fölötte, ezért miközben aprólékosan mesélt életéről, és példaként ajánlotta magát, akárhova érkeztek, a vendéglátók kényszerű beleegyezésével asztali áldást mondott, lépten-nyomon ájtatoskodott. Lőrinc nem volt elég okos ahhoz, hogy barátja tolakodását elvágja a hittről vallott saját felfogásával, miszerint ez mindenkinek saját belső ügye. Minden ceremóniás külsőség, különösen a magamutogató egyházak felkentjeinek aranyos talárban, csillogó süvegben bemutatott szertartásai tőle idegenek, régóta korszerűtlenek. Fölöslegesnek érezte barátja gondoskodásba bugyolált törekvését, hogy őt megtérítse. Kételkedve hallgatta sablonszövegeit, mert a sajátmagáról meséltekből kiderült, hogy kapkodó vallásosságában több egyházat is megjárt, egy tiltott szekta tanainak terjesztéséért Romániában bebörtönözték, egy másik országból pedig kitiltották. Furcsaságait nehezen szenvedte Lőrincz, mégis kitartott barátja mellett, csodálkozva ámulta dolgait, ritka bogárként kíváncsian tanulmányozta furcsaságait.

Fél esztendő múltán, egy erdélyi csinibaba énekesnőre fájt a technikus foga, végigkövette svédországi turnéján, Lőrincz vele tartott, hálát érzett felkínált ország ismertető utazásokért. Akkor is együtt érzett barátjával, amikor a svéd gyülekezetben, idős kora ellenére, nem választották presbiterüknek.

- Nem vagyok nekik elég svéd - magyarázta Lőrincznek a technikus és visszatért a magyar gyülekezetbe, de a tiszteletes harmadik válása és újranősülése miatt onnan is kimaradt:

- Nekem ne prédikáljon az, aki nem tartja be a házasság szentségét! - indokolta felháborodottan. Később egy uppsalai leszbikus papnő megtűrt egynemű házassága miatt végleg megtagadta a svéd egyházat.

Közben feleséget keresett, Harmadik vagy negyedik feleségére szülőfalujában talált. Tanítónő volt, kocsijában ült, éppen indulni készült valahova, amikor gyermekkori barátja bemutatta neki a svédországi embert.

- Egy pillanatra vegye le a napszemüvegét, hogy magába lássak! - kérte a nyugati országok tehetős férfijainak flegmájával, és a tanítónő nevetve engedelmeskedett.

- Legyen a feleségem! - szólt a szembenézés után.

És „lőn!”

Lőrincz sajnálta, hogy ehhez hasonló cselekedethez nincs tehetsége. A kis ördög sugallta, hogy egyik reá erőltetett püspöki prédikációról véleményt mondjon.

- Ha jól értem, az általad tisztelt egyházi elöljáró, minden igyekezetével bizonyítja, bűnösök vagyunk, van miért félnünk. Na, már most, mire jó az, ha rettegésben éljük napjainkat? Kinek használ ez? Imádkozásra, dicsőítésre, bűnbánatra késztet. Ez ugyebár, helyes dolog? Más kérdés, hogy a fölöttünk álló alkotónak mi szüksége van hozsannára, esdeklésre? Vajon nem innen származik az a magamutogató bugyutaság, amikor a focicsapatba beálló pótjátékos vagy a szorítóba lépő ökölvívó a küzdőtérre érkezve keresztvetéssel és imádsággal kér segítséget az égiektől, hogy halandó társa fölött győzedelmeskedjen? Gondolhatod, mennyire kellemetlen lehet az Úrnak, hogy választania kell, kit, kiket támogasson...

- Kételkedsz?

Lőrincz ezt nem tagadta. Buzgó hithűségét bizonyítandó, magyarázat helyett, rögtön ítéletet kapott barátjától, amitől még inkább félnie kellett volna. De ez nem volt szokása. Azt vallotta, hogy a félelmet az egyedüllét teszi.

„A félelemtől való félelem újabb ok arra, hogy társkeresésemet halálom óráig folytassam. Ha kinőttem a szerelemből, s az ezzel járó igazán élvezetes szexből, amit sehogy sem akaródzik elhinni, legalább arra a kis időre, ami kapuzárásig tart, némi nemi örömért támad fohászkodni kedvem. Kíváncsiság éltet. És a férfiak ösztöne, hogy a génjeimbe oltott parancs szerint minél több nőt megtermékenyítsenek. Természetellenes az, ahogyan nekem nem sikerült a nőkkel. Nem vezettem listát azokról, akikkel lefeküdtem, mert két kezemen megszámolhatom őket. Valahol olvastam, hogy az átlag férfi mintegy kilencszáz nőbe kostól élete során. Ez nyilvánosházak nélkül elképzelhetetlen. Nem élhet a földön annyi sok bánatos kurva.

Kétségbeejtően abnormálisnak érzem magam. Hogy fogom teljesíteni a belém programozott elvárást időben és nemi vágyban egyre fogyatkozó éveim alatt?”

Semmiféle kapkodás nem nyújt megoldást. Évtizedekkel ezelőtt a helyi magyar egyesület választási közgyűlését nemzeti ünnepünk napjára tűzte ki a vezetőség. Az ünnepi alkalomra félszáznál többen gyűltek össze, egy tanárember mondott beszédet *Mit kezdünk a szabadságunkkal*? címmel. Az egybegyűltek nem sokat értettek fejtegetéseiből. A Felnőttek Iskolájában a bérelt terembe állított trikolor és a többek által kitűzött kokárda látványa tartotta össze őket.

Az ünnepi műsor utáni szünetet készakarva hosszúra nyújtotta a vezetőség, a közönség nagy része a Svédországban ritka katolikus misére sietett. Tizenvalahány ember, a vezetők és barátaik maradtak a választási közgyűlésre. A pénztári beszámolóból kiderült, hogy az elnök, egy kopaszodó, de copfos munkanélküli fiatalember a közösség négyezer koronájával nem tud elszámolni. Ezen megütközve a jelenlevők új elnököt választottak. Lőrincz is arra az elvált asszonyra szavazott, akiről tudta, hogy a városi énekkar tagjaként kulturális érdeklődésű. Az új vezetőség nem volt a választásról kirekesztettek kedvére, új egyesületet alakítottak, jó magyar szokás szerint a „széjjeltartást” gyakorolva.

Elnöknőnk új seprűként új alapokra kívánta helyezni az egyesületi tevékenységet. Negyvenes éveit taposta, amikor afrikai törzsfőnökfi férje Svédországba településükkor elhagyta. Festett szőke hajával, öltözködésével a svédeket utánozta. Csokoládé-kislánya édes teremetés. Lőrinc kijelentette, hogy mindenben támogatja az elöljárót, ha kell feleségül is veszi. Az elnöknő gúnyosan hallgatott, aztán vitába bonyolódtak az egyesület belső szabályzatáról. Lőrincz azt ajánlotta, tegyenek mindent a maguk feje és a maguk szükséglete szerint. Az elnöknő előkapott táskájából egy könyvet, amelyben a civilszervezetek működésének gyakorlati módszerei, aprólékos leírásban sorakoztak, és azzal a svédországi magyar egyesületekben elterjedt okoskodással érvelt, miszerint a svéd szabályokat kell követniük.

- De Olga drága - próbálkozott Lőrinc simogatóan - ez nem jelenti azt, hogy muszáj nekünk a svéd sablonok szerint működni! - Közelebb húzódott az elnöknőhöz, de testközelsége még inkább felidegesítette a nőt, nem sikerült megértetnie vele, hogy senki sem kívánja, sajátosságaink ellenére alakítsuk közösségi életünket.

Lőrincz kikapta az elnöknő kezéből a könyvet, magasra emelve bizonygatta, a módszertani kötet nem állami utasítások gyűjteménye, hanem, csupán egy svéd művelődésszervező tapasztalatainak, objektív véleményeinek tárháza.

- Nem törvény! Ajánlat csupán. A szabályokat a demokratikus gyakorlatnak megfelelően nekünk kell kialakítanunk egyesületünk célkitűzéseit szolgálva.

Az elnöknő dühében, akár az italos ember, igazat beszélt:

- Béla is feleségül kért! Nem gondoljátok, hogy koromnál fogva jobbat érdemlek!?

Elviharzott.

A következő választáskor, saját klikkjét mozgósítva, egy másik nő foglalta el az egyesület elnöki székét. Az sem zavarta, hogy magyarságát hangoztatva, saját gyerekeit elfelejtette anyanyelvükre megtanítani. Burkolt célját elérte: magyar egyesületi elnöki tisztségét hangoztatva, sikerült meggyőznie a helyi egyetem vezetőit arról, hogy alkalmas a finn-ugor tanszék tanársegédi munkakörének betöltésére.

Lőrincz kimaradtam az egyesületből.

Később, miután célját elérte, kimaradt az új elnöknő is.

Az új vezetőség választáskor, nem kis meglepetést okozva, jelen volt a régi copfos elnök is. Az egyesületben addig sohasem látott barátjával együtt, az egyesület felszámolását javasolta. A közgyűlésen tíz részvevőt számoltak. Lőrinc kedvetlenül morgolódott a széken.

- Ez az egyesület arra sem jó, hogy feleséget találjon itt az ember...

- Szüntessük meg! - diktálta ugrásra készen a copfos.

- Számoljuk fel! - ajánlotta a barátja.

- Most rögtön! - nyomosított a copfos és készségesen magyarázta, hogy ez benne van a szabályzatban...

Lőrincz a rosszindulatú ajánlásra felkapta a fejét. Felpattant és kivörösödve mondta:

- Azt már nem!

Haragosan álldogált egy darabig a hirtelen beállt csendben, aztán leült. Morgolódott:

- Hátrább az agarakkal! -

Csend lett, akár a templomban. Prédikátor egy sem akadt. Végül valaki Lőrinczet javasolta elnöknek.

- Fiatalabb kell! - ellenkezett Lőrinc.

De fiatal egy sem volt közöttük. Végül akadt egy törpe ember, évek óta ott ólálkodott a vezetők körül, készségesen elvállalta a tisztséget.

„Az ilyen buzgómócsingokkal tele mostanában a világ!” - gondolta Lőrincz és két ellenszavazattal megválasztották az új elnököt. Bevált vezető lett belőle. Amit felülről reábíztak elvégezte. Lakkozott beszámolóit szívesen vette az országos szövetség, oda is beválasztották, és kiválóan alkalmassá vált a bológatójános szerepére.

Lőrincz végleg kimaradtam az egyesületből.

Otthon ült és gondolkozott. Néha csak ült.

A múlt jár folyton az eszébe, pedig továbbra előtte tornyosult a jövő.

Hahahaha...

Béla is elmaradt mellőle, addig forgolódott, amíg talált egy katolikus asszonyt Pesten, akinek a kedvéért, a kiváló férj szerepében, az asztali áldáshoz megtanult keresztet vetni és a füstölőkkel illatosított misékre is elkísérte párját. Azt mondják róla az ismerősök, hogy szerencsés ember.

Lőrincz szerint is igaz az, hogy mindenkinek megvan a magához való esze.

„Hajnalban halni nagy merészség. Akkor találkozik a sötétség a fénnyel, a tegnap a mával, a múlt a jövendővel. Mindennap új életet kezdünk. Zsibbadtan, csontjainkból induló nyilallások elől menekülünk ki az ágyból. A tétlenség pokoli szenvedés, minden újrakezdés északi fény.

Tapasztalta, időleges ez a fényjelenség, amelyben, akarata ellenére, felvillan örökösen távolodó Aurora hideg mosolya, napsugáron utazó protonokból és neutronokból kevert selyemfátylát áldozata arcába lebbenti, kékes ibolya pántlikái karcsú bokái körül kígyóznak. Nyögéseinkkel tartóztatjuk a vágyat, mely apránként sunyin elborít. Szerénykedünk: «Nekem csak a melle kék...» Pedig gondolatban, férfiasan ágyba tepernénk mindet, hogy gyenge nemi erőszakkal kedvükben járjunk. Közel a kilencvenhez, tőlünk ez is kitelik.”

8.

„Nem voltam hű férj, megértem én is a pénzem. Könnyen találtam felmentést hűtlenkedéseimre, mert valamiért nem született gyerekünk. Bele sem kóstoltunk a szerelembe, el sem jutottunk a szeretetig, amit párjától, a véréből való gyermeke érzéseivel betetőzve kap jutalmul minden rendes ember. Akkoriban ezt nem volt szokás firtatni, nem rohantunk orvoshoz, nem próbálkoztunk ráolvasással, népi gyógyszerekkel. Nehéz világ volt közvetlenül a második világégés után, a népinek nevezett demokrácia éveiben. És a szocializmus építése sem hozott családunkba holmi diadalmenetet. Éldegéltünk csendesen meghúzódva a társadalom mágnesezhetetlen rétegében, nem vonzott a zászlót lobogtató élcsapat és a nyugatot titkon sóvárgó egykori kis exisztenciák társasága sem, taszított minden kivagyiskodás.

A Nagyhíd melletti, régi paloták között jártunk a városi piacra, alattunk a régi vízimalom és a vízlépcső nyomai. Az Astoria szálló előtti parányi térre nyíló ablakok örökké zárva voltak stoplámpa állította meg az útkereszteződés előtt a Fellegvár alatti Szamos parton közlekedő gépkocsikat. Figyeltem, amint ott éjjel-nappal, miközben zöldlámpás jelzésre vártak, kitartóan ontották az autók a kipufogó gázt, hogy a hídon át a vasútállomást a Főtérrel összekötő főútra térjenek, vagy a folyó melletti úton folytassák útjukat a gyárnegyed felé. Szemetes világba születtünk.

Boldog utcai házunkban fürdőszoba helyet másfél-négyzetméteres zuhanyozónkba vékony deszkaajtón át léphettünk a keskeny előszobából. Nem csoda, hogy nem bántuk, ha ide nem érkezik utódunk. Menekültünk otthonunkból. A város központjában, közel laktunk a piachoz, a nagy üzletekhez, mozikhoz, vendéglőkhöz és a háború után egyre fogyatkozó cukrászdákhoz. Könnyen ment, mindegyre kiugrottunk valamiért. Nem vásárlásért, mert nem otthon étkeztünk, délben, a gyári kantinban, szabadnapokon pedig az Óvári kifőzdében, reggelire a gyári büfében vásároltunk savanyú tejet és szendvicset. A vacsorát nem erőltettük, de olykor

benéztünk a Darvasék Szamos-parti kisvendéglőjébe, az Uránia palotával szemben, ahol a város legjobb flekkenét készítették.

Ha keresi az ember, múltjában megtalálja a szépet. Az olyat, amely lehet, hogy csakis egyedül önmagának és önmagában szép. Olykor az iparos kénytelen bevallani, hogy az összefüggések annyira valóságossá teszik emlékképeit, amitől szempillantás alatt elillan minden, ami lényegtelen, és csak a szépre emlékezünk. Öngyógyító automatizmus. De agyunk fáradhatatlan fele figyelmeztet: a jelenben kell élnünk. A jövőnek persze... „

De Lőrincz ezzel már nem tudok mit kezdeni, ami leginkább elfáradt benne, az a remény...

- Hit, remény, szeretet - eme hármas csillag... - Tanító nénije hangját hallotta. Most már biztos volt abban, hogy nem tudta mit beszél.

Mindnyájan azt hirdetjük, amit beszajkóztunk, hogy egész életre legyen átgondolni valónk. Értelmes tettekkel tölteni szoktuk ezeket, mint tengeri párák a magasra szálló fellegeket, amelyek olykor kígyót-békát is sodorhatnak magukkal, valamennyi visszahull reánk, föl-földobott életkedvünk szivárványos sugarai alatt. Értelmes teteinket gyűjtőnevén munkának nevezzük.

Lőrincznek a faanyagok babusgatása jutott, szokásává vált, mint az esti fogmosás, nélküle nincs pihenése, semminek érzi magát, üres szódavizesüvegnek, amiből szortyogó semmi árad, amikor a szomjas ember beidegződött szokása szerint tölteni akar belőle. Egyszerre szomjas ember és üres szódavizesüveg. Minden ember végül magába fordul, legeslegmélyebb bensőjéből, onnan, ahol saját istene lakik, onnan jön minden valamirevaló gondolata arról, hogy miként éljen. Ez az igazán tiszta forrás. Kristályosan csobog, felszínre kerülve, mindenféle ájtatos manók által szabott szokások határolják és teszik zavarossá, innunk belőle csömörletes, tetején úszik örökös panaszunk: Nem ilyent akartunk! Nem ilyennek akartuk magunkat! Tökéletlen szobrászokként faragjuk magunkból a lényeget, a fölösleg csökönyösen megmarad, arcunk ismeretlenül porrá lesz, emberségünket elfuserálva apránként pancserek, lúzerek, balfaszok leszünk.

„Vagyok!” - vallotta kitartóan Lőrinc.

„Ilyen helyreigazításokkal araszolok bensőm térképének üres foltjait rajzolgatva, miközben «nem hagyok fel a csüggedéssel», az éltet, hogy életem végéig sem leszek képes megismerni magam.”

Lőrincz apránként rájött, nem annyira szexre, sokkal inkább szerelemre vágyik.

A szerelem ritka galamb. Tenyésztett szépség, kiállításokon mutatják, csodáljuk, ilyen is terem még szennyezett világunkban. Tükörbe pillantva pedig megalkudnánk valakivel, aki szeretőnk lenne, az se baj, ha nem hű, csak simán szerepjátszó, érzéseinek morzsáit orvosságként szedegetnénk, és minden áldott nap új erőre kapva lelkesedhetnénk érte.

„Furcsa, hogy mindegyre lelkesedhetnékem támad valakikért és valamiért.”

Szeretetvágyunk - európaiként - Jézushoz vezet. Szeretetének intézményesített gyakorlata meggátol abban, hogy a föld lakosságának kétharmad részét kitevő kereszténytelenek kapcsolatainak értékét józanul megismerjük. Nem látjuk, nem akaródzik látni, hogy világgazdasági mutatóink figyelmeztetése sem fog rajtunk. Látva látjuk: a szilánkokra tört hitvallások végül egyetlen világvallásba torkolnak, amely évezredek primitivizmusát, az űrt hódító ember sajátmagába vetett hitének gyarapításával pótolja és gazdagítja majd. Mert a szeretet bennünk van. Nem a transzcendensből ömlik a világra, hanem fordítva. Ez pedig génjeinkbe írtan, hagyatékunk.

Tegyük fel, hogy a véletlen írástudatlan. Keressük hát az alkotót. Gyerekkori bújócskajáték ez is.

Ki, kit talál - az az igazi.

A megnyugvás ösvényén sok a rejtekhely. De mindnyájan tudjuk, hova vezet a folyamatosan pályánkká szélesedő út.

„Lehet, hogy a régi, a munkásmozgalmak elkötelezett susztereinek más a filozófiája, műbútorasztalosként tőlem ennyire telik. Mit tegyen az iparos, kinek nem jutott több ész, iskola és tapasztalat, az élet dolgait megérteni a maga köré tágított világban tehetsége szerint csak ennyire futja. Az Ő akaratából? Minden ember világa kerek egész. Egem magasságát magam mérem, földem magam művelem, ha kell száz esztendeig, amikor légbuborékként saját magam hite szerint a magasba vagy a mélybe szállok. Mindannyiunk életének lényege isteni: vagyunk, akik vagyunk, elért vágyainkat alakítva, *vagy*-unkból alakul voltunk. Egyszerű, ugye?”

Lőrincznek csak mostanában hozta el az Internet a görögök bölcsességét. Platon Lakomájában olvasta, hogy már akkor akadt okos nő a világon. Nem tudhatja, szőke vagy barna volt-e Diotima, de magyarázatára a jó öreg Szókratész is odafigyelt. Tőle tudta, hogy mi mindannyian a boldogságot keressük.

„Tudtam én ezt magamtól is, évtizedek óta barátaimat ösztönösen így köszöntöm: Boldogság!

Ez legfőbb óhajtásunk. Mert, amikor magjainknak megfelelő ágyast keresünk a szépségekben, sóvárgásunk végcélja, hogy részünk legyen a jóságban, így lesznek csak boldogok a boldogok. Boldogságuk pedig a szerelemtől való, amelynek sokféle a fajtája, ilyen az alkotás. Nekem az asztalos szakma szeretete jutott.

Szép kis szófosásos mondat, amiből, mert van időm, s mert erre biztatnak a szószaporító görög tanítványok, keverhetek unalmamat oltó szócserés koktéleket ilyenformán:

Szerelemtől való boldogságunk fajtája pedig a sokféle alkotás, amilyen az asztalosszakma szeretete, nekem ez jutott.

Vagy:

Boldogságunk fajtája szerelemből nekem sokféle, az alkotás szeretettéből való jutalékasztalosság.

És:

Sokféle szerelem pedig nekem való, az asztalos szeretet fajtája pedig ilyen, a szakmaféleség jutaléka.

Senki sem akadályozhat abban, hogy Szókratész mosolyával gazdagodva, Diotimát magamévá tegyem, s bizonyítsam a fórumon bámészkodók előtt, hogy imádom az okos nőket, amikor kilépnek a bennük ősidők óta zubogó pletykazuhatagból, és eszükben viruló vénuszdombjukat mutatják az idős korukra kéjsóváran bölcselkedő férfiaknak.

Akkor vagyok igazán boldog, ha tudom, hogy jó vagyok benne. Nem szerethetem a rosszat, az elfuseráltat, a gonoszt. Több évtizedes széphez vonzódásom ajándéka a szerelmes munka. Szépségben fogan az alkotás testi és lelki értelemben.”

Értette Lőrinc, vagy legalább pedzette, miért kívánja még idős korában is szép nőket.

„Ez bizony nemcsak jó ízlés dolga, hanem szükséglet. Szépben jót fogantaztatni, kis rész a halhatatlanságból. És szédületesen élvezetes. Megháborodik érte az ember még öregkorában is. Miért mondana le róla? Miért ne bolondulnánk a nőkért, amíg képesek vagyunk a halhatatlanság szerelmesei lenni? Elválaszthatjuk a testünkkel végzett alkotást a lelkiektől? Párosodhatunk az alkotás különféle módozatinak szépségeivel? Teherbe ejthetünk olyan szép gondolatokat, melyekből az örökkévalóságig maradandó szépség születik?”

Lőrinc igyekezett a szép testek ámulatától a szép tettekig jutni, mert szerinte az élet célja nem egyéb, mint megközelíteni a végsőt, a magában állót, a tündöklő szépséget, az igazi erényt, az istenektől a legfőbb Istenig terjedő hatalomból mindent.

„Vajon hány ezer évre lesz még szükségünk, hogy a görög bölcsek örökigazságaira rátehessünk még egy lapáttal? Világunk tágul, az igazságok apránként, szépen gyarapodnak. Az asztalos nem maradhat nagyapja gyalupadjánál!”

Józanító gondolatok gyötörték.

„Tőlem kevergethetik napestig a bölcsek a szavakat, káprázatos magyarázataikkal évezredek óta tanítanak, de az én városban cseperedett paraszti eszem az súgja, a nőkkel nekem az a legfőbb bajom, hogy nem szültek nekem gyermeket a reánk hagyományozott szokás szerint, nevünket örökítő, családfámat gazdagító fiakat. Legalább és mindenekelőtt egy fiúcskát, hozzám hasonló szerelmetes fiút... Ezért van az, hogy a testem, ha lassanként elfeledte is a feleségemet, folytonosan új nőre vágyik, és titkon mindig többet akar kéjes szeretkezésnél.

Amikor új életet kezdtem itt, második, papírok szerinti, különben űrhajós feleségem, hiszen kilőtte magát vajasligeti lakásából, tudatában voltam annak, hogy meg kell keresnem helyemet valamely közösségben, nem élhetek sehol a világban olyan magános szomorúfűzként, amilyent éppen ideérkezésem évében vágtak ki ablakom alatt a gondos kertészek, hogy helyébe vadcseresznyefákat ültessenek, amelyek gyümölcsére jártak a környéken lakók azokban a ritka esztendőkben, amikor gyümölcs beérett”

Lőrinc egy skånei térképről kimásolt minden magyarra fordítható környékbeli helységnevet.

Liget, Karófalva, Völgyfalu, Homokfalva, Tólak, Élénktókert...

És így tovább.

A helyi telefonkönyvben rengeteg magyar nevet talált. Mindenik képzeletkeltő rejtély, és egy-egy lehetőség baráti körének gyarapítására. Naplójába feljegyezte:

„Nem vagyok tolakodó természetű, a szervezés pedig nem erős oldalam, szomszédjaink is így vannak ezzel, idegenben elidegenedik az ember. De azért megbarátkoztam Tibiékkel, erdélyi származásuk, s örökölt vendégszeretetük ezt megkönnyítette, eljártam hozzájuk römizni. Miután a feleségét, az itteni orvosi ellátás szempontjából összehasonlíthatatlanul jobb körülmények ellenére is, elvitte a rák, Tibivel sorstársakká váltunk, kártyázásba fogtunk.

A máriáshoz kell még egy társ, a magyar egyesületben találtunk Sándorra. Kőfaragó volt a mestersége, de egy építkezésnél rádőlt a fal, nyugdíjazták. Két svéd társát is maga alá temette a törmelék, törött csontjaikat helyreigazították, Sándor kissé gyagyás maradt, nyugdíjasként azzal foglalta el magát, hogy folyamatosan reklamált az erre való hivatalokban, amiért a két svédnél neki kevesebbet fizetett a balesetbiztosító. Az egyik értetlenkedő hivatalnoknő nem kedvelte hevességét, és feljelentette, mert Sándor, szerinte halálosan megfenyegette. A

rendőrségen kiderült, hogy Sándort már gyerekkorában kőbölcsőben ringatták, táskájából, előkapott néhány istenes brosúrát, és a bibliára esküdve bizonygatta, szilárd meggyőződése védik attól, hogy öljön. Megesküdött, hogy betartja a tízparancsolatot. Csodálkozhattak a rendőrök, hogy van ilyen ember a földön, és meghatódtak. Barátunk megúszta figyelmeztetéssel.

Tőlünk húsz kilométernyire lakott Hosszúcsorgón. Faluszéli tanyájához keskeny földút vezet, amit furcsállottam ebben a mindenfelé tartós aszfaltos utakkal gazdag országban. Zsákutca volt, amelynek három háza közül, rajta kívül egy kerekes székes öregasszony lakott. Sándor telirakta hat szoba-konyhás, garázsos házát, a svédek által megunt bútorokkal, mindenféle felszerelésekkel, kacatokkal, amiket a környékről gyűjtött. A földszinten eltávolított két tartóoszlopot, lebontott falakat, tágas társalgót alakított ki, de a favázas épület sértésnek vette illetéktelen beavatkozását, az emeleti szobák padlózata behorpadt, a mennyezet megrokkant, oda már semmit sem pakolhatott, vissza kellett fognia magát a gyűjtésben. Azt ajánlottam, kerítsen magyar teherautós barátot, olyanokat, akik Malmőbe érkeznek mindenféle áruval, és visszaútjukra rakja tele a kocsit, pakolja meg a sok alig hibás tévével, számító- és mosógéppel, hűtőszekrényekkel, bútorokkal, biciklikkel, ruhákkal és a megszámlálhatatlan műkedvelő festő aprópénzen vásárolható képeivel. Egy stockholmi ismerősünk a nyolcvanas években otthoni nyaralása összes költségét, beleértve a régi barátainak adott bőséges vacsorákat is, ócskapiacon egy-két koronáért vásárolt, itt megunt, otthon még divatos hanglemezek eladásából fedezte. Otthon akkoriban nem egy olyan iparos akadt volna, aki második műszakban hajlandó volt kijavítani az itt szemétre hányt sokféle holmit, és ha csak potom áron ad túl rajta, jó vásárt csinál. Sándor tele volt ötletekkel. Sok mindenbe belekezdett, de kiderült, nem ért a befejezésekhez.

Segítettem neki, hogy hasznossá tegyem magam, kocsiját úgy megpakoltuk egyszer útszélén talált betonlapokkal, hogy a karosszéria alja a talajt súrolta. Fáradtan nem volt kedve engem hazafuvarozni, adott hat kerékpárja közül egy háromnegyedest, másfélórát izzadtam, amíg hazakarikáztam vele."

- - - -

Lőrincz egyemeletes épületben lakott, a ház domboldalra épült, alagsorának termeiben működik az idősek klubja, üvegfalai mind nyugatra néznek, az utca felől, ahol óránként egyszer zajtalanul végiggurul a nyugdíjasok kedvelt mini busza, liften ereszkednek az öregek az alagsorba, a különféle, kellemes időtöltést ígérő előadásokra. Az üvegfallal elválasztott egyik szobában unaloműző szövőszékek sorakoznak, a másikban varráshoz, hímzéshez szükséges felszerelések, a klubteremben kényelmes fotelek, asztalkák, a zongora mellett hangerősítő berendezés, mikrofon. Ugyanezen a soron, a korszerűen felszerelt konyhába, a fodrászatba, a pedikűröshöz hosszú folyósorról nyíló ajtók vezetnek. Az épület közepén tágas előszoba, ahova nemcsak a liften, hanem a nyugati bejáraton át lehet bejutni. A bejárat előtt dombba vágott, kőlapokkal fedett terecskén pihenőhely színes ernyőkkel árnyékolt asztalokkal és betonból öntött forráskúttal. Tavasszal az aranyeső sárga virágzuhatagához jól illik a műforrás békés csobogása.

Hetenként kétszer, a környéken lakó unatkozó öregek, és a nyugdíjas lakótelepek közötti közlekedést biztosító mini busszal érkezők megtöltik a klubtermet, kávéznak és süteményeket zabálnak, hallgatják a művelődésszervezők által tervszerűsített program szerinti, különféle önkéntesnek mondott, de fizetett előadókat. Jól fizethetik ezeket a rendezőket is, mert arra is van gondjuk, hogy a passzív hallgatóságot megmozgassák, tevékennyé tegyék. Gyengéd tornára fogják a népet, szöveges kottát nyomnak a kezükbe, együtténekeltetik őket.

Lőrincz a függönytelen üvegfalakon át Tibivel együtt többször is megbámulták az ilyen iskolás gyülekezeteket, kívülről bugyuták társaságaként hatott, de amikor sorra kikecmeregtek a klubból és ki botra támaszkodva, ki kerekes járókáját tolva maga előtt, vagy villamos kerekesszékében távozott, arcukon elégedettséget, s valamiféle ájtatos örömöt fedeztek fel.

Az sem lepett volna meg őket, ha egyik-másik kis táblácskával hirdeti és világgá kiáltja örömét:

Hollálá! Élni jó!
God dag! (Jó napot!)
Lycka till! (Sok szerencsét!)
Hej då! Vi ses! (Viszlát!)

Bámulták ezeket az öregeket, de nem volt merszünk közéjük keveredni. Nem is csak a belépéskor itt szokásos bemutatkozás nyelvi nehézségei miatt. Valami kimondhatatlanul idegen volt számunkra viselkedésükben. Iskolásnak, túlszervezettnek és langyos általánosításokat eredményezőnek látták együttlétüket, s ezek a jelek nem oldották, hanem fokozták Lőrinc és Tibi gátlásosságát. Kettőjük svéd szókincsét összeadva sem sikerült volna, egy idegenek közé csöppent indiánnál jobban bemutatkozniuk.

Hasonlót érzett Lőrincz, amikor egy ismerőse ismerőse magával vitte Kalmar városába, egy svéd esküvőre. Mindenkor nyitott volt az újra és a népi hagyományokra, kíváncsisága akkor valamiképpen legyőzte feszélyezettségét. Száznál többen ünnepelték a fiatal párt, a város egyik ódon művelődési háznak használt épületében. Kiderült, hogy a lakodalom hagyományos volt ugyan, de lebonyolításának szokásai új keletűek, a modern Svédországban sok évtizedekig uralkodó szocialista párt által kialakított népnevelés gyakorlata szerintiek voltak.

A fiatal férj városi művelődésszervező volt, a menyasszony, új szakma, az Amerikából másolt foghigiénikus felső iskola első végzettjei közül való volt. Az esketést nem pap, nem is valami városi elöljáró, hanem egy tekintélyes külsejű ember, a pár barátja, vagy csak ismerőse, végezte. Néhány keresetlen mondattal biztatta a fiatalokat a családi élet szépségeinek felkutatására, aláíratta velük a fogadalmat, és ezzel hivatalosan is házastársakká nyilvánította őket. A nyilvános puszi is elmaradt, mert az ilyesmi magánügy, és a násznépjelenlétében tömeges kukkozásnak minősíthető lett volna.

Az étkezés komótosra szervezett, a hangulat fagyosnál valamivel elviselhetőbb volt, mert italt nem kaptak, a társaság kimérten viselkedett, a társalgás amolyan angolosan folyt. Úgy tűnt, mintha az időjáráson kívül, csakis a lóversenyről beszélgetnének.

A második fogás után jött a meglepetés. Énekelni tanultak. Minden szék aljához ragasztották a papírlapokra nyomtatott kottázott szöveget, minden második szék aljába egy-egy furulyát is rejtettek. Végül, keserves próbák után, amit egy önkéntes karvezető vezényelt, két szólamban előadták a házasságot dicsőítő dalt.

Sajnos Lőrincznek nem jutott furulya, tátogással vett részt a produkcióban. Utána, szépen sorban, pohárköszöntő gyanánt a fiatal párról mondtak igaz történetet a résztvevők. A rokonok előszeretettel az újsütetű házastársak gyerekkorából elevenítettek fel, humorostól vulgárisig, epizódokat, amiken nevetni illett. Aki unta sétára indult az asztalok között, és az előcsarnokban.

Lőrincz kabátjába bújt, és miután a fiatal férj diplomáciai pályára készülő testvérbátyától megszabadult, sikerült meglógnia. Azért választotta az éjfél után városnézést, mert, ha marad a testvérbáty orosz tudását vele kívánta gyakorolni. Néhány a frontról hazacipelt orosz mondattal válaszolt kérdéseire, miután kiderült, hogy más közös nyelvet nem találtak. Szegény ember azt hitte, hajnalig ingyen gyakorolhatja Lőrinczcel választott idegen nyelvét.

Lőrincz, az ódon svéd házak között barangolva igazat adott egyik a jóakarójának, aki figyelmeztette, bármelyik idegen nyelv könnyen csak ágyban tanulható. Sokszor lekoppant a szeme, miközben a svéd magyar szótárt lapozgatta, s bosszankodott, hogy az idegen szavak szarkákként billegve hiába röpködtek agyában, hangtalanul eltűntek.

- Ágyban, ágyban, bizony! - erősítette jóakarója, amikor reklamált. - De nem egyedül, öregem! Nem egyedül! Hanem nővel!...

S valóban, ez a módszer a legnehezebb nyelv tanulásakor is bevált. Bizonyítók akadnak szép számmal. Kiváltképpen idősebb korban.

„Azt hiszem a lakók névsorából szemelt ki minket egyszer a Lions Klubok Nemzetközi Szövetségének helyi szervezője. Meghívtak koppenhágai kirándulásukra. Ingyenes szórakozás volt, szívesen elfogadtuk a meghívást. A luxusbusz kényelmes volt, a társaság begyakoroltnak tűnő úti szórakozásaiból kimaradtunk, de lekötött a sokféle látnivaló, elvoltunk egymással, Tibi meg én. A tengerszoros svéd oldalán, az öresundi hídláb melletti vendéglőben reggeliztünk. Koppenhágában templomokat látogattunk, majd késő délután egy peremvárosi patinás vendéglőben ebédeltünk. Valami dán különlegesség került terítékre, konyhaművészeti remekmű lehetett, amivel jóllakni vele nekünk nem sikerült. A végén gyűszűnyi likőrt is kaptunk. Üldögéltünk ráérősen. Amikor már feszélyezetté vált a csend, asztalunkhoz lépett egyik kirándulótársunk és fülembe súgta, hogy szokás szerint az új tagnak kell mondania a pohárköszöntőt. Tanakodtunk Tibivel, mit tehetünk.

- Hallgatni arany! - javasolta Tibi. Megsúgtam a csoport felkérését tolmácsoló embernek, hogy sajnos szóbőségünk hiánya miatt, a Köszönjük szépen!-en kívül nem vállalhatjuk a szereplést. Persze, hogy nem értette. Mutogatásomat is kevésnek találta, és sértődötten visszavonult. Nem csodálkoztunk, hogy nem hívtak többé ilyen kirándulásokra."

A Svédországba bevándorlók három hónapos tanfolyamán szerzett alapvető ismeretekkel - nem kellett fizetnie, hanem a társadalombiztosító fizetett óradíjat neki - elboldogult a kisvárosi élet forgatagában. Az orvosi rendelőkben eleinte tolmácsot biztosítottak. Nyugdíjasként érkezett Svédországba, nem kapott munkát, tehát nem volt hol és kikkel gyakorolnia az ország nyelvét, és így elmaradt a fiatalabbaktól, akik néhány hónap, legfentebb egy esztendő alatt könnyen beilleszkedtek környezetükbe. Akadt egy fiatal lány, aki hetenként egyszer

svédül tanította az idősebbeket egy darabiga magyar egyesületben, és mellészegődött egy tanárember is, aki az órák végén, tíz percben magyartalanságaik kiigazítására biztatott. De ezt is szarkaéletű kezdeményezés volt:

„Sokat akar a szarka, de nem bírja a farka!”

Valaki - elég volt ehhez egy meggondolatlan ember - kérdése, mint a ringbe dobott törülköző, véget vetett Lőrincz küzdelmének. A kérdés többször is visszhangzott agyában: Minek?!

Tibi kitalálta a módját annak, hogy svéd nők közelébe kerüljenek. Házuk idősekkel foglalkozó felelőse elé körülményes szótárhasználattal fogalmazott hirdetést tett:

Két idős, de szimpatikus magyar férfi svéd társalkodónő jelentkezését várja a klubban.

Némi kiigazítással a hirdetés felkerült a hirdetőtáblára, és láss csodát, egy hét múltán, a klub tárgyalójában két nőt mutatott be nekünk a felelős.

Birgitta és Karin echte svédek voltak, de külalakjukban semmit sem mutattak az átlagos svédek jellemzőiből. Kis, sovány, szürke hajú teremtések, életkorúk szerint túl a negyvenen, hatvanan innen, és volt bennük valami hasonlóság.

- Testvérek? - érdeklődtem.

- Ó, dehogy! Csak barátnők - válaszolt Birgitta.

Egy órányit beszélgettek. Pontosabban: Tibi és Lőrincz nyomták a szöveget. Lőrinc kételkedett abban, hogy amit svédül mondott az érthető volt.

Beszélgetett? Abban sem volt biztos, hogy a beszélgetni igének van egyes száma, hiszen ehhez legalább két személyre van szükségünk. Úgy tudta, csak a bolondok beszélgetnek egymagukban.

A svédek egymás közötti beszélgetéseik alkalmával a kérdő felelet helyet kérdést kap: „Vásszádü?” (Mit mondtál?), vagy az egyszerűbben parasztosan kibökött „Vá!” járja. Az idegen képűektől pedig rögtön azt is megkérdik, hogy honnan jött: Varifrån kommer du?

A tanfolyamon tanultak alapján Tibi és Lőrincz sablonszöveget mondtak. A nők illedelmesen hallgattak, nem szóltak közbe, ha kérték sem javították a két férfi magyarosan kigondolt svéd mondatait.

Megegyeztek, csütörtökönként találkoznak.

- Ezek nem ágyba valók - összegezte Tibi első találkozásunk tanulságait.

- Sajnos - igenelt Lőrincz, mert a nyelvelés különben sem volt kenyere.

Így ment néhány hétig. A férfiak szónokoltak, a nők hallgattak.

Az egyik alkalomkor Karin műanyagszatyrában borosüveg lapult, szövegelésük témájául szívesen választottak italozásról szóló meséket, mert Tibi egy ideje, borkészítéssel bajlódott. Nagy üvegkannában ragyogóan sárga italt őrzött, saját borával dicsekedhetett.

Kártyázásaikra készülve, spanyol bor sűrítményre akadt valamelyik raktárüzletben. A mellékelt utasítás szerint erjesztette, derítette, szűrte élvezettel. Lőrinc a „félédes leánykát” olajosnak mondta, mert csúszott nekik az ital.

Felkeltették a nők érdeklődését, ők is kértek belőle. A következő csütörtökön öt literes demizsonban kapták ajándékul. Ott helyben kóstolták, de ettől Birgitta és Karin nem lett beszédesebb. Annyit elárultak magukról, hogy kórházi nővérként a röntgent osztályon dolgoztak, nyugdíjkedvezményezetten másoknál korábban távoztak munkahelyükről.

Lőrinc bepótolt a borkészítés költségeibe, a következő „eresztés” még ízletesebbre sikerült. Tudták, a nőket itallal könnyebb a lábukról levenni, de miután az is kiderült, hogy Birgitta és Karin egymást szeretik, és a heti öt literrel sem oldódott a nyelvük, hajlamuk a tanításra fikarcnyi sem volt, Tibi nyári szünetet kért a „társalkodónőktől”, amit máig tartóan meghosszabbítottak.

„Fabulon a bőre őre...” biztatta magát Lőrincz, korához illően, a régi elcsépelt reklám szövegével. „Jár így az iparos, fene bánja!”

Lemondtak a svéd nőkről, fogalmuk sincs arról, hogy milyen a szőkeségük... Csak azt tudták, hogy Svédországban szójavirág-szőkék a mezők, és Anna szeme-kék az ég.

Valakiknek selyemhangja hiányzott őszükből, miközben a soron következő elérhetetlen tavasz sóhaját sodorja, bágyadtan sorvadó idejük...

9.

A kristianstadi magyarok rendezik a legkellemesebb bálokat, rendszerint több százan kocsikáznak az ország minden részéről szüreti báljukra. Székelyföldi elnökük fiatal korában egy marosvásárhelyi műkedvelő együttesből mentette ide táncos indulatát, verset is mond, ha kedve kerekedik. Náluk a tombola is kedvelt szórakozás, olykor félezer sorjegy is elkel, veszik, akik úgy tesznek, mintha nyerni akarnának valamit, valójában a bál költségeihez kívánnak ily módon szerényen hozzájárulni. A kisorsolandó tárgynyeremények között mindig ott vannak a Lőrincz ajándékai, a kisváros ócskapiacáról gyűjtött és felújított tálak, dobozok, fafaragványok. Szívesen adja, mert a nyertesek örömteli csodálkozása nyomán jóleső érzés bizsergeti, mindig is munkája megbecsülése nyújtotta számára a legnagyobb örömöt.

Az elnök ügyes kikiáltó, minden ajándékozott tárgy ismertetésekor dicséri Lőrincz keze munkáját. Nem tágít, amíg fel nem állítja, eleinte tapsra biztatta a közönséget, később már zúgott az elismerő taps magától is. Lőrincz meghatódva fogadta a tapsot, jól esett minden biztató bekiabálás és vicces megjegyzés.

Ha akad ismerős, akinek befér a kocsijába, nem hiányzik egyetlen kristianstadi bálokról sem.

A tombola sorsolása mindig izgalmas esemény. Ha akad gyermek a táncmulatság részvevői között, ő húzza ki a nagy cseréptálból a számokat. Persze, sokkal élvezetesebb volna, ha valamely szűzlány működne közre, de az ilyesmit ellenőrizni lehetetlen, és az is meglehet, hogy parázs vitát szülne, ami nem tenne jót a bálozók szokás szerint emelkedő hangulatának. A tombola úgy izgalmas, ha időnként megszakítják a sorsolást. Ilyenkor rázendít az egy szál énekes, és a háromtagú zenekar mindenre elszántan munkálkodik, bódító tánc következik.

Ült Tibivel az öregek asztalánál, sörözgetnek ráérősen. Egyszer csak megáll mellette egy igazi szőkeség, bretonja kifogástalan, mosolya angyali, fogsora csupa hófehér gyöngy. Nézi, és pillanatra elhiszi, hogy éppen nekem való, száznyolcvanas magasságához tökéletesen passzol, fejjel magasabb a nőnél. Álmai asszonya, az örök Anna.

Meglátni és megszeretni, ott belül magában megteheti. Arca se rándul a meglepetésre, amikor a nő táncra kéri.

- Nem téved, kedves? - kérdezi és Tibire néz. Aztán a szomszéd asztalnál ülő fiatalabbakon pásztáz tekintete.

- Kérem - szól és mosolyával is biztatja az angyal, akinek szárnyai is nőttek. Az angolkeringő dallamára elszakadtak volna a parkettől, úsztak a levegőben akár a szerelmes tavaszi sóhajok.

Lőrincz nem volt gyakorlott táncos, de Réka varázserejétől, kezdeti megilletődöttségét leküzdve, feledte örökös derékfájását, engedte, hogy szétterüljön benne a zene, percnyi

tapogatózás után méltóságteljesen lebegtek, ott találtuk magunkat a táncolók jóvoltából kialakított, számunkra felkínált kör közepén. Nyilván a ragyogó szőkeség és vénember kettős groteszksége parancsolta a táncolók figyelmes előzékenységét. Nem vették észre, eggyé forrva, táncoltak. Magunknak, senki másnak. És csak akkor pattant el az őket bebugyoláló szivárványos buborék, amikor elfogyott a zene, folytatódott a tombola sorsolása.

A fások tánciskolájában tanult módon illedelmesen asztalához kísérte Rékát. Köszöntem a táncot és bemutatkozott az asztaltársaságnak.

A következő tánc kezdetekor Réka újra felkérte.

- Tyűha! - csodálkozott Tibi.

- Örömmel - lelkesedett, és tőle telhetően repült Rékával. Kiszáradt ízületeit a boldogság olajozta. A tangó is neki kedvezett. Talált minden lépésünk, talált a szó, Réka a vállára hajtotta fejét, fülemébe dalolt a tangó réges-régi szövegét.

„Ez a tangó egy vallomás...” hallotta. Nem figyelte a szövegre, a nő balzsamos hangja szívéig ért. És amikor az illem határán táncolva, finoman, de régi férfiasságom beidegződött szokásait felidézve, magához szorította, a szőkeség nem ellenkezett.

- Ki gondolta volna, hogy öregember létemre ilyen ajándékban részesülök? - morogta az izgalomtól fűtött hangon, akarata ellenére a régi nyárspolgárok választékosságával.

Nem firtatta, nem érdekelte a nő mosolyának kétértelműsége. Nyomult elszántan régi udvarlásainak szokása szerint.

- Köszönöm, Réka. Hálám üldözni fog!

- Alig várom! - feleselt pajkosan Réka. Nem hitte, de jólesett a kedveskedése.

Milyen az iparos? Mindhalálig hiszékeny.

Harmadszorra is táncoltak, „elengedett kormánnyal”. Belement mindenféle rázogatós, incselkedő és lötyögtető fiatalos táncba. És nem bánta meg. Azt se bánta volna, ha megmosolyogják.

A tombola után, tombolt a bál. Lőrinc belejött a táncba, ropta izzadásig. Ismeretlen nők kérték táncra. Kellett nekik. Vonzotta őket. Nemcsak a nők, hanem az állatvilág összes teremtménye parancsként hordozza sejtjeiben: Mindenkinek az kell, ami a legkapósabb...

Lőrinc már tapaszalt ilyet. A Fások Klubjában is volt egy nagyon szőke, begyes lány, akit barátaival egymás kezéről próbáltak lecsapni, hullafáradtra táncoltatták minden táncestélyen. A petrezselymet áruló kislányok irigységükben legszívesebben kanál vízbe fojtották volna ezt a „szépségkirálynőnket” is.

Lőrinc a sokadik kérőt kimerültségemre és öregségemre hivatkozva, színlelt sajnálkozással visszautasította. Ha okosan számító embernek születik, a felkínálkozó nők közül egyiket-másikat bizonyára ágyba vihette volna, képmutató módon megalkudva, később is társaságukat élvezhetné, hogy természet adta vágyain enyhítve nőhiányos betegségét tűrhetően kezelje.

De tapasztalnia kellett, hogy az embert nem az ilyen állati vágyak vezérlik. Rékán kívül nem akadt nő, akinek társaságában igazán jól érezte volna magát. Öröm, alázatosság, szolgálatkészség, a nem magának szerzett felsőbbrendű gyönyör utáni vágy fogságában megelégedett volna Réka közelségével, szavával, pillantásával, mosolyával. Úgy érezte, hogy ez majdnem szerelem, s betetőzése minél kilátástalanabb, minél lehetetlenebb, minél elérhetetlenebb, annál inkább vágyott reá.

Réka időnként élettársával is táncolt. Mutatós szép ember, kivénült focista, műkedvelő versmondóként ismert a magyar egyesületekben, a világhírű Tetra Pak malmői gyárában végzett valamilyen dobozoló munkát. Egy Nógrád megyei faluban talált Rékára, akinek óvónői karrierje a falu elöregedése és a gyermekáldás elsorvadása miatt, befellegzett. Elvált asszony-

ként, nemcsak az új életkezdés reménye vezette Svédországba, hanem anyai érzései is. Fia két esztendeje Koppenhágában próbált szerencsét a számítógépes szakmában, egy Dániában megtelepedett Fülöp-szigeti lány társaságában. Unokájára várva, Réka svédül tanult, és óvodai gyakorlatának megfelelő munkára várt.

Lőrinc üldözte Rékát.

Elektronikus levelekben írt neki szépeket, s mert látni akarta, a magyar egyesületek rendezvényeiről, a színházi előadásokról és az istentiszteletekről sem hiányzott. Kileste a pillanatot, amikor Réka magára maradt és panaszkodhatott.

- Beteg vagyok - szólt szánalmat keltő képpel.

- Tudom - nyugtatta Réka.

- Szóval, tudod mi a bajom?

- Rád van írva...

- Szégyellem.

- Nincs miért.

- Te gyógyíthatsz meg...

- Tudod, hogy nem tehetem.

- Nála jobban szeretlek!

Réka tágra nyitott szeme józanságot sugallt. Pillantása egyszerre volt anyásan kedves, barátságos és nyugtató. Mint, akit lesegítenek a villamos lépcsőjéről, óvatosan visszavitte Lőrinczet a való világba.

- Bocsáss meg - szólt Lőrinc, hogy kényelmetlen hallgatásukat megtörje.

Görögmintás indákkal sűrűn díszített intarziás dobozt ajándékozott Rékának. Belsejét piros bársonnyal bélelte. Két gyönyörű, a verseci boglár lelet mintájára készült szív-alakú ezüstfüggő volt a dobozban. Ezzel az ősi szívfájdító magyar szerelmi jelképpel búcsúzott Rékától. Magát okolta, amiért belebolondult.

Kerülte, mint gyerek a rosszat, leveleire nem válaszolok, a skype-on és a facebook-on is letiltotta, hogy megszabaduljon fájdalmától. Harag nélkül gondolt rá. Mint elvesztett talizmánra, mint vagyont érő aranyfibulára, amellyel megtalálójának akaratlanul örömöt okozhat az ember.

10.

Lőrincz felhagyott a svédországi párkereséssel, fapadossal utazott Pestre, onnan kolozsvári vállalkozó vitte kényelmes kisbuszán szülővárosába. A Főtérhez közeli szállodában érezte először, hogy nem haza érkezett.

Annak, akinek egyetlen ismerőse sem él már szülőhelyén, tudathasadásos perceket okozhat a sunyin rátelepedő furcsa kettősség. Gyermekkorából ismerős helyeken sétál, az épületek közül rengeteg az ismerős, de a házakban idegenek laknak, az utcák zsongásából hiányzik a biztonságot sugalló saját nyelv dallama, mintha valamely színházi díszletekkel teli messzi idegen földön építette volna fel gyerekkora színhelyét, a szereplők, csupa meghívott vendég, akik nagyképűen rég elfelejtettek látogatók módjára viselkedni.

A saját fészkéből kiebrudalt madár szárnyaként verdesett benne a lélek. A házsongárdi, a kismezői és a kardosfalvi temetőben is, a megtűrtek érzésével bolyongott, amíg szülei, apósa, felesége és barátai sírját a város hajdani halottaira telepített betolakodók betonparcellái között meglelte.

„Születtem volna Mátyás királlyal egy időben, a város lakosainak első összeíráskor őseim, a Joó-k már itt éltek, és többségük nálam rövidebb életében nem látott akkora felfordulást, mint jómagam az ott elkínlódott hat évtized alatt, a reám borított mostoha sors, az első világháború utáni éveinek nyomorúságában, a második világháború rombolásai után, a reánk telepítettek félévszázadnyi erőszakos „honfoglalás" máig tartó idején.

Születtem a régi román világban, amikor a város német és zsidószármazású lakosaival együtt is magyar volt, s az itt tanuló román diákság ezt nehezményezve ledöntötte a Széchényi szobrot a Széchényi téren, ahova később Mihály vitéz lovas szobrát a Fadrusz alkotta világhírű szobor ellentéteként emelte magasabbra az elrománosításunkat minden téren vezérlő, magát szocialistának nevező, célzottan mások ellen gyűlöletet fröcskölő hazafias hatalom.

Engem még a gólya hozott, pont akkor, amikor leszállt az első utasszállító repülőgép a szamosfalvi réten, és a Reiter-féle gyufagyárat bérbe vette egy svéd üzletember.

És két esztendő múlva, a trianoni békediktátum tízedik évében, a városba telepített tisztviselőkkel és katonasággal együtt, a népszámlálás kozmetikált adatai szerint, a bejegyzett román lakosság akkor a város összlakosságának mindössze harmada volt. Homlokát ráncolva csodálkozik majd a történelem, hogy miként fordult - fordították erőnek erejével - a kocka, s a negyvenes évek elejétől a háború végéig visszakapott magyar idő után, röpke negyven esztendő alatt, amikor a hatszoros népességűre dagasztott városban húszszázaléknyira apadt a magyarság.

Rák sorvasztja ilyen alattomosan az emberi szervezetet.

Bosszankodtam éppen eleget, szóltam is néhány utamba került munkatársamnak, hogy „a múltat nem kellene végleg eltörölni", a gorombaság kivetkőzteti az embert jólneveltségéből.

Sandu, korombeli oltyán gyerek, akit a bútorgyárból kiemeltek, s jó munkáskáderként mérnöki diplomát is szerzett évtizedekkel ezelőtt, nekem bevallotta, Kolozsváron úgy érzi magát, mintha külföldön élne. Fogadta, hogy innen ökörrel sem vontathatják el.

Összefutottunk a Jókai utca sarkán, éppen indultam legénykorom szokása szerint tiszteletkört tenni a Főtéren. Régi és mostani panaszaimra mélyen hallgatott. Felesége, a diktatúrában megszokott némaságunkhoz szokva, mostanában bátrabban hangoztatott jogköveteléseinket sokallva, sértődötten felcsattant:

- Ce mai vreţi voi?! (Ti, mit akartok még?!)

Dühösen feleltem:

- Azt, hogy végleg kiirtsatok szülőföldünkről! És aztán neves költőnk, Arghezi módjára, sajnálkozva megállapítsátok a fanariota szellemiség magyarokat is sújtó következményeit: „N-avem şi noi nemţii noştrii." (Nekünk sincsenek már németjeink.)

A főtéren zsongott, a tülekedő gépkocsiktól csak hosszas várakozás után kelhettünk át a zebrán az Igazságos szobra elé.

- Igyunk sört - indítványozta Sandu. - Az Ursus ízét el ne feledd!

- Melyik pihent agyú ötlete volt?! - mutatott a Sandu felesége a főteret beborító durva gránitkockakövekre, s mert közösen szidhattuk az ismeretlent, magától visszaállt közöttünk a béke.

Segítségére siettem.

- Száz esztendeig koptathatjuk, amíg könnyű lesz rajta járás és patinája régi házsoraink fényéhez idomul.

- Rajtunk ne múljon! Sose halunk meg! - rikkantotta kitanult erdélyiesen Sandu, és a valamikori New York kávéházban, régi szokásomhoz híven „söröket” kértem.”

Kellemes nyári napon, a Farkas utcában tombolt a hársfaillat, ráérősen a Győrfalvi út végéig sétált Lőrinc, és leülte a Doina tömbháza előtti kicsiny parkban egy padra. Járt már itt, jó két évtizeddel ezelőtt. Egy kék szemű fiúcska labdázott a parkban, a Doina fia.

- Hogy hívnak, kicsiny dák csemete? - kérdeztem viccesen. Óvodásan affektálva válaszolt a kisfiú.

- Pop Ioan Laurenţiu!

Akkor hiába várt, Doina nem jelentkezett, helyette egy móc képű fiatalember vette gondozásába a fiút.

Most szerencséje volt, Késő délután Doina cekkerektől görnyedten érkezett. Előtte kellett elmennie a tömbház bejáratáig vezető járdán. Nem nézett reá, nem akarta észrevenni.

- Doina... - motyogta Lőrinc. - Csak egy pillanatra...

- Semmi értelme! - felelte hidegen Doina. Reá se nézett. Arcán a nekem kedves, halvány szeplőket kendermagossá szürkítették az évek. Termete, lépése fájdalmasan öregasszonyos.

Lőrinc elállta az asszony az útját.

- A fiam... - nyögte Lőrinc.

- Nem a fiad! - pofonként csattant a Doina hangja.

- Kérlek, hagyj nekünk békét! - szólt szelíden, és eltűnt a lépcsőfeljáróban.

Hangszínében volt a bizonyosság.

- Bocsáss meg! - szólt rekedten Lőrinc. Könnyeimtől fuldokolva hangtalanul ordította: - Köszönöm, köszönöm, köszönöm, Doina!

„Persze, hogy az én fiam! Különben miért éppen Laurentiu az egyik keresztneve. Még akkor is az enyém a gyerek, ha két apától való, s hogy melyiktől azt az anyja se tudja.”

- Ó te jó szagú, piperevilág! - sóhajtotta Lőrincz képzeletbeli kerekes járókájának fogantyúja után kapkodva visszazöttyentem a kopott padra.

- Mit tettem? Mit kellett megélnem?!

Lőrincz miközben összeszedte magát, tétován mentegetőzött, hogy ez a világ rendje.

Életünk telein reánk telepített fagyos havazást követő olvadásban a múlt a jelennel vegyül, és a kavargó, helyét szüntelenül kereső népek egymásba folynak, mindig a nagyobb kutyák törvényei szerint alakul sorsunk. Meg kell elégednünk azzal, hogy a sors kegyéből, ha titkon is, de van folytatása a városunkat hat évszázada, a saját képére alakító Joó családnak. És ezek tudatában, Lőrinczben haláláig él a szerelem szereteté sűrűsödő kvintesszenciája, amely föld, víz, levegő, tűz fölött lebegve alakítja világunkat, mindent és mindenkit az értelmes élet útvesztőiben is.

11.

Réges-régen járt Lőrincz Kolozsváron, de képzeletben egyre gyakrabban. Doinával csak gondolatban találkozott.

Városában ilyenformán most is otthonosan mozog. Falak, kövek, barátai, ismerősei hangját a messzi távolból is fülébe sodorja az emlékezet.

Doina fiának nevét régi szomszédja leveléből tudta meg. Rendes ember. Lőrincz kérésére utánajárt, s kiderítette, a fiú, értelmes és jóképű gyerek, bár szemüveges, a lányok bolondulnak érte, műszaki egyetemet végzett és az egyetemi jégkorongcsapat erőssége.

„Nálam hajnali négykor jár az újságos. Rendszerint bokszos képű afrikai vagy halvány tejeskávé bőrű ember karikázik ajtóm elé és jól irányzott lökéssel dobja a másfélkilós lapot postaszekrényembe. Leépülésemmel jár, hogy már nem olvasok újságot, elég nekem a Google szövegei és a YouTube szegény csinibabákat ruhátlanul mutató filmjei. Visszamondtam a Sydsvenskan Dagblatot, de néha reklámozás céljából ingyen is kapok példányokat.

Milyen az iparos? Na, milyen?

Ha már kiugraszt az ágyból a hajnali lapzöttyenés, behozom, lapozom, nézem a képeket. A sportmellékletben képes riportot látok a IF MALMÖ REDHAWSK idei új szerzeményéről. Apám fiatalkori arcát látom a Malmői Vörös Sólymok angol feliratú sisakos fiú színes képén, alatta képaláírás: Gólkirályunk Pop. I. L.

A lap statisztikája szerint, az Erdélyből származó játékos, a gólszerzők országos listáján máris a kanadai Mcgrath és a svéd Berglund között, a hetedik helyen áll. Hirtelen elhatározással ollót ragadtam, kivágtam és a családi fényképeknek kijáró keretbe helyeztem a képet.”

Lőrincz a Vörös Sólymok minden meccsére elmegy. Kifesti magát, kérlelhetetlen tekintetű műsólyomfejjel takarja kopaszságom és olyan ricsajt csapok a lelátón, hogy a szurkolók nevetve csatlakozva, vörösre tapsolják a tenyerűket. Hétköznapokon is felismerik az utcán, és mosolyogva, Hej, på dei!-vel köszöntik.

- Hej, san! Hejaklack! - feleli lefordíthatatlanul svédes jókedvvel és hirtelen kiegyenesedik kerekes járókájából Kezét magasba lendíti, hadvezérek mozdulata ez, amilyennel a hazafiak döntő ütközetre vezényelték egykor a fiukká fogadott honvédeket.

Amikor Vörös Sólymok Malmőben 5-2-re kikaptak örebroiaktól, Lőrincz összeszedte magát, lement az öltözőbe, hogy vigasztalja a fiúkat. Megállta a Popilnak becézett szomorúképű játékos előtt.

- Nu te supăra, băiatule! Vor veni şi zile mai bune! Capul sus, băiatule, viaţa e frumoasă! (Ne haragudj fiam! Jönnek majd jobb napok! Fel a fejjel, az élet szép!)

Felkapta a fejét a fiú román szóra. Lőrincz a szemébe nézett. Intett, s hogy el ne árulja magát, sietve továbblépett.

- Vorbiţi româneşte?! (Beszél románul?!) - kiáltotta meglepődve a fiú.

- Şi nu numai... Sânt lucruri, care nu se uită (És nemcsak... Vannak dolgok, melyeket nem felejthetünk!) - legyintett elmenőben.

12.

Hajnalban vadnyuszik ácsorognak ablaka alatt. Nyitja az erkélyajtót, beleharap a friss levegőbe. A nyulak pillanatra felkapják a fejüket az üde zöld pázsitról. Isteni nyugalommal figyelnek.

Álmos képzeletében úgy tetszik: sok kicsi isten. Egyikük, a hajdanán képzelt sokféle titánból, jelentőségteljesebb. Szimbólumként maga az eggyé tömörült igaz.

„Figyel. Nem fél, csak figyel. Fülét hegyezi. Ismer. Nincs velem baja."

A különleges lény szájának szapora mozgásából sejti, hogy kétezer éves szövegeit mormolja szüntelenül. „Megsimogathatóan szelíd. Csordultig van szeretettel."

A Golf áramlatnak köszönhető langyos teleken, a hófoltok között, csodálatosan üde a gyep, kövéren zöldell a remény.

A háttérben aszfaltos kerékpárút. Fehér választóvonala eltűnik az autópálya alatti átjáróban, ahonnan az alagút túloldalán a megnyugvás ösvényei kanyaroknak a fásított műdombok között.

A szitáló hajnali ködben kocogó alakok sorjáznak sejtelmesen a kerékpárúton, Szülővárosa ismerős lakói. Az egyik anyja szelídségű, gesztenyebarna hajú lány ringatózva távolodik. Lassan visszafordítja őszinteségtől szépült fejét, hogy utoljára, még egyszer, Mona Lisa mosolyával, alig stoplámpa váltásnyi időre, némán szerelmet valljon neki.

„Elszalasztott szelíd nyuszikám.

Jót vagy semmit, ez itt a kérdés.

Most is azt mondom: mindent.

Mert azért éltem túl őseimet, barátaimat, kortársaimat, hogy mindent tudjak róluk, minden nekem valót átvegyek tőlük. Bennem élnek és tudom, mire gondolnak, mit éreznek, minek és hogyan örvendtek, ha örvendtek az életnek, amit így vagy úgy, leginkább csak valahogy éltek, hogy bennem továbbmunkálva megelőzzék, javítsák hibáimat. Valljanak és bűnhődjenek. Valljunk és bűnhődjünk. Igyekszem helyrehozni vétségeiket, balfogásaikat.

Sejtem, hogy néha reánk, az utánuk jövőkre gondolnak, mert kevés az embernek az egyetlen, sokszor elfuserált élet. Egész életemben bútorokba faragtam a fák döndülését, akaratos szelek elől hajladozva, korhadó öregségem titkait lesve, az okosok által kigondolt kollektívtudatra való hagyományozás céljából.

Mindenkor a fától kérek tanácsot. Meggyógyítom a beteg bútorokat, és akár a hálás nők, reám mosolyognak.

Nekem minden egyszerű..."

Pillanatra felvillant emlékezetében egy középkorú szemüveges úriember képe, amint túra-bakancsban, kopott trencskóban caplat egykedvűen a háborúban szétvert járhatatlan úton. A gyulafehérvári divatszabó zsidó fia. Nyomában, por és hamu között, néhány regénybe foglalt romantikus történet.

„Mindenki elmegy egyszer. Követni volna jó" - gondolja.

De semmilyen erőfeszítéshez nem érez elég kedvet.

Az idő szeretőinél mindig hűségesebb, ragaszkodóbb.

Magára zárja az üveges erkélyajtót, és tétován visszafekszik.

Félálmomban reggelig szelíd vadnyulakkal barátkozik.

Vége

Pánik

Javított kiadás

Amikor a katolikus leánygimnázium évzáró bálján, az iskola zárt parkjában rendezett fáklyásmenet a végéhez közeledett, az egyik szeleburdi lányka megbotlott a saját lábában, és égő fáklyájával megérintette a sor szélén felügyelő apáca főkötőjét. Az apáca-tanárnőnek, mindenki szeme láttára, meg kellett válnia fejfedőjétől. Pillanatnyi zavarában ezt olyan ügyetlenül tette, hogy fekete szatén ruhájába is belekapott a láng.

A pánik csak néhány percig tartott, mert az apáca közelében tartózkodó mézeskalácsos mester, aki angyal-szőke Gréta nevű lányának iskolai előmeneteléért mindenkor minden áldozatra képes volt, gondolkodás nélkül az apácára vetette magát. Testének férfiasan lüktető mentőmunkáját olyan ütemesen pergő hangok kísérték, mint amilyeneket a magukról megfeledkezett házinyulak okoznak párzáskor, az ilyen eseményhez is szűkre szabott ketrecükben. Miután a mester, a tüzes apáca világiasra sikeredett sikongatása és sóhajtozása közepette, izmos teste alá gyűrte a lángokat, munkájába kissé belefeledkezett. De szerencsére, a félelemtől és az irigységtől besárgult jóravaló férfiak léptek a park porondjára, és sietve levakarták az önfeláldozó tűzoltásával másféle tüzet gerjesztőt a ruganyos tűzfészekről, s így a lángok további terjedése, mint azt a határtalan képzelőerővel rendelkező szolgálatos újságíró írta, azon nyomban „önön hamvába fúlt”.

Másnap, a helyi bulvárlap első oldalán, vastag betűs szalagcímben hirdette és „óriási pánik”-ként szétkürtölte, a kicsi, de a fontos eseményekre mindig óriási érdeklődést mutató városban, az elkövetkező generációkban is rendkívüli érdeklődést keltő hírt:

Óriási PÁNIK az apácák bálján

Az igazi szenzáció, amelyért aztán évekig szóbeszéd tárgya lett az apácák bálján történt baleset, a nyomda ördögének munkája volt. Az akkor még ólombetűs nyomdákban, kézi szedéssel készültek a címek. A címszedő, feltehetően nem figyelmetlenségből, hanem kaján vigyorral, a pánik szó két magánhangzóját felcserélte.

Kapkodták a lapot.

És az üzleti érzékkel megáldott tulajdonos, divatosan hetyke bajuszkája mögé rejtett mosollyal, második és harmadik kiadásban is megjelentette lapját, amely olyan gyorsan fogyott, mint a helyi gyógyszerész szombatonként piacra dobott, mindig más és más illatú, egyesek szerint a férfiasságot is erősítő, gumióvszere.

Nem mondható, hogy már kisgyerekkora óta izgatta ez a betűcserés szó. De élete során mindegyre átértékelte jelentését, tartalomhordozó voltát, tűrte, szenvedte sorsalakító meglepetéseit.

Merthogy férfinak született.

Sokan még ma is véletlennek tüntetik fel ezt a ma már csak bonyolult műtétekkel megváltoztatható tényt. Megmosolyogtatta minden ilyen feltevés, amikor teljes bizonyossággal állíthatta, hogy nyilvánvalóan a szükségszerűségnek köszönhette nemisége sokak által nyíltan dicsért, és női kezek által is jól megmarkolható bizonyítékát. Ugyanis fogantatásának időpontjában, apja idegileg kiborult állapotban leledzett. Anyja nem sokkal, alig két hónappal azelőtt tért vissza, hogy meleg családi körben hozza életre, hűtlen szeretőjétől fogant nővérét, és hogy hű férjét ilyenformán megajándékozza a kényszerű apaság örömeivel.

A természet törvényei mindig a gyengébb nemnek kedveznek.

Férfinak kellett születnie, mert apját a hirtelen rátörő apai érzések idegileg is megviselték. Elgyengülése riadóztatta a természetet, amely végtelen bölcsességének köszönhetően és zseniálisan ismétlődő szabályainak megfelelően, fiúként küldte őt a láthatóan meggyengült férfitábor erősítésére. Ebből következően, férfisorsát vállalva, gyakran megesett vele, hogy kisebb-nagyobb, olykor pedig tüneményesen óriási pánikba esett.

Valójában most, amikor nála is eljött a férfikor kapuzárási ideje, értette meg igazán e gyakran szóban forgó testrész rejtett értelmét. Furdalta a lelkiismeret, hogy fiatal korában nem tulajdonított kellő figyelmet különlegességeinek tanulmányozására. Nem vette észre a történelem alakulására gyakorolt hatását, a hétköznapok minőségét meghatározó tulajdonságát, nyilvánvaló életfontosságát. Elhanyagolta azokat az alapos tanulmányokat, amelyeket csak az igazán megszállott férfiak folytatnak, amikor irigylésre méltó kitartással, a megszállottak makacsságával, örökösen gyakorlatra áhítozva, éjjelüket-nappalukat a nőknek áldozva, verejtékes türelemmel azokat az állatinak mondott titokzatos élvezeteket kiismerni akarják.

„Kell lennie valami magyarázata annak, hogy leszámítva a különböző pozitúrákat, örökké ismétlik ezt az aktust.”

Na, itt megakadt... Kissé összekuszálódtak gondolatai.

Miről is van szó tulajdonképpen?

Mi ezt a dolog, mi ez a micsoda?

Mi ez a női szépségek keretébe ágyazott, selyemfüves völgy mélyére rejtett, változatosan furcsa, hangulatoktól függően nyitható-csukható, titokzatos kapu? És mi ez az örökös pánik, amely a nagyvilágra tártan, izgalmakban bővelkedve folyamatosan körüllebegi az emberiséget?

Szülővárosában elmagyarosodott szászok, zsidók, bolgárok, lengyelek és néhány albán család keveredett a románsággal, és mindnyájan együtt a magyarokkal. Valamikor ebben a kisvárosban mondták ki először Európában a vallásszabadságot, de az ő idejében erről csak néhány értelmiségi tudott, és a főtéri református templom papja emlékezett róla némely ünnep alkalmával, amikor a toleranciáról kellett szót ejtenie. Ezért aztán az egyszerű polgárok, az örökösen büszkélkedőkhöz és dicsőségre vágyókhoz hasonlóan, leginkább „a három P városa” címmel illették, és dicsérték is szüntelenül, szürke szülővárosát.

A három P közül, persze, ki ezt, ki azt részesítette előnyben. Akkor még nem volt divatban a gyakori közvélemény-vizsgálat, s a maga rövidnadrágos idejében habozás nélkül a POGÁCSÁT tudta az első helyen, utána a PECSENYE következett. A harmadik P-vel akkor még nem tudta mit kezdeni.

Azt sem tudta még, hogy miért nyúlkálnak olyan láthatóan mennyei élvezettel a fiúk, a házunk mögötti patakban, a kombinében velünk fürdőző lányok lába közé.

Akkoriban a patakparti bokrok alján található mély lyukakban való tapogatózás hozta izgalomba, pedig többnyire csak halszagú, üres markát bámulhatta az azokban való kutakodás után. Pont ezt a szagot érezte akkor is, amikor a nagyobb fiúk hencegve orra alá nyomták a melles lányok lába közét simogató kezüket.

Helena, akinek gránátalmamellek dudorodtak a fürdőruhája alatt, bátorította.

Neked szabad, biztatatta mosolyogva, miközben trágár szavakkal fékezte a méhként körülötte rajzó fiúk ösztönösen elszabadult és lányok szerint bak szagú hancúrozását.

Nem kért az ilyen előnyökből.

Tudta, hogy Helena engedékenysége a külvárosban előkelőnek számító pogácsás fiának szól, de mert a bajor eredetű pogácsás nem az apja volt, hanem csak nevelőapja, akit rokonai minősítésre éhes hajlamuknak engedve mostohaapának hívtak, illetéktelennek érezte az ezzel járó előnyöket. És az is zavarta, hogy Helena kisebb, megszámlálhatatlan sok testvére, félig pucéran futkározott nádas széli házuk körül, s amikor félénk pofával kimerészkedtek a városba vezető főútra, koszos markukat könyörögve nyújtották az arra járók felé.

Helena felkínálkozása menekülés a nyomorúságból, gondolta sajnálkozva, és ugyanilyen érzések fékezték vágyait, amikor érettebb társai az akkor még engedélyezett nyilvánosházakba hívták.

És akkor sem gondolt a harmadik P-re, amikor egy napsugaras délelőtt, rövidnadrágja alól, hirtelen valami színtelen, gyorsan hideggé vált folyadék bugyogott elő. Ijedten szorította magához, a vele szemben álldogáló, nála fejjel magasabb Annuskát, akit éppen a lótetűkkel való halászat előnyeiről oktatott nagy elszántsággal, mert ösztöneimtől vezérelve mindig is tanítónak képzelte magát. Megbabonázottan, kitágult szemekkel figyelt rá ez a lány, és nem ellenkezett, amikor önkéntelenül magához vonta. Egy pillanatra sem érdekelték a lány blúzán átsütő, forró mellbimbói, ölének bársonyos melege, combjainak feszült keménysége. Nem hitte, hogy érzéktelensége mutatkozott meg ily módon. Inkább, mert valamiféle felszálló ködben érezte magát, azt érezte, hogy kiszabadul a földi létből, súlytalanul lebeg a végtelen űrben, angyalnak vagy az istenek közé valónak képzelte magát.

Később ezt az érzést, tudatlanságában, szerelemnek nevezte.

Egyébként, amikor nyugdíjba vonulásának tízedik esztendejét, pohár sörrel egymagában ünnepelte, akkor sem tudta, hogy mi a szerelem.

„Nem voltam jó, és nem voltam rossz ember. Jártam az utam, mint mindenki más. Folytatása, magától érthetően, nem okoz gondot. Napjaim sorakoznak, mint a hosszútávfutó beidegződött lépései. Az sem izgat, hogy mikor szakítom át a célszalagot."

Szülővárosától messze került. Azt sem érzékelte, hogy sok, vagy kevés nővel volt dolga. Mihez képest? Nem volt fontos számára a nyilvántartás. Aki akarta, azt gondolkodás nélkül megkettyintette. A gyenge nemi erőszakot is mímelnie kellett néha, ha egyik-másik nő szemében félénk kíváncsiságot, netán sóvárgást látott, s azt, hogy fehér bőrén pirosan hullámzó foltokban kicsapódott a vágy okozta zavarodottság.

„Eljött az ideje, hogy összeszámoljam azokat a nőket, akiket meghódítottam, akik magukra húztak, s akik alám és fölém feküdtek, mert bizonyára valami olyant akartak tőlem, amit másoktól nem kaphattak. Kapuzárás előtt ilyen gondolatokkal szórakoztatta magát.

Mit vártak tőlem a nők?"

Nem tudta, mi lehet az, amit tőle kaptak, amit tőle vártak. Eddig még nem jutott ideje arra, hogy ezen rágódjon. De érezte, hogy lehet valami értelme ennek a dolognak is. Na, nem azért, mert attól félt, hogy a végső elszámoláskor orrára húzzák az elhalasztottakat, hanem mert féktelen önzésével kell majd egyszer szembenéznie. Ha csak a maga örömét hajszolja, és nem figyel arra, hogy örömöt is adjon, mi értelme ágybeli alakításainak, tivornyáinak. Hiszen mindig is arra vágyott, hogy valami olyat nyújtson, amitől pucérságukat tetézve, tovább vetkeznek a nők, néhány pillanatra odaadóan feltárják legbensőbb szépségüket, s a párzás sodró révületben, tudat alatti jóakaratukban, vele együtt döngetnek majd rikoltozva a mennyország kapuján.

Nőnek még nem fizetett, és én sem fogadott el pénzt, még ajándékot sem, szolgáltatásaiért.

Rögeszméje, miszerint az ágyban mutatkozhat meg, csak ott tetten érhető az igazán nagy, az emberhez méltó érzés, amely mágikus erővel szorosan összeköt párokat, akiket a titokzatos véletlen egymásmellé rendel.

„De ehhez nem feltétlenül szükséges testünk összeforrottsága. Amikor a másik hiányáért, magunkat is siratva és szégyellve, időnként akaratlanul is felzokogunk, és álmunkban lucskosra sírjuk a párnánk, mert úgy hozza a sors, hogy imádott társunk elhagyott, fájdalmunktól felriadva, ölni is tudnánk. Talán ezt az érzést nevezünk szerelemnek."

Mint minden halandó, maga is erre vágyott.

Makacsul, egész életén át babusgatta hitét, miszerint az ő ideje még hátra van. Mindenkinek lehet egyféle perpetuum mobile-gondolata, ami magától jár, és nem hagyja nyugodni, ezzel fekszik és ezzel kel.

„Ugyanazon apró sárdarabokat alakítjuk, forgatjuk magunkban szüntelenül, mint a fecskék fészekrakáskor a maguk formálta galacsinokat, amelyből villás farkúak fészket, az ember pedig jövőt épít magának."

Hitte, hogy nem léphet le a térképről anélkül, hogy meg ne ismerné az igazi szerelmet.

Gyönyörű, nagy, makrancos vadról álmodott, akiért érdemes éveket, vagy, ha úgy adódik egész életében, lesben állnia, hogy apró figyelmességgel megszelídítse, kezes báránnyá, dörgölődző cicává formálja, olyanná, aki szerelmében felnézzen reá, paradicsomi kéjben részesíti, miközben szelíden kielégíti a férfiasságához szükséges hatalomvágyát is.

Egyszer egy távoli faluban járva, vadásztársaságba csöppent. Valakinek ott engedélye volt őzet lőni, őt is meghívták a vadászatra. Puska is került, és a vendégnek kijáró figyelmességgel beállították a közeli erdő tisztása mellé, a térdig érő lucernás szélére, ahol másfél órás ücsörgés után, az erdő széli bokrokkal benőtt árokból, tőle alig háromméternyire, éppen elébe szökellt a suta állat. Egymásra csodálkoztak. Abban a pillanatban olyan súlyossá vált az ölében tartott fegyver, hogy képtelen volt felemelni. Az őz fehér fenekét mutatva eltűnt a helyi rengetegben. Bosszankodtak a vadászok, s korholták, mert nem használta ki szerencséjét. Ezt a fiaskót úgy magyarázta magának, hogy az a szelíd és ruganyos őzike nem őt választotta, hanem másnak tartogatja magát.

Rögeszméje szerint, az őzikék sem szerethették őt. Nem ismerték, nem tudhatták, hogy a neve: Joó Jenő. Hiábavalóan viselte nevét.

„Engem senki sem szerethet. Nem ér a nevem" - gondolta.

Hiábavalóan jónak érezte magát, s mert nem szeretik, neki sincs joga valakit is szeretni. Annyit tehet, hogy a hajdani cselédlányokhoz hasonlóan, felmegy valamely fővárosba, és ott sétál minden szombat este a főtéren, vagy a folyóparton, ahol, hátha majd valaki belé szeret, ahogyan ezt gyerekkorában a cselédlányok énekelték olyan elszántsággal, mint a szűz lányok, akik elhatározták, törjön, szakadjon, véget vetnek érintetlenségüknek.

Nyegle gondolat volt.

Ahelyett, hogy mélyebben kutakodott volna magában, ahogyan azt a bölcs görögök tették. De akkor már senki sem emlegette a görögöket, Szókratésznek még a nevét sem ismerték abban az osztályharcos környezetben, ahova született, ahol élnie kellett.

A jót ott naivnak, lagymatagnak, esetlennek, félszegnek, révetegnek, „papalápgyénak" nevezték.

Nevében hordozza sorsát, végzetét?

„Badarság."

Nem akart mindenáron jó lenni.

„Várnom, türelmesen várnom kell a csodát. Nem fontos, hogy szeressek. Az kell, hogy engem szeressenek. Az önismeret óvodájában, magamat semminek tudtam, s mint a szél hordozta gyomnövény magja, arra vártam, hogy valahol, valamelyik szempárból, a nekem vetett föld puha életterében, rám tűzzön a melegen mosolygó napsugár."

Utólag be kellett ismernie, hogy végül is felnőtt, gyom között gyommá lett, burjánzó érzéseivel valamennyire emberségessé vált, és ez a folyamat nem mehetett végbe valamiféle szeretet nélkül. Ezek szerint vagy ismeretlen felhők mögül sütött reá a szeretett, vagy figyelmetlenségének betudhatóan, azt sem vette észre, amikor időnként zuhogott reá valahonnan valamennyi fény, s melengette benne a dicséretes emberi jóérzéseket.

De azért olykor több volt neki a kutyája szeméből kiolvasott ragaszkodás, az eb farkcsóváló hűsége, mint valamely bizonytalanságokkal tele, nehezen létrehozható, őszinteséget méricskélő, kételkedéssel, gyanakvással járó emberi kapcsolatokkal való próbálkozás.

„Jenő, Jenő! Életed felmenő!" - biztatta magát öniróniával.

„Hát jó! Jóóó.... Legyek, ha kell!"

Sehogy sem ment ki a fejéből...

Az este bekopogott hozzám a szomszédasszony. Ez a fiatal, magas, tenyeres-talpas fiatalasszony a napokban költözhetett mellettem megüresedett lakásba. Nem voltam itthon, amikor érkezett, mert minden nyáron, szabadságnyi időre elutazom, titkon szülővárosomba látogatok, hogy örökösen ne valahol, hanem éppen ott érezzem magam otthon, ahol a napvilágot megláttam. Közben, ezen a nyáron valószínűleg éppen távollétemben meghalt az a töpörödött öregasszony, akit azért utáltam, mert minden délután kiült lakása bejáratának előterébe, és olyan ráérősen cigarettázott, hogy hozzám is átkanyarodott a dohányfüst. Nálam, olykor még télen is, szinte egész nap nyitva áll az ajtó, szellőztetek minden erőmmel, mert amikor tíz esztendővel ezelőtt ideköltöztem, és először benyitottam másfélszobás garzonomba, hirtelen megcsapott az előttem lakó, falakba ivódott savanyú szaga. Bizonyára, ez a régi lakó is olyan összeaszalódott kilencvenkilenc esztendős banya lehetett, akibe szívesen költözik valamely purgatóriumi levegőt árasztó ördögfióka fertelmes bűze. Mit tehetnék, szellőztetek olykor éjszaka is, hogy feledjem az orromba ragadt utálatos szagokat.

Néha a magam szagával sem vagyok elégedett, pedig már igazán megszokhattam volna a reám rakódott, közel nyolcadik évtized után. Néha, amikor önkéntelenül hátra simítom maradék hajszálaimat, és önműködően csöpögő orrom alá kerül a kezem, amely előbb a fülcimpám mögött bolyongott és vakarózott, olyan fertelmes lábszagnál is büdösebbet érzek, hogy a megdöbbenéstől felugrom. Ilyenkor nagyot kiáltok: Disznó! Aztán a tükör elé botorkálok, hogy lássam, valóban én volnék az, aki a saját szagával sem tud kibékülni. Vén hülye!

A dohány illata nekem kimondottan büdös. Tízéves koromban hagytam abba a dohányzást. Addig dugiban szívtam, naponta tíz volt az adagom. Nevelőapámtól észrevétlenül elemelhettem ennyit, mert rám bízta dűznis Szimfónia cigarettáinak töltését. Pajtásaimnak is jutott belőle, mert másként tekintélyre szert nem tehettem, délutáni találkozásainkon, amikor a kerti filagória félhomályos padlásán rendszeres fütyi-szemlét tartottunk.

Hernyó, minősítette lefitymálóan, fejletlen szerszámomra pillantva a nálam négy évvel idősebb Pati, aki dorongját lóbálva büszkélkedett előttünk. Sejtettük, hogy nagy jövő áll előtte, s nem csalódtunk, amikor a háború utáni fogolytáborok mulattató történeteinek egyikén, messze híres, hősként szerepelt. Legendákba illően, azokban a kenyéradagra menő

ráérős kártyacsatákban, Pati, sokak bámulatára, persze hatásvadászóan, hatalmas és felajzott farkával ütötte a bankot...

Vén hülye! Mi a fenéket irkálom én itt összevissza?!

Azt magyaráznám, hogy azért nem szeretem a cigarettafüstöt, mert nevelőapán egyszer rajtakapott a dohányzáson, de nem szidott, csak felajánlotta monogramjával cirkalmazott ezüst cigarettatárcáját. Ennek persze rettenetes ára volt. Az kívánta, hogy attól kezdve nyíltan dohányozzam. Népes családunk vizslató közönsége előtt kellett elszívnom egy Szimfóniát. Megpróbáltam. Húgom kérdő, anyám sajnálkozó, nagybátyám rosszalló, öcsém vigyorgó, mostohatestvérem kárörvendő tekintete tüzében cigarettám elaludott, taknyom-nyálam eláztatta a cigarettapapírt, a dohány füstje és íze egész életemre megkeseredett a számban.

S amikor ez valamely öregasszony szagával elegyedik... Hát ezzel engem ki lehet kergetni a világból.

Már megint mi a fenéket irkálom én itt összevissza?!

Még hogy érdekelne engem a saját szagom? A fenéket!

Kanyargós gondolatim tömkelegéből csakis azt szeretném feljegyezni, hogy elmélázhassak fölötte, hogy az este bejött hozzám Katherina. Csak éppen annyit szeretnék magamnak emlékül lejegyezni, hogy az este, csak úgy, a világ legtermészetesebb módján becsöngetet hozzám. Le kell írnom ezt, mert úgy tűnik, fontos ez számomra. Olyan fontos, hogy nem bízhatom senyvedő emlékezetemre.

Nálam tompán berreg a csengő. Nem szeretem az éles hangokat. Bántják a fülemet. Merthogy minden reggel félórákat tisztítom belőlük a feketedni, és kemény galacsinná alakulni kész gyanta színű fülsárt. Fiatalkoromban erre nem kellett gondolnom, soha, egyik szeretőmnek sem kellett megszólnia engem ezért. Bezzeg most... Pedig most sem szoktam elhanyagolni magam, rendszeresen zuhanyozom, savanyodásra hajlamos izzadságszagomat férfiaknak ajánlott izzadságátlókkal tompítom. Na de hagyjuk ezt...

Apám, gyufaszállal tisztította a fülét, miközben felolvastam neki az Ellenzék fontosabb híreit. Talán így kívánta jelezni, hogy minden szavamra figyel, s biztat, hogy ne lankadjam, ne kámpicsorodjam, mert döcögős olvasásomat tisztátalan füljáratai rovására írja...

Szóval, berreg a csengőm, odacsoszogok, miközben arra gondolok, ki a fene lehet, hiszen még szomszédjaim is csak nagyritkán, csengetnek ajtómon. Ajtómról messzire virít a reklámtiltó felirat, hogy a reklámcédulákkal bagóért szaladgáló bevándorlók is elkerüljék. Újságot sem járatok, mert az újságkihordók olyan rendesek, hogy hajnali négy óra tájban érkeznek ajtóm elé, s amikor bedobják az ajtónyíláson a kilónyi helyi lapot, az akkorát puffan, hogy legszebb álmaimból is felriadok.

Hajnali négykor, játékos nők lopakodnak az ágyamba, és nem győznek csodálkozni azon, hogy előrehaladott korom ellenére micsoda keménységgel büszkélkedhetem. Én meg, javíthatatlan naiv ember módjára, jól odanyomom nekik. Sajnos csak álmomban. De azért vidáman ébredek, s az sem keserít, hogy azok a szépnek és kívánatosnak képzelt lányok és asszonyok, már sehol sincsenek, és az is csak képzelgés, hogy hajnalonként szinte átfúrom egykor gyémántos szerszámommal a matracom. A postás pedig csakis délelőtt jár, nem csönget, csak bedobja postaládámba a számlákat, a felekezeti és más ingyenes helyi lapokat, amelyeket a kutya sem kért, de küldik szeretettel, mintha nem sejtenék, hogy a Metro-ért és a City-ért naponta magam megyek a városba, merthogy ez hozzátartozik egészségügyi sétámhoz.

A központba, ha jól kilépek, húsz perc alatt még esős időben is eljutok. Mégsem állítom, hogy a városban lakom, mert egyemeletes házunk valósággal belesimul a körülöttem pompázó erdőnyi parkocskákkal, bokrokkal és fákkal szegélyezett kerékpárutakkal és az aprólékos gonddal gondozott temető határolta kicsinyke völgybe.

Utcánk az egyik oldalán, az úttal párhuzamosan mindössze három, többnyire öregek által lakott épület áll. A másik oldalon, az utcára kissé ferdén merőlegesen három egyemeletes szalagház, mindenik öt-öt család elkülönített, ultracsöndes lakhelye. A házak között két biztonságos gyermekeknek felszerelt játszóhely, a finnek aprólékosan kidolgozott ötletes csúszkáival, mászókáival, hintáival és homokozóival. Arról pedig fogalmam sincs, hogy miért kapta az utca az Országbíró nevet. A temető mögötti parkban, gondozott fák lombjai alatt, a megyeközpont üveg-irodái lapulnak.

Elég az hozzá, hogy az este, amikor az északi országokban annyira sajátos félhomály uralta a tájat és a lelkeket, nyitom az ajtót, hát ott áll Katherina. Tekintetemmel végigcirógatom. Mosolyog. Olyan természetesen, olyan nőiesen, olyan bájosan tette ezt, hogy rögtön elhittem, tudja, mit akar. És hogy akkora a hajlandóság benne, mint a macskákból folytonosan kitüremkedő, édes simulékonyság. Persze, hogy egyből reám ragad a mosolya. Néztük egymás vidáman, mint azok a régi ismerősök, akik mindenféle malacságot kipróbáltak már együtt. Szerettem volna, ha ez a néhány pillanat örökké tart.

Katherina szeme nagy és barna...

Szóval, rögtön elkezdtem aprólékosan leltározni. Haja dús, kötegben összefogva, zsiráfnyakát is nyugtáztam sietve. Aztán indulok lennebb, széles, gömbölyű vállakat látok és kereknyakú blúzából kikívánkozó erős melleket...

Minden, de minden ismerős! Nagyon is ismerős!

Az ám!, mondom, köszönését a tőlem telhető férfiassággal fogadva, s látom rajta, hogy érti. Bizakodom, hogy valóban ért engem, felfogja mohó pillantásom értelmét. Olyan érzékkel, érzékiességgel áldott nő, aki, mint a bárányfelhők komótosan úsznak, kényelmesen elterülnek vágyaink egén és az éginek képzelt ágyban.

Rég elfelejtett gyermekkorom karádykatalinos hangján szól. Azt mondja, hogy ő Katherina, a szomszédom.

Kom in, kérem szívélyesen, Úgy teszek, mintha félreállnék az ajtóból, de csak mímelem, hogy belépésekor, feszes testéhez minél nagyobb felületen hozzáérjek. Nem finnyás, belép. Karjában, mint valamiféle pólyában, göngyölt ruhanemű, fürdőköpeny.

Szeretnék zuhanyozni, szól és körülnéz előszobámban, ahonnan a fürdőszoba nyílik.

Rendes, gondolom, és dicsérem magamban. Honnan tudja ez a nő, hogy a tiszta nőket szeretem?

Hű, micsoda formás fenék, nézdelem körbe, s nehezen állom meg, hogy ne simítsak egyet szoknyája képzelt ráncain.

Ma festettek nálam, takarítottam, de a fürdőben csak holnap végeznek a vízszerelők, magyarázza Katherina, és újból engedélyt kér arra, hogy használhassa a fürdőszobám.

Hogyne, persze, csak tessék!, hadarom és tiszta törülközők után kutatok a fürdő felé vezető folyosó szekrényében.

Köszönöm, köszönöm, hoztam magammal mindent, int le Katherina, és eltűnik a fürdő ajtaja mögött. Nem zárja magára az ajtót, bizonyára látta, hogy úriemberrel van dolga.

Csakhogy az ajtó nekem nem akadály, látom, amint kibújik ruháiból, zsemlemellei könnyeden himbálóznak hajlongásakor. A víz zubogva öleli körül erős bokáját, s amint ballábbal belép a kádba, hosszú combja megfeszül, feneke alján, villanásnyi időre láthatóvá válik vörösbarna mókuskája. Hátát mutatja s karcsú derekát, lehajolt a csaptelep felé, hogy szabályosan domborodó, pucér fenekét csodálhassam. Állati ösztön késztet, hogy hátulról... Arcát fordítja felém, pajkos mosollyal biztató pillantást küld fehér válla fölött, s közben magamögé húzza az

átlátszó fürdőfüggönyt. Körvonalai így még rejtelmesebbek. Gyönyörű látvány. Illik az ilyesmit naplóban megörökíteni?...

Nézni szabad, nyugtatom magam, s miközben hessegetem magamtól a szép látomást, ijedten gondolom, hogy a valóságban már nem láthatok ilyet.

Nem ment ki fejéből az operettbe illő jelenet. Hasonlatos volt azokhoz a nagyjelenetekhez, amiket városa jelentéktelen színházának iskolai bérletelőadásain kellett végignéznie. És amiért szívből megutált minden szirupos szerelmi történetet.

Eleinte azzal áltatta magát, hogy véletlen volt. Már akkor, amikor megtörtént, jobbik fele kilépett belőle, és a pubertáskorúak szokásos ajkbiggyesztésével kívülről szemlélte önmagát. Látta, amint sietve leszalad a háború után iskolának berendezett, a „magyar időkben" katonai parancsnokságnak magyaros pompával épített épületében, a bennlakásnak átalakított második emeletről a főbejárathoz vezető széles lépcsőig. A bejárati csarnokba jobbról és balról két lépcsősor kanyarodott az emeletről. A csarnok félmagasságában, kis színpadszerű pihenőben egyesültek a lépcsők, onnan pedig félkörívben, az egyre szélesedő márványlépcsőn lépegetve lehetett a tágas, szecessziós hangulatot árasztó, oszlopos csarnokba jutni. Valamikor piros plüss szőnyeg borította a lépcsőket. Az árválkodó, rézből készült rögzítők szidolozás után áhítoztak.

Szokásos csattogó lépcsőszökdelése hangtalan volt. Vászonpapucsban, szürke-fehércsíkos pizsamában, lélegzetét visszafojtva igyekezet lefelé a széles, gondozatlansága ellenére még vajfehér márványlépcsőn.

Amikor Ida előbukkant a fölszinti folyosó lengőajtaja mögül, hanyag mozdulattal, talán valamelyik operettből ismert grófot utánozva, csípőre tett kézzel állt a lépcsősor közepén. Operettek nagyjelenetében látott ilyent, amikor a színen, strucctollas kalapban, grófnék, libegő frakkban, grófok, áriákat rikoltozva téblábóltak. Jobb lába elmaradt egy lépcsőfokkal. Tekintete világítógolyóként csapódott Ida copfos fejére. A lány észre sem vette, sietve aprított a kijárat nagy, vasveretes tölgyfaajtaja felé.

„Khhmm!" - ennyire futott bátorságából.

Talán ott hibázott, hogy egész súlyával a ballábára nehezedett.

Ida felpillantott. Sajnálkozó mosollyal kérdezte, hogy mit keres abban a késői órában a főlépcsőn.

Későre járt, az iskola kihalt épületében szikrázott a csend.

Titkon azt remélte, hogy pizsamában mutatkozva, olyan hatással lesz Idára, hogy rögtön, ott a kihalt lépcsőházban, a szeretője lesz.

Ida apró termetű, szürke kis veréb volt. Iskolájukban, a háború utáni idők szocialista újítószellemének szülöttjeként, az volt a rendeltetése, hogy a nehézipar előretolt bástyájaként erőltetett gépgyártóipar katonájává váljon, igazi, a női egyenlőséget is hirdető középkáderré. Akkoriban, újra divatba jött a női egyenjogúság, és ennek köszönhetően, néhány lány is felbukkant a fémipari szakközépiskolában. A fejlettebbeket a fiúk iránt érzett, ellenállhatatlan vonzódás ösztökélte a felületes felvételi vizsgára, Idát, valószínűleg, a lakatos apja iránti csodálat. A vizsgáztatók minden lányt felvettek. Így került hetvenvalahány fiú közé négy lány.

A háború és a sűrű tanügyi reformok furcsa helyzeteket teremtettek. A gépipari többnyire tizenöt-tizenhat éves tanulói közé, tanulni vágyó érett fiatalok és néhány hadifogságot is megjárt huszonéves is került.

Hamar kiderült, hogy ő volt az iskola legfiatalabb tanulója. Az egyik világot látott, jóképű fiatalember osztálytársa, jobb kezének, egy porccal rövidebb, mutatóujjával reá bökött és elnevezte Kölyöknek. Még nem töltötte be tizennegyedik életévét és az elemi iskolai szegények konyhájának sovány kosztján gyenge növésű volt, csak akkoriban szánta rá magát arra, hogy elhányja a tejfogait. A nagyfiúk szokása volt, hogy az órák közötti szünetben, egyik-másik lányos arcú fiút lefogták, a tanári asztalra fektették, és nagyokat röhögve ellenőrizték fütyülőjét. Ha fejletlennek találták, lefitymálóan rásercintettek. Tekintélyt csak a tíz centinél nagyobb fütykösök gazdái vívtak ki maguknak.

Időnként őt is a tanári asztalra húzták. Szorosan lefogták, és a csonka mutatóujjú ököl jól irányzott, kíméletes ökölcsapást mért meglazult tejfogaira. Az ütés mikéntjét az akkoriban divatos Tom Mix-filmek hősétől tanulhatta a jóakaró. A fiúk nagy tetszésnyilvánítással fogadták, amikor Jenő lekászolódott a katedráról, és filmekbe való látványos mozdulattal kiköpte véres, gyökértelen fogát.

Egyébként is kijárt neki a figyelmesség. Minden nagyfiú öccsévé fogadta, védettségüket élvezte. Apákhoz illő öreges gondoskodásukhoz az is hozzátartozott, hogy a növésben hozzá illő Idával kívánták összeboronálni.

- Szállj rá, éppen neked való, biztatták többen is.

Környezete ösztökélte, hogy magának lányt keressen. A nagyobbak ajánlása szerint kis termetéhez, kis nő illett, és Idánál nem volt kisebb a láthatáron. Jó tanácsként hangzott, igyekezett megfogadni.

„Szürke kis egér” - gondolta, amikor Idát közelebbről is megnézte. Kicsit koszos a nyaka, állapította meg utálat nélkül, és semmi olyat nem érzett, ami pajzánabb gondolatokra ragadtatta volna.

Szürke kis majom, gondolta Ida, pillanatnyi ellágyulása közben, amikor halotta, hogy osztálytársai Kölyöknek hívják, és az iskola tejfeles szájú gyermekének mondják Jenőt. Ilyenkor kutyakölyköknek kijáró, örömmel vegyes sajnálatot érzett a fiú iránt. De Idából hiányzott a lányos vidámság, amiből aztán kifejlődhetett volna holmi nőies, magát kellető kacérság, hímeket vonzó életerő.

Akkoriban, a poros padlásokon maradt háború előtti divatos dalok kottáinak borítójáról mosolygó bögyös asszonyok kerítették bűnös hatalmukba. És egyre gyakrabban orrában érezte azt a különös illatot, amely az érett fiúk szombatonként kellemes próbára tett szerszámjukra húzott papírfertőtlenítőjéből áradt.

Az iskola közeli nyilvánosház melletti elsősegélyt szolgáltató orvosi rendelője ingyenesen osztogatta ezeket. Az internátus nyolcvanvalahány vaságyas hálójában különben nyugodtan aludhatott. Csillagot vele nem rúgattak. Mindenki másnak tartania kellett attól, hogy amikor mélyen alszik, lábujjai közé papírt húznak és meggyújtják. Őt nem kötözték ágyához, hogy aztán a fülébe ordítsák: Tűz van! Tűz van! Menekülj!

De a punci szagú fertőtlenítő papirost minden szombaton az orrára húzták.

„Szagold csak! Ha majd eljön a te időd, így könnyebben rátalálsz a célra!”

Idára gondolva, később sem érezte testisége, különben, egyre követelőzőbb vágyát.

Ez lehet a szerelem, gondolta komolykodva. Ha egy fiú nem akar mindjárt ráfeküdni egy lányra, akkor bizonyára komoly érzéseket táplál iránta.

Sokáig nem ment ki a fejéből, hogy mégis, mit keresett ott, mit keresett azon a márványlépcsőn. Mit akart ott csíkos pizsamájában és nyúlcipőjében.

Ida még csak el sem mosolygott.

- Jó neked, te már lefekhetsz - mondta az estébe nyúló magolástól fáradtan Ida, és kisomfordált a márványcsarnokból. Kínlódva húzta be maga után a nehéz bejárati ajtót.

A következő hétvégén Jenő hazalátogatott. Pogácsás nevelőapja utolsó próbálkozásainak idejét élte, izzadva kínlódott, hogy a hiányzó fehér- és rozslisztet málélisztt el helyettesítve valamiféle eladható pogácsát készítsen.

Jenő megmarkolta a gyúrópad keményfából faragott kardjának fogantyúját, óvatosan felemelte, majd hirtelen lesújtott vele. A fakard vége a gyúrólaphoz erősített tengelyen csak le és fel mozoghatott, a pad végén kiképzett ülőkén lovagoló a mester orra előtt, aki két kézzel, hol jobbról, hol balról pofozta a jókora pocak nagyságú tésztát a vágószerszám alá. A mézes tészta kemény volt, Jenő felugrott, majd egész súlyával hasmánt a fakardra dőlt. Amikor a kemény tésztapocak kétfelé vált, újból nekirugaszkodott. Sokszor izzadásig ugrabugrált a gyúrópad felett, amíg a mester a puhára gyúrt tésztára paskolt, jelezve, hogy elég, a „brékhelésből". Jöhet a nyújtás, amit a tenyérnyi vastag, három méter hosszú keményfa asztalon, a „táblán", többnyire maga végzett a mester, mert a „segéd" piszmogását ki nem állhatta, mellé érve, egyetlen jól irányzott csípőmozdulattal félrelökve, lendületből könnyedén s egyformán, ujjnyi vastagra nyújtotta az olykor összeugrásra is hajlamos mézes tésztát.

Az ebéd melegítése az ő dolga volt. Gyújtóst lökött a konyhai zománcos tűzhelybe, petróleumot öntött rá. Amíg a gyufát kereste, a hamu alatt rejtőző parázs gázzá forrósította a petróleumot. Leguggolva vetette a gyufát a tűzhelybe. Robbant a gáz, és a kicsapódó láng kíméletlenül leégette arcáról a bőrt, szemöldökét, szempilláját.

Hétfőn, az iskolaorvos vazelin-arcpakolása mögé rejtőzve, felismerhetetlen volt. Osztálytársai sem ismertek rá. Amál, az orvosi rendelőbe bejáratos osztálytársa, az a nagydarab zsidó lány, Ida barátnője, sem ismerte fel. Naponta többször is kötözésre járt, hogy akaratlanul reá pillantó tanárai és társai hányhatnékját távollétével mérsékelje.

A jóságos Amál, miközben óvatosan rakta a fiú arcára és pecsenye pirosra sült nyakára a vazelint, blúzából kitüremkedő cipómelleivel simogatta. Ez állatian jólesett sebesült testének és titokzatos lelkének, amit többnyire mélyen magában hordott, és arctalan, hangtalanul beszélő, örökösen vitatkozó, durcás alaknak képzelt, olyan kistestvérnek, akit gyámolítania kell, hogy szókimondásával józan belátásra késztesse, indulatait kordában tartsa.

Lehet, hogy ez a szerelem? Ha ez a szerelem, akkor helyben vagyok!, gondolta.

És azután szerelemre vágyva, egyre csak a nagyobb mellű nőket kereste és bámulta őket sóvárogva. A benne élő kistestvér vihogva, egyre csak biztatta.

De a bécsi döntés után az anyaországhoz tartozó város nagy pompával épített, de a háború után készakarva elhanyagolt egykori hadtestparancsnoksági épületből alakított zord iskolában valahogyan nem fogadta, állítólagosan forró karjaiba az első, az igazi szerelem.

Évekkel később hallotta, hogy Ida, egy távoli kisváros gépgyárából érdeklődött utána.

Nem ment ki a fejéből, miként történhetett meg vele, hogy amikor tehette, még pillantásnyi ideig sem figyelt Ida mocorgó nőiességétől még kovásztalan, szűzi melleire.

Megdöbbentő, hogy a Katherina mellei mennyire hasonlítanak valakinek ruganyos bögyeire, akit valamiért el kellett felejtenem. Mostanában annyi, de annyi a jó mellű nő. Valami mégis azt súgja, hogy láttam már valahol ezeket a körtemelleket. De milyen körték, milyen dundik, milyen ruganyosak? Jó volna erről közelebbről is megbizonyosodni, súgja maradék férfias ösztönöm.

Majd eljön ennek is az ideje, futott át agyamon, amikor Katherina kilép majd a fürdőből.

Jó negyedórát kellett várnom. Nyílt a fürdő ajtaja. Tátva maradt a szám. Valószínűleg olyan szerencsétlen képet vágtam, mint az sietős utazó, aki valamely vidéki állomás peronján állva, az orra előtt kifutó utolsó vonat után bámul tehetetlenül. Riadtan nézegettem Katherinát. Teljes felszerelésben állt előttem. Arca babapíros, szájszögletében apró gödröcske. És mosolyog. Angyalian, mint aki nem tehet arról, hogy él.

Zavaromban, mesterségem megszokott mozdulatával, Rolleiflex-gépem után nyúltam. De félúton meggondoltam magam. Nem akartam elriasztani azzal, hogy rögtön lencsevégre kapom. Fényképezőgépem, mint mindig, most is kezem ügyében volt. Ez nálam már olyan szakmai beidegződés, több mint félévszázada művelem ezt a mesterséget, szemem, akár a blende, mindegyre igazodik a külső fényhez, amikor ráállok a témára. Hallani vélem a fényrekesz mámorító zümmögését, amint hirtelen összezáródik, és foglyul ejti zsákmányom. Ez az élvezet felér, mit beszélek, túltesz mindenféle nemi érintkezés örömén. Még azokon a pillanatokon is, amikor élvezetemben, oroszlánként zihálva-hörögve felordítok a csúcson: Megvagy! Most vagy igazán az enyém!

Álltam egy percig, bambán, és arra gondoltam, ez a nő, azért nem olyan hülye, hogy rögtön lefeküdjön egy öregemberrel.

Katherina haja kikandikált a nyakát körülölelő nedves törülköző alól, hajtincsének sugárzó fénye felajzott. Hanyagul, csapzottan lógott a derekáig. Ösztönös vágy hajtott, hogy bele-kontárkodjam ebbe a rendezetlenségbe.

Megszárítjuk?, kérdeztem mohón, és már léptem a fürdőszoba szekrénye felé, ahol a haj-szárítót tartom.

Nem szoktam, intette le buzgóságomat Katherina, és mindent köszönve indult a kijárat felé.

Leforrázva álltam, és döbbenten néztem, amint őzikém szép szökelléssel eliramlik nehezen palástolt lesállásom előtt.

Katherina szemében pajkost villant az örök nőiesség.

Mindjárt visszajövök, suttogta vagy sóhajtotta, rebegte vagy trillázta ígéretét, nem tudom már.

Bezsongtam természetes nőiességétől.

Megkövülten bámultan a nyitva maradt ajtót. Jó percbe tellett, amíg észbe kaptam.

Gyorsan előszedtem titkolt pálinkásüvegemet, amelyben otthoni eperfahordómban érlelt szilvóriumot őrzöm. A megkezdetlen üveg büszkeségem konyakszínben pompázott, ha jól számolom éppen hatéves. Ebből négy esztendőt eperfahordómban, kettőt konyhai szekrényem rejtett zugában várakozott, talán éppen az ilyen nagy eseményre, amilyenek a Katherinával való esti együttlétet képzeltem.

Előkaptam két zöldbarna, körteformájú avocadót, gyorsan kettévágtam, kiszedtem szép gömbölyű, minden bizonnyal dél-afrikai titkokat rejtegető magját, és helyébe kiskanálnyi apróra vágott vöröshagymát helyeztem, rányomtam kanálnyi citromos majonézt, tetejébe bőven púpozva kaviárt raktam. Hogy ne csak a szájnak, hanem a szemnek is mutasson a csemege, tubusból édes paprikakrém pöttyöt nyomtam az antracitragyogású fekete ikrákra. A világoszöld avocadó közepén virító sárga majonéz, s a belőle kikandikáló vöröshagyma aprólék színes terítőjén trónoló viza-ikra-korona, az édes paprikakrém vörös ékkövével pompázatos látványt nyújtott. Az italhoz illő ilyen költeményekkel már sikerült néhány nőt levennem a lábáról. Hogy ne tűnjön dicsekvésnek, most utólag úgy rémlik, hogy többségük amúgy is, jó adag hajlamosságot mutatott a szeretkezésre. És az is gyakran megtörtént, hogy

mohón, előbb nem a feltálalt ínyenc falatokhoz, hanem az akkoriban még kiválóan férfias tulajdonságú lényegemhez nyúltak...

Mi ez a bűz?! Ó én vén hülye! Miközben nyálamat csorgatva, élvezettel pötyögtetem naplómba szépített emlékezésem, már megint elfelejtkeztem a konyháról.

Mindig főznöm kell valamit?

Ha csakugyan van idő, és mindenütt, mindenben jelen van, ha megfoghatatlan is, akkor minden valószínűség szerint kaméleon-szerű.

A múlt tanít. A jövő éltet. A jelen pedig, mint valamiféle lassan ható méreg: öl.

Mit nem adott volna azért, hogy fiatalemberként, legalább egyszer, hasonló gondolatokat terelgethessen terméketlen agytekervényeiben.

Tévelygünk, szívesen bolyongunk, önfeledten téblábolunk a megtörténtek és az elkövetkezendők világában. A jelenünket gyilkoló események sűrűségében megfeledkezünk az időről úgy általában, a sajátunkról pedig kiváltképpen. Mintha örökéletre születtünk volna... Pedig tudva-tudjuk, hogy az idő folyása ellen mindössze annyit tehetünk, hogy megpróbáljuk kitágítani minden pillanatunk. Merthogy kitágítható. A világegyetemhez hasonló tágulásban időnk feloldódik a végtelen körforgásban, a nagy egészben, amelynek részeként kénytelenül hisszük, hogy pont olyan porrá leszünk, amilyenből vétettünk.

Az efféle okoskodások végén hajlott arra, hogy higgyen a feltámadásban, az örökéletben vagy a reinkarnációban. Benső hangja mindannyiszor kijózanította.

Add vissza az iskolapénzt, és vedd be a Cavingtont. Tudod, azt a fehér vagy csaknem fehér, kerek, lapos felületű, metszett élű, egyik oldalán felezővonallal, másik oldalán 10 mg jelzéssel ellátott tablettát. Emlékezz! Figyelj!

Igen, persze, hogy Csokonai:

Égiekkel játszó földi tünemény, istenségnek látszó csalfa, vak remény!

Na, most gondold végig...

Számtalanszor közel járt a megvilágosodáshoz, de folytonosan az élet apró-cseprő dolgaiba botlott, amelyek elterelték a figyelmét, az álmodozás helyett kénytelen volt az életet választani, s ez igazán kedvére való volt, mert a körülötte forgolódó nők szépek voltak, akár füvek, tudták, hogy mikor legyenek harmatosak, és mikor kell felkínálniuk magukat, hogy a rajtuk és bennük hempergő férfiakat kedvükre csiklandozhassák.

Elképzelte, hogy ott az iskola márványos előcsarnokában, érdemeinek megfelelően, nagyobb fontosságot tulajdonít az Ida melleinek. És úgy bánik velük, mint minden szépséggel, amely a semmiből született és oda tér vissza. Ha alaposabban szemügyre veszi őket, ha csak simogató pillantásával is növelhette volna körvonalukat és felbecsülhetetlen értéküket, akkor talán közelebb juthatott volna a szerelem mindig két élőlényben serkenő és lohadó érzéséhez.

De még sokáig abban a tévhitben ringatta magát, hogy az igazi szerelmi érzés messze elkerüli a testiség különös illatokat gerjesztő világát. Merthogy az igazi szerelem, valószínűleg csakis a szellem világában lüktető és mindinkább szorosabban egymásba tekeredő kettős spirál, amelyben örökké fájóan hiányzó másik énünkkel/felünkkel egyesülhetünk. Merthogy a bölcsességig élt addigi életében éppen elégszer próbálta már ama másik, a testiség élvezetes útján bekövetkezett együttlétek alkalmával létrejött egyesülés felől férkőzni a legszentebb emberi érzéshez. Be kellett látnia, hogy a megélt gyönyörök ellenére, mindannyiszor kudarcot

vallott, mert a belőle kéjjel távozó magok helyén, az ernyedtség percei után, csupáncsak szívszorítóan elhatalmaskodó és meggondolkoztatóan kongó ürességet érzett.

Szüzességét elvesztegette.

Szerelmi csalódása miatt történt, egy tengerparti kisvárosban, amikor még katonáskodása előtt, másfél esztendőig távol került a szülői háztól.

Hirtelen felindulásból lefeküdt egy kisvendéglő kiszolgálónőjével.

Az ilyen dolgok természetesen és megmagyarázhatatlanul egyszerűen bekövetkeznek, mert ezeknek előre megírt forgatókönyve van az ember génjeiben.

A rendező... Na, igen... Ha van?! Szóval, ha fenntartás nélkül hisszük, hogy lennie kell.

Akkor is, ha hitünket másféle alapokra építjük, akkor sem jutunk a dolog végére. Pedig tök-egyszerű a dolgunk: megkeressük kezdetünket és akkor már világos lesz, hogy merre találjuk a végét. Amíg ezt nem tisztázzuk, abban a hitben kell élnünk, hogy ha nem is személyünkben, de tömegünkben, mint emberiség, vagy mint naprendszer végtelenek vagyunk.

Nahát, ez se szép!?

Az iskola elvégzése után, két osztálytársával együtt, minisztériumi kihelyezéssel került a csatornaépítő vállalathoz. Jelentkeztek az igazgatóságon, ahol a káderes hümmögve forgatta fémipari technikusi képesítésüket bizonyító papírjaikat.

Legyenek exkavátoristák, javasolta ellentmondást nem tűrő hangon, és kiküldte őket arra a munkatelepre, ahova három villamos lépegető exkavátort vártak a Szovjetunióból.

Maguk fiatalok, tanultak és majd könnyen elbánnak ezekkel az új gépekkel, biztatta őket a káderes.

Tél volt. A városból kivezető úton délutánra hirtelen tükörré fagyott a megolvadt hó. Túljutottak az város közeli falun, amikor leküzdhetetlen akadályba ütköztek. A könnyű terepjáró tapasztalt sofőrje erősen szorította kormányt, nem mert a fékre taposni, amikor feltűnt előttük a libasor. A libák is óvatosan haladtak, ferde sorban vágtak át az úton. A kocsi huppant egyet, amikor bal kereke átgázolt a sor végén haladó libán. Lassított filmhez hasonlított a jelenet. A második liba a kocsi alá került, a harmadik nyakán a jobb kerék ment át. A sofőr káromkodott.

Mi vagyunk az elsők, akik ma kijutottunk a városból, mondta büszkén a gépkocsivezető, és izzadt homlokán fennebb tolta bárányбőr kucsmáját. Nem értette, miért olyan sürgős az igazgatóságnak, hogy utasai a munkatelepre jussanak. Megszokta, hogy akár a szelíd igáslovak, teljesítse gazdái parancsát. Arra is ráérzett, hogy nem holmi tekintélyes főnököket fuvarozott, és mert egymás között valami törökös nyelven beszéltek, nem készségeskedett, nem jópofáskodott, mint máskor, hanem figyelt.

Másfél kilométerrel odébb, a kocsi megmagyarázhatatlanul lassan, az út baloldalán árokba csúszott, és felborult. A könnyű, ponyvás tetejű terepjáró hátsó ülésén két fiú között egy nő ült, akiről mindent elárult az, hogy száján kihívóan vastagon állt a lila rúzs. A véletlennek köszönhetően ő is a három P városából való volt, munkát keresett és kapott a munkatelep kantinjában, sűrűn felkínált bájainak köszönhetően került a három fiatal technikussal egy kocsiba.

Amikor felborult a kocsi, a teltkarcsú Lina melle, a meggondolatlan véletlen akaratából Gágá arcára borult, Pati alteste pedig pontosan a Lina aránylag még gömbölyű hátsójára. Röhögve kászolódtak ki a kocsiból.

Jenőnk is megúszta a koccanást, amelynek rövid időre való emlékeztetőjéül, kis kakas nőtt a fején.

Közös erővel könnyedén talpára fordították a kocsit. Egy darabig az út melletti behavazott mezőn haladtak, aztán másfél órányit a pusztaságba vezető mellékúton.

Sűrű havazás indult. Tengerről fújt a szél, a hókavargásában tapogatózva, óvatosan haladtak az alig kivehető úton.

Aztán leállt a motor. A sofőr kotorászott egy darabig a motorházban, majd kirendelte az utasokat a kocsi hátuljához. Nekirugaszkodtak, tolták a második világháborút megjárt, kivénhedt terepjárót, de mindhiába. A gépkocsivezető feltűrte nyakán báránybőrgalléros pufajkáját és azzal, hogy segítségért megy, otthagyta őket az esteledő, hóviharos pusztaságban.

Jenő körbejárta a kocsit, ütemesen csapkodta a hidegtől zsibbadó két karját. Időnként, amikor bepillantott a kocsiba, látta, hogy Pati a nő bugyijában vájkál, az meg kéjes vigyorral a Gágá nadrágjának sliccén babrál. Rájuk förmedt, hogy mozogjanak, hiszen egyre fagyosabban süvített a pusztai szél. Nem kapott választ, de a kocsi ütemes mozgásából látta, hogy megfogadták a tanácsát.

Később felvette őket egy teherautó, így jutottak a munkatelepre, ahol pufajkát és bakancsot kaptak. Szállásuk az egyik, emeletes ágyakkal berendezett barakkban volt. Némi pénzt is kaptak előlegül, amiből a lovagias Pati és Gágá, rögtön kifizették a „fuvart" Linának. Biztatták Jenőt, hogy megéri, de ő nem kért Linából, mert a rúzsos nőktől csömör kerülgette.

A lépegető exkavátorok érkezéséig motoros földmarkolókon gyakoroltak, de Gágának a gépkezeléshez annyi érzéke sem volt, mint amennyi a nyilvános házakba szokásos viselkedéshez kellett. Ismételten késve kapcsolt, és az üresen is súlyos merítő kupa nagy döndülésekkel csapódott a kabin mellé, a gépházra. A kiképző sűrű káromkodásaiban ismételten a nemzés kötelességét emlegette, harmadnap lezavarta a gépről az impotensnek bélyegzett Gágát.

Patinak pedig az volt a bánata, hogy ellopták a hálóból bőrspencerét.

Mindketten panaszkodtak, hogy Linával nem lehet bírni, fuvardíját duplára emelte, és előre követelte a pénzt, s hiába próbálták ócska humorukkal, műveltségüket fitogtatva, operacímekkel jobb belátásra bírni, a nő nem engedett.

Kellene egy kis Bohémélet, Lina. Állóhely is megteszi, ha olcsón adod!, kérlelte Pati.

Fausztot!, A marmaládé is drágult...

Aida ravasznak tetszik lenni. Pedig, ha nem lesz Pu(n)ccini, akkor Verdi lesz, Linácska!, mondta megnyerőnek gondolt széles mosolyával Gágá.

És a Parasztbecsület, hol marad, fiúk!, méltatlankodott Lina, és harsányoskodásban otthonos cigányéktől ellesett indulatos mozdulattal lába közé mutatva, beintett nekik.

A próbahónap leteltével, alapos okokra hivatkozva, Jenő két társa búcsút mondott a munkatelepnek.

A lépegető exkavátorokról megfeledkezett a szállító. A hirtelen beköszöntő tavaszt utánozva, a káderes rügyezést támogatva intézkedett, műszaki rajzolói munkát ajánlott Jenőnek a központban. Szívesen vállalta. Barátok nélkül, Lina sürgető felajánlkozásait egyre nehezebben hárítva, amúgy is mehetnékje támadt.

A csatornaépítő vállalat igazgatósági irodái a tengerparti város központjában, az egykori legtekintélyesebb szálloda államosított épületében kaptak helyet. A rajzolóknak a legfelső emeleti szobák jutottak. Többnyire gépalkatrészek részletrajzát kellett pauszpapíron tussal kihúznia és sokszorosítania. Kedvére volt az aprólékos, nagy türelmet igényelő munka.

A sokszorosításhoz nagyméretű fényérzékeny ozalid papírt használtak. Megtörtént, hogy nem működött a fénycsöves megvilágító berendezés, Ilyenkor felvitte a keretezett üveglapot az irodaépület lapos tetejére, ahol ebédszünetben napoztak a fiatalabb alkalmazottak. A fényérzékeny papírra rásimította a tusrajzot, a nap felé fordította a keretet, és számolt. Néhány próbálkozás után, az előhívóból egyenletesen megvilágított, kitűnően olvasható másolatokat kapott. A tervező technikus, akinek a keze alá dolgozott, azt állította, hogy ez újítás. Segített dokumentálni, és beadták a szükséges papírokat az újítási bizottságnak. Néhány hét múlva újításukat elfogadták, pénzjutalmat is kaptak.

Így ismerkedett meg az igazgatósági adminisztráció titkárnőjével, aki a papírformák rendezése miatt többször is magához hívatta, kikérdezte, kicsoda, micsoda, honnan jött, hol lakik, mit csinál szabadidejében.

Vicusnak hívták a titkárnőt, kicsi, harminchoz közeledő, formás, babaarcú nő volt. Többször is együtt ebédeltek az igazgatósági épület földszintjén berendezett kantinban.

Vicus anyásan bánt vele.

Forró hullámokban gyötörte a pirulás, amikor Vicus közelébe jutott. De közben úgy sóvárgott utána, úgy kellett neki ez a felfokozott izgalom, mint Gágának a dohányzás, aki ha kevés volt a pénzre, képes volt lemondani jegyre kiváltható 350 grammos kenyéradagjáról is, hogy napi hat cigarettából álló adagját megvásárolhassa.

Életének olyan időszaka következett, amikor nehezen megszerzett függetlenségét is feláldozta volna Vicusért. Az egyik nap, késő délután, amikor már mindenki hazament, Vicus irodájába hívta. Ültek egymással szemben az íróasztal két oldalán. Csuklott izgalmában, Pattanásai világítottak napbarnított arcán.

Vicus hivatali hangján mondta, hogy szereti.

Nem értette. Úgy rémlett benső hangját hallja. Valami azt súgta, hogy a saját vallomását hallja. Olyan volt ez a vallomás, mint, amikor a nők, valamely régen áhított ruhadarabra lelnek és szólnak, hogy készek megvásárolni.

Vicus hétköznapira alakított komoly hangon érzéseiről beszélt, mert látta, hogy nyugtatnia kell a szimpatikusan félénk fiút.

Hány éves vagy?,kérdezte Vicus mosolyogva.

Nem fontos, felelte, hogy kissé húzza az időt. Húsz leszek, toldotta meg hirtelen, mert a Vicus arckifejezéséből arra következtetett, hogy a lány a határozott választ szereti.

Irataidból tudom, hogy még a tizennyolcat sem töltötted be, mondta szigorúan Vicus.

Hát..., hápogott, és zavarában az ajkát rágta. Vicus megsajnálta a fiút.

Hagyjuk, szólt szerelmes hangon.

Csókolózzunk inkább! Felállt az íróasztal mellől, kéjes ringatózással átlépett az íróasztal másik felére, kimért, színpadiasan mozdulattal ráomlott.

Csókolóztak.

Eleinte ügyetlenül, de ösztönüknek engedve egyre vadabbul.

Szeretlek Vicus!, ordította hangtalanul. Remegett az izgalomtól.

Nem akarom, hogy szenvedj, mondta Vicus, és elmagyarázta, hogy bizonytalan időre felfüggeszti a csókolózást, különben, még mielőtt nagyon jó történne, együttlétüknek rossz vége lesz.

Kirángatta Jenőt az irodából, kézen fogva sétáltak a Tenger varázsa tengerparti sétányon át, egy csendes kis utcába, ahol Vicus lakott.

És ez így ment néhány hétig.

Esténként, kosárlabdázók szökellését utánozva tért vissza a vállalati közös hálóba, pehelysúlyának megfelelően elszállni kész pehelynek érezte magát, úgy érezte, hogy minden lépéskor annyit maradhat a levegőben, amennyit csak akar, s egy-egy rugaszkodással a házak második emeletéig is könnyűszerrel felemelkedhet. A labda, amit maga fölé képzelt Vicus formájú volt, könnyű, selymes teher, jó volt utána nyúlkálni, újra és újra nagyokat rugaszkodni utána. Eddig álomtalan éjszakáiban is felvillant a Vicus képe, hajnalban egyre gyakrabban, a hasán és combján szétfolyó hideg nedvességre ébredt. Ágyszomszédja röhögve jegyezte meg a reggeli ágyvetéskor, hogy Jenő megint térképet rajzolt a lepedőre.

Vicus, április végén, két hétre, rokonaihoz utazott. A szerelem ismeretlen érzésétől letaglózott Jenő, beteg szamárként kóválygott néhány napig, s csak úgy szabadult nyomott hangulatától, hogy hajnalonként félórányit szaladgált a homokos tengerparton, és néhány helyi gyerek példáját követve, bátorságát összeszedve, megmártózott a tengerben.

Rúzsosan látta viszont a lányt. Vicus sápadtságára panaszkodva indokolta a kozmetikát, és gyengélkedésére hivatkozva lemondta a vasárnap délelőttre tervezett sétájukat.

Az irodai folyosó tengerpartra néző ablaka előtt álltak. Vicus enyhén kormozott szempilláival jelezte, hogy fontos mondanivalója van.

Tudod, mondta megfontoltan, az a baj, hogy még annyira, de annyira fiatal vagy. Hidd el, nagyon tetszel. Istenem, milyen szép volna... Veled... De látod, a nővéred lehetnék, és ideje férjhez mennem. Nem tehetek mást, el kell, hogy hagyjalak. Most kell, mert ha még inkább összegabalyodunk, még inkább fájni fog. Remélem megérted. És ne haragudj...

Magára maradt az ablak előtt.

Jelentkezhetem az árva gyerekek ingyen vacsoráján, gondolta, és hülyéskedéssel próbálta elütni fájdalmát.

A háború nyomait viselő romos házak mögötti tengerparti homokon nagy gereblyékkel asszonyok fésülték a szőke homokot. A tenger, zátonyra futott halványzöld papiros, foszlányokra szakadt a parton. A hullámok elmúlásából merített annyi megszemélyesített együttérzést, hogy elmozdulhatott az ablak elől.

Úgy döntött, hogy a vasárnap délelőttöt a vállalat öklözőinek edzőtermében tölti, ahova a közös hálóban megismert edző és megyei bokszbajnok, Nelu hívta.

Amikor a tornateremhez igyekezve átvágtak a főutcán, éppen századnyi tengerész vonult előttük. Második világháborús Százados úr sejehaj! kezdetű bakanótát énekelték, szilaj nekihevüléssel. A mellettük feszítő, fiatal tiszt kukkot sem értett a szövegből, de elégedett volt a csupa székelylegényből álló, négy év sanyarú, tengerész szolgálatra ítélt fiúk keserű lelkesedésével.

Jenő ismerte és tisztelte ezeket a székely fiúkat. Időnként meglátogatta őket. Amennyire lehetett közel férkőzött a kikötőben sorakozó szürke torpedórombolókhoz. A többnyire székelyből képzett matrózoktól tudta, hogy ezek a kivénhedt csatahajók harcra már nem valók, csak arra szolgáltak, hogy a fagyos teleken fémtestükbe zárt matrózok egészségét kikezdjék.

Az utcai bámészkodók tömegéből kilépve, Vicusba ütközött. Középkorú, nyilván festett bajuszkás férfiba karolva, mosolyogva magyarázott valamit. Látta, hogy Vicus, asszonyosan rajongó tekintettel felnéz a mitugrász emberre. Hányingert érzett. Egy az igazgatóságon dolgozó, közismert mérnök volt a Vicus párja, aki mindenféle vállalati gyűlésen szót kért, és olyan művi lelkesedéssel beszélt mindenről, hogy a hallgatóság nem győzte ellenszenvvel. Ásítással, cöcögetéssel próbálták zavarba hozni, de az elnökségből valaki mindig a segítsé-

gére sietett. Nem tehettek másként, mert a mérnök mindig a szebb jövőről szónokolt, és a hallgatóság kényszeredetten hallgatott.

Hideg fuvallatként érte Vicus futó pillantása.

Aztán mindketten úgy tettek, mintha nem ismernék egymást.

A tornateremben, Nelu unszolására, felmászott a ringbe, felhúzta a bokszkesztyűket, és egy teljes meneten át, merész ütéseivel zavarba hozta a megyei bajnokot. Nelu nem akarta bántani a vézna fiút, mosolygott annak harcias kedvén. Egy jól irányzott balegyenessel aztán kissé lecsillapította Jenő fickándozását.

Nekitámaszkodott a köteleknek, forgott vele a világ, lihegve a töltött libákat utánozta. Képtelen volt megszólalni. Intett, hogy feladja.

Később, amikor segített kitakarítani az edzőtermet, elmondta bánatát Nelunak. A bokszbajnok káromkodva szidta a nőket, azzal hencegett, hogy nőgyűlölő.

Déltájban bejött az edzőterembe Doina, a közeli kisvendéglő kiszolgálónője. Jenő rögtön kapcsolt, hogy jelenléte fölösleges. Nelu kényszeredetten vigyorgott, miközben kituszkolta Jenőt az edzőteremből.

Közel volt a városi strand. A város magasságából száznál több lépcső vezetett a homokos partra. Néhány sietős napozót látott, a homokon elterülve. A hullámzó víz ritmusára lüktetett a vére. Méreg fröcskölt minden lüktetésében.

Vicus átejtett engem. Hát ez a szerelem.

A csalódás íze szokatlanul keserű volt. Bosszúra késztette. De fogalma sem volt arról, hogy mit tegyen.

A következő hét közepén, a közös háló takarítónője szólt, hogy sürgősen menjen a városi klinika bőr-gyógyászati osztályára, és keresse a beutaltak között Pop Nelut.

Ide küldött egy embert, aki meghagyta, hogy sürgősen jelentkezzen ott, mert életbevágóan fontos, mondta a takarítónő. Szánalom volt a tekintetében. Jenő megjegyezte, hogy Nelu két napja nem aludt otthon, de ez máskor is előfordult már, valószínűleg a sok gyűlölt nő egyikénél töltötte ilyenkor az éjszakát.

Nelut könnyen megtalálta a klinikán. Nem engedték be a kórterembe. Nelu kijött a váróterembe, fakult kincstári pizsamájában szánalmas volt.

Mi van?, kíváncsiskodott Jenő.

Valami fertőzést kaptam, ég az egész gombom, panaszkodott Nelu. Máskor hajlaktól fényes, szabályosan göndör haja, kócos volt.

El kell hoznod... Feltétlenül meg kell győznöd Doinát, hogy jelentkezzen itt a klinikán.

Mineeek?, kérdezte ostobán Jenő.

Minek, minek... Hát azért mert vele voltam... És most tessék, megtöltött valami nemi bajjal! Mondd meg neki, hogy addig nem kezdik el a kezelést, amíg ő nem jelentkezik. Ez a szabály...

Hmm!, csodálkozott Jenő.

Kérlek, könyörgött Nelu. És kezébe nyomta az edzőterem kulcsát.

Legyen nálad. Ha keresnének, mondd, hogy elutaztam. Mondd, hogy anyám nagyon beteg... El ne áruld, hogy itt vagyok!

Jenő megígérte, hogy még aznap beszél Doinával, hiszen éppen délutános a vendéglőben.

Mit kívánsz kisfiú?, mosolygott rá kedvesen Doina.

Vacsoraidő volt.

Tétovázott.

Tulajdonképpen..., nem tudta, hogyan győzheti meg a kiszolgálónőt.

Bízd csak rám, mondta mosolyogva Doina.

Kedves nő. Talán megérti.., gondolta Jenő.

Doina nagykocka, forró musacat tett elébe, a tetejére öntött tejföl alatt, barnára sült padlizsán és paradicsomszeletek között, vastagon, darált húsréteg kínálta magát.

Mondani szeretnék valamit, nyögte ki Jenő.

Egyél csak, biztatta Doina. Majd utána...

Jenőnek ízlett a kaja. Szódavizet ivott rá. Fizetett. Doina a bejáratig kísérte.

Miről van szó kisfiú?, kérdezte cinkos mosollyal. Jenő észre sem vette a lány felajánlkozását, feladatára összpontosított. Elmondta, hogy mi történt Neluval.

Segítened kell, tette hozzá komolyan.

Rendben. Holnap reggel veled megyek a klinikára, mondta egyszerűen Doina, ahogyan ezt az érett falusi lányok magától értődően teszik, és sarkon fordult.

Ide gyere, nyolcra, szólt vissza anélkül, hogy Jenőre pillantott volna.

Doina vizsgálata a klinikán néhány percig tartott. Közélelmezési dolgozóként kötelező rendszeres ellenőrzés alatt állt, bemutatott könyvecskéjével is bizonyította, hogy nem beteg.

Jócselekedetük tudatában vidáman bandukoltak vissza központba. Jenő fagylalttal kínálta a lányt, akiről kiderült, hogy néhány éve, egy Duna-menti faluból jött munkát keresni a városba, s elégedett volt sorsával, tetszett neki a bóbitás, kisköténes felszolgálói ruha, a lehetőség, hogy rengeteg emberrel megismerkedhet. Mesélt, csak mesélt a lány, s Jenő is elmondta, miért kellett otthagynia szülővárosát, közben önkéntelenül is az edzőterem felé terelte Doinát.

Bejössz?, kérdezte a bejáratnál, miközben a kulcsot kotorászta nadrágzsebében. Doina bólintott, otthonosan mozgott az edzőteremben, egyenesen a sarokba tartott és természetes mozdulattal könnyedén hanyatt feküdt kiterített birkózószőnyegen, combközépig felhúzta csaknem átlátszó nyári ruháját, nyújtotta két karját és lágyan magához ölelte.

Remegő kézzel lecibálta a lány bugyiját. Doina csiklandósan nevetve segített, aztán izmos lábai közé szorította a fiút.

Amikor zihálva, fejét a lány kézilabda nagyságú puha melle közé fúrva megpihent, Doina anyásan azt kérdezte, hogy volt-e már nővel.

Nem. Nem voltam, vallotta be őszintén.

Ilyenkor nem tódíthat az ember. A másik felemre leltem, biztosan minden tud rólam, gondolta. Az járt a fejében, hogy ő most így lett egész, vagy tulajdonképpen hárman vannak, ami akkor neki még nagyon szokatlan állapotnak tűnt.

Te vagy az első, mondta vallomásosan.

Doina kéjesen sóhajtott, és mint kedves ajándékot magához szorította a fiút. Büszke volt magára. Nem szívesen emlékezett az ő elsőjére. A nagybátya volt, aki a szénapadlás aljában olyan hirtelenséggel feküdt rá, hogy mire szólhatott volna, már megtörtént, aminek egyszer amúgy is meg kellett történnie. Kicsit megszeppent akkor, de hát már annak két éve, és még

azelőtt, és azután is, havonként rendszeresen vérzett, s az még kellemetlenebb, mint a nagybácsi sietős lökdösődése.

Jenő, ahol csak érte, simogatta Doinát, közben a hűtlen Vicusra gondolt.

Négyen is lehetnénk?

Elöntötte a méreg.

Vele kellett volna ennek történnie, gondolta. Magát hibáztatta. Ráébredt, hogy magának kellett volna elvennie azt, amire csak titkon vágyott, amit Vicus odaadó kedvére bízott, mert szégyellte szereleméhez társítani a testiséget, amelyben eddig még semmi gyakorlata sem volt.

Dühösen magához szorította Doinát, bársonyos fenekét simogatta és idegesen fészkelődött a lány lába között.

Akarsz még?, kérdezte szelíden Doina. Kibújt ruhájából, cirógatva vetkeztette őt is.

Válasz helyett keményen nekirontott, dühösen fickándozott, uralkodott a kuncogva élvezkedő lányon.

Igazi férfi vagy! A dicsérettől megtáltosodott s csak akkor hagyta abba, amikor Doina a gyönyörtől lelohadt alatta.

Jó kis gumiágy, gondolta férfiúi büszkeséggel, de aztán elszégyellte magát.

Rendes ember, nem gondolhat ilyet! Ez a lány örömöt adott. Azt hiszem sikerült viszonoznom kedvességét. Vicus sértéséért pedig elégtétel vettem. Úgy jártam el, ahogyan az a regényhős, aki vacsoráján nagy adag fokhagymás szeletnek képzelve hűtlen szeretőjét, aprólékos gonddal elfogyasztotta. Alaposan megrágva leküldi gyomrának sötéten csikorgó mélységébe egykori szeretőjét, hogy másnap reggel maradéka szagától is irtózva, mindörökre búcsút mondjon neki.

Nagyon jó voltál, te fiú!, szólt szelíden, miközben szedelőzködött Doina. Nelu elbújhat melletted... Ki tudja hol, kitől szedte össze baját, merthogy tőlem nem, az biztos! Doina körülnézett a lestrapált edzőteremben, és fejét csóválva mondta: Sírhat az édesanyja...

Jenő saját, mindenre figyelő, mindenben jót akaró anyjára gondolt. Igyekezetére, aminek makacsul ellenszegült.

Mi köze hozzá!, gondolta.

A testiség dolgait nem lehet siettetni. Lám az én anyám is, mennyit erőlködött, hogy alám fektessen valakit. De mert nem jött el az ideje, nem volt értelme a dolognak. Most pedig céllal és jól történt. Orvosság ez, a felejtés gyötrelmeit gyógyítja.

Bezárták az edzőtermet. A kulccsal babrálva, minden egymáshoz érintésekor meleg simogatást éreztek.

A kisvendéglőben Doina sietve munkaruhájába bújt, és protekciós adag csirkebecsinálttal kedveskedett alkalmi szeretőjének.

Garzonom ajtaja és két ablaka keletre nyílik, szobám másik fala csupa ablak, nyugatra néz. Ilyenformán, amikor az északi táj fölött mindig rohanó felhők mögül, keltében és nyugtában is laposan pislogva besüt a Nap, csupa fény az életem. Közérzetem jó, az élet közhelyesen szép, nem is magyarázom. Lakásom mögött, a sokligetű Ligetben a kerékpárút a végtelenbe visz. Gondos kertész a természet, százszorszépekkel teleszórta a csinos házak közötti tisztásokat, ahol született félelműket levetkezve, barátságos vadnyulak futkároznak, a jó dolgukban elhízott, kényelmesen bogarászó vadgalambok és a testes, fényesen fekete varjak között.

Ilyen természetközelségben csak gyerekkoromban éltem, amikor szüleim a bombázások elől, egy dombokkal kerített kicsiny községbe menekítettek, nevelőapám nővérének, Bözsi néninek a házába. Férje aljegyző volt, és a házukban gyakorta megfordult a helyi intelligencia. A harctéri sebesültségéből lábadozó főhadnagy akkor taposta le a főútra nyíló ablakok előtti virágoskertet, amikor kihasználva, hogy az aljegyző néhány napra hivatalos ügyben a megyeközpontba buszozott, éjjelizenével szórakoztatta a sápadtnarancsszínű Bözsi nénit. És él még meszesedő emlékezetem alól kikandikálva a helyi csendőrőrs vastagnyakú parancsnoka is. A háború viszontagságai miatt hírtelen falura menekült, s az aljegyző házában kávézgató városi szalmaözvegy hölgyek kezét vizsla lelkesedéssel csókolgatva, sorra megígértette velük, hogy a vasárnap délelőtti birkózó bemutatóról nem hiányoznak, amikor is ismételten összeméri erejét a szombat esténkén érkező buszjárat görög-római alkatú, katonai kötelezettségek alól valamiért felmentett, fiatal sofőrjével.

És azok az édesanyámra hasonlító kedves hölgyek minden szombat este ott ültek a zsidó fűszeres boltjának udvarára terített birkózószőnyeg mellett, és majd kiesett a szemük, amikor titkolt sóhajtásokkal azokat az izzadt férfitesteket bámulták. Háború volt. Valami hiányzott megszokott polgári életükből. Sejtettem, hogy az a valami, éppen olyasmi, ami a korán érő fiúknak szokott hiányozni, s amiről maguk sem tudták, hogy micsoda.

Bözsi néni déltájban ébredt. Rendszerint egy száll bugyiban s melltartóban kitántorgott kávézni a tornácra. Anyám figyelmeztette, hogy a bugyijából kitüremkedő sápadtnarancsszínű pamacsot takarja el, dugdossa vissza csipkés alsófehérneműjébe, mert az udvaron zsivajgó gyermekek kíváncsiskodva érdeklődnek, hogy az a pamacs mire való, és nekik mikor lesz olyan...

Az erdő alatti patakparton kószálva, megmártóztam a derékig érő, hűvös vizű patak nyakig érő gübbenőjében, s ezzel kiérdemeltem a lányok csodálatát, amitől olyan engedékenyekké váltak, hogy megbizonyosodhattam: nincs szőr a lábuk között.

A konyhából jövet miért kell nekem most azokra a csupasz alfelű lánykákra gondolnom, és miért érzem az orromban annak háborúvégi kora ősznek a kesernyés illatát? Miért pötyögtetem pulykahangot utánzó, szuszogó-természetű lapgépembe mindezt, miközben Katherinára várok? Az angyal-illatos nőre...

Mi ez a szag?!Már megint... Így kezdődik a szenilitás? Félrehúztam azt a lábost? A villanytűzhely melyik kapcsolójához nyúltam? Na, ugrás...

Másnapra tervezett árva krumpligulyásom odakapott, sietve beborítottam a vécékagylóba. Keserű füstje hozta rám azt az agyam belső falára vetített képsort, amely visszavitt kezdeteimhez? Azért, hogy megmagyarázhassam, miként fogtam mellé, hogyan csúszott ki kezeim közül a lehetséges első szerelem?

Az öregséggel együtt élesedik visszatekintő tehetségünk. Testünk vegykonyhája készül az elmúlásra. Az életbe visszatérő tetszhalottak mesélik, hogy tudatuk elvesztésének pillanatában leperget előttük egész életük. Öregedésünk is ezt teszi velünk, kíméletes lassúsággal visszapergeti a virtuális videoszalagot, abból a fekete dobozból, amelyben a halál katasztrófájának magyarázatát őrizzük. Merthogy halálunk oka nem lehet más, mint a saját életünk. És amikor lepereg a film, elfogy minden emlékünk, üres lesz a fekete doboz, hiába hunyjuk le a szemünk, az idő elhagyott csigaházként görgeti üres porhüvelyünket a feledésbe.

Mi ez?

Én sóhajtok, vagy laptopom szusszant és fújtat ilyen kiadósat helyettem is, miközben Katherinára várok. Jöhetne már! Persze, hogy húzza az időt. Egyik-másik nőstény képes órákig feszültségben tartani az embert. Mit órákig! Évekig kívánja és elvárja az udvarlást, a

körülrajongást, amíg rászánja magát az odaadásra. Ki a fenének kell ma már az ilyen időhúzó odaadó nő! Ennél mindig is többet vártam.

Legyen lámpa, égjen, ha akarom! S ha nem kell, majd lecsavarom...

Most miért tolakodik ide a költő. Szabó Lőrinc vagy kicsoda... Mi köze van neki az én Katherinámhoz? Akiben most éppen az érdekes, hogy még nem az enyém. Csak lesz! Mert birtokba veszem, mint egykor valamelyik rettenhetetlen kanadai telepes a névtelen tó környéki erdőt. Megküzdök érte, bízom magamban, mint a kérkedő falusi legény, aki azzal fenyeget minden szende lányt, hogy képes őt egyből felcsinálni.

Régi romantikus regények szerint, most az ablaknál kellene állnom, és szótlanul ki kellene néznem az éjszakába, amíg az erőltetéstől megfájdulna a szemem, és stílszerűen lucsokra sírnám a függönyeimet. És epekednék. Epekedtem valaha is? Kár, hogy nem éltem évszázaddal ezelőtt, akkor minden valószínűség szerint megtettem volna. De ez a szokás is kiment divatból, nem tanítják, s azon kevesek, akik még olvasnak régi regényeket, átugorják a szerelmükre várókról szóló fejezetrész lelkizőket ábrázoló részeit.

Kételyek mardosnak. Talán az epekedés hiánya miatt nem jutottam el eddig a nagy-nagy szerelemig. Tiszta sor, hiszen a felső emeletekre is lépcsőfokok megmászásával juthatunk. Minél több a lépcső, és minél inkább hajt a vágy, annál inkább lihegünk. A szerelem már ilyen felhevüléssel, szapora lélegzéssel jár, merthogy hasonlatos a vágtához, amikor a cél előtt minden porcikánk igyekszik szétszakadni.

Már hogy lépcsőt mászni? Hát akkor mire való a lift? Az az igazi, amikor percek alatt vágyaink tetejére röpít. Aztán vidáman csönget egy picit. És kiszállunk.

Marhaság.

Megint a nemi aktuson jár az eszem. Nyilván, ezen az úton nem jutok a szerelem nyomába.

Döntöttem. Mentettem a szöveget, bajtársiasan megsimogattam lapgépem fedelét, elsétáltam az ablakig, félrevontam a könnyeimtől még száraz függönyöket, és kibámultam a koraesti északi tájra. Valahol, képzeletem peremén, a sohasem látott sarki fényt szerettem volna látni, amelynek olyan szelíden kell világítania, hogy ne bántsa a bennem áporodott sötétséget.

Szerelem nélkül mindnyájunknak fáj az éjszaka.

Álltam tehetetlenül.

Villanat alatt eltűnt, lecsengett életem hét-nyolc évtizede. Mélyhegedűre írt szerenád első tételét komponálta az agyamba táplált zeneszerzői program. Magamat sirató, szívfájdító volt a dallamos főtéma. Nekifogtam, az élvezetes, és minden várakozást enyhítő, pepecselő hangszerelésnek, amikor bosszantó hörgést hallottam.

Már megint fúrják a falat, a mennyezetet, a plafont, s a csendemet ezek a szélessávú kábeltévések! Pont most!

Nincs csengőm. Az ajtómon belülre szerelt berregő szemetelt.

Idegesen feltéptem az ajtót.

Hát ott áll és mosolyog. Babapír gügyög arca kis gödröcskéje körül.

Katherina? - kérdeztem, merthogy nem hittem a szememnek.

Pontosan emlékezett arra, hogy gyerekkorában mélyen átaludta az éjszakákat. Nem álmodott. Egy reggel a szomszédok mesélték, hogy állítólag két vagy több hajszolt ember trappolt át az udvarukon, és a kertjük végében csordogáló patakon túl elrejtőzött a bozótban. Nyomuk ottmaradt a frissen ásott és gereblyélt zöldségeskertben, és Glasztor névre sem mindig hallgató házőrző kutyájuk fogai között maradt nadrágfoszlányok képében.

Akkor azon csodálkozott, hogy az éjszakák miért nem tartoznak életéhez.

Évekkel később is irigységgel hallgatta az öregasszonyokat, akik minden reggel részletesen mesélték furcsa álmaikat.

Csak miután már semmi kötelessége nem volt az életben, azon kívül, hogy önmagát ellássa, csak akkor törtek rá az álmok. Csodálkozva nyugtázta, hogy vele is csodadolgok történnek álmában. Üldözték is. Olykor izzadva ébredt, mert versenyt futott az állomásból egyre gyorsabban távolodó vonattal, amiről lekésett. Az éjszakai látomásoknál sokkal érdekesebbnek tűnt számára, az, hogy akaratlanul és nagy összevisszaságban, fényes nappal is, emlékképek sorjáztak agyában. Eleinte azt hitte, hogy csellengő, zagyva álmok, de újra és újra visszapergetve ezeket, hinnie kellett, hogy valóságosan megtörtént történteket lát, amelyeknek ő maga a főszereplője.

Miért bukkannak elő a semmiből ezek a történetek? Mi célból lepik el hirtelen ezek az emlékképek, miért terelik el gondolatait oly hirtelen, s állítják meg mindennapi megszokott foglalkozásait megakasztva.

Miért látja ezeket a jó minőségű színes fényképhez hasonlatos látomásokat, például azt a részleteiben kinagyított képet magáról, amint házuk nyitott verandáján, a gyékényből font nyugágyon ül tíz évesen, s egész délután, szünetet sem tartva, végigénekli az akkoriban divatos népdalokat és slágereket. Az apja katonaruhájából készült rövidnadrágjában és egy régi asztalterítőből készült, piros kockás ingében feszített, simán hátrafésült hosszú haját, gyapjúmaradékból maradt kötött pánt tartotta össze. Csak úgy folytak belőle a dalok, hangját nyugodtan kiengedte. Nem sietett, nem ismételt, énekelt szünet nélkül, mint azok s vasárnap reggel egymásba fogódzó iparos legények, akiket a vasúti felüljáró hídján látott egyszer, s csodálta, hogy gyors egymásutánban csak a táncdal szövegek első sorát énekelték, s ezekből olyan reggeli italos álmosságukat repesztő egyveleget zengtek, hogy csodálkozva utánuk bámultak a templomba igyekvő járókelők. Úgy dalolt önfeledten, hogy az ölében tartott családi gitárhoz sem nyúlt, nehogy bizonytalan kíséretével elriassza a belülről jött parancsot, Akkor először és utoljára kiénekelte magát.

Az anyja és testvérei a nyitott konyhaajtón át lélegzetvisszafojtva hallgatták, mert hangját addig sohasem hallották, semmiféle unszolásra és kérelemre nem volt halandó velük énekelni, még a legünnepibb alkalmakkor sem.

Amikor elhallgatott, olyan csend lett, amilyent kisebb korában szokásos ájulásai után érzett, amikor hófehér gézzel fején, lábán vagy karján pólyált ember látott, s miután vízzel locsolták az arcát és pofozgatták, az anyja hangját hallotta, aki azt magyarázta a fölé hajló kíváncsiskodóknak, hogy a fia már megint megsajnálta sebesültet.

Szülővárosában, a második világháború előtti években, annyi volt a cukrászda, hogy a helyi statisztikák szerint mindenikre alig valamivel több, mint ezer lakos jutott. A cukrászdák pedig azért voltak cukrászdák, mert az iparos becsületéhez igazodva, mindenikben naponta kötelezően friss tejszínhabos kávét, rumos sziruppal bőven locsolt savarint, rétestésztából sütött tejszínhabos rolót és az egészséges tojások sárgájától pompázó krémes bélest kínáltak az állandósághoz évekig szoktatott törzsvendégeknek. Még emlékezett a patinás belváros tisztaságára, és a sáros külváros határán, egyik napról a másikra hasznot remélő cukrászdákra, ahol a kisiparos tulajdonos, a reggeli nyitás előtt, gömbölyű aljú rézüstjében maga verte remegő habbá, a közeli bivalytartásáról híres falvakból hajnalban cipekedő tejesasszonyok hitelbe adott tejszínjét. És miután segédje lekapta a tűzhelyről a felfőzött friss tejet, már indult is, hogy felhúzza a cukrászda vasrolóját...

Ezek az önkéntelenül ellesett képek gyermekkora színházi előadásaira emlékeztették. Ott is olyan ünnepélyesen ment fel a vasfüggöny, miközben az egyenruhás ültető nénik, bicikli-

pumpákhoz hasonlatos illatszórójukból, édeskés parfümöt flitteltek szét a nézőtéren. Ezeknek az apró cukrászdáknak egyikét sem merték kávézónak nevezni, csak a főtéri New York szálloda éttermének volt kávézója, ahol a helyi értelmiségiek és éhenkórász hírlapírók ücsörögtek, és világmegváltó ötleteiket babusgatva, nem titkolt érdemeiket hangoztatták, miközben képzelt hírnevükhöz maguknak szobrot képzeltek.

A háború alatt a reggeli tejeskávézás szokása kiment a divatból, a kisiparos cukrászok végleg lehúzták a rolót, mert egyre kevesebb volt a cukor, a tej, a liszt, és még a cikória kávé is elfogyott. A fizető vendégek örültek, ha megkopott otthonukban szeppenten meghúzódva, kétszersültet apríthattak cseresznyeszárból készült teájukba.

Aztán jött a szövetkezesítés.

Az Édes élet kisipari szövetkezet eleinte megpróbálta visszaidézni a békés éveket, a városban fennmaradt tizenvalahány cukrászdában újra megjelent a habos kávé, a savarin, a roló és a krémes béles.

Anyja alapítóként, és az ugyancsak alapító mézeskalácsos-cukrászmester élettársa szaktudásáért is, az egyik központi cukrászda felelőse lett, három-négy kiszolgáló lányt irányított a templomi szószékhez hasonlatos cukrászdai pénztárból.

A győztes munkásosztályhoz való tartozás tudatában, minden áldott reggel, pontban háromnegyed nyolckor, a környék útkaparói elfoglalták az Uránia cukrászda vörös plüssel kárpitozott székeit. Hosszú nyelű seprűiket és targoncáikat a kétirányú út közepén húzódó virágágyás mellett hagyták gúlába rakva. Éjszakai munkájuk nyomán a környező utcákat megszabadították lógombóc- és cigarettacsutka-szeplőktől, az utcaseprők arca ragyogott az elégedettségtől. Minden áldott nap, becsülettel végzett munkájuk tudatában, tejeskávét reggelizek brióssal és dupla adag tejszínhabbal.

Ilyenkor a legszemrevalóbb, s talán éppen ezért a cukrászda legvidámabb kiszolgálója forgolódott az asztalok között. Fehér bóbitás fejkötőjében és fodros köténykéjében Marika olyan volt, mintha valamely szívdobogtató operett nagyjelenetéből lépett volna elő, amikor a szobalány bejelenti a díszes társaságnak a primadonna érkezését.

Gimnáziumba menet, az üzletvezető fiának is kijárt a reggeli tejeskávé, amely Marika ruganyos alakjának bámulásától vált a fiú számára egyre bódítóbban édessé. Amikor Marika volt a szolgálatos, Jenő legszívesebben délig maradt volna anyja mellett a cukrászdában. Marika pedig igyekezett apró fintorokkal, kecses mozdulatokkal táplálni a fiú egyre férfiasodó bámulatát.

Jó Jenő, mutatkozott be egyre táguló ismeretségi körében, s elégedetten figyelte, hogy mutáló hangja mélyül, az orra alatt pedig bajuszát alkotni szaporodnak az egyelőre seszínű szőrszálak.

Jooó Jenő! - családnevének magánhangzóját jelentőségteljesen egyre hosszabban kitartotta, egyrészt, hogy a nevében alliteráló mássalhangzókra felhívja a figyelmet, másrészt, hogy a gimnáziumban tanultakat követve a világ tudtára adja: ő nem Jenő, nem is Jenci és egyáltalán nem Kölyök, hanem valaki. VALAKI, akinek ősi család- és keresztneve van.

Tessék meggyőződni: az vagyok, aki vagyok, igyekszem nevemet megszolgálni, gondolta. De akkor még nem tudta, fogalma sem volt arról, hogy milyen pályán mutatkozhat meg valójában, hol számíthat a mindenki által oly áhított sikerre. Ösztöne egyelőre azt súgta, hogy a nőknél próbálkozzon. Ettől az izgalmas gondolattól mindig megizzadt a tenyere.

Az egyik reggel, Marika játékos kedvében, rikítóan vérvörös rúzzsal, vastagon bekente, amúgy is cseresznyepiros ajkát, és mint az indiánok a véres bárdot, körülhordozta legalább „egy lapáttal” túlkozmetikált arcát az akkoriban igen előkelőnek számító törzsvendégekkel

tele cukrászdában. Pajkos mosolya olyan kihívóra sikerült, hogy az utcaseprőkhöz társult, ragyásképű vén Ladó, a város koldusainak doyenje, megjátszott döbbenettel, látványosan összecsapta a kezét.

Nem engedem! Nem engedem! felkiáltása olyan ijedten segítségkérő volt, hogy az éjszakai munkában megfáradt utcaseprők pillanatra abbahagyták a csámcsogást.

Marika sürgött-forgott, szidolozott fényes tálcán újabb adag tele kávéscsészével térült a konyhából.

Nem! Nem! Nem engedem!, sipította az öreg újra, és két rücskös kezével kétségbeesetten kapaszkodott a valamikori elitcukrászda diófafurnéros székébe.

Marika megállt előtte, és azokkal a bársonyosan piros ajkakkal, az éppen divatossá vált amerikai filmszínészek modorában, kéjes-kedves kíváncsisággal érdeklődött:

Mit? Mondja csak Szabó bácsi szívem, kinek, mit nem enged meg maga, ezen a gyönyörű szép napon?

Magának nem engedem meg! Nem bizony, kedves gyöngyöm, gyöngyvirágom... Itt és most sem!

Miután hatásvadászóan kivárt, hogy naprakészségét a politikában a hallgatóság előtt meglengesse, Ladó így folytatta:

Szellemi képességeim teljes tudatában kijelentem, hogy magácskának sem engedhetem meg... Nem, nem tehetem!

Nyögje már ki, édes bácsikám... Mindjárt megöl a kíváncsiság!, kérlelte operettes durcásan Marika.

Az öreg győztes vigyorra ördögivé formálta zord idők által tépett, rücskös arcát. Újra jelentőségteljesen kivárt, majd műsértődéssel és színlelt felháborodással, akadozva nyögte.

Hát azt, kedves Marika, hogy ilyen ajakpirosítósan...

Talán, nem tetszem magának Ladó bácsi?!, kérdezte édesen színészkedve Marika.

Deeee! Marika szívem, maga egy angyal. De mégsem engedhetem!

Halljuk! Nyögje már ki!

Nem engedem!, dörögte az öreg és mutatóujjával nyomatékot adva folytatta:

Nem engedem, hogy megcsókolja a seggemet!! Dühös elszántsággal ordította még egyszer, és kimenekült a cukrászdából.

A cukrászda asztalkáira kifröccsent kávé és az önkéntelenül kiköhögött tejszínhabkeverékfoltok mutatták, hogy azon reggelen is jól mulattak azok, akik hivatástudattal és megkülönböztetett kitartással seperték a város szemetét.

Marika pillanatra meghökkent, aztán erőltetett vihogással eltűnt a konyhai függöny mögött.

A cukrászda felelősének egyetlen fia aznap megint elkésett a gimnáziumból. Pattanásai tüzes kráterekként fortyogtak sápadt arcán.

És nem a megérdemelt írásbeli figyelmeztetés miatt volt szomorú abban az évben, hanem, mert Marika, az eset után néhány héttel, számára meglepetésszerűen, férjhez ment egy katonatiszthez.

Amikor elérkezett az ideje, az anya erre érdemes érett lányokat bízatott arra, hogy fia szüzességét elvegyék.

Hermina az Édes élet kisipari termelőszövetkezet keksz üzemében dolgozott, alakja kissé túlsúlyos, egészen anyás volt. Az anya, miután megunta az üzletfelelősséget és egyben

ledolgozandó nyolcórás munkaidőre vágyott, hogy külvárosi háza kiskertjét is művelhesse, a kekszgyárba kérezkedett, ahol számos munkatársa közül Herminát választotta ki a nagy feladat elvégzésére.

Az egyik hét végén vendégül látta Herminát, frissen sütött havasi kiflivel kínálta, és bemutatta a fiának. Aztán magukra hagyta őket a mézeskalácsos kisiparos egykori raktárából álalakított legénylakásban. Hermina tejfehér bőrén időnként hullámokban futott át az érdeklődés pírja, fényes, fekete dús haját a feje búbjára tekerve hordta, amitől kissé vénkisasszonyosan tanító nénis volt.

Jenővel együtt, a kettejük élettapasztalata kevés volt ahhoz, hogy összehozzanak egy valamirevaló beszélgetést.

Az anya ajánlatára, a következő hét végén moziba mentek. Azután még néhány alkalommal elüldögéltek egy darabig a volt raktárhelyiségben.

A lány a fiúnál idősebb volt, túl a kíváncsiskodó és játékosságra vágyó koron. Jenő pedig a lassan érő gyerekek tulajdonságaival megáldva, nem talált semmi, de semmi érdeklődésére érdemest a lányban. Észre sem vette annak bögyös melleit, erős combját, mutatós hátsó felét. Még gondolatban sem jutott addig, hogy a lány szoknyája alá nézzen, vagy ösztönösen a combja közé csúsztassa, máskor vágytól fűtött, az adódó lehetőségtől felbátorodó önálló kíváncsiskodásra is hajlamosan kószáló kezét.

Tanulnom kell, mondta egykedvűen, amikor elhárította a következő mozizást, mert ahhoz sem volt kedve, hogy másokat utánozva, a lányt átkarolva, nézzen végig, valamely Herminának tetsző, csöpögős-nyálas szerelmes filmet. Hermina megértően bólintott, és addig utánozta a koránál idősebb, polgár hölgyek öltözködését, amíg végül feleségül kérte az egyik üzemükben karbantartást végző, özvegy lakatos. Elégedett lehetett akkor, hiszen, amikor távoli szülőfalujából városba került, ez volt vágyainak netovábbja.

Katherina, szóltam magamban hervadó vidámsággal, nekem könnyű, mert nincs nagyobb vágyam, mint az, hogy veled megkedveltessem magam. S mert az öregember, nem vénember, feszít a remény, hogy egyszer még megérem, úgy nézel rám, mint arra, akinek szüzességed adtat valamikori hirtelen felindultságodban, egy fülledt nyári délután, vagy valamelyik korán sötétedő téli napon, amikor a svéd családi házak függönytelen ablakaiban riadtan szórják fényüket a néptelen utcákra a Közép-Európában éjjeliszekrényeken használatos lámpák. De lengyel őseidre gondolva, talán inkább valamelyik gyér vizű patakparton történhetett ez, ahol sűrűn nőtt a sás, és a szitakötők a látványtól megrészegülten tébszárnyaltak a levegőben. A valóságban persze, inkább a napéjegyenlőség ünnepére illik az ilyesmit elképzelni. Az egyik stockholmi öböl partján történhetett, ahol a pácolt hering és sörszagú levegőben a párkeresés ősi indulatai szikráztak, a lányok hétféle virágból csokrokat és bódult férfiak italos csókját gyűjtötték, hogy a midsommar szokásai szerint férfierőtől duzzadó párjukat megálmodhassák maguknak.

Ha majd lesz annyi jóindulat benned, hogy levakarod szavaimról az efféle csöpögő romantikát, és nemcsak az eszemért szeretsz, mert gondolataimban mindig is úgy eltévedsz, mint hajdanán az örökösen hullámokkal küszködő, irányt vesztett hajósok a beláthatatlan tengeren, de forró érzelmeimet is engeded majd átbukni rideg közönyöd gátján, és szívedbe fogadsz, hát akkor...

Szóval akkor majd megtudod ki voltam és vagyok. Tudom, tudom... Az is lehet. Lehetséges, hogy nem érdekel! Persze, persze. De mégis...

Mi volna, ha pillanatra elfejtenéd ki áll előtted? Ha azt éreznéd, amit magam éreztem pubertáskorom csúcsán, amikor kipróbálatlanul is hittem bikatermészetem erejében, amikor nők ezreinek sóvárgó pillantására vártam, hogy odaadó engedélyükkel, egymásután, tetszésük

szerint akárhányszor, boldoggá tegyem őket. Akkor bizonyára szívesen hagytam volna, hogy megerőszakolj. Még most is hagynám. Csak akarnod kell.

Hogy ezt nő nem teheti? Jaj, dehogynem! A nő, ha rámenős, minden megtehet, és meg is teszi, ha a férfiember ezt nem bánja. Mert, amikor bánja, akkor már késő, visszacsinálni azt nem lehetetlen, amit ilyenkor magyarul csinálunk.

Bizony mondom, akármennyire is hihetetlen, tudok olyan esetről, amikor, a szokástól eltérően nem nőt, hanem férfit erőszakoltak meg.

A háború éveiben történt. Akkor minden, de minden lehetséges volt. Katherina, te nem tudhatod milyenek az emberek a háborúban. Honnan tudnád, hiszen a szüleid is csak hírből ismerik a háborút, a svédek pedig kétszáz éve felhagytak embertársaik ily módon való pusztításával. A háborúban a szokások visszájukra fordulnak. A nők férfiasan viselkednek, nadrágot húznak, szeszt vedeltnek, dohányoznak, hegyeseket köpnek és közönségeseket káromkodnak. Mert a halál közelében az ember azt hiszi, nem felel tetteiről, és elfelejtkezhet önmagáról.

Jó, ha akarod, tegyük mindezt múlt időbe. Úgy legyen, hogy ne találkozz harcba kényszerített, állig felfegyverkezett, de magukból kivetkezett emberekkel.

Szülővárosomban éppen a vágóhíd mellett lakott a megyei ifjúsági ping-pong bajnok, aki osztálytársam volt. Herman Andrisnak hívták, nem firtattuk, honnan kapta, s hogy hány n-nel írja a nevét. Nálam idősebb volt, s mielőtt bejöttek az oroszok, lakatosságot tanult egy közeli bádogos rozzant műhelyében. Onnan lógott meg, hogy az ingyenessé vált középiskolai oktatás előnyeit élvezze, és előbbre lépjen a műszaki pályán.

Nemcsak a mester pofozta, hanem az a bambaképű, nagydarab segéd is, akinek, ha akarta, ha nem, majdnem a térdéig lógott a dákója. Ez a segéd különben rendes ember lehetett, mert különlegességével nem büszkélkedett, magától értetődőnek tudta, hogy kinek-kinek más az ábrázatja, és különfélék a képességei is.

Akkoriban, ha elérte az embert a vizelés a külvárosban, hát csak úgy illendően félrefordult, kigombolta a sliccét, és a járda mellett húzódó árok alig mozduló, szennyes vizébe csorgatott. Az öregasszonyok még pletykázás közben sem zavartatták maguk, áttették egyik lábukat az árkon, bő szoknyájuk elejét kissé elhúzták fonnyadó hasukról, s engedték csendesen, hogy a gravitáció törvénye működjék.

De hát háború volt.

A törvények is visszafogták magukat. Megtörtént, hogy az ilyen hétköznapi cselekedetek sem maradtak következmények nélkül. Ha az inas elcseszett valamit a műhelyben, a mester ordított, a segéd pedig szolgálatkészségét bizonyítva, nekiugrott az inasnak, az pedig neki-iramodott, igyekezett hazafelé, mert bár apátlan volt, és senki sem nevelte, hitt a kor szellemében fogant olyan jelszavaknak, mint „A pazarlás hazaárulás! A tisztaság fél egészség! A haza mindenekelőtt!” Bűnösségét átérezve menekült. A segéd az egyik kihalt utcácskában utolérte az inast, de kikerülve a mester bűvköréből, mérgének nagy része elszállt, s csupán az akkoriban divatos következetesség miatt vagy, mert erősen vizelnie kellett, lekevert a srácnak egy közepes frászt, s futni hagyta. Aztán elővette az eszénél is jelentékenyebb szerszámát.

Vesztére tette.

A késő őszi hűvös időjárásnak köszönhetően, a lába közén gomolygó pára sem védte meg a kíváncsi tekintetektől, amelyek a túloldali ház függönyei mögül követték.

Balsoooj! - jegyezte meg, amúgy férfiasan, az egyik tekintet pufajkás gazdája, s a tettek mezejére lépve, kontyba szedett szőke haját egyetlen mozdulattal vállára engedte.

Harassso! - felelte a másik tekintet, s így tovább, különféle elismerő vélemények sorjáztak a vodkától illatosított szoba levegőjében, ahova azelőtt jó héttel, a tucatnál több katona-gyévucskát szállásolták a magukat, félévszázadra ideiglenesen, felszabadítóknak hirdetett parancsnokok.

Pihentek, unatkoztak a gyévucskák. És kíváncsiskodtak a sok száz kilométernyi előnyomuláshoz szokott katonalányok. Az utcai látványra felserkentek. Ketten, katonás hirtelenséggel, derékszíjat kötöttek, katonasapkájukat szabályosra igazítva tüstént kiléptek a kihalt utcácskára, hogy a behemót segédet igazoltassák.

A segéd sietve elrakta szerszámát, hosszasan kotorászott munkaruhája zsebeiben, de igazolványát nem találta.

Nicsivo, nicsivo - szólt a két szigorú katona. Integettek, magyarázták, hogy majd ott benn a házban megkeresheti igazolványát. Bekísérték, betuszkolták. Aztán szép szóval, de fenyegetve is, levetkeztették, hogy alaposan átkutathassák. Igazoló iratot nem találtak nála. S ha már előzőleg pisztolyt rántottak, megparancsolták a segédnek, hogy meztelenül hasra feküdjék a szoba közepén. Motozták egy darabig, aztán hátára fordították. Markolták, cirógatták, vodkával locsolgatták szerszámát, itatták is, de a nagy nyilvánosság előtti félelmében a segéd férfiassága nem működött.

Mosogatórongy - idegeskedett az egyik Volga-menti szőkeség. De, mert háborúban edzettek voltak, nem adták fel. Amikor aztán az egyik nagyszájúról kiderült, hogy a mellei sem aprócskák, dühét mérsékelve bársonyos labdácskái közé szorította a sápadt férfikolbászt, s láss csodát, az működni kezdett. A fiút körbe térdeplő gyévucsák kéjesen vihogtak, s az egyikük szelíden bekapta, ízlelgette a dagadót, amely kisvártatva keményen feszített, dorombolt is, mint a kismacska feje. Ha csendben maradnak a pityókos nőszemélyek, bizony mondom, hallhatták volna.

A zűrzavar ellenére, akadt olyan katonás lélek, aki tudta, hogy nem jó az, ha az ember csak a mának él. Gondolt a jövőre is, amikor leheletfinom muszlinsálját nyakáról leoldotta, és hirtelen mozdulatokkal, jó szorosan, egészen a tövénél átkötötte vele az igézetes férfiszerszámot. Miután háromszor is rábogozta, játékosan megfricskázta, gyönyörködött valamennyit a dákó acélos keménységében, aztán alsóneműitől villámgyorsan megszabadulva, mint a mindenre elszánt önkéntesek, akiket rohamra vezényelnek a szent haza védelmében, a halálra szántak bátorságával belehuppant a tompa szegbe, hogy ott társai vidám szurkolása közepette élvezetéig ringatózzon. A muszlinsálnak köszönhetően nem lankadt a fogoly férfiereje, sorra végiglovagoltak rajta, s női cápákként szaggatták egyre sötétlilább húsát. Telt, múlt az idő. Sietségre nem volt okuk.

Használat után, mert a jót is meg lehet unni, kituszkolták, kilökték az ablakon át az elalélt segédet, a néptelen utca sötétjébe. A megerőszakolt fiatalember irányt vesztetten vánszorgott az éjszakában.

Másnap reggel, munkába menet Jenő osztálytársa látta, hogy tanakodó emberek állták körül a szomszédos utca árokpartján heverő segéd élettelen testét.

Szomorú esetéből arra következtethetünk, hogy a megerőszakolt férfiak tűrőképessége a megerőszakolt nőkhöz képest gyengébb, a velük szemben elkövetett ilyesfajta erőszak végletesen tragikus kimenetelű lehet. Tudom, hogy ennek pornográfiába hajló részletezése ma beteges szex mániának tűnik, de a háború idején a hajszoltak emberséget zsibbasztó állati kegyetlenségei közé tartozott. A halálfélelemtől való eszeveszett menekülés, golyók, bombák, aknák süvítését tompító szeszgőzös állapotok hatása még sokáig elnyomta a valóságos emberi érzéseket. A hajszolt gyönyör az ember saját maga ellen fordított kegyetlensége.

Valószínűtlen ugye, hogy mindezt a pillanat tört része alatt elmeséltem Katherinának. Pedig így történt. Nekem csak ki kell olvasnom szép nagy tehénszeméből a kérdést, s válaszom lehet ezernyi, akár a derék cseh katonáé, aki Ceské Budějovicéből vagy akárhonnan is indulva, mindenhova magával vitte, magával hordozta tanulságos történeteit.

Ha tudatalattimat vizsgálom, nyilvánvaló, hogy történetemmel sugallni kívántam, azt reméltem, hogy bárcsak Katherina is megerőszakolna. A kishitűség ösztönzött arra, hogy a történetet ilyen malackodó részletességgel, a kéjenc vénemberek belefelejtkezésével meséljem. Merthogy kételkednem kell férfiasságom erejében. Rettegve gondolok arra, mi történik majd, amikor Katherina valóban kibújik ruháiból, s valamely várva várt nőies mozdulattal bugyiját is ledobja magáról? Ott állnék minden porcikámban - éppen az ilyenkor legszükségesebb szerszámom kivételével - kővé meredve. Zavaromban nem ott merevednék, ahol kell. És nem tudom milyen tekintettel, milyen tétova mozdulattal kérném akkor majd segítségét, anyáskodását, beláthatatlan időkig terjedő türelmét, hogy sohasem csillapodó vágyaimat kívánatos testén uralkodva kielégíthessem.

Itt vagyok - szólt Katherina.

Mosolya, mint fűszerek a kacsasültben.

Lábbelijével kezdte a vetkőzést.

Özvegyült vagy elvált anyák egyszülött fiának lenni azért nehéz, mert az anya önkéntelenül is a Boldogságos Máriát alakítja egész életében. Jenő felfogta, akármennyire is igyekszik, a ráosztott Jézus-szerepet elfogadhatóan alakítani, ez nem sikerülhet neki, mert képtelen önmagát feláldozni az anyai szenvedés oltárán.

Az anyja a szövetkezesítés csörömpölő történéseit szenvedve búcsút mondott a mesterségével együtt életcélját vesztett mézeskalácsos mesternek. Valójában attól szenvedett, hogy elfelejtett élettársai helyett az apa szerepét is magára kellett vállalnia. Fia biológiai érettségét ismételten tapasztalva, rögeszméjévé vált, és elérkezettnek látta az időt, hogy a lányok mire valóságát vele megismertesse. S mert a tapasztalnak vélt Herminával nem ért célt, ezért másodiknak egy, a fiával egyidős lányt, Sárát szemelte ki erre a célra.

Sára mosogatólány volt az egyik kekszgyárhoz közeli cukrászdában, és naponta kilométereket úszott a helyi élelmiszeri dolgozók sportklubjának tagjaként. Szeplői letagadatlanok voltak, de bronzbőre és feszes idomai - különösen nyáron - kívánatosak.

Gyere csak, kérte a fiát az anya, amikor iskolából jövet, Jenő belépett a cukrászdába.

Nézd meg már azt a csaptelepet a konyhában. Szerelhetnénk rá valamiféle rózsát, hogy kíméletesen szórja a vizet, mert szegény Sára mindegyre összefröcsköli magát a változó víznyomás miatt? Hátramentek a cukrászda kicsi konyhájába.

Sára! Ez itt a fiam!

Igen?... bámult bambán Sára.

Jenő! Ez itt Sára!

Persze, nyögte és bámult bambán Jenő. Aztán a helyszűke miatt, akaratlanul is lányhoz simulva, megtapogatta a vízcsapott.

Lehet róla szó, mondta vontatottan, és köszönés nélkül kimenekült a konyhából. Néhány nap múlva, az anyja örömére, újra beállított a cukrászdába egy olyan, az ócskavasak között guberált vízcsappal, amelyből, miután felszerelte, zuhanyszerűen ömlött a víz.

Kösz, mondta szűkszavúan Sára, és a fiú anyjának áradozásaiból már tudott annyit Jenőről, hogy érdeklődő pillantásra is méltassa.

Semmiség, válaszolta Jenő. Az anyja annyi szépet mondott Sáráról, hogy viszonoznia kellett az érdeklődést.

Jó meleg van. Igazi strandidő... Más nem jutott eszébe.

Jobb volna most a medencében. Alig várom a délutánt, sóhajtotta Sára, miközben egymásra halmozta a tiszta kávéscsészéket.

Ühüm, igenelt Jenő, és búcsút intett Sárának.

Ennek a jelenetnek semmi köze ahhoz, hogy aznap délután találkozott Sárával a strandon. Mint minden regényes történetben, itt is érvényes a figyelmeztetés: A történet szereplőinek bármiféle hasonlósága valóságosan létező személyekhez a véletlen műve.

A valóságosan megélt élet annyira egyedi, hogy aligha hasonlíthat a mások által tapasztalt, vagy regényekben ábrázolt életre.

Jenőt, barátai unszolták, hogy aznap délután kimenjen a városi strandra.

A hivatalos strandidő után, hat órától a nagymedencét elfoglalták a klub sportolói. A medence melletti gyepen ücsörögve, felfigyelt Sára sportos alakjára. Kifakult úszóruhájából fényesen világított a lány bronzbarna bőre. A minőségi csokoládéfagylalthoz hasonlította a lány bőrének hívogató csillogását. Nyalakodni kelt kedve.

Én az állatok királya, csurgatom a nyálam..., dudorászta fülébe szórakozottan az osztálytársa.

Az edzés után, a startkövek mellett elhaladva majdnem összeütközött Sárával.

Szép volt, fiúk!, bökte ki sietve köszönés helyett.

Maradj még, kérlelte kedvesen a lány, és meggondolatlanul arra is vállalkozott, hogy együtt úsznak még néhány medencehosszat. Sára levezetés-lassan úszva sem várhatta be Jenőt, mert fatuskót utánozva kínlódott a vízben, ötven méter után pedig kékült arccal tátogva szólni sem tudott, miközben Sára vidám csevegéssel palástolta zavarát.

Mire hazakísérte a lányt, öreg este lett.

Sára a város magyar színházával szemben lakott abban a mutatós új épületben, amely elé, a korhoz illő sietséggel, a városban sohasem járt, ismeretlen román hazafinak mellszobrot emeltek. A szobor tekintete a színház bejáratára esik, mintha azt volna a feladata, hogy szemmel tartsa az ott ki-be járókat. Szigorú tekintetű a szobor. Azt az akkoriban sokat hangoztatott figyelmeztetést jutatta a Jenő eszébe, miszerint mindenkinek vigyáznia kell, aki az ország kenyerét eszi!

Mire kell vigyáznia?

Nyilvánvaló, hogy mindenkinek magára kellett vigyáznia. A szájára például. És arra, hogy mikor és hol az a jó hely, ahol jókor forgolódhat. Ezt leginkább a felvigyázók tudták. Ezért kellett annyi sok felvigyázó, akikből, mert sohasem volt elegendő, szigorú felszólításokba és szobortekintetekbe is bugyolálni kellett némi fenyegetést, hogy féljen, és magára vessen, aki nem vigyáz eléggé magára. Mindenki az ország kenyerét ette, mert akkoriban nem volt szokásban a külföldi kenyérbehozatal. Az erre vonatkozó szigorú kijelentésből úgy tűnt, a kenyérnek nemzetiségi ismérvei vannak. Akkoriban, a sors érthetetlen packázásai miatt, ez nem is lehetett más, mint az egységes nemzeti államnak akart és mondott ország trikolorjának megfelelő. Aki nem ette, mást nem kapott.

A külvárosi pékségek dúcos kenyerén nevelkedett. Az anyja dagasztotta kenyeret, nagy fatálban, játékszekerén húzta a pékségig, amelynek vörös mozaikpadlóján egymás mellett sorakoztak a különféle tálakban a különféle nemzetiségűnek alig mondható kenyerek. Megfigyelte, hogy egyik-másik tálból kitüremlett a színes takarókendők alól a túlkelt kenyértészta. Nemzetiszínű zászlót egyiken sem látott. De a terítők mintájából kikövetkeztethető volt, hogy magyar, szász, román, szerb, bolgár, lengyel vagy albán eredetű család kelengyéjéből valók.

Akkor még nem tűnt fel neki, hogy a cigány és a zsidó családok elfelejtették magukat képviseltetni a pékségben. Az előbbieket a sütéskor messze terjedő kenyérillat vonzotta a pékség bejáratához kunyerálni, az utóbbiak, amint megállapodott a háború utáni, minden szokást felborító nincstelenség, egyre inkább a kóser betevőt részesítették előnyben.

A pékség bejáratával szembeni falon, feketekoporsós rajz hirdette, az utolsó házikenyér-sütésig érvényes, gyászjelentésnek beillő szabályt:

Meghalt a hitel!

A sütés árát a pék már hajnalban kérte. Aprópénz volt, de e nélkül nem szívesen fűtötte be a kemencét. A bevetésre várva a kenyerek engedtek a kovász parancsának, tették, amit tenniük kellett, nemzetiségükre való tekintet nélkül, szépen növekedtek.

Örökre megjegyezte, magában hordta a pékség reggeli, különféle tálakban dagadó kenyerekkel teli, színes képét, a kisütött kenyerek illatát, az anyja dagasztotta kenyér dúcának fenséges ízét.

Miközben kézen fogva vezette a lányt a márványalapzaton unatkozó szobor alatt, a bérház erős, kulcsra zárt tölgyfakapujáig, kenyérillatot érzett. Annyira lefoglalta gondolatait a különféle kenyerek milyensége és nemzetiségi hovatartozása, hogy nem érezte a lányból kiinduló bizsergető delejes áramokat. Éhes volt. Sietve búcsúzott Sárától.

Van időm, jegyezte meg Sára, és csak úgy mellékesen arról is szólt, hogy mivel másnap délutános, lesz ideje kialudnia magát. Tetszett neki a fiú gyámoltalansága. Máskor is, amikor úgy érezte, hogy segítségére lehet valakinek, anyás érzéseket melengetett. Ösztönösen olyan társra vágyott, akit úgy szolgálhat, hogy fölötte áll, ha az felnéz is reá.

A gyerekek tudásban, az új megismerésében és elsajátításában bármennyire is megelőzik az anyjukat, a szülő iránt érzett tiszteletük és rajongásuk nem változik, csak kivételesen szélsőséges esetekben, fájdalmas katarzis nyomán apad el.

Szép álmokat, mondta Jenő, és kívülről segített becsukni a nehéz kaput.

Furcsa, hogy ennek az új bérháznak záros kapuja van. Nem akárkik lakhatnak itt.

Eszébe jutott az anyja Sáráról elhadart ismertetőjéből, hogy a lány szülei a munkásosztály kivételezettjei, valamiféle fontos munkát végeznek a hatalom szolgálatában. Innen az, hogy a szokásosnál szigorúbb biztonsági körülmények között kell élniük.

Távoztában, a szobor alatt újra elhaladva, témát váltott. Újból a kenyerek jártak az eszében.

Azért csak van abban némi igazság, hogy a kenyér nemzeti sajátosságok hordozója. A magyar kenyér például jó magas, vékony héjú, foszlós búzakenyér. Vagy olyan káposztalapin sütött, vert héjú, amilyennel székelykocsárdi nagynénikéje kínálta gyerekkorában. A Prezenszky sütöde három kilós, kerek kenyeréhez hasonlította ezt a falusi kenyeret, amit a háború előtt kínáltak, s friss melegen kapkodtak a polgárok. Akkor a tehetősebbek pecsenyét is kaphattak hozzá, s erről álmodtak a háború utáni években is. Az álmokban sült kenyerek fenséges illata korlátlanul szállt ébredésig.

A szászok kenyere krumplis és köménymagos volt. Nem akármi! Elszállt ennek az illata is.

A világégés utáni hónapokban, a mindent szovjet mintára akart világban, tömötten szalonnás, fekete téglához hasonlatos, szovjet kenyeret osztottak a pékségek.

Eszi, nem eszi, nem kap mást!

A komisz - kilós, kerek - katonakenyér volt. Ha megdobtak vele egy lányt, minden bizonnyal elterült. Sokan szerették volna...

De az egykor selyemharisnyáért vagy holmi amerikai tejkonzervért is mindenre képes lányokat abban az átmeneti időkben tenyérnyi darab málével is le lehetett teríteni.

Évtizedek teltek, amíg újra a hosszúkás, ropogós zsemle héjú, francia kenyérhez hasonló veknikbe haraphattak a város lakói. És fogalmuk sem volt az embereknek arról, hogy a békés svédek kenyerüket mindenféle magvakkal elegyítik, s mindenféle ropogós kenyérpótlót sütnek, amelyek közül egy sem vetekedhet a Kárpát-medencei népek kétszersültjeivel sem.

A világháború előtt született gyerekek, a kenyerek sorrendjében első helyre a diákkenyeret tették. Ez a színes rahát-kockákkal és cukrozott-aszaltgyümölcs vagdalékkal tele sütemény csak formájában hasonlít valamely kenyérhez. Olyan, mint a hajdanán készített, tartós mézeskalács, amit különféle mártások sűrítésére használtak a középkori konyhákon...

Na, és a román kenyér? Az bizony a puliszka. Pont olyan, mint a székelytorta. A szegények eledele.

Kis gondolkodás után, belátta, hogy a román kenyér is lehet sokféle. A háború utáni években évekig ette, még szerette is a tepsiben sütött, kockára vágott málét. Az anyja vasárnapi csemegeként, tetején cukorral megszórt, tejes málét sütött.

A tejes málé képzelt illatával sétált haza külvárosi otthonukba.

Azon az őszön, amikor katonakötelességére figyelmeztető behívót kapott, elszámolt a gyárban. Elbúcsúzott a tervezőosztálytól, a rajzasztalon szépen alakuló szerszámgéptől, amelyet a főtervező jóvoltából, késre menő, de mégis barátságos viták tűzében, a maga alkotta alkatrészekkel gyarapíthatott. Végigsétált a lakatosok műhelyében, ahol újításának megfelelően a köszörűkövek gyártásához szükséges alumínium formaszekrények készültek. Benézett a szilikátokat aprító malom tágas csarnokába, ahol a gyár legnagyobb, közel három méter átmérőjű fogaskereke forgott szünet nélkül, s amelyet a fiatal szülőanyák büszkeségével mutatott meg minden ismerősének, hiszen saját műszaki rajza alapján készítették a szomszédos fémipari üzem vasöntödéjében.

Sárától is ilyen nosztalgikus hangulatban búcsúzott. Kora délelőtt ment fel hozzá, amikor csak a lány volt otthon. Kinézett a harmadik emeleti lakás ablakán. A színház előtti térről induló, hármas tagolású sétány fölé hajló gesztenyefák sárgás-barna levélrengetege szívszorító látványt nyújtott.

Sára, az anyjától kapott napi feladatát végezte. Takarított, főzött.

Jenő beleturkált a könyvespolcon található könyvekbe.

Mit ol-va-sol? - kérdezte hangosan tagolva, hogy a konyhában forgolódó Sára is meghallja.

Királydrámákat, felelte Sára kiabálva. Jenő elhűlten ízlelgette a választ.

A nagynénémtől kaptunk félméternyi aranykötésű könyvet, magyarázta Sára a szobába nyíló ajtóból.

Nézd, ott sorakoznak a második polcon.

Látom, intett, és leemelt egyet a kötetekből. VIII. Henrikről szólt a dráma. Harsogva olvasta:

Henrik

Kelj föl, ím itt helyed. Kívánatod
Felét ne mondd ki, mert magad bírod
Fele-hatalmunk’; a másik felét
- Még ki se’ mondva - megadók. Nevezd meg,
Mit kérsz, s legyen meg.

Katalin

Felség, köszönöm!
Hogy a király szeresse önmagát,
S e szeretetben föl ne adja ön-
Becsületét s állása szent dicsét:
Kérésem ennyi.

Mióta olvasol te királydrámákat?

Nem jött válasz a konyhából. Hirtelen fellángolt benne a birtoklás vágya.

Kell nekem ez a lány. Az érdeklődése miatt kell nekem, mert magával ragadhat, fölemel a szürke élet taposómalmából. Az ilyen lányba kellene belezúgnom. Ezt nevezném szerelemnek. Egyszer már történt vele hasonló.

Osztálytársánál járt, egy régi bérház második emeletén. Az alattuk lévő lakás nyitott ablakán át érzelmes zongoramuzsikát hallott. Valaki odaadással játszott egy akkoriban divatos érzelmes angolvalcert. Olyan volt ez a zene, hogy tizenévesen is eszébe juttatta a májusi rügyfakadást. Az ámulattól szólni sem tudott. Barátja levitte, betuszkolta az alsó szomszéd ajtaján, és bemutatta Babucinak, aki a nővére lehetett volna. A lány játszott még néhány dalt. A zongorára támaszkodva szívta magába a dallamokat, és hozzá sem nyúlt a lányhoz, mégis érezte bőrének bársonyosságát. Hetekig gomolyogott benne az édes zene, szédületes repülésre vágyott, szerelmes volt abba a lányba. Amikor ezt bevallotta barátjának, az felajánlotta, szól majd Babucinak, és azzal biztatta, hogy minden bizonnyal kegyeibe fogadja majd, mert nála ez nem nagydolog, szereti a fiúkat. Jenő lemondta a megbeszélt találkát, a közvetítő erre felháborodottan lehülyézte, hiszen még arról is biztosította barátját, hogy megbeszélt látogatásakor a Babuci szülei nem lesznek otthon. Jenő maga sem értette, mi az oka furcsa viselkedésének. Nem kért, nem várt semmit Babuciból. Nem akart lenge ruhája alá nyúlni, nem kívánta lefektetni. Úgy érezte, őt inkább csak Babuci kábító erejű zongoratudása érdekli, áttetsző bőrét, combjának domborulatait, mellének ringását, a zene részeként érzékelte, a szerelmet zenei futamokként nem altestében, hanem a szívében és ismeretlenségbe röppenő gondolataiban, szárnyaló szépségek sejtéseként tapasztalta.

Elkerülte osztálytársa házát, elkerülte Babucit is. Hónapokkal később, a tánciskola bálján újra látta Babucit, de már nem emlékezett azokra a nosztalgikus melódiákra, amelyeket a zongorán játszott, s amelyeket a lányról képzelt látomásaihoz társított.

Sára edényekkel zörgött a konyhában. Jenő elhessegette magától a szerelmes gondolatokat, a szükségtelennek tartott érzéseket. Végigheveredett a díványon, olvasott még néhány oldalt a dráma avítt fordításból, aztán elaludt.

Elnyomott az álom, szabadkozott, amikor felébredt.

Sára a lábánál ült, és kitartóan nézte. Közben arra gondolt, hogy Jenő műveltebb, okosabb nála, hiszen tanult, gimnáziumba járt, technikumot is végzett és már katonasága előtt almérnöknek nevezik ismerősei.. A faluról jött lányok józanságával gondolt a családalapításra.

Jenő szótlanul magához vonta és megcsókolta a lányt.

Sára engedelmeskedett. Jenő, szép lassan kifejtette ruhájából, némán és nagyon lassan lesimogatta róla a melltartót és a bugyit. A díványon ülve átfogta a meztelen lány derekát. Fejét Sára gránátalmamellei közé fúrta, két keze, mint a lassúra állított gépkocsi ablaktörlői, a lány derekáról indulva, feszes hátsó domborulatain kóválygott. Valami ösztönös érzés arra késztette, hogy felemelkedve a lány melleit cirógassa, és becsukott szemmel, szájával a Sára száját keresve gyönyörűséges bódulatba zuhanjon. A zuhanás egyben emelkedés is volt,

élvezetes lebegés. Amikor tetőfokára hágott benne a vágy, együttérzésre számítva, Sára arcára pillantott. Ijedt, szomorú szemeket látott. Könny patakzott a lány sápadt arcán. A könnyek sós ízét ajkán érezte. Megfagyott benne az igyekezet. Karja ernyedten lefolyt az izgalmát tápláló lánytestről.

Te sírsz?, kérdezte ijedten.

Sára hallgatott. Tudott titkot tartani. Jenő mozdulatlanul állt. Minden erőfeszítéssel kereste a választ a miértre. Nem értette Sára viselkedését.

Mi lehet vele? Szüzességét siratja? Valami más gátolhatja abban, hogy nekem adja magát? Tartozom neki valamiféle szerelmi vallomással? Az ilyenkor szokásos fogadkozásokat hiányolja? Régi szerelmét siratja? Szülei felelősségre vonásától fél? Vagy attól, hogy küszöbön álló hosszú katonáskodásommal felmentem magam a következmények felelőssége alól? Magára maradottságától irtózik? Azt sem tudom, szeret-e engem?

Öltözz fel, szólt ridegen Jenő. Sára tétován engedelmeskedett.

Csak nem képzeled, hogy megerőszakollak?!

Összeszedték maguk, és, mert eljött az ideje, szótlanul sétáltak a Sára munkahelyéig.

Jenő, a berukkolása előtti napon maga vitte, s csúsztatta búcsúlevelét a Sáráék postaszekrényébe.

Kedves Sára! Sajnos évekre el kell válnunk. Nem vagyok annyira önhit, hogy arra kérjelek, hogy három esztendeig várj reám. Hiszen még alig ismerjük egymást. Nem tudom, mit gondolsz rólam. Nem tudom, mit gondolok rólad. Együttlétünk éppen csak elkezdődött. Igyekszem komolyan, úgy irányítani magam, hogy megnyugtató legyen önbecsülésem szempontjából is. Ezért nem ígérhetek semmit. Nem vagyok a fogadkozások embere. Jó volt veled lenni. Talán majd írok még neked. Akárhogyan is lesz, mire visszatérek, akkor te már választott utadon jóval előttem haladsz, s ha találkozunk nem valószínű, hogy kedvedre volna velem újrakezdeni. Kívánom, hogy légy boldog és mindig vidám! Barátsággal: Jenő.

Újabb búcsú volt ez a szerelemtől.

A szerelem a nőktől való. Ők gerjesztik. És mert úgy akarják, jövőjüket szolgálja.

A szerelem kiszámíthatatlan. Fuvallat és orkán. Várva várt. És elhessegethető.

Lehetne jó mulatság, férfimunka?

Svédországban szokás levetni a lábbelit, mielőtt belép az ember a lakásba. Ezt az idegen is hamar megtanulja, hacsak nem akar állatias viselkedésével kitűnni s felhívni magára a figyelmet. Hajlamosak vagyunk ezt a helyiek rendszeretetének javára írni. Csakhogy engem nem ejtenek át a svédek. A lakások ajtajában halomra, összevissza dobálva mindegyre cipőkupacokba botlok. Az iskolában, az óvodában, ahol fényképészként gyakorta megfordulok olykor térdig ér az egymásra dobált cipőkből tornyosuló akadály, sántít a rendszeretetre való nevelés gyakorlata. Az osztálytermek előtti folyóson minden tanulónak fogasa van, és doboza, amelyben iskolai holmiját tartja. Nem cipeli minden áldott nap haza, hogy háta görbüljön, s tartása féloldalas legyen a nehéz iskolatáska súlya alatt. A papucsok, a cipők, a játszótéren használt gumicsizmák a fogas alatt, a nedves ruhák az elektromos szárítóban...

Katherina is svéd iskolában nevelkedett. Cipőjét ledobta, mosolya leplezetlen.

Helyében, én pongyolában jöttem volna. Mellettem lakik. Kimértem, huszonegy lépés a két bejárati ajtó közötti távolság...

Pillanatig szobroztunk. Nekem ennyi idő is elég ahhoz, hogy az alkalomhoz illően korholjam magam.

Magam - magam? Dehogyis bántom én magam. Az a másik énem, az a piszkos, kéjenc, durva fráter, ellenemre lakik bennem, ő cseszeget, pimaszkodik, kajánkodik, azt erőlteti, hogy ő a lelkiismeretem. Néha jön, hogy belérúgjak.

Szóval ott állok Katherinával face to face, valamely Ingmar Bergman-féle filmes pozícióban, miközben az a másik énem pofátlanul és valószínűleg irigyen, korhol. És ebben a villanásnyi időben, a sokemlőjű világanyán örökre elszenderült festő barátomat láttatja velem. Látom, amint, a többször is megismételt Mit szeretsz a legjobban? keresztkérdésre kitartóan vigyorogva mindig ugyanazt a válaszolja: Csak azt! Máskor is, amikor poénre éhes barátaink a szeretkezésről firtatták, nem volt más válasza. Örökké csak ezt hajtogatta. „Ha nő volnék, én bizony egész nap csak kefélnék!"

Ennek pedig, szerintem egyszerű magyarázata az, hogy barátom, elhanyagolt és végzetes tuberkulózisa miatt betegesen sóvárgott a világ legélvezetesebb dolgát gyakorolni.

Nem vagyok hipochonder, de Katherina előtt szobrozva, rögtön átvillant az agyamon, hogy tüdővizsgálatra kéne jelentkezem. Használ, nem használ, ártani nem árt.

Vén hülye! Kidobott pénz volna. Akár a házi gyógyszertáramban őrzött Viagra.

Itt vagyok!, szólt ismét Katherina.

Mondhatott volna akármit. Ilyenkor a nőknél a szónak csak annyi a jelentése, mint akaratlan fejmozdulatuknak, amellyel hajukat szokták lobogtatni, lengetni, igazítani, hogy felhívják magukra a hímek figyelmét.

Jól csinálod..., biztattam magamban Katherinát, és ügyeltem, nehogy a megengedettnél nagyobb sebességre kapcsoljak. Ha nekirontok, még elriasztom. Nem valószínű, hogy utánozná azokat a koppenhágai csinos lányokat, akik meztelen felsőtesttel álltak ki a város legforgalmasabb utcáira, hogy bájaikkal a kötelező 50 kilométeres sebességre figyelmeztessék az úrvezetőket.

Elképzelem, ahogy Katherina éppen olyan angyali módon lóbálná cicijeit, és még hívogatóbban mosolyogna, mint azok a nők, akik tudják mire való és mennyit ér testük minden porcikája. Merthogy, ne is tagadjuk, áru az, amit ha nem is mindig pénzért, de kitartó bámulattal, dicsérettel, tengermély hódolattal, enyhe erőszakkal, netán szerelemmel megszerezhetünk.

Már megint a szerelem! Halálom napjáig nem jutok el ennek a sunyi fogalomnak a tisztázásáig.

Azt hiszem, nem vagyok normális.

Persze, hogy az egyoldalú szerelemmel sehogy sem boldogul az ember. Arra pedig kevés a felkészültségem és időm sem elegendő, hogy tisztázzam, milyen élettani folyamatok közben viharzik elő sejtjeinkből ez az érzés.

A lélekből is? Aki hisz a lélek létezésében, annak még bonyolultabb a válasz..

Legyen a szerelem egyszerű vegyi folyamat. Vegyünk egy olyan valamilyen erősségű, testünkben termelt sugárzást, vagy bioáramot, amit sajátos pillantásainkkal irányítunk és kutakodva szétszórunk a világba, hogy ott megtalálja a velünk együtt érző, együtt rezgő egyedet. Az együttrezgés eredménye a megnyugvás. Erre vágyunk.

Ezek szerint a szerelem eszköz. Éppen olyan, mint sok más, amit életünk megkövetel.

A művészet benne, esetemben az volna, ha tudnám, miként gerjeszthetnék Katherinában vágyat magam iránt. Önbizalmam már nem a régi, de pillanatokig még hiszem, hogy nincs lehetetlen. De ha Katherina abban a hiszemben él, hogy bájait áruba bocsájthatja, nagyot téved.

Nem vagyok rá vevő!, mondom magamban önérzetesen, de nagyon is tudom: a szerelem lehet könyöradomány is.

Ne tessék mindig a testi szerelemre gondolni.

És minden mai Zsuzsánna is odavethetne egy kis mosolyt a vének közé. Koncként. Tudom, hogy ez sem volna következmények nélkül való. Merthogy a szerelmi sóvárgás nem ismer életkort.

Csak a szépet szeretjük. Most is éppen azzal bíbelődöm, hogy miként válhatnék a Katherina szemében kívánatossá.

A múltkor egy lány, aki kitartóan érdeklődött szakmám iránt, azt találta mondani rólam, hogy szép öregember vagyok. Ha elhiszem, mindjárt könnyebb a dolgom Katherinával. Ha józanul értékelhetném az engem dicsérő lány széptevését, látnom kellene azt is, hogy megvásárolni akart. Udvarolt, kényeztetett, szédítet, hogy ingyen adjam a fényképészetről egész életemen át összegyűjtött tapasztalataimat. Nagyravágyó fruska, úgy tett, mint aki biztos abban, hogy az idősek legfőbb vágya tapasztalataikat tovább éltetni a fiatalokban.

Az öregemberek a lányokban, a vénasszonyok az erőtől duzzadó fiúkban akarnak tovább élni. De annak a lánynak hiányzott a mágnese. Így aztán a mellei sem érdekeltek.

Menjünk bennebb, tessékelem Katherinát egyetlen, három lépés széles, kilenc lépés hosszú szobámba, amelynek egyik fala csupa ablak, a többit könyvespolcok borítják. Mindenütt, még a bejárati ajtó fölött is könyvek sorakoznak, hogy kvázi meleget tartsanak a zordnak képzelt északi hidegben. Valójában itt, az északi ország déli részén, minden langyos. Az átlaghőmérséklet két Celsius fok, télen sincs hideg, nyáron pedig ritka a kánikulai meleg. Az emberi kapcsolatok itt hasonultak a természethez.

Szobám padlója kellemesen langyos az alagsorban húzódó meleg vízvezeték miatt, mintha a svéd tengerpartot nyaldosó Golf-áramlatot utánozná, mezítláb is járható.

Az igazi melegség a könyveimből árad. Talán mert anyanyelvemen készültek, s nehéz megpróbáltatásokkal tele viszontságos utat jártak be, amíg ide jutottak. Mielőtt anyaországomról leválasztott szülőhazámból ide költöztem, egyik fiatal barátomnak, akinek volt mersze, és egy éjszaka átkúszott a jugoszlávokhoz, többnyire kézikönyveket küldtem neki, úgy gondoltam jók lesznek tanulmányaihoz, és az idegenségben hasznát veszi majd a hazai szónak. Egy időben, nem volt nehéz kivándorlókra lelnem, segítettem nekik bevagonírozni a magukkal vihető anyagi javakat, de szívességből, amúgy is vállaltak egy-két doboznyit könyveimből is, amit aztán ismerősök segítségével postán továbbküldtem északra. Ezt otthonról, a szigorú postai törvények miatt nem tehettem, mert anyanyelvű könyveim jó része nem szülőföldemen készült, hanem az anyaországból származott, ahonnan rendre, sok utánajárással és anyagi áldozattal szereztem, hogy majd gyermekeimnek, vagy ha nem lesznek utódaim, akkor rokonaimra, barátaimra hagyjam, kisebbségünk gyorsított felszámolásának ellenfegyveréül, mert hiszem köztudomású, hogy csak nyelvünkben élhetünk tovább.

Lakásomon és könyvtáramon kívül nem is volt más vagyonom. Azt már luxusnak éreztem, amikor sikerült egy öreg Trabantot szereznem. Fényképészként ez lehetett számomra a csúcs, többet az ottani körülmények miatt, nem kívánhattam. Egyik, kollegám, aki a helyi pártlapnak dolgozott, élelmességben túltett rajtam. Előre kitervelten beállt abba az óvári kicsi utcába, ahonnan, arra a kis térre esett délelőtti szitáló napfény, ahol a tervek szerint a városunkba látogató vezért ünnepibe öltöztetett kisiskolások virágcsokrokkal várják. Azt hiszem Linhof kardángépet vagy valamilyen hagyományos síkfilmes gépet használt, amely alkalmas nagyméretű képek elkészítésére. Háromlábú faállványát idejében felállította és bemérte a távolságot. Persze vitt magával Rolleiflexet, és minden eshetőségre a szerkesztőségi Zorkij is nála volt. Tudta mit akar. Képsorozatot készített arról a momentumról, amikor a diktátor ölébe emelte az egyik virágcsokros leánykát. Aztán rohant a műterembe. Nagy húzása ezután követ-

kezett. Őt beengedték az esti díszvacsorára. Az első titkárnak mutatta meg először az A3-as nagyságú képeket. Kilesték az alkalmas pillanatot. A vezér elérzékenyült a képek láttán. Csoda történt, kíváncsi volt a fotográfusra is. Néhány hét múltával, kollegám a fővárosba költözött. Ha a régi békeidőben történik ez vele, bizonyára használhatta volna a „királyi fényképész" címet. Mi, egykori kollegái, azért irigyeltük, mert minden elképzelhető nyugati fényképészeti cucchoz könnyen hozzájutott. Dicséretére legyen mondva, kihasználta lehetőségeit, egymásután jelentek meg nívós, tematikus fotóalbumai.

A hatalom engem Trabanthoz segített. Egyre kevesebb könyvet vásárolhattam, így maradt némi pénzem a „papírjaguárra". A kereskedelmi miniszter a mi emberünk volt, jóváhagyásával, mi kisebbségiek is hozzájuthattunk a legolcsóbb kiskocsihoz. De az autó számomra csak amolyan félboldogság volt, mert a külföldi könyvek behozatalát megtiltották és az anyanyelvemen kiadott hazai könyvek kiadását belső rendeletekkel sorvasztották.

Elmeséltem ezt Katherinának, miközben ittunk a szilvóriumból és falatoztunk. Azt is elmeséltem, hogy miután magam is kijutottam ebbe az északi befogadó északi országba, fiatal barátom, rendre visszajuttatta könyveimet. Tanulmányaihoz mindent megtalált az egyetemi könyvtárban és a világhálón. Különben leszokott a magyar nyelvű olvasmányokról. Így aztán újból, mondhatni csinos könyvtáram van.

Szóltam Katherinának, hogy tegye kényelembe magát, bélyeggyűjteményem helyett könyveimet és sok minden más érdekességet mutatok majd neki. Nem vette a lapot. Pedig szóltam, hogy fürdés után kár volt magára húznia a farmert.

Magamban megfogadtam, hogy nem siettem el a dolgot. De hiába vártam, hogy majd ő mutat nekem valamit.

Kipirult. Fehér kartonblúzából kikandikáló mellei is sütöttek a forróságtól. Körülpillantott a szobámban. Bólogatva leltározta, hogy könyveimen kívül íróasztalom, széles ágyam is van, két fotelből és kisasztalkából kialakított társalgó-sarok, ahol elterpeszkedtünk, s a bútorok petrezselyemzöld pasztellszíne lakályossá teszik otthonom. Nem volt hogyan, mellé ülnöm. Ha tapasztalt nő lett volna, rögtön az ágyra ül. Nem tette, hát ez még inkább kívánatossá tette.

A kortárs design sajátosságairól váltottunk néhány gondolatot. Azért jött egyetemi kisvárosomba, hogy tanulmányait befejezze. A gépkocsi belsők kialakításának új lehetőségeiről írta dolgozatát. Nem volt nagy kedvem az autókárpitok és üléshuzatok mintáinak korszerűsítéséről csevegni, szüleiről kérdeztem, és a magyarok lengyelekhez fűződő barátságáról meséltem. Beszéltem a Báthoryakról, a lengyelek neves királyáról az orosz verő Báthory Istvánról, akinek, ha sikerülnek tervei a lengyelek, a magyarok és azt erdélyiek egy országban egyesültek volna, s akkor nekem nem kellett volna Svédországba kérezkednem, hogy Katherinával találkozzam. Elegendő lett volna, ha Krakkóig utazom, valahol a környéken biztosan összefutottunk volna, merthogy kicsi a világ, és a jó embereket a véletlen is segíti, hogy egymásra találjanak. Lelkesültségem fokozására, vörösbort bontottam. Félédes malagait, amelynek gyümölcsillata kéjesen ott bolyongott szobámban és fejünkben, csodák születnek ilyen hangulatban.

A boldogságról tartottam hirtelen kiselőadást, kapásból idéztem Marcus Aurelianust, aki szerint, ha a józanész szabályainak megfelelő módon, buzgón, határozottan, békés lélekkel azt tesszük, amit a pillanat kíván, bizonyára a nagy titok közelébe érkezhetünk. Igyekeztem meggyőzni arról, hogy az apróbb dolgokban is van csipetnyi boldogság, igyekeznünk kell ezek javát begyűjteni.

Közben Borogyin, a szép bajszú grúz hercegfi, közismert lengyel táncának fülembe csengő dallamától Katherina egészségesen duzzadó teste alig észrevehető lassúsággal, arasznyira felemelkedett, a karszék fölött lebegett, mint a szeplőtelen szüzeké. Erős vágyat éreztem, hogy akárcsak a kisujjammal hozzáértve, két lépéssel odébb, vágyakozó izgalmakat ígérően

tátongó, ágyamba taszítsam. A nők, és persze Katherina is, megérzi az ilyesmit. Együttérzően, rögtön visszahuppant a fotelbe, miközben Taitosztól idézte szó szerint: A boldogság vágykép - ezért mindenkinek mást jelent, mivel mindannyian másképp gondolkodunk.

Hát, igen..., hallgattam bölcsen, amire Katherina elmagyarázta, hogy az állítólagos egy könyvű püspök regényében a két unokatestvér boldogsága sem éppen hétköznapi eset, mert az sem volt holmi parádé a boldogság felé vezető aszfalton. Nem fogtam fel, hogy mit rejteget szavai mögött, erőltettem hát sikamlósabb témákat, reméltem csiklandozhatom szavakkal, mámoros tekintetemmel, vágytól kidagadó, káprázó szememmel.

De Katherina hirtelen a fiáról kezdett el egy amolyan gügyögős történetet. Elengedtem a fülem mögött. Aztán a férjéről szólt dicsérőleg, hogy mennyire házias, és milyen hozzáértéssel rendezte már pólyás korában a fiúcskát. Ezért aztán ebben a tanulmányi évben sem okozott nagyobb gondot az, hogy magukra hagyta őket fővárosi lakásukban.

Erre már reagálnom kellett.

Dicsértem a párkapcsolatban elengedhetetlen hűséget, az egyetértést, arra is kitértem miszerint jó az, ha a szerelem baráti érzésekkel párosulva ér a megnyugvás szövevényes ösvényrendszerébe, ahonnan olykor tiltott ösvényeken juthat az ember a boldogság gazdagon termő fája alá, és éhesen-szomjasan bekaphat egy-egy jó falatot. Miután ezt is meghányuk-vetettük, úgy tűnt Katherina nem ellenkezik, hajlandósága apránként növekedőben van. Arckifejezése anyássá tette, bőre akár a harmatos, pezsgő színű, illatos tearózsa, ha közelébe enged, szívesen fürödtem és törülköztem volna vele.

Katherina is elérzékenyült, édesen aranyosan hallgatott egy kicsit. Aztán csendesen mondta: Én leszbikus vagyok...

Elefánt-pofát vágtam.

Firkás nők szokása, hogy meghökkentő kijelentésekkel tegyék magukat túl nőies kötelességükön. Katherinának valószínűleg az volt a gondja, hogy sajátosan kiváró és kitartó udvarlásomat valamiképpen elhessegesse. Így akart még kívánatosabb lenni, vagy, mert azt gondolta, tartozik magának ennyivel, mielőtt odaadja magát egy öregembernek.

Átillant agyamon, hogy sajnálkozzam, vagy amolyan öregasszonyosan valamilyen érdektelen dologról szóljak. Felmerült bennem, hogy megkérdem, tesz-e a krumplilevesbe babérlevelet, használ-e zsíros arckrémet lefekvés előtt, szokott-e ismeretlen szobákban járkálni álmában, mert az álmoskönyvek szerint, ha ezt régi bútorokkal telezsúfolt szobában teszi, akkor ez gyermekkori rossz emlékeinek felidézésével jár majd. Ha pedig úgy érzi az ember, hogy bezárták abba a szobába, ahova betévedt, akkor ez régi sérelmeit juttatja majd eszébe, amelyeken nem tudja, vagy nem is akarja magát túltenni.

Pillanatig tétováztam. De aztán engedtem a Katherina iránti tiszta érzéseimnek, nem tudhatom, mikor, hogyan ér el a szerelem. Lehet, hogy éppen ő az, aki azt nyújtja majd nekem, amit ifjúkorom óta remélek, a teljes szerelmet, amely meghaladja az anyai szeretet, a férfias barátság és kifinomult perverz nőiesség együttesét, és annyira angyali, hogy aztán az ember rögtön a mennyországba képzeli magát.

Szeretkezni tiltott személlyel: bátorság, egyenes jellem, jó elemző és feladatmegoldó képesség, mondtam csak úgy mellékesen, és mintha Pallasz Athéné bagoly szemei tüzében állnék, szomorúan néztem Katherinára. Azt hiszem azoknak a baglyoknak az egyike beszélt belőlem, akik álmainkban szólva szomorúságot hoznak az érzékeny emberekre, mert bármennyire is szeretnének, nem képesek valamit maradéktalanul megbocsájtani embertársaiknak.

Magamban sem vádoltam Katherinát, de hittem is meg nem is bevallott különbözőségét. Maria Antonietta védekezése jutott eszembe: gyermekes anyát nem érheti ez a vád.

Katherinával száguld az idő.

Észre sem vettük, hogy jóval elmúlt éjfél.

Mennem kell, mondta Katherina és úgy tűnt nem bánja a velem töltött időt.

Jó veled, mondtam sóvárogva.

Részemről a szerencse, hogy megismertelek, bókolt Katherina.

Maradj még, biztattam.

Holnap is nap lesz, mondta Katherina, és szépen mosolyogva kijavította magát, miszerint a holnap már eljött, itt van, elkezdődött.

Szimbolikusan is, gondoltam hirtelen.

Van dolgom elég, szólt tettrekészségétől duzzadó lelkesedéssel Katherina..

Ha kényelmetlen a nálad lévő felfordulás, alhatsz nálam, szóltam halkan, mert igyekeztem elkendőzni, hogy csorog a nyálam a vele való együttlétre.

Ó, köszönöm. Engem nem zavar az a nálam lévő kis összevisszaság, az ágyam rendben van, és majd alszom egy jót...

Kaptam az alkalmon, elmeséltem neki a parasztember esetét, aki becsülettel, alapos nekikészülődéssel teszi a dolgát, lefekvés előtt, akár a nehéz munka előtt, a markába köp, s fogadja, hogy majd olyant alszik, hogy annál jobb se kell...

Aha, csodálkozott illendően Katherina, amiből láthattam, hogy ezt a fajta humort nem érti.

Még látjuk egymást, súgta kislányosan az ajtóban és miközben szótlanul, mint régi mondásban a borjú az új kapuban, kitartóan bámultam. Nem tudom, mikor és hová tűnt el a holdfényes éjben.

Szobám ablaka alatt éppen szelíd vadnyulak gyülekeztek, és kitartóan sűrűn bólogattak a harmatos fűben.

A rádiótechnikai katonai alakulat előretolt állása, a vidéki város használhatatlan repülőterén, három szobás, földbe ásott épületben működött. Szakasznyi katona teljesített itt szolgálatot. Meghatározott rendben, tizenvalahányan vigyáztak az adóvevővel felszerelt, terepszínű hálókkal álcázott rádiós kocsikra és az adótoronyra. Az állandó őrséget, a rádiós szolgálatot és a kaszárnyai koszt szállítását felváltva végezték. Hivatásos tiszt helyett egy másodéves káplárt bíztak meg a parancsnoki teendőkkel. Rendes ember volt a szakaszvezető, unta a katonáskodást, nem vitézkedett, s a szolgálat a megszokottan unott rendben zajlott.

Az éjszakai őrség kezdetén Jenő, körbejárta a hadállást, és a kaszárnya felé vezető ösvény mellett, mintegy százötven méternyire az épülettől, leheveredett a fűbe. Csillagfényes nyári éjszaka volt. Fölöslegesnek érezte az őrséget. Nappal sem járt erre senki. Nagy néha egy-egy juhnyáj vonult át a reptéren, éjszakánként kóbor kutyák, és egyik-másik elcsángált szamár tévedt erre.

Az legfőbb ellenség a másfél kilométernyire fekvő kaszárnya felől kiszámíthatatlan időpontban érkező őrségellenőrző járőr volt. Ha valamely túlbuzgó tisztecske vezette a járőrt, a repülőtériek nem úszták meg büntetés nélkül. Ilyenkor az egész állományt teljes felszerelésben kivezényelték az épület elé. A látogatás következményeire ráment az egész napjuk. Felborult a szolgálat és a pihenés időrendje, a katonák kótyagosan lézengtek, szidták a katonáskodást, a tisztet, a tiszt édesanyját és egymást.

Hanyatt fekve bámulta a csillagokat. A hold sarlója, mint gyermekkori meséskönyveiben. Ott fenn, valaki mindent lát, számon tart engem is... Gyermeteg gondolatokkal szórakoztatta magát. Aztán mindenben kételkedő kedve kerekedett. Nyilván minél magasabban van, annál nagyobb a rálátása a világra... Tamáskodott.

Mit tegyen az ember, ha maga sem tudja miért, ilyen sekély gondolatokat szül. Kigondolt két mondatát síró ikreknek látta, tehetetlen csecsemőknek, akik táplálékot követelve döfködik a duzzadó anyamellet.

Ez is a mások gondolata, nem az enyém.

Kell lennie valahol a saját véleményemnek is. Éppen csak ki kell gondolnom. Merthogy csakis akkora a mi világunk, amekkorát belőle az agyunkkal látunk. Hinnünk kell a szemünknek, de gondolatban ennél is többre vagyunk képesek. És nem vagyunk egyformák. Agyvelőnk súlya sem azonos, gondolataink fasúlya is más és más kell, hogy legyen. Bizonyára sikerül majd egyszer valakinek valamiféle Mendeleev táblázatban rendszert alkotni agybeli sajátosságainkról.

Az már most is vitathatatlan, hogy a gondolatoknak súlya van. A mondatok értéke a benne található gondolatok súlyától függ. Az üres mondat-kavalkád: fecsegés. Ilyenkor nem gondolkozunk, csak beszélünk. Ez sem az enyém, de okos idézet...

A kora nyári langyos éjszaka csillagterítője alatt nagy elszántságot érzett, arra hogy kigyomlálja agyából a közhelyeket. Rájött, hogy tabuk környékén születnek a merész gondolatok. A teremtés, a lét, az elmúlás, a hit és ehhez hasonlók, a tudatunkban észrevétlenül meghúzódó kérdések, kemény diók. Beláthatatlan időkig rágódik még rajta az emberiség. Hétköznapi dolgok, olykor ünnepi tálalásban.

A magány az igazi ünnep. A meditáció az ész tornaórája. A katonáskodás is arra való, hogy elvonultságban, a reánk erőszakolt szigorú rendben alkalmunk legyen előre lépni az emberré érés folyamatában.

Azon kapta magát, hogy érzéseit, hitét, életről való felfogását vizsgálja. Máskor is eljutott már az élet értelmét boncolgató kérdésekig.

Élet, halál, feltámadás... Töprengésre való dolgok ezek? Hiszen nem tőlünk függnek. Hát kitől valók?

Erről is, mint egyébről, családi hagyományain alapuló különvéleménye volt.

Hat éves korában, amikor iskolába akarták íratni, kiderült, hogy a család különvéleménye nem egyeztethető össze az általánosan elterjedt szokásokkal: kereszteletlenül nem fogadták be az iskolába. A sietős pap, a keresztelendő többéves késése miatt, a szükségesnél nagyobb adag keresztvizet loccsantott a fejére, a szentelt lé végigcsurgott a nyakán, színes pántlikából sebtében készült nyakkendője vörös levet eresztett, s szívtájig elrondította patyolatfehér ingét. Magasztos, bensőséges érzés helyett, kényelmetlen feszélyezettséget érzett.

Később, szülei legyintésére, kimaradt a vasárnapi iskolából, aztán „elfelejtették” istentiszteletre küldeni, emiatt minden hittanórán büntették. Csak azután lett nyugta, miután törölték a gimnázium órarendjéből a hittanórát, konfirmálnia sem kellett. Kimaradt gyermekkorából a transzcendentálistól való félelem hagyománya. Az „Isten szeme mindent lát, ne lopd el a léniát!”-féle intéseket senki sem vette komolyan, viccesnek találta maga is. Akár a műemléktemplomok aranyozott, díszítéseit, giccses túlzsúfoltságát, a papok misztikus öltözékeit, az embert alázó, erőltetett áhítatokat. Ezért aztán, amikor eljött az ideje, hogy a lét kérdésein törje a fejét, nem voltak korlátai, a kételkedés és a tagadás nem okozott neki gondot, félelem nem volt benne, csak erős kíváncsiság és a megismerés csillapíthatatlan vágya.

Hasra fordult a repülőtér térdig érő kövér füvében, kihúzott tokjából egy kakaslábfű szálat, és mint gyermekkorában, élvezettel rágta édes szárát. Jobb volt, mint akármelyik rágógumi. Szerette a füvek édes ízét, a mezők illatát és a zabolátlan gondolatokat.

Hiszek a feltámadásban.

Merthogy, mint minden ez is többféleképpen értelmezhető. A kétezer vagy több ezer esztendeje kigondolt megoldás a halál elfogadására. A mai ember eszével elfogadhatatlan, valamiféle infantilisan csökönyös, szolgai és csodavárásra berendezkedett kényelmes ragaszkodás ez az őskori gondolkodás szintjén kiötöltekhez, amit megdönteni azért nehéz, mert az egyházak akkurátusan kiépített, fifikásan védett és kiterjesztett világuralmi hatalmát veszélyezteti. Be kell látnunk, hogy évszázadokig tarthat még a tudomány, a fölöttünk állónak képzelt mindentudó és az erőltetetten köré épített hatalmi dogma összeegyeztetésének időszaka. Az emberiség művelődési szintjének lassú, de megállíthatatlan emelkedése, a nietzschei vagy valamilyen más eszmeiség szerinti új ember folyamatos kialakulása jelentheti a távoli jövőt. Tudatában kell lennünk annak, hogy amíg milliárdok éheznek és állati körülmények között tengetik életüket, korai a transzcendentális világlátás megváltoztatásának gondolata. A feltámadás nem lehet más, mint halálunk utáni jelenlétünk hozzátartozóink, barátaink, ismerőseink emlékezetében. Ezek szerint minden ember saját feltámadásának és „örökéletének" a kovácsa. Úgy kell élnünk, hogy megmaradjunk az emberek jó emlékezetében. Nem harmadnapra, hanem már halálunk előtt illene feltámadnunk, élnünk mások gondolatában. Ehhez persze nemcsak szavak, hanem tettek kellenek. Jelen kell lennünk az életben, ahhoz, hogy emlékünk fennmaradjon. Jézusi tettekkel talán? Igen. De csodákkal már nem sokra megyünk. Megfoghatatlan, hogy nagy koponyák, értelmes emberek úgy tesznek, mintha hinnének még az aprószentek csodatevő erejében, a könnyező képek, a nyomorékokat istápoló helyek varázsában. Abban is lehetne hinni, hogy eljön az idő, amikor korunkat, a sötétnek tudott középkor mintájára, szörnyülködve túlzottan feketére festik az utánunk következők. Pedig hát évszázadok óta számos gondolkodó kerülgette a hit kérdését, és bizonygatta rengeteg dogmává kérgesedett tan ésszerűtlenségét. Megvetést, megaláztatást, kirekesztést és máglyát vállalva tették ezt mindazok, akiknek volt merszük, hogy haszontalan dolognak látszó felfedezéseikkel megelőzzék koruk.

Kedvenc tanárának szövegeit fogalmazta újra és újra, addig-addig, amíg magáénak érezte. Hiányzott belőle a szokványos gyermeki hit és az érett ember alázata. Fix pontja: a tagadás. Innen indulva kereste a merész állításokat, próbálta megérteni a világot.

Az egyházak által általánosan elfogadott az Úr dicsérete. Tegyük fel a kérdést: mi szükség van erre? A ma elképzelt Istennek vajon tetszik-e az általa teremtett lények hozsannája? Kell-e neki a mi nagyrabecsülésünk, imádatunk? Nem valószínű. Ha a mindenek ura, önmagában nagy, utolérhetetlenül mindent tudó, segíthetünk-e neki ajnározásunkkal szebbé, emberibbé, igazabbá tenni a világot? Tulajdonságaival bizonyára ellentétes, hogy kérje, elvárja és elfogadja imádságainkat, hiszen a ma emberéhez méltatlan a tömjénezés. És az öntömjénezés is. A saját képére teremtett bennünket, illetve a magunk képére termettük őt, tehát az ilyenfajta viselkedés ma már nem lehet ínyére.

Évezredek előtti emberi kapcsolatok tükrét fényesítik az egyházak, s konzervativizmusukban nem gondolnak a történelemmel, amelynek folyamatában annyi kín között az emberiség ráébredt az örökre kikiáltott, egyetlen vezető dicsőítésének, erkölcsünkkel és világlátásunkkal ellentétes voltára. Könyörgéseink arra valók, hogy félelmeinket konzerváljuk, gátat szabjunk a bennünk fel-felhorgadó rossznak, igazságtalanságnak, irigységnek. Ha senki sem úr fölöttünk: elveszünk? Az ember állati sorsából magával cipelt halálfélelme keres megnyugvást a transzcendens Isten létében. A félelem a szépnek nevezett élet fogszabályozója. Menekülés önmagunktól, önmagunk teljes megismerésétől, pótcselekvés, amely a megismerés magasabb régióiban minden bizonnyal szükségtelenné válik. Vállalni önmagunk, s életünket, amely a természet törvényei szerint magától érthetően fűszál természetű - ennyi a dolgunk a világon. Az emberi gondolkodás óvodájában járva sokféle hitünk eredménye lehet ez. Az európai kultúra a kereszténység bűvöletéből szabadulva, a föld lakosságának nagyobb részét kivető másféle gondolkozás hatására, igazodni fog valamely megnyugtató, korszerűbb világlátáshoz.

Eddigi rengeteg istenünk egy sem volt - maga az egynek mondott Isten sem lehet - örökkévaló. Erősödő hitünk az emberi fejlődés felgyorsult ütemében önmagunkba fordítható: a „vagyok, aki vagyok” így kap elfogadható értelmet.

Neszezésre ébredt. A fűszálak rácsán át, mintegy félszáz méterre maga előtt imbolygó feketeséget látott. Visszafojtott lélegzettel hallgatózott.

Nem a járőr, állapította meg örömmel. A fű surrogása elárulta, hogy egy valaki vagy valami közeledik. A hold párnányi felhő mögött pihent. Az imbolygó alak, mint az alvajárók, tétova léptekkel egyre közeledett. Két kézre fogta fegyverét és kuncogva várta, hogy amikor közelebb kerül az alak, majd jól ráijeszt. Tízméternyire engedte közel.

Állj, ki vagy?!, szólt unottan, mert szoknyás alak állott előtte, valamilyen világos színű blúz volt a lányon, vállán, hanyagul átvetve, szvetter.

Ki vagy?, kérdezte halkabban, mert nem ismerte a lányt.

Teréz! Teréz vagyok, hát nem ismersz?, magyarázta a lány miközben lépésnyire közeledett. Mosolygós, vézna teremtés volt.

Fektében felnézett a lányra. Tornacipős erős lábakat látott, a feszes combok közén meleg feketeséget.

Nincs rajtad bugyi, állapította meg hangosan, és tépett egy rágni való fűszálat, a lány lába mellől.

Percnyi tétovázást játszottak.

Eltakarod a holdat. Ülj már le!, biztatta.

Teréz nem kérette magát, mellé feküdt a fűre.

Kijöttem a kórházból. Nincs semmi bajom, magyarázta vidáman.

A lány arcába nézett. Pisze orr, pici, fekete szemek, érzéki ajkak. Lehet vagy húsz esztendős...

Az jó, szólt tétovázva, miközben lassan felhúzta a lány gyűrött szoknyáját.

Persze, hogy nincs rajtad bugyi, dörmögte. A lány hallgatott.

Feltérdelt, kibujt katonaköpenyéből, ráfektette a lányt, és szótlanul befeküdt a készséggel felhúzott lábak közé.

Sietve végzett.

Az járt az eszébe, hogy mi lesz vele, ha hazudott Teréz?!

Már úgyis mindegy...

Azzal nyugtatta magát, hogy ezek a kaszárnya körül mutatkozó, csellengő lányok nem hazudnak. Nyilván azért ólálkodnak a kaszárnyák környékén, mert tudják, hogy ott mindenkor kapósak, és mindig akad számukra kiéhezett katona, akikkel veszélytelenül kefélhetnek, mert a katonákat rendszeresen ellenőrzik a katonaorvosok. Tőlük nem kaphatnak betegséget.

Teréz pillanatig magához szorította az íjként megfeszült, fújtató fiút, aztán összeszedte magát. Tisztában volt azzal, hogy nem várhat többet ettől a kiéhezett fiútól.

Beviszel?, kérdezte, s már indult is az épület felé.

Jártál már itt?, kíváncsiskodott, miközben magára kapta köpenyegét, és sietve megkereste puskáját a fűben.

Persze, felelte Teréz. De azt hiszem akkor te még nem voltál itt...

Na, gyere csak, mondta Jenő, és betessékelte a szolgálatos rádiós műanyagillatos kocsijába a lányt.

Beszélgessetek, szólt kaján vigyorral, és rájuk csukta a korszerűen felszerelt Csepel-kocsi ajtaját.

Éjfél után még két órája volt az őrszolgálatból. Körbejárta néhányszor az épületet. Látta, hogy a rádiószolgálatos társa később átkíséri Terézt az emeletes vaságyakkal zsúfolt hálóba. Néhányszor kigyúlt ott a fény, aztán sietve kikapcsolták.

Szórakoznak a fiúk, állapította meg magában öregesen, miközben próbálta visszaidézni a lány érkezése előtti gondolatait. De sehogy sem sikerült újabb tetszetős gondolatokat kiagyalnia az életről. Találomra kihúzott egy-egy fűszálat, de hiába rágta, ízlelgette a réti perje és a kakaslábfű édeskés szárát, az élet nagy kérdései helyett mindegyre az a nyári koradélután jutott eszébe, amikor az egységirodából, ahol szép írásának, egyformán kerek betűinek köszönhetően hivatásos őrmestere irányításával időnként meghúzódhatott, szakasztársa a kaszárnya egyik félreeső sarkába csalta azzal, hogy ott valami rendkívülien érdekes történik.

Az a kaszárnyasarok tele volt titokkal. A lelakatolt öreg barakkraktár mögötti szögesdrót-kerítés résén, akinek mersze volt, kijuthatott a folyóig húzódó mezőre, s onnan, soron kívüli eltávozásra, a kilométerre fekvő kisvárosba. Mindig akadtak olyanok, akiknek a pucájában több volt a vér, mint amennyit a teában bőven adagolt, kangörcsöt szabályozó orvosságával az ezredorvos megfelelőnek gondolt.

A raktár ajtaját résnyire nyitva találták. Beléptek. A raktár tele volt a háború utáni években a hadsereg által kötelezően fenntartott szovjet tiszti lakásokból összegyűjtött civil bútorokkal. A félhomályban, hatalmas diófafurnéros szekrény látott. Előtte, terebélyes patinás íróasztalon egy nő feküdt virágos kartonruhában, hasáig kitakarva. Szandálos lába egy katona vállán himbálódzott, a nemi aktus hol lassú, hol gyorsabb ütemére.

Tisztes távolságra, lehetett vagy két-három méter, két bajtársa állott, sorára várva. Amíg a váltás történt, a nő nagy tányér napraforgóból szemelgetett.

Az egység csizmajavítója nagy kedvvel állt a hívogató lábak közé. Társai eleinte vidáman biztatták, de amikor elhúzódott a dolga, gúnyolódva siettették. A csizmadia segélykérően nézett körül, nem értette, hogy miért nem jut el az élvezésig. Folytatta kitartóan. A nő fészkelődött, kereste a napraforgókorongot.

A soron következő katona óráján mérte az eseményt: Hűűűha! Tizenhárom, tizenhárom és fél... Tizennégy perc! A nő ekkor felemelte fejét, rekedtes hangon sziszegett valamit, és a napraforgótányérral püfölte, majd mindkét kezével igyekezett eltolni némileg magától a nemileg továbbra is csökönyösen ragaszkodó csizmadiát. Az pedig, kétségbeesetten fokozta az aktus ütemét, a nő erre ijesztően gurgulázó állati hangokat hallatott, és hirtelen felemelkedve, teljes erőbedobással kivetette lába közül a fiút. Sírva mutogatta a lába közét, rázta a fejét, fájdalmasan vinnyogott.

Néma?, kérdezte Jenő riadtan, előtte szórakozó szakasztársától.

Azt hiszem süket is, mondta vihogva a fiú.

Ezek időnként elszabadulnak az intézetből és itt kószálnak, nem riadnak vissza a szögesdrót-kerítéstől sem.

A diófafurnéros íróasztalra tálalt nő méltatlankodott a maga módján még egy darabig, aztán intett a következőnek.

Végül ő következett, de nem kért belőle. Igyekezett kíméletesen tudtára adni ezt a néma lánynak, mert arra gondolt, hogy ezeket a nőket valami furcsa ösztön hajtja, rabjai nemiségüknek, és mert jóságosak, önként vállalt szolgálatot teljesítenek. Ezek nem pénzért árulják maguk. Felajánlkozásukkor hajszolják az örömöt, de csak olykor-olykor, teljesen véletlenszerűen kapnak belőle, hiszen ritka alkalmakkor jutnak a csúcsra.

Sajnálta ezeket a nőket.

Nem nevezhetjük őket kurváknak, mert nem azok. Boldogságkeresők ők is. Sorsuk a civilizációs fejlődés alagsorába rendelte őket, jussukat kérik az emberi örömökből.

A néma lányt hidegen hagyta az ő suta, elutasító integetése. Komótosan összepakolta magát és a katonáktól kapott néhány konzervet. Miután megbizonyosodtak arról, hogy kinn „tiszta a levegő" átsegítették a lányt a drótkerítés alatt.

Katonakötelessége teljesítésének utolsó nyarán, másodéves katonákból álló szakasz élén, rábízták a hadgyakorlat miatt kiürült kaszárnya őrzését. Kényelmes őrszolgálat volt, mert nem kellett tartaniuk a mindenben piszkálódó tisztek ellenőrzéseitől. Az egyik nap kis barna leányzó ajándékozta meg kegyeivel társaságukat. Az eset az egyik raktár melletti őrhelynek kialakított apró lombsátorban történt. A szolgálatban lévő őrök is rendre kipróbálták a lány adományozó kedvét. Miután nem volt több jelentkező, a lány kikászolódott a lombsátorból és a kíváncsiskodó fiúk gyűrűjében rendbe szedte magát.

Aztán elmenőben, rámosolygott.

Ő az igazi!, mutatott Jenőre a lány. Tudjátok meg, hogy ő az igazi férfi. A többiek nem érnek egy fabatkát... Mosolyogva mondta. Jókedvében megszépült, mint általában azok a nők, akik imádni való férfira lelnek. Azt is megígérte, hogy néhány nap múlva visszatér, mert ami jó, abból többször is kér az ember.

Büszkén nyugtázta férfiassága dicséretét. Ruhástól hanyattfeküdt parancsnoki szobája ágyán és mozdulatlanul, hat álomtalan órát aludt egyhuzamban. Ritkán aludt egyhuzamban ennyit.

Másnap erős viszketegséged érzett a gatyájában. A mosolygós barna leány lapostetű-adományával gondoskodott arról, hogy még sokáig megtartsa őt emlékezetében.

A repülőtéri őrségben nehezen teltek az órák. A felidézett kalandok sem nyugtatták Jenőt. Vánszorgott az idővel a fölbeásott helyőrségi épület körül. Tökét vakargatta idegességében. Nem volt egy épkézláb gondolata. Fáradtan botorkált, rótta a köröket. Karórájára pillantva látta, hogy késik a váltás. Negyedórát még téblábolt az ajtó előtt, aztán bement a hálóba és felrázta álmából a szolgálatost. Meg sem várta, hogy az felöltözzön, lerakta fegyverét, sietve levetkezett, és lefeküdt. Rögtön elnyomta az álom.

Órányit aludhatott.

Félálomban, konstatálta, hogy nyüzsög a háló. Az emeletes vaságyakkal tele szobában, társai visszafojtott hangját hallotta, valamivel vagy valakivel nem tudtak mit kezdeni.

A fal felé fordulva feküdt. Fejére húzta a durva lópokrócot.

Gyorsan!, suttogta idegesen egy hang. Belül, belülre! Valaki hirtelen, a fal felőli oldalon, a pokróca alá bújt, és befurakodott a karjai közé. Feje a mellén, két zsemlenagyságú puhaságát az ő csontos melléhez szorította, hasa égette, combja tolakodóan a lába közé feszülve, férfiassága szerszámaihoz támaszkodott. Nem tiltakozott. Álomnak hitte, csukott szemmel fogadta a jóleső érzést, elengedte magát.

Megbomlott az idő, képtelen volt felmérni, hogy órányi vagy csak percnyi csöndben lubickolt. Aztán hallotta, hogy valaki elfordítja a villanykapcsolót.

Az emeletes ágy alá beszűrődő villanyfény átsütött a szemhéján.

Nem érdekel!, gondolta és összeszorította a szemét. De a fülét nem dughatta be.

Hadnagy úrnak alássan jelentem, az őrség állománya tizenegy fő, szolgálatot teljesít három fő, a hálóban nyolc katona pihen!

Kissé remegett a jelentéstevő hangja.

Lássuk csak?, kérdezte szigorúan a hadnagy, és végigsétálva az ágyak közötti keskeny folyósón, számolt. Egy... Mellette megállva, lehajolt. Kettő...

Tisztán hallotta a tiszt nehéz lélegzését.

Ez ki?

Riadtan, nyugtázta, hogy a szakaszvezető, idegességében kappanhangon, kimondja a nevét, s katonásan jelenti, miszerint ő, aki betakart fahasábként nyomja az ágyat, a második váltásban őrködött.

Igeeen!, nyomta meg a szót a hadnagy, és újra lehajolt, hogy ellenőrizze a feje búbjáig takart katonát. Fülében valószínűtlenül hangosan, Jenő, ijesztően felerősödve a lány és saját szívének gyorsuló, egybelüktető dobbanásait hallotta. Összefonódva eggyé vált Terézzel, s ez hidegrázós félelme ellenére, kéjes érzéssel töltötte el.

Nem érdekel!, gondolta mindenre elszántan, és a melléből kitóduló levegőt horkantással kettéharapta.

Kattant a villanykapcsoló, a hadnagy és kísérete elvonult.

Aztán megnyugtató sötétségben boldogan, a lány ijedt melegében elterpeszkedve, mély álomba merült.

Korinthoszi oszloperdő határolta fényes teremben járkált, és egyszer csak ott állt a szeretet istennője előtt. Átlátszó ujjatlan selyemstólája alatt szív alakúra formált homálypamacsot hordott, lassított filmek mozgásával közeledett, hajában szikrázott az aranyeső, édes mosolya tele volt csillagragyogással. Az ilyen jelenésekhez hasonló lányokkal töltött egyetlen éjszakáért szoktak meggondolatlan fiatalemberek éveket felajánlani az életükből.

Letaglózott bikaként maga is hevert már barátjával együtt, két szovjetkatona-lány lábai előtt, egyszer, amikor a tengerparti város tavaszi zendülésében, olyan tüneményes szőkén és búzavirágkék szemekkel libbentek elébük azok a katonalányok, ott a langyos szellőkkel tömött téren. Könnyű rubáskájuk, kaki szoknyájuk és fényes csizmájuk olyan erővel feszült ruganyos testüktől, hogy ez a zsongító feszültség pillanatok alatt átterjedt a környezetükben minden hasonló látványra szomjazó férfiak robbanékonyan merevülő keljfeljancsijára. Jenőék, azért, hogy palástolják a nadrágjukban végbement daganatos betegséget, szájtátva lehuppantak a járdaszegélyre, éhes marhákhoz hasonlóan, csorgott a nyáluk. A gyévucskák, mintha csiklandozták volna őket, sziporkázó trillákkal ünnepelték az ölükbe kívánt és képzelt győzelmet.

Kapsz tőlem egy mókuskát, szólt galambhangján az istennő. Keresd a párját, hogy félemberből egésszé válj. Keresd a lányok szemében és a lábuk között. De vigyázz a pár kettőt jelent, s e kettőnek valamiként ugyanannak kell lennie. Ha nem találod mókuskád párját, magadra vess! Félbehasítottan, félemberként kell leélned tyúkszaros életed!

Kétségtelen, hogy az anyja hangját hallotta. Az istennőnek, a lassított videofelvételen, Karády Katalin arca volt.

Kapd el!, mondta leszbikus kacérsággal, szűzies nászágyában kéjesen nyújtózva a filmcsillag, miközben olyan frissen vert nagy kupac lyukas húszfilléreseket dobott feléje, amelyeket nem a gyárban, hanem a művésznővel együtt, az ágyban fúrtak.

Tóparti látomás, nyugtatta magát. Érezte: az ajándékba kapott kismókus bolondos örömmel otthonra lelt, és vidáman ugrabugrál a lába között.

Most is látom, a szemem előtt van az a kép, amint Katherina búcsút int az ajtóban. Az előszobát sötétben hagytam, a félig nyitott bejárati ajtóban Katherina hátulról kapta a szűrt északi fényt, mosolygós arcán, minden mozdulatakor lágy tónusú árnyékok játszadoztak. Nem

érdekelt más, csakis az arckifejezése, amelyből ígéretet olvastam ki. Furcsa, hogy nem valamiféle őrjítő sexhelyzetbe képzeltem őt. Villanásnyira se jutott ilyesmi az eszembe, hanem inkább az a békés családi hangulat terült szét bennem, amit gyerekkoromban éreztem, amikor anyám kihozta a szőlőlugasba, és kedves mosolyával körülkínálta a vendégeknek törökkávét azokban a féltett Zsolnai-féle porcelánkészletből való gyűszűnyi csészékben, amelyek mindenikén különféle görög istennők sorakoztak, átlátszóan könnyű, lenge öltözékben, és különféle bájos pozitúrákban mosolyogtak ránk. Bámulva csodálhattam őket, mert láttam, amint megelevenednek, és méltóságteljes mozdulatokkal tündéri táncot lejtenek, miközben vendégeink, mohó és többnyire a cigarettázástól megsárgult fogaktól visszaszítóan közönséges szájukkal, mohón igyekeztek felfalni őket.

Igaz, bornyúként bámultam Katherinára, de közben járt az agyam, sietve fontolgattam a blendenyílást és a megfelelő exponálási időt. A bezsongástól kapkodva dolgoztam, hogy megörökítsem a számomra legígéretesebb képet róla. Ehhez nekem már nincs szükségem fényképezőgépre. A legkörmönfontabb technikájú gépnél is jobb a sajátom, az a minden valószínűség szerint szuper, hús-vér-ideg digitális gép, amit édesanyám jóvoltából, az anyaméhben kapott sokféle táplálékból és apám génjeinek parancsára kiépíthettem magamban. Az agyamba virtuálisan épített dupla égszínkéklencsés gép, ha az évek során kissé megkopott is, egyelőre még kielégítően működik, redőnyzára is túltesz minden fémlamellás redőnyzárnál, még a titán fémfóliából készült japán gyártmányúakat is lepipálja, mert expozíciója 1/2000s-nél jobb, a záridők képzése pedig nyilván elektronikus. Gépem tárhelye pedig végtelenül nagy, minden pillantásommal számlálhatatlanul sok színes képet mentek el takaros fájlokban agyam memória részén, és bármikor, a pillanat tört része alatt, előhívhatom őket. Álmaimban pedig a legbonyolultabb képszerkesztési programnál is könnyebben alakíthatom, elegyíthetem, újrakomponálhatom tetszésem, bizarr ötleteim szerint a begyűjtött képeket. Gépem tökéletes kezeléséhez felhalmozott tudásom valószínűleg arravaló, hogy a világban tapasztalt szerelmetes dolgaimat örök életemre készülve rögzítsem. Meggyőződésem, hogy testem csontkemény táblájára, harcos sejtjeim porcikáira rótt tudásom nem veszhet el. Digitális képeim egykor majd, amikor én már rég nem leszek, kiszámíthatatlan elektronikus pályákon tovább keringve, a kozmosz végtelen tárhelyén tömött fájlokban raktározódnak, és a folyamatos frissítés használhatóvá teszi majd mindet, amit életemben fontosnak és lényegesnek tudtam.

Lehet, hogy a szerelem neve: Katherina!

Igaz ez az érzés vagy nem igaz? Ezt, merthogy nincs jobb módszerem, hagyományos módon, benső laboratóriumomban, az előhívás, a kellő megvilágítás és a rögzítés folyamatában dönthetem csak el. Mint mindenhez, ami élet, ehhez is víz kell. Éppen úgy, mint minden mosáshoz, csakhogy a lélek tisztításához a vizet, az ugyancsak kristálytiszta és korláthatatlanul csobogó beláthatatlan idő helyettesíti.

Azért beszélsz és írsz zöldeket, mert még mindig reménykedsz!, szól belőlem örökös vitatársam. Hát mi a fenét csináltál eddigi toprongyos életedben. Apácai uram forgolódik házsongárdi sírjában, mert hirdetted, de nem gyakoroltad tanácsát, miszerint az időt hasznosan illik eltöltenünk, különben barmok gyanánt fogunk az életből kimúlni. Tegyük fel, hogy nincs más egyéb dolgod ezen a földön a társkeresésénél. Félemberként élted, s éled agglegény életed, morzsányi élvezeteket hajszoltál, s közben megfeledkeztél a legfontosabb emberi érzésről...

Kussolj már!

Voltam már fülig szerelmes, bolondultam, nem egy nőért, de valahogyan nem sikerült...

A szerelem két szólamban előadott dal, időnként összecseng a két előadó hangja.

Duettben érezni és élni - erre születni kell. Még sikerülhet. Mondj, amit akarsz. Mondd azt, hogy vén bolond, javíthatatlan optimista, naiv paccer. Még akkor is reménykedem, ha tudom, hogy én magam nem, vagy már csak keveset, változtathatok magamon.

De valaki más.

Egy nő például.

Talán Katherina?

Vén hülye! Már megint magamban beszélek.

Elég volt! Kapj magadra valami ruhát, és ki innen, ahol fájl-kupacokba gyűjtve digitális szemétként, senkinek sem érdekes fotókkal és gondolatmorzsákkal tele a számítógéped, s íróasztalodon sohasem használt, olvashatatlan jegyzeteid tetszhalottként hevernek a képzelt feltámadásig, hogy majd egyszer értelmes mondanivalóddá váljanak valamelyik leveledben, jegyzetedben, vagy a nagyvilágnak szóló üzenetedben.

Sétáimat mostanában Katherina ablakai alatt kezdem.

Svéd szokás szerint egyik ablakán sincs függöny, éppen csak elfelejtem követni a helyi illemet, az ablakok alatt nem fordítom el a fejem, bebámulok, s látom, hogy konyhája és előszobája csak azért nem szörnyen rendetlen, mint általában az elkényeztetett fiataloké, mert alig van benne valami. A konyhában a hűtőszekrényen, a mélyhűtőn, az elektromos tűzhelyen és a beépített szekrénysoron valamint a mosogatón kívül csak egy használt kávéfőző, egy szurtos mikró melegítő és néhány papírzacskóból kikandikáló, kétszersültdarab mutatja, hogy lakják a lakást. Az előszobában két egymásra borított kartondoboz árválkodik. Ezekbe hozta Katherina kevés holmiját, amikor fekete Volvójával beállt földszinti lakása elé. Figyeltem, bútor nem volt a kocsijában. Konyhai ablakomnál állva hiába vártam arra, hogy segítségemet felajánlhassam a cipekedésben. Nem volt mihez. Azt hiszem, keskeny ágyát is a lakás előző lakójától örökölte Katherina.

Megkerültem a házat. A nyugati oldalon két ablaka és egy üveges ajtaja van a lakásnak, azokon át láttam az ágyat. Örömmel nyugtáztam, hogy Katherina, minden bizonnyal segítségemre szorul, s majd hálás lesz gondoskodásomért, mondhatnám önzetlen ajándékaimért. Ugyanis bútorokkal és mindenféle felszereléssel, de ágyneművel, szőnyegekkel, függönyökkel, ruhaneművel, konyhai felszereléssel, edényekkel és evőeszközökkel amúgy is zsúfolásig tele a lakásom és pincei raktáram is.

Öregemberek szokása a gyűjtögetés?

Bizonyára.

Amikor évtizeddel ezelőtt befogadott ez az ország, meglepődve láttam a mértéktelen pazarlást. A jóléti állam polgárainak ilyetén való elkorcsulását. A svédek ezt észre sem veszik. Amire nincs szükségük, amit meguntak szépen kirakják a kukákba. Na, nem úgy, mint nálunk! Nem mindent egybe, hogy mind szeméttévá váljon. Itt külön konténerben gyűjtik a háztartási szemetet. Ez valóban szemét. De külön gyűjtik a fehér és a zöld üveget, és a papírhulladékot nem keverik a kartonnal. Külön helyre kerülnek a különféle kimerült elektromos elemek, a villanykörték, a műanyagból készült háztartási eszközök. Szobányi, kék fémkonténerekbe rakják a meghibásodott vagy újabb gyártmányúra cserélt, alig hibás vagy hibátlan levetkezett számítógépeket, CD-lemezjátszókat, tévéket, rádiókat, porszívókat, mikró-melegítőket, elektromos órákat, kávéfőzőket...

Aranybánya, valóságos aranybánya minden szemétgyűjtő, áradoztam, amikor két hónappal ideérkezésem után megjött az értesítés, hogy elfoglalhatom szoba-konyhás bérlakásomat. Az egy ágyon kívül, amit újsághirdetésekből az „olcsón adom” megjegyzéssel ellátottak közül

válogattam, mindent, de mindent a konténerekből gyűjtöttem. Asztalt, széket, fotelt, könyvespolcot, íróasztalt, kerekeken gördülő zsúrasztalkát, de éjjeli lámpát, fürdőszoba szekrényt is mindössze százötven méternyi körzetemből szedtem össze. Raktárnak neveztem a szemétgyűjtőket, s olykor türelmesen kivártam, ha például éjjeliszekrényre vagy konyhai polcra, villamos flekkensütőre vagy lábosra, porcelánvázára vagy csészékre, evőeszközökre volt szükségem. Gondolatban feladtam „rendeléseimet", és idővel már nem is csodálkoztam, amikor néhány héten belül a várva várt holmi megjelent valamelyik konténerben. Persze, minden többnyire használt volt, de ez is kedvemre történt, mert kedvtelésemmé vált, hogy tisztítsam, szétszereljem, javítsam mindet.

Aki még nem turkált szétcsavarozott órában, rádióban, nem piszkált számítógépek titokzatos belsejében, nem tudja mi az élvezet. Akár a mészáros, de még inkább a valamivel felelősebb mesterséget művelő, kíváncsi sebész, a gépek szétszerelése és összerakása isteni munka, mert az alkotás tudatával jár, hiszem, hogy erre születtünk. De ezek a svédek mintha már elfelejtették volna, hogy nemcsak szerszámkészítőként lettünk emberek, hanem szerszámhasználóként szerezhetünk apró örömöket magunknak, amikor valamely meghibásodott felszerelésünket újból használhatóvá tesszük. Itt nem ismerik az ilyen örömöket. A hivatásos javítókat nagy becsben tartják, jól megfizetik. S mint minden munkáért ezek is annyit kérnek, hogy az ember kétszer is meggondolja javítóba vigyen valamit vagy inkább újat vásároljon. Ezen kívül pedig mostanában a gyártók olyan gyorsan tökéletesítenek mindent, hogy a mire a javítók elkészülnek rendeléseinkkel, a készülék vagy akármi már túlhaladott, nehézkesen működő az új gyártmányokhoz képest, áramot, időt lehet így megtakarítani, ráadásul még a mutatósabb is az új, mint a tegnapelőtti és a tegnapi. Közben persze, nem veszik észre, hogy társadalmi méretekben elkényelmesednek, és mint minden a kapitalizmusban, két részre osztódik a világ, a nagyon bonyolult dolgok egyre csökkenő számú értőire, és a betanítottak egyre növekvő butuló tömegére, akik egyre dagadó büszkeséggel dicsekszenek azzal, hogy gombnyomásra intézik mindazt, amit elődeiknek verejtékes testi munkával kellett végezniük. Csakhogy bennem annyi a régi becsülete, a használható tárgyak iránti tisztelet, hogy sehogy sem békélhetek meg az új iránti korlátlan imádattal. (És azzal sem, hogy meggondolatlanul átveszem a svédek által előszeretettel használt passzív formájú fogalmazást, ami által lehetővé válik, hogy eltüntessük az alanyt, és valamely történést úgy adjunk elő, hogy gazdáját, felelősét, okozóját homály fedje. Merthogy a kapitalizmusban bizony nem magától osztódik, íródik, stb., a világ, hanem mindennapi, szorgos igyekezettel megosztják az érdekeltek, a tehetősek, a vagyonosok, a nagyokosok. Bizonyára azért írtam osztódik-ot, mert rühelem a kérdésben rejlő bonyolultságot, úgy teszek, mint, akinek semmi köze a társadalmi kérdések befejezhetetlen vitájához.)

A legszívesebben összegyűjtenék minden ócska holmit, és elszállítanám azokba az országokba, ahol ilyet még nem láttak, ahol az itteni ócskaságok minőségi ugrást jelentenének az ottani civilizált élet kialakításában. Persze, azt is tudom, hogy a szállítás költségei többe kerülnének, mint maga az ajándék, és az ipari világ túltermelése miatt a legelmaradottabb helyekre is jut már az újabb és a legújabb termékekből, éppen ez teszi majd lehetővé, hogy az elmaradott országok utolérjék majd a fejletteket.

Jó dolgukban a svédek pazarolnak! De én javukra írom ezt, és inkább azt mondom: szemérmesen adakozóak. Úgy magyarázom ezt, hogy valamelyik szomszédom direkt nekem küldte azt az öt arab, kifogástalanul vasalt inget, amit kifogástalan műanyag csomagolásban helyezett el nem a kukában, hanem, mint magam nevezem, kifogástalan lerakatban, mert feltételezte, hogy anyaországomból menekülve a magam holmiját ottani ismerőseimre hagytam, vagy másokra, akiknek erre szükségük volt. Máskor is elállt az ámulattól a lélegzetem, amikor vállfára igazítva, műanyag fóliába burkoltan rend ruhák, márkás sílécek, természete-

sen, a hozzávaló botokkal együtt vártak reám, az akárminek, de szemétgyűjtőnek nem nevezhető, tiszta és rendezett lerakatban. Rendre szép készletet sikerült felhalmoznom különféle szőnyegekből, perzsákat is gyűjtöttem minden méretben. Mondhatom nem unatkoztam ezekben a kezdeti hónapokban. Szombatonként rendre becipeltem a moshatókat a kifogástalanul gépesített mosodába. Rendszerint este félhattól foglaltam időt a hónapok napjait mutató, kulcsos jelzőkkel ellátott táblán, hogy akár egész éjjel, szükség estén vasárnap is, amikor a rendszerető svédek nem mosnak, használhassam a különféle gépeket és szárítókat.

Gyűjtögető életmódom néhány hónapja alatt sikerült zsúfolásig berendeznem a lakásomat. És több mindenem volt már, mint otthon, pedig ott évekig tartó takarékoskodással, asztalos ismerősöm segítségével, saját tervezésű bútorokkal teremtettem magamnak megfelelő környezetet, hiszen minőségi bútor csak pártaktivistáknak járt, amit az exporttermelésből sikerült lecsípniük az élelmes és ellenszolgáltatásokra számító bútorgyári vezetőknek. A könyvespolcot, az ágyneműtartót, a csillárt, a tévéasztalkát is magam terveztem. Itt minden könnyebb ment. Csak válogatnom kellett a „lerakatok" folyamatosan bővülő kínálatból. A válogatás, persze, nem ment könnyen, tétováztam, minden alkalommal újabb és újabb „ajándékot" cipeltem haza. Ilyenkor nyomban átrendeztem a lakást, ami nem fért, levittem a pinceraktáramba. Azt reméltem, hogy tehergépkocsival erre téved majd valaki szülőhazámból, s felpakolhatok mindent, aminek nagy hasznát veszi, és még a rokonainak is juttat belőle. Ilyenformán az itteni polgárok jólétének következtében megszokott pazarlás bocsánatos bűnné válik, a világ dolgai kiegyenlítődnek, hiszen mindig is úgy volt az jól, ha a gazdagok segítették a szegényeket.

Én pedig most már gazdag vagyok. Mihez képest? Otthon volt kocsim. Itt van néhány útszélén talált és magam javította kerékpárom. Ha volna is pénzem kocsira, nem vennék, mert segélyem bánná. A társadalmi biztosító nem venné jó néven, ha gépkocsi tulajdonos „nincstelent" kellene segítenie.

Mindenem megvan, mondanám, ha volna valakim.

Katherina például.

Persze, hogy ami késik, nem múlik. Ha egy kicsit rámenős lennék, megszerezhetném, mondom magamban, miközben Katherina ablakai alól a kerékpárútra kanyarodom.

A jóindulatát - talán - tamáskodik másik énem? A sajnálatát?

Nem, nem kell a szánalma. Voltam már olyan nővel, aki mesterien kígyózó testével mennyekbe vitt, s rögtön vissza is hozott a rideg valóságba, amikor nagylelkűen szólt: Ez a tied volt! És olyan várakozóan nézett reám, mint, aki valamely díszvacsorán éhesen maradt a főfogás után. Értetlenül álltam ilyenkor, mihez kezdjek. Magamra figyeltem. Idővel aztán rájöttem, hogy nagyobb élvezet adni, mint kapni. A szerelemmel sincs ez másként. Csakhogy közben mintha veszítenék férfiasságomból, amely azt diktálja, hogy uralkodjam, ha kíméletesen is, de erőszakoljak, mutassam lehengerlően férfiasnak magam. Minden nő azt akarja, hogy ne várjon hiába. A kiszolgálás gyakorlata elnőiesíti az embert. Mármint a férfit. Ennek csak akkor van értelme, ha nő - nőt akar.

Hmm....

Ha valóban leszbikus hajlamú Katherina, akkor nem árt, ha kissé nőiesedem. Nem nagy dolog, de igazán élvezetes a társunkra figyelést gyakorolni. Nekem legalábbis úgy tűnt, hogyha akarom, és sikerül is örömöt okoznom, ez hoz igazán nagyszerű a kielégülés, mert adni szeretek, s guberált dolgaimon kívül, nem is adhatok mást csak szerelmet.

Vagy szeretetet? Esetleg mind a kettőt? Amennyiben elválasztható.

Elválasztható? Definiálható? Értelmezhető?

Ez a levezetés is alapvető kételyeket támaszt bennem, mert ki tudja, mi a szerelem. Én még nem tudom.

Miért testi? Miért lelki? Miért - együtt - mindkettő.

Van gondom elég.

Távolodnom kell, Katherina közelsége - a tesztoszteron agyamra megy - megzavarja gondolataimat. Kivetkőztet emberi mivoltomból, állatiasságra késztet. És akaratpróbára, amelynek szép példájára csak most idős koromban jutott időm emlékezni.

A fiúgimnázium III. C osztályában Cseke Bandi a középső padsor közepén ült. A tanárok főként a padsorok végén ülőket tartották szemmel, ott ültek az érettebbek, az elkanászosodottak, a megment agyúak, akik unalmukban kimásztak az első emeleti osztályterem nyáron nyitott ablakán, leereszkedtek a villámhárítón, a fal tövében elszívtak egy csikket, és óra végére óvatosan visszamásztak az osztályba. Cseke Bandi ilyet nem tehetett, ezért időnként elővette tekintélyes farkát és addig babusgatta, amíg a tenyerébe élvezett. A gyógyszerész fia volt az osztály legjobb tanulója, ő is megtette ezt egyszer, de amint kicsengettek az óráról és a tanár mögött becsukod ott az ajtó, figyelmet kért és kijelentette, hogy ez marhaság, az embernek uralkodnia kell ösztönein. És ez valóban nagyszerű feladat volt, mert pubertás korában állatian szenvednek a fiatalemberek, amikor megmagyarázhatatlanul lüktető acélkemény daganatuktól összefutnak szemük előtt a kötelező olvasmányszöveg sorai, összekuszálódnak az algebrai levezetések, lehetetlen a magolás, elpattan minden logikai összefüggés.

Agyamra megy a geci, sóhajtotta Cseke Bandi, és az osztály együtt érző sajnálattal nyugtázta, hogy az ilyesmi bárkivel megtörténhet, na és nem is egyszer...

Mennyivel könnyebb most, amikor végre nálam is eljött a kapuzárás ideje. Gondolatban minden malacságot megtennék Katherinával, de a valóságban csak vágyakozom, kéjes képzelődésemet takaréklángra fogom, öszvértürelemmel közelíthetek hozzá. Csak annyira hajt az állatias vágy, amennyire én akarom. Akár a központi fűtés, ez is szabályozható.

A szobában, ahol alszom lezártam a fűtést, hogy nyugodtabb legyen az álmom, mert a kényelmes melegben még a tököm is izzad, és amikor, úgy három óra tájban, felébreszt a vizelési kényszer, és izzadtan végigcaplatok a fürdő felé vezető öt méteres úton, megfázom, prüszkölök, és tétovázva találgatom, hogy milyen eredetű vírusok hatalmaskodnak zsugorodó testemben. Azt hiszem, a testhezálló sertésvírus környékez.

De azért, amikor Katherinára gondolok, pillanatra belém nyilallik, hogy bizonyára onnan bennem ez a meggondolt nyugodtság, merthogy már amúgy is képtelen volnék az aktusra.

Dehogyis mondok le önként férfiasságomról, hiszen nyilvánvaló, csak ámítom magam, hogy akkor érem el majd a tiszta szerelmet, ha már nem zavar a testiség ellenállhatatlan kényszere. Valójában éppen arra vágyom, hogy zavarjon. Olykor ijedten tapasztalom, hogy a legszebb nők társaságában sem érzek semmiféle merevedési kényszert.

Elkopott a női szépséget érzékelő képességem? Akár a kivénhedt hőmérőkön, kivált ezeken az új digitálisakon, amikor meghibásodnak, éppen úgy összevissza ugrabugrálnak bennem a jelzések, s amit mutatnak az egyenlő a semmivel.

Kinek jó ez?

Semmi kedvem elválasztani a szerelmet a testiségtől. Éppen azt szeretném, ha a kettőt egyszerre kaphatnám.

Mi a fene?

A gyönyör legfelsőbb fokának elérésére vágyom. Megdönteném a gyönyör világrekordját... Ha megérem, száz éves koromban is megpróbálom nőre mászni?

Mit beszélek?

Időm lejárt. Esetleg versenyen kívül erőlködhetem, a kitartó sportolás igézetében...

Körbejártam néhányszor az épületet. Katherina napközben az egyetemen csücsül, diplomadolgozatát bütyköli. Fogalma sincs arról, hogy gondolataim kerülgetik, ő a forró kása, én pedig a kivénhedt öreg macska.

Az emlékezés kéjes tócsái között nesztelenül téblábolva, a vele képzelt jókkal, öregesen szórakoztatom magam.

A katonaviselt fiúk értékét meggondolatlanul kinyilvánított szándékuk is nagyban növelte, mert gyakran azzal hülyítették a lányokat, hogy komolyan udvarolnak, a lányok pedig felnéztek rájuk és igyekeztek megkedveltetni maguk, mert valami régről maradt szokás és be nem vallott testi ösztöntől hajtva, férjhez akartak menni. A múltszázad közepén még számot kellett adniuk szüzességükről. Az illem azt kívánta, hogy a lány bevallja egyetlen szerelmének és lehetséges jövendőbelijének, hogy az, aki valamilyen sajnálatos véletlen folytán, nem érdekes, hogy hányszor, de megtörtént, szóval az a pasas, aki levette lábáról, semmit, de semmit nem jelentet számára, feledte, törölte életéből. A férfiaknak általában nem kellett számot adniuk arról, hogy hány nőt és kiket sikerült meghódítaniuk. Csak Andersen képzeletében voltak hableányokkal egyenlő habférfiak, akik a tündér-összejöveteleken egyformán vizes vödörben ültek és otthonosan érezték maguk mesés magánéletükben.

A nászéjszaka előtt persze, minden időkben, kíváncsiskodtak a lányok, maguk előtt is titkolva, többnyire tudni szerették volna, hogy választottuk milyen tapasztalatokkal rendelkezik az ágyban. Amikor ez kiderült, már nem firtatták a dolgot, úgy tettek, mintha elhinnék férjük szüzességét. Ha azt kapták tőlük, amit vártak, és amire vágytak, szemet hunytak a fölött, hogy társuk kedves mosollyal, szerelmes rajongással, simogatással, tapogatással, kangörcsös nyúlkálással, erről a kényes kérdésről rendszerint sikerrel elterelte párja figyelmét. A dicsekvők ilyenkor is felsültek, mert hogy is néz ki az, amikor a szeretett nőnek azzal dicsekszik a férfi, hogy kikkel, mikor, hol és hányszor bújt ágyba, fürdőszobába, irodába, elhagyott épület sarkába, gépkocsiba, csónakba, kapualjba, lépcsőházba, padlásra, strandkabinba, medence sarkába, vonatfülkébe, bokorba, kukoricásba, szénaboglyába, erdő szélére és mélyére, vizek partjára, sebtében felvert sátorba és még felsorolhatatlanul sokféle helyre, ahol jó volt mindenről megfeledkezve csinálni a gyönyört. Merthogy magyar ember csinálni úgymond csakis ezt szokta. Titok övezi az ilyen dolgokat, s ezért az intim titkokat egymás között szívesen megosztó hű barátnők és kebelbarátok között gyakori beszédtéma.

Éjfél után, a Nusiék rendezte szilveszteri mulattságon, amikor már túl voltak az évforduló perceiben szokásos pezsgős-puszilós jókívánságokon, Jenő izzasztó foxtrott táncolt egy pöttöm lánnyal, akit pettyes gumilabdához hasonlított, tapintása is olyan volt, mint azoknak a tejgumiból gyártott görögdinnye nagyságú labdáknak, amelyeket óvodás gyermekeknek szoktak ajándékozni.

Én Marika vagyok, mutatkozott be a lány. A testvérem Magdi...

Néha, amikor az ikertestvérek egymásmellé kerültek, ijedten tapasztalta, hogy duplán lát, azt hitte megártott neki az édes-erős házilag készített meggylelke, amit sűrűn kínálgatott a háziasszony szerepében forgolódó Nusi. Lehuppant egy karosszékre, lazított nyakkendőjén, hátradűlve végignézett a társaságon,

Lám ki az, akivel még nem táncoltam...

Nem nagy kedvvel táncolt, inkább csak kötelezettségből, hogy elejét vegye a meghívók sértődöttségének. Emil hívta a szilveszteri bulira, azzal a kikötéssel, hogy Nusin kívül bármelyik lánynak udvarolhat. Nusi, amolyan szürke kis veréb, nem volt ínyére, de különösebben egyik lány sem keltette fel érdeklődését a társaságból.

Miután visszatért a tengerparti városból, s munkát keresett, belebotlott Emilbe, volt osztálytársába, aki szülői segítséggel, a köszörűgépgyár tervezési osztályán kapott műszaki rajzolói munkát.

Szólhatok az öregemnek, jóban van a dirinkkel, ajánlotta Emil. Rendes volt, valóban elintézte, hogy felvegyék őt is a köszörűgépgyárba. A gépműhelybe került rajzolónak. Hiányzó- és cserealkatrészekről készített műhelyrajzokat, amelyek alapján a megmunkálók új alkatrészeket készítettek a gépkarbantartóknak, akik a gyár zavartalan működését vigyázták. Élvezettel dolgozott. Minden alkatrész tervezésekor örömöt érzett. Ugyanolyat, mint amikor a nevelőapjának segítve mézeskalács bábokat, a fémipari kis vállalatban a kerékpárküllők gyártásához azokat az acélkék fúrókat készítette. És ez az érzés töltötte, amikor az előhívóban kirajzolódtak meglátott és megörökített fotótémái. Kötelező katonai szolgálatát fölösleges időpocséklásnak tudta, mert ott a gyakran fölösleges parancsok végrehajtásában nem érezte az alkotás varázsos örömét. Megrögzött civilként morzsolgatta az ott elvesztegetett éveket. Visszatérve szülővárosába, nem talált munkát. Ijesztő érzéssel tapasztalta, hogy a város kitagadja. Kilépni valamely közösségből, pillanat műve. Visszalépni nehéz, mert mindenféle ellenállásba ütközik az ember. De nem tágított. Végigjárta a különféle fémipari vállalatokat. Közben fotózott, és mindenféle képeket küldött a helyi lap szerkesztőségébe. Gyári felvételeire felfigyelt a főszerkesztő. Néhány heti káderezés után, meglepetéssel vette tudomásul, hogy alkalmazták.

Hálából elsőként Nusit kérte táncra, aztán szép sorban, mindenkit. Megkönnyebbülten ücsörgött, kényelmet keresve, a karosszékben félig a hátára csúszva, bámulta a szegényes tömbház-lakásban bolondozva táncoló párokat.

Kitűnő fotótéma, biztatta magát, mint máskor, amikor takarékosan beosztott filmkockáiból egyet-egyet feláldozott. Kilépett a szűk előszobába, a halomba rakott télikabátok közül előkereste saját, kopott lódenjét, s benne a bőrtokban féltve őrzött családi, még a két világháború között gyártott Agfa márkájú fényképezőgépet. Visszatérve a szobába, egy kicsi székre állította a harmonikás gépet, hogy alulnézetben rögzíthesse a táncforgatagot. A legnagyobb rekesznyílásra állította a gépet. Egyszerű 17/20 DIN-es film volt gépben, az expozíciós időt nem latolgatta, csak úgy szabadon, érzékből, a rugós kioldóval hagyta nyitva a gép redőnyzárát, arra gondolt, hogy a mozgásban lévő alakok egybemosódó képével együtt valamiképpen rögzül a tánc varázslatos zenéje is. Két felvétel után összepakolta a gépet, és a karosszékben elnyúlva, nyugtatta magát, hogy éppen elegendő fény volt a szobában ahhoz, hogy a suhanó árnyak nyomot hagyjanak a filmen. A legszívesebben hazarohant volna, hogy előhívja a felvételt.

Hihihi, kacagott a pöttyös gumilabda, miközben játékosan az ölébe huppant. Reflexei jól működtek, s mint a kapuvédők távoli bombalövéskor, két kézzel fogta, átölelte nehogy kipattanjon, erősen magához szorította Marikát.

Magdi vagyok, csicseregte a lány, és mert nagyon igyekezett, sikerült befészkelnie magát az ilyen alkalomhoz illően, megmagyarázhatatlan hirtelenséggel, tüzes szálkát termő férfi ölbe. Magdi kinézte magának Jenőt, és testvérével vetélkedve igyekezett magának megszerezni. Tetszett a Jenő kék szeme, magas homlokára hulló, hátrafésült gesztenyeszínű haja, lányos arca, s az ajka, ahogyan ennivalóan gusztusos alsóajkát időnként szégyenlősen beharapta, és

megmutatta egészségesen fehér szemfogait. Felnézett rá, hiszen Jenő, az átlagnál valamivel magasabb volt, karcsú, de nem izompacsirta, akinek ölelésétől borzongva is félnie kell a lányoknak.

A társaság nem törődött az ölelkező párral, de őket otthonról hozott szégyenérzetük kiparancsolta a karosszékből a házmesteri lakás belsőudvarára, ahol egymást tépve, növekvő kedvvel csókolózhattak.

Pardon, hallották fél füllel, a konyhaajtón cigarettázni vagy levegőzni kilépők bocsánatkérését, de nem zavartatták maguk.

Elnézést, szólt az irodai dolgozók választékosságát utánozva Emil, és valóban elnézte egy darabig, hogyan taperolja osztálytársa a mellére ragadt lányt, aki bélyegalbumának pillangós sorozatában a piros pettyesekre hasonlított, olyan színes bélyegekre, amiket, ha végignyalnak tartósan ragadnak bármilyen borítékra, képeslapra, tábori levelezőlapra, vagy akárhova, ahova akaratosan rásimítják.

Reggel felé a vendégek, a szokásokhoz igazodva, hogy a maradék pálinkák és likőrök is elfogyjanak, korhelylevest hörpöltek az ölükbe szorított tányérból. A tejfölös káposztalében erős paprikás kolbászdarabok úszkáltak.

A jólesően forró és savanyú leves kijózanította Jenőt is, de nem annyira, hogy bejelentés nélkül egymagában lelépjen az együtt töltött éjszaka után alig ismert társaságból.

Amikor az ikrek szedelőzködtek, Magdi belékarolt, macskasimulással kínálta parázsló testét.

Ugye hazakísérsz, kérte alázatosan. Nem kérdezte, feleletet sem várt. Hagyta, hogy Jenő kényszeredetten felsegítse prémes nagykabátját, megvárta, amíg lódenkabátjába bújt, és csatlakozott a többiekhez, akik csoportba verődve indultak a város központján át a dombra kapaszkodó külvárosba.

Napokkal később hiába próbált visszaemlékezni erre a hajnali sétára. Magdival összeborulva vonszolták maguk a néptelen utcákon. Nem emlékezett, arra hogy mikor váltak el a csoporttól. Előttük, vagy mögöttük, Marika bolyongott egy alacsony pattanásos fiút támogatva, aki a Nusi öccse lehetett. Ezzel is úgy volt, mint mindennel, ami nem érdekelte, az nem maradt meg benne, csak nézte, de nem látta, az egész olyan álomszerű volt, nyomtalanul elillant, amikor felébredt.

Csak a zöld vaskerítés kiszögelésére emlékezett a Magdiék háza előtt, aminek hirtelen mozdulattal nekitámasztotta a lányt, két keze magától működött, gyönyörűséget érzett, amikor két marka megtelt a lány feszesen gömbölyű csupasz fenekével. Hirtelen magasba emelte, magára húzta és fújtatva a kerítésnek nyomta az engedelmesen széttárt lábú, ösztönösen közreműködő lánytestet. Nem ütközött ellenállásba akkor sem, amikor a szoknyájában kutakodott, s letépte róla a bugyit. Fékezhetetlen indulatában hirtelen szűknek érezte nadrágját, sliccének gombjai bánták ezt, pattanva engedtek utat zsibbadt forróságának, amellyel a lányba robbant. Magdi egyik kezével a fiú tarkójába csimpaszkodott, másikkal a száját kereste, hogy rátapasztva tompítsa a gyönyörűségtől ellenőrizetlenül állatias hörgését. A lábuk alatt taposott hó ütemes ropogása kísérte bódult együttlétüket.

Mire Marikáék megérkeztek a hajnali derengésben egyre zöldebb vaskerítés elé, kölcsönösen meleg hálaérzéssel búcsúztak egymástól.

Látlak-e még, kérdezte Marika.

Hát persze, szalad ki a száján, de nem folytatta.

A hátnak hasa is van, nyelvelt erőltetett vidámsággal a betanított üveggyári munkáslányok szintjén Marika. Elérte, amit akart, fölöslegesen nem kívánt vágyakozni, mesébe illő álmokat

dédelgetni. A szarvassuták ösztönével választotta ki magának a kívánatos hímet, akinek ragaszkodását, ha kívánta is, tudta, nem kérheti.

A kapuban ácsorgást az ikrek apja szakította félbe a korán kelők morcosságával.

Már megint!, szólt érdes hangon, és zsörtölődve lapátolta az időjárás jelentést meghazudtoló, lábszárig érő havat a járdáról.

Megvárta, amíg a Nusi öccse eliramlik, aztán kényelmesen sétálva, magába felejtkezve taposta, gyúrta a havat a városközpontba vezető utcákon.

Évekkel azelőtt, munkát szülővárosában hiába keresve - amíg Emillel nem találkozott, erre semmi esélye sem volt -, ajándékba kapott szabadidejében, Proust regényét olvasgatta. Inkább csak itt-ott beleolvasott, s a szövevényes történetek sűrűjéből a magvas mondanivalójú bekezdéseknél időzött olykor, ízlelgette az eltűnt idők nyomában kelt hasonlatokat, vitatkozott az író lélekelemző állításaival.

A szerelem olyan, mint a légáramlat?, gondolta a falak mellett haladva, a hótorlaszokat kerülgetve.

Egyféle huzat... Ha benne állunk is, alig érezzük káros hatását, lubickolunk benne. És még az sem szükséges, hogy másoknál rokonszenvesebbnek találjunk valakit, csak annyi kell, hogy kedvünk kizárólagossá váljék? Valóban lehetséges az, hogy amikor valaki iránt, esztelen és fájdalmas szükségérzetünkkel küszködünk, szerelmesek vagyunk? Ez volna a szerelem? Tisztán egyéni érzés, magasabb rendű valóság?

Próbálta, figyelte, hogy mikor éled benne is, mint a regénybeli Swannban valamely kis dallam, amely felébreszti az addig még ismeretlen varázslat szomját, a sohasem érzett illatok fölötti örömöt, és értelmét kikapcsolva egyetlen érzékével, kora szokásait és erkölcseit is feledve, felszabadultan megrészegedhet, feledhet mindent, ami arra inti, hogy résen legyen, hiszen a szerelem mulandó, az érzések elállatiasodnak, a boldogság egyre halkuló, távoli rádióadó, amely bizonyos idő után csak zörejeket közvetít, fülsiketítő hangzavart, amitől nehéz szabadulni.

Olyan nőre vágyott, mint Odette, aki tudta, hogy nem elég a csókeső, hagynia kell a férfiban élni azokat az eszményi dallamokat, amelyek távoli galaxisok magasságába emelik társkereső érzéseit, ifjúkora ábrándjaihoz közelítenek, azt a varázslatot idézik, amely küzdelemre készteti az igazi társat, hogy izmosodó férfiasságától úgy hasonuljon és állandósuljon mindkettőjük mosolya, ahogyan azt nagyon régi, megbarnult esküvői fényképeken látni, az egymást igazán elfogadó, tartósan tisztelő és megértő szerelmes párok arckifejezéséből.

A prousti hőshöz hasonlónak képzelte magát, olyannak, aki nem adhat, csak kaphat szerelmet. Sóvárogta ezt az érzést, mert anyjától ilyen neki nem jutott.

Négy éves koráig egy analfabéta öregasszony gondozta, anyanyelve helyett az ő kevert beszédéből leste el első, a primitív élethez szükséges szavakat. A külvárosi élet nyomorúságában nem juthatott neki babusgatás, a Mámá - pápá!, kérést, követelést, könyörgést ösztönei sugallatára gyakorolta. Az öregasszony minden jósága kimerült a gyermek etetésében, az ennivaló előteremtésében, a mindennapi létszükséglethez valók beszerzésében. És amikor, mint a Magdival való testi kapcsolatkor is, megcsapta a szeretet érzése, nem érzett kielégülést, mert ez a kapcsolat sem hozta meg számára a szerelemet. Azt tanulta a prousti hősöktől, hogy a szerelem akkor születik, amikor elérése akadályba ütközik.

Az ember azért van, hogy leküzdje a szenvedést. Ennek tudati tehetetlenségünkben visszájára fordított formája, amikor másoknak okozott szenvedéssel szeretnénk magunkat észre vétetni, szeretetére vágyva figyelmét felkelteni. Még a szadizmus is lehet visszájára fordított jóság. A gyermekkorból magunkkal cipelt erotikus vágyak tobzódnak bennünk a képzeletünk szülte

ismeretlen vonzásában. A határtalan képzelet és a megismerés végessége közötti ellentmondás a szerelem beteljesülésének akadálya, messzebbre terjed, mint a testi kívánság.

Ha a szerelem a féltékenységgel együtt születik, akkor a Magdival való kapcsolata nem az, mert zavarta, hogy mások is megtették azt, amit ő a hajnalodó utcán. Elképzelte, különféle eldugott helyeken, erdőszélen. Elutazott nagyszülők rozmaring szagú lakásában látta Magdit valamelyik hirtelen kiszemelt fiúval, de nem érzett még enyhe irigységet sem.

Ha a szerelem szenvedés, akkor minden ilyen, képzelethasító fájdalmat okozna. De jóleső fáradságon kívül mást nem érzett. Bambán bandukolt a központba vezető hosszú úton, az első troli éppen olyan üresen robogott el mellette, mint, amilyennek önmagát gondolta, a másoknak talán új kezdetet jelentő, újesztendő első napjának szürke reggelén.

A főtér sarkán, miközben arra várt, hogy zöldre váltson a lámpa, a zebra túloldalán mosolygó nőt látott. Szürke kabátja gallérján kis hódprém, feje fedetlen, szokatlanul nagy szeme, egész arca barátságosan vidám, csupa meleg ragyogás. Régi ismerőst, kedves barátot tüntetnek ki a nők ezzel a tekintettel. Néhány átkelővel együtt várakozott a nő, pillantása kicsi zászló, amin ünnepien, kicsi szalagokként lengetett valamiféle meleg érzelem, kíváncsi érdeklődés, elszánt akarat.

Minta engem nézne, villant agyába, de elkapta róla tekintetét. Ugyan, mit nézhet rajtam!, gondolta szórakozottan.

Jenő, miközben elnyomott egy fáradtságból vagy unalomból kelt ásítást, látta, hogy az utca szemközti oldalán a lány egymaga áll, a stoplámpa zöld színére várva.

Engem néz, döbbent rá, és amikor tekintete újra találkozott a békességesen borjú szemű nővel, esetlenül viszonozta széles mosolyát. Földbe gyökerezett lábbal állt, bénultan bámult. Közben zöldre váltott a lámpa, a nő lassan átjött az úton, megállt előtte, és kérdőn nézett rá. Nem szólt, de Jenő hallani vélte, hogy azt kérdi: Mizujs? No, hogyityegafityeg?

Te vagy az, mondta és kérdezte egyszerre, mert csak akkor ismerte fel nagy kíváncsi szeméről Mártát, akivel ugyancsak táncolt az éjjel a szilveszteri bulin.

Merre jársz, Márta? Ugye te Márta vagy?

Persze, mondta Márta továbbra is olyan vidáman, olyan anyásan mosolyogva, amitől a legridegebb férfiak is kezes báránnyá válnak, indulatos kamaszokból, szelíd és céltudatos udvarlókká, s elbódultan, megfeledkezve minden jóindulatú figyelmeztetésről, angyalt látnak minden nőben.

Pirosra váltott a lámpa. Nézték egymást ráérősen.

Merre laksz?

A 3-assal megyek a végállomásig.

Elkísérhetlek a buszállomásig?

Márta nevetett.

A buszállomás húszméternyire volt.

Milyen rózsaszínű, mondta Jenő, magában, miközben megindultak a buszállomás felé, és homályos, megfogalmazhatatlan erotikus érzések környékezték, amikor a lány széles mosolyakor, enyhén pirosítós felsőajka alatt kivillant friss hússzínű ínyét nézte. Nagy meleg-barna szemeket látott az egyszerű, szarukeretes szemüveg mögött. Közepesen hosszúkás orr, régi történelemkönyvekben szereplő nagyasszonyokhoz hasonló fehérnéparc, karcsú nyakán előnyösen mutató, fejtetőre fésült gesztenyebarna haj. Tejfehér arcbőre közepén szögletesre faragott finom orrcimpák. Egyenes, csipetnyi büszkeséggel kialakított fejtartása a római kori márványszobrokat jutatta eszébe.

Kariatidákhoz hasonlóan rajta sem látszik fáradság...

Tisztelettel szemlélte. Le a kalappal, az előtt a nő előtt, aki, az átmulatatott éjszaka után, ilyen bámulni valóan és örökérvényűen, karcolatlan egészségét egyben felmutatni képesen szép. A kikezdhetetlen állandóság vágyával pásztázta Mártát, miközben a 3-as buszra vártak.

De a busz nem jött. Nem késett. Egyszerűen nem jött. Azon a napon, akárcsak az előző és az elkövetkező évtizedekben, abban a városban és abban az országban nem úgy mentek a dolgok, ahogyan az elvárható volt, tehát miért éppen a buszjáratokkal történt volna kivétel.

Sétáljunk, ajánlotta Mártának, és a főtéri templom mellett elhaladva átvágtak a téren. Ünneplőruhás, maradék polgári szokásaikat féltve őrző öregek, óvatosan lépkedve igyekeztek a reggeli misére.

Az úttesten átvágva önkéntelen mozdulattal kézen fogta Mártát. Az éjszakai friss havat jéggé taposták a gépkocsik, síkos, néhol üvegfényes volt az út. Márta, széles, egyáltalán nem nőies kezén lila körömlak ágaskodott, erős hüvelykujján félig már kopott volt a körömdísz.

Ezzel szórakoztunk az este, magyarázta Márta. Napokig kaparhatom, amíg megszabadulok tőle...

A szolgálatos gyógyszertár előtt jártak.

Ide bemegyünk, szólt Jenő, határozottan.

Márta szemöldökét felvonva, sajnálkozva kérdezte: Fáj a fejed?

Igen, hagyta rá, és elsütötte a baráti társaságokban humorosnak vélt mondást: Az ember legnagyobb baja, ha a saját feje fáj!

Márta illedelmesen mosolygott. Arra gondolt, hogy azok a férfiak elviselhetőbbek, akik képesek vagy legalább is igyekeznek szellemesen vidám párbeszédet kezdeményezni.

A patikában kozmetikai cikkek is voltak: kis üveg lakkoldót és vattát vásárolt.

A kirakat előtt várakozó Márta, engedelmesen, szép sorjában, a Jenő tenyerébe fektette ujjait. Nagy igyekezettel törölték a lila pacnikat, amelyek alól rendre előbukkant Márta körömház-alatti rózsaszínű húsának színe.

Ilyen kívánatos lehet a szeméremajkai mögötti titkos világ is, villant át Jenőn a megmagyarázhatatlanul korán kelt vágy.

Márta nagykabátjához illő kis fekete táskájába rakta a megmaradt lakkoldót és a vattát. A fiú vidám csevegése olyannyira szórakoztatta, hogy nem érzett fáradságot. Kényelmesen sétáltak a dombra kapaszkodó utcákon, ahol a második világháború előtti magyar időben szigorúan rendezett, egyenes utcákban, korszerű családi házak sorakoztak. A házak előtt, a többnyire sima fémkerítés mögött kiskert, a kaputól cementjárda vezet a néhánylépcsős bejáratokig.

A Mártáék háza előtt, fejmagasságig érő, zöldre festett, szegényes léckerítés húzódott. A kiskapu mellett két fenyőfa igyekezett az égig érni. Frissen sepert járda vezetett az üveges bejárati ajtó előtti lépcsőig. Márta táskájában kotorászott, jó ideig nem találta a kapukulcsot.

Apám korán kelő. Látom, végzett már a házkörüli sepréssel, de lehet, hogy visszafeküdt, ezért nem csengetek, magyarázta Márta.

Miután kaput nyitott, ráérősen álldogáltak egy darabig, nézték egymást. Kíváncsi pillantásaikkal azokat az emlékezetes dolgokat keresték egymáson, amelyeket magukkal vihetnének, hogy kellemes együttlétüket meghosszabbítsák az emlékezés perceiben.

Hol láttam ezt a nőt?

Nézte Márta telt madonna arcát, nagykabát alatt feszülő teltkarcsú termetét, és megmagyarázhatatlanul a Gömböc jutott eszébe Maupassant novellájából. Elhessegette a Mártára sehogy sem illő kokott jelzőt. Az ember azt lát, amit akar. És olykor a fehéret is feketének

látja. Esetleg fordítva. Attól függően, hogy abban a pillanatban mi a jó neki. A száz évvel korábbi beteges korban, a naturalizmus valóságfelmutató szellemében fogant novellában, a menekülő előkelő társaságba csöppent hősnő kényes szolgálatát követően egyszerre vált megvetetté és megdicsőültté. Jenő nem értette, hogy Márta termete, vidám tekintete, miért jutatta eszébe ezt a regénybeli párizsi lányt?

Megérzés?

A megérzés olyan, mint ködös autópályán az előttünk haladó gépkocsi hirtelen felizzó féklámpája. Ha nem figyelünk rá, könnyen beleszaladunk a végzetesbe.

Szívesen látunk morzsára... Holnap tartjuk. Nálunk lesz, mert a Nusi szülei csak egy estét vállaltak. Egy esténél többet az én szüleim sem bírnak ki...

Köszönte a meghívást, és érzéseibe gabalyodottan kézcsókkal búcsúzott.

Ezt rögtön megbánta.

Mi a fenének majmolom az ilyen polgári ceremóniát?! Utálatos romantikus regényhősnek érezte magát, aki a kisasszony kesztyűjéből kikandikáló, halványkék eres csukló mezítelen foltját lázas ajakkal keresve, paradicsomi gyönyört színészkedik.

Holnap!, intett búcsút Mártának. A város másik végébe tartó, hosszú úton, dühös második énjével vitatkozott, hogy mi a fenének pocsékolt el ismét drága órákat, értékes időt, már fiatalkorában a szükségesnél rövidebbnek képzelt életéből.

A morzsára csak néhányan jöttek el a Nusiéknál rendezett szilveszteri buli részvevői közül. Marikáékat nyilván meg se hívták. A Márta szülei ráérősen valahol a szomszédban vendégeskedtek.

Márta háziasszonyi teendői miatt többnyire a konyhában tartózkodott. Jenő terepszemlét tartott a kétszobás házban. Elhúzott szájjal, csodálta a diófafurnéros kredences szekrény porcelánnippjeit, a rekamién sorakozó gobelindíszítésű selyempárnákat és a faliszőnyeg rózsaszínű patakja mellől elfutni készülő lila szarvasbikát.

Mártát a konyhában találta. Nézelődött itt is egy darabig. A konyhaablakból a hármasugrásnyi hosszúságú zöldséges kert közepén pompázó diófát látott. A tar ágak a piroscserepes háztető fölé nyúltak.

Árnyékból itt nem lesz hiány a nyáron, gondolta, és miután Mártát háziasszonyi szerepében is megbámulta, gyöngéd mozdulattal kivette kezéből a vaskos konyhakést. Arasznyi darabokat vágott a padlásról hozott szárazkolbászból, amit aztán a gáztűzhelyen rotyogó vaslábasban dagadásig főztek. Tormát reszelt, kenyeret szelt, borosüveget bontott örömmel, mert kettesbe lehetett a lánnyal. Kérdezett tőle mindenfélét, beszéltette, barátkozott galambbúgáshoz hasonlatos, karádykatalinos hangjával.

Eddig még senkiéhez sem hasonlíthatta Karády Katalin hangját. Hét éves kora óta őrizte, ezt a mély, vörös bársonyosnak képzelt puha hangot. Egy anyapótlásra vállalkozó cselédasszony a főtéri moziba cipelte egyszer, ahol a vetített képek iránti kíváncsisága tartotta ébren érdeklődését az Egy szív megáll című film végéig. Az asszony Jávor Pál bajuszkájáért szerette az ilyen filmeket, de a rábízott gyermek észre sem vette a férfiasság akkori mintaképét. Gyermeki érzékkel neki csak azok a bús dalok tetszettek, amelyeket, ha mélyhangzásúak voltak is, de mégis olyan lágyan zengtek a fülében, mint sohasem látott nagyanyja babusgatónak képzelt, álmában álomba ringató suttogásai.

Márta titokzatos reggeli mosolya az átjáróban és karádys hangja arra biztatták, hogy összeszedje bátorságát és belépjen, izgalmasnak ígérkező, ismeretlen érzéseket sugárzó hatókörébe. Vágyat érzett, hogy feltörje a lány tojáshéj fehér külseje mögötti világot, találni akart valami

hasonlóságot, szokást, érdeklődést, tervet, ami összecseng a sajátjával. Ösztönösen társra vágyott. Kimondatlanul is szerelemre, mert ennek a szónak nem ismerte az értelmét.

Valahol olvasta, hogy igaz szerelem csak igaz házasságban lehetséges. Az ilyen meghatározások még inkább ködössé tették számára a szerelmet, növelték kétkedését, mert a szerelem sokféleségére utaltak, amely ellenkezett a környezetéből áradó tökéletesnek akart, a megfellebbezhetetlen egy, mindenek-fölöttiségével.

Szerelem, ha van, csak egy lehet. Olyan ez, mint az evangélikusoknál is tovább lépők furcsa istenhite:

Egy az Isten!

Vagy Egy sem!

A megismerés nem szokásos módját választva, nem szüleiről, tanulmányairól, hanem olvasmányairól kérdezte a lányt.

Márta akkoriban, minden tervszerűség nélkül, a francia realizmus íróinak műveit kóstolgatta, az oroszoknál Tolsztoj legfőbb művéig jutott. És divatból, de azért is, mert maga is kilépni szeretett volna röghöz kötött kétnyelvűségéből, a világnyelvek közül, magántanulmányként, a németet választotta.

Este tízig a társaság felfalt minden szendvicset, aprósüteményt, és jóllakott puhára főtt tormás disznókolbásszal. Elfogyott néhány üveg murfatlari bor, táncoltak, harsányakat nevettek régi vicceken és egymás bohóckodásain. És aztán, az utolsó busszal, hazamentek.

Jenő segített rendbe rakni a lakást, és megígérte, hogy hétvégén mielőtt moziba viszi Mártát, németórát tartanak. Márta szabadkozott egy kicsit, de aztán vállalta a tanárnői szerepet.

Auf Wiedersehen! - Auf Wiedersehen!, köszöntek el egymástól.

És mindketten, valamire várakozóan, mosolyogtak.

Ma újra becsöngetett hozzám Katherina. Szokásosan csendes este volt. Éppen az aznap szerzett új könyvespolcomat rendeztem. Egyszerű fehér polcot unt meg valamelyik svéd szomszédom. Talán éppen a nemrég befejezett toronyház egyik lakója döntött az Új lakásba új bútort! hangzatos jelszó mellett, és ezzel lehetővé tette, hogy előbbre lépjek sokféle és sokszínű polcaim egységesítésében. Már csak egy polcot kell kicserélnem ahhoz, hogy csupa fehér könyvespolcon sorakozzanak szépen gyarapodó könyveim.

Amióta itt vagyok, ebben az eddigi kommunizmusoknál paradicsomiabbországban, üzletből egyetlen könyvet sem vásároltam. A havonként sorra kerülő istentiszteletek utáni kávézáskor időnként több kartondoboz könyvet terítenek szét a rendezők a hívők számához mérten többszörösen, több asztalkákon. Többnyire nagyon régi könyvek között lehet ilyenkor keresgélni, amelyek valamelyik megöregedett hazánkfia megunt könyvtárából származnak. Csinos házi könyvtárak is terítékre kerülnek olykor, miután gazdájuk megunva a magányosságot, nemhogy olvasni, de lélegzeni is elfelejtett. Néhány koronáért olyan alig olvasott könyveket szereztem, amelyek elején, dedikáció vagy ajánlás áll, miszerint:

Szeretett feleségemnek, születésnapjára...

vagy

Kedves barátomnak a régi szép időkre emlékezve...

és egyéb gügye szöveg olvasható.

És mindenféle olyan könyvem is akad szép számmal, amelynek első oldalán egykori tulajdonosának, többnyire olvasható aláírása áll, és az ilyen aláírt könyvek belsejében, mindig

azonos számú oldalon megismétlődik az aláírás, s ettől talán még értékesebb a gyűjteményem. Könyvtáram spontánul alakult nemzetiségi temető, ahol egy-egy svéd-magyar eltávozott sorstársam nevét sírkőnek is beillő kötetek őrzik. Fehér polcaimon ezek a kötetek, sajátos emléktáblák, márványutánzat-keretben.

Virtuális temetőm gondozása közben, nyilván, savanyú pofát vágtam, s ezt mutattam Katherinának, amikor ajtót nyitottam.

Valami baj van, kérdezte riadtan Katherina.

Ááá, dehogy, húztam számat a lehető legközelebb a fülemhez, mert átvillámlott rajtam, hogy a nők sem kedvelik a savanyú pofájú palikat, ami pedig engem illett, ki nem állhatom, amikor komolykodnom kell.

Üsd el egy viccel, súgja ilyenkor második énem.

Könnyű azt mondani, mérgelődik a kettő közül mindig a másik felem, merthogy rettenetes szokásom elengedni a vicceket a fülem mellett.

Na és svédül viccelődni? Hol vagyok én még attól!

Do you speak English?, kérdezem sajátosan szűkszavú angolságommal.

Who are you thinking of?, csodálkozott Katherina, hiszen ebben az országban, rajtam kívül itt mindenki beszél angolul.

Magyarázkodom, hogy a viccbeli svéd analfabétának szól a kérdés:

Do you speak English?

Mire a svéd:

Nej, jag spikar lådor...

(Az angol beszélni ige kiejtése hasonló a svéd szegezni-hez. Ilyenformán a svéd nem angolt szegez, hanem ládát.)

Katherina szemében játékos fények gyúlnak. Értékeli, hogy a ládát szegező, angolul semmit sem értő svéd helyébe képzelem magam.

Pedig ha tudná, hogy inkább szobrász vagyok, hiszen Michelangelo módjára, a szerelem, klasszikusok által, remekbe faragott szobrát darabolom, forgácsolom, és abban reménykedem és piszkálkodom, hogy a hozott anyagból a magam tetszésére újrafaraghatom, újraalkothatom.

Katherina a Vénuszom, és egyelőre nekem úgy jó, ahogyan van, de arról álmodozom, amikor már nem képzeletbeli, hanem valóságos simogatásokkal alakítom teltkarcsúságát és iránta gyarapodó, engem babusgató érzéseit.

I think we've met before, idézem a társalgási könyv idevágó mondatát, és arról érdeklődöm, hogy lengyelül ez miképpen hangzik.

Katherina úrinő: nem kérdez, nem csodálkozik, hanem rögtön a nagyszüleitől tanult lengyelre fordítja a szót, így fizet jópofáskodásomért, s mutat hajlandóságot, hogy ezzel is újabb reményt ültessen koromnál fogva józanságra állított férfiasságomba.

Nigdy w zyciu nie spotkalem takiego sexownego faceta jak ty!

Ezt zsongta, recsegtette, foga fehérjét mutatva pajkosan Katherina, és anélkül, hogy egyetlen szót is értettem volna, láttam rajta, hogy van miért nevetnünk. De résen voltam, kértem, hogy billentyűzze ezt a lengyel a mondatot mindig bekapcsolt állapotban lévő gépem képernyőjére.

Most, amikor naplómat írom, a fordítói program segítségével azt olvastam ki belőle, hogy még soha nem találkozott nálamnál csinosabb fiúval.

Még jó, hogy akkor, amikor elhangzott, nem értettem! Ki tudja mire lettem volna képes, ha szó szerint értem ezt a kissé gunyoros mondatot?

A valóban férfiak, az ilyen kis bátorítástól, mindjárt megpróbálják lefektetni a nőket.

Én csak elmondattam, elénekeltettem vele néhányszor a mondatba foglalt lengyel dallamot. Miközben ismételte, Katherinam egyre inkább vidámodott. Röhögtem én is, mint bolond a farkának, merthogy nincs szebb a nevető nőnél. Katherina fehér arcbőrén úgy hunyorogtak a szeplők, mint nyári éjszakákon a távoli csillagok, mellei kéjesen himbálóztak, rázkódtak ütemesen, hogy rögtön elképzeltem, amint meztelenül lovagol rajtam és az élvezettől felszegett sörényes feje, mint a gátugró fajlovaké, akik tudják, hogy szépségük örökérvényű, akkor is, amikor csak pillanatokig tart.

De tettekre nem merészkedtem, mert hatodik érzékem súgta, hogy Katherina pajkossága csak játék. Az érett cica játéka az agg egérrel.

Biztosan van néhány poharad, kérdezte mosolyogva Katherina, és biztatott, hogy dugóhúzót is keressek. Műanyagzacskóból borosüveget húzott elő.

Átvettem az üveget, szemüveg nélkül homályosan láttam a címke szövegét:

Bodegas y Viñedos Castiblanque

Spanyolul is tudsz?, kérdeztem kíváncsiskodva.

Inni igen!, nyelvelt Katherina, és elterült a kanapén.

Pillanatra megállt bennem a ketyegő. Karnyújtásnyira a világ legtermészetesebb módján kínálkozó, kábé hetven kiló, feltérképezhető, bebarangolható vágy terült el előttem.

Bebeszélhetsz ennél különbeket is magadnak, figyelmeztetett józanságom. Katherina semmit sem akar tőled, ő csak van, ha akarod virág, amit csodálni, szagolni lehet, de leszakítani nem, mert érintésedre megfeszülne, minden porcikája védekezne, és nyilvánvaló, hogy közreműködése nélkül egyetlen férfinek sem sikerülne a vele való játék.

Tálcán kristálypoharakat hoztam a konyhából. Nem kellett sokat válogatnom, félszáz különféle poharam közül boros kristálypohár csak kettő akadt. Úgy látszik, ezek a svédek is megbecsülik az értékes holmit, ebből aránylag keveset találtam az üveggyűjtőkben.

Szeretnék tőled valamit, szólt svédesen körülményeskedve Katherina, miközben gyakorlott mozdulatokkal kihúzta a dugót az üvegből.

Éppen erre vágyom, válaszoltam rögtön, és reménykedtem hátha félre érti.

Némi üresjárat következett, amikor hiába dicsértem Katherina mély és szépségétől roskadozó tarajos hullámokban áramló nőiességét, apró kacarászásokkal adta tudtomra, hogy jólesik, amikor szavakkal csiklandozom, de közben apránként visszafogta magát, és szép lassan kiderült, mit vár tőlem azon az estén és főként az azt követő napokban.

Konyhai jártasságomat tapasztalva, arra gondolt, segíthetnék neki az itteni egyetemen is szokásos, az évfolyamtársaival való haverkedés céljából rendezett házibulija rendezésében.

Sorra vettük, hogy mi volna lehetséges és alkalmas az esemény étlapján. Kizártunk minden svéd kaját, s a sajátosan lengyelt is, mert csak homályos emlékeink voltak a különféle tésztákról, gombócokról, kásákról, a lengyel pirogról és egyebekről, amelyek hagyományos elkészítése, különben is, napokat venne igénybe. Holmi aludttejes uborka- vagy cékla lével készített lengyeles leves szóba sem jöhetett, mert a fiatalság ma már nem eszik levest. A bigost, amely egyféle édes-savanyú káposztából kolbásszal és füstölt hússal készített székelygulyásféle, nehéznek találtuk az elkényeztetett diákgyomornak, a sertéslábszárból készíthető golonkát pedig csontosságáért ejtettük, mert ilyesmit ma már nem szívesen szopogatnak a fiatalok. Végül a korszerűsített és lengyelesnek kinevezett gulyásban egyeztünk meg, amelyben csont

nélküli sertés és marhahús falatok adják az alap ízt, a köményes, zöldséges paprikás krumpli pedig laktatóssá teszik ezt az egytálételt.

Közben elfogyott a bor, de csak az arca tüzelt Katherinának, s hiába forgolódtam kan kutya módjára körülötte, hajlandóságot nem mutatott.

Ezt a sors csapásának tulajdonítottam, mert eszembe jutott Jutka. A magyar egyesület egyik színházi előadásán ismerkedtünk össze. Érdeklődő, nyüzsgő asszonynak tűnt. Jóval az ötven-hatosok áradata után érkezett Svédországba, élhetetlen férjét valamelyik alföldi kisvárosban hagyta, és itt, az elvált nők felszabadultságával kezdett új életet.

A svédeknek, éppen úgy, mint a világ más jóléti államában, a bevándorlók arra kellenek, hogy kiszolgálják az őslakosságot: takarítsanak, főzzenek, ruhát mossanak, eltüntessék a szemetet, az ország déli vidékén pedig leszedjék az epret, betakarítsák az uborkát, és mindenféle különszobás és ultramodern öregotthonokban mossák az aggok fenekét. Ahol az átlagéletkor majdnem nyolcvan-kilencven év, az elkényeztetett öregek, ha kicsit figyelnek, anélkül, hogy tudnák miért, könnyedén, száznál több évig is eléldegélnek. Nincs is más céljuk, hiszen minden születésnapjukon dalolva harsogják egymásnak a jókívánságot:

Leve vi hundrade år!

Éljünk száz évig!

A legkülönfélébb országokból menekülő iskolázatlan elnyomottak, szívesen végeznek itt minden alantas munkát. Az iskolázottak, mert a befogadók nem ismerik, vagy csak évekig tartó nyelv és más vizsgák után ismerik el tudásukat, szenvednek ezeken a munkahelyeken.

Emlékszem, Jutka, az előadás szünetében, gyorsan pergő nyelvvel, mindent elmondott magáról. Panaszkodott, hogy otthonról hozott középfokú egészségügyi végzettségével semmire sem ment, aztán néhány éves gyötrő alantas munka után kitalálta magának a pedikűrös szakmát, magánvállalkozásba fogott és a környék legnagyobb kórháza mellett nyitott rendelőt. Magamban lábpedagógusnak neveztem, és amikor megkért, tervezett reklámfüzetéhez, néhány felvételt készítettem rendelőjében. Aztán az egyik este rám telefonált, hogy útban van felém. Arra gondoltam, hogy a fotókat kívánja látogatásával meghálálni. Ő is spanyol bort hozott ajándékba. Az üveg felénél már mindent tudtam a férfiakkal szembeni csalódottságáról: majd-nem egy évig etetett, öltöztetett, mosott, vasalt egy férfira, aki elvárt ragaszkodása helyett, függetlenségét gyakorolva, nem átallott, ugyanabban a lakónegyedben, egy másik bevándorló nőhöz pártolni.

Jutka többször is megkérdezte tőlem, hogy ez milyen dolog, és kénytelen voltam engedni következtetésének, miszerint az ilyesmi valóban nem mondható szépnek.

Láttam, hogy az üres üveg Jutka elégedetlenségét tovább növelte, aminek az ágyamra dőlve óhajtott véget vetni.

Mondtam neki egy ócska viccet arról, hogy vannak olyan nők, akiket, amikor hellyel kínálnak, hirtelen felindultságból, vagy más egyéb okok miatt, se szó, se beszéd - hanyatt dőlnek. Aztán, persze, megbánják, mint a szuka, amelyik hetet kölykezett.

Szóval, így állunk, mondta fenyegetően Jutka, és szerencsémre megsértődött.

Ki tudja, mi történt volna, ha egy pillanatra elnyomja magában ezt, az ilyenkor nagyon is hasznos emberi érzést.

A kifürkészhetetlen emberi sors kénye és kedve szerint ezen az estén nem azt kaptam Katherinától, amit Jutkának, fogalmam sincs miért, adnom kellett volna.

Másnap Katherina, minden szükségest bevásárolva, tömött műanyagzacskókkal érkezett. Kipakoltam és a beszerzett dolgok helyébe vigyázva pohárkészletet, tányérokat, csészéket és evőeszközöket csomagoltam, és átvittem Katherinához.

Körülnéztem a lakásban. A legjobb indulattal sem nevezhettem a rendetlenséget művészinek, mert alig volt bútor a szobában. Az ágy keskeny priccsszerű valami, amelyen csak nagyon kényelmetlen pózban egyesülhetne egy pár.

Intettem Katherinának, hogy legyen nyugodt, tartóztassa meg magát, nemsokára visszatérek. A tágas lifttel, mert ezek a svédek olyan kényelmesek, hogy két szintkülönbség között is megkönnyítik a teherszállítást, így aztán egymagam könnyűszerrel felhoztam a pincémből egy jókora asztalt, amely, mert alig térd magasságú, alkalmas volt arra, hogy amolyan japánosan a padlón ülök is használhassák. Székállományom szégyellni valóan hiányos, ezért felvittem, egy a Katherina szobájának felét beborító, hosszúszőrű gyapjúszőnyeget, hogy a vendégeknek ne kelljen a csupasz padlóra ülniük. Mondhatom nem könnyű ez a szőnyeg, de azzal vigasztaltam magam, hogy a nyáron, amikor a mosókonyhában kiterítettem, vizesen többszörösen súlyosabb volt. Közben az is megfordult a fejemben, hogy ezen Katherina, egyszer valamikor, éppen olyan természetes nőiességgel pihenteti majd aranyba foglalni érdemes testét, mint ahogyan tette az előző este, virágos kanapémon. Nyilván, nem tudhatta, hogy ezt a cuki kis kanapét, kerékpáromon toltam az egyik „központi lerakatomtól" házáig, és fél napig tartó alapos vizsgálat után sem értettem, hogy miért vált meg tőle a gazdája. Gyártási cédulájáról tudom, hogy mindössze másfél ével azelőtt került ki a gyárból. Habgumi ülőpárnáján, tenyérnyi helyen rágógumi éktelenkedett. Kapartam, nyúlós volt, gusztustalan. A háziasszonyok, ha ilyet látnak, visítanak. Nemzőképességükért nagy becsben tartott, fiatal mének friss ondó tócsája nem ilyen visszataszító. De én, hála bamba türelmességemnek, kifogtam a jobb sorsra érdemes kanapé szégyenfoltján. Addig kapartam és kezeltem különféle mosószerekkel, amíg nyoma sem maradt a foltnak. De, amikor valamely kedvemre való nő foglal helyet a kanapé azon részén, olyan malackodó képzettársítások tódulnak, az orvosok szerint elégtelenül vérellátott fejembe, amelyeknek semmi közük a rágógumihoz.

Végül, hogy mérsékeljem Katherina szobájának sivárságát, kereken guruló hatalmas bőrfotelt állítottam a szoba több mint felét beborító hatalmas szőnyeg melletti üres tér közepére. Hogy mi mindenre lehetne jó ez az öblös fotel, nem részletezem, zavar, hogy az öregedés, tettek helyett, képzelődésekkel traktál.

Be kell vallanom magamnak, hogy egy vagyok a Zsuzsannát csurgó nyállal bámuló vének közül. Hívő katolikusként ezt bizonyosan meggyónnám, és néhány hiszekegy után hinném a gyóntató által tolmácsolt felmentő üzenetet. De hát milyen az iparos, maga kívánja felmenteni magát bűnei alól, legfőbb vágya, hogy szembenézzen minden bűnével. Ehhez persze nekem is tisztáznom kellene a bűn fogalmát. Meg kellene értenem, hogy miért bűn az eszeveszett férfias vágy még a kapuzárás idején is.

Magamhoz való eszem azt erőlteti, hogy a belém programozott teendők csökönyösen arra ösztökélnek, hogy fajfenntartás címén keressem az alkalmakat, amikor hivatásomat végezhetem. Néha magamba roskadva ülök, és átlátom, hogy abszolút hidegen hagy a fajfenntartás, csakis az élvezetekért dugdosnám a nőket. Lehet, hogy ez sem tőlem függ, merthogy már fogantatásom óta génjeimben hordozom ezt a vágyat?

Fáraszt már az ilyen tépelődés.

Néha, amikor ülök és gondolkodom, azon kapom magam, hogy nem gondolok semmire. Csak ülök. Bizonyára a tudatos gondolkozásnak is van kapuzárási ideje. Sejtem, hogy a nőkkel bíbelődve, ennek bekövetkezése is elodázható.

Délelőtt nekiláttam a főzésnek.

Ez a napló arra is jó, hogy az általam főzött gulyás receptjét megörökítsem. Miközben hagymát és zöldséget pucoltam, elhatároztam, hogy a recept mellé elhelyezek néhány sajátos színekben pompázó digitális képet is. Találtam néhány, nem a szemétbe dobott, hanem óvatosan, és dobozba csomagoltan, oda helyezett, erre kiválón alkalmas porcelántányért. Angliában, a Wood és fiai által az ezerhétszázas években készült, spenót színű zöldbazsa-rózsás tányér közepén, árnyas fákkal körülvett, dombon emelt családi házhoz lépcsősor vezet. Jobbra sokat ígérő halászhelyeket mutató patakpart húzódik. Előtte füves út. Az úton szamarat vezető, golfütőkkel megrakott ember indul a tányér karimája felé, amely olyan sűrűmintás, mint a kalotaszegi, gatyáknak való fodor vászon. Ha eddig töltöm a tányért, az apró zsírpöttyöktől sziporkázó, az amerikai rúzsok színét is lepipáló paprikás lével, amelynek tetején egészben maradt paradicsomgolyók úszkálnak a dagadó párnácska- tészták között, olyan színkompozíciót kapok, amelytől egyből kicsordul a néző nyála. Teszek a tányér mellé, mondjuk, sárga papírszalvétát és csillogó cseresznyefanyelű evőeszközöket, szép karéj magam sütötte házi kenyeret, vagy inkább dúcos kenyérsarkot, a tányér elé pedig réz-domborítású fűszertartót. Alapnak jó lesz az a piros kockás konyhai asztalterítő, amellyel valamelyik házias nőlátogatóm ajándékozott meg évekkel ezelőtt.

Hogy is hívták...

Sajnos nem jut eszembe, és arra sem emlékszem, hogy milyen volt fehérneműje, de mert a hálásak közé tartozott, minden együttlétünk után, amikor én, röpke félóráig, a halkan hortyogást gyakoroltam, ő főzni indult a konyhába. És amikor felébredtem, azzal dicsekedett, hogy az anyjától örökölte a szabógallér leves receptjét. Ha nekem arra is jutna időm, hogy felsoroljam, mi mindent nem örököltem az anyámtól, rengeteg kielégítetlen nőt kellene elősorolnom a nagy számadás idején. Így aztán, remélem érthető, hogy miért csak most jutott eszembe, írásban és fényképen is megörökíteni egyik-másik főzetemet.

Na, tessék, már megint a nők!

Most már bevallom, nem én, rendszerint ők főztek meg engem.

Jóérzéssel gondolok mindenikre, akiknek adhattam valamit a földi és néha a földöntúli örömökből.

Sokszor tapasztalt nőiességem mondatja velem, hogy kapni jó!

De adni!?

Nos, drága hölgyeim és uraim, ez az igazi öröm!

Amikor meglátta Mártát a Diákház vasárnap délelőtti koncertjén, forró hullámokban, tetőtől talpig átjárta a bizsergés. A főváros egyik luxusszállodájához tartozó hullámfürdőben észlelt ilyet, amikor a gépektől vezérelt ismétlődő hullámokat, a fürdőzőkhöz hasonlóan maga is, önkéntelen rivalgással fogadta. Márta egyszerű sötétszürke kiskosztümében, lyukdallásos fehér blúzában, kontyba fogott hajával, szigorú, vidéki tanítónőhöz hasonlított, aki valami csekélységért elfelejtett férjhez menni.

A helyi szimfonikusok matinéját a város fiataljainak krémje látogatta, érettségi előtt álló tanulók, diákok, tisztviselők. Néhány, a régi világból maradt, szigorú arcú öregúr és ezüsthajú öregasszony tette valamennyire ünnepélyessé ezeket a bérletes előadásokat, amelyek a vidéki vasárnapi istentiszteletekhez hasonlóan, csendes áldozatok voltak az isteni zene oltárán. A zenekar tagjai is kedvelték ezeket a vasárnap reggeli álmosságot repesztő, amolyan főpróba-szerű, könnyed előadásokat, amikor a város közkedvelt hegedű virtuóza, ha melléfogott, megengedhette magának, hogy bocsánatot kérve, javítsa játékát. Jeles vendégkarmesterek sem

kerülték ki a vasárnap délelőtti koncert lehetőségét, mert a fiatalság lelkes örömmel, olykor hosszú tapssal jutalmazta szívélyes játékukat.

Előadás végén, a márványoszlopos előcsarnok közepén várta Mártát. Innen jól láthatta a csarnok két oldalán sorakozó, az ábécé betűivel jelzett ruhatárakat. Márta magas sarkú cipőjét, térdig érő, bélelt csizmára váltotta a ruhatár márványpultja előtt, és hálás mosollyal köszönte, hogy felsegítette a kabátját. A nem várt vasárnap délelőtti találkozás miatt újra kivirult, hattyúnyakát méltóságteljesen forgatva, mágneses erővel éppen úgy vonzotta, ahogyan ezt a stoplámpa alól tette az év első napjának reggelén. Szikrázó nőiességét hallgatagon mutatva, Márta, ösztönösen nyomult magától értődő célja felé.

Szokásukká vált, hogy a heti kétszeri, rövidülő németórák után a város peremén sétáltak. A Jó napot útról, ahol nem voltak házak, a derékig érő kukoricások fölött ráláthattak a nyüzsgő városra. Távol zajától biztonságban érezték maguk. Ilyenkor szótlanul többet mondtak el egymásnak a világról és magukról, mint bármilyen baráti társalgáskor. A kitaposott út pora, a kukorica szárára csavarodó vetési galaj, a sárgásfehér tarlóvirág, és az útszéli pásztortáskák integettek nekik, a bárányfelhős tavaszi égbolt pedig az elérhető magasságot idézte, a felemelkedés kényszerében lépteik súlytalanná váltak.

A vasárnap délelőtti koncert után is, a szülői ház deszkakerítésén belül izmosodó két fenyőig kísérte Mártát.

Közös nyelvtanulásuktól és a klasszikus zene iránti érdeklődésüktől egyre közelebb érezte magához a lányt. Önkéntelen társkeresésének nem voltak szigorúan megfogalmazott kitételei. Még nem tette fel magának a kérdést, hogy milyennek szeretné élettársát. Barátaival latolgatta, hogy a szőke vagy a barna, a nyúlánk és méltóságteljes mozgású, vagy talán a kistermetű, mozgékony lányok-e az igaziak? Dicsérték egyik vagy másik lány különlegesen vonzó szemét, szeme színét, ringó járását, próbálkoztak a női lábak szépségének meghatározásával. Elcsámcsogtak a dongaláb, a sonkaláb, a zsemlemell, a körtemell, a darázsderék és a hattyúnyak minősítéseken. De sejtették, hogy a nők szépségének titka, egész valójukban van. Abban a képességükben, hogy akár egyetlen mozdulatukkal, cunamihoz hasonló érzelmi szökőárhullámokkal felboríthatják a férfiak józan ítélőképességét.

Akkor döntött valamilyen határozott szempontok szerinti tudatos párválasztás mellett, amikor pubertás korában dacból és elkeseredettségből falat állított maga és az emberek közé, és arra a szomorú következtetésre jutott, hogy őt senki sem szereti. A mindenkinek kijáró anyai szeretetből semmit sem kapott. Korai eszmélésével járó, fájdalmas önállósága, és gyarapodó pattanásainak lehangoló hatása, ismételten logikusnak vélt gondolatsort indított meg benne:

Nem szeret, nem is szerethet senki.

És nemcsak akkor jutott eszébe ez, amikor a tükörbe nézett. A saját hangjával sem volt kibékülve. Ijedten tapasztalta, hogy lányos a hangja, járása csámpás, karja nem elég izmos. A fogai pedig olyan rendetlenül sorakoztak a szájában, mintha trágyadobáló vasvillával hányták volna oda. Ilyen fogakkal még a kiváló testfelépítésű kutyáknak sem jár kék szalagnál jobb a városi ebkiállításon.

Pofátlanság, tolakodás, nagyképűség volna, ha szeretetemmel valakit is üldöznék. Csak sajnáltatnám magam. Nem kell a szeretet- alamizsna. Nem leszek valamely könyörületes lélek megszánt, megsajnált szerelmese.

Nem szabad szeretnem.

Csodaváróvá kell lennem?

Ha én nem szerethetek, mert ez minden valószínűség szerint kudarchoz vezet, keresnem kell azt, aki megszeret? Szeretni kínnal jár, megszerettetni magam talán lehetséges, ha nem a testiséget, hanem a gondolatiságot helyezem előtérbe. Keresnem kell azt, aki hozzám hasonló érdeklődésű.

Ha Mártát, igazán és kitartóan érdekli a nyelvtanulás és a klasszikus zene, máris vonzódom hozzá, mert magam is művelődni szeretnék. Társat láthat bennem és társra találhatok benne. Kettőnknek minden könnyebb lehet...

A gondolatsor végén rájött arra is, hogy miért nem érdekelte, miért nem vizsgálta, miért nem osztályozta Márta nőiességét, alakját, tartását, mozdulatait. Eszébe sem jutott a nőiessége. Nem vette észre Márta harminckilences lábát, nagy, férfias tenyerét, erős vállait, teltkarcsúságát sem. Beszélgetéseikre emlékezett. Értékelte véleményét egyik-másik közös olvasmányukról, színházi előadásról, filmről. Lubickolt a beszélgetések gondolatébresztő sokaságában. Innen származott bizsergető jóérzése, amelytől füttyös kedve támadt, és még a járása könnyedebbé vált, mosolyogva hitte, hogy arasszal a talaj fölé emelkedve lépked boldogulása felé.

Mártának volt udvarlója. Dundi barátnőjéhez már az elemiben azért vonzódott, mert magánál kövérebbnek tartotta, ezzel vigasztalódott, amikor a polgári családokban hagyományosan diófafurnéros toalett-tükrükbe nézett. Egykori osztálytársnőjét egy szerszámgépgyári technikus kísérgette. Magától értetődőnek tűnt, hogy a technikus barátja Márta mellé szegődött. Komoly fiatalembernek számított, hiszen a műszaki egyetem gépi berendezéseinek karbantartójaként tekintélyes állása volt, és barátjához hasonlóan, fényesre babusgatott ócska motorkerékpárja is.

A motoros fiúk nagy becsben álltak akkoriban, a lányok szívesen ültek a hátuk mögé, mert a rossz nyelvek szerint, miután a városon kívül kerülve, kedvükre szórakoztak, a hazafelé tartó rázós utakon minden kizötykölődött belőlük, és csak elvétve maradtak állapotosak.

Mártának tetszett a robogás.

Szüleinek is tetszett az iparos fiú, akit mérnök úrnak szólítottak, és szívesen fogadták volna vejüknek, de a lányuk, valamiért, amiről senkinek sem szólt, jobbnak látta, ha a fokozatos elhidegülést választja motoros udvarlója távoltartására.

Így került Márta, pár nélkül, Nusiék szilveszteri mulatságára, és a véletlennek köszönhetően közelebbi ismeretségbe Jenővel. Új kapcsolata kedvére volt. Nemcsak a fényképezés érdekességei miatt, hanem, mert a helyi lap fotóriporterében sokak által ismert, a lányok által körüldongott fiatalembert ismerhetett meg, és mondhatott egyre inkább magáénak.

Józanésszel megfoghatatlan, hogy az állatvilágban tapasztaltakkal megegyezően, az emberek is a sokak által ajnározott és legtöbbször túlbecsült kiválasztottat kívánják, őt akarják, azt az egyet, aki sokaknak tetszik. A hímek és a nőstények egyaránt küzdelemre vágynak. Vetélkedni akarnak, még akkor is, ha nyilvánvaló, hogy az egyetlen győztesen kívül mindannyian vesztesek lesznek. Aztán keserű szájízzel viselik a kudarcot, vagy felkorbácsolt idegekkel, hirtelen felindultságból ismét harcra, dühös megtorlásra vetemednek.

Miután Márta bevallotta, hogy elhagyta udvarlóját, Jenő felkészült a legrosszabbra. Röhejesnek találta, hogy majd párbajra hívja ellenfele. Holmi verekedésre számított, esetleg arra, hogy a város valamelyik elhagyatott utcáján elgázolja egy izgága motoros.

Visszagondolva iskola utáni éveire, egyszer már tapasztalta, hogy a bosszúállás nem várt formát ölthet. Egy kisipari üzemben kapott lakatosmunkát. Huszonvalahány nő, kézimunkával készített kerékpárküllőket. A jókora, és legalább hat méter magas műhely egy részén, faállványokon nyugvó második szintet hoztak létre, ott volt az ő munkaasztala a dróthúzó-gép

mellett. Vékony, a küllőanyák furásához használt acélfúrókat készített egy marógépen. Kicsi villanykemencében edzte, utána pedig a vállalati öltözőben található szabad gáztűzhelyre borított lemezen acélkékre hevítve végezte a visszaeresztést, különben a keményre edzett fúrók, munkaközben mind elpattantak volna.

A fúrókészítést a dróthúzó segítségével kezdte, a kerek kötegbe csavart acéldrótot a feldaraboláshoz ki kellett egyenesítenie. Ehhez a mester kistermetű, barna lányt jelölt ki segítségéül. Vidám lány volt, valamelyik városszéli faluból járt munkába. Amikor nevetett, feltűnően széles szájából előtűntek apró, patyolatfehérnek a legjobb indulattal sem mondható fogai.

Öröm volt ezzel a lánnyal dolgozni. Csacsogott. Locska-fecske természete miatt könnyű volt vele a bizalmaskodás. Amikor együtt dolgoztak, vibrált körülöttük a levegő, nevetésüktől visszhangzott a műhely.

Szeretem azokat az egészpusztító fogaidat, mondta egyszer halkan, amikor a munkamenetnek megfelelően, a dróthúzó gép melletti ingajárásban egymásmellé kerültek.

Én meg a kék eget szeretem, kacagta Rozi. Azt látom a te barátságos szemeidben...

Rozi, megint csiklandozza azt a szegény fiút, jegyezte meg nyomatékosan az alattuk lévő szinten dolgozó nőket figyelmeztetve a babaarcú Jolán, akiről mindenki tudta, hogy a mester rajta gyakorolja apadó férfiasságát.

A küllőanyák menetfurását a satuba fogott kézi fúró karját gépiesen rángató nők szótlanul összenéztek.

Az irigység beszél belőle!

Fejük és elhúzott szájuk mozdulatával, fintoraikkal jelezték véleményüket. Egyiküknek sem volt mersze kikezdeni a mester nőjével.

Néhány nap elteltével, hívatták a káderosztályra.

Lopással gyanúsítják, szólt unottan az ilyen sok másféle ügyeket megért káderes.

Egy civil rendőr visszakísérte a műhelybe, és miután bekukkantott az öltözőbe, pökhendi hangon rászólt, kövesse őt a rendőrségre.

Fogorvosi váróhoz hasonlatos teremben órákig várakoznia kellett. Időnként kihallgatásra hívták a váróból nyíló rendelőbe, ahol ugyan nem volt fogorvosi szék, de a nekiszegezett kérdéseket foghúzáshoz hasonlóan fájdalmasnak fogalmazta a fiatalságát szigorúságával ellensúlyozni kényszerülő rendőrhadnagy.

Fiatalember! Adja elő a karórát!

Miféle karórát?, kérdezte csodálkozva.

Minél inkább húzza az időt, annál fájdalmasabb lesz! Akarja, hogy módszert váltsunk! Végül, mindent be fog vallani... A fiatal rendőrhadnagy papírokat tologatott íróasztalán, és gúnyos hangon, újabb gondolkodási időre, kitessékelte a várakozóba.

Estefelé, jobbnak látta, ha maga jelentkezik kihallgatójánál.

Meggondoltam magam...

Na, ugye!, nyugtázta diadalmas arccal a fiatal tiszt. Hellyel kínálta az íróasztala előtti székre mutatva, és pappírt csúsztatott az írógépbe.

Színpadias módon mély lélegzettet vett, filmekből tanult bűnbánó arcot vágott, miközben hosszan és némán nézett a fiatal hadnagy szemébe. Aztán megrázta magát, és a lehető legközönyösebb hangon mondta:

Meggondoltam, hogy nem élek tovább kedves vendégszeretetükkel. Rendszerint ott dolgozom az öltözőben, de nemcsak azért nem vettem el azt a bizonyos órát, mert nem szokásom a lopás, hanem mert van órám... Amely most azt mutatja, hogy előrehaladott az idő, és bizonyíték híján nem tartóztathatnak itt... Úgyhogy szíves engedelmével lelépek...

Mindig is emlékezni fog a hadnagy meghökkent képére, és arra, ahogyan apránként olvadt róla a szigorúság, hogy aztán vagányságát mutató enyhe mosollyal útjára engedje.

Másnap Rozi, sietve jött munkaasztaláig és hadarva mondta:

A vőlegényem féltékenységében cirkuszolt... Megkerült az órája, de megígértette velem, hogy többé nem dolgozunk együtt. Mit tehetnék, férjhez kell mennem...

A történtek után, mint a korán beköszöntő őszi napok, lomhán úszó, megszámlálhatatlan ködpacnijai, az egyhangúság áporodott bugyborékai ácsorogtak a műhelyben. A dróthúzót egyedül kezelve, nem volt elég fürge, munkaruhája beakadt az egyik drót végébe, és tenyérnyi hosszan, éppen a lába között, kihasadt. Nem figyelt rá, úgy ült munkaasztalához, ahol a fúrók marását végezte. Elmélyült a munkában, de amikor az alatta dolgozó lányok és asszonyok, ruhából, blúzából kikívánkozó puha fehér mellére esett, s ott kalandozott a tekintete, férfiassága önkéntelenül izmosodott, és munkaruhája hasadékán át, rövid gatyaszárából kitüremkedve mutatta vörösen izzó makkját az alatta kétméternyire, tátott szájjal bámuló Jolánnak.

Jolán pirult, mint rák a forró vízben. Pihegett, mint a töltött libák.

Micsoda hőség, gágogta választékosan. Vágy hajtotta, bezsongott. Kirohant a műhely elé, az udvarra.

Ki kell vinnünk a szemetet, mondta sajnálkozva, amikor néhány perc múlva visszatért, és mosolyogva állt a Jenő munkaasztala mellé. Azt magyarázta, hogy ezzel a munkával kettőjüket bízta meg a mester, mielőtt eltűnt volna, állítólagos anyagbeszerzői útján.

A nagy fonott szemetes kosár félig volt mindenféle ételmaradékkal, üres konzervdobozokkal és olajos rongyokkal. Szó nélkül kicipelték a szemetet, a vállalati kerítés erre a célra kialakított résén át, a folyópartra, hogy majd valamikor elvigye az áradás.

Szusszanjunk, mondta kedvesen Jolán, és hanyatt feküdt a parti gyom puha ágyán. Pongyolaszerű nyári ruhája engedelmesen hasáig kettényílott. Jenő ekkor megbizonyosodott arról, hogy nem igaz az, amit Jolán váltig hangoztat, miszerint nem festett, hanem természetes szőke a haja. A lába közét fedő szőrpamacs cigányfekete volt.

Szótlanul teltek a percek. Jolán, nagyot sóhajtva felült.

Biztosan már nagyon várnak reánk, mondta gúnyosan, és a kosár fülébe kapaszkodva megindult a kerítés felé.

Azóta, akárhányszor eszébe jut ez a jelenet, korholja magát:

Ezt is orrodra húzzák majd a végső elszámoláskor!

Az évelődő hang idegenül csengett a fülében. Jenő nem ismert a saját hangjára.

Mi lett volna, ha Jolán helyett Rozi fekszik ott a fűben?

Ezt azért nem tudta elképzelni, mert tapasztalata szerint, Rozin mindig volt bugyi.

Márta egyre ritkábban találkozott dundi barátnőjével, és elbocsájtott udvarlója sem jelentkezett, hogy ragaszkodását holmi viadalon kimutassa.

Hetenként egyszer-kétszer találkozott Jenővel, a vasárnapi koncertről egyikük sem hiányzott.

Márta gyermekgyógyászatot tanult egy közeli kisváros neves orvosi egyeteme mellett létesített iskolában, ahova érettségi után jelentkezhettek a lányok, akiknek azt ígérték, hogy kórházi vagy klinikai középkádereket nevelnek belőlük. Az orvosok és az ápoló személyzet közötti tátongó űr kitöltésére, a gyógyításhoz szükséges tudnivalók közvetítésére kellettek.

Mártának, az első évfolyam végzettjeként nem volt nehéz visszakerülnie szülővárosába. A helyi klinikán Lilienfeldné mellé került. Nagydarab, csontos asszony volt az orvosnő, szabad szájú, vidám természetű, a szülőkkel szigorú. A gyerekek, még a legapróbbak is, senki sem tudta miért, első látásra elfogadták barátjuknak, s még az injekciózást is büszkén elviselték kedvéért.

Márta, rögtön megszerette az orvosnőt, titkon anyjául fogadta. Lilienfeldné pedig úgy viselkedett mintha Márta idősebb barátnője lenne, kifaggatta udvarlójáról, és elvárta, hogy bemutassa neki udvarlóját. A koncerteken is rajtuk tartotta a szemét, jó emberismerőként, biztatta Mártát, hogy igyekezzen mélyebben megismerni Jenőt.

Mit akar ez a fiú?! Tudnod kell, miként képzeli az életét. Tervez, vagy csak álmodozik? Ha nincsenek elérhető vágyai, ha nincs meghatározott célja az életben, akkor amolyan nyimnyám alak, nem érdemes hozzá szegődnöd.

Tanulni szeret... - lelkendezett Márta. És nálam olvasottabb, ez biztos... Fémiparit végzett, mint sokan mások, azt mondta, hidat és gőzkazánt tervezhet, kedveli a műszaki tervezést, a rajzot, a matematikában az integrálig és a differenciálig jutott. Azt is mondta, eljött az ideje, hogy humán tudnivalók után nézzen. Féléve a görög filozófusokat búvja, németül együtt tanulunk...

Lilienfeldné arabos vagy inkább örmény kinézésű arcáról látta, hogy nagyon figyel rá. Szépen ívelt, gondosan kozmetikázott fekete szemöldökét magas homlokának közepéig felhúzza, igenel és kérdez egyszerre.

Jó, Jó!, édesem, de pénz is kell a boldogsághoz. Miből akartok megélni?!

Katonai szolgálata után, az előírásoknak megfelelően, vissza kellett volna venniük a gyárba, de a leépítésekre hivatkozva, elküldték. S mert más munkát nem talált, fotóriporter a helyi lapnál, mesélte Márta.

Csak látszólag volt naiv kislány. Már ismeretségük elején megtudakolt mindent udvarlójáról. Pedig a házasságnak még a gondolata sem fordult a fejében.

Annál inkább foglalkoztatta ez a Márta szüleit. Fortyogtak.

Mi a fenét eszik ez a lány ezen a gyerekarcú fiún?, dohogott a Márta apja.

Rendes munkája sincs, kontrázott a felesége.

Nyálas alak! Az ilyenekből lesz minden nagyképű éhenkórász!

Ahelyett, hogy megbecsülné a motorost. Maholnap mérnök lesz...

Márta nem szerette az anyját, mert nyíltan, sohasem mert ellentmondani az apjának, de amikor kettesben voltak, ellenszenvét szabadjára engedve szapulta, mindennek elmondta. Már kislány korában elhidegült az anyjától, mert tapasztalta, hogy betegesen irigy édességzabáló, kötényéből sohasem hiányzott a kockacukor, a dió, vagy a dugi, csak magának sütött, ízes porhanyós süteménydarabka, de olyan rideg és mohó volt, hogy neki akkor sem adott, ha kunyerált.

Árt a fogaidnak az édesség! rivallt rá az anyja, s ezzel ismételten arra kényszerítette, hogy hozzá hasonuljon, elcsenje mindazt, amit az élettől kívánt. Miután végzett a gyermek-gyógyászati iskolában, és haza vitte első fizetését, a szüleitől még inkább elhidegült, teljes szabadságra vágyott, önálló életre. Szüleinek eszük ágában sem volt változtatni az addigi, a polgári családokhoz igazodó szokásaikon. Mártának kérezkednie kellett, ha munka után

barátnőjét látogatta, ha moziba vagy színházba ment, és hallgatólagos beleegyezésével tűrnie kellett, hogy fizetését az apja osztja be, s a család összes jövedelmével együtt kulcsra zárva őrizze pénzük diófafurnéros szekrényük kredencében, amelynek üveges része alatti, lehajtható ajtaján naponta számlálta a kék hasú százasokat. Amikor kupacokba rendezte a pénzt, senkinek sem volt szabad a szobában tartózkodnia, naponta jegyezte a bevételeket és a kiadásokat, a szekrény kulcsát pedig sokrekeszes bőrpénztárcájában mindenhova magával vitte.

Egy alkalommal, amikor mozi után, Jenő vendéglőbe vitte Mártát, tizenegy óra után értek haza. A ház minden szobájában és az udvaron is fenyegetően világítottak a máskor szigorú takarékossághoz szoktatott lámpák.

Most jól leszidnak, mondta mosolyogva Márta, és Jenő jobbnak látta, ha nem búcsúznak el a kapuban, hanem bekíséri a lányt. Fagyos fogadtatás várt rájuk.

Hány óra?, kérdezte a Márta apja.

A nyomatékos csendben Jenő, látványos mozdulattal, karórájára nézett.

Az apa tátogott dühében.

Jenő otthonosan viselkedett. Felöltőjét az állófogasra dobta, kezét dörzsölgetve lassan körbejárta a diófafurnéros asztalt, tekintetét körbehozva a Márta anyjára szegezte.

Igaz, hogy későre jár, mondta Jenő vontatottan, de kérem, higgyék el, nagyszerű dolgok történnek a filmművészetben. Bizonyára ismerős a gondolat, amit egyik neves filmelméleti szerzőtől idézek szabadon, miszerint a vásznon történtek a realitás értével hatnak, valahogyan úgy, ahogyan a valóság visszaverődését figyelhetjük meg a tükörből. Munkámból kifolyólag magam is tapasztalhatom, hogy a filmet, különleges tekintettel az olasz neorealista irányzatra, a maga fotografikus gyökerei irányították már kezdettől fogva a valóság felé. Az ehhez tapadó dokumentumérték-elv alapozta meg a film és a valóság napjainkig tartó összefonódását. Ahogyan egy fényképet a valóság mechanikus másolataként értünk, úgy érzékeljük a filmet is a kamera segítségével létrejött valóság reprezentációjának. És a realitás reprezentálásának igénye a filmkészítőkben és a mozi nézőkben is azóta él, amióta film létezik...

A szülők ijedten egymásra néztek. A régi templomjáró időkben éreztek hasonló kábultságot, amikor a szószékről szárnyaló beszéd fonalát elvesztve, istentisztelet után elismerő bólogatással csatlakoztak a hívek véleményéhez:

Ugye milyen szépen beszélt a tiszteletes úr...

Késő van, jelentette ki a várakozás óráiban felgyülemlett idegességtől ernyedten a Márta apja.

Hát..., toldotta meg arcára fagyott ijedtséggel a Márta anyja.

Nálunk ez nem szokás!, emelte fel a hangját az apa, amikor Jenő szája szögletében észrevette a felsőbbrendűséget fitogtatók gúnyjelét.

Jenő jobb keze mutatóujját felemelve újra körbejárta a szoba közepére állított diófafurnéros asztalt, bal kezével igazított valamit a horgolásos fehér csipketerítőn, aztán a filmművészetről, mint az emberi szabadságvágy ábrázolásának lehetőségeiről szólt, a tőle telhetően, szépen felépített körmondatban.

Itt rendnek kell lennie!, harsogta indulattól remegő hangon az apa.

Ez az!, igenelte lelkesen Jenő, és megállíthatatlanul arról beszélt, hogy az új rend hajnalán az emberiség előtt micsoda nagyszerű távlatok nyíltak. Végül komoly szándékairól biztosította a szülőket. Ünnepélyesen kijelentette, hogy nemcsak bizalmukra számít, hanem együttérzésükre, támogatásukra, segítségükre is a Mártával kezdett sokoldalú műveltségre való törekvésükben.

Éjfél utánig tartott a kissé egyoldalúra sikerült eszmecsere. Márta szótlanságával békítette szüleit. Jenőn kívül, aki bírta az éjszakázást, mindnyájuk legfőbb vágya volt, hogy mielőbb ágyba kerüljenek.

Az eset után a hallgatag szülők önkéntelenül is nagyobb önállóságot engedtek Mártának. Jenő tekintettel volt a korán fekvő és korán kelő szülök házirendjére, udvarlását az idősebb generáció szokásaihoz alakította. Közben megismerkedett a Márta rokonságával.

Tavasszal, már érdemes volt a város évszázados sétaterén sétálni. Hatalmas bükkfák sorakoztak ott, három, több száz méter hosszan egyirányú, a folyó irányát követő sétautat szegélyezve, amelyek a csónakázó tóhoz vezettek. A kis tavat két sziget díszítette. Az egyiken két japánhídon át megközelíthető, vendéglő állt. A másikon néhány fenyőfa büszkélkedett. A parti bokrok árnyékában hattyúpár tanyázott. A parkba ékelődve régi, valamikor tekintélyes, de az évek során lepusztult villák épületei sorakoztak. A háború után ezeket a házakat államosították, szobáit kiutalták az arra rászorulóknak. Így keletkeztek azok a társas élet bonyolultságokban bővelkedő, közös előszobás, konyhás és fürdőszobás lakások, ahol folyamatos küzdelemben őrölték fel egymás idegeit a lakók.

Márta egyik sétájukon rávette Jenőt, hogy benézzenek az egyik elhanyagolt villában lakó rokonához. Középkorú szőke asszony és tizenéves lánya volt otthon, a valamikor tágas, most bútorokkal, ideiglenes falakkal elválasztott, szövevényes folyosókra tagolt előtérből nyíló egyik szobában.

A családfővel, mesélte később Márta, ritkán találkozhat az ember. Rendszerint barátait látogatja, akikkel fiatalemberként tánciskolába járt, teniszezett. Mostanában kártyacsatákkal szórakoznak.

Visszafogott lelkesedéssel fogadták őket, mint később kiderült, a város többi Izraelbe készülő zsidójához hasonlóan, Kékesiék is, negyedik esztendeje vártak a kiutazásukhoz szükséges vízumra, és a kiszolgáltatottak beteges félelmével rettegtek minden látogatótól. A zsidó férj kiutazását nehezítette, felesége félig román származása, és az, hogy többszörös élmunkásként a cipőgyár pártszervezetének aktivistája volt. A nő tudta, hogy Jenő a helyi lapnál dolgozik, tartott tőle, hogy megfigyelőként küldték. Jenő felfogta kényes helyzetét, nem kérdezősködött, meg sem próbálta lencsevégre kapni a lakásban látottakat, pedig Márta már hozzászokott szerkesztőségi fényképezőgépét örökösen kattogtató igyekezetéhez, hiszen a filmtekercseket, mint bizonygatta Jenő, ha módjával, de elszámolhatta. Végül kellemesnek mondható félórát töltöttek együtt, Jenő csodálkozva figyelte amint Márta kislányossá váltan, bakfis jókedvvel csevegett kis barátnőjével.

Amikor néhány nap múlva a szerkesztőségben telefonon kereste Márta másik nagynénje, és meghívta látogasson el hozzájuk is, szívesen beleegyezett. Ez a nagynéni még testesebb és még festettebben szőke volt, mint a kivándorolni készülő. Végigvezette a fiatalokat domboldalra tajkolt házukban, amelynek kiemelkedő része volt a földbe vájt garázs-műhely Egy rozsdamarta Wartburg állt ott kibelezetten.

Sandu barátjáé, jegyezte meg a nagynéni, hogy elejét vegye a férje fekete munkáját firtató kérdéseket, aztán kávéval kínálta őket a garázs melletti filagóriában, ahonnan a völgyben elterülő, hasra esett ipari tájban gyönyörködhettek. Tehervonatok araszoltak a gyárak között, az ütközök acélos koccanásától reszketett a levegő.

A nagynéni mély lélegzetet vett, az arcfestéke alatt dagadó szigorúság még dundibbnak mutatta.

Fiatalember, beszélni akarok magával!, mondta fenyegetően, és ellenmondást nem tűrve, Mártát beküldte gimnazista lányához, akire ráfér a segítség holmi, fölöslegesen bonyolított, iskolai algebrafeladat megoldásában.

Jenő hátradőlt a kerti székben, és gondolatban, komótosan rágyújtott egy könnyű szivarra, ahogyan ezt régi filmekben szereplő, tekintélyüket némán növelni óhajtó úriembereitől látta.

Fiatalember, csattant a nagynéni hangja, meg kell, hogy kérdezzem, mik a tervei!?

A kérdés első fele, mint a magasba emelt félelmes mészárosbárd, a vége pedig csonttörő recsegést idéző, mindent kettéosztó, megfellebbezhetetlen tényeket mutató, salamoni igazsággal elvégeztetett ítélet. Jenő egy kézmozdulattal megnyitotta képzelt dohányfüstjének burkát, és óvatos meggondoltsággal válaszolt:

Igen! Természetesen... Hallgatom, asszonyom!

A nagynénit kissé meghökkentette a fiatalember, régi, kamáslis úriembereket utánzó, viselkedése és választékos semmit mondása. Pillanatnyi tétovázása akaratlan dadogásba torkollott.

Merthogy minket nem lehet átejteni! Nálunk olyan szokások járnak... Figyelmeztetni akarom...

Persze, igenelt a maga módján Jenő, de a nagynénit már nem lehetett megállítani. Kiderült, hogy aggódik Márta sorsáért, jóravaló mérnök udvarlóját magasztalva, kétségeit hangoztatta a fölött, hogy holmi fotóriporteri egzisztenciával, Jenő megfelelő jövőt tudna biztosítani unokahúgának. Ha egyáltalán akarja ezt, ha tervezi, merthogy szándékairól mit sem tudnak a szülők és a rokonok...

Jenő úgy tett, mint, akit rendkívül érdekli a szóban forgó ügy, addig nézett a nagynéni égszínkék szemébe, amíg az zavartan abbahagyta a leckéztetést.

Elkelne ide, a fémkerítés hosszában néhány rózsató, jegyezte meg Jenő szelíden, és bizonygatta, hogy a közelgő nyárban, ettől még kellemesebbé alakítható a kisiparosítástól szenvedő udvar.

Kérem!, csattant fel újra nagynéni, hogy jön ez ide!?

Úgy vélem, ez az, ami idetartozik, mondta elmélázva Jenő. Feltápászkodott a kerti székből, és a tőle telhető szigorúsággal kijelentette, hogy minden más dolog csakis Mártára és őreá tartozik.

A családi látogatások unalmasak, a búcsúzás kiváltképpen. Jenő gondoskodott arról, hogy látogatásuk főképpen azért legyen emlékezetes, mert a meghívó nagynéni célját illetően teljességgel eredménytelen és megdöbbentően rövid volt.

A tavasz éppen olyan észrevétlenül lopódzott a városba, mint a megszokás Jenő és Márta egyre sűrűsödő találkozásaiba.

Főzés közben kóválygok, kezdeteimre repül, gondolatom. A krumpli hámozáskor vékony héjakat lefejtve közelítek létem lényege felé. Csak arra kell ügyelnem, hogy magamba ne vágjak, tompa logikámnál élesebb, kérdéseim késével.

Érthetetlen számomra, hogy születésembe semmiféle beleszólásom nem volt. Ezért aztán úgy döntöttem, hogy halálomat nem bízhatom a véletlenre, erről magam döntök. Fanyalogva nyugtázom: halálom akarásának jogát kurtítja a szokás, hiszen mindenkit azzal hülyítenek, hogy a sors kegyelméből vagyunk halandók. Ezek szerint meg kell elégednem azzal, hogy csupán halálom siettetésében lehet némi szerepem. Merthogy halálunkhoz nem fér kétség. Állítólag egyvalakinek sikerült a feltámadás, de ez már más téma.

Mivel az öngyilkolás még nem elfogadott mesterség, óvodai foglalkozásokon nem téma, iskolában sem tantárgy, egyetemeken is mellőzik, nincs erre szakosított mesterképzés, és nem ismerek egyetlen kutatót sem, aki a maga tapasztalatainak alapján doktorált volna ebből a kétségtelenül interdiszciplináris tudományból.

Magamnak kell kitalálnom mikor, hol, hogyan és miért.

Magamnak kell döntenem életem befejező aktusáról.

S mert ezt nem tanítják, rengeteg a kontár, a melléfogó, a mellélövő, a melléakasztó, a tudatlan méregzabáló. De nem hibázhatom őket.

Belátom, alaposan tanulmányoznom szükséges az életből a halálba való átmenet röpke pillanatát. Nyilván ez is kitágítható. Így aztán lehet, hogy az egész keserves-kínos életem rámegy erre a napokat és éjjeleket követelő megrögzött, megkínlódott megerőltetett kutatómunkára, s végül kezet foghatok a sorssal, ha ily módon rábízom magam.

Nem, ezt nem akarom!

Ha van isteni szikra, akkor éppen most villantotta agyamban a megoldást.

Új életet kezdek.

Amit a sors akart, a születésemmel kezdett életet, most befejezem.

Mégpedig virtuális halállal.

És újat kezdek saját akaratomból. Olyanformán, mintha magam parancsára születtem volna.

Új, egészen más életet kezdek. Egészen újat. Mást, mint, amit eddig éltem.

Micsoda nagyszerű lehetőségek adódnak számomra majd ebben az új életben. Először is, nem kell hálálkodnom azért, hogy valaki nemzett, valaki megszült, valaki felnevelt, valaki...

Nevet is szerzek magamnak. Nevet mindenki kap születésekor, de nevet szerezni csak a tehetségesek képesek.

Új életem első percétől kezdődően független leszek. Nem szükséges dicsérnem ezért az ismeretlen Urat, nem kell rettegnem a bokszos képű krampusztól, aki a magyaros gulyásnál égetőbb, ehetetlen kosztot kotyvaszt belőlem a gyehennák tűzén, amiért időnként elengedtem magam és egy kicsikét elkárhozom.

És ami a leglényegesebb: az általam teremtett magam, nem lesz benne a nagy nyilvántartásban.

Feltehető: az, aki nincs benne a nagykönyvben, annak nem kell előállani a tetemrehíváskor, halála eme apró adminisztrációs hiányosság miatt nem következhet be, mert csak az hal meg, aki kegyelemből és mindenféle más hasonlóan felületes indoklásból kifolyólagosan születik. És ilyenformán meg lesz az egyenleg a végső nagy elszámolásban, nem lesz abban semmi hiba.

A világ végezetén pedig nem menekülhetnek a felelősségre vonás alól: a tolvajok, a csalók, az öngyilkosok, a politikusok és a papok sem. És a téveszméket hirdetők mind előállíttatnak.

Nem lélegzet közelből, hanem lélegzet távolból figyelem majd a nagy eseményt.

És mosolyogva megyek tovább az utamon. A magam teremtette világban csupa megdönthetetlen igazságokkal lesz kikövezve az utam, márványos lesz a szépség, a világ még végtelenebb a jómadarak guanó lerakataként használt bolygónkon, s mint a szardíniadobozokban, megszámláltatva sorakoznak majd a feltámadottak, akiknek, a Skype segítségével, valamely általam teremtett naprendszerben kényelmesen elnyújtózva, felteszem majd a nyuszi természetűek világát bereteszelő keresztkérdést:

Igaz lelketekre kérlek, mondjátok már meg, hát érdemes volt?!

Hát nem lett volna jobb, ha még halálotok előtt, hozzám hasonlóan új életet kezdtek?

Az összes lélek válaszát már előre tudom. Ennek élményszerű felismerése, szerintem, már most magától értődő.

Hát, szervusz, világ!

Ne menjetek sehova.

Maradjatok virtuális képernyőitek előtt. Higgyétek, hogy valamikor majd visszajöttök...

Ami engem illet, nemsokára, teljesen megújulva itt leszek, itt állok majd rendületlenül.

Ha van miből, könnyű a főzés. Húszliteres fazekamban elkészült a gulyás, tetején bársony vörös a lé, galambtojás nagyságú paradicsomok és tészta-párnácskák úszkálnak benne, bugyog, mint takarékra fogott vörös gejzír. Az íze kissé magyarosra sikerült, az erős paprika miatt csípős. Reméltem, hogy azok, akiknek készült érdekesnek, valamiképpen különlegesnek, sajátosnak tartják majd. Egyébként azt gondoltam, eszik, nem eszik, nem kapnak mást. Van egy Debrecenben vásárolt huszonkét literes bográcsom a hozzávaló három lábbal. Még egészen új, korom nincs rajt, kendermagos zománca kékesen csillog, mert minden használat után patyolat tisztára sikálom. Lánca, amelyen függ, fényes, s ettől olyan tekintélyes, hogy vendégeim tátott szájjal bámulják.

Mielőtt megérkeztek Katherina vendégei, a konyhája és a szobája közötti átjáró közepén, a parketta repedéseibe rögzítettem a bográcsláb lábait, tűz helyett, néhány, a kerékpárokról lekapcsolható vörös- és fehérfényű elemlámpát raktam.

Katherina lakásának bejárata előtt svéd szokás szerint, hatalmas mécsesek lobogtak. Konyha-ablakomból időnként kipillantva, láttam, amint szállingóznak a vendégek, ki kerékpáron, ki gyalogosan érkezett.

Háromkilós, kerek kenyeret sütöttem, s amikor langyosra hűlt a héját puhító, takarókendő alatti melegben, tenyérnyi szeletekre szeltem. Elégedetten tapasztaltam, ez alkalommal is olyan illatosan foszlósra sikerült a kenyerem, hogy amikor a vendégek kezéből egy-egy falat a paprikás lébe kerül, minden bizonnyal mohón magába szívja a gulyás minden zamatát, és megtoldva azt magyar kenyér fenséges és sajátos ízével, feledhetetlen kulináris élvezetet nyújt kedves Katherinám évfolyamtársainak.

Bográcsba kanalaztam a főztem, Katherina vigyázva, bokája magasságáig emelte, jobbvállát lehúzta a súly, pillanatra Müron balos Düszkoboloszának hittem, de magasra tartott bal kezében nem volt semmi, láttam, hogy gyűrűsujjáról hiányzik a karikagyűrű.

Ezek a svédek, nem adnak az ilyesmire, gondoltam. Miközben elhessegettem magamtól a kíváncsi kérdést, házas-e valóban Katherina vagy csak sambo, ami a svédeknél házasságkötés nélküli együttélést jelent, arra gondoltam, valószínűleg lehet valami köze ennek ahhoz az orosz katonai birkózáshoz, amit ugyanígy neveznek, mert egyféle, a felek közti birkózás ez is, tétje pedig nem lehet más, mint az, hogy ki kit győz le a házasságban: csak akkor maradnak együtt, ha döntetlenre sikerül a parti.

Miközben tenyeremmel összesepertem a kenyérmorzsákat az asztalról, arról ábrándoztam, hogy milyen volna az, amikor Katherinával samboban élnénk, hányszor teperném le, miként rikoltoznék és toporzékolnék győztesen, mint valami párzástól bezsongott fehérbóbitás kakadu, pedig valóságosan csupán simogatásra vágyom, testiség nélküli, igaz barátságra, szerelmes szeretetre.

Van, amikor igazat adok magamnak, a szerelmet angyali állapotnak magyarázom, máskor pedig férfias programozottságom bódult perceiben a testiség vágya éget, agyam belső vetítő-jén csömörlésig sorjáznak a Katherinára írt pornográf jelenetek. Kezdem érteni azokat a férfiakat, akik a Mindentudó iránti szerelmükben a kolostorok zártságát választják, a világi dolgoktól való menedékülésükben gyakori imádkozással, gondolataikból is igyekeznek szám-űzni a kárhozatot jelentő női nemet.

Diadalordítás ébresztett álmodozásomból, Katherinának valószínűleg sikerült beakasztania a bográcsot a lánckarikába, és a nagy merítőkanállal kimérnie az első adagot valamelyik vendége tányérjába.

Összeszedtem a konyhát. Napi cserkészfogadalmukat teljesítő gyerekek jóleső érzésével nyugtáztam, hogy jócselekedetemet véghezvittem.

Később Katherina, egy vadítóan szép szőke csaj kíséretében átjött, és addig unszoltak, amíg levetettem konyhai kötényemet, pedertem egyet láthatatlan bajuszomon, és követtem őket.

Közben a szőke lány, akit Dézinek hívnak, mozgékonyságát fitogtatva fordult-perdült szoba-konyhámban, elismerősen köhintett szűzi nászágyam szemrevételezésekor, amit úgy fordítottam a magam metanyelvére, hogy ez a lány valószínűleg tudja „mitől döglik a légy".

Zsenge fiatalkorom óta figyelem a nőket, és azt hiszem érvényes következtetésekre jutok, akaratlan mozdulataik, arcmimikájuk, testbeszédük megfejtésekor, további szertelen viselkedésüket előre látva. Ezért nem ítélem el azokat sem, akikben vérnyomásukkal megegyezően toronymagasságba ugrik a kíváncsiság, végigszáguldoznak minden idegen lakásban, bekukkantanak a ruhásszekrényekbe, a fürdő orvosságos fiókjaiba és a hűtőszekrénybe, ahol rengeteg a csodálkozni valóra találnak, miközben szexisen óóóznak, vauuuznak, pontosan úgy, ahogyan szeretkezés közben szokták ösztönözni nem eléggé szilaj partnereiket. Az ilyen nők ösztöne azt diktálja, hogy felmérjék a lehetőséget. Először a „Van hol?", utána a „Van kivel?" érdekli őket. A lehetőség idejét pedig csapongó nőiességük rendszerint hol elnapolja, hol a bizonytalanra bízza. Vannak olyan rámenősök is, akik nem kéretik magukat, hanem a „Pont most és rögtön!" hívei, mert tudják, hogy kielégülésükhöz rengeteg próbán át vezet az út. Sajnos többen vannak azok, akik mindenféle férfiúi csalétekre sem válaszolnak, érzéketlenek a hímekben gerjedő szexuális vágyra. Örömmel láttam, hogy ez a szőke, tudja, mit akar, tájékozódása ösztönös, könnyen ki lehet vele kezdeni, mert könnyű Dézit táncba vinni...

Kötényem spenót zöld, rajta fekete betűkkel, anyósoknak való figyelmeztetés áll, amely így kezdődik: Bő beszédét szűkre fogja, ha mesélni kezd, a lényeget mondja, menyét, vejét elfogadja...

Megpróbáltam lefordítani valamennyit kötényszövegből, hogy magamra hívjam a Dézi figyelmét, de a szőke bombázó, svéd fordításomra érzéketlen maradt. Kiderült, hogy angolon kívül más nyelven nem kíván beszélni. Katherina mentett meg a teljes felsüléstől.

Amíg lakásomból átléptünk a jóllakott társasághoz, sikerült a két nő sablonmosolyát valamennyire állandósítanom, azzal, hogy szakácstudományomat férfiasságom egyik mutatójaként igyekeztem beállítani.

Minden főztömben, magyaráztam Dézinek, s azt hiszem Katherina hűen fordította, erő és boldogság lakozik. A boldogság magyarázatára sajnos nem jutott időm, pedig kedvem lett volna elmagyarázni nekik is, hogy az emberi élet leggyötrőbb vágya: minél többet összegyűjteni azokból a mámoros pillanatokból, amelyekért érdemes élni. A boldogság keresése kielégíthetetlen vágyunk, beteljesülésével véget ér életünk.

Boldogság!, köszöntöttem a Katherina lakásában tartózkodókat.

Néhány gyertya világított, valami érzelmes dal úszott a levegőben egy láthatatlan CD-lejátszóról, és, amikor Katherina, kedves szomszédjaként és kiváló szakácsaként bemutatott, árnyak elevenedtek meg a félhomályban, vidám hurrával köszöntöttek. Szerénységet mutattam, integettem, hogy „nem tesz semmit"és minden OK. Egy lányos mozgású fiatalember lépett mellém, franciául mondott valamit. Közelebb dugta arcát, biztató mosolyát nem értettem, hangosan mondtam a nevem, követték példámat, sorra megtudtam ki kicsoda, egy lány olaszul szólt hozzám, egy német fiú pedig angolul. Köszönték a kosztot, bizonykodtak, hogy pazarul tele ették magukat, és élvezték a különleges ízeket.

Magyaros ízek, jegyeztem meg, de nem folytattam, mert az érdeklődés, amilyen erőltetetten jött, olyan gyorsan elült. Egy marokkói lány ringatta csípőjét a konyhából jövet, de még korai volt táncra biztatni a vendégeket. Katherina vörös bort töltött a poharakba, engem is kínált.

Két poharat emeltem le a tálcáról, az egyiket Dézi kezébe nyomtam, és leültem vele a sárga takaróval borított ágyra. Bal kezemben a pohár, jobb kezemet, tenyeremmel felfelé fordítva az ágyra fektettem, hogy Dézi ráülhessen. Pillanatra sikerült, éreztem a lány ruganyos fenekét. Szerettem volna valami sikamlósan mondani Dézinek, de angolul nem jutott semmi az eszembe. Dézi, úgy tett, mint aki véletlen áldozata, szó nélkül lecsúszott tenyeremről, közben rám kacagott. Arra gondoltam, hogy öregesen hideg lehet a tenyerem.

OK, mondtam nevetve.

OK, mondta Dézi, és ezzel mindketten befejezettnek tekintettük az egymáshoz való közeledés kísérletét.

Cseppet sem bánkódtam ezen, a Katherina ágyán ültem, s ha rácsavarodhattam volna Dézire, akkor is, Katherina járt volna az eszemben. Meleg hullámként csobogott át rajtam a felismerés, hogy a Katherina ágyát csak vékony fal választja el a saját ágyamtól, álmomban eltüntethetem majd a falat, átnyúlhatok, átkarolhatom, és meleg lélegzete simogathatja majd arcomat.

Svédes hirtelenséggel fogyott a poharakból bor, de újabb üvegek kerültek elő a konyhából. Dézi már rég ott hagyott a Katherina ágyán fogant képzelődéseim szótlanságában, és egy csokoládébarna egyiptomi lány tükreként ringatózott az egyre vadabb zenére.

Legeltettem a szemem a társaságon.

Tizenvalahány nő, és velem, vénemberrel együtt, három férfi volt Katherina vendége. A francia fiú valószínűleg homokos, a másik, aki többnyire a velem szembeni falat támasztotta és láthatóan megártott neki az ital, szótlanul bámult a félhomályba. Ha jól emlékszem, Wernernek mondta magát, egy a sok unalmas svéd férfiak közül, akik különleges tehetséggel, fél óra alatt képesek a félénk józanságból a bamba részegségbe átlépni.

Földre raktam üres poharam, és néhány tétova lépéssel kioldalogtam a szobából. Az előszobában megvártam, amíg magamra maradok, nem kellett senkitől sem elbúcsúznom, aztán fürgén leléptem.

Lakásom ajtaját, távoztunkkor, nem a kilincset használva csuktam be, hanem csak úgy behajtottam magam után, hangtalanul beléphettem. Egy darabig még bolyongtam a lakásban, körbejártam a szobát, helyre raktam azokat az örökösen rendetlenségbe kívánkozó apró dolgokat, amelyek bosszantásomra, időnként maguktól kimozdulnak helyükről, hogy kíváncsian elkalandoznak, új gazdát, új helyet keresve maguknak. Szellőztettem és nagy, magamat sajnáltató sóhajtásokkal, lefeküdtem.

Ha Dézi kedve úgy kívánta volna, hogy velem töltse az éjszakát, észrevétlen beosonhatott volna szerény hajlékomba.

De Dézi, és egy alig észrevehető, szürke verébséget magára vállaló lány, Katherinát közrefogva, a padlóra vetett takarón, egymást hempergették titokzatos megnyugvásba.

Az éjszaka sötét. Furcsa szerelemük: hűvös holdvilág.

Gyere már!, szólt orrsövény-ferdüléses hangján Dajcs, a művelődési rovat legöregebb munkatársa, miután türelmetlenül ismét kopogott a napilap fotólaboratóriumának ajtaján.

Feri, rettenetes szokásához híven, megint késlekedett. Képeket pátyolgatott a gyengén megvilágított előhívó levében, sietve átrakta mindet a fixáló oldatba. Fusizott. Kopaszodó orvos ismerőse bízott rá egy filmtekercset.

Bájos női aktokat láthatsz majd, figyelmeztette a megrendelő, de ha felismersz is valakit a nők közül, hallgatnod kell, mert jobb kerülni a botrányt, mint belekavarodni.

Az orvos figyelmeztetésből annyit jegyzett meg Feri, hogy titkot bíztak rá, amiről hallgatnia kell, s ennek azért örült, mert a titkos munkáért nyilvánvalóan több pénz jár, az orvos nem méltatlankodhat, nem is reklamálhat, amikor benyújtja neki a számlát.

Pillanat, nyugtatta Feri az ajtó előtt toporgó újságírót.

A fényképészek pillanata olykor hosszabb a borbélyötpercnél.

A lemosóba folyamatosan csörgedező vízben hagyta a fehér hátlapjukra fordított képeket, aztán sietve megragadta mindenféle fotófelszerelésétől dagadó táskáját és a szárító szekrény mellől előkotort egy háromlábú állványt. Ajtót nyitott, és kilépett a szűk laborból.

Igyekezz!, biztatta Dajcs, vár a szobrász.

Miféle szobrász?, hőkölt Feri, nekem most a megyei rendkívüli plenáris ülésről kell első oldali képeket hoznom.

Ne hülyéskedj!, méltatlankodott Dajcs, a heti terv szerint, ma egész nap az enyém vagy.

Igen, de a főnök két perce szólt, hogy rögtön induljak!

Dajcs rohant a titkárhoz, aki a fotósok munkabeosztásáért felelt. A titkár széttárta a karját, a főnök utasítását érthetőnek és logikusnak mondta.

Dajcs szerencséjére Jenő éppen akkor érkezett vissza egy iskolai riportról, felvételei nem kellettek az aznapi számba, így a titkár utasítására mehettek az Állami Díjjal nemrég kitüntetett szobrász műtermébe. Indulás előtt Jenő a műtermi fotózáshoz szükségesekért beugrott a laboratóriumba. Beugrást mondott, de ez úgy sikerült, ahogyan azokon a minden rezdülést mutató lassított filmeken szokásos. Jenő megtanulta, hogy ugrálni neki nem érdemes, és nem is szabad. Mert, aki le van szarvas bőrrel takarva, ne ugráljon! Az iparosnak adnia kell magára, másként akárkik, még ezek az icki-ficki újságírók is, lenézik, megalázzák, kihasználják.

Gyere már!, biztatta orrsövény-ferdüléses hangján a laboratórium ajtajában Dajcs. Amikor az ismételt nyaggatásra végre Jenő kilépett az ajtón, Dajcs kíváncsian, hideg fuvallatként elsiklott mellette és a lemosóban úszkáló fényképpapírokhoz lépett.

Várlak!, szólt fenyegetően Jenő, hogy a képeket babráló Dajcsot észre térítse.

A betolakodó nem zavartatta magát. Csipesszel rendre átfordította a képeket, s a látottak ámulatában, hol füttyentett, hol sóhajtozott. Máskor is ezt tette a laborban, mert rosszallta, hogy a lap két fotósának dolgai örökké szanaszét, mint megállapíthatta, „művészi rendetlenségben”, hevernek a laboratóriumban.

Nem éppen művészi fotók, dünnyögte Dajcs sajátos orrhangján. Bosszúságához lefitymáló szavakat keresett, de nem talált. Jenő attól tartott, hogy Dajcs ezt a jelenetet is megörökíti majd a lap irodalmi mellékletét „megkarcolva”, s akkor kollegáik és az olvasók gazdagabbak lesznek egy a szerkesztőkről terjesztett pletykával. Hallgatott, és a súlyos csöndben kulcsra zárta a laboratórium ajtaját.

Dajcs szájtátva figyelt.

Nem Jenőt, hanem a szűk folyóson közéjük nyomakodó szőke lányt bámulta.

Feri!?, szuszogta szexisen a lány. Ferit keresem!

Hát a Jenő nem kéne?, parafrazálta jópofáskodva az ismert skót viccet Dajcs.

Itt van?, kíváncsiskodott a lány, miközben a laboratórium ajtajának rézkilincsét fogdosta.

Azt mondta, itt keressem ... Életbevágóan fontos!

Jenő némán nézett Dajcsra. Pillantásával azt magyarázta, hogy ő nem tehet róla. Szemöldöke rándulásából kiolvasható volt a sajnálkozás: Ilyen az élet! Csupa, csupa meglepetés és akadályfutás...

Az akadályt mindketten aprólékosan megvizsgálták: tömött, divatos rongyokba bujtatott, hirtelen szőke, testileg-lelkileg gurulós, tömötten is bájos pöttyös labda forgolódott közöttük. Kozmetikája ünnepélyes, szavai válogatatlanul bugyborékoltak tartósrúzzsal kikent ajkai közül. Egy volt azok közül a lányok közül, akik túllépve a pubertáskori kínokon, rájöttek, hogy erőltetett szépségükkel már nem, hanem csakis rámenőségükkel szerezhetik meg álmaik férfiúját.

Az öregek sehogy sem értik ezt a kificamodott erkölcsű világot. Az ő idejükben a lányok többsége kétségbeesetten ragaszkodott szüzességéhez, a nászéjszakán bizonyítaniuk kellett ártatlanságukat. Ha elvesztették vagy elvesztegették a bizonyítékot, úgy kívánta a becsület, hogy meggyónják ezt jövendőbelijüknek. A férjek az ilyen könnyes vallomásoktól kissé meghatódtak, és saját kicsapongásaikat szégyellve, beérték kevesebb büszkeséggel, mert az sem akármi, ha másodiknak mondhatták maguk, vagy legalább dobogós hely jutott nekik. Aztán ahogyan terebélyesedett a női egyenjogúság, az emancipált lányok nyűgnek találták, és fölöttébb igazságtalannak, hogy a szüzesség csak a lányoknál ellenőrizhető. Érvényre juttatták az emberi kapcsolatokban általánossá vált módszert, amelynek jelszava:

Amiről nem beszélünk, az nincs!

Máig titok, hogy miért, milyen céllal alkotta az emberformáló természet a nőknek azt az ideiglenes nyílászárót. Talán figyelmeztetőül, hogy az egyenjogúságot hiábavalóan keressük a lábak között. Hiába erőltetik a férfiasodó nők, és a nőiesedő férfiak, kificamodott öltözködésükkel, a valamikori gyengébb nem pedig hiába erőlteti fiús hajviselettel, férfiaktól eltanult dohányozhatnékjával, trágárkodásaival. A nő, a génjeibe rótt hirtelen hangulatváltozásoknak köszönhetően, már nem az egyenjogúságért küzd, hanem az uralkodásért, és ilyenkor visszaveszi ősi fegyvereit, nemiségét fitogtatja, a meztelenkedés divatjának hódol, amíg van mit mutatnia, vagy hervadó bájainak idején, a sejtetést műveli, szolgai férfiasságra idomítva ellenfeleit. A felülkerekedés vágya hajtja az ágyban is, uralkodni akar a tétlenségre ítélt férfi fölött. Az odaadó nő helyébe a szeszélyes nő lép és egyre inkább csupa kapkodás az élet.

Ahogyan mindez összezavartan, mint riadt marhák a kietlen vadonban, átgázolt a Jenő agytekervényein, tompa szégyenérzet környékezte, hogy már megint a nőkre gondol.

Amióta az eszét tudja, csupa sóvárgás az élete. Környezetéhez igazodva, megpróbálta elhessegetni a krónikus betegségekhez, a kiújuló nyavalyákhoz hasonlatos, olykor erőt adó, máskor émelyítően elkeserítő érzést, mintha valamilyen hatalmas üresség gomolyogna belsejében, ami örökösen arra ösztönözné, hogy kitöltse. Erotikus álmaiból üldözöttként ébredt, elfutni való kedvében saját magát korholta. Akaratát hajnali mezei futással, súlyzózással próbálta erősíteni, de amikor napi munkáját végezve belevegyült a tömegbe, és fényképezőgépének lencséjét a kért téma felé fordította, mindegyre belelépett a képbe, ha nem is egy húsvér nő, mert ezt megtiltotta magának, de egy-egy női alkatrész, ruhakivágásból kidomborodó ruganyos mell, libbenő függönyként működő hajzuhatag, friss hússzínű érzéki ajak, ringó gömbölyű fenék és a magas sarkú cipőktől angyalivá karcsosuló láb. Biztos volt benne, hogy a vele egykorú férfiak szeme előtt is ott lebegnek ezek a z izgató látványok, de nem beszélnek róluk, úgy tesznek, mint akik nem látnak, nem éreznek, nem vágyakoznak, közben még a vén trottyoknak is szinte csorog a nyáluk holmi elleshető, ingyen nőiesség után. És meg is kapják mindazt, amire szükségük van ahhoz, hogy piszkos fantáziájuk lihegve erotikus tájakra vezérelje őket.

A nők, ha már beindultak, esztelenül robognak a teljes pucérkodás felé, ősi ösztön hajtja őket, hogy a másik nem figyelmét magukra tereljék, a kelletés célja pedig pontosan megegyezik az állatvilágból ismertekkel, kiválasztani akarják a maguknak megfelelőt.

Na, nem azért, hogy a fajfenntartást szolgálják. A nők maguk kelletésének, az egyre fogyatkozó kivételeket kivéve, ma már alig van köze a szerelemhez, a nemi aktushoz, sokkal inkább az anyagiak, a társadalmi ranglétrán elfoglalható hely, a kellemes otthon kialakítása, a gondtalan élet elérése a tét.

Jenő tudta, hogy az emberiség évezredes tiltásban tengeti életét, az egészséges nemi ösztön kibeszélését pornográfia címén tiltja a jó ízlés. Csak az egyszerű, a tanulatlan ember sóhajthat fel büntetlenül, amikor a szemrevaló ismerős lányt szemébe így dicséri:

Gyöngyvirágom! Örömest megb...nálak!

Félévszázaddal ezelőtt ezt is szebben fogalmazták meg a talpig férfiak:

Galambocskám! Egyből felcsinálnálak!

Ha a lány ettől egy kicsit elpirul, még szebb, ha szájjal, attól még kívánatosabb. És akik előtt történik ez a jelenetet, elmosolyodnak, nem érzik közönségesnek, mert olyan természetes ez, mint, amikor a kakas a tyúkra mászik a majorságudvaron, a nyuszi gazdája előtt szerelmesen párjára ugrik ketrecében. És különlegesen méltóságteljesen ünnepi alkalom az is, amikor a különös gonddal gondozott csődörök munkálkodnak, amit nemükre való tekintet nélkül, egyforma és természetes kíváncsisággal figyelnek az emberek, csodálva a teremtés erőt és szépséget mutató varázslatát. Nevén nevezni a dolgokat, azok kiváltsága, akik a nemi aktusban nem a közönségest látják, hanem a lélekből induló az örök vágyakozás beteljesülését.

Izgató, de a körülményeskedéstől őszintétlen minden olyan megszemélyesítés, amit egy felkapott író regényében olvashatunk, aki az eszményi nőt nem a városhoz hasonlítja, hanem a várost nőnek képzelve járja be képzeletének édeni tájait. Kell lennie egy keskeny, de szépséges ösvénynek a közönséges, a pornográf, a malackodás és a testi szerelmet szemérmesen titkoló, paplan alá szorító, szégyenletes titoknak, bűnös tabunak akart területei között. A tiltott élvezetek közé sorolta ezt is az egyház, mert sokallta az emberi teremtéssel járó élvezetet, a fontatáshoz a kínokat azért képzeli találónak, mert a félelemtől görnyedt embert könnyebben pásztorolhatja.

A régi filmekben az ágyjelenetetek végén a párok rendszerint rágyújtottak, előtte pezsgős vacsorát láttunk, a lelki sérültek és az impotensek kábítószereztek. A filmes romantika a szerelmet robbanó erejű vetkőzéssel ábrázolja, amikor szexuális vágyuk kielégítése és az egymáson való uralkodás igézetében egymásról tépik a ruhát. A pornófilmek közelképes, izzadságszagú és nyögésekkel hangszerelt mutatványainak semmi közük a szerelemhez.

Az élvezetektől való függőség, betegség. A szerelem ízlésficama. De elválasztani a szerelmet a szexualitástól - képtelenség.

A szerelem szökőévhez hasonló ritkaság.

A testiség a hormonok egészséges működésének bizonyítéka. Az önmegtartoztatás, egyházi szigorral sem kivitelezhető. Ki-ki a maga ösztönös útját járja.

A szerelem a mennyország szivárványos csücske, felvillan, és eltűnik a barátság embernyi tengerében.

A város szépfiúinak sorrendjében, Feri, előkelő helyen várta a lányok felajánlkozását. Hullámos szőke haját a füle mögé nyalva szoktatta, a múltszázadban használatos bajuszkötők mintájára, a saját maga által készített, éjszakai kötéssel. Magas volt, vállas és kékszemű. A kor divatja szerint sportosan öltözött, és a lányok fogadást kötöttek, kinek sikerül hamarabb

ágyba bújnia vele. Jenővel ellentétben, pillanatra sem voltak aggályai a noteszében sorjázó nők lelkizését illetően. Tapasztalta, hogy, ha kis időre is, de kedvelték. Ő is kedvelte az általa hódítottakat, és azokat, akik őt meghódították. Mindezt szerelemnek gondolta, amelyből, úgy érezte, bőségesen kivette részét. Házasságát, ideje a megnyugvásnak, újrakezdésnek akarta. Nem volt tudatában, hogy menekülés volt.

Dajcs sövényferdülésén át szippantott lélegzetvétellel kommunikált. Hangtalanul így fogalmazott: Te Jenő, ez nem is olyan rossz... Jó lesz nekünk! Mi?

Jenő visszaillesztette a kulcsot a zárba, fordított egyet rajta, és betessékelte a lányt a laborba.

Itt várjon!, mondta barátságosan. Nemsokára visszatérünk. Lehet, hogy közben Feri is megérkezik.

Nagyon kedves, szólt mosolyogva a lány és egyetlen mozdulattal kibújt rózsaszínpettyes tavaszi kabátjából.

Leülhetek?, kérdezte az ajtót kívülről az orra hegyére húzó Jenőtől.

Le is feküdhetsz!, biztatta mélyet szuszogva Dajcs. Rámenős biztatására kuncogás volt a felelet.

Jenő a lány mélyen kivágott blúzába alig rejtett gránátalmák táncát csodálta, Dajcs a szőkeség miniszoknyájából kivillanó homályától kapott enyhe áramütést. A lányra zárt ajtó előtt lüktetve dolgozott férfias képzeletük.

A szerkesztőség kerékpárjain, egymás mellett kényelmesen pedálozva tették meg a városon átvezető utat. A szobrászművész műterme a dombtetőre húzódó villasor végén állott.

Dajcs négyikszes, irodalmi próbálkozásairól ismert matematikatanárként került a szerkesztőségbe. Jenő szívesen dolgozott vele, felnézett a mindenben tapasztaltabb, nyugodt és határozott fellépésű riporterre. Egyik terepútjuk alkalmával a szerkesztőség terepjáróján „beugrottak” abba a hegyaljai kis faluba, ahol fiatal tanárként, mint Dajcs mondta, „szép emlékű” éveket töltött. Jenőnek az a feladat jutott, hogy Kati nénit megörökítse.

Kati néni házának „tiszta szobájában” lakott egykor Dajcs. Az özvegyasszony főzött, mosott, takarított rá, de fő elfoglaltsága szerint íróasszony volt, akit a szomszéd falvak varróasszonyai gyakran felkerestek, hogy kalotaszegi mintákkal telerajzolja rég készült fodorvásznaikat, az egyre ritkábban használt lenvászon ingek és gatyák kézimunkára alkalmatos darabjait.

Itt semmi sem változott, állapította meg örömmel Dajcs, amikor a konyhába lépve megölelte az öregasszonyt. Két fiatalabb menyecske társaságában régi mesterségét gyakorolta Kati néni. Elérzékenyülve köszönte a „Tanár úr” kávé ajándékát, s mutatta Jenőnek arasznyi vastagságúra növekedett rajzmintáinak gyűjteményét.

Dajcs bevezette Jenőt abba a szobába, ahol egykor lakott, s elmesélte, hogy az írásos rajzokra várakozó menyecskék, a Kati néni biztatására, a konyha felőli ajtón be, a verandára nyílón pedig diszkréten kifelé sorjáztak miután a tantó, tőle telhetően mindet megadott nekik, amit kívántak.

Jenő nem győzött csodálkozni azon, hogy az évek távlatából felidézet csiklandós történet tényszerű leírása, a dolgok nevén való, természetes egyszerűséggel történt megnevezésekor pillanatra sem merült fel, hogy a menyecskék tiltott dolgot cselekedve, az erkölcsi zátonyra futás félelmével küszködtek volna. Ebben az eldugott kicsi faluban valamiféle őskori szokások és jogok uralkodtak olyan természetességgel, ami ma már nehezen érthető: a szomjas vizet kér, s akinek mély és friss vizű a kútja, ad belőle számolatlanul. A menyecskék joga, íratlan szabályok szerint, igényeiknek megfelelően működik.

Fennebb a hegyekben, ahol egyik hegyről a másikra átkiabálnak az emberek, ha segítségre van szükségük, a messziről jött idegent nagy tisztességgel fogadják. A juhtúrós puliszka-vacsora után a férfi vendégnek a „tiszta szoba” jár, és ha érett lány van a családban, akkor ő hálhat a vendéggel. Reggel, amikor a gazda búcsúzik, a vendégtől hálálkodik: „Köszönöm, hogy megtisztelte a lányomat!” Ezt is Dajcs mesélte, s hogy ne kételkedjenek szavában, hozzátette, vele is megtörtént.

Jenő örömmel készített portréfelvételt a Kati néni mosolygós ráncairól. Körbefényképezte a házat, és a menyecskék közül és lencsevégre kapott néhányat.

A faluból kifelé az iskola mellett vezetet az útjuk. A szerkesztőségi kocsi sofőrje vicces kedvében pillanatra megállította a terepjárót és az útra kicsődült gyerekseregben egy csokor tizenéves fiúra mutatott.

Na, de ilyet?! Nézzétek csak, nem hiszek a szememnek! Szakasztott az apjuk! Ugye, mennyire hasonlítanak ezek a gyerekek Dajcsra?!

Az irigység öregít, mondta csendesen Dajcs, és a bölcsekhez hasonlatosan titokzatosan mosolygott.

Feri munkamódszerével ellentétben, Jenő az alapos beállításokat, a nem sablonos, inkább meglepően furcsa megvilágításokat, az aranymetszés szabályait magán hordózó felvételeket kedvelte. Előre megtervezett fotóihoz aránylag kevés filmkockát használt, s ezzel k kivívta az anyaghasználatra szigorúan figyelő titkár elismerését is. Ezzel szemben Feri, minden riporton, sűrűn csattogtatta fényképezőgépeit. Fiatalságával járó éretlensége arra ösztönözte, hogy ne keresse a megfelelő, a legelőnyösebb megvilágításokat és beállításokat, hanem úgy tegyen, mint a háború idején a dombtetőről városba özönlő részeg ruszkik, akik célozni elfelejtettek, vaktában engedték a dobos géppisztolyokból a sorozatokat, s ha a rengeteg golyóból célba talált néhány, hitték, életüket így menthetik. Feri erőssége nem a képalkotás, a fények és árnyékok tudatos keresése volt, hanem a laboratóriumi munka. De sűrű kattogtatásának tulajdoníthatóan, a rengeteg felvétel között mindig volt néhány, amit a szakavatott fotósok is elismeréssel fogadtak. Apjának valamikor fényképészeti műterme volt a főtéren, ahol a város előkelő polgárai készíttették családtagjaik sejtelmes hangulatú portréit. Régi kisvárosi szokás szerint az apák mesterségét a fiak örökölték. Az iparosok nem szívesen adták át mesterségbeli titkaikat másoknak. Inasaiknak és segédeiknek, ha volt rá tehetségük, el kellett lopniuk a mesterség titkait. Ferit még serdülőkorában sem érdekelte a fényképészet. Az apja kénytelen volt bezárni a fényképész üzletének sötét szobájába, hogy kiszakítsa a városkörnyéki gyümölcsösökben kószáló semmirevaló társainak társaságából. Az apránként kapott laboratóriumi feladatok orrvérzésig való gyakorlásával, aztán életre szólóan olyan mesterségbeli tapasztalatot szerzett, amelyekkel elismertté tették nevét a szakmában.

Déltájban tértek vissza a szerkesztőségbe. A laborban, Feri idegbajos orr-rángatózásaiból és a megszokottnál összehasonlíthatatlanul rendetlenebb frizurájából kikövetkeztethető volt, hogy valami nincs rendjén. Ibolyakék szeme időnként meghibásodott blitzként fénylett.

Felszívódott?, érdeklődött, Dajcs, amúgy mellékesen a lány hogylétéről, miközben szemével az aktfotókat kereste.

Jó emberek kicsi helyen is megférnek!, mondta csúfondárosan Jenő, miközben cuccait rendezgette.

Jól kiszúrtatok velem!, méltatlankodott Feri. Minek kellett azt a lány ide beengedni!

Megsajnáltuk. Azt állította, életbevágóan fontos, védekezett Jenő.

Napok óta üldöz, dicsekedett magát sajnáltatva Feri, s a kényeskedő szépfiúk modorában előadta, hogy az a lány nyíltan megmondta, nem akar mást tőle, csak egyszer lefeküdni. Egész életére szóló emléket akar, hogy amikor véget ér fiatalsága, büszkén elmondhassa, ő is volt valaki, hiszen a város legszebb fiújával volt dolga.

Ferinek esze ágába sem volt ellenállni, a lány csupa tűz volt. Megígértette a lánnyal, hogy büszkeségét magában őrizze, mert ha mindenkinek elmondja, abból esetleg kára is származhat, nem tudhatja, minek nézik majd.

A laboratórium ajtaja, rendszerint, belülről volt zárva. A lány tehetséges volt, és Feri vonakodása ellenére is megszerezte, amit akart. Feri utólag azért dühöngött, mert aznap estére, egy régóta várt légyottra volt hivatalos. Attól félt, hogy a délelőtti kaland miatt ott majd csúfosan felsül.

És akkor mi van?, kérdezte Jenő, és Dajcs egykori, sokkal nagyobb erőfeszítéssel járó falusi próbatételeivel példálózott.

Naponta többször? Nem hiszem, hogy képes vagyok rá, idegeskedett Feri.

Nézzük meg az aktfotókat, ajánlotta jóindulatúan, burkolt atyai segédnyújtásként, Dajcs.

Miféle fotókat?, csattant fel Feri.

Látta a lemosóban, mondta Jenő beismerően.

Nem láttatok semmit! Nem tudtok semmiről! Rendben?!

De hiszen köztünk marad, ígérte Dajcs. Nem nagy dolog...

Miről beszéltek? Itt sohasem láttatok aktfotókat! Rendben?!

Nahát! Nyugodj meg. Mitől lettél ilyen irigy?

Ne forszírozd...

Nem forszírozom, majd máskor....

Dajcs otthagyta a két fotóst, akik egy darabig még osztották a semmit, aztán ketten többfelé elviharzottak, saját nyugodalmuk keresve.

Egyszer minden kitudódik. Ez a bölcsesség, a gyógyulást kereső, pucér nőket fotózó orvos esetében is igaznak bizonyult. A tettest egy roppant ideges férj leleplezte. Az orvos, baráti körében kézről kézre járó fényképalbumában, azoknak a nőknek az aktfelvételeit gyűjtötte, akik ellentmondást nem tűrő utasítására, az alapos orvosi vizsgálat céljából, rendelőjének spanyolfala mögött vetkőztek. A mennyezethez és a spanyolfalhoz erősített, rejtett és távvezérlésű fényképezőgépeivel olyan, különféle szögből és kiváló megvilágítással készített sorozatfelvételeket, amelyek a nyugati országok bárjainak sztriptíz jeleneteit idézték a csorgónyálú, a női testek izgató látványára mindig éhes, csámcsogva élvezkedő férfinépnek, az érdeklődésnek köszönhetően egyre táguló „szűkebb” baráti körének.

Az orvos azzal védekezett szigorú, az albumot ronggyá lapozó bírái előtt, hogy a szocialista erkölcs szigorúságain kívánt némileg enyhíteni, hiszen a női test szépségeit az ókorban sem titkolták, és semmiképpen sem gondolt arra, hogy a nyugati pornólapok hiányát pótolja, hiszen az köztudomásúan tiltott és törvénybe ütköző cselekedet, hanem éppen ellenkezőleg, minden alantas gondolat nélkül, azt az örökérvényű csodát kívánta megörökíteni a l’art pour l’art szellemében, amelyre, legjobb példa a múzeumokban megcsodálható Milói Vénusz.

Az előzetes vizsgálat alkalmával a megyei párttitkár, akinek a felesége, túlsúlyos „teltkarcsúsága” miatt, nem került be az albumba, sértődöttségét mutató rákvörös arccal, „kézből megkontrázta” a szánalmas védekezést, ugyanis segédje idejében megsúgta, hogy a Milói

Vénusz altestét sűrű redőkben omló hófehér, sejtelmesen áttetsző márványlepedő fedi, ezzel szemben az orvos által készített illegális felvételeken végül bugyi sem maradt a pácienseken.

Az orvos rendes volt, magára vállalta az aktfelvételek laboratóriumi kidolgozását is, de végül kitudódott, hogy a képek a pártlap fényképészeti laboratóriumában készültek. Sok hercehurca után, az orvos megúszta néhány év börtönbüntetéssel. Ha a megyei titkár felesége is benne lett volna az albumban - talán le is lőtték volna.

Jenő, akkoriban, néhány álmatlan éjszakával öregedett. Feri meggyőződéssel állította, hogy Jenő jelentette fel a fusizásért. Dajcs is szóba került Feri gyanúsítottjai között. De aztán az is kitudódott, hogy az a szőke lány volt a tettes, aki egyetlen egyszer töltött pásztorórát a laboratóriumban. Takargatott indoka pedig az volt, hogy Feri nem hívta többé sem randevúra, sem a laboratóriumba. És hiába várt rá napokig a lány, pedig nyaralásra utazott szülei távollétében azt is megígérte Ferinek, hogy ruhátlanul is, minden oldalról fotózhatja majd. Ekkora sértést még a hollófekete hajú lányok is nehezen tűrnek.

A szőke következmények hideg zuhanyként ömlöttek Feri nyakába.

Kirúgták a laptól, és még a fényképészeti szövetkezetben sem kapott munkát. Amatőr fotósoknak segített, esküvői mulatságokon fényképezett, hogy valami pénzhez jusson. Szemfüles lévén, aztán, megismerkedett és hirtelen házasságot kötött egy enyhén csípőficamos lánnyal, akit amerikai rokonai segítettek. Másfél éves várakozás után, legálisan, elhagyták az országot. Bostonban, a természetrajz-múzeumban kapott munkát. Bogaras, mondták róla itthon ragadt ismerősei. Teltek az évek, Feriből Ferry majd Frank lett. Kitűnni akart, de agyatlanul maga ellen dolgozott, hiszen minden igyekezetével az amerikaiaknál amerikaiabbnak szeretett volna mutatkozni, s így beolvadt a szürke emberek végeláthatatlan tömegébe. Egyre ritkábban látogatott haza. Amikor pedig megjelent a főtéren és a zöldségpiacon is hangoskodott, hogy magára vonja az emberek figyelmét, nem keltett feltűnést, a nők rá se hederítettek. Évtizeddel később, a helyi lapnál még szokásban volt, hogy jellemzésként, egymásra sütötték: Hű de okos vagy, de milyen hülye! Már senki sem tudta, Feritől származik az „elmés” megjegyzés.

Arra viszont volt Ferinek esze, hogy mielőtt távozik az országból, megbosszulja kollegája vélt árulását. Ugyanis Feri nem tudott a szőke lány feljelentéséről, azt hitte Jenő fújta be, s túrta ki állásából, hiszen köztudomású volt, hogy a küszöbön álló leépítéskor egyik fotósnak mennie kellett a laptól. Feri az alkalomhoz illően a New York Szálloda vendéglőjébe hívta búcsútalálkozóra munkatársait. Gint rendelt, s miközben élvezettel görgette szájában a jégkockákat, azokról a nőkről csevegett, akiket itt kell hagynia.

Nem őket, hanem magamat sajnálom, mondta gondterhelten. Hányszor becsaptak, átvertek, átejtettek...

A nő ingatag!, szólt gunyorosan Dajcs, de Feri nem kapcsolt, mert csak az előadások próbáin fotózott az operában, az előadásokat nem szívlelte a sok énekelt beszédért, képaláírásokat sem kellett írnia. Zenei műveltségének csúcsát az jelenttette, hogy személyesen ismerte és bámulnivalónak találta A Donát úton nyílnak már az orgonák szerzőjét, aki a dal sikerén felbuzdulva az első adódó alkalommal irigylésre méltóan akkorát dobbantott, hogy nyoma veszett a nyugati nagyvilágban.

Feri, zsebében az útlevéllel, ott a vendéglőben, megengedte magának, hogy atyáskodó hangon tanácsokkal lássa el az asztaltársaságot. Arról fecsegett, hogy ő már tudja, miként kell bánni a nőkkel. Különösen Jenőt oktatta, mert szerinte Márta, orránál fogva vezeti Jenőt.

Orvos barátomtól tudom, hogy Márta nem az a szende nő, akinek mutatja magát. Egy városban tanultak. Az orvos nőgyógyászatot, Márta gyermekgyógyászatot végzett. Valami olyat mondott, hogy igen közkedvelt vagy közismert volt az orvos növendékek között...

Dajcs jókedvében volt, nem titkolta, hogy Feri által rendelt gin hatása alatt áll.

Ismeritek a szállóigét:

Nem minden kurva medika, de minden medika kurva!

Jenő arcáról elfogyott a piros. Dajcs észrevette és visszakozott: Komolytalan nagyotmondás! Kit érdekel?

Nem azért szeretjük a nőket... Hanem...

Ez az! Ha nem... És akkor is!, kurjantott megjátszott jókedvében Feri, és repetáért intett a főpincérnek.

A múltba nézni - emlékezés. A jövőbe látni - tervezés. A történések öntörvényűek. Néha megmagyarázhatatlan, hogy mi miért történik.

Jenő magát korholta.

Hiszékeny vagyok, lágyszívű, mamlasz! Átvernek, mert naiv vagyok! Ismét megbuktam emberismeretből!

Elhittem, hogy Márta nekem való. Mert együtt tanulhatunk németül, mert zeneszerető, mert hivatástudattal végzi embermentő munkáját, mert a szülei szigorúan bánnak vele, mert nem módos, hanem szerény kisiparoscsalád gyermeke, mert a város szélén laknak, mert társasága nem mondható léhának, mert szűkszavú, mert mosolygós a tekintete, mert fehér a bőre, mint a falusi lányoknak, mert húsos a karja és kemény a melle, mert...

Ellenérvek bugyborékoltam benne, védelmébe vette a lányt, miközben a düh, akár a rosszgyomrúak savas böfögése, időnként kíméletlen szökőárként elborította agyát is.

Kurva ez is?!

Mint máskor, sétára hívta Mártát. A városszéli házak előtti virágoskertekben nyílott az orgona. A tavasz részegítő illatokkal kedveskedett a tél és a munka fogságából szabadulni vágyó embereknek. Mint mindig, kéznél volt fényképezőgépe, kis oldaltáskában teleobjektív, nagy látószögű objektív lapult, de ezen a sétán nem volt szeme a fotózásra.

Márta bő kartonszoknyáján virágok nyíltak a langyos napsütésben. Rózsaszínű csipkés blúza mögött, látni vélte a lány hamvas zsemlemelleit.

Egyszer, amikor a város patinás sósfürdőjében úszkáltak, Márta fürdőruhájának melltartóját lesodorta a medencébe ugráló hangoskodó társaság okozta meglepetés hullám. Márta nem sikított, nem kapkodott. El sem fordult, nevetve, parányi szégyenérzet nélkül helyére igazította melltartóját. Egyszerű természetességével elbűvölte Jenőt. Ez a kép megmaradt benne, így átlátott a rózsaszínű blúzon. Máskor szólni sem tudott volna a gyönyörűségtől, de most, akár a megcsalt férjek, keserű epét érzett a szájában és remegett a keseredettségében.

Minek néz engem ez a lány? Ennyire balfácán lennék? Megjátssza a szendét?

Márta gyanútlanul lépkedett mellette. Gondtalanul örült a tavasznak, és annak, hogy maga választotta párja van.

Szótlanul mentek a patakon átvezető hídig. Máskor itt letértek a patakpartra, s a domb hajlatáig sétáltak felfelé, ahol az erdő aljában furcsa, fejnagyságúnál is nagyobb homokkőgömböket lökött ki magából a patak. Egy-egy gömbre ülve, szoktak ott ráérősen beszélgetni.

Lássuk, mi van a túlsó parton, szólt Jenő, és átmentek a hídon. A dombok között kanyargó földes út Telekfarkára vitt, a tanyavilágba, ahonnan a város régi polgárai, szokásukhoz ragaszkodva, már hiába várták a friss tejet, a túrót, a vajat, tojást és a gyümölcsöt. Az út gödrös és sáros volt, a naponta kétszer erre haladó busz utasai, bár sohasem láttak tengert, mégis tengeribetegségben szenvedtek.

A hídon túl, Jenőnek úgy tetszett, a víz folyásának irányában, a közeli száraz sással gazdagon fedett kanyarulatban zöldell a patakpart. Esőkabátjára ültek és a csobogó patak szaggatott ütemére, Jenő elpanaszolta vérig sértettségének okát.

Fáj, hogy nekem nem szabad! Megértem, hogy a lányokat hírbe hozzák. Különösen azokat, akik ellenálltak. Rendben van, ne higgyünk a pletykáknak. De a mi a helyzet velem. Szeretlek és szeretsz. És mégsem vagy az enyém!

Márta felfogta társa megrendülését, nem szabadkozott, nem magyarázkodott, nem játszotta a sértődöttet.

S te most mit hiszel rólam?, kérdezte csendesen.

Jenő érezte, hogy valóban ez a döntő a kettőjük kapcsolatában, de férfiú büszkesége forró hullámokban lüktetett, könnyezett, amikor magához húzta a lányt. Márta nem ellenkezett. Meghatotta Jenő idegösszeroppanásos elgyengülése. Sajnálta a fiú kapkodó, bugyiját cibáló megrendültségét, felindulástól remegő, ismételt próbálkozásait.

Nem. Azt nem úgy kell, suttogta Márta anyásan. De akkor már Jenőnek vége volt, érthetetlenül gyorsan lelankadt. Összeszedték magukat, és szótlanul, de gondterhelten tették meg az utat a Mártáék házáig.

Márta, másnap délután, behívta a kapuból Jenőt.

Moziba mentek, mondta mosolyogva, amikor bezárta maguk mögött a szoba ajtaját. Egymás-mellé ültek a díványra. Csókolóztak. Aztán ruhástól estek egymásnak.

Fáj!, jajdul Márta, és a dívány sarkába húzódott. Jenő nem hallott, nem látott, nyomult kegyetlenül. Végül nem a kielégülés, okozott örömöt nekik, hanem az, hogy megtörtént, amire mindketten vágytak.

Jenő, mint általában, aznap is éjfél után került ágyba. Vetkezéskor, alsónadrágján, vérnyomokat látott.

Csupa vér volt a szoknyám, mesélte, következő találkozásukkor, Márta.

Hangjából hiányzott a büszkeség, bizonyítani semmit sem akart.

Ma elutaztam Katherinával. Nem tudom, honnan bennem ez az örökös utazási vágy. Egyszeriben nem találtam a helyem, elfogott a mehetnék.

Szülővárosom mellett van egy hegyoldalra épült kis falu. Élt ott egyszer, éppen születésem idején egy tüdőbajosan is kíváncsi tiszteletes, akinek könyvét olvasva reám ragadt a kívánság, hogy bejárjam a kerek világot. Messze nem mehettem, jártam szülővárosom környékét távoli falvakat, városokat.

„A kustifáját!" hallom a bálványosváraljai fogatos jókedvében elengedett kurjantását, miközben a cseresznyés décsei dombokon szekereztünk, s mint mindig, ha öröm az élet, verssorok tódulnak az agyamba, nagy elődeink és a saját fogalmazványaim keveréke. Így van ez, amikor kitehetem a lábam a szobámból. Két ház, két utca, dűlő, falu, világváros, ország vagy kontinens között a felszabadultság illatát érzem, fenyves erdők bódító levegőjét.

Ezért kellett nekem most is elutaznom.

Persze, csak gondolatban.

Meglepem ezzel az utazással Katherinát és magam.

Kikerestem számítógépemen egy olcsó utazási irodát, az ajánlott, ábécé sorrendben városok közül Dublinra kattintottam, bankkártyámmal fizettem a repülőjegyért és három különféle szállodában, egy-egy éjszakára foglaltam szobát.

Katherina kicsit szabódott, de aztán beleegyezett, hogy csütörtökön kezdjük a hétvégét. Biztattam, hogy hétfőn majd pihenten, és az utazás élményeivel feltöltődve folytathatja diplomamunkája képzelt gépkocsijának kárpittervezetét. Valójában azzal sikerült meggyőznöm, hogy sűrűn emlegettem a közmondást, miszerint: Jó tett helyébe jót várj! Merthogy sikeres gulyáspartija után, most rajta a sor, neki kell szívességet tennie. Gondolhatta, hogy valamit adnia kell, így kívánja ezt a betyárbecsület. Ekkor azt is a saját javamra írhattam, hogy nem sikerült lefektetnem. A nők hajlandóak arra, hogy ágyba bujásukat felértékelve, borsos árat kérjenek, és szolgáltatásnak minősítsék az aktusban való részvételüket.

Ilyenformán nem szólhatott egy szót sem. Nem mondhatta, felsőbbrendűségét mutató gúnyos mosollyal:

Bocsánat, kedves szomszéd, mi már kvittek vagyunk. Részedről a lakoma, részemről a hanyatt dőlés.

Ezt sohasem fogja mondani nekem, mert ennél sokkal többre vágyom. Nem szűrőm össze a levet csak úgy, néhány perces dögönyözésért. Nekem szívem van, meg érzékenységem és lelkem, vagy valami ilyesmi, ami az egyszerű testi együttlétnél többet, szebbet, élvezetesebbet kíván. Ha az volna a vágyam, hogy dülmirigyeimet kezeljem, gyakorta járnék bordélyházakba. Malmőben, ha titkolt is, van ilyen. Kicsit odébb Koppenhágában pedig, azt mondják, esténként nem mehetsz végig az utcán anélkül, hogy le ne szólítsanak a nők.

Szóval, Katherina se kell nekem csak úgy félig. Ha nem lehet minden porcikájában enyém, nem kell, rám ne számítson. Fölhorgadni egyébként, ha akarok, sem tudok. Csak a szívem fiatal.

Dublinban esett az eső. Az egyetem által működtetett szállodát hosszas keresgélés után találtuk meg. Nem akartam taxizni, a buszközlekedést pedig nem könnyű kiismerni valamely idegen városban. A szállodai szoba rideg volt, minden kártyával működött. Ázottan, éppen csak rendbe tettük magunk, és elindultunk valamilyen lakályos helyet keresni. Tapasztalnunk kellett, hogy a környéken nincs kocsma. Végül találtunk egy külvárosi vendéglőt, amelynek csak a bárja működött. Néhány helyi ember focimeccset nézett ott a nyakmerevítő magasságba függesztett tévén, és unalomból vagy megszokásból sörözött.

Nagy pohár söröket osztogattak, szőkét és barnát. A soron mi sem változtattunk. A barna sör fekete volt és jó maláta ízű. Köszöntem Katherinának jó angol tudását, hiszen nélküle bizonyára nehezebben találtam volna a szállodára, és még a sörrendelés sem ment volna olyan olajozottan, hogy a pubnak is beillő bár vendégeinek figyelmét éppen csak felkeltsük, s máris megfeledkezzenek rólunk.

Mi pedig legeltettük a szemünk, hogy meccsnézés közben mennyit szószaporítanak az emberek. Mellettünk, kis kerek asztalra dőlve két nő galagyolt, osztották a semmit.

Katherinát családjáról faggattam. Fiára gondolt, akit férje gondozott, egész heti munkáját megtoldva ezzel a Katherinának szabad hétvégével is.

A második pohár sör után kissé elengedtük magunk. Valami ennivalót kértünk, szendvics félét kaptunk.

Ösztönös vágyak fűtöttek, hogy jobban megismerjük egymást.

Nekem az furcsa, ha a férjed kitölt valamely nyilvántartó iratot, a foglalkozás rubrikába háztartásbelit kell, hogy írjon.

Miért? Egyenlők vagyunk, vagy nem! Katherina arcán, igenlő válaszomat előlegezve, a győztes mosolya tündökölt.

Nem ismerem a férjed Katherina, szóltam figyelmeztetően, de azt hiszem, nem tévedek abban, hogy neked szebbek a melleid.

Persze, mert neked mindig a külsőségek jutnak eszedbe.

És neked? Hiszen designer leszel!

Az más. Tárgyakat szelídítek, a szépet keresem.

Magam is azt teszem, ha rád pillantok.

Na, jó! De az emberi kapcsolatokban is az a szép, ha az egyenlőség teremt két ember között harmóniát. A családban harmónia van. Ez fontos nekem.

Vitatkoztunk egy keveset, és kiderült, hogy a Katherina férje tisztviselősködött egy darabig, megszűnt a munkahelye, és munkanélküliként vállalnia kellett a gyermeknevelést, a háztartást. Olyan ember képe rajzolódott ki előttem, aki még harmincvalahány éves korában sem tudja, mit akar. Nem talált magának hivatást. A jóléti társadalom áldozataként téblábol a világban, ráérősen gondol a jövőre, nem hajtja a tatár, sem a feleség, a hivatal a legkevésbé.

Elégedett vagy a férjeddel? - kérdeztem Katherinát, mert mint a falbontók, valamilyen rést kerestem hétköznapi életén, hogy közelebb férkőzhessem hozzá.

Rendes ember. Nem áldozat, nem értem teszi, hanem mert így alakultak a dolgok.

Pedig alakíthattátok volna másként is.

Nem ragaszkodunk a hagyományokhoz, már nem divat a felsőbbrendű férfi és a család mindeneseként robotoló nő...

Kezdtem unni Katherina szövegét.

Sétáljunk, mondtam, és Katherina az ernyőm alá bújt az esős utcán. Szerelmes párok bandukolnak így. Az utca néptelen volt. Az egyetemi épületeket körülölelő tágas park üresen tátongott. A szállodáig mi is lelombozódtunk.

Katherina bevetette magát a fürdőbe, hogy mit szöszmötölnek a nők reggel és este ott, az kitalálni is nehéz. Untam a várakozást, ágyba bújtam. A széles szállodai ágy, fürdő felőli részét választottam, hogy közelebb legyek a vécéhez. Éjszakánként egyszer-kétszer felkelek, szokásommá vált, hogy könnyítek magamon. Kedvem szerint, aprítom, s így jobban becsülöm az időt, akár a dohányosok a cigarettát, amit kettőbe osztanak, és azzal áltatják maguk, hogy majd egészségesebb halottak lesznek, mint azok, akik elengedett kormánnyal füstölik végig az életüket.

Miközben besimultam az egyik takaró alá, hálás gondolatok is megfordultak agyamban. Az is valami, hogy Katherina ad magára, és olyan aprólékos gonddal készül éjszakánkra, mint minden fellépés előtt az izguló színész, aki a közönség kegyéért versenyezve, testét és lelkét szépítve legjobb önmagát kívánja adni. Értem teszi, nyugtattam magam, s a jóleső érzés meleg hulláma bizsergetett. Elaludtam.

Mostanában gyakran elbóbiskolok, nem tudom, mikor megyek át az ébrenlétből a tudatlanba, olyan ez, mint amikor számítógépem, amelyből egész nap kedvenc klasszikus zenét sugárzó rádióm szól, minden előzetes jel nélkül, egyszer csak, elnémul, kihagy néhány percnyi éltető zenét, aztán magától visszakapcsol, és mintha mi sem történt volna, csordogálnak szépen tovább az éltető dallamok, megy tovább az élet a megszokott kerékvágásban.

Ébren alvó vagyok. Rendszerint baloldalamon kezdem az alvást, de két-három óra alvás után, szívem már nem bírja a nyomást, menekülést álmodok, vagy utálatot és miközben elordítom magam, pofozkodhatnékom támad. Ekkor, öregségem évei alatt spontán begyakorolt

mozdulattal, kiszakítom magam az álom okozta kellemetlen környezetből, hirtelen átfordulok jobb oldalamra, mélyet lélegzem, és megkezdem ökölvívós éjszakám második menetét.

Most nem így történt.

A földön ébredtem. A szállodai szoba félhomályában tapogatózva konstatáltam, hogy legurultam az ágy jobb oldalán. Elalvás előtt, az agyamba programált gépéesz, vagyis globális helyhatározó rendszer tudta, hogy a széles ágy lehetőséget biztosít számomra bármilyen heves jobbraforduláshoz, rejtett szándékom szerint, az is benne volt a pakliban, hogy Katherinára borulok.

Nem ez történt, mert Katherina, a fürdőben töltött óra után, csöndes szuszogásomat tapasztalva, jobbnak látta a két, szorosan egymásmellé állított s így a széles ággyá alakított fekvőhelyet úgy kettéválasztani, hogy az ágy felét, a fényezett parkettán, könnyedén és hangtalanul méternyire elhúzogatta mellőlem.

Mélyen aludhattam. Első álmomban, nem hallottam, nem láttam, amikor ezt gondolatlanul cselekedte.

Ez mire volt jó!, morogtam felháborodottan Katherina hátába. Mozdulatlanul feküdt. Benső énem azt súgta, hogy nem rólam álmodik.

Összeszedtem magam, és elcsoszogtam a vécéig. Már annyira kellett, hogy útközben kézbe kellett fognom szerszámomat, és szórakozottan, szabálytalan vizesnyolcasokkal díszítettem a fürdőig tartó utam.

Kétszeresen megkönnyebbültem, amikor ráébredtem, hogy eddig tartott képzelt utazásom Katherinával.

A csendes tivornya utáni héten alig láttam Katherinát.

Reggelenként rendszerint akkor távozott sietve, amikor felhős fotóimat rendeztem nagy igyekezettel tematikus könyvtárakba a Windows Commander aprólékos körültekintéssel alakítgatott, de minden igyekezetem ellenére egyre szövevényesebb és nehezebben átlátható rekeszeibe. Ezek a dél-svédországi felhők továbbra is olyan gyorsan tornyosulnak a valószínűtlenül kék égen, a sietős légáramlatok olyan furcsa alakokat rajzolnak, hogy nem győzöm megörökíteni őket digitális fényképezőgépemmel. Állatok, szörnyek, virágok, vízesések, tengeri hullámok, fodros vattacsomók gomolyognak, s gyakran a női test megfoghatatlanul szépen domborodó részei lebegnek, mellek, combok, fenekek, Vénusz-dombok sorjáznak a magasságban és főként képzeletemben, amelyeket aztán hiába keresem az Adobe Photoshopban megvágott és javított, néha a felismerhetetlenségig torzított felvételeimen. Csak jönnek, tódulnak, színekben tobzódnak, sejtem, hogy öregségemmel járó elmebaj kezdeteinek sűrűsödő jelei ezek.

Mit tehetnék?

Elszalasztott kurváim emléke helyett roskadnak rám ezek az apadó férfiasságomat csúfoló képek, miközben semmi másra, csakis valamiféle elfogadhatóan kedves, szívet bizsergető, a klasszikusok által egykor igaznak mondott és emberi szépségek csúcsára emelt érzésre vágyom, szerelemre, amelynek elfogadható definícióját nem ismerem. Kétség és remény között, telnek napjaim, kezemből lepereg a képzelt tengerpart forró homokja, üres markomban bizserget, beteljesületlen vágy árválkodik. Pornográfiával pótolom, tudom hiábavalóan. Érzéseim tudattalanok, zsigereim konyháján ajzó mérgeket kotyvasztok, viagra-féleségek feszítenek, hogy eltérítsenek célomtól; józan pillanataimban hiszem, hogy nem halhat meg az, aki még nem ismerte a szerelmet.

Az egyik hétvégén, Katherina, szokásától eltérően, nem utazott haza. Délben végre összeszedtem magam, és lakása ajtajáig merészkedtem. A csengő tompán berreget, a megszokott, parancsoló hangú csengőhang helyett, ezekben a garzonlakásokban, gombnyomásra, purcintáshoz hasonló zörej hallatszik, ijedten kaptam vissza a csengőgombról a kezem.

Te vagy?, kérdezte köszönésemre Katherina, és máris hátát mutatta, visszavánszorgott ágyába. Szürke melegítőben volt, nyilván szokásának engedve már korábban felkelt, talán kávézott is, aztán fáradságával küszködve, visszafeküdt.

Lábához ültem.

Mi baj Katherina szívem?, kérdeztem apásan, s hogy közelebb férkőzzem szívéhez, hirtelen ötlettel, rossz oroszsággal is elsuttogtam:

Májá szerdsze... Szívem!

Magas homlokán, a lengyel-orosz barátság örökölt felhői miatt apró ráncok táncoltak. Gyorsan javítottam:

Mitt hjärta...

Fáradt mosollyal jutalmazta igyekezetem, aztán hangtalanul könnyezni kezdett. Nem tiltakozott, amikor óvatosan megsimogattam az arcát. Akadozó vallomásából megtudtam, hogy összerúgta a mosatlant férjével. Valami apróság miatt felfortyant, s a szóváltásból cirkusz lett, férje fellázadt. Évekkel ezelőtt kötött egyezségük szerint, férje, mert éppen munkanélküli volt, vállalta, hogy otthon ül, gondozza fiacskájukat, miközben ő befejezi egyetemi tanulmányait. Így megy ez négy esztendeje, a svéd állam gondoskodása jóvoltából, férje háztartásbeli, kapja a gyerekpénzt, ő meg nekifeküdhetett a tanulásnak, egy éves kiegészítő képzésre érkezett egyetemi kisvárosunkba, és éppen most, diplomadolgozata befejezése előtt, férje fellázadt, felmondott, válni akar.

Újra megsimogattam, hajzuhatagát is eltereltem arcáról, puszit nyomtam a homlokára, babusgattam mindenféle gyerekes szavakkal. Amikor lágyan a nyakához értem, kissé megvonaglott, bánatos tekintetétől megfájdult a szívem, remegő kézzel gyúrómozdulatokat végeztem széles vállán, melegítőjéből lassan kifejtett vállát csókolgattam, a zipzárt centiméterenként húztam lefelé a derekáig, amikor egyszerre buggyant ki két puha melle, mellbimbója égette a számat, amikor körbecsókoltam. Ölét, mint zúzmarával befutott mohás mezőt, végigjártam kényelmesen, élvezve süppedő puhaságát. Percek vagy órák teltek, nem tudom, dereka alá fúrtam mindkét kezem, nagy gyönyörűséggel gömbölyítgettem kettőbe választott hátsóját, szobrászként gyúrtam fényes agyagnak képzelt kerekdedségét, aztán a combokon malmoztak álmatag ujjaim, a lábikráját is százszor megcsókoltam, pihegésétől felajzottan ájultan roskadtam meztelen testére.

Nem így történt.

Pillanatra elképzeltem mindent, amit végigcsináltam mindenféle nőkkel, egyszerre megrohantak az emlékek, testem, mint a jó sportközvetítések a tévé képernyőjén, visszajátszotta a legizgalmasabb dolgokat, sűrítve átéltem mindazokat a gyönyöröket, amelyekre az emberi agy már nem, de testünk pontosan emlékszik, mert a testiségnek külön élete, külön hangszerelése van, olyan zenekar, amely zsongító zenéjével boldogságba emelve, andalító zenével visz az elmúlásba. Gondolatban Katherina az enyém volt, s önhittem biztattam magam, hogy jó voltam neki, immár én vagyok életében az imádott férfi, akire, mert belekóstolt, élete végéig, bódultan vágyik majd.

Katherina ágyán ülve ébredtem a valóságra, éppen félénken elvontam a kezem az arcára irányított simogatás kényszeréből. Szomorú szemébe néztem, sajnáltam bizony olyan nagyon, hogy fülig szerelmesnek éreztem magam.

Nem tudom mi ütött belém, minden igyekezetemmel biztattam Katherinát, váljon el. Minél előbb, annál jobb, majd megleszünk mi itt együtt. Teljesen elvesztettem józan eszemet, felajánlottam, hogy majd ügyelek a fiacskájára, amíg befejezi diplomadolgozatát.

Vigasztalásomnak volt eredménye, Katherina felkelt ágyából, ide-oda járkált a szobában, igyekezett rendet teremteni, de tétova mozdulatai következményeként a lakásban uralkodó rendetlenség alig változott, mindössze újabb, az előbbinél semmivel sem megnyugtatóbb összevisszaság keletkezett.

Együttérzésemet köszönve Katherina a svéd szokásoknak megfelelően, meleg öleléssel vált meg tőlem az ajtóban, csókról, pusziról szó sem lehetett az ő kedvetlen állapotában. Én meg sem próbálkoztam ilyesmivel, ölelés közben is ügyeltem, ne simuljak hozzá, kézilabdamelleitől, hasa domborulatától, öle melegétől óvtam magam, mert megint csak elfelejtkeztem koromról, azt képzeltem, hogy férfiasságom olyan villámlásszerűen működik, ahogyan félnehézsúlyos koromban robbanó balegyenesemet rögtön követő jobbhorgom, amitől sietve padlóra kívánkozott minden ellenfelem. Krisztina domborulatai, vágyai nélkül, barátságosan integettek felém, de illetlen nyomulásomra, bizonyára ököl keményem taszítottak volna szégyenkezésbe, hogy vén trottyként mit engedek meg magamnak, amikor ziháló tüdőmmel az illatosan meredek dombok megmászására vállalkozom.

A történtek után Katherina ismét eltűnt.

Korán reggel ment el, éjfél után tért haza, nem tudom. Valószínűleg töltött néhány napot Stockholmban is házassági ügyeinek rendezésével.

Egy napon, nagy, fekete Volvoval érkezett, az utca túloldalán parkolt, ahol ingyenes a parkolás a hozzánk százméternyire lévő Emlékmű miatt. Az Emlékmű körülötti parkban gyakran megfordulok tavasszal, amikor mezei salátát szedek, és a vasúti töltés melletti csalánosban, kesztyűs kézzel lecsipegetem a fullánkszőrös növény tetejéről a fiatal leveleket, hogy mindkettőből levest főzzek, állítólag vértisztító hatásúak.

Hogy mi szükségem van nekem a vértisztításra? Nem tudom. Csak azt tudom, hogy ezek a svédek annyira elkényelmesedtek, hogy bár csupa ligetekben élnek, a körülöttük virágzó természetnek az egy sétáláson kívül hasznát nem veszik. Pedig karnyújtásnyira érik a faeper, a vadcseresznye, a csipkebogyó, a lábunk alatt futkorászó nyuszik unják már a kövér cikóriát, a szegfűgomba boszorkánykörei harsogva jelzik, szedésre áhítoznak a gombák, a vadgalambok pedig kövér tyúk nagyságúra nőnek és ünnepi húslevesbe kínálkoznak. Még az almát sem szedik le mindenütt. Akkor gyönyörködnek igazán az almafák termésében, amikor hirtelen havazás után, szabályos piros kört alkotva a fák körül, kontrasztosan csücsülnek az almák a friss hóban.

A nagy fekete autó biztonsági gyermekülésének hevederei mögül négy éves forma, taknyos és ételmaszatos vézna kisfiút kapart ki az anyja. A gyermek farmerja, mintha rádobták volna, fején félrecsúszott, koszos bojtos sapka. Mindezt jól megfigyelhettem az ablak előtt ülve, számítógépem képernyője mögül leselkedtem. Ablakomon a svéd szokások ellenére, alig átlátszó gézfüggöny van, kívülről nem lehet belátni rajta.

A kisfiú átszaladt az úton, megállt az ablakom alatti apró parkban, a virággrupp közepében, és mereven figyelte az ablakom. Már indultam volna Katherinát illőképpen öleléssel fogadni, de a kisfiú elhanyagoltsága, szúrós tekintete visszatartott.

Az emberben életének nagy lépési előtt is dolgozik valami hirtelen gátat építő indulat. Nem kívántam ezt a gyermeket, az eltelt hetekben lassan lemondtam arról is, hogy valamikor Katherinával feküdjem egy ágyban és izmos combjai közé fúrjam aszott, egyre szőrösebb és mégis vékonyabb lábszáramat, hátához simuljak és várjam, hogy nagy fenekét hívogatóan ölembe fészkelje. Megértettem, hogy a testiség dolgaiban sohasem lehetek társa, hiszen

nyíltan vállalja leszbikusságát, s ha férjéhez hasonlóan magam is beletörődöm majd ebbe, hálából netán még le is fekszik majd egyszer-kétszer velem is, de szerelmét nem kaphatom, nem is érthetem, mert valószínűleg, a nagy többség mintájára, valamennyire normálisnak születtem.

Egyszer olyan nővel hozott össze a sors, aki nagyon rövid testi együttlétünk végén nagy sóhajtással jutott z élvezetig. Amikor a folytatásra, újabb simogatással, csókokkal, mindenféle játékkal próbáltam lelkesíteni és kalandozó kedvű kezem a lába közé került, ágyékából kisujjnyi, duzzadt cövekbe ütköztem. Erélyes mozdulattal félretolta kezem és hirtelen hátat fordításából megértettem, hogy ne kérdezzek és ne is lelkesedjem továbbiakért.

Az ilyen és az olyan nők, és a nemiség általában, nekem mindig a latin nyelvet juttatja eszembe, ahol a semlegesneműeknek is külön kategóriája van, és szabályai, amelyeket be kell tartanunk, ahhoz, hogy ezen a nyelven is szépen beszéljünk. Különféle jelekből arra következtethetünk, hogy az emberiségnek is bele kell törődnie abba, hogy nemcsak nő- és hímneműekből áll a világ.

Innen a számomra szomorú következtetés, hogy akkor szerethetem igazán Katherinát, ha kizárom közöttünk a testiséget, és valamiféle eszményi emberként vállalom felemként. Fele... ségem, hogyan lehet, ha összeilleszkedésünk nem lehet tökéletes.

Ilyen hülyeséget is megbír a számítógépem, nem húzza alá pirossal, sem zölddel, nem fagy le, nem hunyja le képernyő-szemét, türelmesen elnézi, hogy félemberként képtelenségeket gagyogok. Régi barátom sóhajtása jut eszembe: Miért éppen ez menne jól? S valóban, a világ olyan tökéletlen, hogy mindegyre példáját követve, a valóságban ritkán, olykor csakis a képzeletben jutunk vágyaink közelébe.

Annyira megriadtam Katherina takonypócos fiacskájától, hogy hirtelen összepakoltam a legszükségesebbeket, és elutaztam az első vonattal. Koppenhágán túl, egy patinás dán helységben kaptam nekem való, olcsó szállást és kosztot. Innen kirándultam a közeli Louisianaba, a modern képzőművészeti múzeumba, ahol megtapogathattam a hatalmas park szobrait, köztük azt a két vas didit, amelyek egy bokor előterében pompáznak és vigasztalhattam magam, hogy szabályosabbak és keményebbek a Katherina melleinél. Bebarangoltam a helsingøri várat, ahol Hamletre gondol a látogató. Én a lenni-vel küszködtem, mert úgy éreztem, hogy így-úgy megélt életem után ez még mindig reám tartozik. Jó hétig tanakodtam magammal.

Hazatértemkor a Krisztina lakása üres volt. A függönyözetlen ablakon át láttam, hogy ajándékozott bútoraim maradékai összevisszaságban, porosan árválkodtak a lecsupaszított lakásban. Postaládámban képeslapot találtam.

Hej! Tack för lånet, det blev mycket... Tack! Katherina.

A sejtelmes szövegből megértettem, hogy Katherina olyasmiért mond köszönetet, amit kölcsön kapott tőlem, és úgy érzi, sok volt, vissza kell adnia nekem...

A képeslapon, derekától lefelé egy köpenyeges ember látszik terpeszállásban. Fél kezében póráz, a póráz végén, egyik szemén feketefoltos, kicsi kan kutya a levegőben. A kutya ugrásával nem szolgál, nem kíván hízelegni gazdájának, magát, hasát, nemiségét mutatja.

Hetekig kutyául éreztem magam.

De nem haragudtam Katherinára. Nem volt bennem semmiféle indulat iránta, pedig már nem egy nőt megettem Krúdy módra, tekintélyes fokhagymásszelet, vagy a női mellek puhaságát idéző, teniszlabda nagyságú zsemlegombócos, vadas mártásos őzgerinc formájában. Minden ilyen lakoma után sikerült felednem a hűtlen nőt, a választott étek ízével a számban, jól elvoltam hónapokig, nem izgattak a nők. Tőlem vetkezhettek és kivetkezhettek magukból, kínálgathatták bájaikat, álcázott mosolyukon átlátva vigyorgásukra vicsorítással válaszoltam,

és álmaimban is üldöztem őket, akár a szovjet ifjúsági vezető a formás Katyusát, hogy utolérve a tagsági díj helyett, odaadó nőiességüket, őszinte szeretetüket szigorúan számon kérjem.

Ha majd egyszer valóban eljön számomra is a megvilágosodás pillanata, újra és újra átgondolom fogas kérdéseimet, hogy végleg megszabaduljak ezektől, akkor majd a tökéletes szabadságérzésbe burkolózom, le- és felsétálhatok az élet rejtelmeinek virtuális könyvtárában, türelmes vitába bocsátkozom az istenekkel, a Magasságossal, az Örökkel és az Egyetlennel is. Platón szókratikus dialógusait folytatnám, és sohasem elégednék meg holmi szentnek hitt definíciókkal, amelyek kiúttalanságunk belátásához vezetnek.

Ha a tudás végtelen, az emberi erény elérése az a folyamat, amely boldogsággal tölt el. Most még gonosznak érzem magam, mert képtelen vagyok jót jól cselekedni. Nem lehetek egész, amíg hiányzó felem fájdalma önsajnálatra késztet.

Egyre inkább hiszem, hogy fele részem nem Katherina, vagy valamely más nőnemű személy. Az én felem, bizonyára, bennem van, jobb híján léleknek nevezik, de hajlok arra, hogy maga az Isten lakozik bennem, akit hibái miatt képtelen vagyok tisztelni, mert önző, úrhatnám, kivagyiskodó, nagyravágyó, szigorú, hatalmaskodó, de esendő, szertelen és feledékeny is. Örökké arra késztet, hogy tetteimet és gondolataimat kérlelhetetlen szigorúsággal vizsgáljam, másként nem érdemes élnem. Mondhatom, olykor mindent összezavar bennem, és arra késztet, hogy kakaskodjam, nekimenjek és hősiesnek képzelt támadásokban diadalmaskodjam fölötte.

Rá akart venni, hogy higgyek a feltámadásban.

Rendben, mondom, pont most is, amikor le kell mondanom Katherináról és a szerelemről, ám legyen, hiszek a feltámadásban. Merthogy, mint minden, ez is többféleképpen értelmezhető. A kétezer vagy több ezer esztendeje kigondolt megoldás a halál elfogadására, a mai ember eszével felfogadhatatlan, valamiféle infantilis, csökönyös, szolgai és csodavárásra berendezkedett kényelmes ragaszkodás az egykori gondolkodás szintjén kiötöltekhez, amit megdönteni azért nehéz, mert az egyházak akkurátusan kiépített, fifikásan védett és még mindig terjedő világuralmi hatalmát veszélyezteti. Belátható, hogy évszázadokig tarthat még a tudomány és a fölöttünk állónak képzelt Mindentudó köré épített hatalmi dogma erőltetett összeegyeztetésének időszaka. Az emberiség művelődési szintjének lassú, de megállíthatatlan emelkedése, a nitschei új ember folyamatos kialakulása jelenthetik a távoli jövőt. Tudatában kell lennünk annak, hogy amíg milliárdok éheznek és állati körülmények között tengetik életüket, korai a transzcendentális világlátás megváltoztatásának gondolata.

Feltámadásom nem lehet más, mint halálom után meghosszabbítható jelenlétem hozzátartozóim, barátaim, ismerőseim emlékezetében. Ilyenformán, minden ember saját feltámadásának és „örökéletének" kovácsa. Úgy kell élnünk, hogy megmaradjunk az emberek jó emlékezetében. Nem harmadnapra, hanem már halálunk előtt illene „feltámadnunk", élnünk mások gondolatában. Ehhez persze, nemcsak szavak, hanem tettek kellenek. Jelen kell lennünk az életben, ahhoz, hogy emlékünk fennmaradjon. Jézusi tettekkel talán? Igen. De csodákkal már nem sokra megyünk. Megfoghatatlan, hogy nagy koponyák, értelmes emberek úgy tesznek, mintha hinnének még az aprószentek csodatevő erejében, könnyező képek, nyomorékokat istápoló helyek varázsában. Abban is lehetne hinni, hogy eljön az idő, amikor korunkat, a sötétnek tudott középkor mintájára, és talán szörnyülködve is, túlzottan feketére festik az utánunk következők. Pedig hát évszázadok óta számos gondolkodó kerülgette a hit kérdését, és bizonygatta rengeteg dogmává kérgesedett tan ésszerűtlenségét. Megvetést, megaláztatást, kirekesztést és máglyát vállalva tették ezt, mindazok, akiknek volt merszük, hogy károsnak kikiáltott felfedezéseikkel megelőzzék koruk erőltetett igazságait.

Az egyházak által általánosan elfogadott az Úr dicsérete. Tegyük fel a kérdést: mi szükség van erre? A ma elképzelt Istennek vajon tetszésére van az általa teremtett lények hozsannája?

Kell-e neki a mi nagyrabecsülésünk, és imádatunk? Nem valószínű. A mindenek fölötti: a legnagyobb. Csak a pánikban uralkodó embernek van szüksége hűségnyilatkozatokra, szép-tevésre, magasztaltatásra, hogy uralomra jutásának körülményeit, haragosai és ellenlábasai ellenszenvét, fokozódó irigységét elhessegethesse. Ha a Mindenek Ura, önmagában nagy, utolérhetetlenül mindent tudó, segíthetünk-e neki ajnározásunkkal szebbé, emberibbé, igazabbá tenni a világot? Tulajdonságaival ellentétes, hogy kérje, elvárja, elfogadja imádságainkat, mert a mai emberhez is méltatlan a tömjénezés, és az öntömjénezés is. És mert a saját képére teremtett bennünket, illetve a magunk képére termettük Őt, az ilyenfajta viselkedés ma már nem lehet ínyére. Ezt az ellentétet fel lehet, fel kell oldani. Az emberi szabadság kiterjesztésének céljából. Mire jó az ember ember általi imádata?

Igyekszem lebeszélni magamat Katherina imádatáról? Mi legyen imádatom helyében? Mire való a tátongó űr helyébe tolakodó transzcendentális hit? Nem költői kérdések. A történelem tele van az ezekből eredő lázadással. A korszerű hatalom által is tarthatatlan ez az állapot. Évezredekig tartó magyarázkodás után is megmagyarázhatatlan. Már évezredekkel ezelőtt a hatalomnak az értelemmel fel nem fogható régióiba, a tudat alattiba, a megismerés határain túlra kellett mutatnia, ahhoz, hogy különbvalóságot nyerjen, és a titokzatos szellem, vagy valamilyen isten felkentjeként uralkodhasson. Nyilvánvaló, hogy ma is az évezredek előtti emberi kapcsolatok tükrét fényesítik az egyházak, s konzervativizmusukban nem gondolnak a történelemmel, amely annyi kínok között ráébresztette az emberiséget, az ideig-óráig vagy örökösnek kikiáltott, egyetlen vezető dicsőítésének, erkölcsünkkel, a tudományokkal gyarapodó világlátásunkkal ellentétes voltára. Könyörgéseink arra valók, hogy félelmeinket konzerváljuk, gátat szabjunk a bennünk fel-felhorgadó rossznak, igazságtalanságnak, irigységnek, állati ösztönöknek.

Minden hamis. Az is, hogy az egyházi erkölcsösség leple alá került a szexualitás, nem beszélünk róla a természet sugallta egyszerűséggel, az egymásra találás, az együttlét szépsége rejtve marad, a pornográfia közönségessége dúl és elriasztó, a polgári életben megszokott titkolózás strucctermészetű, a szerelemről a hétköznapokban, de a művészetekben is inkább csak a csókról szólva, azt ábrázolva lehet beszélni.

Csókkal összeszűrhetjük a levet bárkivel, akit kedvelünk, de nemileg nem? De igen, csakhogy ne szóljunk róla. Csókkal még a prostitúció is engedélyezett.

Teccik vagy tetszik emlékezni a kislányok énekelte gyermekdalra:

Elvesztettem zsebkendőmet, / Megver anyám érte ./ Aki nékem visszaadja, / Csókot adok érte.

Gügyögő korában tanulja a gyermek, hogy mitől gazdag. És miképpen gazdagodhat, ha nem petrezselymet árul.

Eljön az ideje mindennek, akár a szalmakalapnak, amikor mindenféle levünk összeszűréseinek szépségét sem titkoljuk, és nem obszcén jelenetekben, nem trágár kifejezésekkel, csak úgy magától érthetően felfedhetjük a testi együttlétek gyönyörűségeit, mindent, ami életünk, mindennél fontosabb, része.

A teremtésben páronként voltunk és vagyunk teremtők.

Hát e se szép!

Nem olyan ez, amit érdemes tökélyre vinnünk?

Titokban ez se fejlődhet, beszélnünk kell róla.

Ha senki sem úr fölöttünk: elveszünk? Az ember állati sorsából magával cipelt halálfélelme keres megnyugvást a transzcendensek létében. A hellenizmus korában temették Pánt, a pásztorok, halászok, vadászok istenét, aki egyszer úgy eluralkodott a pánik, hogy csak félig

sikerült hallá változnia, később, szarvakkal és szigonnyal ábrázolták, az ördöggel azonosították. A kereszténység kezdeteit halálához kapcsolták, mert addig minden bokorban lakott valamilyen istenség. Ezen szétszórtságnál megfelelőbbnek bizonyult az egyetlenbe vetett hit, a máig tartó átmenet ezt hármassággal és aprószentekkel enyhítette. Az útkeresés hozta létre a reformációt, az ellenreformációt és hozza létre a különféle szektákat. Feltételezhetjük, hogy ami apró részekre bomlik, atomjaira hull, a folyamat megfordításával, egyesül. A világvallásnak is van már ehhez elegendő híve. Addig is úgy érezhetjük, hogy ha van, akkor megállt az idő. Az emberiség miután lekászolódott a fákról, örökösen tangót táncol. Abban is érdemes hinni, hogy fejlődünk.

Úgy forgatom, ismétlem elmében ezeket a gondolatokat, mint fogatlan vénemberek szájukban a száraz falatokat. Lenyelni nem tudom, kiköpni sajnálom, hiszen ilyesmikkel él valóságosan az ember.

Ne féljetek!, szól az ige. Az egyházak pedig bűnbocsánatot hirdetve, az eredendő bűnösség félelmét szapulták a kereszténységet vállaló emberiségbe, hogy önmérséklésre, ösztöneik kordába tartására szoktassák a népet. És megszületett a pokloktól való páni félelem. És folytatjuk hajókázásunkat a palodeszi magaslatok felé, hogy pánsípjainkon újra megsirassuk, gyászoljuk, temessük a félelem rajtunk uralkodó istenét.

A félelem a szépnek nevezett élet fogszabályozója. Menekülés önmagunktól, önmagunk teljes megismerésétől, pótcselekvés, amely a megismerés magasabb régióiban minden bizonnyal szükségtelenné válik. Vállalni önmagunkat, s életünket, amely a természet törvényei szerint magától érthetően fűszál természetű - ennyi a dolgunk a világon. Az emberi gondolkodás óvodájában járva sokféle hitünk eredménye lehet ez. Az európai kultúra a kereszténység bűvöletéből szabadulva, a föld lakosságának nagyobb részét kivető másféle gondolkozás hatására, igazodni fog valamely megnyugtató, a sokféle hit egymásra hatásából születő korszerűbb világlátáshoz. Eddigi rengeteg istenünk sem volt, de egy sem - maga az egynek mondott sem - örökkévaló. Ehhez nem elegendő az akaratunk. A hitünk pedig a belénk rögzített szokások, a mindig kevés műveltség, az életben való téblábolás rabja. Erősödő hitünk az emberi fejlődés felgyorsult ütemében önmagunkba fordítható: a „vagyok, aki vagyok” így kaphat elfogadható értelmet.

És egyre többen vagyunk. Ismételnünk kell makacsul minden csontjainkig rágott tanulságunk. Szemléletváltásunkhoz az egész emberiséget átfogó műveltségszintre való emelkedés szükséges. Lehet, hogy a civilizáció megteremti az ehhez szükségeseket. Mielőtt még az afrikai földrész újraegyesül Európával és Ausztrália is odébb csúszik a tektonikusmozgásoknak köszönhetően, magunkba vetett hitünk is változik, erősödik. Keresünk, és bizonyára találunk az eddigieknél hihetőbb fogódzót emberi létünk magyarázatának és még értelmesebbé tételének igézetében.

Belátom: szépnek képzelt kapcsolatom Katherinával, nem sokban segíti okoskodásom. Menekülés lehet ez is a testiség gyönyöreitől, az élet értelmét kutató szenvedélybe, kis házi filozófiák teremtésével kívánom nyugtatni magam. Szívem, maroknyi dobogó izomköteg, önműködő szivattyú, nem fájhat jobban, mint eddig, holmi felesleges feleségekért. Durcáskodom. Sajnáltatom magam. Az, ami fáj, nyilván, nem a szívem. Valami lehet bensőmben, valami megfoghatatlan, ahonnan keserű-édes hangulataim erednek, s a magamra maradottság gejzírjeinek gőzeit és hamuját terítik, kívül-belül, gondterhes fejemre.

Katherina, szerelmem, fortyogó nyugtalanságom, tűnj el!

Miért van az, hogy felindultságomban gyűlölködve taszítom el magamtól, miközben kismacska szelíd mozdulattal, kézfejemmel alig érintve arca bársonyát, a töretlen csendet vigyázva, mosolyát szürcsölve, beszédes lélegzetét figyelve, még egyszer megsimogatnám.

Ahogy apránként forrósodott a nyár, kiégett lassan Jenő és Márta szerelme is. Erőltetett együttlétük keserűsége, mint rossz ízű orvosság a szájban, amit akaratunk ellenére lenyelni kell, megrázta, hányingerig fokozta egymás iránti ellenérzésüket, amely felfokozott vágyuk kielégületlenségéből fakadt, abból, hogy másként, talán valamilyen romantikus regény mintájára, földön túli gyönyörűségnek képzelték az egymással való testi találkozást, kíváncsiságuk fokozta vágyuk beteljesülését. Jenő elmaradt látogatásait Márta meglepően nyugodtan viselte. Nem vágyakozott motorkerékpáros udvarlója után sem, egyedül akart maradni, saját magával volt elszámolni valója. Szüleivel is összekülönbözött, elege lett folytonos okításukból, és abból, hogy minden megszólalásukból sütött a Jenő iránti ellenszenvük. Márta semmiben sem hibáztatta Jenőt, úgy gondolt rá, mint régi, izgalmas olvasmányai hőseire, akiknek az emléke lassan halványul, szürkül és beleolvad a hétköznapok megszokottságába. Kényelmetlen családi helyzetében kapóra jött, hogy gyermekgyógyászati asszisztenst kerestek egy vidéki kisvárosban. Jelentkezését örömmel fogadták.

Sietve, csak a legszükségesebbeket bőröndbe pakolva, készült a költözésre. Szüleinek kötelező áthelyezésről beszélt, Jenőnek sem mondott többet.

Egyikük sem kívánta a nyílt szakítást, úgy tettek, mint akik a sorsot hibáztatják válásukért.

Majd telefonálok, mondta Márta.

Majd kereslek, mondta Jenő.

Ígéretük mögött önismeretük hiánya tátongott. És nehezen elképzelhető jövőjük üressége, amely nemcsak akkor, nemcsak ott, hanem még huzamos ideig ösztönös óvatosságra intette őket.

Jenőnek egyre kevesebb fényképeznivalója akadt a helyi lap szerkesztőségében, a képeket készen kapták a központból, ahol külön sajtóosztályon kozmetikázták valamennyit. A diktátor képe nélkül nem jelenhetett meg napilap, de még irodalmi és művészeti folyóirat sem. Az forrósodó európai társadalom légkörében, a diktátor félelme nemcsak sunyi, félig leeresztett szemhéja mögüli riadt pillantásokban mutatkozott meg, ami egyre nehezebbé tette a róla készítendő jó közelképek készítését, hanem a körülötte forgolódó két óriási véreb gyakori képbetolakodásai is keserítették az udvari fotósok életét. Ilyenkor a fotókat ellenőrző cenzor vastag filctollal a kép hátuljára írta a retusálóknak szóló utasítást: *Eltávolítani a kutyákat!*

Amit az életben lehetetlen volt, a retusálok nagy élvezettel elvégezték a képen.

Jenőnek ebből az élvezetből sem jutott, mert a lapokat megtöltő hivatalos képet nem készíthetett. A városban gyarapodó koldusokról, az elhanyagolt piacról és sáros utcákról készített reálfotóit pedig először a papírkosárba dobta a szerkesztőségi titkár, a második alkalommal pedig, miközben rosszallóan köszörülte torkát, íróasztali fiókjába csúsztatva a képeket, és felemelt ujjal intette Jenőt, hogyha ez még egyszer előfordul, jeleneti fogja a főszerkesztőnek, akinek aztán a megyei pártvezetés tudomására kell hoznia a dolgot, és Jenő szedheti a sátorfáját.

Jenő, miután bocsánatért esedezett, s jégkockás ginnel kedveskedett a szerkesztőséghez közeli vendéglőben a főtitkárnak, visszakunyerálta tőle az inkriminált felvételeket, és aztán szigorúan már csak azt fotózta, amire utasítást kapott.

Megszokta, hogy a sajtófotózás olyan munka, amely magának követeli, lefoglalja az ember minden hétvégi napját, az összes ünnepeket. Azt hitte, Feri távozásával annyi lesz a munkája, hogy ki se látszik majd belőle. Nem bánta, hogy beletemetkezhet a munkába, nyugtatta magát, hogy majd nem gondol Mártával, nem törődik egyetlen nővel sem, csakis a fények és az árnyékok, a fotózás vegykonyhája, a beállítások különfélesége, a filmek és a fotópapírok

minősége izgatja majd. Kereste a szakmai elismertség felé vezető utat. Felmérte, hogy ennek két lehetősége van.

Az egyik az, amelyiken fényes karriert futott be az ország nyelvén megjelenő, és ezért megkülönböztetett módon adminisztrált testvérlap fotósa, akinek története szállóiként terjedt, és számos változatban élt a szakmai körökben.

Ez a kollega, a diktátor egyik látogatásának alkalmával, idejében értesült a fogadtatás részleteiről, helyszíneiről, és így előre megismert fényviszonyok ismeretében, időben beállított, nagyméretű portrét készített. Ezen a képen a szeretettnek mondott vezető magához emel egy előzetesen orvosilag megvizsgált, tündérszép pofikájú kislányt, aki virágcsokrát nyújtja mosolyogva a tekintélyes bácsinak. A képet az esti díszvacsoránál tették a legfelső vezető elé néhány hízelgő megállapítással, amelyekbe a fotós dicsérete is belefért, s így a kép készítője, a régi szokásokból örökölten, hamarosan „királyi" fényképész címmel és fővárosi lakással gazdagodott. Megragadta szerencséje szarvát, és úgy tartotta, hogy szolgálatkészsége megmutatkozzon, így aztán egymásután jelentek meg képes albumai, megnyíltak előtte az ország szigorúan lelakatolt határai, s anyagilag is szépen összeszedve magát, az alkalmas pillanatban dobbantott, hogy exkluzív fotóival jókorát lépjen a boldogulásból a nagymenők által áhított boldogságosabb életbe.

Jenőnek a másik utat, a számára egyetlen járhatót, kellett választania. Robotolt. Csendesen meghúzódott a sorvadásra ítélt helyi, magyar nyelvű napilap fotólaboratóriumában és az alkalmas pillanatra várt. Hogy mit tesz majd az alkalmas pillanatban, ezt még magának sem árulta el. Köztudomású volt, hogy a falaknak is fülük van, és akinek eljár a szája, aki kifecsegi véleményét, amit megfogalmazni sem lett volna szabad, és vágyairól beszél, amelyek eltérnek az engedélyezettektől, azt kékruhás angyalok repítik mindenkitől távoli helyekre, ahol felejteniük kell, és nem ritkán még a saját nevüket is elfelejtik ott az emberek, akik ott már csak számok, s lassan megszokják, hogy már nem élőlények.

Jenő szabadidejében, Emilék szűk baráti köréhez csapódva, rendszeresen részt vett az éjszakába nyúló kártyacsatákban. Máriást játszottak. Negyedikként, megszállottként kuporgatta az adukat, kergette az értékes király és felső lapokat, hogy húszat vagy negyvenet mondhasson, pontokat gyűjtsön. Addig-addig járt máriásozni, amíg a társaság megunta facérságát, és végleg eljegyeztették a máriással, hogy a kártyajáték francia nevének, a mariagenak valóságosan is hódoljanak. A feleségek összefogtak és szép lassan összeboronálták egy közös barátnőjükkel.

Házassága olyan szürke volt, mint esküvője. A városháza házasságkötő termébe kártyatársai éppen csak bekukkantathattak, mert munkaidőben történt, biztatóan mosolyogtak az ifjú párra, intettek és virágot nyomtak a kiskosztümjében feszítő menyasszony kezébe. Jenő, útban a köszörűkőgyár felé, ahol kitüntetett élmunkásokat kellett fotóznia, sietve mondott igent a széles nemzetiszínű szalaggal átkötött, pocakos anyakönyvezető kérdésére, aláírta a házassági szerződést és igyekezett útjára. A szerkesztőség vezetősége képviseletében Weis Katalin helyettes főszerkesztő, miközben a kollektíva nevében meghatódottan jókívánságait hangoztatta, selyempapírba csomagolt evőeszközöket nyomott a Jenő kezébe. Kezdetnek jó volt ez, hiszen volt mivel enniük, és már csak a mit-re kellett összpontosítaniuk.

Emiléknél majd találkozunk, nyugtatta könnyes szemű élettársát Jenő, és a szerkesztőség kopott kerékpárján nyargalt a gyárba. Az aznapi kártyaparti előtt, Emilék családi vacsorával várták az ifjú párt.

Aztán ment minden a maga rendjén, a kisváros kisembereinek megrögzött szokása szerint.

A szerkesztőségi káderes kijárta a pártbizottságnál, hogy Jenő lakást kapjon a központ közelében. Az akkora már kevésbé ifjú pár beköltözött egy régi bérház, nyitott folyosójára nyíló, egyetlen szobába. Konyhájuk, fürdőszobájuk, de még vécéjük sem volt.

Teltek az évek.

Gyereket nem várhattak, mert nem volt hová.

Jenő lakáskérését továbbította ugyan a szerkesztőség, de nem biztatták. A lakásigénylők hosszú sorának végéről sehogy sem sikerült előbbre lépniük, hiszen gyermektelenek voltak.

Jenő felesége könyvelő volt a cipőgyárban. Emil felesége is könyvelőnő ugyanott. Gyerekkori barátnők voltak. Napi gondjaik között, egyre inkább fontosabbá vált a mindennapi élelem beszerzése.

A fényes jövőt ígérő tervgazdálkodás gépezetébe mindenféle akadályok kerültek, az országosan jelentett tervtúlteljesítések ellenére csikorgott a rendszer, az élelmiszer üzletek üresen tátongtak, már nemcsak a gondos családanyáknak, hanem az összes hozzátartozóknak sorba kellett állniuk minden betevő falatért.

Jenő nem panaszkodott, olykor hivatalból kiutalt szalámihoz, kávéhoz és vajhoz jutott, és a szerkesztőség munkatársaként, a pártkonyhán ebédelhetett, felesége pedig gyári kantinban.

Emil összekötetései révén biztosította a hétvégi közös vacsorákhoz valókat.

Velem kell jönnöd, mondta határozott stílusában egy délután, amikor protekciós úton szerzett Daciájával, a szerkesztőség elé állt. Jenő, mert évek óta nem gyakorolta az ellenkezést, szótlanul beült Emil kocsijába. A városszéli tyúkfarmra mentek. Emil ott a szolgálatos mérnöknőtől tizenhat kartus tojást és nyolc kövér tyúkot kapott. Jenő segített a berakodásnál, aztán megszokásból néhányszor elkattintotta fényképezőgépét a csirkéktől hemzsegő egyik óriási tyúkólban.

Ínyenc falatokra gondolva, telt csomagtartóval indultak a város felé. A farmhoz vezető mellékútról gyanútlanul befordultak az aszfaltozott főútra. Rendőr kocsi állta útjukat.

Merre jártak?, érdeklődött az őrmester.

Emil nem válaszolt, a választ a rendőr is tudta.

Mondja, nem ismer maga valahonnan bennünket?

A rendőr lehajolt, benézett a kocsiba.

Nem másért, folytatta nyeglén Emil, de talán látja, hogy a megyei pártlaptól vagyunk, s riportot készítettünk a farmon. Mellettem a fotóriporter... Mutasd az igazolványodat, kollega, szólt nyájasan Emil, s Jenő nem kérette magát.

A rendőr szalutált, mehettek tovább.

Jenő pedig megértette, hogy nem a rakodással segített, hanem a jelenlétével.

Robogtak a vajgyárig. Emil intésére megnyílt a főkapu, a raktár közelében, egy fehérköpenyes ember a kiemelt ölnyi tojás helyébe néhány csomag vajat helyezett.

Szombat este, a kártyaparti szünetében, Emilék vajas kávékrémes tortaszeletekkel kedveskedtek vendégeiknek.

Így megy ez!, jegyezte meg Emil az alkalomhoz illő büszkeséggel. Hajdanán ilyen arckifejezéssel adták át a vadászok a kalandosan elejtett vadat kedvelt szakácsnőjüknek.

Később a beszerzés ferde útjain fokozatosan előre haladva, Jenő lakásán, kéthetenként, nehéz szuszogású, testes ember kopogtatott. Beengedték. A mindig más, de mindig izzadt képű idegen rögtön vetkezni kezdett. Húsz-huszonöt kilót adott le percek alatt. Csupa színhúst, karajt, bélszínt rakott az asztalra. Jenő maroknyi pénz nyomott a terhe nélkül vézna, vágóhídi

ember markába, és gyorsan kituszkolta az ajtón, hogy rögtön mérje és porciózza, majd a megrendelők lakására szállítsa a lopott disznóhúst.

És teltek, bambán sorjáztak az évek.

Emilék társaságában nem kérdezték egymástól, hogy miért élnek.

Az egyik nap, Jenő levelezőlapot talált postaládájukban. A feleségének küldték a rákkutatóból. Az asszony a levélre pillantott, sietve összegyűrte és bedobta a szemétládába.

Megint hívnak szűrővizsgálatra, mondta méltatlankodva.

Menj! Hiszen ingyenes, mondta Jenő.

Már voltam. Valami csomót találtak a bal mellemben. De nem veszélyes, csak néha fáj egy kicsit.

Éppen ezért, nem szabad elhanyagolnod.

Tudod is te, hogy milyen ez a vizsgálat. Mondhatom nem kellemes.

Egyszerű röntgen ez is...

Igen, persze. Csak éppen összenyomják és gyömöszölik a mellem, és rám förmednek, hogy ne kényeskedjem...

Hát ne kényeskedj!

Aztán ha találnak valami komolyat, akkor holmi mészárosok levágják a fél mellemet. Ezt akarod...

Dehogy! De ha ezzel megelőzzük a bajt...

Könnyen beszélsz!

Jenő legyintett. Nem erőltette a dolgot. A nőkre tartozik, hogy mit engednek meg másoknak, ha a testükről van szó. Ők döntik, el mikor jó nekik férfival lenni, mikor egyáltalán nem lehet, és azt is, hogy mikor essenek teherbe.

Jött még néhány orvosi felszólítás a felesége címére, de nem törődtek vele. Néha, amikor szeretkezés közben a Jenő keze a felesége bal mellére tévedt, az asszony felszisszent, s ezzel odalett, mind mozdonyfütty figyelmeztető sikolya a hideg téli éjszakában, elillant mindkettőjük testi öröme. Jenő ezek után még kevésbé kívánta együttlétüket.

A központilag alig fűtött lakásban melegítőben aludtak.

Később, amikor nyugati csomagból, kéz alatt árult villanytakarót szereztek, a használati utasítás szerint, ügyelniük kellett, hogy ellenőrizhetetlen mozdulataikkal véletlenül se tegyenek kárt a takaró fűtőtestként működő sűrű dróthuzalaiban.

Évek teltek és az egyik hétvégi kártyapartin, Emil, homlokára tolt szemüveggel, csak úgy mellékesen megjegyezte, hogy a Jenő felesége, jól tartja a vonalát, a társaság többi asszonyával összehasonlítva, szépen fogyásnak indult. Nem tulajdonítottak különösebb jelentőséget megjegyzésének, de később, mert a Jenő felesége fáradékonyságára panaszkodott és észrevehető sápadtsága állandósult, Nusi, kivizsgálásra cipelte ismerős orvosához. Az orvos bizalmasaként, ha megfelelő összeggel segítették, még betegnyugdíjazását is kilátásba helyezte. A szocializmus kiteljesítésének abban a legfelső szakaszában éltek, amikor mindenfelé kiskapukon át lehetett bejutni. Kocsi, exportból visszamaradt bútor, tévé, hűtőszekrény, szőrmebunda várt azokra, akiket a kiskapuk kulcsait birtokolók, jó pénzért, vagy valami szívességért beengedtek a szocialista Kánaánba. Talán még a mennyországba is bejutottak ily módon azok, akiknek ehhez anyagi tehetségük és jó kapcsolataik volt.

Jenő, amikor eljött az ideje, mindent megmozgatott, hogy felesége a legjobb orvosi ellátásban részesüljön. Segített ebben az is, hogy a lap alkalmazottjaként a pártvezetés külön orvosi rendelőjéhez tartozott. Pénze, így is, csak arra volt elég, hogy a szakorvos kertelés nélkül, kimondja a diagnózist.

A rák a melléről átterjedt a gerincére, két csigolyája már összeroppant, innen rendkívüli fájdalmai. Menthetetlen. Néhány hete lehet még hátra...

Jenő, naponta bement a kórházba, órák hosszat ült a felesége ágya mellett. Amikor az altatók hatása alatt mozdulatlanul feküdt az asszony, elnézte beesett arcát, és arra gondolt, hogy alig ismeri ezt a nőt.

Egy este, amikor a szolgálatos nővér is eltűnt valahova, levegő után kapkodva, szörnyű kínok között múlt ki a felesége. Néhányszor megpróbált menekülni a halál elől, hirtelen felült, csukott szemmel, alvajárók módjára, jobb kezében képzelt poharat szorongatva, ivott a semmiből, a levegőből, amely nem oltotta irtózatos szomját. Visszafektette, betakarta. Tehetetlenül állt a beteg ágya mellett. Később kirohant, levegőt kapkodva, vonítva zokogott a kietlen kórházi folyosó szegletében. Amikor sikerült összeszednie magát, visszatért a haldokló mellé. A beteg, vergődésében kitakarta magát, új, a kórházban megért születésnapjára vásárolt rózsaszínű, csipkés hálóinge derékig felcsúszott, ösztönös nőies szemérmessége már nem működött, kitárulkozása rémületes sajnálkozást váltott ki a tehetetlenségével küszködő Jenőből. Felesége felére zsugorodott testének szánalmas látványától felnyögött.

Órákig tartó szenvedésük mindkettőjüket megviselte.

Lezárta a tettem semmibe meredő tekintetét, amikor szemfedőként fehér lepedőt terített a feleségére, megdöbbenve látta, hogy teste töpörödött kislányéhoz hasonlított.

Holdkóros mozdulatokkal, lassan összeszedte a élettárs holmiját, szótlanul minden nála lévő pénzét a szolgálatos nővér köpenyének zsebébe gyömöszölte, és kitántorgott a kórházból.

A nővér anyás hangja még sokáig ott áporodott a fülében: Mihez kezd most? Régi lemezjátszók hangján egyre ismétlődött a fenyegető kérdés. Tompa fájdalmában meg sem próbált választ keresni rá.

A temetést Emilék intézték.

Jenő hónapokig nem vett részt a kártya partikon.

Amikor úgy érezte, hogy eljött a várva várt, de maga előtt is titkolt pillanat, összecsomagolta villanypaplanúkat és elvitte Emiléknek. Szombat volt, a konyhában négyen verték a blattot. Jenő helyén, Emil egyik munkatársa ült, az asszonyok a szobában kávéztak.

Gyere el a héten, kérte Emilt. Kocsival gyere, nektek adom a citromfámat, két citrom már sárga rajta, s ha kell, legyen tiétek a hűtőszekrényem is.

Megállt a kezekben a kártya, kérdő tekintetek meredtek Jenőre.

Elmegyek, mondta csendesen Jenő. A jövő szombatra készítsetek búcsúvacsorát. Mindent én fizetek.

Pénzt tett az asztalra, és köszönés nélkül távozott.

A következő napon megkereste a pártbizottságnál azt az ismerős aktivistát, aki bejáratos volt a belügyiekhez.

Átmennék egy kicsit a szomszédba. Ha lehet... Merthogy a szemfenék vizsgálaton valami gyanúsat találtak az orvosok.

Szart!, mondta a szabadszájúságáról ismert aktivista.

Pedig, azt hiszem, komoly az ügy, szólt határozottan és mereven nézett az aktivistára.

Rendben. Ám legyen, szólt nyomatékos szünet után a nagymenő. De hozol két Elzett-zárat és egy csaptelepet a fürdőszobámba!

Hozok, persze, hogy hozok, ígérte sietve Jenő, s az aktivista kis cetlire felírta a szükséges gyártmányok pontos megnevezését és méreteit.

Harmadnap telefonon jelezte egy titkárnő, hogy mehet az útleveléért, már benne van a vízum.

Szombaton este töltött-tojással kezdték a vacsorát Emiléknél. Előtte szilvóriumot ittak és meleg tepertőspogácsát ettek. Ládányi protekciós sört is szerzett Emil a helyi sörgyárból. A sertéssült után enyedi borral öblögetek, Nusi krémes bélessel kedveskedett.

Jenő bőrönddel érkezett, s szólt az asszonyoknak, hogy válogassanak maguknak felesége ünneplő ruháiból, féltve őrzött tucatnyi cipőiből.

Pohárköszöntőnek is beillett volna Jenő vallomása.

Elmegyek, meg kell találnom a helyem valahol. Feledjétek el, hogy voltam.

Nyaggatták, hogy hova és merre? És, hogy vannak-e megvalósítható tervei?

Csak azt tudom, mondta elgondolkozva, hogy itt nem maradhatok...

A Keleti pályaudvaron találkozott egy ismerősével, aki éppen jugoszláviai határátlépéssel próbálkozott hiába.

A repülőtéren próbálkozott. Ferihegyen Oslóba váltott jegyet. A csomagellenőrzésen túljutva, a határőrség tisztjébe ütközött.

Nem lehet, mondta a tiszt, és jóindulatúan újra átnézte a kezében lévő névsort. Nincs a névsorban!

Aztán kissé félrevonva Jenőt, az útlevelére mutatott.

Ha legalább az egyik neve nem magyar volna...

Jenő visszakerült a repülőtér előcsarnokába. Visszakapta a repülőjegyének árát. Az éjszakát egy legénységi szálláson töltötte. Szobatársaival sörözgetve írószerbolt után érdeklődött. Másnap különféle filctollakat vásárolt. Az egyiknek a színe megegyezett a még érvényes, de régi, tussal írott útlevelében szereplő fekete, műszaki írással írt betűk színével. A betűket tizenvalahányszor utánozva, hárombetűs családneve elé még három betűt rajzolt: URS.

A következő repülőtéri ellenőrzéskor a határőr Tovább!-ot intett. Fogalma sem volt arról, hogy az utas előneve magyarul Medvét jelent.

Oslóban turistaként könyvelték el, de minden eshetőségre, egy ismerősétől kapott norvég-magyar nevét és telefonszámát is megjegyezte, akire, ha szükséges lett volna, három napos ott-tartózkodását igazolva, hivatkozni készült.

Egy napig kóválygott a norvég fővárosban, aztán egy óriási kamionra fölkérezkedve, Örje mellett, az E18-as úton Svédországba jutott. A tóparti Karlstadban, köszönve a sofőr szívességét, leszállt. Elballagott a tóig, vízbe dobta szétszakított útlevelét és visszaútra érvényes repülőjegyét, aztán könnyű szívvel jelentkezett a rendőrségen, hogy a politikai menekülteket megillető bánásmódban részesüljön.

Öt évig felejtést tanult, igyekezett mindent kitörölni emlékezetéből. A felesége nevére, öt esztendő elteltével, amikor végre megkapta a svéd állampolgárságot, már nem emlékezett.

Nevet változtatott. Irataiban, rövid magyar családnevéhez híven, a Dam Larv név szerepel. Minden bemutatkozáskor mosolyra futott a szája, mert saját fordításában nevének jelentése:

Hű Jenő volt. Pontosabban: Hűje Nő. Szülővárosának nevét németül, az ország nevét latinul írták irataiba: Transsylvania.

Vad ligger...?, kérdezte unottan a rendőr-tisztviselőnő.

Över gränser.., kezdte magyarázatát, miszerint a határokon túl valahol Európában, születésekor volt egy ilyen nevű ország.

A tisztviselőnő földrajzi tudatlanságát rejtve, rákérdezett:

Olyan ez, mint például Jugoszlávia? Volt, nincs...

Persze!, hagyta rá Jenő, és dicsérte magát: Ezt jól csináltad, Jenő! De rögtön javított: Ezt jól csináltad Larvika! Számtalanszor javítania kellett magát, amíg megszokta új nevét. És azt is, hogy másokhoz hasonlóan csak a keresztnevét használja a mindennapi érintkezésekben. A Dam úgy hangzott, mint minden más becenév: Jack, Ben, Jo, Bo, Sven...

De felednie - mindennél - nehezebb volt.

Nyugdíjazásáig egyszer sem volt otthon: Utána sokszor tervezte, de nem merte megkockáztatni, nem az utazást, hanem a szembenézést múltjával, amit hiába akart végleg kitörölni emlékezetéből. Nem írt senkinek, nem telefonált, nem kerestetett magának sem magyar sem más nemzetiségű élettársat. Elhitette magával, hogy soha sem volt nős, megrögzött agglegényként viselkedett.

Svéd szomszédai szerint, annyira megnyerő, kellemes és jó ember, hogy sajnálatra méltó. Nyíltan megvallották neki, hogy nagyon sajnálják, amiért nem svédnek született.

Mostanában gyakrabban beszélgetni támad kedvem a múltamról. Ilyenkor már nem telefonon, hanem az ingyenes Skype-on hívom Emilt. Először e-mailben váltottunk levelet. Én találtam rá, az egyik közös levelezési fórumon. Már csak ő él a régiek közül. A többiek rendre a határon kívülre vagy városunk európai hírességű temetőjébe menekültek. Hála a technikának ezeket a beszélgetéseket, könnyűszerrel rögzíthettem, s újra lejátszhatom majd megint, amikor végleg egyedül magamra maradok. Mert már csak egyetlen célom maradt az életben. Apámat szeretném felülmúlni abban, hogy túlélte minden ellenségét. Nyilván ezt is magam ellen cselekszem, mert mit ér az élet, ha nincs ellenfelünk, ha nincs ki ellen küzdenünk? De életösztönöm folyamatosan arra késztet, hogy ne gondoljak ezzel. Élek, és majd meglátom miért!

„Ne gondolj a gonddal!”

Kötelező iskolai olvasmányaim töredékei bugyognak elő agyamban, amelyeket ma már megmosolyoghatok, hiszen hiábavalóan okítanak, ezerszeres próbákban tapasztalhattam, hogy káprázatok csupán, olyasmik, mint a messze távolban meghódíthatóságukkal kecsegtető, acélkeménységű kék hegyek, a reánk váró fénysziporkás földöntúli Paradicsom, vagy a legigazságosabb társadalomnak hitt, vörös lobogós kommunizmus és az örökbéke, amely pihent agyú filozófusok téves képzelményeinek máig érő maradéka.

...? beszélgetés (dátum nélkül)

- Kapcsold be!

- Bekapcsoltam...

- A kamerát is. Nem látlak! Hallod?

- Látlak.

- Kapcsold be! Klikkelj rá!

- A francba... Nem találom.

- Ott, alól... Keresd a videó hívás gombot.

- Keresem. Hol van?

- Halló! Másfelé kattintott, most kezdheti elölről... Halló!

- Más gombra kattintottam, kezdem elölről.

- Hallom. Hallod?... Miután feketéről zöldre vált a keret alapszíne, megjelenik a kép. Nálam éppen most zöld. Na, mit mondtam! Látlak! Látom kezed és füstölgő cigarettád. Mondtam ugye, hogy jó ez a Skype, úgy beszélgethetünk, mintha szemben ülnénk egymással a kártyaasztal mellett...

- Rég volt az már.

- Én már csak a *most*-ra figyelek. Megöregedtem.

- Látom. Rajtam is látszik. Láthatod...

- Kopaszodsz te is.

- Állítsd magadra a kamerát. Élesítsd. Most jó!

- Előre hajoltam. Amikor hátradőlök ebben a kényelmes karosszékben, csak a kezem látszik.

- És baloldalodon a fal, amely tele van festményekkel.

- Igen. Azok nagyon régi képek. Van egy kis családi gyűjteményem. Nyugdíjazásom óta rendezgetem. Semmi haszna, de van elfoglaltságom. Szívesen látlak, nézz be hozzám.

- Persze, mi az a kétezernyi kilométer?

- Kellett neked olyan messzire menned?

- Nem volt más választásom, te is tudod. Otthon már senkim sincs, itt unokám hasznára lehetek, legalább is ezzel áltatom magam. Vittem-hoztam óvodás korában, elkísértem az iskolába, ráerőltetem a magyar szót, a nagyapáknak is lehet némi haszna.

- Unokád is van?

- Miért ne volna.

- És a kedves feleséged?

- Micsoda? Agglegény voltam világéletemben.

- Jenő, te vagy az?

- Én vagyok. De sokat képzelődöm, merengek...

- Mikor mentél ki? Ugye, van vagy harminc esztendeje?

- Majdnem. .. Nem számoltam.

- Hű, hogy repül az idő! Ezek szerint nagyon rég volt, amikor utoljára láttuk egymást.

- Úgy van. Arra emlékszem, amikor visszatértél Bécsből. Bejöttél hozzám, a laborba. Emlékszel? Emlékszel, mit kérdeztem tőled akkor?

- Mit kérdeztél?

- Nem emlékszel? Azt nem lehet elfelejteni...

- Azt kérdezted, hogy visszajöttem?

- És mit feleltél?

- Azt feleltem, hogy igen.

- Így van. Azt beszélték rólad, hogy az anyaországból átléptél Bécsbe. Láttak a menekült-táborban. És aztán hazatértél.

- Hazatértem, persze.

- Akkor nem kérdezhettem tőled egyebet. A labor is tele volt poloskákkal.

- Az meglehet, másokat is lehallgattak.

- Nem kérdeztem tőled egyebet, mert nem kérdezhettem. De sejthetted, mit gondoltam rólad. Mit gondolhattam valakiről, aki jelentkezik a bécsi menekülttáborban, ott forgolódik néhány napig, aztán, mintha mi sem történt volna, visszatér az átkos rendszer igája alá. Van ilyen? A karámból szabadult állat megjárja magát a szabad réteken, aztán visszaballag a szúrós szögesdrótkerítés mögé? Azért sem kérdeztem többet, mert barátaink és közös ismerőseink kérdésére sem tudtam mit felelni? Milyen ember ez az Emil? kérdezték tőlem. Igaz lelkedre Jenő, mondd milyen ember az ilyen? Így kérdeztek. S azt, hogy miért mentél a bécsi táborba? Mit és kiket kerestél ott? Ki küldött? Ilyeneket kérdeztek fojtott hangon, és kérdéseikben benne volt az ítélet. Hallgattam. Mert a kétségek úgy égették egész bensőmet, mint gyomorfekélyest a savtúltengés. Nem segít ilyenkor a szódabikarbóna, nem enyhíti fájdalmunkat semmilyen por, mert erre nincs orvosság.

- Hazatértem.

- Nem hittem el, hogy ott jártál. Rákérdeztem. A többit akkor nem kellett magyarázni.

- Nem magyarázhattam akkor magam sem, mert nem volt mit. Minden magyarázatom újabb kétségeket borzolt volna az érdeklődőkben.

- Érthető.

- Hazatértem én egyszer Amerikából is. Az egyik fogadáson, már ittunk eleget, odalép elém egy idősebb, jóvágású úriember, s nem teketóriázott, hanem keményen rám szólt:

Uram, beszédem van magával! Jöjjön velem! Letettem a pezsgős poharat és követtem. Beültetett egy garzonlakásnyi méretű automobilba, s elkocsikáztunk a város villanegyedébe. Kétszintes, fürdőmedencés, teniszpályás, bútorozott épületben végigvezetet a szobákon, a visszaúton kezembe nyomta a ház kulcsait. Ez a magáé! És mondta, hogy havi hány dollár kereshetek, ha elvállalom műanyagipari vállalatának műszaki irányítását. Másnap, amikor felkeresett a szállodában, elébe tettem családi fotóimat. Az egyiken anyám Nádaspatak-menti házunk udvarán áll a nyári konyha előtt, és a vasárnapi csirkepaprikásnak valót kopasztja a tavaszi zendülésben.

Szerény ember vagyok, és az is maradok, mondtam az úriembernek, ezért öreg szülőházunkat nem cserélhetem el az úszómedencés-teniszpályás villával, mert csak szülőhelyemen érzem magam otthon.

Hallgattunk egy sort. Kézfogásából éreztem, hogy erősen igyekezett az ép eszűek csoportjába tartózónak minősíteni engem.

- De a bécsi kirándulásnak bizonyára más oka is volt.

- Így igaz. A fiamat akartam menteni. Sorra vehetjük az összes nagymenőket, neves embereinket, elöljáróinkat, mind hasonló cipőben jártak. És ki-ki ismeretségi körének megfelelően mentette családját. Anyaországi kapcsolataiknak köszönhetően írók, művészek, közemberek fiai, lányai jutottak megfelelő pályakezdéshez, megélhetéshez, álláshoz, lakáshoz az anyaországban. Nekem nem voltak ilyen kapcsolataim, nyugatabbra kellett keresnem lehetőséget. Ezért jelentkeztem a menekültek bécsi táborában. Ehhez persze, előbb útlevelet kellett kapnom. Az egyik hétvégén, özvegy édesanyámnál jártam, hogy a városi ellátás útvesztőinek ismeretével, és mindenféle baráti segítséggel, csúszópénzzel és cserekereskedelemmel, feketén szerzett élelmiszerekből számára is jutassak valamennyit. A kocsmában hallottam, hogy a szomszédfaluban, rokonait látogatja János bátyánk, akinek fekete kocsija és fegyveres kísérője is mutatta, hogy nem akárki. Segítségével jutottam - s ez abban az időben, tudod

magad is, nagy szó volt - a kicsi Fiatomhoz, később Trabanthoz. Gondoltam egyet, s karton-jaguáromon átviharzottam a szomszédfaluba. Nem volt nehéz megtalálni a fekete Mercedest. Mondom János bátyánk fegyveres sofőrjének, hogy fontos közlendőm van távoli rokonom számára.

Az nem úgy van, hogy akárki csak úgy megzavarja a minisztert fontos teendői közepette.

Mivel ezzel egyetértettem, és a zavarás tényét is sikerrel elhárítottam, a szelíd gorilla, nagylelkűen szabad utat engedett.

Hátul van a sertésólnál, intett a fényes kocsit nagy igyekezettel fényesítő emberem, s csakugyan ott találtam János bátyánkat, amint a süldőmalacok szemrevételezésével szakított magának, bokros teendői közepette, örömteli pillanatokat.

Illendően köszöntöttem, és szóltam magamról is, hogy tudja hova, rokonságának melyik ágába helyezett a sors, aztán, amúgy rögtön és nyíltan, a közepébe vágva, útlevél ügyben segítségét kértem.

A malacokról reám fordította emberi tekintetét, biztatásként dörmögött valamit, aztán e zavaró körülményeket tüstént elhessegetve, szépen elbeszélgettünk a disznóhízlalás nehézségeiről, s bizonyos gonddal kitenyésztett fajták előnyei fölött is egyezséget kötöttünk.

A következő héten már kezembe volt az útlevél.

Mentem- jártam mindenféle anyaországi ismerősöknél, a kisemberek sokféle gondjától akkor együttesen sem láttuk tisztán a jövőt. Gondoltam egy merészet és átruccantam, mert akkor éppen lehetett, Bécsbe. A menekültek táborában leadtam az útlevelemet, s egyéb nálam lévő irataimat, kérdezősködtem, latolgattam másokkal együtt, merre keressük a jobb élet lehetőségét.

Ausztráliát sűrűn ajánlották.

Megijedtem a nagy messzeségtől. Háromnapi téblábolás után, jelentkeztem az irodán, visszakértem az irataimat. Meggondoltam, mondtam a velem foglalkozó úriembernek, talán mégiscsak lesz valahogy otthon is. Abból nem lesz semmi jó, ha a fiam olyan messze kerül a nagyszülei házától.

Jól döntött, buzdított az úriember, aki visszaadta az útlevelemet, és Trabantomon egyhuzamban hazarobogtam.

Ez bécsi kiruccanásomnak a története, amit akkor nem mondhattam el még neked sem.

- Emil, emlékszel még, akkor azt tapasztalhattuk, hogy három ismerősünk közül egyik besúgó. Merthogy szinte mindenkit megkörnyékeztek, biztattak, de inkább különféle módon kényszerítettek, arra hogy jelentse az ismeretségi körében történteket vagy legalább véleményt nyilvánítson a belügynek nem tetsző viselkedésükről. Engem három hónapig gyomrozott egy kapitány. Gyorsabb előrehaladást ígért a hivatalban, ha fedőnévvel ellátott észrevételeimmel szolgálom hazámat. Mit mondhattam volna? Azt, hogy az ő hazája nem, az én hazám? Területileg sem. Merthogy oltyán betolakodó volt a tiszt. Nemzeti érzései is hidegen hagytak, meg sem fordult csökött agyában, hogy örömömre szolgál: nem tartozom az államalkotó nemzethez. Még akkor sem tartozhatom oda, ha előrevetítve erőszakos beolvasztásunk mindent lehengerlő sikerét, önkényesen bekebeleznek bennünket, a mondvacsinált ősiség akarnokosai jogán, mindenkinél kiválóbbnak hirdetett anyanemzetükbe. A történelemben oly sokszor bevált kisebbségek felszámolása, sokféle csavaros és szemfényvesztő módozata ellenére, nálunk nem sikerülhet. Reménykedhetünk, mert európaiabbak vagyunk a balkáni betolakodóknál, s a logika szerint nekünk kényszer a visszalépés, nekik pedig értelmes a felzárkózás. Amikor propagandájukról lefoszlik a tudománytalan hőzöngés, és kiderül, hogy dicsőséges történelmük, amelyre felsőbbrendűségüket építették „meztelen”, a józanész helyére teszi a dolgokat, normalizálódik majd az élet. Nyilván, nem szólhattam erről

emberemnek, és még most sem érvelhetnék, ha megkeresném, mert ugyanott, ugyanazt a mesterséget űzi, mondvacsinált ősiségének mámorában, mint egykor az átkos rendszerben tette. Alapvető változásokra ma már nem elég néhány évtized. A sokféle beidegződés, az akarnokság, a megszokás és a hatalomhoz való ragaszkodás miatt csak felszíni a változás. Ha azt kérdeznéd, hogy miért nem térek haza, hát akkor azt felelném: ezért.

Elegem volt a sziszifuszi küszködésből.

- És hogyan szabadultál meg a kapitányodtól,

- Huszárvágással. Írtam kérésére néhány véleményezést listáján szereplő ismerőseimről, de nem az általa ajánlott fedőnevet, hanem a saját nevemet írtam alá. És útszéli viselkedéséért feljelentettem feletteseinél. Áthelyezték, és akkor úgy tűnt, engem békén hagynak.

- Zaklattak?

- Megfigyeltek. Éreztem, hogy mindenütt nyomomban vannak. Ki derül ez majd, amikor kikérem dossziémat a belügytől.

- Sanyi kikérte. Azt mondja, hétezer oldal... Honnan ez a bőség?

- Ez is mutatja, hogy számosan voltak, akik jelengettek.

- A Sanyi dosszárjában tőled is van egy jelentés...

- Véleményezés.

- Egy kutya!

- Nem éppen. Ilyen véleményezést akkoriban többet is írtunk a káderosztály kérésére azokról, akiket át-, vagy elhelyeztek, akiket magasabb beosztásba javasoltak. És azt a véleményezést a saját nevemmel vállaltam. És Sanyi, amikor nemrég felhívott, azt mondta, nem talált semmi kivetnivalót abban. Pedig, emlékszem, hogy amikor a konyhaasztalon sietve tizenvalahány sort írtam Sanyiról, a kapitány elégedetlen volt jellemzéssel. Milyen ember az, akinek egyetlen hibája sincsen? Ezt kérdezte.

Igaza van, mondtam, és odakanyarítottam még vagy három sort arról, hogy barátom olykor hirtelenharagú, felemeli a hangját, és kacskaringósakat káromkodik. Nyomban, szorosan az utolsó sor alá kanyarítottam az aláírásom, hogy senki ne toldhasson oda be egyebet. Ha sikerült volna rávennie, hogy feljelentést írjak, akkor az általa ajánlott fedőnévvel kellett volna aláírnom. Nem tudom honnan vette, valamilyen B-betűs nevet ajánlott: Bieru, Bicu, Banu. Nem jegyeztem meg, mert egy pillanatig sem gondoltam arra, hogy ezt a nevet használjam. Ha elfogadom ezt a nevet, beleegyezem abba, hogy beszervezett ügynökként, besúgóként szerepeljek nyilvántartásukban.

- Mostanában egyre többen megvallják, mert hát dokumentumok is bizonyítják, hogy miként kényszerítették a belügyiek őket együttműködésre. Tapasztalatlanok, naivak, felületesek is akadnak közöttük szép számmal. Az élelmesebbje pedig haszonlesésből, kivagyiságból tette, de olyan is akad, aki rendszeresen folyósított havi fizetésért dolgozott szorgalmasan és lelkiismeretesen, lelkifurdalás nélkül. Beismertem, hogy jártam Bécsben, amikor a kivándorlással próbálkoztam. Nem azért jártam ott, ahogyan az egyesek képzelik. Nem szolgálati úton, és nem azért, mert valamit is ígértek szolgálataimért.

- Mit gondoltál? Miként magyarázhatták a veled történteket ismerőseid? Mire számítottál? Csak nem arra, hogy elnézik neked azt, amire más csak álmában gondolhatott? Protekciósan útlevelet kapsz, jössz-mész a nyugati határon át, mint a szabad emberek? Kinek hittek volna? Nyilván, hogy besúgót láttak benned, kollaboránst, szekust... Helyükben te sem gondoltál volna mást...

- Van itt a fiókomban egy *Nota informativa* címmel ellátott papír. Ha nem felejtettél, akkor tudhatod ez az állam nyelvén írott megnevezés,tájékoztatót, belügyis jegyzetet jelent, és

előszeretettel használták ezt a műfajt a rendőrök, a hivatalos közegek, a besúgók, a feljelentők... A 89-es balhé idején találták a megyei pártszékház előtt, ahová a tömeg kidobálta a dossziékat. Az egyik barátomtól kaptam nemrég. Le is fényképeztem, mert benne vagyok keményen, mint akit erős szemekkel figyelnek a szervek, pont nemzetiségi nézetei miatt... Persze, ők is tévednek, akárcsak te, mert nekem nincsenek nézeteim. Még azt sem szoktam hangsúlyozni, hogy milyen nemzetiségű vagyok. És arra sem hívtam föl a NATO figyelmét soha, hogy levegőt szoktam lélegezni. Egy jó besúgó, mint amilyen én voltam, azt is titkolja, hogy van neki vakbele, meg tyúkszeme. Az igazság pedig az, hogy soha nem is titkoltam. Akkor sem, amikor a lágerből hazajöttem. Mert mondtam, hogy a fiamért mentem, s azért jöttem haza, hogy magammal vigyem. De már nem engedtek át a magyar határőrök. De mit számít, hogy mi az igazság! Na, ez a fájdalom is szépen ki van faragva. Nem ítélhetem el, aki ezt gondolja rólam és nem haragszom már senkire sem. Mert az Úr képére vagyok teremtve. Azt mondom az Úrnak, bocsájtsd meg nekik, mert nem tudják, mit cselekednek. Az éjjel azt álmodtam, hogy visz a hóhér akasztani. Mondtam néki, míg haladtunk az akasztófa felé: Vigyázzon, mert még meg talál fázni, olyan lengén van öltözve. Legalább sapkát tehetett volna. És ha már fölakasztott engem, hazafelé menet vigyázzon magára, mert nagyon sok rossz ember járkál az utakon, még le is üthetik... Mit mondhatnék egyebet? Küldöm a dokumentumot, mert beszkenneltem...

- Én úgy mondom, amikor szöveget vagy képet másolok a gépbe, hogy beolvastatom, mert nekem itt a foszlányban becsülnöm kell a magyar szavakat. Ne a Skype-on küldd, mert ott nagyon lassan jön, inkább levél mellékleteként, a levelezőmbe máris írom a címem...

- Jé, te is a gémilt használod? Nálunk inkább a Yahoo a divat...

- A Google nagyobb, több ezer levelemet tárolja.

- És ki vagy neki szolgáltatva, hiszen minden tud rólad...

- Akinek nincs titkolnivalója, annak ez nem számít.

- Felhasználhatják adataidat, ki tudja mire jó az, ha minden leveledet átfésülik.

- Minden adatnak értéke van.

- Így van. Éppen ezért kívánom megtartani magamnak.

- Nem kértem, hogy tisztázd magad. Mostanában, ha kell, ha nem, emlékeimben kutakodom és találok mindenféle apróságokat, amelyeket nem tudom hova tegyek. Olyan összerakható játékdarabokat, amelyeknek pontos helyük van, de csak a jóságos Isten tudhatja, hova tartoznak, kihez vagy kikhez illenek, milyen következtetésre valók, ha egyáltalán valók valamire. Emlékszel Emil, amikor a főtéri sörözőben ültél Zolival, és a mellettetek lévő asztal mellé lehuppant két kíváncsi alak, fülükből ítélve nyuszikáknak tűntek, valójában szamárfülű farkasfélék voltak. Zoli mesélte, hogy nem tudhattátok mit hallanak, de akkor már tudomásunk volt arról, hogy olyan lehallgató herkentyűket használnak a „bőrkabátos fiúk”, amelyekkel több tíz méteres távolságból rögzíthették még a suttogást is. Csevegtetek Zolival, de ő amint észrevette a szolgálatosokat, hirtelen témát változtatva a húszdekás márnák fogásáról kezdett részletes beszámolót, és belevitt téged ebbe a dumába, akinek halványlila sejtelme sincs a halászatról, hiszen botot is csak azután fogtál kis időre a kezedbe, amikor részegen, a lépcsőházi vízelosztó fedetlen üregébe lépve, lábad törted. Emlékezz csak, abban a mondvacsinált vitában arról győzködött, hogy teljesen hibás felfogásod, miszerint, kellőképpen meg sem fontolod, hányas damil illik a húszdekás márnákhoz. Zoli ma sem érti, miért nem kapcsoltál. Nem értette, miért nem akarsz a márnákról beszélni, és miért ragaszkodsz ahhoz, hogy a valahonnan sebtében megtudott elrománosításunkról csevegj. És éppen akkor, és azok előtt, akik ott a szomszédasztalnál arra vártak, hogy valamilyen okkal összeesküvéssel vádolhassanak benneteket.

- Rég volt. Nem emlékszem. Különben ki nem állhatom a halat. Az én kedvenc eledelem a megfelelően pácolt marhasült.

- Értem. Az ízlések különbözőek.

- És mindenkinek más és más az ízlése.

- Amit illik elfogadni.

- Nem vitás.

- Ne vitatkozzunk!

- Nem vitatkozunk. Emlékezünk...

- Ebbe minden belefér.

- A viták is. De már nincs értelme.

- Már hogyne volna!

- Nemrég olvastam azt a vaskos könyvet, amelyben egy régen nagymenő szerkesztő lelki-ismeretvizsgálatában bevallotta, hogy gyávasága miatt megalázó helyzetbe jutott. Előbb kisebb, később szinte bármilyen felsőbb utasítást követve, s ezzel takarózva, gátlástalanul kiszolgálta a hatalmat. Dicsőítő verseket írt, hozsánnakötetet szerkesztett...

- Nagy visszhangja volt a könyvnek.

- Valami olyat tett ezzel, amivel feledteti gyávaságból elkövetett tetteit. Ehhez bátorság kell. Tiszteletet érdemel. Akkor értékelhetjük igazán a könyvében foglalt önelemzést, ha arra gondolunk, hogy a becsületüket nála sokkal inkább eljátszottak, még ma, annyi sok esztendő után, mukkanni sem mernek. Falaznak, ujjuk mögé bújva védekeznek, szerencsétlen flótást játszanak. A nyílt kiállás, a beismerés nem kenyerük. Gerincességükből semmi sem maradt. Az ilyenek bármikor, bármilyen hatalom szolgálatára készek.

- Így igaz!... De most meg kell szakítanunk a beszélgetést, mert Nusi figyelmeztet, hogy mennünk kell a klinikára.

- Minek az neked?

- Lehetséges, hogy újra megoperálnak. Kivettek a beleimből vagy félméternyit...

- Ne hagyd, hogy megműtsenek!

- Nem nagy élvezet.

- Ne hagyd, hogy megműtsenek!

- Kösz, hogy aggódsz. Lássuk, mi mondanak a doktorok... Meglátjuk.

- Persze, hiszen nem vagyunk elvakultak. Majd még beszélgetünk...

- Viszlát, Jenő.

- Szervusz, Emil.

...?? beszélgetés (dátum nélkül)

- Látom gépnél vagy...

- Igen, aki szerepel partnerlistádon és bekapcsolja gépét, rögtön jelzést küld a többieknek. Innen tudom, hogy néhanapján, reggel hétkor már munkálkodsz.

- De azért van szívem, senkit sem hívok ilyen korán. Látom, te sem tudsz aludni. Barangolászol a világhálón?

- Dehogyis! Nincs nekem arra időm. Reggelenként visszaemlékezéseimet bütykölöm. Írtam már vagy másfélszáz oldalt.

- Minek?

- Unokámnak, hogy tudja, anyai ágon ki fia borja.

- De hiszen nincs is unokád, nem nősültél újra, gyermeked sem volt, aki unokával ajándékozott volna meg? Azt mondtad a múltkor, hogy agglegény vagy.

- De azért elképzelhetem, hogy van unokám. Mondjuk, hogy az apja svéd, apai nagyszülei pedig egy apró tengerparti halászfaluban élnek. Nem sokat törődnek unokájukkal, mert az itt nem szokás. Kisebbik fiúk tizenhét éves korában beköltözött a szülőfalujához közeli kisvárosba, és csak néhanapján telefonált a szüleinek. Azt hiszem azért, mert még most sincs mit mondaniuk egymásnak. Hébe-hóba, amikor hazalátogat, az anyja jó előre kiköti, hogy melyik nap, hány órától fogadják, mondjuk délután öttől hétig, s arra is figyelmezteti, hogy egy kávénál többre ne számítson. Egyébként ebben az országban a család hivatalos meghatározásában nem szerepelnek a nagyszülők. A család: szülőkből és gyerekekből áll. A nagyszülőket és a többi öreg rokont pedig, ha rászorulnak, nem gyermekük vagy gyermekeik látják el, hanem a társadalmi biztosító. Mozgásképtelenségük arányában, meghatározott időre, mondjuk, napi egy- két alakalommal küldenek lakásukra gondozót, aki ha kell, megfürdeti, megeteti őket, bevásárol és takarít. Többnyire bevándorlók végzik ezt a munkát. Akik saját házukban magukra maradtak, és megunták az egyedüllétet, öregek házában kaphatnak garzonlakást, ott gondoskodnak étkeztetésükről és fokozottabb egészségügyi ellátásukról. Voltam egy ilyen öregek házában, ahol az átlagéletkor megközelíti a százat, ott olyanok élnek, akik közül többen már meg sem ismerik hozzátartozóikat, s gyerekeiket akkor értesítik, ha eljön a végső tisztességadás ideje. Azt mondom, hogy az én unokám többet érdemel. Amíg magam is öregek otthonába kerülök, szeretném elültetni benne elődei tiszteletét. Találtam a világhálón egy családfa-építő programot, olykor órák hosszan elbíbelődöm azzal, hogy őseimről ott minden adatot rögzítsek. Ezen kívül az Erdélyi Szótörténeti Tár szavait hagyom az unokámra. Talán még megérem az összes kötetek megjelenését, két vagy három kötet lehet még hátra.

- Hagyd az unokádat. Könyveidért sem kár, legfentebb turkálnak benne gyülekezeted téged túlélő öregjei. Különben a Szótörténeti Tár is fenn van már az Interneten.

- Tudom, láttam a világhálón. De szeretném, ha unokámnak megvolna, az összes, mind a tizenvalahány kötet, hogy kézzel foghatóan, messzire látszó, aranybetűs gerincével figyelmeztetesse, hogy a kötetetekben foglalt, németül és románul is olvasható szavakat használnia kell, elfeledni még az ő unokáinak sem szabad.

- Naiv, rögeszmés elképzelés. Lefogadom, hogy képzelt unokád gyerekei már nyikkanni sem fognak magyarul.

- Ha valamiről lemondunk, az csakugyan veszve van. Még szerencse, hogy itt nekem nem kell gyakorolnom a lemondást. Alapjában véve pesszimista beállítottságú voltam. Sokat sóhajtoztam, hogy nekem ez sem, az sem sikerül, minek törjem magam. Éltem kistisztviselői életem. Emlékszel, az öregektől mi még hallottuk az úriemberekre jellemző vicces szabályokat, miszerint az úriember nem kérdez, nem csodálkozik, és nem fizet. Én mindig hozzátettem, hogy az igazi úriember nem is lelkesedik! Otthon az ilyesmire nem sok alkalmunk volt. De képzeld, itt örülni tudok sokféle apróságnak. Annak, hogy a feketerigók karnyújtásra füttyentgetnek a bokrokban, a vadnyulak hajnalban ablakom alatt reggeliznek a pázsitos füvekből, tavasszal mezei salátát és csalánt szedhetek néhány százméternyire lakásomtól, mert annyira a természet lágy ölén élek, hogy szegfűgombáért, csipkebogyóért vagy vadcseresznyéért sem kell messzebb mennem. Sétára van kedvem? Hárompercnyire, a dombok közötti védett völgyek várnak, ligetek és apró, alig hallhatóan csobogó patak. Azt hiheted, hogy ilyen környezetben valamilyen eldugott helyen lakom. Meglepődhetsz! A kisváros százezres egyetemi központ, tíz-tizenöt perc alatt a központig sétálhatok. Itt semmi sem gátol

abban, hogy tervezd a jövőd. Itt a gondok, akár a felhők gyorsabban járnak, mint nálatok, és olyan, de olyan kék az ég, hogy gyermeki vidámsággal, mint valami mantrát mondogatom néha magamban:

Géza kék az ég! Géza kék az ég! Géza kék az ég!

Az idősebbek, ha bölcsek, ha nem, magányra vágynak, és itt az is jó, ha magányos az ember, ilyenkor mintha lassabban telne az idő, jut időm magamra is.

- Azt mondtad „nálatok”.

- Kiszaladt a számon. Olyan ez, mint amikor a részeg ember szól, észre sem veszi, hogy kimondja a valót, a szívén fekvő igazat. Állítom, eszem diktálja, hogy a hozzám hasonló idősek, szülőföldtől elszakadni képtelenek, de a valóság az, hogy egyre inkább csak gyermekkori emlékeimben, régi barátaim, rokonaim és ismerőseim felidézett képében él bennem a szülőföld. Néha azon kapom magam, töröm a fejem, miként lehetnék jobb ember. Ki hitte volna, hogy ilyesmire is jut időm. Persze, kérdezhetnéd, hogy ennek mi értelme? Mire megyek azzal, ha hátra lévő kis időmben javítgatok magamon valamicskét? Tulajdonképpen rájöttem, a valódi élet az, amikor magunkról is jut időnk gondolkodni. Amikor ráérősen szembesülhetünk tetteinkkel. Amikor mérlegelhetjük, miként javíthatunk régi és aznapi melléfogásainkon. Azt sajnálom, hogy erre az eddigi hét évtized alatt nem sok percet fordítottam. Olykor, mint álmaimban hol délibábként, hol sokpixeles élességgel látom kedvelt játszótereimet, a patakpartot, a gyermekek által épített gátat a térdig érő vízben, a vackorfákkal teleszórt dombokat, az óvári szűk utcákat, a fűtőházi barangolásokat a kivénhedt, patinás mozdonyok között... És az akkori gondtalanságra, jókedvű bizakodásra, felhőtlen napokra vágyom. Éreztél már olyan megdöbbenést, amely olyan, mint valami megvilágosodás? Mostanában azzal szembesülök, hogy agyatlanul átszáguldottam, átgázoltam eddigi életem napjain. Vagy az élet gázolt át rajtam?

- Sóvárgás. Ez hűtlenséged ára.

- Öregkori nosztalgia. Eltávolodtam az otthoniaktól lelkileg is. Visszajárok gondolatban, de örömöt ez nem okoz. Inkább elidegenedést, hiszen alig akad már ismerős arc otthon, a várost pedig kiforgatták egykori nekem való szépségéből az idegenek. Merthogy nekem azok is idegenek már, akik távollétem alatt ott születtek. Géza kék az ég! Várj csak! Idemásolom azt a kérvényt, amit blogomon küldtem szét a nagyvilágba:

Kérvény

Tessék nekem visszaadni Mátyás király csizmáit,
azt a kopott, de óriásoknak való tüneményes párat,
amelyet öt évesen minden este megbámulhattam,
Karolina- téri szuterénünkből lélegzetvételnyi szökellésre,
az Óvár keskeny, vadas mártás illatú utcácskáján,
apai engedély nélkül, vak vágtában trappolva
az igazságos király sarki szülőházáig tartó
nyáresti lila szürkületben, az ólomkeretes ablakon túli
mennyországban pislákoló bársonyos gyertyafényig.
És visszakérem a Főtér sarkán bekanyarodó lovas szán
karácsonyesti csilingelését, a pontyok farkcsapásait
a gyarmatáru kereskedő üvegmedencés kirakatából,
az Ellenzéket hallgatagon áruló öregasszony fakó mosolyát,
a hirtelen tavaszokban zsongó Főtér korzózás-izgalmát,
amikor az apró Ferenci-testvérek a Kerekdombról kiskabátban,
hideg szél, záporeső és vénasszony-zuhatag ellenére is,
legalább egy körre lerohantak, hogy velünk együtt megmutassák

magukat a lányoknak, s azoknak, akik akkor, mert nagyon akartuk,
szívből, szokásból, belénk nőtt szeretetből kolozsváriak lehettünk.
Kérem a Kismester utcai iskolám ingyen ebédjét és a németórákat,
a Fadrusz szobor pihentető árnyékát, s hat évtizeddel ezelőtti
szülővárosom félszáznyi cukrászdáját, ahonnan nem hiányozhatott
a tejszínhabos tejeskávé, a fényes barna briós, a krémes béles,
a habos roló és a savarin, amit rumos sziruppal bőven öntözött
még a törzsvendég utcaseprőknek is a bóbitás cukrászkisasszony.
Kellene még persze a bolhás Munkás mozi, a Royal, a Bánffy palota
udvarának közepén meghúzódó filmszínház Karády Katalin,Tom Mix
és Zoro, meg a sétatéri fák mellett, papírhajómmal a Színkörig rohanó
műpatak, az ezres nézőtéren a felsőerkély és az állóhelyi bámulat
a cukorkákat dobáló nyüzsgő ripacsok komikuma, ahogyan elhittem nekik
s makacsul mai is, mert nem hiszem a szememnek, mert hinni akarom,
hogy „Szép város Kolozsvár" pedig tudom, kik laknak a Szamosnál:
félszázad alatt betolakodottak, szarkák, városiasodásra képtelenek.
Visszakérem a költészettel, a szókimondással és becsülettel rakott falakat,
a hely szellemét, a fellegvári távlatokat, a hóstát minőségét, a tizedeseket,
a négynyelvűséget, a polgárok büszke fejtartását, a polihisztorok tiszteletét,
a valóságos vallásszabadságot, az elűzött zsidókat, az kiárusított szászokat
és városunk világgá ment, félelmében kitántorgott őslakos családjait.
Követelem saját magamat, azt, aki lehettem volna, adjanak magamnak vissza,
s halottainkat a Házsongárdnak, emlékeinket vissza az nyomunkat keresőknek.

- Szép, de szomorú. Nekem sem sok maradt a büszkeségből. Általam magam, mint a többiek, akik gyávaságukat, határozatlanságukat helytállásnak nevezik azt, hogy maradtak, ellenálltak a fejlettebb nyugat vonzásának. Még az irigység is ott sunyít szavaink mögött, amikor lenézünk benneteket. A cserbenhagyottak keserűségével, széttárt karokkal állunk az úton, amelyen a magad félék a számunkra beláthatatlanul messzi távolba jutottak. Mertek, vállalták az újrakezdés rizikóját...

- Bánod már, hogy visszaszaladtál Bécsből?

- Mi értelme volna? Akkor azt kellett tennem.

- Végül fiad is megtalálta a maga útját.

- Németországban tanult, ott is maradt. És onnan övé az egész világ.

- Ezt akartad, s ha nem rajtad múlott is, elégedett lehetsz.

- Nem panaszkodom.

- Múltkori beszélgetésünkön rágódva, sehogy sem fér a fejembe valami?

- Micsoda?

- Ááá... Nem fontos.

- Ki vele!

- Szóval, hazatértél Bécsből?

- Igen.

- Mentél s jöttél, aztán csak sétafikáltál közöttünk, mintha semmi sem történt volna.

- Nem történt semmi...

- Hogy lehet az, hogy kirándulásodnak nem lett következménye?

- Mire gondolsz?

- Emil! Ha akkor valaki kiszökött nyugatra, s meggondolta magát, amire nem tudok példát, de mondjuk, hirtelen visszatért, ugye elképzelhető, hogy kezelésbe veszi a belügy. Azzal, hogy a bécsi táborban jelentkeztél, a diktatúra szigorú törvényei szerint, hazaárulást követtél el. A hazaárulókkal pedig, te is tudod, nem bántak kesztyűs kézzel. Ha pedig bekaszniztak volna, azt pillanatok alatt, tudta volna az egész város. Rólad azt terjesztették, hogy hazatértél. Vigyázz! - intettek félénken, Emil barátod visszatért... Tudod honnan?

- Engem leginkább ezek a suttogók piszkáltak, dühítettek akkor.

- Emil! Akkoriban engem naponta felkeresett egy kapitány. Ha nem jött, akkor kihallgatásra hívtak. Menekülésre nem volt mód. És fenyegettek. Fennhéjázóan azt állították, hogy mindent tudnak rólam. És a barátaimról is. Hihetetlen, hogy miután visszatérsz Bécsből, és erről beszél az egész város, nem hívnak be, nem keresnek fel a lakásodon, nem szorítanak sarokba. Meg sem kérdezték, mit kerestél Bécsben, ott a táborban? Másokat követtek, megfigyeltek, lehallgattak, kihallgattak és bezártak ezért. Akármennyire is kényelmetlen, de a miértre választ vártak ismerőseid. Lelkiismereti kérdés ez, amit saját magadnak is meg kell válaszolnod.

- Mit mondhatnék?

- Nincs mondanivalód?

- Védekezzek!?

- Eltelt néhány évtized. Nem találod furcsának a veled történteket?

- A meg nem történteket?

- Azt akarod mondani, hogy tettednek nem volt következménye?

- Itt vagyok! Élek!

- Sokan belehaltak az ilyesmibe.

- Bizonyára.

- Azt mondod, hogy neked szerencséd volt?

- Az élethez szerencse is kell. Kételkedsz bennem!?

- Válaszod nélkül nekem sem könnyű.

- Te mit tennél a helyemben? Lehet, hogy kételkednék magam is. De azért nem gyanúsítanálak.

- Én sem gyanúsítlak. Csak eszembe jutott, hogy milyen furcsa időket éltünk. Ismerek én olyanokat, akikről azt hiszem, joggal állíthatom, hogy besúgtak. De nem teszem. Ha akarnám, se tehetném, mert nincs rá bizonyítékom. Csak a megérzés beszél belőlem.

- Az nem biztos, hogy jó tanácsadó.

- Ismertem egy olyan tanult embert, filozófiát tanítani hívták a belügyiek kiképzőközpontjába. Háromnapi gondolkodásidőt kért. Aztán igent mondott, egy feltétellel. Mit gondolsz mi volt az?

- Fogalmam sincs. Lakást kért vagy gépkocsit?

- Nem találod ki. Csak akkor volt hajlandó tanárkodni a belügynél, ha főhadnagyi rangjához egyenruhát is kap.

- Szekus egyenruhát?

- Azt hát! Tudod miért? Csak azért, hogy egyenruhában mutatkozzék tömbházukban.

- Ez nem normális.

- Persze, hogy nem. Mert azt akarta, hogy felnézzenek rá. Vagy azt, hogy féljenek tőle...

- Dili. Biztosan agyára ment a filozófia...

- Szomszédom másodállásban idegenvezető volt. Annak idején az elemit német iskolában végezte, aztán angolul és franciául is tanult. Nyugati turistákat kísért, csoportokat, nagymenőket, akik hatalmas összegeket fizettek egy-egy elejtett szarvasért. Jó pénzért mindenféle ínyencséget, kazettafont kaptunk tőle. Emlékszel még a szobánkban az egész falat betöltő, bükkerdőt ábrázoló tapétára?

- Hogyne! A szobátokból induló erdőn át, távoli tisztásra siklott a tekintetünk, a megsimogatható fatörzsek benn voltak a szobában, és mégis a panorámaképnek köszönhetően kitágult a szoba...

- Azt is tőle vettem. Annak ellenére, hogy jóba voltunk vele, féltünk, hiszen nyilvánvaló volt, kinek dolgozik. Hány példát mondjak még arra, hogy nem kellett nagy szimat a besúgók felfedezéséhez. És minél többen voltak, annál könnyebben váltak felismerhetővé. Azt mondják, ha valahol hárman találkoztak, egyikük bizonyára feljelentő volt. Közismert volt városunkban jópofáskodó sportújságírónk, aki egyre gyakrabban túlzásba vitte az italozást, mégsem esett semmi baja. Egyszer, részegen, addig utazott végállomástól végállomásig a trolibuszon, amíg feltűnt a sofőrnek. A központban, ahol rendőrt látott, megállt, és nagy nehezen, mert ellenállt, levakarták a járműről. Megfenyegette a rendőrt. Azt állította, hogy ő a megyei titkár sógora. Igazolványait vizsgálva, kíméletesen bántak vele, a rendőrségről a kijózanítóba vitték. Másnap hívatta a megyei titkár, és számon kérte tőle a nem kívánt rokonságot, de más következménye nem lett a dolognak, az újságírónak pedig azután sem esett semmi baja. Sem az átkos rendszerben, sem utána. Pedig...

- Mindez csak feltételezés. Olyan ez, mint a rák. Ma már mindenki rákos. Mondom a szomszédnak, nemrég jöttem a kórházból, kiszedtek belőlem méternyi vastagbelet, merthogy rosszindulatú részek is voltak benne.

Az semmi, vigasztal a szomszéd, és azzal dicsekszik, hogy prosztatarákos.

Aki pedig még nem az, majd ha eljön az ideje, merthogy férfi vagy férfi volt, szóval, előbb-utóbb mindenki prosztatarákos lesz. Ezzel nem érdemes felvágni, manapság ez az általános. Egyre több a rosszindulatú daganat és a rosszindulatú ember.

- De az is elég borzasztó, hogy a besúgás általános volt. Ez nagyon nyugtalanító. Nem csodálkozom, ha mostanában egyre többen kérik ki a róluk gyűjtött jelentéseket a belügytől. Szerintem, jó az, ha minél több piszkos dolog kitudódik. A takarítás végett, Emil! Merthogy még mindig szemétdombon élünk.

- A hasonlat azért jó, mert szemétdombon nem mindig jó kotorászni, nem valószínű, hogy gyémántokra lelünk, inkább csak orrfacsaró bűzre, feneketlen szemétre. Nem ajánlom a dossziékban való kutakodást. Kellemetlen meglepetések érhetik az embert. Többen is, addig becsült és tisztelettelt hozzátartozót, barátot vesztettek el emiatt.

- Igazad lehet, Emil, de azért csak megpróbálom a nyáron. Egy ismerősömet már ráállítottam a dologra, azt írta mindenki személyesen kikérheti az iratcsomóját, másolatot is készítenek róla, ha jól megfizeti. Azt gondolom, jó lesz meggyőződnöm, csal-e a megérzésem. Azok, akik érzésem szerint engem figyeltek és jelengettek, már nincsenek az élők sorában. Egyébként sem vonnám felelősségre őket. Mire mennék vele? Nem vágyom a bosszút. Lelkük rajta, hogy mit miért tettek. De bizonyára tanulságos lesz megtudnom, kik voltak azok, akik közel férkőztek hozzám, akikkel gyanútlanul barátkoztam. Megosztottam velük kételyeimet, véleményt nyilvánítottam előttük az élet fontos és apró ügyeiről. Az ember könnyen elhiszi magáról, hogy jó emberismerő. Elég néhány pillantás ahhoz, hogy ennek alapján szimpatikusnak ítéljünk valakit. Valakit, akit nem is ismerünk, csak az arcát látjuk, azt, amelyiken jó oldaláról akar mutatkozni. De, amikor belső érzékelésünk műszerei pontatlanok, alaposan melléfogunk, kígyót melengetünk keblünkön, ahogy a régiek mondják, kiszolgáltatjuk magunk. Olyan ez, mint a balekok vak szerelme, nyitottá tesz, hiszékenyé és sebezhetővé. Az

ilyen vizsgálódásoknak az lehet a haszna, hogy javíthatunk emberismeretünkön, állíthatunk azokon a belső műszereken, hogy máskor kevesebbszer csalódjunk. Ezért kérem ki a rólam szóló jelentéseket.

- Ne tedd! Hidd el nem érdemes...

- Mondom, nem a bosszú vezet. Inkább csak a magam iránti kíváncsiság...

- Ne kérd ki a dossziédat!

- Nem ártok én azzal senkinek.

- Magadnak ártasz...

- Hogy érted ezt?

- Mondtam már. Kímélned kellene magadat a csalódástól.

- Mondom, hogy nem számítok meglepetésekre...

- Előre sohasem tudhatod!

- Majd meglátom... Messze van még a nyár, amikor hazalátogathatok.

- Miért? Nem jöhetsz, amikor csak akarsz?

- Senki sem gátol ebben. Szabad vagyok, mint a madár. Csak a szükség... Be kell osztanom a nyugdíjamat. Te sem ugrálhatsz!

- Panaszkodjunk...

- Azzal spórolok, hogy leszállított áron vásárolom az ennivalót, a kenyeret is magam sütöm, mert itt az iparos munkának nagy az ára. Olykor az anyag ára csupán egyharmada a termék árának. A nagyobb részét a munkadíj, a kereskedelem haszna és az adó képezi.

- Nálunk is hasonló minden, de a pénzünk aránytalanul kevesebb és gyengébb értékű, mint nálatok. Nyugdíjam nagy részét elviszi a lakbér, a fűtés, a villany, a víz, a rádió- és tévé-előfizetés...

- És az orvosságok! Naponta tizenvalahány bigyót szedek...

- Az kórházi ellátás se kutyagumi...

- Ne hagyd, hogy megműtsenek!

- Azt mondta az orvos kitűnően sikerült az első operációm...

- Miért hány volt?

- A héten lesz a második. A szövődmények miatt...

- Ne hagyd, hogy megoperáljanak!

- Erre figyelmeztettelek magam is.

- Semmi vész. Még várnom kell az eredményekre. Ha másodszor is rosszindulatú... Akkor majd meglátom.

- Már megint a vakokkal jössz!

- Ötlettárunk a régi, rozsdamarta, nyikorog...

- Csak tartson még egy ideig!

- Neked is ezt kívánom.

- Szervusz, drágám... Most megyek, mert cserélnem kell ezt a katétert...

- Ne hagyjunk fel a csüggedéssel! Legyen ez a jelszónk...

...beszélgetés (utolsó?)

- Mi ez? Ágyban vagy?

- Látsz? Nusinak köszönheted. Olyan ügyesen helyezte el a laptopomat, hogy látnak beszélgetőtársaim, és én is látom őket. Képzeld, kirúgtak a kórházból. Az orvos szerint potyára nyomnám az ágyat a kórházban. Egyébként igazad volt, szükségtelenül műtöttek újra. Annyi a szövődmény bennem, hogyha mind kivágnák, üres emberként kellene élnem. Különben az operáció ragyogóan sikerült.

- Mint rendesen. Meghalni a műtét miatt nem lehet. Meghalni mindenki a saját hibájából szokott. A legnagyobb hibánk pedig az, hogy megszülettünk. De ahhoz képest, látom jól vagy. Olvastam régen egy novellát valami gyatra kis szerelmi történés volt, csak a címére emlékszem. Hosszúkás és szerintem bolondosan vidám a címe. Látom, jól vagy, piros az arcod... Minden nap borotválkozom. Ezelőtt harminc esztendővel vettem azt a Braun borotvát, amit ma is használok. Kétszer cseréltem rajta a platinarostélyt, egyszer a késekkel együtt az egész fejet. Elnyűhetetlen. Nem úgy, az arcom. .. Ma is tapasztalhattam, hogy csupa ránc és még a hullaházban is feltűnést keltenék olyan sápadt vagyok. A prosztatámat rágja az idő vasfoga. Bizonyára műfoga van az időnek is. És olyan időket élünk, hogy nem jut neki nemesebb fémre. Mármint az időnek.

- A mi időnk lassan lejár.

- Nem elég lassan.

- Pedig micsoda időket éltünk!

- És micsoda legények voltunk!

- Szép, derék és komoly emberek...

- Valóban...

- Főleg, te!

- És szerencsések.

- Az. Mindenben...

- Főleg...

- Nem ijedtünk meg az árnyékunktól...

- Minden kritikus helyzetben feltaláltuk magunk.

- És kivágtuk magunk, ha bajba jutottunk.

- Nem tétováztunk.

- Emlékszel, amikor városunkban járt a nagymenő? Lezárták az utcákat, kordonok mögé kényszerítették a népet, minden vállalatnak külön helye volt, feliratos táblák, zászlólengetők sorjáztak az főút mentén.

- Sokszor volt ez így.

- Untuk, bizony!

- És amikor az órákig várakozókat megunva, protekciósan szerzett kicsi Fiatoddal, a motoros rendőröktől közrevett fekete limuzinokból álló gépkocsisor ellenében próbáltunk kikerülni a zárt utcákból, s mint, a vak a sötétben, tapogatózva gurultunk a főúton, a hirtelen mellettünk termett kékruhás szekus tiszt sziszegő kérdésére, hogy mi a fenét keresünk mi ott, emlékszel, hogy kivágtad magad? Kihajoltál a kormány mellől és katonásan, rezzenéstelen elefántpofával, a magasabb rangú tisztek biztonságával rivalltál a szerencsétlenre:

„Mit okvetetlenkedsz! Hát nem látod, hogy parancsteljesítés közben akadályozol!”

A tiszt, mint, aki rögtön megbánta, hogy világra jött, szó nélkül sapkájához kapta a kezét. Néma tisztelgése közepette gurultunk tovább a néptelen főúton. Akkor sikerült kis ideig szembe mennünk az árral...

- Szerencsénk volt. A következő mellékutcába fordulva, az ott álló katonának volt annyi sütnivalója, hogy felettese tisztelgését utánozva, utunkra engedett.

- Akkori lélekjelenlétedet ma is csodálom. Eddig még mindig kivágtad magad mindenféle bajokból. Ezután sem lesz másként.

- Rám fér a vigasztalás.

- Reánk fér, bizony.

- Ne haragudj... Nusika int, hogy a nővérke beadná a morfiumot? Siet, mert mostanában sok a betege... Majd még beszélünk...

- Meglátogatlak a nyáron. Remélem...

- Reméljünk.

- Találkozunk.

- Igen. És ne kérd ki a dossziédat!

- Nem lesz könnyű, azt mondják, sokféle formasággal jár...

- Ne tedd!

- Mondom, hogy körülményes.

- Ígérd meg!

- Fontos?

- Már nem.

- Majd megbeszéljük. Ha találkozunk...

- Valahol, valamikor biztosan találkozunk majd.

- Persze, persze... Na, Isten áldjon!

- Áldjon, téged is, Joó Jenő!

Hallom, hogy szelíden csöngetnek az ajtómon.

Katherina?, kérdezem magamtól, sietve kikászolódom az ágyból. Kicsi lakásomban legalább tizenhét különféle óra mutatja a nyugat-európai időt. A zölden foszforeszkálón látom, hogy hajnali három. Valójában azért gyűjtöm és figyelem a különféle órákat, mert rettenetesen kíváncsi vagyok, hogy hány órám, napom, hónapom, évem van még!

Mit akar ez a fehérnép ebben az órában?

Biztosan megint összezördült a férjével, talán keményen összeszólalkoztak, netán tettlegességre ragadtatták magukat, ami itt egyáltalán nem megszokott, nemcsak azért, mert a törvény bünteti, hanem, mert legalább kétszáz éve elszoktak az emberek a háborúskodástól. A gyermekét menti a zűr elől, nálam keres menedéket, mert tudja, hogy szeretem, és bármikor tárt karokkal fogadom.

Katherina, egyem a szívedet, milyen jó, hogy eljöttél.

Milyen nagyszerű, hogy felengedett benned a büszkeség, nem nézedráncos arcom, roggyant bőröm, sápadt arcom. Sovány karomon és girhes lábamon, átütnek a sötétkék vérerek, és egyre élesebben kirajzolódnak, sokasodnak májfoltjaim, nagy, feketén domborodó anyajegyeim, amelyeknek semmi, de semmi köze sem lehet édesanyámhoz, akinek puha bőrére azóta emlékszem, amikor a világra merészkedésem utáni pillanatban először, puha mellére vont. Ezek a

fekete undorító és viszkető micsodák méregzsákok, amiket keserves életem alatt gyűjtöttem, miként az elátkozottak, a kisemmizettek, a félreállítottak, a megátalkodottak, akik ilyen csomókban raktározzák el mások utálatát, ilyen zacskókba préselik ki magukból az élet minden salakját, hogy tovább éljenek és a boldog létezés képzeletével ámítsák maguk, egyre elnapolt, elodázott koporsóba helyezésükig.

Önkéntelenül végigsimítok kopasz fejemen, már egyetlen hajszálamat sem érzem, pedig már sikerrel megszámolhatnám valamennyit, de ehhez sohasem érzek elég önbizalmat. Nedves lesz a kezem, kivert a verejték. Ha az örömtől történt, akkor bizonyára jó szagú, ha öreges izgalmamban történt, mint amikor, Jaj, mindjárt összepisilem magam! felkiáltással, mindenkit félretolva törtetek a mellékhelyiségek felé, akkor valószínűleg orrfacsaró. Így nem illik nőkhöz közelednünk, gondolom mindannyiszor, de semmi vész, az ilyen alkalmak olyan ritkák, mint a nőknél az orgazmus, és különben is a nők mindent kibírnak, ha akarják még az öregek szagát is, csak legyen valami reményük arra, hogy kapnak valamicskét az olyan élvezetekből, amely az életre emlékezteti őket.

Mit adhatnék én Katherinának? Na, mit?!

A félhomályban magamra tekintek, látom, hogy anyaszült meztelenül támolygok az ajtó felé, így szoktam aludni, amióta lakásom padlózata alatt, az alagsor mennyezetén, háromarasznyi szigetelt csöveken fut a forró víz, ingyen padlófűtéssel dicsekedhetem, langy levegőben élek télen is. Takarom vékony, és mégis izzad éjszaka a tököm is, mert még mindig forróvérű vagyok, úgy fűtök a takaró alatt, mint a régi, patinás öntöttvas kályhák szoktak fiatal házasok manzárdszobáiban, jóleső, hogy fülembe hallom még, bánatos nőim bársonyos duruzsolását:

Milyen forró vagy, szívem!

Amire rögtön válaszom nem lehetett más:

Érted égek, nyuszikám!

Mit kapjak magamra, emlékeimmel hiába takargatom magam, a király így is úgy is meztelen.

Valahol az előszoba fogasán áll kávébarna színű házikabátom, papucs kellene, vajon hol hagytam?

A szemüvegem? Felesleges! Amúgy is látom Katherinám!

Azt kívánom, hogy ő lásson csak engem olyannak, aminek akar, és ne ijedjen meg vénségemtől.

Ja, és a fogam?

Nélküle csupa szörcsögő hangfoszlány lenne a köszöntésem, csorog a nyálam, amelyből ma már végre felismerhető és büszkén hirdethetem, hogy egyedi egyede vagyok az élőlények világának: a svéd Isten hozott!-at jelentő Välkommen... helyett valamiféle csvercskommencsfélét hangoztatnék, beesett arcom a félhomályban halotti maszkhoz hasonlítana, Katherina, ijedten felkiáltana, Váj! vagy inkább Ojj!, és aléltan karjaimba hanyatlik, bedűl a kitárt ajtón, meggondolatlanul karomba kapom, nem gondolok gerincsérvemmel, amely ilyenkor minden bizonnyal éles nyilallással jelentkezik, amiért Katherinát ki kell majd engednem ölelésemből, lassan végigcsúsztatja kemény és gömbölyű fenekét karomon, puhán padlóra huppan, és ott állok fölé hajolva bénán, sohasem múló pillanatokig, miközben köpenyegem, pont az orra előtt,magától szétnyílik, előbukkan kopott ágyékszőrzetemből férfiasságom egykor délceg maradéka, az árva micsodám.

Jövök, kiáltom hangtalanul.

Jövök már, angyalom!

Visszalépek az ágyamhoz, igazítok valamit a csomóba gyűrt takarón.

Hogy néz ki ez a szoba?, villan át agyamon, mert úgy szeretem Katherinát, hogy nem feledhetem a rendetlenséget.

Pislogok szaporán, mint a miskolci kocsonyában a béka, nem látok, nem hallok, tapogatózom a villanykapcsolóig, átlépek a fürdő küszöbén, leemelem a szájöblítő vizet a tükör feletti üvegpolcról, szürcsölök belőle pofányit, csámcsogva megforgatom még fogatlan számban, gargalizálok, krákogok, köpök sietve, aztán egyből bekapom a protézisemet, sántítva rohanok a bejárati ajtóhoz.

A francba!

Belebotlok, nemrég csináltatott, rozsdamentes acélból készült, alig negyed négyzetméternyi sírtáblámba, amit tudatosan azért helyeztem a vécékagyló mellé, mert egyszer majd hirtelen felindultságomban, röhögve leszarom...

A táblán ez áll:

Fotograf
Dam Larv
„levt lagom länge”

Az idézet természetesen tőlem való, és magyarul, de svéd idézőjelben azt jelenti, hogy „élt éppen eleget”.

Kifelé nyílik a belül fehér, kívül svédbarna ajtóm, vigyáznom kell, hogy hevességemmel szájon, ha alacsonyabb, mint képzelem, mellen ne vágjam Katherinát.

Szépen, lassan, ünnepélyesen kitárom ajtóm, s karjaimat is emelem, hogy sohasem érzett férfias érzelemmel, atyáskodó mozdulattal, ölembe öleljem elsőnek és utolsónak hitt, vagy akart szerelmem.

A hajnali friss levegő, mint a füstölgő vaskohók mellett égetőkben készített fémfényű koksz, emeletmagas tömbökben rám omlik, robajlik és észre térít.

Ajtóm előtt siváran virít Katherina hiánya.

Néhány lépésnyire, a lakásom előtti virágos grupp mellett, svéd gyepbársonyon hízott vad nyuszi pár, pillanatra abbahagyja a fűzabálást. Fejüket emelve ijedten figyelik, hogy ha jó ember vagyok, mi a fenét keresek itt korahajnalban, a harsogó csendben, ahol olyan békés és mégis örökösen félelmekkel csordultig telitett az alig észrevehetően változó, végtelen világ.

Vége

TAR KÁROLY

író, költő, szerkesztő, 1935. Augusztus 30-án született Kolozsváron.

Apja Károly, cipész munkás, anyja, Király Vilma, édesipari munkás. Felesége, született Paizs Margit, szakképzett könyvtáros (1938-1994). Gyerekei: Koppány Zsolt (1964-1982), Zsuzsanna (1967) foghigiénikus. Tanulmányai: fémipari technikum (1948-1952), bukaresti St. Gheorghiu Akadémia., újságíró szak (1961-1963); Marosvásárhelyi Pedagógiai Főiskola (1967-1971),Sajtóvezető képző, Bukarest (1972-1974)

Dolgozott lakatosként, műszaki rajzolóként és tervezőként, 1958-68: a kolozsvári Igazság napilap munkatársa. 1968-ban kilép a laptó és fél évig a Helyiipari Vállalat technikusa, 1968-1970: az utolsó magyar nemzetiségi közművelődési felügyelő Kolozs megyében, 1970-től az Ifjúmunkás rovatvezetője, publicistája, az Ifjúmunkás Matinék újraindítója, az Ifjúmunkás Zsebszínház egyik alapítója, 1987-1988: a Napsugár és a Haza Sólymai irodalmi gyermeklapok főszerkesztője. 1990-ben a Kolozs megyei RMDSZ szervezőbizottságának vezetője, a Szabadság napilap egyik alapítója, külső munkatársa; megszűnéséig a Szabad Európa Rádió tudósítója. 1991-ben az Erdélyi Szépmíves Céh újraalakításának egyik önkéntes szervezője és törvényes beiktatója, a Magyar Nemzet tudósítója, az Erdélyi Kiskönyvtár alapítószerkesztője, 1994 végétől 1995-ig az ESZC intézője, 1993-tól az Erdélyi Napló főmunkatársa. 1995 végén, fia, szülei és felesége halála után, svéd-magyar unokái nevelésére Svédországba megy, 1997-től (megszűnéséig) a Svédországi Magyarok Országos Szövetsége Anyanyelvünk Alapítványának kurátora, könyvsorozatának elindítója (Vallomások az anyanyelvről, Glória Kiadó, 1999, Kolozsvár; Tar Károly: Svédországi magyarító szószedet, Debrecen, 2004). 1998-tól a Lundi Lap alapító-szerkesztője, a Lundi Lap Társaság alapítója, 1999-ben a kolozsvári Krónika tudósítója, a Magyar Liget, a dél-svédországi magyarok családi lapja (http://hhrf.org/magyarliget) és az Ághegy című skandináviai magyar irodalmi és művészeti lapfolyam (http://www.hhrf.org/aghegy) alapítója és szerkesztője, 2002-től a bevándorlók lundi rádiója magyar adásának alapítószerkesztője, a Lundi Magyar Kulturfórum titkára,2005-től a bevándorlók svéd nyelvű lapjának az Över Gränser főszerkesztője, az Ághegy-Liget Baráti Társaság alapítója és tiszteletbeli elnöke, a Magyar Nyelv és Kultúra Nemzetközi Társaságának választmányi tagja.

Tagja a Román -, a Magyar és a Svéd Írószövetségnek valamint az Erdélyi Magyar Írók Ligájának. 2002-ben, a Magyar Írószövetség irodalmi pályázatán különdíjat, 2006-ban, a Várad folyóirat Horváth Imre pályázatán különdíjat, 2006-ban az Irodalmi Jelen regénypályázatán Szerenád dobra, cintányérra és egyéb ütőhangszerekre című munkájáért különdíjat kapott. A magyar művelődésben végzett munkájáért 2003-ban a Magyar Kultúra Lovagja címmel tüntették ki, 2011-től a Lovagrend alapító tagja. 2013-ban az Ex Libris díjat kapott. 2014-ben a Magyar Érdemrend Lovagkeresztjével, 2014-ben a Magyar Újságíró Szövetség Aranytoll díjával, 2016-ban a Pro Cultura Hungarica emlékplakettel tüntették ki.

Munkái:

Köszönöm, jól vagyok (kisregény, Irodalmi Könyvkiadó, Buk., 1969), http://mek.oszk.hu; Hazai utakon (riportok, Dacia Könyvkiadó, Kv., 1976); Nyári mese (regény, Dacia Könyvkiadó, Kv., 1981), http://mek.oszk.hu/0200/02066; Pléhmadár (novellák, Kriterion Könyvkiadó, Buk., 1982); Szerelmes földrajz (riportok, Dacia Könyvkiadó, Kv., 1983, http://mek.oszk.hu/02700/02716); Az ismert katona (regény, Dacia Könyvkiadó, Kv., 1985), http://mek.oszk.hu; Viselkedjünk (illemkönyv, Dacia Könyvkiadó, Kv., 1987);

Vakációs mesék (meseátdolgozások, Napsugár melléklet, Kv. 1988) Tótágas (színjáték, Színház, Bp., 1988 és Nis Kiadó, Kv., 1994), http://mek.oszk.hu/01900/011913; Romániai magyar nyelvvédő szótár (Sztranyiczki Mihállyal, NIS Kiadó, Erdélyi Kiskönyvtár sorozat 1., Kv., 1992); Erdélyért kiáltom (közírások, NIS Kiadó, Erdélyi Kiskönyvtár 2., Kv. 1992) http://mek.oszk.hu/02000/02024; Bíró György aliász Kutya nekifutásai és kutyagolásai a mindig rózsás sportpályákon és a babértalanul is egyetlen életben (Koppány Zsolt néven, regényrészlet, NIS Kiadó, Erdélyi Kiskönyvtár 3. Kv., 1992); Bög Viola Társaság (hármas regény, Erdélyi Szépmíves Céh, Kv., 1994, http://mek.oszk.hu/10400/10463); Faragott fájdalom (napló, NIS Kiadó, Kv.,1995) http://mek.oszk.hu/01700/01703; Tótágas pillanatok (egypercesek, Erdélyi Híradó Lap- és Könyvkiadó, Kv., 1995) http://mek.oszk.hu/02100/02116; Gyászpárta (versek, Erdélyi Híradó Lap- és Könyvkiadó, Kv., 1995) http://mek.oszk.hu; Erdélyi sors (szociográfiai írások, NIS Kiadó, Kv., 1996) http://mek.oszk.hu/02000/02067; Tanítók nyomában (riportkönyv, NIS Kiadó, Erdélyi Kiskönyvtár 20-21, Kv., 1996) http://mek.oszk.hu; Illemszótár (Erdélyi Híradó Lap- és Könyvkiadó, Kv., 1997) http://mek.oszk.hu/01500/01552; Szerenád (kisprózai írások, Erdélyi Híradó Lap- és Könyvkiadó, Kv., 1997) http://mek.oszk.hu/01300/0153, Üdv. (versek, Stúdium Könyvkiadó, Kv. 1999, a szerző rajzaival) http://mek.oszk.hu; Létszó (versek, Stúdium Könyvkiadó, Kv. 2001) http:/ mek.oszk.hu/01200/01278; Az ismert katona, (különféle cenzúrázás után helyreállított második kiadás, Stúdium Könyvkiadó, 2002) http://mek.oszk.hu; Magyar dolgok, közírások (NIS kiadó, Erdélyi Kiskönyvtár 22., 2002) http://mek.oszk.hu /01900/01927; Az Egyetemes Magyar Képzőművészeti Egyesület Stockholm, monográfia, magánkiadás, 2003; Svédországi magyarító szószedet, LSZM Kiadó, Debrecen, 2004, http://mek.oszk.hu/01500/01527; Kollégiumok, Képeslapok http://mek.oszk.hu/01300/01353; És - versek, jelenetek, töprengések, Stúdium Könyvkiadó Kolozsvár, 2005, http://mek.oszk.hu/01900/01914; Tar Károly válogatott írásai - (22 könyv) CD-lemezen, Ághegy-Liget Baráti Társaság kiadása, Stockholm,2005; Kutyatár, Irodalmi Jelen Könyvek, Arad, 2005, http://mek.oszk.hu/01900/01940; Az ismert katona (színjáték két felvonásban) Ághegy, 11-13 és 14-15. szám; Szerenád dobra, cintányérra és egyéb ütőhangszerekre, Különdíjas regény, Irodalmi Jelen Könyvek, 2007, Arad és Hangos könyv az Ághegy-Liget Társaságának kiadásában, Száraz oázis, színjáték sorozat, 2009; Ághegy Könyvek - Erdélyi Szépmíves Céh - Ághegy Könyvek és MEK: http://mek.oszk.hu/01900/01926 2010; Mesés közlekedés, gyermekkönyv, Mayer Hella rajzaival, AB-ART, 2010, http://mek.oszk.hu/02000/02038; Itt és ott, versek-, Ághegy Könyvek, 2011; http://mek.oszk.hu/05900/05941; Erdélyi mézeskalács, lírai receptkönyv (Lektorálta: Dr. Kós Károly), Méry Ratio, 2011; http://mek.oszk.hu/ 01700/01705;

Kis példányszámú önerőből kiadott ajándékkönyvei:

Pánik, regény, Ághegy Könyvek, 2013, Erdélyi Kiskönyvtár, 2014, http://mek.oszk.hu/08300/0831; Táncház, gyermekversek Pusztai Péter rajzaival, Ághegy Könyvek, 2012,http://mek.oszk.hu/01200/01277; Nem így akartuk (id. Tar Károly), Erdélyi kiskönyvtár, NIS Kiadó, 2012, http://mek.oszk.hu/10800/10881; Firka-irka, gyermekversek Pusztai Irina rajzaival, 2013; Ami eszembe jut, kisprózai írások, Ághegy Könyvek, 2013, http://mek.oszk.hu/10200/1024; Erdélyi kiskönyvtár, 2013 Summa I. A Boldog utcán innen, önéletrajzi regény, 2013, http://mek.oszk.hu/10400/10479/; Summa II. Saját lábon, önéletrajzi regény http://mek.oszk.hu/11000/11074; Summa III. Ezer kilométerekkel - 1, önéletrajzi regény, 2014. Hajnalban vadnyuszik ablakom alatt, regény, Ághegy Könyvek, 2013, Erdélyi kiskönyvtár, 2014, Vers-kép - Moritz Lívia festményeivel, Ághegy Könyvek, http://mek.oszk.hu/12000/12000, 2014; Játékos torna, Soó Zöld Margit rajzaival, 2014; Titoktár, jegyzetek, Ághegy Könyvek, 2014; Kedves könyveim könyve, esszék; 2014; Voltam I., II., III. emlékiratok.

Antológiákban:

Egyszer mindenkit szólítanak, Romániai magyar elbeszélők, Dacia könyvkiadó, Kolozsvár, 1984, Korunk évkönyv, 1988 Körkép, Harmincegy mai magyar író kisprózája, Magvető Könyvkiadó, Budapest, 1991, Csillagszóró, Szabadság, Kolozsvár,1992.

Fordítások:

Werner Aspeström: Jégjelentés (Israport), (Ister Kiadó, Bp. 1999), http://mek.oszk.hu/00200/00264. Dohi Alex: Altermundia, versek, fordítás Ághegy Könyvek, 2009. Dohi Alex: Illatok könyve, versek, Ághegy Könyvek, 2000, Dohi Alex: Definíciók könyve, fordítás, 2010; Tomas Tranströmer: A nagy rejtély, Den stora gåtan) versek, fordítás, 2013; Hommage Tomas Tranströmer, Ághegy Műhely.